Iris Murdoch

Marea, marea

PREMIUL BOOKER

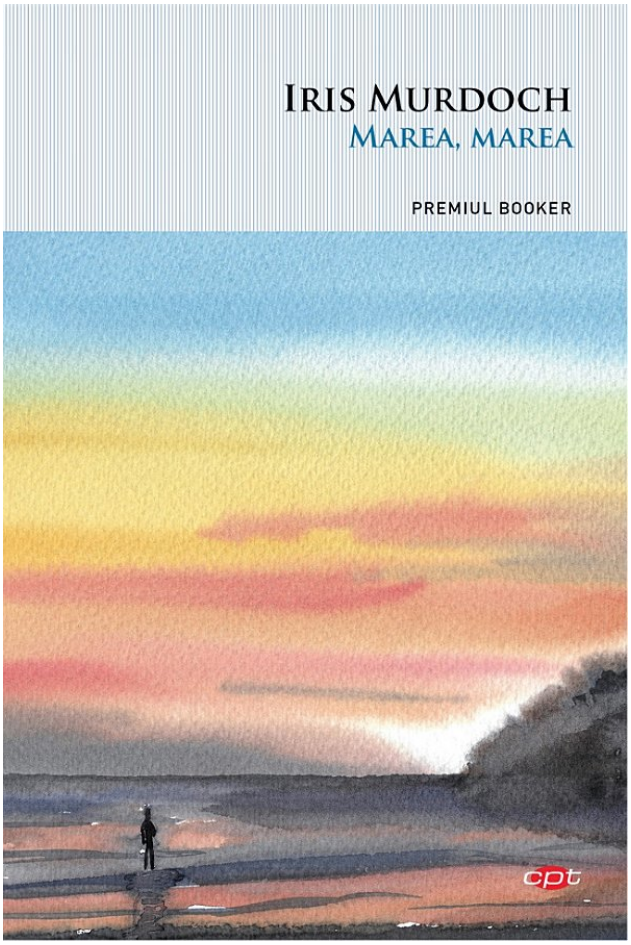
IRIS MURDOCH
MAREA, MAREA
PREMIUL BOOKER
cpt

Cuprins

PREISTORIE

ISTORIE

Capitolul unu

Capitolul doi

Capitolul trei

Capitolul patru

Capitolul cinci

Capitolul șase

POSTSCRIPTUM

Viața merge înainte

Carte
Pentru
Toți

Iris Murdoch s-a născut la Dublin, în 1919. Studiază limbile clasice, istoria antică și filosofia la Somerville College, Oxford. Între anii 1948 și 1963 ține prelegeri de filosofie la St. Anne College, Oxford, apoi se dedică exclusiv scrisului. În 1956 se căsătorește cu scriitorul și criticul literar John Bayley, care îi va sta alături până la moartea ei. Iris Murdoch a scris numeroase romane, printre care: *Prins în mreje* (1954), *Castelul de nisip* (1957), *Clopotul* (1958), *Capul retezat* (1961), *Oameni buni și oameni de bine* (1968), *Visul lui Bruno* (1969), *Prințul negru* (1973, Premiul James Tait Black Memorial), *Fiul cuvintelor* (1975), *Marea, marea* (1978, Premiul Booker), *Discipolul* (1983), *Ucenicul cel bun* (1985), *Dilema lui Jackson* (1995). În 1987 i-a fost conferit titlul de Comandor al Ordinului Imperiului Britanic. A murit în 1999.

Iris Murdoch
Marea, marea

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

LITERA
București
2020

The Sea, the Sea

Iris Murdoch

Copyright © 1978 Iris Murdoch Toate drepturile rezervate

Carte Pentru Toți este o divizie a Grupului Editorial Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România

tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Marea, marea

Iris Murdoch

Copyright © 2018, 2020

Grup Media Litera

pentru prezenta ediție

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Corector: Cătălina Călinescu

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MURDOCH, IRIS

Marea, marea / Iris Murdoch; trad. din lb. engleză: Antoaneta Ralian. – București: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-3341-5

ISBN EPUB 978-606-33-5608-7

I. Ralian, Antoaneta (trad.)

821.111

PREISTORIE

Marea care freamătă în fața mea, în timp ce scriu, are o oglindă mai curând incandescentă decât scăpărătoare, sub lumina mângâietoare a soarelui de mai. retrasă la reflux, zace liniștită la buza țărmului, aproape neîncrețită de unde, neîntinată de spumă. Către orizont, se aprinde într-un purpuriu somptuos, striat cu dungi de verde smaraldin. Chiar la muchia orizontului, se topește în indigo. În apropierea uscatului, unde câmpul meu vizual e crenelat de movilițe gheboșate din rocă gălbuie, se așterne o fâșie de un verde deschis, înghețat și pur, mai puțin strălucitor, ba chiar opac, lipsit de transparență. Ne aflăm în nord, și lumina solară nu poate străpunge marea. În locurile unde apa molcomă mângâie stâncile, stăruie la suprafață o peliculă de culoare. Cerul fără de nori e foarte palid înspre dunga de indigo a orizontului, punctată cu ușoare scânteieri de argint, la zenit. Albastrul se intensifică și vibrează. Dar cerul e rece, până și soarele e rece.

Am scris cele de mai sus, vrând să fie paragraful de început al memoriilor mele, dar între timp s-a întâmplat ceva atât de extraordinar și de oribil, încât nu mă încumet să-l descriu nici măcar acum, cu toate că s-a scurs o bună bucată de vreme de atunci, și mi-a încolțit în minte o explicație posibilă, dacă nu total justificabilă. Poate că lăsând să se mai interpună un răstimp, o să devin mai calm și cu mintea mai limpede.

Am vorbit despre memorii. Oare astfel va putea fi intitulată această cronică? Timpul o va dovedi. În clipa de față, când scrierea mea are abia vârsta de o pagină, seamănă mai curând a jurnal decât a memorii. Ei bine, n-are decât să fie un jurnal! Cel mult regret că nu am ținut în trecut un jurnal; câte puncte de reper mi-ar fi furnizat! Dar acum, când cele mai importante evenimente ale vieții mele s-au consumat, nu-mi mai rămân decât „aducerile aminte în liniște netulburată“. Căința pentru o viață de egoism? Nu tocmai, totuși ceva în genul ăsta. Desigur, niciodată n-am pomenit de asemenea lucru femeilor și bărbaților cu care aveam de-a face în teatru. S-ar fi prăpădit de râs.

Teatrul este, fără îndoială, locul unde poți învăța cel mai bine ce înseamnă vremelnicia gloriei; ah, toate acele minunate, strălucite pantomime complet apuse! Acum am de gând să mă lepăd de magie și să devin un pustnic; să mă plasez în situația în care să pot declara cu mâna pe inimă că nu mi-a rămas nimic altceva de făcut decât să învăț să fiu bun. Pe drept cuvânt, anii de pe

urmă ai vieții sunt socotiți a fi o perioadă meditativă. Voi regreta oare că nu m-am dedicat meditației mai din timp?

Mi-e foarte necesar să scriu, în privința asta nu încape îndoială, și să scriu într-un chip total diferit decât am făcut-o până acum. Tot ce-am scris până în prezent a fost, în mod deliberat, lipsit de consistență. Pe când ceea ce scriu acum trebuie să aibă perenitate, să fie ceva care să nu poată ocoli speranța de a dăinui. Da, am și început să personific obiectul, micuța carte, acest libellus[1], creatura căreia îi dau eu viață și care pare să fi căpătat subit o voință proprie. Vrea să trăiască, vrea să supraviețuiască.

M-am gândit să scriu un jurnal, nu pentru a consemna întâmplări, dat fiind că nici un fel de întâmplare nu va mai avea loc de aici înainte, ci pentru a-mi înregistra gândurile amestecate și observațiile zilnice: „filosofia mea", „panseurile" mele, depănate pe un fundal de simple descrieri ale schimbărilor vremii și ale altor fenomene naturale. Acum, ideea mi se pare din nou bună. Marea! Aș putea umple un tom numai cu imaginile mele despre mare. Da, neîndoielnic, mi-ar plăcea să zugrăvesc un tablou închegat al împrejurimilor, al florei și faunei de aici. Și s-ar putea să iasă un lucru interesant dacă aș persevera, deși eu nu sunt un White din Selborne. În clipa de față, de la fereastra mea care dă spre mare, văd trei specii diferite de pescărușI, rândunele, un cormoran și o puzderie de fluturi dând târcoale florilor care cresc, în chip miraculos, pe rocile mele galbene...

În orice caz, trebuie să mă feresc de a încerca „să scriu frumos", ar însemna să ratez acțiunea în care m-am lansat. Pe lângă faptul că m-aș face de râs.

Ah, binecuvântată mare nordică, mare adevărată, cu valuri curate și generoase, nu ca ciorba aia împuțită de Mediterana.

Se spune că s-ar găsi și foci pe aici, dar eu până acum nu am văzut vreuna.

Desigur, nu-i nevoie să fac o distincție între „Memo", „Jurnal" sau „Jurnal filosofic". Pot foarte bine să-ți vorbesc, cititorule, și despre viața mea din trecut, și despre „concepția mea de viață", pe măsură ce gândurile-mi rătăcesc de colo colo. De ce nu? Dacă mă gândesc bine, toate se pot înnădi foarte firesc. Și în felul ăsta, despovărat de îngrijorări (căci n-am luat eu hotărârea fermă de a lăsa în urmă orice anxietate?), îmi voi descoperi „forma literară". În orice caz, de ce să iau de pe acum o decizie? Mai târziu, dacă o să am chef, voi putea considera toate aceste gânduri răzlețe drept note brute pentru alcătuirea unei opere mai coerente. Cine poate ști dacă viața

mea din trecut n-o să-mi apară foarte interesantă din momentul în care voi începe s-o povestesc? Poate că, treptat, o să ajung cu istorisirea până la momentul actual și o să las prezentul să se suprapună peste trecut.

Să mă căiesc de egoism: oare o autobiografie este metoda cea mai bună pentru atingerea unui asemenea scop? Mă rog, eu nefiind filosof, nu pot reflecta asupra lumii decât prin prisma celor întâmplate mie în această lume. Și simt că, în sfârșit, a sosit momentul să mă gândesc la mine însumi. Poate să pară ciudat ca un om care a fost etichetat în presa de mare tiraj drept un „tiran", un „„barbar" și (dacă îmi amintesc bine) un „monstru înnebunit de putere", să fie brusc cotropit de sentimentul că nu s-a gândit niciodată la sine însuși. Dar asta-i realitatea. De fapt, nu dețin decât în foarte mică măsură simțul propriei mele identități.

Într-adevăr, numai de curând m-a încercat această nevoie de a scrie ceva care să fie personal, dar să aibă în același timp și valoare de reflecție generală. În zilele când scriam lucruri lipsite de consistență, îmi imaginam că unicul volum pe care l-aș putea publica vreodată ar fi o carte de bucate.

Cred că-i timpul să mă prezint – întâi de toate și mai presus de orice – mie însumi, așa cred. Autobiografia pare să impună o disciplină ciudată. Pentru ceilalți, dacă aceste rânduri vor fi publicate într-un viitor nu prea îndepărtat, se va ivi, într-un sens superficial, acel „nu mai e nevoie de nici o prezentare", așa cum se spune la întruniri. Cât dăinuie oare faima muritorilor? Genul meu de faimă nu va dăinui prea mult, dar, oricum, îndeajuns. Da, da, eu sunt Charles Arrowby și, în timp ce scriu aceste rânduri, am, să zicem, peste șaizeci de ani. Nu am soție, copii, frați, surori, exist doar eu, cel bine cunoscut, devenit faimos, și friabil prin faimă. Am hotărât cu multă vreme în urmă să mă retrag din teatru îndată ce voi împlini șaizeci de ani. („N-ai să te retragi niciodată", îmi spunea Wilfred. „N-ai să te simți în stare s-o faci.") Și uite că n-a avut dreptate. De fapt, m-am săturat de teatru până peste cap. E un lucru pe care n-ar fi putut să-l prevadă sau să și-l imagineze nici unul dintre cei care m-au cunoscut bine, nici Sidney, nici Peregrine, nici Fritzie, nici Wilfred, nici Clement, pe când mai trăiau. Și n-a fost vorba doar de o înțeleaptă retragere „în culmea gloriei". (Câți actori și regizori se cramponează, patetic, de teatru chiar după ce au pierdut simpatia publicului!) Eu însă m-am plictisit de toate. S-a petrecut în mine o prefacere morală.

– Foarte bine, pleacă, mi-au spus, dar să nu-ți închipui vreo clipă că te poți întoarce.

– Nici nu vreau să mă mai întorc, mulțumesc frumos.

– Dacă n-ai să mai lucrezi și ai să trăiești de unul singur, ai să-ți pierzi, încetul cu încetul, mințile.

(Asta a fost contribuția lui Sidney la discuție.) Dar iată, mă simt teafăr la minte și, pentru prima oară în viața mea, liber și fericit.

Nu se pune problema că aș fi ajuns să „dezaprob" teatrul, așa cum a făcut-o, de pildă, mama mea, câte zile a avut. Pur și simplu mi-am dat seama că, dacă aș, mai rămâne în teatru, aș începe să mă ofilesc spiritualicește, aș pierde ceva ce mă însoțise cu multă răbdare până atunci, ceva care ar fi putut să se volatilizeze dacă, până la urmă, aș fi continuat să nu-i acord atenție: ceva ce nu ținea de preocupările mele profesionale, ci, dimpotrivă, se detașa în mod prețios de ele. Îmi aduc aminte că James vorbise odată despre oamenii care-și petrec sfârșitul vieții într-o peșteră. Ei bine, iată, aici e peștera mea. Și am dobândit-o continuând să port în mine lucrul acela prețios, ce mă însoțește ca un talisman, și pe care abia acum pot să-l scot la lumină. Cât de bombastic și de pompos sună aceste cuvinte! Și totuși, mărturisesc că nici eu nu știu prea bine ce vreau să spun. Hai să întrerupem pentru un timp aceste reflecții prea serioase!

*

Observațiile de mai sus au fost scrise în zile diferite, zile minunat de pustii și de solitare, după care am tânjit în trecut, deși niciodată n-aș fi crezut că le pot dori cu atâta ardoare, încât până la urmă să ajung la ele.

Am înotat iar, dar încă n-am putut descoperi locul cel mai potrivit. Azi-dimineață am plonjat în apa adâncă din vecinătatea stâncii mai apropiată de casă, care se precipită abrupt, totuși are niște scobituri și niște proeminențe suficiente pentru a încropi câteva trepte precare. Am numit-o „muntele" meu, deși abia de atinge șapte metri, la vremea refluxului. Firește, apa e foarte rece, dar după câteva secunde pare să-ți învelească trupul într-un soi de piele caldă, argintie, ca și cum ți-ar fi crescut dintr-odată solzi de triton. Sângele biciuit se bucură parcă de o reînviorare. Da, ăsta-i elementul meu natural. Și când te gândești că până la paisprezece ani nici măcar nu văzusem marea.

Sunt un înotător iscusit și curajos, și nu mă tem de apele înfuriate. Astăzi marea era blândă în comparație cu oceanele de la antipod în care mă zbenguiam ca un delfin. Mi-a dat de furcă doar o problemă tehnică. Cu toate că fluxul era destul de domol, am întâmpinat greutăți ridicole când am încercat să mă cațăr înapoi pe piatră. „Muntele“ e puțin prea abrupt, scobiturile prea strâmte. Valurile molcome mă tachinau, ba înălțându-mă spre suprafața falezei, ba trăgându-mă îndărăt. Degetele mele, bâjbâind după o falie, lunecau întruna. Simțindu-mă obosit, am înotat în jur, căutând alte locuri unde marea se zvârlea neastâmpărată înainte și înapoi, dar încercarea de a mă cățăra s-a dovedit și mai anevoioasă pentru că apa era foarte adâncă și chiar dacă stâncile de pe țărm păreau mai puțin abrupte, erau prea netede și alunecoase din pricina algelor, așa încât nu mă puteam prinde de ele. În cele din urmă am izbutit să mă cațăr tot pe „muntele“ meu, agățându-mă cu degetele de la mâini și de la picioare și apoi fixându-mi genunchii pe o teșitură laterală. Când am ajuns pe creastă, unde am zăcut gâfâind în soare, am descoperit că mâinile și genunchii îmi sângerau.

De când am sosit aici, am avut bucuria de a înota în pielea goală. Faleza asta stâncoasă nu atrage, slavă Domnului, vilegiaturiștii cu țâncii lor. Nicăieri nu găsești vreun blestemat petic de nisip. Am auzit că e socotită drept o coastă urâcioasă. Dă Doamne să fie considerată așa în vecii vecilor! Într-adevăr, stâncile, care se răzlețesc în ambele direcții, nu sunt pitorești. Au o culoare gălbui-nisipie, stropită cu pete cristaline, și se înghesuie în grămezi mari, incoerente, diforme. La bază, sub nivelul fluxului, sunt căptușite cu o vegetație de alge brune, lucioase și urzicătoare, care degajă un miros neplăcut. Și totuși, în vârf, privite de aproape, oferă spectatorului o surprinzătoare bogăție de tainice bucurii. O sumedenie de râpe în formă de V care adăpostesc mici bălți sau straturi de prundiș cu pietre extrem de variate și de frumoase. Sunt și flori care izbutesc nu știu cum să-și implânte rădăcinile în crestături: flori roz de limba-peștelui și nalbe violete, dediței albi de mare, dintr-o specie foarte prolifică, o plantă albastru-verzuie, cu foi ca de varză, și o specie minusculă de ochii-șoricelului, cu frunze și flori atât de mici, încât abia de le poți distinge cu ochiul liber. Va trebui să-mi caut lupa, ca să le cercetez în voie.

O caracteristică a falezei constă în faptul că, din loc în loc, apa a scobit în stâncă văgăuni, cărora nu le-aș face onoarea de a le numi grote, dar care, văzute cu ochiul înotătorului, oferă o priveliște uimitoare și vag sinistră.

Într-un anumit punct, lângă casa mea, marea a construit chiar un pod de stâncă, arcuit, pe sub care se zvârcolește mugind într-un soi de îngrăditură adâncă, descoperită, cu pereți foarte abrupți. Încerc o plăcere ciudată când stau pe acest pod, privind violența forțelor dezlănțuite de valurile înspumate, care năvălesc și se retrag din spațiul îngrădit al gropii stâncoase.

A mai trecut o zi de când am scris cele de mai sus. Vremea continuă să fie excelentă. De la sosirea mea aici nu am primit încă nici o scrisoare, ceea ce pare puțin curios. Fosta mea secretară, domnișoara Kaufman, are amabilitatea de a-mi reține la Londra valul în continuă descreștere al corespondenței de afaceri. Dar, la urma urmelor, de la cine aș dori să primesc vești, cu excepția lui Lizzie, care, probabil, e plecată în vreun turneu?

Am continuat să explorez stâncile în direcția turnului meu. Da, sunt proprietarul nu numai al unei case și al unei puzderii de stânci, ci și al unui părăginit turn de pază. De fapt, nu-i decât o cochilie. Dar mi-ar plăcea să-l restaurez, să-i clădesc o scară spiralată și o cămăruță de lucru în vârf, numai că, în ciuda a ceea ce se crede despre mine, nu sunt bogat. Casa asta de la mare mi-a înghițit grosul economiilor. Oricum, am o pensie substanțială, grație simțului practic de care a dat dovadă draga mea de Clement, cu mulți ani în urmă. Trebuie să-mi strâng cureaua. În apropierea turnului, am descoperit niște vestigii arheologice atrăgătoare, ce dovedesc totodată că nu sunt singura persoană care a întâmpinat greutăți la ieșirea din această mare. Într-un îngust intrând secret de la baza turnului, care nu poate fi văzut decât dacă-l privești din vârf, au fost tăiate, într-o parte laterală a stâncii, niște trepte rudimentare care coboară direct la apă, susținute de o balustradă de fier. Din nefericire, partea de jos a balustradei e ruptă, iar suprafața stâncii fiind netedă, treptele lunecoase au devenit inutile, cu excepția momentelor de flux puternic, când valurile sunt foarte înalte. Atunci, talazurile pur și simplu te smulg. E interesant de câtă forță și calmă fermitate poate dispune această jucăușă mare a mea! Dar ideea este absolut minunată. Va trebui să prelungesc balustrada; câteva proptele de oțel, înfipte în suprafața „muntelui“ meu, mi-ar oferi, cred, suficient sprijin pentru mâini și pentru picioare, la cățărare, indiferent de nivelul mareei. O să mă interesez în sat de niște muncitori.

Am înotat de la „treptele turnului“, în plin flux, și apoi m-am trântit gol-goluț în iarba de lângă turn, simțindu-mă extraordinar de relaxat și de

fericit. Din păcate, turnul mai atrage câte un turist ocazional; dar detest să instalez o placardă pe care să scrie „Proprietate privată“. Această micuță pajiște este unica fâșie de iarbă pe care o posed, în afară de un petic mărunt, chiar în spatele casei. Iarba, frământată desigur de vântoasele mării, este foarte scundă, iar firele se răsucesc într-un fel de mici preșuri circulare, țepoase ca niște cactuși. În jurul temeliei turnului, crește valeriană roză și albă, precum și un soi de cimbru cu floricele purpurii, care se amestecă prin iarbă, și se agață ici-colo printre bolovanii dinspre uscat. Le-am cercetat cu lupa, și pe acestea și minusculii ochii-șoricelului; când aveam zece ani visam să mă fac botanist. Tatăl meu iubea plantele, fără să le cunoască, și examinam împreună multe flori. Mă întreb ce s-ar fi ales de viața mea dacă nu mă lăsam robit de nebunia teatrului?

La întoarcere, m-am uitat atent la feluritele mele bălți. Ce cantitate de viață miraculoasă și bizară conțin! Trebuie să-mi cumpăr numaidecât niște cărți de specialitate, dacă mi-e dat să devin un Gilbert White al acestor locuri. Am cules și o serie de pietre frumoase, pe care le-am depus pe cealaltă pajiște a mea. Sunt netede, elipsoidale, plăcute la pipăit. Una dintre ele, de un roz pestriț peste care se încrucișează dungi albe elaborat trasate, zace în fața mea, chiar acum când scriu. Tatălui meu i-ar fi plăcut grozav locul ăsta! Încă mă mai gândesc la tata și încă îi simt lipsa.

Sunt orele de după prânz și acum am de gând să descriu casa. La dejun am mâncat, savurând cu mare plăcere, următoarele: pastă de anșoa pe felii de pâine prăjită unse cu unt, iahnie de fasole cu boabe mari, preparată cu țelină tocată, roșii, suc de lămâie și ulei de măsline. (Un ulei bun e un ingredient esențial, mă refer la untdelemnul acela ușor picant, din care mi-am adus o provizie de la Londra.) Niște ardei grași ar fi constituit un adaos bine-venit, numai că n-am găsit la prăvălia din sat (aflată la peste doi kilometri de drum plăcut). (Nimeni nu vine cu mărfuri până la Capul Shruff, așa încât trebuie să-mi procur totul, inclusiv laptele, din sat.) După aceea au urmat banane cu smântână și zahăr. (Bananele trebuie să fie tăiate felii, niciodată zdrobite, iar smântâna trebuie să fie subțire.) Și am încheiat cu biscuiți tari, marini, unt de Noua Zeelandă și brânză Wensleydale. De bună seamă, nu ating niciodată o brânză străină. Brânzeturile noastre sunt cele mai bune din lume. Am stropit acest festin cu o sticlă aproape întreagă de Muscadet, scos din modesta mea „pivniță“. Am mâncat și am băut pe îndelete, așa cum se

cuvine (gătește rapid și mănâncă încet), și, slavă Domnului, fără ca atenția să-mi fie distrasă de alte îndeletniciri precum conversația sau lectura. A mânca este o ocupație atât de plăcută în sine, încât ar trebui să încercăm a suprima până și gândirea în timp ce mâncăm. Lectura și gândirea sunt, firește, lucruri foarte importante, dar, pe Dumnezeul meu, și mâncatul e important. Ce fericire că suntem animale consumatoare de hrană! Fiecare masă trebuie să fie o sărbătoare și ar trebui să binecuvântăm fiecare zi care ne aduce cu sine o digestie bună și prețiosul dar al poftei de mâncare.

Mă întreb dacă am să scriu vreodată acea Carte de preparate în patru minute a lui Charles Arrowby. Cele „patru minute“ se referă desigur la timpul efectiv de preparare și nu includ timpul, necontrolat, cât mâncărurile se află pe foc. Am răsfoit mai multe din așa-zisele „Cărți de bucate la minut“, dar am găsit că sunt înșelătoare. Cele „cincisprezece minute“ de care vorbesc înseamnă, în practică, treizeci, și apoi conțin unele instrucțiuni de felul: „preparați un aluat ușor“. Persoanele ferme și oneste cărora li se va adresa cartea mea nu vor trebui să fie neapărat în stare de „a prepara un aluat ușor“, ba nici măcar nu-i nevoie să știe ce înseamnă așa ceva. Dar vor fi niște hedoniști. În chestiunile de mâncare și băutură, ca și în multe altele (nu chiar în toate), plăcerile simple sunt cele mai bune, așa cum știe orice om inteligent care se iubește pe sine. Sidney Ashe s-a oferit odată să mă inițieze în plăcerile vinurilor de soi. L-am refuzat cu mânie. Sidney detestă vinurile obișnuite și nu se simte fericit până nu bea un vin scump, cu anul marcat pe etichetă. Dar de ce să-ți distrugi de bunăvoie gustul pentru vinurile ieftine? (Când vorbesc de acestea nu mă refer, desigur, la poșirca aceea cu gust de banane.) Una dintre tainele unei vieți fericite constă în a-ți oferi în mod continuu mici bucurii, și dacă o parte din acestea pot fi necostisitoare și ușor procurate, cu atât mai bine. Viața de teatru îți împiedică adeseori mesele serioase și, în trecut, n-am avut întotdeauna răgazul de a mânca pe îndelete, dar am învățat, în mod cert, cum să-mi prepar bucatele cu repeziciune. De bună seamă, metodele mele (în special folosirea pe scară largă a deschizătorului de conserve) s-ar putea să-i scandalizeze pe proști, iar diferitele persoane (în special fetele: Jeanne, Doris, Rosemary, Lizzie) care mă tot îndemnau să-mi public rețetele, o făceau cu un aer de amuzată condescendență. „Numele tău va face să se vândă imediat cartea“, insistau ele cu lipsă de tact. „Mesele date de Charles nu-s decât picnicuri“, a remarcat odată Rita Gibbons. Da, picnicuri, dar bune, chiar formidabile. Și dați-mi

voie să declar aici că, desigur, musafirii mei au stat *î*ntotdeauna în jurul unei mese și nu și-au balansat farfuria pe genunchi; și au avut *î*ntotdeauna parte de șervete de pânză și nu de hârtie.

Hrana este un subiect serios și, întâmplător, unul dintre subiectele asupra cărora nici un scriitor nu minte. Mă minunez de unde am moștenit fericita mea dibăcie gastronomică? O copilărie săracă mi-a inspirat oroare față de hrana risipită. Îmi plăcea din toată inima mâncarea modestă care mi se servea acasă. Mama era „o bucătăreasă bună și obișnuită", dar nu avea acea inspirată simplitate care constituie pentru mine esența unei mese bune. Cred că revelația mea a provenit, ca și cea a Sfântului Augustin, din dezgustul față de excese. Pe vremea când treceam drept un tânăr regizor, eram destul de idiot și de convențional încât să consider de datoria mea a oferi oamenilor mese la restaurantele elegante. Treptat, am înțeles că a te îndopa cu mari cantități de mâncăruri scumpe, pretențioase, adeseori de slabă calitate, în localuri publice, era nu numai un lucru imoral, nesănătos și inestetic, dar chiar și dezagreabil.

Mai târziu, am început să ofer musafirilor mei bucurii simple, chez moi.

Ce poate fi mai delicios decât niște felii de pâine proaspăt prăjită, unse cu unt, la care se poate adăuga, sau nu, pastă de pește afumat? Sau niște cepe fierte cu o conservă de carne de vită? Un bine preparat terci de fulgi de ovăz, cu zahăr brun, nerafinat, și smântână e un fel de mâncare demn de un rege. Dar chiar și în asemenea ocazii, unele persoane, al căror gust fusese tragic corupt, luau hedonismul meu inteligent drept o afectare excentrică, sau o simplă păcăleală. (Un jurnalist a numit-o odată: masă gen *Vântul prin sălcii*.) Iar alții se simțeau de-a dreptul ofensați.

Oricum, acest lucru m-a determinat să-mi dau seama că acea falsă mitologie de haute cuisine[2] se desfășura nu atât în restaurante, cât la dineurile de gală. Am încercat multă vreme, și de obicei în zadar, să-mi conving prietenii să renunțe la bucătăria complicată. Însăși pierderea de vreme e o absurditate; deși presupun că, într-adevăr, unele nefericite femei n-au nimic altceva de făcut decât să gătească. Mai stăruie și iluzia că gătitul unor mâncăruri foarte elaborate e mai „creator" decât gătitul simplu. Firește (dați-mi voie să clarific acest lucru), nu sunt un primitiv. Mâncărurile franțuzești gătite țărănește, pe care încă le mai poți gusta uneori în această țară binecuvântată, sunt admirabile; dar savoarea lor ține de o tradiție și de un instinct care nu pot fi maimuțărite. În Anglia, pretențioasa stăpână a

casei, nu numai că vede o virtute în bucătăria sofisticată, cu oficieri de ritual; dar adeseori își exercită falsa artă impunând-o unor persoane care, deși n-ar recunoaște-o în ruptul capului, nu apreciază hrana deloc. Majoritatea prietenilor mei din teatru erau de obicei atât de chercheliți când veneau la un dineu de gală, încât n-aveau deloc poftă de mâncare și, în orice caz, abia dacă-și dădeau seama de felurile ce li se puneau în față. De ce să-ți pierzi aproape întreaga zi preparând bucate pentru oameni care le consumă (sau mai curând le răscolesc cu furculița, lăsându-le în farfurie) în asemenea condiții? Băutorii nu sunt mari mâncăi. Și apoi, la dineuri, mâncarea mai e zădărnicită de conversația forțată. Unica speranță e să te găsești așezat într-una din acele „ferestre", în care fiecare dintre partenerii tăi e angajat într-o discuție cu vecinul din cealaltă parte. Numai așa te poți concentra asupra farfuriei tale. Nu, categoric, nu agreez aceste scene formale care, de cele mai multe ori, țin mai curând de vanitate, de prestigiu și de un fals simț al „bunei-cuviințe" mondene, decât de adevăratul instinct de ospitalitate. Dimpotrivă, la haute cuisine inhibă ospitalitatea, din moment ce acei care nu pot, sau nu vor, să o practice, șovăie să-i invite la ei pe adepții bucătăriei elaborate, de teamă să nu le apară grosolani sau ratați. Cea mai gustoasă mâncare e aceea pe care o savurezi între prieteni ce nu se lasă afectați de „convenții sociale", sau, desigur, e și mai bună când o mănânci de unul singur. Urăsc falsitatea dineurilor de gală, unde schimbul de sărutări din vârful buzelor creează aparența unei intimități care, de fapt, e cu totul inexistentă.

După asemenea tiradă, s-ar zice că descrierea casei mele va trebui să mai aștepte până mâine. Ar trebui să adaug aici (lucru care, cred, a devenit evident), că nu sunt vegetarian. În realitate, mănânc foarte puțină carne și am oroare de „carnivorii biftecurilor de casă". Dar există unele alimente (ca, de pildă, pastă de anșoa, ficat, cârnăciori, pește) care dețin o poziție strategică în regimul meu, și de care nu m-aș dispensa decât cu părere de rău; aici, hedonismul triumfă asupra unui capricios și rușinat simț moral. Poate că ar fi trebuit să renunț cu totul la carne, dar acum, după ce discuțiile s-au tărăgănat atâta, mă îndoiesc dacă o voi face vreodată.

⋆

De astă dată, voi descrie casa. Se numește Capul Shruff. Cap, înțeleg; e cocoțată pe un mic promontoriu, nu chiar o peninsulă, și a fost clădită direct pe stânci. Ce nebun s-o fi găsit s-o construiască? Anul zidirii trebuie să fi

fost o mie nouă sute zece. Dar de ce Shruff? Am întrebat pe doi dintre puținii mei (deocamdată) informatori locali, adică pe cucoana de la prăvălie și pe patronul cârciumii din sat, și amândoi mi-au spus, fără să-mi poată furniza nici o lămurire suplimentară, că shruff înseamnă „negru". (Shruff, să vină de la schwartz? Foarte improbabil.) N-am fost încă în stare să descopăr nimic în legătură cu istoria casei. N-am întâlnit niciodată persoana, descrisă drept o doamnă în vârstă, pe nume doamna Chorney, de la care am cumpărat-o. Prețul a fost destul de ridicat, și m-au obligat să cumpăr și mobilierul, aproape lipsit de orice valoare, precum și accesoriile. Privită ca o casă, Capul Shruff are evidente dezavantaje pe care m-am grăbit să i le semnalez agentului imobiliar. E misterios de umedă, expusă intemperiilor și izolată. Are canalizare și apă curgătoare (slavă Celui de Sus, pentru că în America nu m-am bucurat de aceste comodități), dar nu are electricitate și sistem de încălzire. Gătesc pe o sobă de gaz. Mai există și unele ciudățenii de construcție, pe care le voi descrie la timpul cuvenit. Agentul, zâmbitor, și-a dat seama că eram încântat de loc și că dezavantajele nu aveau nici o importanță. „E unică, domnule", mi-a spus. Da, așa și este.

Poziția casei e menită să inspire, deși, așa cum mă asigură cu satisfacție „vecinii" mei din sat, peste iarnă va fi friguroasă și zgâlțâită de furtuni. Habar n-au cu câtă nerăbdare aștept asemenea furtuni, când valurile sălbatice o să-mi bată pur și simplu la ușă! De când mă aflu aici (adică de câteva săptămâni), vremea a fost dezolant de calmă. Ieri marea a fost atât de lină și de încremenită, încât a permis unei adevărate flotile de muște albastre să se târască de-a dreptul pe luciul ei. De la ferestrele mele de sus (unde mă aflu acum), care dau spre mare, ochiul nu cuprinde decât nesfârșirea apei; numai dacă te uiți în jos, poți zări stâncile. De la ferestrele parterului, însă, marea este invizibilă, și nu ți se înfățișează decât stâncile falezei, de dimensiuni, și forme elefantine, care înconjoară casa. Ușa din spate, care e ușa bucătăriei, dă spre mica „pajiște" împrejmuită de bolovani și așternută cu iarbă aspră ca țepii de cactus și cu cimbru. Am de gând s-o las în voia poftelor naturii. Oricum, eu nu am aptitudini de grădinar. (Acesta este primul petic de pământ pe care l-am avut vreodată.) Iau notă că, în acest loc, natura mi-a oferit un soi de bancă din piatră, pe care pun perne, și un soi de jgheab scobit în bancă, unde îmi depozitez pietrele frumoase pe care le culeg; așa încât pot să stau pe bancă și să contemplu pietrele.

De la ușa din față pornește o cărare către un dig rutier cu margini povârnite, un fel de pasarelă construită de natură, care a fost înnobilată cu denumirea „drumul de pe țărm“. E un soi de pistă, de felul celor năpădite în centru de iarbă. Dar chiar și în luna mai, automobilele nu se prea aventurează pe aici. E momentul să arăt că unul din secretele vieții mele fericite îl constituie faptul că niciodată n-am săvârșit greșeala de a învăța să conduc o mașină. Am fost întotdeauna înconjurat de oameni, în special de femei, gata să mă transporte cu automobilul oriunde aș fi dorit să mă duc. De ce să latri tu, când ții câini? Dedesubtul digului rutier, de o parte și de alta, e o îmbulzeală de bolovani, îngrămădiți talmeș-balmeș de natură și neatinși de valuri. O priveliște mai puțin atrăgătoare, din care nu lipsesc câteva cutii de conserve, goale și ruginite, precum și cioburi de sticlă. Într-o zi va trebui să cobor și să curăț locul. Dincolo de drumeag, se ridică iar stâncile galbene, cocoșate, unele dintre ele imense, plantate aici printre tufe de iarbă sârmoasă și flexibilă și printre nenumărate hățișuri de scaieți sclipitori. Se mai ivesc din loc în loc (cultivate oare de mâna omului sau de natură?) o sumedenie de fucsii cam firave, de veronici dese, toate în floare, precum și o specie de salvii frumoase, cu frunze sure. Dincolo de acest „tufăriș“ se întinde iar pârloaga cotropită de scaieți și bălării, presărată cu mlaștini rău mirositoare, în care ți se afundă piciorul, și acoperită în parte cu mușchi roșcat sau de un verde virulent. Zona asta interioară a ținutului, încă n-am explorat-o. Nu sunt un drumeț pasionat, și mă simt absorbit și perfect satisfăcut de paradisul dinspre coasta mării. Situată pe pârloagă, cam la o milă și jumătate depărtare de Capul Shruff, se găsește cea mai apropiată așezare, ferma Amorne. Noaptea, de la ferestrele mele de sus, dinspre mare, zăresc luminile fermei.

Drumul de pe țărm, dacă o iei la dreapta, se arcuiește în jurul unui golf ce nu poate fi văzut de pe teritoriul Capului Shruff decât din turnul cocoțat pe promontoriu. Acolo, la o depărtare de trei-patru mile, e o clădire ce poartă numele de hotelul Raven, și care-mi inspiră vagi îndoieli, întrucât e un loc mai pretențios, care atrage turiști. Golful în sine e foarte frumos, mărginit de bolovani interesanți, aproape sferici. Cei din partea locului îi spun Golful Raven, după numele hotelului, deși, de fapt, în dialectul local poartă alt nume: „Shashore“, sau așa ceva (Golful de pe coastă[3]? De ce?). Dacă pornind de la Capul Shruff, o iei la stânga, drumul te poartă printr-un defileu strâmt, curios, pe care eu l-am botezat „Pasul Khyber“[4]. Aici, cărarea a fost tăiată

într-o uriașă masă stâncoasă, ce invadează ținutul pe o distanță considerabilă. Dincolo de defileu, se așterne o mică plajă pietroasă – unica plajă din întreg cuprinsul, pentru că oriunde în altă parte apa este foarte adâncă, izbucnind chiar de la muchia țărmului, fie că-i flux sau reflux; e una din caracteristicile care m-au atras de la bun început către aceste locuri. În spatele plajei, o cărare duce în diagonală la satul așezat spre interior, dar dacă urmezi drumul drept înainte, ajungi la un intrând foarte atrăgător cu un minunat chei din piatră, povârnit, un golfuleț împotmolit de mâl și complet părăsit. Bănuiesc că, pe vremuri, era folosit pentru bărcile de pescuit, care se avântă acum departe, spre nord: uneori le zăresc pe fâșia mea de mare, altminteri remarcabil de pustie. În spatele intrândului, a fost cioplită în stâncă o pantă terasată, lungă și destul de largă, pentru a se amenaja ceea ce se numește „un loc de scăldat pentru doamne“. Dar n-am văzut nici picior de doamnă pe aici, ci doar, din când în când, câțiva băieți. (Localnicii nu înoată aproape deloc; s-ar părea că privesc asemenea îndeletnicire ca pe un soi de nebunie.) De fapt, „locul de scăldat pentru doamne“ este acum năpădit de alge brune atât de alunecoase, și presărat cu bolovani zvârliți de mare, încât nu prezintă sub nici un chip mai multă siguranță decât orice alt colț. Drumeagul de pe țărm se lărgește în acest punct într-un drum carosabil (din nefericire accesibil automobilelor), și apoi urcă, pierzându-se într-o zonă sălbatică, pe care nu am avut încă timp s-o explorez, și unde stâncile mele gălbejite iau proporțiile unei frumoase și maiestuoase faleze. Pista de care am vorbit cotește însă spre interior, ducând în sat și dincolo de el.

Satul se numește Narrowdean. Forma arhaică a numelui era Nerodene, și o impunătoare piatră kilometrică înfiptă pe țărm păstrează încă vechea ortografie a numelui. Cătunul e alcătuit din câteva străduțe, cu case de piatră, câteva vile cățărate pe povârnișuri și o unică prăvălie generală. Nu pot obține ziarul The Times și nici baterii pentru vlăguitul meu aparat de radio cu tranzistori, ceea ce nu mă necăjește prea tare, după cum nu mă supără nici lipsa totală de măcelării. Există o singură cârciumă, „Leul Negru“. Căsuțele sunt încântătoare, clădite solid, din piatra locală, galbenă, dar singurul edificiu de oarecare interes arhitectural este biserica, o construcție arătoasă din secolul al XVIII-lea, cu o galerie. De bună seamă, eu nu sunt bisericos, dar m-am bucurat să constat că se țin slujbe, deși numai o dată pe lună. Biserica e bine întreținută, întotdeauna împodobită cu

flori. Dangătele de clopot îndepărtate, pe care le aud uneori, cred că vin din alt sat, la fel de micuț, situat în apropierea fermei Amorne, unde ținutul e mai blând și oile găsesc iarbă de păscut. În Narrowdean nu există nici casă parohială, nici conac; prin asta nu vreau să spun că aș fi avut cea mai mică intenție să mă bat pe burtă cu pastorul și cu moșierul! De asemenea, am intuit, cu mare bucurie, că satul nu e infestat de „intelectuali", o pacoste pe care în zilele noastre o poți întâlni oriunde. Ca să ne întoarcem la biserică, în preajma ei se găsește un cimetière marin, care aduce mărturia unui trecut mult mai îndelungat decât ai fi presupus că se întinde îndărătul acestui sat de un cal putere. Pe multe dintre pietrele de mormânt sunt sculptate corăbii, ancore decorative și niște ciudat de grăitoare balene. Să fi pornit oare oamenii de pe aici la vânătoarea de balene? O anume piatră mă atrage în mod deosebit. E gravată cu o frumoasă ancoră încâlcită și cu simpla inscripție „Mutulică 1879–1918". M-a nedumerit cumplit, până ce mi-am dat seama că „Mutulică" trebuie să fi fost un marinar surdomut care nu și-a putut dobândi nici o altă identitate. Bietul amărât!

Și acum să ne reîntoarcem la Capul Shruff. Fațada dinspre drum nu e prea interesantă, dar prin solitudinea situării ei prezintă o ciudată discordanță. Casa în sine e o vilă construită din cărămidă, cu două frontispicii, bovindouri la parter și două țuguiuri pe acoperiș. Cărămizile sunt de un roșu închis. Plasată într-o suburbie din Birmingham, casa abia dacă ar atrage atenția, dar aici, înălțându-se singuratică pe coasta ursuză, arată foarte bizar. Spatele clădirii a fost oribil tencuit cu pietriș, fără îndoială ca să reziste intemperiilor. Un specialist ar putea desigur să dateze construcția pornind de la storurile gălbui, care au supraviețuit în condiții admirabile aproape în fiecare dintre camere; sunt confecționate din vergele de lemn, lucioase, prinse pe sfori, cu ciucuri de mătase la capătul firului de tras, și un volănaș de dantelă în partea de jos. Când aceste transperante (ce cuvânt expresiv!) sunt trase, Capul Shruff, văzut de pe drum, are un ciudat aer de mister. Dar înăuntru, lumina galbenă a ferestrelor orbite îmi evocă oarecum, și în chip melancolic, ceva din copilărie, poate că atmosfera din casa bunicului meu din Lincolnshire.

Am botezat cele două camere cu bovindou „biblioteca" (unde mi-am așezat lăzile cu cărți încă nedespachetate) și „sufrageria", unde îmi depozitez vinurile. Dar locuiesc exclusiv în partea care dă spre mare, sus, în dormitor, și în camera pe care am de gând s-o denumesc „salon". Din parter folosesc

numai bucătăria și o chiliuță alăturată pe care am botezat-o „cămăruța roșie“. Aici se găsește o sobă zdravănă, cu urme de foc de lemne, o măsuță comodă de bambus și un fotoliu tot de bambus. Pereții sunt panelați cu lemn alb în partea de jos, iar în rest, zugrăviți în culoarea pătlăgelelor roșii, o notă exotică ce nu mai poate fi întâlnită nicăieri în casă. Bucătăria, cu plita ei cu gaz, e pardosită cu cele mai mari plăci de gresie pe care le-am văzut vreodată. Bineînțeles, nu există frigider, ceea ce-i un lucru foarte trist pentru un amator de pescărie. În schimb am o cămară spațioasă, plină de gărgărițe. Toată lemnăria de la parter e umedă. Am dezlipit o bucată din linoleumul din hol și apoi l-am pus la loc, cutremurându-mă. Din podea se degaja un miros de sare. Să fie posibil, oare, ca marea să se ridice, prin vreun canal neștiut, până sub casă? Presupun că ar fi trebuit să consult un specialist înainte de a fi cumpărat, dar prea eram grăbit. La ușa din față e un clopot mecanic, de modă veche, cu un mâner de alamă și un fir lung. Sună în bucătărie.

Cea mai bizară dintre particularitățile casei, pentru care nu pot găsi nici o explicație rațională, constă în faptul că atât la parter, cât și la etaj se găsește câte o cameră interioară. Vreau să spun că între camera din față și cea din spate se află o încăpere intermediară, fără nici o deschidere spre exterior, luminată doar de o fereastră interioară care dă în camera adiacentă, îndreptată spre mare (salonul sus, bucătăria jos). Aceste două ciudate camere interioare sunt extrem de întunecoase, nemobilate, cu excepția unei canapele mari, desfundate, în cea de la parter, și a unei măsuțe în cea de la etaj, unde se mai găsește și o foarte decorativă consolă de lampă, din fier, unica din întreaga casă. Nu încape îndoială că nu voi locui în aceste două încăperi; mai târziu, o să le dărâm pereții și o să-mi lărgesc salonul și sufrageria. Mobilierul din casă e foarte redus. Și nu am adăugat decât foarte puține din lucrurile mele. (Nu există decât un singur pat. Nu aștept oaspeți.) Pustietatea asta mi se potrivește; spre deosebire de James, eu nu sunt colecționar de troace. Ba chiar am început să îndrăgesc unele dintre piesele de care m-am văicărit la început că sunt obligat să le cumpăr. Îmi place îndeosebi o oglindă mare, ovală, din hol. Obiectele doamnei Chorney par „să țină“ de casă; de fapt, posesiunile mele, puține la număr, apar nelalocul lor. Când am părăsit apartamentul mare din Barnes, am vândut o mulțime de lucruri și ce mi-a mai rămas am înghesuit claie peste grămadă într-un mic pied-à-terre[5] din Shepherd's Bush, după care am zăvorât ușa. Aproape că

mi-e teamă să mă întorc acolo. Acum nici nu pot înțelege de ce am ținut să-mi păstrez o bază la Londra. Poate pentru că prietenii nei mi-au spus că așa „trebuie".

Scriu „prietenii mei", dar dacă stau să-i număr, constat că puțini mi-au rămas după o viață întreagă de teatru! Cât de prietenos și de cald poate să pară teatrul, și cât de trist poate fi! Marii prieteni m-au părăsit: Clement Makin a murit, Wilfred Dunning, mort, Sidney Ashe plecat la Stratford în Ontario, Fritzie Eitel a dat de succes și a șters-o în California. Cei care mi-au rămas îi poți număra pe degete: Al, Mareus, Gilbert, câteva dintre fete... Încep s-o iau razna. E seară. Marea e aur lichid stropit cu punctulețe de lumină, și se leagănă cu un fel de plăcere automată sub un cer verde pal. Cât e de imens, cât e de gol, acest spațiu nesfârșit după care am tânjit toată viața mea.

Încă nici o scrisoare.

Azi marea e mai zgomotoasă și pescărușii țipă. În realitate, nu-mi place tăcerea decât în teatru. Marea e nervoasă, de un albastru foarte închis, cu creste albe.

Am pornit-o în căutare de lemne aruncate de valuri, până am ajuns la mica plajă de piatră. Valurile erau joase așa încât nu am putut plonja de pe treptele turnului, și până când n-am să-mi fixez câteva proptele pentru mâini, cred că am să evit „muntele" meu, cu excepția zilelor foarte calme. Am înotat în dreptul plajei, dar n-a fost un succes. Pietrele ascuțite mi-au rănit picioarele și am întâmpinat iar mari greutăți la ieșirea din mare, întrucât valurile și panta povârnită a plajei făceau ca pietrișul să cadă în ploaie peste mine. M-am întors indispus, dârdâind de frig, și mi-am uitat pe plajă lemnele pe care le adunasem.

Mi-am luat prânzul (supă de linte, cârnați cu ceapă fiartă și mere mustite în ceai, apoi caise uscate și pișcoturi cu cremă: totul stropit cu un Beaujolais ușor) și după aceea m-am simțit mai bine. (Caisele proaspete sunt, desigur, mai bune, dar cele uscate, înmuiate timp de douăzeci și patru de ore și apoi bine scurse, oferă o garnitură divină la orice fel de pișcoturi sau prăjituri nu prea dulci. Sunt delicioase mai cu seamă în compania oricărei prăjituri cu migdale și, astfel, se armonizează de minune cu vinul roșu. De piersici nu sunt mare amator, dar socotesc caisa drept regina fructelor.)

Acum mă duc să-mi fac siesta.

E noapte. Două lămpi cu gaz, care sfârâie molcom, aruncă o lumină domoală, lăptoasă, peste suprafața zgâriată și pătată a ceea ce a fost cândva o frumoasă masă din lemn de trandafir, veche posesiune a doamnei Chorney. Aceasta este masa mea de lucru, plasată în fața ferestrei din salon, deși folosesc și măsuța pliantă adusă din „camera interioară", pentru a-mi ține pe ea cărțile și hârtiile. A trebuit să închid ferestrele din cauza fluturilor de noapte, niște fluturi uriași cu aripi nisipii și portocalii, care se năpustesc înăuntru ca niște mici elicoptere. Lămpile, patru în total și în bună stare de funcționare, sunt tot de origine chorneyană. Lămpi frumoase, de modă veche, cam greoaie, din alamă, cu abajururi grațioase de sticlă mată. Am învățat să mânuiesc lămpile cu gaz pe când mă aflam cu Fritzie în coliba aceea din Statele Unite. Totuși, două încălzitoare cu parafină aflate la parter au rămas încă un mister pentru mine. Va trebui să-mi cumpăr altele noi, înainte de a se răcori serile. Aseară a fost destul de rece. Am încercat să aprind în cămăruța roșie un foc din cioturi aruncate de mare, dar lemnul era prea ud și coșul fumega.

Cred că la iarnă va trebui să mă mut jos. Salonul e mai curând un punct panoramic decât o cameră de locuit. E dominat de un șemineu înalt din lemn vopsit în negru, cu multe policioare și oglinzi mici așezate pe ele. Fără îndoială, o piesă demnă de un colecționar, dar prea arată ca altarul unei bizare secte secrete. (Are acea înfățișare vegetal orientală.)

Înainte de a fi aprins lămpile în seara asta, am stat un timp pe întuneric, contemplând clarul de lună, care e întotdeauna un miracol și o încântare pentru orice citadin. Poleiește atât de scânteietor stâncile, încât aș putea citi la lumina lui. Curios, foarte curios, îmi dau seama că n-am avut nici un chef de lectură de când am venit aici. Semn bun. Scrisul pare să fi luat locul cititului. Dar, pe de altă parte, s-ar zice că amân în mod constant momentul din care ar trebui să încep să scriu organizat despre mine („M-am născut la începutul acestui secol în orașul"..., sau așa ceva). Va fi destul timp și vor exista destule rațiuni să-mi depăn povestea vieții, după ce mă voi fi izolat în norul propriilor mele reflecții. Mă simt încă intimidat de emoții, intimidat de forța teribilă a unor anumite amintiri. Numai povestea anilor mei de prietenie cu Clement ar putea umple un volum întreg.

Sunt foarte conștient de prezența mută a casei în jurul meu. Am reușit să colonizez o parte din ea, dar alte părți se păstrează, îndărătnic, străine și misterioase. Holul de la intrare e întunecos și lipsit de noimă, cu excepția

prezenței acelei oglinzi ovale de care am vorbit mai sus. (Obiectul acesta rafinat pare să radieze o lumină proprie.) Nu-mi plac scările (fantome ale trecutului zăbovesc pe trepte). La jumătatea scării, se ramifică o altă scăriță care duce la o baie surprinzător de spațioasă, cu ferestrele spre drum, iar din baie, în spatele unei ușițe ciudate, alte trepte duc la pod. Sala de baie are câteva plăci de ceramică, originale, reprezentând lebede și crini sinuoși. Conține și o cadă uriașă, foarte pătată, sprijinită pe labe de leu și având robinete de alamă enorme și excelente. (Dar nu există nici un sistem de încălzire a apei. Așa încât o vană mare, pe care am descoperit-o într-un dulap de jos, reprezintă, cred, situația reală.) Mai există și un anunț, scris într-o caligrafie europeană, care dă instrucțiuni utile pentru folosirea spălătoriei. Scara principală face o cotitură spre interior pentru a ajunge la spațiul palierului de la etaj. Îl numesc „spațiu", pentru că e un loc ciudat, cu o atmosferă proprie. Degajă parcă acel anumit aer de așteptare al unui decor de scenă. Uneori am senzația că am mai văzut scena asta de mult, într-un vis. E un dreptunghi fără ferestre, care, în timpul zilei, primește lumina prin ușile deschise, și ornat, chiar în fața „camerei interioare", cu o etajeră solidă de stejar, pe care se află o vază verde, deosebit de hidoasă, cu gâtul gros, gura creață și trandafiri roz pictați pe șoldurile-i bulbucate. M-am atașat extraordinar de obiectul ăsta grosolan. În spatele vazei, e o mică nișă care pare să fi adăpostit cândva o statuie, dar așa, goală, seamănă cu o ușă. Și acum, urmează cea mai fascinantă trăsătură a palierului: o arcadă ascunsă de o perdea de mărgele. O perdea cu nimic diferită de cele care te apără de muște în țările mediteraneene. Mărgelele sunt din lemn, galbene și negre, și când treci printre șiruri țăcănesc ușor. Dincolo de arcadă se deschid ușile dormitorului și salonului meu.

E timpul de culcare. În spatele meu se desfășoară marea fereastră orizontală, tăiată pe câțiva metri din perete, care dă spre camera „interioară". Când mă ridic în picioare, sunt obligat să o privesc, întrucât în sticla neagră îmi văd fața reflectată ca într-o oglindă. Niciodată n-am fost tulburat de spaime nocturne. Nu-mi aduc aminte ca în copilărie să-mi fi fost vreodată frică de întuneric. Încă de la început, mama mi-a sădit în minte ideea că teama de întuneric e o superstiție de care oamenii cu credință în Dumnezeu se leapădă. Dealtfel eu n-aveam nevoie de Dumnezeu ca să mă ocrotească. Părinții mei erau un perfect zid de apărare împotriva oricărei temeri. N-aș putea spune că socotesc Capul Shruff drept o casă „care-ți dă fiori". Dar mi-

am dat brusc seama că e pentru prima oară în viața mea că mă aflu cu adevărat singur, noaptea. Casa părintească, locuințele legate de teatru din provincie, apartamentele din Londra, hotelurile, apartamentele cu chirie de prin capitalele lumii: am trăit întotdeauna în stupuri, înconjurat de prezențe umane îndărătul pereților. Și chiar când am locuit în acea colibă (cu Fritzie), n-am fost niciodată singur. Aceasta este prima casă care îmi aparține și prima solitudine autentică în care am trăit vreodată. Și nu-i ceea ce am dorit? Firește, casa freamătă, chiar și pe o noapte fără vânt, de mici zgomote și scârțâituri care-ți încordează nervii, ca orice casă veche; curentul mării suflă pe sub chenarele ferestrelor ușor desprinse și prin crăpăturile de sub uși. Astfel încât, noaptea, când zac în pat, e lesne să-mi închipui că aud pași ușori bântuind în pod, deasupra mea, sau că perdeaua de mărgele de pe palier răpăie sfios pentru că cineva s-a strecurat pe furiș printre șiraguri.

Poate că nu-i momentul potrivit, acum în crucea nopții, ca să abordez asemenea subiect, dar mi-a revenit deodată în minte cu forță și ascuțime. Cititorul, dacă va fi existând vreunul, s-o fi mirat de ce nu m-am mai referit la acea „experiență oribilă“ pe care am trăit-o aici, la marginea mării, și pe care n-am cutezat să o descriu. S-ar fi putut presupune că am uitat-o; și, într-adevăr, într-un anumit fel, cred că am uitat-o: o tendință care vădește, poate, că nu există decât o singură interpretare posibilă a fenomenului. Dați-mi voie să vă descriu ce s-a întâmplat.

Ședeam, cu carnetul de însemnări alături, pe niște bolovani chiar deasupra „muntelui“ meu și mă uitam la apă. Soarele dogorea, marea era calmă. (Așa cum am descris-o în primul paragraf al acestor notații.) Cu puțin înainte, privisem cu intensitate la o băltoacă prinsă între pietroaie și urmărisem un vierme de mare, foarte lung, roșiatic, cu peri zbârliți, care se încolăcise în niște ciudate volute, înainte de a pieri într-o gaură. M-am ridicat în picioare și m-am întors cu fața spre mare, clipind în soarele orbitor. Și atunci, nu pe dată, ci după vreo două minute, pe măsură ce ochii mi s-au obișnuit cu strălucirea, am văzut un monstru ieșind din valurile mării.

Nu știu cum l-aș putea descrie altminteri. Dintr-o mare perfect nemișcată și pustie, la o distanță de poate un sfert de milă (sau chiar mai puțin), am văzut o creatură uriașă spărgând luciul apei și arcuindu-se în sus. La început, arăta ca un șarpe negru, apoi gâtul prelung a fost urmat de o masă voluminoasă, cu o spinare vălurită și ghimpoasă. A mai apărut ceva ce putea fi o labă sau o aripă imensă de pește. Nu puteam vedea întreaga creatură, ci o

porțiune a trupului, sau poate că o coadă lungă care tulbura apele înspumate în jurul părții de jos a ceea ce se ridicase acum din mare la o înălțime (ce părea) de șapte sau chiar zece metri. Și pe urmă, creatura s-a încolăcit, așa încât gâtul lung s-a rotit în două cercuri, făcând ca ceea ce era, evident, capul să se arate la suprafața apei. Dar printre spiralele gâtului încolăcit puteam vedea cerul. Vedeam și capul cu deosebită claritate, un cap crestat, ca de șarpe, cu ochii verzi și o gură căscată în care se deslușeau dinții și un interior roz. Capul și gâtul străluceau cu sclipiri albăstrui. Și apoi, într-o clipită, întreaga matahală s-a prăbușit, spiralele s-au despletit, spinarea vălurită a mai străpuns un timp apa, după care nu a mai urmat decât o vijelioasă învolburare de spumă, acolo unde creatura se făcuse nevăzută.

Șocul și groaza prin care trecusem au fost atât de mari, încât o bună bucată de timp nu m-am putut clinti din loc. Aș fi vrut s-o iau la goană, mă temeam îngrozitor ca nu cumva jivina să reapară mai aproape de uscat, ca nu cumva să se înalțe chiar la picioarele mele. Dar mădularele mi-erau ca împietrite, iar inima îmi bătea cu atâta violență, încât orice efort în plus m-ar fi putut doborî. Marea își reluase calmul și nimic nu l-a mai tulburat. În cele din urmă, m-am ridicat și am pornit-o încet spre casă. Am urcat scările și am intrat în salon, unde am stat un răstimp controlându-mi respirația și apăsându-mi mâinile pe inimă. Nu suportam să-mi reiau locul obișnuit la fereastră, așa încât m-am așezat la măsuța de lângă zidul camerei interioare, rezemându-mi capul de perete, și abia o jumătate de oră mai târziu m-am simțit în stare să scriu ceea ce apare aici ca paragraful al doilea al notelor.

În tot acel răstimp, cât m-am susținut de unul singur, și am respirat adânc și am tremurat, am reușit treptat să mă gândesc la cele întâmplate. Gândirea, gândirea rațională, care-mi fusese total răvășită, îmi venea încetul cu încetul în ajutor. Se întâmplase ceva, dar întâmplările au explicații. Mi-au venit în minte câteva explicații posibile, și pe măsură ce am început să le enumăr, să le clasific și să le relatez, am simțit o oarecare ușurare, iar cumplita spaimă neconceptualizată a dat înapoi. Era posibil ca ceea ce văzusem să fi fost o simplă „închipuire“. Dar, de bună seamă, o „închipuire“ nu poate fi atât de înfiorătoare și detaliată. Mai târziu m-a izbit ca semnificativ faptul că acea creatură mi s-a părut din prima clipă absolut înspăimântătoare, și nu surprinzătoare sau măcar interesantă. Am fost excesiv de speriat. Sunt de obicei un băutor cumpătat și nu mă număr printre persoanele dezechilibrate, sau dotate cu o fantezie delirantă. O altă explicație posibilă

era că văzusem, pur și simplu, un monstru încă necunoscut oamenilor de știință. Mă rog, e și ăsta un lucru posibil. Sau văzusem oare un țipar uriaș? Poate exista asemenea țipar? Și oare țiparii se înalță din apă, se încolăcesc în spirale și se balansează în văzduh? Nu mă puteam convinge că fusese vorba de un țipar, era imposibil. Creatura avusese un trup mătăhălos, îi văzusem spinarea. Eram absolut sigur că nu putuse fi un simplu țipar, oricât de uriaș, acea mostruozitate încolăcită prin ale cărei volute zărisem cerul.

La ce distanță fusese jivina și la ce înălțime deasupra mării se ridicase? Mai târziu, pe măsură ce reflectam, am început să mă îndoiesc de primele impresii, deși am păstrat certitudinea că văzusem ceva cu totul ieșit din comun. Explicații de felul unei încâlcituri de ierburi marine sau a unei buturugi săltate de valuri nu puteau fi luate în considerație. Am început să bâjbâi după alte justificări. Cu puțin înainte de a mi se fi ivit monstrul uriaș, cercetasem cu mare atenție, în balta dintre stânci, un monstru mititel, viermele roșcat și țepos al cărui trup șerpuitor, lung de câțiva centimetri, părea disproporționat de mare în spațiul îngrădit al bălții. Să fi fost posibil ca printr-un simplu automatism optic, printr-un neobișnuit truc al retinei să fi „proiectat“ imaginea viermelui asupra întinderii mării? Era o idee interesantă, dar cu totul neplauzibilă, întrucât între viermele roșu și monstrul negru-albăstrui nu exista nici o asemănare, în afara faptului că amândoi se încolăciseră în spirale. Și apoi, n-am auzit în viața mea de o asemenea „cinematografie“ a retinei. Pe măsură ce reflectez la acest fenomen, mă izbește faptul că revăd jivina cu deosebită claritate, impresia vizuală își păstrează toate amănuntele deși, în același timp, sunt din ce în ce mai puțin sigur de distanța la care mi s-a arătat.

Soluția care îmi pare acum cea mai probabilă, deși rămâne de văzut dacă voi continua să o consider astfel și pe viitor, este următoarea – o întâmplare de care îmi amintesc cu rușine. Nu sunt nici bețiv și nici nu mă droghez. Rareori ating băuturile spirtoase. În America, am fumat o dată, întâmplător, haşiş. Oricum, în urmă cu câțiva ani, cu un anumit prilej, am fost destul de imbecil încât să iau o doză de LSD. (Ca să fac pe placul unei femei.) Am parcurs ceea ce se numește „trista călătorie“[6]. A fost într-adevăr o călătorie foarte tristă. Nu voi încerca să descriu ce am simțit în acea trăire groaznică și rușinoasă (voi spune doar atât: e ceva ce privește măruntaiele). De fapt, ar fi extrem de greu, aproape cu neputință, să transpun totul în cuvinte nimerite. A fost ceva oribil din punct de vedere moral, spiritual, de parcă măruntaiele

puturoase dinlăuntrul tău ar țâșni la suprafață și ar deveni însuși universul: năvala unei emanații degajate de un rău spiritual, sumbru și pe jumătate inform, ceva de care nu poți scăpa niciodată. „Indetașabil", îmi amintesc că a fost cuvântul care „mi-a venit în gând" odată cu impresia faptului. Dar imaginile vizuale pe care mi le-a pricinuit au fost extraordinar de clare și mi s-au impus imperativ. Mi se înfățișează chiar și în acest moment în fața ochilor, dar nu voi scrie despre ele. Desigur, nu am mai luat în viața mea LSD. Efecte ulterioare nu s-au manifestat și, după un timp, am început, din fericire, să uit experiența, în felul acela special în care uiți un vis. Oricum, acest lucru face posibilă, poate chiar plauzibilă, concluzia că monstrul marin pe care l-am „văzut" să nu fi fost decât o halucinație pricinuită de nebunească experimentare a odiosului drog.

E drept că figura unui monstru încolăcit, ridicându-se din ape, nu prea seamănă cu imaginile care mi s-au arătat atunci, după cum nu seamănă nici cu viermele roșu din mlaștină. Dar senzația de oroare pe care am resimțit-o are aceeași calitate, sau, în orice caz, așa a început să-mi pară curând după vedenie. De asemenea, și tendința de a uita pare să fi avut în ambele cazuri aceeași calitate. Mi s-a spus că „trista călătorie" poate să se repete, uneori, în acest fel. Cititori, fiți avertizați! În orice caz, acum, când stau și mă gândesc la toate astea, trebuie să admit că argumentul care pledează cel mai puternic în favoarea unei asemenea explicații este totala implauzibilitate a tuturor celorlalte.

Inima s-a pornit iar să-mi bată cu violență. Trebuie să mă culc. Poate că ar fi fost mai bine să amân pe mâine istorisirea groaznicei întâmplări. Am să iau un somnifer.

Au trecut două zile de când am scris cele de mai sus. După ce-am redat întâmplarea cu monstrul am dormit bine și continui să cred că explicația pe care am găsit-o este cea justă. În orice caz, amintirea se estompează și spaima s-a stins. Mi-a făcut bine, poate, faptul că m-am descărcat prin scris. Am hotărât că „pașii" pe care-i aud în pod sunt șobolani. O nouă zi însorită. Și încă nici o scrisoare.

Am înotat din nou la mica plajă stâncoasă și, cu toate că marea era destul de liniștită, m-am lovit de aceleași greutăți enervante când am încercat să ies din apă. Trebuia să mă cațăr pe un mal abrupt, acoperit de pietre mobile care se rostogoleau, în timp ce fiecare val, izbindu-se de țărm, mă înhăța de spate. Am înghițit multă apă și m-am tăiat la picior. Am găsit grămăjoara de

lemne pe care le abandonasem și le-am cărat acasă. Mi-era foarte frig, dar eram prea ostenit ca să-mi aranjez o baie în cada de jos, care s-a dovedit a fi din fontă. Nu merită să cari apă clocotită în baia de sus.

Mi-a dat prin gând că dacă aș lega o frânghie solidă de balustrada metalică a treptelor de la turn, le-aș putea folosi chiar și pe vreme aspră; și dac-aș găsi ceva de care s-o leg, aș putea suspenda o frânghie chiar și pe „muntele“ meu, ca să mă țin de ea când ies din apă. Trebuie să văd dacă se găsește frânghie la prăvălia din sat. Și mai trebuie să mă interesez de unde pot cumpăra cilindri cu gaz de gătit.

Bunicul meu dinspre tată avea o grădină de zarzavat, pe care-l vindea la piață, în Lincolnshire. (Poftim, iată că m-am pornit pe negândite să-mi scriu autobiografia, și ce splendidă frază de început! Știam eu că dacă aștept cu răbdare, se va produce și acest eveniment.) Locuia într-o casă numită Shaxton. Îmi spuneam întotdeauna că e foarte distins să ai o casă cu un nume. Nu știu cu ce se ocupa bunicul meu dinspre mamă, a murit pe când eram mic. Bănuiesc că „lucra într-un birou“, ca și tatăl meu. Fără îndoială, era funcționar. Și tot așa era, cred, și tata, deși acasă nu foloseam niciodată cuvântul „funcționar“. Bunicul dinspre tată a avut doi fii: Adam și Abel. Nu l-am socotit niciodată un om înzestrat cu imaginație, totuși aceste două nume vădesc o vână de poezie. Încă din copilărie mi-am dat seama că unchiul meu (Abel) era mai iubit și mai norocos decât tatăl meu (Adam). Cum poate un copil să perceapă asemenea lucruri sau, mai curând, cum se face că asemenea lucruri sunt atât de perceptibile, de evidente, pentru un copil, care, ca și un câine, detectează semne devenite invizibile în lumea de convenții a celor maturi, și deci ignorate în campania de amăgire dusă de adulți? Am știut că tatăl meu, cel mai mare din cei doi frați, era un gen de ratat lipsit de noroc, înainte de a fi știut măcar ce înseamnă „ratat“, înainte de a fi avut vreo noțiune despre bani, statut social, putere, faimă sau despre alte din aceste râvnite recompense, ale căror miriade de fațete m-au împins întreaga viață în acel dans al dervișului, care, sper acum, să se fi încheiat. De bună seamă, când afirm că tatăl meu era un ratat, mă refer la sensul grosier, lumesc al cuvântului. De fapt, era un om bun, inteligent și cu inima curată.

Părinții mamei mele locuiau în Carlisle și abia de i-am cunoscut. Surorile mamei figurau în imaginația mea ca două șterse „mătușici“ din Carlisle. Bunica dinspre mamă a murit de tânără, și în amintirile mele din Shaxton

apare doar ca o fotografie. Iar bunicul meu patern, care nu-mi plăcea și de care mi-era teamă, îmi apare acum doar ca o pereche de cizme tip Wellington și o voce tunătoare. Adam și Abel au populat lumea copilăriei mele, dominând-o asemenea unor zei gemeni. Mama era o forță separată, întotdeauna separată. Și apoi, desigur, mai era vărul meu James, care, ca și mine, era unicul copil la părinți.

Căile celor doi frați s-au despărțit. Tatăl meu s-a lăsat târât de curent în Warwickshire și a lucrat acolo în „administrația civilă". S-a lăsat târât de curent: parcă-l văd pe o plută. Unchiul Abel a ajuns un avocat de succes în Lincoln, și a locuit într-o casă la țară, care se numea Ramsdens: altă locuință distinsă, care purta un nume. Ramsdens era o casă mai spațioasă decât Shaxton.

Revăd încă, în visele mele, aceste două locuințe. Mai târziu, unchiul Abel s-a mutat la Londra, dar a păstrat casa Ramsdens sub titlul „reședința de la țară". Unchiul Abel s-a căsătorit cu o tânără americană frumușică și înstărită, pe care o chema Estelle. Îmi aduc aminte că mama spunea despre ea că e o „moștenitoare bogată". Tata s-a căsătorit cu mama, care lucra la o fermă. Numele mamei era Marian. Tata îi spunea „Maid Marian"[7]. Era o creștină evanghelică foarte bigotă. Și tata era, desigur, creștin, la fel și eu, și unchiul Abel, până când mătușa Estelle l-a condus către lumea luminilor. Pe mama nu reușesc s-o văd ca o fată frumoasă, o Maid Marian a plaiurilor din Warwickshire. Încă din cele mai fragede amintiri, fața ei îmi apare ca o mască a îngrijorării. Ea reprezenta în casă puterea. Tata și cu mine ne iubeam, ne supuneam și ne consolam în taină unul pe celălalt. Eram amândoi sărăcuți, și singuratici, și stângaci.

Azi-dimineață, în bucătărie, am trăit un moment de groază la vederea a ceea ce la început mi s-a părut a fi un păianjen grotesc de uriaș, de gras și de cărnos. Până la urmă s-a dovedit a fi o broscuță adorabilă. Am prins-o cu gingășie și am transportat-o prin pădure către mlaștinile acoperite cu mușchi din spatele stâncilor. Acolo a pornit-o agale. Cum pot supraviețui asemenea vietăți blajine și neajutorate? Am mai zăbovit un timp, până ce broscuța s-a îndepărtat, și m-am uitat la smocurile de mușchi roșcat și la flori, în special la coada-mânzului pe care mi-o amintesc din copilărie, și la acea ciudată floare galbenă care prinde muște. Mai în sus, înspre ferma Amorne, crește iarba neagră. Agentul imobiliar mi-a spus că se găsesc și

orhidee prin împrejurimi, dar eu n-am văzut nici una. Probabil că țin de legendă, ca și focile.

Mai târziu m-am dus în sat, să cumpăr fileuri de hering congelat (somonul afumat al săracilor). Firește, nu-i cu putință să cumperi aici pește proaspăt, după cum mă asigură, cu mândrie, toți sătenii. Am mai întreprins câteva cercetări, lipsite de rezultat, în legătură cu o spălătorie. Până acum mi-am spălat singur toate rufele, inclusiv cearșafurile, pe care le întind la uscat pe pajiște. Poate că voi continua s-o fac; efectuarea acestor munci simple îți dă o deosebită satisfacție. Am uitat să spun că am descoperit în sat o a doua prăvălioară, care vinde articole de fierărie, pitită printre șirul de case din spatele cârciumii. Se numește „Magazinul pescarilor“ și, fără îndoială, pe vremuri se găseau aici echipamente pentru pescărit. Dar azi-dimineață am descoperit că în prăvălia asta pot cumpăra parafină și cilindri de gaz. Am mai cumpărat și lumânări, o nouă lampă de gaz și un rotogol mare de funie. Încărcat cu aceste trofee, m-am oprit, în drum spre casă, la „Leul Negru“. Ori de câte ori intru eu, cârciuma amuțește, și de îndată ce ies, izbucnește iar o larmă hârâită. Cu toate acestea, îmi propun să-mi fac o deprindere din popasurile pe aici. Blajina ostilitate a sătenilor nu mă supără. Desigur, grație televiziunii, ei știu foarte bine cine sunt. Dar și-au dat toată silința să se arate indiferenți; și poate că, în prețioasa lor simplitate, sunt într-adevăr indiferenți. Pentru ei poate că reprezint un personaj „ireal“, care a împrumutat ceva din însăși irealitatea modului prin care m-au cunoscut. Slavă Domnului, nici unul nu mi-a făcut avansuri de prietenie.

La prânz am mâncat fileuri de hering rapid decongelate în apă fiartă (de fapt soarele a înfăptuit cea mai mare parte a operației), asezonați cu suc de lămâie și untdelemn și presărați cu o spoială de mirodenii uscate. Fileurile de hering pot fi mai gustoase decât somonul afumat, cu excepția cazurilor când acesta din urmă este foarte bun. La fileuri, am adăugat cartofi noi (conservați), prăjiți. (Nu există la vremea asta cartofi noi proaspeți.) Cartofii sunt pentru mine o delicatesă, și nu o garnitură banală, de fiecare zi. A urmat plăcinta de pâine cu brânză de Welse și sfeclă fiartă. Pâinea tăiată felii de la prăvălia din sat nu-i prea grozavă, dar bine prăjită și unsă cu unt sărat de Noua Zeelandă, merge. Din fericire, îmi plac toate sortimentele de biscuiți scandinavi crocanți, despre care se spune că te ajută să slăbești. (De bună seamă că nu te slăbesc. Dacă ți-e dat să fii gras, orice hrană te îngrașă. Dar eu, unul, n-am avut niciodată probleme cu greutatea.) Acum că sunt

proprietar de pământ, trebuie să-mi fac o grădină de ierburi aromate. În calitatea mea de amator al unei bucătării inteligente, am considerat întotdeauna că o provizie de mirodenii proaspete constituie o problemă vitală. (Natural, în copilărie, niciodată nu mi-a trăsnit prin cap să cultiv ierburi aromate în grădina părinților mei; copiii nu pot „înțelege“ hrana, așa cred.) Dar unde să le plantez? Nu-mi vine să mă apuc să sap în oricare dintre cele două pajiști ale mele și oricum sunt prea apropiate de mare. Și dacă mi-aș amenaja în secret o parcelă de cealaltă parte a drumului? Oare ar devasta-o țăranii sau animalele? Trebuie să mai reflectez la lucrul ăsta. Reflecții fericite și inocente, atât de diferite de supliciile trecutului meu.

După prânz, am tăiat o bucată de funie și am legat-o de balustrada de fier de la treptele turnului; acum atârnă în apă, la îndemână, înnegrită și clătinată de valuri. La capătul cufundat în apă am făcut un nod zdravăn, ca s-o pot apuca mai ușor. În ce privește „muntele“, am avut mai puțin succes, din simplul motiv că nu am putut găsi nimic, nici un colț de piatră de care să pot lega frânghia. Stânca e prea netedă și prea cocoșată, iar funia nu-i destul de lungă ca să o pot desfășura până la casă. Să cumpăr una mai lungă și s-o leg de ușa bucătăriei sau de stâlpul de la piciorul scării, și seară de seară să trag în bucătărie capătul ud? Și aceste probleme își au partea lor de interes. Funia în sine e de bună calitate, ușor ceruită și mirosind a rășină. Mi s-a spus că se confecționează în sat.

Am petrecut o parte din după-amiază zăcând pe „podul“ meu de stâncă, dintre casă și turn, și privind cum se zbăteau valurile sub mine, sinucigându-se în accese de furie care le împingeau să se izbească de îngrăditura bolovanilor dinspre țărm. Privelișteа năvalei de apă învolburată m-a făcut să încerc, după un răstimp, o senzație de buimăceală, ca și cum aș fi ametit și m-aș fi prăvălit în valuri. O senzație cât se poate de plăcută. Sunt puțin speriat pentru că am descoperit, studiind cărțile poștale ilustrate din prăvălie, că podul meu cu bulboana care se învârtejește sub el constituie obiective locale bine-cunoscute. Din fericire, ilustratele arată vechi, șifonate, și am cumpărat întregul stoc pe mai puțin de o liră. N-am nevoie de turiști în căutare de „locuri pitorești“! În realitate, „podul“ nu-i cine știe ce, doar o stâncă boltită cu o gaură săpată în mijloc și o surpătură dedesubt. În anumite momente ale fluxului, talazurile dau buzna prin spărtură, cu un clocot puternic și un răsunet găunos. Nădăjduiesc ca acest lucru să nu atragă atenția asupra locului. Am aflat din ilustrate că viitoarea îngrădită se

numește „Cazanul lui Minn“. Am întrebat-o pe proprietara prăvăliei cine a fost Minn, dar nu a știut să-mi spună.

Dangăte de clopote îndepărtate îmi aduc aminte că e zi de duminică. Azi cerul s-a acoperit de nori. Am urmărit îndelung norii și mi-am dat seama că niciodată în viața mea nu am făcut acest lucru, niciodată n-am stat, pur și simplu, să mă uit la nori. În copilărie, eram prea mânat de neastâmpăr ca „să-mi pierd vremea“ în asemenea fel. Și mama nu mi-ar fi dat voie. În timp ce scriu toate astea, mă aflu pe peticul de iarbă din spatele casei, unde am așezat un scaun, perne și niște scoarțe. E seară. Nori pântecoși, greoi, de culoarea ardeziei, ceva mai luminoși către contururile bulbucate, plutesc alene, pe un cer de aur noroios și totuși radiant, creând un efect de luciu mat. La orizont s-a tras o linie argintie, zimțuită, licărind ca o bijuterie modernă. Sub ea, marea schimbă nuanțe arzătoare, lirice, brun-aurii, săltându-și stropii albi. Aerul e cald. A mai trecut o zi fericită. („Ce naiba ai să faci acolo?“ mă întrebau toți.)

Într-un fel domol, ascuns, mă simt foarte mulțumit de mine însumi.

Altă zi. Am hotărât să nu scriu datele pentru că ar știrbi curgerea necurmată a unei meditații continue. Am recitit paginile de început ale autobiografiei mele. Ce oribilă rezonanță au frazele scrise, cel puțin pentru mine, fraze despre copilăria mea, impregnate de un bizar și neașteptat aer de importanță. Niciodată n-aș fi crezut despre mine că mă voi lăsa captat de atâta interes. Am avut intenția să scriu despre Clement. Oare doresc într-adevăr să-mi descriu copilăria?

Azi nu am înotat. După masă m-am dus la treptele turnului, gata să plonjez, dar, spre enervarea mea, am descoperit că funia pe care am legat-o de balustradă s-a deznodat, nu știu cum, și a fost luată de valuri. Nu mă pricep la noduri. Oricum, s-ar putea ca și funia să fie prea groasă ca să o poți înnoda cum trebuie. Mi-a venit ideea că o fâșie lungă dintr-un material de nailon ar putea să se dovedească mai utilă.

Eram cam necăjit, dar cina mi-a redat buna dispoziție. Mi-am pregătit spaghetti cu puțin unt și busuioc uscat. (Busuiocul este, fără îndoială, regele mirodeniilor.) Pe urmă, varză proaspătă fiartă înăbușit, cu mărar. Cepe fierte, puse la cuptor cu tărâțe, untdelemn, soia și roșii, totul amestecat cu un ou bătut. Pe lângă bunătățile acestea, o felie sau două de carne de vită rece,

conservată. (Carnea este pentru mine un pretext pentru a mă hrăni cu legume.) Și am băut o sticlă de Retsina în onoarea funiei trădătoare.

Acum e noapte târzie și mă aflu în camera de sus, iluminată de vechea lampă cu gaz și de cea recent cumpărată. Lampa nouă răspândește o lumină mai puțin intimă, dar e mai ușor de mânuit. Trebuie să mai cumpăr câteva, deși nu cred că mă voi putea dispensa vreodată de lumânări. Doamna Chorney mi-a lăsat vreo duzină de sfeșnice, utile deși nu prea frumoase, pe care le-am împrăștiat, cu lumânările înfipte în ele și chibriturile alături, în diferite puncte strategice ale casei. Mirosul lămpii noi îmi amintește de Fritzie. Așa încât voi continua cu autobiografia.

M-am născut la Stratford-upon-Avon[8]. Sau, ca să fiu mai exact, în apropierea orașului, sau, și mai precis, în Forest of Arden. Am crescut într-un loc împădurit din Anglia centrală, în punctul cel mai îndepărtat de mare pe care-l poți găsi în insula asta a noastră. Nu am văzut marea până la vârsta de paisprezece ani. De bună seamă, îmi datorez întreaga viață lui Shakespeare. Dacă n-aș fi locuit în vecinătatea unui teatru mare, de fapt în vecinătatea acelui teatru mare, n-aș fi reușit nicicând să văd piese. Părinții mei nu se duceau niciodată la teatru, ba maică-mea îl dezaproba chiar cu strictețe. Nu prea le prisoseau banii ca să-și poată permite distracții, și nu se duceau nicăieri. Până n-am terminat școala, eu n-am călcat în vreun restaurant. Iar într-un hotel n-am intrat decât multă vreme după aceea. În vacanțe plecam cu toții la Shaxton sau la Ramsdens sau la ferma unde lucrase mama ca secretară. N-aș fi trecut niciodată pragul unui teatru dacă Shakespeare n-ar fi ținut de programa școlară. Unul din profesorii mei de la școală avea mania lui Shakespeare. Și omul ăsta mi-a modelat viața. Se numea domnul McDowell. Mergeam adeseori împreună la piese și le-am văzut pe toate. Câteodată domnul McDowell îmi plătea biletul. Firește, făceam și noi teatru de amatori. Domnul McDowell era fascinat de mirajul scenei, un actor manque[9]. Am devenit favoritul lui întru mania teatrului. (El a fost cel care ne-a dus pe mine și pe alți câțiva băieți pentru o săptămână la mare, în Wales. Consider că această săptămână a fost una dintre cele mai fericite pe care le-am trăit vreodată. Cuvântul „fericite“ nu exprimă decât parțial ceea ce am simțit, în toate acele zile am fost de-a dreptul nebun de bucurie.) Maică-mea îmi dădea voie să merg la teatru, considerând acest lucru drept „parte din îndatoririle didactice“. Iar eu pretindeam, cu viclenie, că nici măcar nu-mi făcea plăcere, dar trebuia să mă duc în vederea

pregătirii examenelor. Eram o mică lichea șmecheră. Însă pluteam în al nouălea cer. Tata cunoștea adevărul, dar niciodată nu ne-am fi mărturisit unul celuilalt că o duceam pe mama de nas.

Tata era un om liniștit, mare iubitor de cărți și, într-un fel, cea mai blajină făptură pe care am cunoscut-o vreodată. Nu vreau să spun prin asta că era timid, deși presupun că era un timid. Dar avea o certă trăsătură morală de blândețe. Îl văd atât de limpede în fața ochilor, aplecându-se, cu zâmbetul lui nervos, perpetuu, ca să culeagă un păianjen pe o foaie de hârtie, pe care-l arunca apoi, cu grijă, afară pe fereastră sau îl plasa într-un alt colț al casei, unde putea să-și vadă mai departe de treabă, netulburat de nimeni. Eu îi eram camarad, tovarăș de lectură, poate că unica persoană cu care a purtat vreodată o conversație serioasă. Aveam mereu senzația că ne aflăm amândoi pe puntea aceleiași corăbii, aventurându-ne împreună în voia hazardului. Citeam aceleași cărți și apoi le discutam: cărți de copii, povestiri de aventuri, și mai târziu romane, istorie, biografii, poezie, Shakespeare. Apreciam și tânjeam, fiecare dintre noi, după tovărășia celuilalt. Acest lucru e o mare piatră de încercare: înseamnă mai mult decât devotamentul, admirația, pasiunea. Dacă tânjești și tânjești după tovărășia cuiva, înseamnă că-l iubești. Îmi amintesc că mai târziu, în viață, gândeam că nimeni n-a știut vreodată cât de bun era tatăl meu; mă îndoiesc chiar că mama îl înțelegea. Desigur, o iubeam și pe mama, dar ea avea o anumită duritate care tatei îi lipsea cu desăvârșire. Mama credea într-un Dumnezeu care face dreptate. Poate că acest crez a susținut-o de-a lungul a ceea ce s-a dovedit a fi o viață plină de decepții.

Necazul cu părinții mei, cel puțin din punctul meu de vedere, era că nu voiau să se ducă nicăieri și nu voiau să facă nimic. Mama se împotrivea să meargă în vreun loc sau să se distreze în vreun chip, pe de o parte pentru că asemenea activități presupun cheltuieli, și pe de altă parte de teama deșertăciunilor lumești la care te-ar putea împinge orice deplasare din casa ta. Tata nu voia să meargă nicăieri sau să facă ceva, în parte ca să n-o contrarieze pe mama, și în parte din pricina timidității lui și a unei certe indolențe. S-ar spune că l-am portretizat pe tatăl meu sub chipul unui om trist, ceea ce nu corespunde realității. Îl atrăgeau bucuriile unei vieți simple și își oferea mici plăceri. Sunt convins că la birou își îndeplinea cu sârg munca lui plicticoasă, iar în casă executa, plin de zel, tot felul de treburi mărunte. Citea cu mare drag și lecturile lui, atunci când nu făceau parte din

bibliografia mea școlară, erau de preferință romane și povestiri de aventuri. Mi-l amintesc, când era grav bolnav, citind Comoara din insulă, cu o lupă. Ne iubea și ne ocrotea pe mama și pe mine. Și cu asta se încheia universul lui. Nu-l interesa politica, nu-l ispiteau călătoriile sau vreo altă formă de divertisment, și nu-l atrăgea nici o artă în afară de literatură. Nu avea prieteni (în afară de mine). Aș putea spune că ținea la fratele său Abel, deși niciodată n-am fost prea sigur în ce măsură. Nu se înțelegea prea bine cu James, fiul lui Abel, pentru că vedea în el un rival al meu. Mătușa Estelle îl făcea să se simtă stingherit. Maică-mea îi detesta pe toți trei, deși în prezența lor se comporta fără cusur.

Am îmbrățișat cariera teatrală datorită lui Shakespeare. Cei care m-au cunoscut mai târziu drept un regizor shakespearean nu au știut niciodată că acest zeu a regizat întru totul existența mea, încă de la bun început. Firește, au mai existat și alte rațiuni. Simplitatea fățișă a vieții părinților mei, fixitatea și calmul din casa noastră m-au făcut să zbor către amăgirile și magia artei. Jinduiam după scânteiere, mișcare, acrobație, vacarm. Am devenit specialist în scenografii cu mașini zburătoare, în regizarea luptelor și, așa cum afirmau criticii mei, încercam întotdeauna o încântare puerilă, aproape excesivă, față de tehnica trucajelor în teatru. Am început chiar să și joc, conștient din capul locului că o făceam ca să mă amuz și ca să-l amuz pe tata. Mă îndoiesc însă dacă el poseda noțiunea de amuzament, sau dacă a reușit măcar s-o dobândească mai târziu, sub zeloasa mea călăuzire. Dar, reușind să mă amuz, m-am bucurat totodată, de-a lungul întregii mele existențe, de un succes consistent. Am avut însă mult mai puțin succes în încercarea de a-i convinge pe părinții mei să se amuze. Din când în când i-am purtat pe la Paris, Veneția, Atena. Tot timpul se simțeau stingheri și nu visau decât să se întoarcă acasă, deși cred că, ulterior, încercau oarecare satisfacție la gândul că fuseseră prin acele locuri. Realmente, nu-și doreau decât să stea tot timpul în casa lor și în grădina lor. Există și oameni de felul ăsta.

Eram un copil docil și tandru; dar știam tot timpul că va trebui să dau o mare bătălie, pe care doream s-o câștig; și încă repede. Și așa s-a și întâmplat. Când am împlinit șaptesprezece ani, tata a vrut să mă trimită la universitate. Lucru pe care-l dorea de altfel și mama, deși se temea de cheltuieli. Dar nu m-am dus la universitate, ci la o școală de actorie din Londra. (Am obținut o bursă. Domnul McDowell nu muncise cu mine în zadar.) Faptul că acest lucru l-a mâniat pe tata a constituit una dintre cele mai mari amărăciuni ale

vieții mele. Dar nu aveam timp de pierdut. Mama era îngrozită. Considera teatrul drept un lăcaș de pierzanie. (Și avea dreptate.) Era convinsă că nu voi izbuti să realizez nimic și că voi reveni acasă, muritor de foame. (Disprețuia oamenii care nu erau în stare să-și câștige existența.) De astă dată, însă, nu a mai avut dreptate; și, cel puțin, pe măsură ce s-au scurs anii, nu s-a putut împiedica să nu respecte abilitatea mea de a face bani. Începând cu acel moment și tot timpul de atunci încoace, teatrul a devenit căminul meu; am trecut până și prin război jucând, întrucât o pată de pe plămân, care a dispărut curând după aceea, m-a făcut inapt pentru front. Mai târziu am regretat lucrul ăsta.

– Domnule Arkwright, ai văzut vreodată foci prin împrejurimi?

Întrebare directă. Îmi amintesc tot ce-am discutat azi-dimineață la „Leul Negru", unde am cumpărat niște cidru făcut de localnici. Din păcate, cidrul e prea dulce; și, foarte curând, modesta rezervă de vin pe care am adus-o cu mine va seca. La „Leul Negru", firește, nu poți găsi strop de vin; dar patroana cea ageră la minte m-a asigurat că la hotelul Raven se vinde „vin adevărat".

Numele proprietarului cârciumii „Leul Negru", Arkwright, mă enervează pentru că-mi aduce aminte de un șofer cu același nume, aflat în slujba mea pe când eram mare ștab, și care mă privea întotdeauna cu o ură ranchiunoasă. Raporturile dintre un șofer și cel „șofat" pot fi uneori ciudat de încordate. De altfel, Arkwright de la „Leul Negru" e destul de enervant pe cont propriu. Un individ mătăhălos, cu o chică de păr negru și favoriți negri, o mutră de bădăran victorian. E capul celor care se amuză să mă pună în încurcătură. De astă dată, îmi analizează întrebarea: „Foci? Mari? Foarte mari? În împrejurimi?"

– Vreți să spuneți pe uscat? mă întreabă.

– S-o fi gândind la viermi, intervine unul din mușterii.

Clienții cârciumii sunt întotdeauna aceiași, muncitori agricoli ieșiți la pensie, așa cred. De bună seamă, nici o femeie printre ei.

– Mă gândesc la foci, în mare.

Cu toții scutură din cap, ursuz.

– N-ai cum le vedea în mare, că doar stau la fund, mă lămurește unul.

Iar altul adaugă posomorât:

– Focile nu-i bune la nimic.

Las chestiunea baltă. Mă întorc acasă, cărând cidrul inutil, cumpărat din politețe.

Și totuși, azi am înregistrat un succes. Camerele de sus, cu fața spre drum (camera interioară și salonul) erau împodobite cu niște draperii dintr-o pânză trainică. (Trebuie să adaug că, de cealaltă parte, fereastra simetrică este cea a sălii de baie.) Am tăiat în două una din aceste draperii, am înnodat capetele și apoi am legat această nouă „funie“ de balustrada de fier care mărginește treptele! În felul acesta am putut azi-dimineață, la vremea refluxului, să fac o excelentă partidă de înot, deși marea era frământată. Prânzul: cârnați frankfurter cu jumări de ou, roșii coapte, cu un vârf de usturoi pisat, și o turtă de melasă, cumpărată de la prăvălie, stropită cu suc de lămâie și bine tăvălită în iaurt și smântână groasă. Am luat o gură de cidru pe care l-am scuipat pe dată. După masă m-am apucat să construiesc în jurul pajiștii o îngrăditură din pietrele frumoase pe care le-am colecționat. Nu m-am hotărât încă dacă arată caraghios sau nu. E o zi noroasă și suflă o briză rece, iar marea radiază o lumină stranie, de culoarea cafelei. Spre seară, obișnuita cavalcadă a norilor. Stânci și promontorii gigantice, clădite din norii aurii, majestuoși, cu contururi uriașe tivite cu spumă de aur curat. Am încercat să aprind un foc de vreascuri în cămăruța roșie, dar coșul s-a apucat iar să fumege.

Am dereticat și am făcut curățenie în casă. Ce satisfacție extraordinară îți procură curățirea diverselor obiecte! (Să fie o satisfacție legată de simțul proprietății? Presupun că da.) Am măturat holul și scările. Am spălat plăcile mari de gresie din bucătărie (foarte mulțumitor). Am spălat și vaza cea urâtă de pe palier și am lustruit măsuța ponosită din lemn de trandafir (mi-a fost recunoscătoare). Am pornit să curăț și șemineul din salon, dar nu știu ce spiriduș cuibărit pe acolo mi-a opus rezistență. Și pe urmă am lustruit oglinda mare, ovală, din hol (despre care cred că am mai vorbit). Obiectul acesta rafinat (să fi datând de prin o mie opt sute nouăzeci?) constituie, probabil, „piesa“ cea mai de preț din toată casa. Sticla e striată și cam pătată, dar neobișnuit de luminoasă și de argintie, așa încât oglinda pare o sursă de lumină. Rama e lucrată dintr-un metal cenușiu, mat (aliaj de cositor și plumb?) și e ornată cu niște ghirlande încârligate, de frunze, ramuri și boabe. Soluția de frecat metalul a conferit mai multă luminozitate și amănunțime acestei vegetații metalice. În orice caz, pe cârpa cu care am lustruit-o s-a adunat o grămadă de murdărie. Dat fiind că am petrecut un

timp contemplându-mă în oglindă, ar fi poate momentul să încerc să-mi descriu înfățișarea.

Ar putea să pară un lucru de prisos. Da, desigur, am fost un om mult fotografiat. Dar aparatul fotografic nu mi s-a arătat niciodată prieten. (Ce bine că n-am râvnit vreodată să ajung vedetă de cinema!) Dați-mi voie să mă descriu pe mine cel adevărat. Sunt zvelt și de înălțime mijlocie. Am o față ovală, cu un nas mic, drept, buze subțiri și un ten deschis, uniform, delicat, care roșește ușor. Când ceva mă irită sau mă contrariază, obrajii mi se aprind ca para focului. Această trăsătură, care pe vremuri mă supăra, a devenit mai târziu un fel de „marcă a fabricii"; și când am început să fiu considerat, în profesiunea mea, un tiran, s-a dovedit, în chip nedeliberat, un element util pentru a speria oamenii. Ochii mei sunt de un albastru deschis, rece; port, numai la citit, ochelari ovali, înguști, fără rame. Părul e blond, aproape fără culoare, lins și tuns scurt. N-am avut niciodată un păr strălucitor, dar acum pălește, se decolorează, însă nu încărunțește. Nu m-am decis încă să-l vopsesc. (În urmă cu câțiva ani, când părul a început să mi se retragă de pe frunte, am apelat la ajutorul mijloacelor științifice, care au dat rezultate absolut satisfăcătoare.) Trebuie să subliniez că ceea ce nu reușește să prindă aparatul de fotografiat este tocmai acea calitate, aproape feciorelnică a pielii mele, întotdeauna proaspăt rasă, precum și expresia oarecum ironică și vicleană a feței. (Ca să nu mai lungesc vorba: e o față inteligentă.) Fotografii te pot face cu ușurință să arăți idiot. Îmi spun de multe ori că semăn cu tata, dar înfățișarea lui avea o amprentă de bătrânețe și simplitate, pe când a mea nu are nici una, nici alta.

Repede la culcare, cu o sticlă de apă fierbinte la tălpi. Sunt foarte obosit.

Cred că nu-mi va fi prea ușor să scriu despre teatru. Poate că reflecțiile mele asupra acestei teme vaste vor forma obiectul altei cărți. Ar fi mai bine să încep direct cu Clement Makin. La urma urmei, din cauza ei mă aflu aici. Ăsta era ținutul unde a copilărit, a crescut aici, pe coasta asta singuratică. N-am vizitat-o niciodată împreună. Să fi fost oare vorba de o superstiție? Dar iată că a sosit și ceasul acestei Ultima Thule[10].

Clement a fost prima mea amantă. Când ne-am cunoscut, eu aveam douăzeci de ani, iar ea treizeci și nouă (cel puțin așa pretindea). Fie din cauza unei iubiri ratate, fie din cauza educației mele puritane, am rămas virgin până când Clement s-a năpustit ca un uliu asupră-mi. Era o mare

actriță? Da, cred că era. Desigur, femeile joacă tot timpul teatru. E mai ușor să apreciezi calitatea artistică a unui bărbat. (Wilfred, de pildă.) Va trebui să vorbesc puțin despre teatru, pur și simplu ca să o situez pe Clement în context, ca să-i pregătesc intrarea în scenă.

Nu era așa cum o judecau ceilalți; nici admiratorii și nici inamicii ei – și avea și de unii și de alții cu duiumul – nu au apreciat-o cu obiectivitate. Se lupta ca o leoaică pentru cei la care ținea, și până la urmă a devenit de-a dreptul imorală; mințea și înșela de dragul lor, călca peste cadavre. Pe mine m-a iubit și sunt gata să recunosc că ea m-a format; deși, oricum, m-aș fi format și singur. Dumnezeu să odihnească sufletul ei care n-a cunoscut niciodată odihna.

Emoțiile adevărate germinează fie în străfundurile personalității, fie la suprafața ei. Între aceste două straturi, există doar emoții simulate. De asta întreaga lume este o scenă, de asta teatrul se bucură de atâta popularitate și, într-adevăr, de asta există teatru; de asta teatrul seamănă cu viața, și seamănă cu viața deși este cea mai vulgară, cea mai scandalos artificială dintre toate artele. Un romancier, fie el și mediocru, poate exprima o sumă de adevăruri. În timp ce teatrul, chiar în stadiul său cel mai „realist", se leagă de nivelul *la* care și de metodele prin care spunem minciuna noastră cea de toate zilele. Numai în acest sens teatrul „obișnuit" seamănă cu viața, iar dramaturgii, cu excepția celor foarte buni, sunt niște mincinoși sfruntați. Pe de altă parte însă, într-un sens pur formal, teatrul este arta care se apropie cel mai mult de poezie. Îmi spuneam uneori că, dacă aș fi fost poet, nici nu mi-ar mai fi păsat de teatru, dar ăsta este, fără îndoială, un nonsens. Marea necesitate a sufletului meu hămesit și amuțit era tocmai această anume formă de a striga la lume. Teatrul este un atac la adresa omenirii, transpus în magie: te determină, seară de seară, să prefaci un întreg public în victime, să-l faci să râdă și să plângă și să sufere și să piardă trenurile și autobuzele. Desigur, actorii văd în spectatori niște vrăjmași care trebuie înșelați, drogați, încarcerați, stupefiați. Aceasta, în bună parte, și pentru că publicul constituie un tribunal la care n-ai drept de apel. În teatru, relația dintre artă și clienții ei este cea mai directă, cea mai imediată! În celelalte domenii artistice poți da vina pe clienți; sunt ignoranți, nerafinați, neatenți, blazați. Dar teatrul trebuie neapărat să se aplece – să se îndoaie – până când atinge acea comunicare directă, universală, pe care ceilalți artiști o pot afla pe căi mai

ocolite și mai pe îndelete. De aici, asaltul, zgomotul, nerăbdarea caracteristică. Toate acestea făceau parte din răzbunarea mea.

Cât de vulgar, cât de crud era totul; îmi savurez cu lăcomie impresiile, acum când, în sfârșit, m-am desprins de toate, acum când pot să zac la soare și să privesc marea calmă, odihnită. Câtă solitudine și liniște după atâta vacarm, după toată zarva aceea stridentă; o tăcere adâncă, nedinamică, total diferită de tăcerile dramatice din teatru: Furtuna scena doi, sau intrarea lui Peter Pan. Atât de diferită și de strania dar familiara încremenire, fascinantă, a unei săli de teatru goale. Actorii sunt locuitori ai cavernelor, trăind într-o beznă vie pe care o iubesc și o urăsc. Cât de mult îmi plăcea să frâng tăcerile expectative prin zgomot, zgomot ca structură, zgomot–culoare. (Odată am regizat o piesă polițistă ce debuta cu o lungă tăcere, după care urma un țipăt. Țipătul acela a devenit celebru.) Și totuși, sau poate tocmai din această pricină, nu mă omor după muzică. Zgomot, da, muzică, nu. Admir drama muzicală, complexă și esențialmente tăcută a baletului, dar opera îmi repugnă. Clement îmi spunea că asta e o manifestare de invidie. Trebuie să recunosc că-l invidiez pe Wagner. Teatrul e un lăcaș de obsesii. Nu e un dulce tărâm al visurilor. Șomaj, sărăcie, deziluzii, cumplită nehotărâre (să mă apuc acum de asta și s-o pierd mai târziu pe cealaltă?), realitate pisată care ți se aruncă în obraz; și, aidoma ca în viața de familie, descoperi curând limitele înguste ale sufletului omenesc. Cu toate acestea, teatrul gravitează în jurul obsesiei. Toți dramaturgii și regizorii buni și majoritatea (nu chiar totalitatea) actorilor sunt oameni obsedați. Numai genii precum Shakespeare au putut să ascundă acest fapt sau să-l sublimeze într-o notă de spiritualitate. Și obsesia te împinge la muncă grea. Eu unul am muncit întotdeauna (și i-am muncit și pe alții) ca un demon. Educația dată de mama mi-a insuflat simțul de obligativitate a muncii. Mama nu stătea niciodată inactivă și nu tolera inactivitatea la alții. Tatei îi plăcea să facă o serie de reparații și ajustări prin casă, dar uneori ar fi preferat să zacă privind în gol, urmărind cum curge viața pe lângă el, numai că nu i se îngăduia niciodată asemenea răgaz. În ceea ce-l privea pe tata, maică-mea nu era mânată de ambiții sociale – ea disprețuia lumea de succese a unchiului Abel și a mătușii Estelle, deși cred că această privelițte o rănea întotdeauna într-un anume chip: obscur. Mama nu dorea decât să-l vadă pe tata mereu ocupat cu treburi folositoare. (Din fericire, discuțiile pe care le purta cu mine despre cărți erau socotite ca folositoare.) Nu pretindea să cunoască

munca lui de la birou, nu manifesta nici o curiozitate în legătură cu aceasta și, bănuiesc, habar n-avea cu ce se ocupă el acolo. Dar acasă, îi organiza timpul. Mă organiza și pe mine, ceea ce era ușor, pentru că eu mă aflam oricând, în chip obsesiv, gata de activitate. Ziariștii mi-au pus adeseori întrebarea cum se face că am început prin a scrie piese. Am scris nu pentru că – așa cum s-a insinuat cu răutate – am avut dezamăgiri în cariera mea de actor. M-am îndreptat spre scris când eram foarte tânăr, pur și simplu pentru că nu suportam să pierd vremea în perioadele când nu aveam de lucru. Mi-am dat curând seama ce demoralizare îi cuprindea pe tovarășii mei de teatru „fără angajament". „Repausul" este unul dintre lucrurile cel mai puțin repauzante din viața unui actor. Și acele vremuri au constituit, firește, „universitatea" mea. Citeam, scriam și învățam meserie, de unul singur.

Cum în legătură cu piesele mele s-au făcut o sumedenie de speculații lipsite de informare și uneori chiar malițioase, dați-mi voie să vă vorbesc acum despre ele. Piesele mele aveau tendința de a fi efemere, de fapt erau mai mult un fel de pantomime; și au devenit viabile numai sub regia mea. N-am lăsat pe nimeni altcineva să se atingă de ele. Când nu ești extrem de talentat, nu poți intercala o pauză între naivitate și ironie, iar răzbunarea ironiei este absurditatea. Eu îmi cunoșteam limitele. S-a mai spus despre piesele mele că erau unicul vehicul pentru Wilfred Dunning. De ce „unicul"? Wilfred era un mare actor. Nimeni nu mai joacă azi precum Wilfred. Și-a început cariera în vechiul Music Hall din Edgware Road. Era în stare să stea neclintit, fără să-și miște o pleoapă, și toată sala se tăvălea de râs. Și apoi, când clipea, stârnea alte valuri de ilaritate. O asemenea forță pare aproape supranaturală: misterele trupului omenesc, ale feței omenești. Wilfred avea o față care radia spirit; era în același timp, poate cu excepția lui Peregrine Arbelow, cea mai lată față pe care am văzut-o vreodată. E adevărat că, într-un fel, a fost unicul interpret al creației mele de dramaturg, și când a murit Wilfred, am încetat să mai scriu. Dar pot afirma, fără regret, că piesele mele aparțin unui trecut apus, și nu le las moștenire nici unei posterități. Au fost un fel de miraje, focuri de artificii. Nu doresc să las în urmă-mi decât ceea ce scriu acum, sau presimt că voi scrie, și care va dăinui ca memorialistică. Cineva a afirmat odată despre mine că ar fi trebuit să fiu coreograf, și am înțeles ce voia să spună. Lumea a fost surprinsă de marile

mele succese în Japonia. Dar eu am știut de ce i-am cucerit, și japonezii au știut și ei.

Deși am fost categorisit ca „experimentalist“, mă declar categoric în favoarea scenei cu rampă și cortină. Sunt pentru crearea iluziei și împotriva alienării. Detest foiala continuă a unei scene deschise, înconjurate de public, care dizolvă claritatea acțiunii. De asemenea, îmi inspiră oroare acel nonsens al „participării publicului“. Gălăgia și alte activități colective s-ar putea să-și aibă valoarea lor, dar nu trebuie confundate cu arta dramatică. Drama trebuie să creeze o clipă prezentă de vrajă artificială, în care să-l înlănțuie pe spectator. Teatrul maimuțărește acel adevăr profund că suntem niște ființe proiectate pe arie extinsă, dar care nu pot exista decât în prezent. În teatru, prezentul e artificial pentru că e lipsit de aura gândirii personale și conține propriile sale limite și concluzii secrete. Viața reală este comică și, cu toate că uneori poate fi îngrozitoare, nu e tragică: tragedia aparține exclusiv amăgirilor scenei. Natural, cea mai mare parte din piese nu-s decât putregai grosier, lipsit de consistență; și numai piesele marilor poeți pot fi citite, altfel decât ca simple indicații regizorale. Spun „mari poeți“, dar cred că mă gândesc la Shakespeare. E paradoxal că cea mai fundamental frivolă și labilă dintre toate artele serioase l-a produs pe cel mai mare dintre toți scriitorii. Că Shakespeare a fost total deosebit de ceilalți, nu doar primus inter pares[11], ci de o calitate esențial diferită, e un adevăr pe care l-am descoperit singur, încă din anii de școală; și m-am hrănit cu această taină. Nu există alte piese scrise pe hârtie, dacă facem abstracție de tragediile grecești. Eu nu pot citi greaca și James mi-a spus că sunt intraductibile. După ce-am răsfoit un număr de traduceri, am ajuns la concluzia că are dreptate.

De bună seamă că teatrul este, structural, un lăcaș de iluzii și deziluzii și, dacă ești prins în ciclurile vieții teatrale, trăiești mai intens tiparele ciclice ale vieții obișnuite. Emoția unei piese noi, șocul unei căderi, plictiseala unei piese îndelung jucate, senzația de dezrădăcinare când o piesă e scoasă din repertoriu: o perpetuă construcție urmată de o perpetuă destrucție. E legat de sfârșituri, despărțiri, împachetări de bagaje, destrămări și dezagregări ale grupului familial. Toate acestea îi transformă pe oamenii de teatru în niște nomazi, sau mai curând în membrii izolați ai unui soi de ordin monastic, în care anumite simțăminte naturale (dorința de perenitate, de pildă) trebuie să fie suprimate. Noi, oamenii de teatru, avem acea „inimă de piatră“ a călugărilor; și, din acest punct de vedere, suportăm în alt mod schimbările

caracteristice vieții obișnuite, și anume într-un mod sublimat, simbolic. Ca actor, regizor și autor dramatic, firește că am avut din plin parte de dezamăgiri, de timp pierdut, de rătăciri. Cariera mea „încununată de succes“ conține multe eșecuri, multe impasuri fără de ieșire. De pildă, toate piesele scrise de mine au căzut pe Broadway. Ca actor am ratat, ca autor dramatic mi-am încheiat cariera. Dar reputația mea de regizor a adumbrit toate aceste fapte.

Dacă puterea absolută te corupe în mod absolut, atunci eu ar trebui să fiu cel mai corupt dintre oameni. Un regizor de teatru e un dictator. (Și dacă nu e, înseamnă că nu-și îndeplinește menirea.) Mi-am cultivat faima de om necruțător, și s-a dovedit extrem de utilă.

Când eram eu la mijloc, actorii știau că trebuie să se aștepte la deprimări nervoase și lacrimi. Multora le plăcea: actorii sunt masochiști și narcisiști în același timp. Mi-l amintesc bine pe Gilbert Opian pradă isteriei, dar gustându-și din plin istericalele. Fetele, desigur, plângeau tot timpul. (Când, avansat în carieră, am regizat o piesă în care juca Clement, plângeam amândoi. Dumnezeule, cum ne mai certam!) Eram absolut implacabil cu privire la băutură, și lucrul acesta a dus la o încordare a relațiilor cu Peregrine Arbelow, chiar înainte de povestea cu Rosina. Perry e un bețivan irlandez de cea mai rea speță. Și Wilfred sugea că un pește, dar niciodată când avea spectacol. Doamne, cum îmi mai lipsește!

Îmi făcea plăcere epitetul de „tartor“ cu care fusesem gratificat. Alte descrieri publicate, cu privire la mine, au fost mai urâte și mai injuste. Niciodată nu m-am folosit de puterea mea pentru a împinge fetele la pat. Desigur, teatrul este tot ceea ce-și închipuia mama mea despre el și încă multe altele pe care sărmana bătrână nici nu le-ar fi putut măcar concepe. Și totuși, trebuie ținut seama că teatrul este o profesiune și că mulți actori „tipici“ sunt bărbați între două vârste, cu angajamente continue, care duc o viață onestă alături de soțiile și familiile lor, în locuințe din suburbii. Asemenea persoane alcătuiesc coloana vertebrală a meseriei. Bineînțeles, teatrul este sex, sex, sex, dar acest aspect afectează oare nivelul profesional? Pe mama o necăjea mult gândul că „interpretez roluri de oameni păcătoși“, pentru că se temea să nu mă las corupt. (De fapt, în afara producțiilor școlare, nu m-a văzut niciodată jucând.) Mă întreb dacă într-adevăr poate avea loc vreodată o asemenea contaminare? E o chestiune ce merită

discutată. Într-o anumită măsură, trebuie să te identifici cu „păcătoșii“, ca să-i poți interpreta bine, dar această identificare își are limitele ei, în bună parte și pentru că păcătoșenia e atât de specializată. (Fiecare actor are o margine peste care nu mai poate portretiza personajul. Îl poate suprainterpreta sau subinterpreta.) Și noi, cei din teatru, purtăm măști; iar masca, la modul ideal, abia de ne atinge. (Aceasta este concepția mea, pe care unii proști ar putea-o contesta.) Îmi amintesc o poveste despre un actor bătrân, căruia i s-a repartizat un rol de om vârstnic, și care a exclamat îngrozit: „Dar eu n-am jucat niciodată rolul unui bătrân!“ Asta înseamnă profesionalism.

Dar să revin la mine. Îndrăznesc să spun – un lucru foarte inadecvat pentru zilele noastre – că nu sunt „robit de sex“. Pot trăi perfect fără „relații sexuale“. Unii comentatori au crezut chiar că sunt pederast, pentru că nu aveam în permanență amante. Urăsc promiscuitatea. Poate că din pricina igienei morale a mamei mele. Nu mi-au plăcut niciodată complicitățile de vorbărie porcoasă și obscenitățile bărbaților. Desigur, am avut destule legături amoroase. Dar niciodată n-am mituit o femeie ca s-o fac să se culce cu mine. Cineva (Rosina) spunea odată: „Tu ții la teatru mai mult decât la femei“. Și era un adevăr. Niciodată (cu excepția unei perioade din tinerețe) nu m-am gândit serios să mă însor. Am iubit cu adevărat o singură dată (în aceeași perioadă). După aceea a urmat Clement, eterna, minunata, inclasificabila Clement. Și am fost „înamorat nebunește“. Apoi au mai existat, desigur, fetele dulci. Dar nu sunt un afemeiat. M-am dedicat întru totul profesiunii mele. Din acest punct de vedere, am fost la fel de dur cu mine însumi ca și cu ceilalți. (Aventurile amoroase prostești și stânjenitoare, mai cu seamă în cadrul unui grup închis, afectează munca serioasă.) Eu unul sunt foarte înclinat spre gelozie și am avut de-a face cu oameni foarte geloși. Invidia m-a tulburat în mai mică măsură. Invidia mutilantă poate deveni un teribil handicap în teatru, și mi-am dat seama, foarte curând, că una din condițiile succesului constă în depășirea invidiei.

Am suferit că n-am fost niciodată un actor de prima mână? Doamne, de câte ori mi s-a pus această întrebare! Da, desigur. Regizorii îi invidiază întotdeauna pe actori și bănuiesc că orice mare regizor ar fi preferat, în inima lui, să fie actor. Unii au fost de părere că m-ar aștepta o carieră mult mai strălucită în film și la televiziune și au încercat să mă ademenească spre acestea; dar în ciuda a numeroase amuzante excursii în asemenea domenii, nu m-am lăsat niciodată atras de mass-media. M-a stăpânit întruna

sentimentul că drama adevărată aparține teatrului viu. Aveam și eu ambițiile mele, mai cu seamă, firește, în legătură cu Shakespeare. Dar m-am lăsat întotdeauna speriat de Lear, cât despre Hamlet, cu cât vorbim mai puțin, cu atât mai bine. Cred că am fost un bun Prospero, pe vremea când Lizzie îl interpreta pe Ariel. Acesta a fost ultimul meu rol mare, cu multă vreme în urmă. După care m-am descotorosit de o anumită vanitate. În teatru, vanitatea este supusă la atâta zdruncinare, încât ai crede că se anihilează cu totul, totuși cei mai mulți dintre actori reușesc să și-o mențină nu numai ca deformație profesională, ci poate, mai curând, ca un instrument necesar pentru supraviețuire. Admirația sinceră, generoasă, față de alții – și există destulă și din aceasta – ajută întotdeauna și tămăduiește. Îi urmăream pe actorii buni, pe actorii mari, precum Wilfred, Sidney Ashe, Marcus Henty (unul din amanții lui Clement), Fabian Ginsberg, ba chiar pe Perry sau Al. Și, în calitate de actor, ocupam, în tăcere, un scaun din fund. Nu-mi venea greu s-o fac, pentru că începusem să fiu cu totul absorbit de regie. Mă amuzam și amuzam publicul jucând uneori roluri mărunte în piesele regizate de mine și odată aproape că am acaparat întregul spectacol în rolul lui Iacob din Pescărușul.

Mă rog, mă rog, s-ar zice că scriu totul de-a valma într-un soi de talmeș-balmeș. Poate, într-adevăr, ar trebui să consider acest jurnal doar ca pe niște notații brute. Voi încerca să rezist, oricum pentru moment, tentației de a aminti despre producțiile mele. Sunt cunoscut ca un regizor shakespearean, dar, desigur, mi-am încercat mâna cu tot felul de piese. Numiți-le, și fiți convinși că le-am făcut. Dar de ajuns cu lauda de sine. Toate aceste digresiuni au fost necesare ca s-o prezint pe Clement Makin. Biata Clement poate însă să mai aștepte, într-adevăr, nu văd ce altceva ar putea face decât să aștepte. Marea încleștare a voințelor a încetat pentru totdeauna. Zac aici și mă minunez singur de mine. Am abjurat într-adevăr toată acea magie, mi-am înecat singur corăbiile? Mi-am iertat dușmanii? Am predat puterea, am sublimat mirajul în spirit? Timpul își va spune cuvântul.

S-a întâmplat ceva ciudat și destul de supărător. Stăteam și scriam afară, pe pajiște, așezat pe banca mea de stâncă, lângă jgheabul meu cu pietre. Cum soarele dimineții începuse să dogorească, m-am gândit să intru în casă pentru a-mi lua pălăria de pai. Mă încearcă o ușoară migrenă, poate că ar trebui să-mi schimb dioptriile ochelarilor. Am intrat în casă și când am

urcat scara, clipind ca să mă adaptez la întuneric, și m-am oprit pe palier, am devenit dintr-odată conștient că ceva se întâmplase, deși nu-mi puteam da seama ce anume. Pe urmă am văzut că vaza mea cea mare și urâtă căzuse de pe piedestal. Se prăbușise pe jos și zăcea spartă într-o grămadă de cioburi. Dar cum? Piedestalul e foarte solid și nu se clintise din loc. Vânt nu era, perdeaua de mărgele stătea nemișcată. Poate că ieri, când am șters-o de praf, am clătinat eu echilibrul vazei? Sau să fi avut loc un ușor cutremur? Nu-mi place să cred că eu sunt vinovatul, și am convingerea că nu eu port răspunderea, îndrăgisem obiectul acela urât, era ca un câine bătrân și credincios. Am adunat cioburile, cu intenția vagă de a le lipi, dar, fără îndoială, e un lucru imposibil. Cum naiba a putut să sară singură de pe locul ei? Sunt total nedumerit.

*

– Dar, domnule Arrowby, toate scrisorile dumneavoastră se află în cotețul de câini.

În cele din urmă m-am dat bătut și m-am dus să mă interesez la oficiul poștal. Spun că „m-am dat bătut“, nu pentru că prin aceasta mi-aș fi știrbit prestigiul față de săteni (deși și acest lucru îmi chinuia mintea), ci pentru că mi-am știrbit prestigiul față de mine însumi. Ce nevoie am eu de scrisori în condițiile actuale, de ce tânjesc după ele, de ce sunt surprins că nimeni nu-mi scrie? Am aranjat cu domnișoara Kaufman ca scrisorile de afaceri să-mi fie reținute la Londra. Urma să-mi trimită doar scrisorile sosite de la prieteni. Și, așa cum mă lămuresc singur, se vede că nu am prieteni. Dar eram interesat să primesc o anumită scrisoare, pe aceasta, cel puțin, o așteptam. Oricum, să ne întoarcem pentru moment la cotețul de câini.

– Cotețul de câini? am întrebat-o pe doamna de la oficiul poștal. (E sora proprietăresei prăvăliei, iar oficiul poștal e situat în aceeași clădire cu prăvălia.)

– Da, în cotețul de piatră aflat pe drum, chiar înainte să ajungeți la casa dumneavoastră. Doamna Chorney cerea ca scrisorile să-i fie lăsate întotdeauna acolo.

Acest obiect, situat la capătul cărării ce duce spre pistă, îmi fusese indicat de agentul imobiliar ca fiind semnul de hotar al proprietății mele și, desigur, îmi atrăsese atenția, dar nu-l cercetasem niciodată. E o stâncă masivă și are, într-adevăr, forma unui coteț de câini, dar un coteț care, după părerea mea,

ar fi potrivit doar pentru un câine de piatră. Îmi imaginez că inițial a fost folosit pentru alte scopuri, deși nu îmi pot da seama pentru ce anume.

Am protestat. Cum puteam ști asemenea lucru? S-au așteptat din partea mea să ghicesc? Cum de n-a observat factorul poștal că scrisorile rămăseseră neatinse? Și ce se întâmplă când plouă? Și așa mai departe.

Funcționara de la poștă mi-a răspuns cu demnitate că doamna Chorney își primea întotdeauna corespondența prin intermediul cotețului de câini, că, în acest fel, factorul e scutit de un drum, și că nu era de așteptat din partea lui să se uite în coteț ca să controleze dacă mi-am luat scrisorile și, oricum, s-ar fi putut să fiu plecat pentru un timp. Și așa mai departe.

Am cumpărat niște stavrizi congelați (în orice caz mai gustoși decât codul) și m-am grăbit să mă întorc acasă. Da, scrisoarea pe care o așteptam, împreună cu diverse alte misive, se găsea în cotețul de câini (pe o vreme ploioasă, desigur că apa ar fi luat-o), și m-am dus acasă cu tot teancul.

Scrisoarea pe care o așteptam era de la Lizzie Scherer și, după ce o voi transcrie aici, va deveni limpede în ce privință nu am fost absolut sincer în acest jurnal. De fapt, nu m-am simțit înclinat să discut mai devreme despre Lizzie, pentru că nu am fost sigur de sentimentele mele în legătură cu o anumită atitudine pe care am luat-o față de ea, destul de recent. Nu pot afirma că mă simțeam mâhnit sau îngrijorat. Când am venit aici, am luat hotărârea de a mă descotorosi de orice îngrijorare cu privire la relațiile personale; asemenea anxietăți constituie adeseori o formă de vanitate. Atitudinea mea a constat în faptul că i-am trimis lui Lizzie o scrisoare care era – ce anume? – un soi de încercare, un joc, o≈tragere la sorți. Un joc serios. Cu Lizzie, m-am pretat întotdeauna la jocuri serioase. Regret oare că i-am expediat scrisoarea? Regret, sau voi regreta? Ei bine, mai întâi, o vorbă despre fată ca atare.

Clement Makin a fost, aproape cu certitudine, o mare actriță. Lizzie Scherer, aflată la celălalt capăt al ierarhiei, nu este, aproape cu certitudine, deloc actriță. Dacă Lizzie a avut vreodată succes, acesta mi s-a datorat în întregime mie. Am exploatat-o dincolo de limitele ei; și acum pot mărturisi că mi-am bătut capul cu Lizzie pentru că, într-un fel, am iubit-o. Spun „într-un fel“ nu numai pentru că nu am iubit cu adevărat decât o singură dată în viață (și nu pe Lizzie), ci pentru că mi s-a părut surprinzător de ușor să o părăsesc, când a venit momentul. N-am fost niciodată „nebun“ după Lizzie, așa cum am fost uneori când era vorba de alte femei (Rosina, Jeanne). Mi-a

fost dragă într-un fel calm, aproape visător, care s-a dovedit poate unic în viața mea. Dar am părăsit-o. Ea m-a iubit cu intensitate. Pentru Lizzie, eu am fost marea iubire.

Lizzie e scoțiană, pe jumătate evreică. Deși are sâni mai frumoși decât orice altă femeie cu care am făcut dragoste vreodată, nu e cu adevărat frumoasă, și n-a fost nici măcar în tinerețe, dar are farmec. Dramul de „vino-ncoace“ și tinerețea ei, atâta vreme cât a dăinuit, i-au croit oarecare drum în teatru. Muncea cu dârzenie și avea un fel de seriozitate scoțiană pe care te puteai bizui și care i-a fost de ajutor. Nu-i ușor să-i descrii înfățișarea. Are o frunte înaltă și un profil foarte atrăgător. (Uneori te poți îndrăgosti de un profil.) Linia frunții lunecă printr-o curbă fină către un nas mic și drăguț, care se năpustește spre tine, deși nu are vârful în vânt. După aceea urmează o linie dreaptă ce sfârșește într-o bărbie hotărâtă, în care se cuibărește cea mai vagă dintre gropițe. Buzele sunt ferme, nu prea pline, dar frumos modelate și cu o textură fină. (Cât de diferite pot fi buzele oamenilor!) Natura și nu fardul i le-a colorat într-un atrăgător roz de cărămidă arsă. Buza de sus e lungă și frumos crestată la mijloc. (Există în vreo limbă o denumire pentru acel tandru canal ce unește gura cu nasul?) S-ar spune despre fața lui Lizzie că e inteligentă, dacă n-ar radia un aer de timiditate copilărească. Bănuiesc că tocmai această expresie de neîncredere rugătoare constituie farmecul lui Lizzie. Ochii ei sunt de un căprui deschis, înrourat; cum mai scânteiau ochii aceștia palizi când o sărutam! (Așa cum spunea odată Peregrine, foarte puține dintre femeile drăguțe reușesc să vadă ceva, deoarece cochetăria le împiedică să poarte ochelari.) Lizzie are sprâncene de un blond portocaliu, aproape invizibile; sub regimul meu, nu am lăsat-o niciodată să se atingă de ele. Un ten sănătos, trandafiriu, strălucitor. Se fardează foarte puțin și nu deține (poate că-și face un titlu de glorie din acest lucru) acea minunată artificialitate a femeilor din teatru, cu fațadele lor smălțuite și lăcuite. Artificialitatea asta atrage, firește. M-a atras și pe mine. Îmi place artificiul în înfățișarea femeilor, deși nu țin neapărat să văd cum se realizează. Părul lui Lizzie, acum vopsit, e de un castaniu deschis și bogat ca o specie de zambilă. (E un pic scămoșat și-i crește mai curând într-un soi de cârcei răsuciți decât în bucle.) Când Lizzie e fericită, fața ei e vizibil luminoasă și veselă. (Pe scenă, în vremea când arăta foarte bine, fața ei făcea publicul să suspine de plăcere.) Și acum e încă atrăgătoare, deși și-a îngăduit să se neglijeze și să-și iasă din formă. Orice școală de artă dramatică îți

impune disciplina fizică; actoria este o disciplină fizică. Femeile din teatru se străduie să se mențină suple și tinere, lucru pe care Lizzie nu l-a făcut. Și nici elegantă n-a fost vreodată. (Nu sunt indiferent la plăcerea unică pe care ți-o poate oferi eleganța unei femei.) Și, ca s-o spunem pe șleau, odată cu trecerea anilor, Lizzie s-a îngrășat. Dumnezeule, trebuie să se fi apropiat acum de cincizeci de ani.

Ei bine, iată, extrasă din coteț, scrisoarea primită de la Lizzie, care, în bună măsură, va vorbi de la sine.

Dragul meu, am primit scrisoarea ta frumoasă și generoasă, dar trebuie să-ți spun că n-o înțeleg. Poate că nu doresc s-o înțeleg. Dar mi-e de ajuns că o am. Când am văzut scrisul tău pe plic, aproape că am leșinat de bucurie și de teamă. De ce teamă? Ce ți-am făcut eu vreodată, ce altceva decât să te iubesc? Și când ți-am citit scrisoarea, am plâns și am tot plâns. Mă întreb dacă știi cât timp a trecut de când nu mi-ai mai scris altceva decât o ilustrată răzleață? Simt că aș putea fi fericită toată viața de acum încolo numai pentru că mi-ai scris, fără a trebui să mă gândesc *la scrisoare sau să-ți răspund. Pentru că acum când îți răspund, mă las cuprinsă de grijă și de spaimă.*

Ce dorești, de fapt, Charles? O, ești atât de prezent în mintea mea, în timp ce scriu. Dar ai fost mereu prezent în mintea mea, din clipa în care m-am îndrăgostit de tine; trăiești în mintea mea. M-a bucurat în mod special ceva din scrisoarea ta: nici o clipă nu te îndoiești că încă te mai iubesc. „Încă" e aproape lipsit de sens în fraza asta. Iubirea mea pentru tine există într-un soi de prezent etern, constituie, aproape, însăși semnificația timpului. Nu mă plâng prea tare. O asemenea iubire poate coexista laolaltă cu disperarea, cu calmul, cu resemnarea, cu cotidianul, cu plictiseala și tăcerea. Te iubesc, Charles, și te voi iubi toată viața; e un adevăr pe care-l poți depozita în inima ta și de care poți fi oricând sigur.

Scrisoarea ta e atât de rece, deliberat rece și plină de bancuri. (Toată tirada despre nevoia ta de o „infirmieră"!) Foarte bine, ți-ar făcea plăcere să mă vezi, de ce nu, în fond suntem vechi prieteni. Dar acești anume doi vechi prieteni nu se pot întâlni spunându-și doar: „Bună ziua, ce mai faci?" Cel puțin unul din ei nu poate. Mă uit la scrisoarea ta și încerc să citesc printre rânduri. Ce *se ascunde printre rânduri? Simt că aștepți de la mine să-ți ghicesc starea de spirit. Dumnezeule,* starea ta de spirit! *Vrei să vin la tine pentru o scurtă relație amoroasă? Scuză-mi, te rog, aceste cuvinte îngrozitoare, dar tu m-ai*

pus într-o situație îngrozitoare. Poate că scrisoarea ta nu vrea să spună mare lucru și că eu îmi imaginez mult mai mult! Poate că tu singur nu știi ce vrei să spui și nici nu te sinchisești. Asta ți-ar semăna de minune. Iartă-mă!

Ascultă, Charles. Ți-am spus că-ți sunt recunoscătoare și așa e. Ani și ani la rând, după cum bine știi, aș fi fost gata să mă mărit cu tine, doar dac-ai fi mișcat un deget. Și când eram împreună, îți ceream zi de zi să ne căsătorim. Știu că scrisoarea ta de acum nu se referă, bineînțeles, *la căsătorie. Dar la ce se referă? Să-ți fac o vizită într-un* weekend? *Nu-mi spui nici un moment că mă iubești. Vrei să faci o experiență, acum că ai atâta timp la dispoziție? Charles, eu vreau să trăiesc, să supraviețuiesc, nu vreau să mă arunc pentru a doua oară în ghearele nebuniei. Când mă gândesc acum la tot ce-a fost, mi-e teamă să mă apropii din nou de tine. Va trebui să mă convingi și bănuiesc că nu vei reuși. Mi-ai spus odată că atunci când A îl iubește pe B, lucrul iese la iveală ca un furou care ți se vede de sub rochie. Noi doi nu ne-am întâlnit de mai bine de un an, ultima oară a fost la prânzul dat în onoarea lui Sidney Ashe. Cu câtă nerăbdare l-am așteptat și tu abia dac-ai schimbat un cuvânt cu mine! Pe urmă am vrut să plec cu tine cu taxiul și, pe neașteptate, ai invitat-o și pe Nell Pickering să ne însoțească. (Probabil că ai și uitat.) De atunci nu ai mai comunicat cu mine. Nu mi-ai mai telefonat, nu mi-ai scris un rând, deși știai bine că aș fi fost nebună de fericire să primesc o veste de la tine. Nici măcar nu-mi cunoști adresa, a trebuit să-mi trimiți scrisoarea prin bunăvoința agentului meu. Toate acestea sunt fapte grăitoare, Charles. Și acum, din senin, mă pomenesc cu scrisoarea asta ciudată și ambiguă. Nu e decât o* idee *care ți-a trăsnit prin cap; scrisoarea este foarte abstractă. Probabil că, între timp, te-ai și răzgândit.*

Dacă aș veni să te vizitez, așa cum dorești tu, dacă aș veni numai pentru că tu ai chef să mă vezi, să experimentezi din nou compania mea, m-aș prăbuși iarăși în vechea nebunie. Nu vreau să spun prin asta că am depășit-o vreodată cu adevărat, dar am supraviețuit, m-am adaptat, am făcut chiar, până la urmă, oarecare ordine în viața mea. La urma urmei, am avut timp berechet de când m-ai părăsit tu. N-ai să-ți poți da niciodată pe deplin seama cât de nebună eram pe vremea aceea. Nu voiam să te rănesc arătându-ți suferința mea, în chip de răzbunare. În tot timpul cât am fost împreună, am știut, minut de minut, secundă de secundă, că legătura noastră va lua sfârșit. Și tu mi-o spuneai destul de des! Dar, într-un fel (până într-atât eram de nebună), am îmbrățișat suferința și, dacă ar fi fost cu putință să sufăr mai mult, aș fi

acceptat să sufăr mai mult. Mă întreb dacă tu ai iubit vreodată pe cineva în felul ăsta? Poate că n-ai reușit să înțelegi asemenea iubire decât pe scenă. (Cred că m-am îndrăgostit de tine când te-am auzit strigând la Romeo și la Julieta: „Nu vă atingeți unul de celălalt!“) Îmi tot spuneai că ai avut o iubire mare pe când erai tânăr, dar cred că încercai doar să mă consolezi pentru faptul că nu mă iubeai îndeajuns. Oricum, nu m-ai iubit îndeajuns, și acum – acum nu mai cred în miracole.

Charles, am trăit un adevărat iad, și m-am smuls din el și nu vreau să-l mai retrăiesc. Gelozia este cea mai înfiorătoare tortură și eu nu m-am vindecat de ea. Să presupunem că aș veni la tine, cu toată vechea mea dragoste, iar tu n-ai face decât să zâmbești și s-o iei din loc? Ești singur, din scrisoarea ta rezultă limpede acest lucru. Iartă-mă, dar tu știi cum vorbesc oamenii, fiecare povestește fiecăruia totul, iar eu continui să întâlnesc femei pe care nici n-am știut măcar că le-ai cunoscut și care-mi povestesc că au avut aventuri cu tine; s-ar putea, desigur, să mintă. Dar tu știi bine că nu te poți ține departe de femei, și eu nu mai sunt tânără și frumoasă, iar ție îți place să cucerești ceea ce nu poate fi ușor dobândit; nu vrei să rămâi alături de nimeni și până la urmă ne părăsești pe toate. Cândva mi-ai spus că a te însura e ca și cum ți-ai cumpăra o păpușă, ceea ce arată cum privești tu căsătoria. Și nu cred că te-ai retras de-adevăratelea din teatru, Gilbert spune că e ca și cum ai afirma că Dumnezeu a ieșit la pensie; prea ești lipsit de astâmpăr. Tu m-ai făcut să joc, tu ne-ai făcut pe toți să jucăm, ești asemenea unui foarte bun dansator care-i face și pe ceilalți să danseze, dar numai cu el. *Tu nu-i respecți pe oameni ca oameni, nici măcar nu-i* vezi, *nu ești un profesor, ci un magician rapace. Cum aș putea crede vreodată că toate astea s-au încheiat? Mă dorești alături de tine în chip de prietenă răbdătoare, o parteneră de viață care stă și tricotează, o femeie vârstnică, liniștită și înțeleaptă, un soi de soție ieșită la pensie, față de care să te poți plânge de ceilalți? Nu ține, Charles! Eu nu sunt liniștită și înțeleaptă. Eu aș dori totul. Tu ai mai putea încă avea copii. Îmi aduc aminte-cum îmi spuneai adeseori cât de mult îți dorești un fiu. Tu ai mai putea avea un fiu, Charles, numai că eu nu ți l-aș mai putea dărui. O, Charles, Charles, de ce nu te-ai însurat cu mine în trecut, te-am iubit atât de mult! Te iubesc atât de mult – numai că nu pot să-mi bag din nou capul în ștreang. Dragostea pe care ți-o port s-a domolit în sfârșit. Nu vreau s-o văd redevenind un cazan duduitor.*

Și apoi mai e ceva ce trebuie să-ți spun. Locuiesc împreună cu Gilbert Opian. Evident, n-ai știut de lucrul ăsta, altminteri l-ai fi menționat și pe el în scrisoare. Știu că mi-ai cerut să-ți făgăduiesc că te voi înștiința dacă am de gând să mă statornicesc vreodată cu cineva. (Am fost atât de îndurerată când Rita Gibbons mi-a povestit că ai pus-o și pe ea să-ți făgăduiască același lucru! Nu i-am povestit și de promisiunea mea. Ea pretinde că nu se consideră angajată, pentru că făgăduința i-a fost smulsă sub presiune.) Nu te-am anunțat în legătură cu Gilbert pentru că nu trăiesc cu el, nu suntem amanți. Dar ținem unul la celălalt și avem grijă unul de celălalt, împărțim o locuință și, Charles, pentru prima oară în viața mea mă simt fericită. Acesta e lucrul cel mai constructiv pe care l-am înfăptuit vreodată, mult mai creator decât actoria. Locuiam cu el când ne-am întâlnit la prânzul pentru Sidney, și ți-aș fi povestit atunci, dacă mi-ai fi arătat cel mai mic semn de interes și dacă mi-ai fi pus vreo întrebare. Și, Charles, am părăsit teatrul și mă simt atât de bine! Ca să fiu sinceră, teatrul a însemnat întotdeauna un chin pentru mine. Am strălucit numai de dragul tău, și când m-ai lăsat, m-am ofilit! (Oricum, n-am fost niciodată o actriță bună.) Când privesc în urmă și văd ce existență jalnică, stupidă, dezordonată, plină de anxietăți, am dus atâția ani de zile, nu înțeleg cum de-am putut suporta. Eram perfect aptă pentru a fi un om fericit, dar, nu știu cum, niciodată n-am reușit să fiu. Bărbații s-au purtat întotdeauna ca niște brute cu mine. Gilbert e atât de diferit! Nu rânji ironic. Toată viața mea am fost tiranizată de bărbați violenți. Acum duc și eu o existență tihnită, cuviincioasă, ordonată și plăcută. Ba sunt chiar și utilă. Lucrez cu jumătate de normă în administrația unui spital. Iau lecții de pictură și scriu povești pentru copii (din care nici una n-a fost încă publicată). S-ar putea ca toate astea să-ți pară patetice, dar pentru mine înseamnă fericire și libertate. Și Gilbert e fericit. Nu-l mai frământă lipsa de succes și faptul că n-a ajuns vedetă. I se mai distribuie unele roluri mărunte și lucrează puțin și pentru televiziune. Nu suntem bogați, dar câștigăm și avem grijă unul de celălalt. Tandrețe, încredere absolută, comunicare și adevăr: pe măsură ce îmbătrânești, aceste lucruri capătă din ce în ce mai multă importanță. Gilbert a renunțat la „crailâcuri", pretinde că toată viața lui n-a dorit decât tandrețe, și de astă dată o are pe a mea. Totul este neașteptat de simplu și de nevinovat. (Acum am impresia că eram cu toții absolut obsedați de sexualitate!) Te rog înțelege-mă, dragul, dragul meu Charles, și nu fi supărat pe mine. Știi ce mult te iubește și Gilbert (dar n-am să stărui asupra acestui lucru pentru că știu că

te enervează. Dar, realmente, te venerează). Acum, însă, e de-a dreptul înspăimântat. Spune că ai să vii cu o troică și ai să mă duci la țigani. (Cred că-i o replică din ceva, tu pretindeai întotdeauna că eu nu citesc decât Shakespeare, și din Shakespeare, doar rolurile mele.) E încă înspăimântat de tine, așa cum sunt și eu. Deprinderea de a ne supune voinței tale e încă puternică în noi amândoi. Nu-ți folosi puterea pentru a ne face să suferim. Ai putea să exerciți cea mai teribilă presiune asupra noastră, dar te rog să n-o faci. Fii generos, suflet drag! Ai putea să ne aduci pe amândoi în pragul nebuniei. Amândoi am străbătut un drum lung pentru a ne soluționa problemele, și dacă unii gândesc că am ajuns la o rezolvare ridicolă, asta se datorează numai lipsei lor de imaginație și de inteligență. Dar tu le ai pe amândouă.

Charles, nu vreau să te văd acum, nu încă. Toate principiile mele ar sucomba pe loc. Trebuie să-mi revin în urma scrisorii tale. Te rog, scrie-mi și spune-mi că nu ești supărat. *Când voi reuși să mă calmez, o să ne întâlnim, și tu va trebui să vii aici să-l vezi și pe Gilbert. Trebuie să existe o cale. Scrisoarea ta mi-a creat un gol dureros și o nostalgie – simt că nu voi mai putea fi aceeași. Dar sunt fericită aici și Gilbert are nevoie de mine și avem casa asta (de fapt câte o jumătate de casă) pe care am* făcut-o împreună, *și dacă l-aș părăsi, ar fi o cumplită sfărâmare pentru amândoi, praful s-ar alege de noi. (În orice caz, eu nu știu ce vrei – și orice-ar fi, s-ar putea să n-o dorești acum. Ah, Dumnezeule mare!) Gilbert spune că, până la urmă, trebuie să ne privești ca și cum am fi copiii tăi. Oh, Charles, sunt uluită de intensitatea acestor forțe pe care le crezusem adormite. Totul există intact, toată vechea mea iubire pentru tine. Într-un fel, nu trebuie să irosim dragostea, e un lucru atât de rar. Te-ai gândit la mine, mi-ai scris, atât de dulce, de generos. N-am putea oare să ne iubim și să ne întâlnim, în sfârșit, în libertate, fără acea cumplită posesivitate, fără violență și teamă, acum când îmbătrânim amândoi? Aș dori atât de mult să ne iubim, dar nu într-un mod care m-ar distruge. Ani de zile am suferit din cauza ta. Dragostea mea pentru tine a avut întotdeauna o față tristă. Ah, slăbiciunea forței iubirii! Ai senzația că-l poți domina pe cel iubit, dar nu e decât o iluzie. În timp ce scriu acestea, plâng. Te rog, răspunde-mi imediat și spune-mi că ne vom putea întâlni mai târziu, peste câtva timp, și că nu vei înceta să mă iubești. Fă ceva ca să nu pierzi dragostea asta, dragostea, sau ce-o mai fi fost, care te-a îndemnat să-mi scrii. Și ne vom privit în ochi unul pe celălalt.*

Pe veci a ta, Lizzie.

Am stat o bucată de vreme în cămăruța roșie, unde am izbutit, în sfârșit, să aprind un foc ca lumea. Coșul s-a vindecat, pare-se, de accesele lui de fumegat. Poate că vina era a lemnului prea ud?

Am citit epistola scrisă de Lizzie de două ori de la un capăt la celălalt. Firește, e o scrisoare prostuță și incoerentă, femeiască, din care jumătate contrazice tot ce încearcă să spună cealaltă jumătate. Lizzie nu se poate abține să nu se ofere. Și, desigur, protestează exagerat ca răspuns la misiva mea deliberat rece. O femeie mai deșteaptă mi-ar fi răspuns indiferent și m-ar fi lăsat pe mine să citesc printre rânduri. O femeie mai deșteaptă sau una mai puțin sinceră. În scrisoarea ei, Lizzie face unele tentative de ambiguitate, dar foarte transparente. Biata Lizzie. Nu pot lua în serios povestea cu Gilbert Opian, cu toate că mă înfurie faptul că nu mi-a suflat un cuvânt, și consider că și-a încălcat promisiunea. Și apoi, care or fi adevăratele relații dintre ei? Apropierea lui Lizzie e suficientă, chiar și acum, ca să convertească până și un homosexual. (E de ajuns să-i vezi sânii.) Oare stau împreună la o ceașcă de cacao, îmbrăcați în halate de casă? Întregul tablou e respingător. Desigur, Gilbert e un nimic, un om de paie, l-aș putea zdrobi cu o mână și să i-o iau pe Lizzie cu cealaltă. În orice caz, nu pot accepta ideea unui trio de iubire platonică. După data notată de Lizzie, se pare că scrisoarea a zăcut în cotețul de câini mai bine de o săptămână. Dacă stau să mă gândesc, ăsta nu-i un lucru rău. De-aș fi primit-o imediat, e posibil să fi fost tentat să-i expediez cu prima poștă un răspuns îmbufnat sau poate hazliu. Pe când așa, i-am oferit o tăcere care să-i dea de gândit. Poate că ar fi bine să prelungesc tăcerea.

Oricum, trebuie să repet întrebarea perfect legitimă pusă de Lizzie: „Ce vreau?“ Ah, de ce oare femeile iau toate lucrurile în serios și fac atâta tărăboi! De ce oare cer întruna definiții, explicații? De fapt, scrisoarea ei sesizează unele lucruri cu tâlc, și izbucnirea de sentimente înăbușite nu mi-a scăpat. Observațiile ei ocolite și nu total injuste au fost puse de multă vreme la păstrare. Poate că într-adevăr doresc o figură de nevastă vârstnică, pe jumătate „ieșită la pensie“, ca o bătrână ex-concubină dintr-un harem, care a devenit prietena de suflet a sultanului: o parteneră de încredere, care să-ți fie apropiată, dar față de care să nu fii angajat decât prin legături de prietenie? (Acest lucru nu trebuie să excludă întâmplătoare relații amoroase. De fapt, situația cu haremul mi s-ar potrivi cel mai bine.) De ce nu poate Lizzie să fie

îndeajuns de inteligentă încât să înțeleagă? Scrisoarea mea nu menționa deloc spațiul și timpul, pur și simplu m-am gândit la ea și am dorit să o văd. Dar Lizzie nu poate decât să pună întrebări absolute. O „experiență"? Da, de ce nu? Știe foarte bine cât de mult îmi displace exhibiționismul emoțional, și cu toate astea mă îneacă în revărsări de emoții. „Vrea totul!" Nu zău? Ei bine, nu poate avea totul; asta-i!

Nu sunt gelos pe Gilbert, dar îmi inspiră un soi de invidie. El a fost cel deștept. Pur și simplu a pus mâna pe Lizzie și a transformat-o în afectuoasa lui menajeră; în același timp, mă îndoiesc că a renunțat la „crailâcuri". Trebuie să mărturisesc că încerc încă simțăminte de proprietate în ce-o privește pe Lizzie. A „supraviețuit" în mintea mea. Da, are dreptate, iubirea iese la iveală ca un furou care se vede – asta i-am spus-o odată când i se vedea furoul. (E fantastic cum tezaurizează femeile cuvintele!) Am neglijat-o, am fost chiar crud cu ea, deși cruzimea poate fi considerată un semn de dragoste, iar neglijarea un semn de încredere. Îmi amintesc bine de întâmplarea cu taxiul, după prânzul în onoarea lui Sidney. Mi-am dat seama că Lizzie plănuia să plece cu mine. Și în ultimul moment am invitat-o, deliberat, în taxi pe Nell Pickering. Nell era noua vedetă de musical, cu care flirtasem în tot timpul prânzului. Nell avea douăzeci și doi de ani (nu m-aș fi împotrivit deloc s-o am în haremul meu). Biata Lizzie! Mă întreb ce m-o fi determinat să-i scriu așa, deodată, epistola aceea de tachinare semiserioasă? Să fie o teamă de singurătate și de moarte pe care o emană marea?

Din moment ce Lizzie Scherer a apărut pe tapet, ar fi bine să ofer mai multe amănunte în legătură cu ea. Am început s-o iubesc pe Lizzie după ce mi-am dat seama cât de mult mă iubea ea. Așa cum se întâmplă uneori, iubirea ei întâi m-a impresionat, apoi m-a atras. Regizam o stagiune Shakespeare. Ea s-a îndrăgostit de mine în timpul lui Romeo și Julieta, mi-a dezvăluit iubirea ei pe când lucram la A douăsprezecea noapte, ne-am cunoscut îndeaproape în momentul: Visul unei nopți de vară. După aceea (dar asta a fost mai târziu) am început s-o iubesc paralel cu *Furtuna* și am părăsit-o (dar asta a fost și mai târziu) în timp ce montam Măsură pentru măsură (în care Aloysius Bull îl juca pe Duce). Îmi amintesc foarte bine de întâmplarea care m-a făcut să-mi dau seama, pentru prima dată, că Lizzie mă iubește. O juca pe Viola. (Aceasta se petrecea în timpul scurtei perioade în care a strălucit Lizzie, în acel annus mirabilis al ei.) Era producția în care Wilfred Dunning, care de obicei îl juca pe Sir Toby Belch, a ținut dintr-odată

să-l facă pe Malvolio. Nu pot spune că a stăruit, dar eu l-am lăsat. A fost admirabil, dar a ruinat restul piesei. Lizzie și cu mine ne aflam singuri în interiorul unei biserici pline de curent, care, nu știu din ce pricină, era singurul loc unde puteam repeta. Era o seară de iarnă și îmi amintesc că ardea un foc de gaz. Lizzie (în actul doi, scena patru) a ajuns la replica „ea nu și-a dezvăluit nicicând iubirea". În momentul acela s-a oprit, de parcă i s-ar fi înecat glasul, și n-a mai rostit o vorbă. La început am crezut că e o idee a ei, plină de efect, o manieră de rostire a replicii, și am așteptat-o să continue. S-a uitat fix la mine. După care ochii i s-au umplut de lacrimi uriașe, strălucitoare. Când am înțeles despre ce este vorba, am început să râd, și am râs și am tot râs; în scurt timp s-a pornit și Lizzie să râdă, râdea și plângea, neajutorată. Am iubit-o și pentru râsul acela. Era o fată bună. Este o fată bună.

Când mă gândesc la Lizzie o văd în pantaloni bufanți. La început și-a câștigat oarecare faimă jucând un rol de băiat într-o mică pantomimă de provincie. Era foarte zveltă pe atunci și avea o înfățișare băiețească, purta cizme și își tundea părul scurt. Marea ei ambiție, niciodată realizată, a fost să-l joace pe Peter Pan. Era (într-un cuvânt) foarte potrivită pentru fetele în travesti din Shakespeare. (Mai târziu, sub regia lui Sidney, a jucat-o pe Rosalinda.) Eu am făcut din ea o adorabilă Viola, însă cel mai mare succes pe care l-a repurtat în acea stagiune a fost în rolul lui Puck. (În Romeo și Julieta a fost doar figurantă. Am uitat cine o juca pe Julieta, știu doar că nu făcea față.) Eram mișcat de iubirea ei și de splendida ei supunere, dar pe atunci eram încurcat cu Rosina și nu vedeam în Lizzie decât un spiriduș fermecător, zglobiu și subțire ca o viespe. De câte ori o întâlneam, îmi venea să râd și apoi râdea și ea. Obișnuiam să râdem unul de altul prin restaurante și, pe urmă, în chip misterios, în timpul repetițiilor. Nu era necesar să mi se spună cât de mult mă iubea, deși Lizzie nu mi-a pomenit niciodată de sentimentele ei, nici măcar la început. Am socotit că a fost o purtare foarte elegantă din parte-i. Cât timp repetam Visul unei nopți de vară, privirea ei strălucitoare zăbovea asupră-mi, dorința ei o atingea pe a mea și tremura. Înțelegea și se supunea și, cu toate că (după cum mi-a spus mai târziu), știa despre legătura mea cu Rosina, trăia într-un paradis de suferință care, trebuie să recunosc, îmi dădea oarecare plăcere. Poate că această plăcere era o străfulgerare profetică a iubirii pe care aveam să i-o nutresc mai târziu. Și pe atunci începusem să mă satur de Rosina. În acel spectacol cu Visul, Al

Bull (un actor foarte inegal) juca pe un Oberon bădărănos, și am regretat că n-am preluat eu însumi rolul. Aceasta ar fi fost cea de pe urmă picătură care ar fi făcut să se reverse cupa lui Lizzie. La sfârșitul stagiunii am plecat în America unde a avut loc oribilul interludiu de la Hollywood și prima rafală de pasiune cu Fritzie Eitel. Cred că am plecat la Hollywood în bună parte ca să scap de Rosina: în orice caz, am scăpat de ea. Rosina a fost convinsă că am părăsit-o pentru Lizzie, dar lucrurile nu au stat așa.

Când m-am reîntors în Anglia, a urmat un neașteptat interval de pace și o atmosferă de inocență și de bucurie redobândită. Era vară. Mă găseam în relații foarte bune cu Clement, care pe atunci era încurcată cu unul din tinereii ei imbecili. După ororile din California, mă simțeam iar liber și fericit. Și după mocirla în care mă bălăcisem în America, simțeam nevoia de a mă întoarce iar la Shakespeare. Un regizor aflat în trecere, pe nume Isaiah Mommsen, m-a distribuit în Prospero. A fost ultimul rol substanțial pe care l-am jucat. Lizzie era Ariel. Cel mai spiritual, cel mai ciudat de potrivit Ariel pe care l-am văzut vreodată. Dragostea ce mi-o purta o inspira, și în vârtejul acestei magii m-a făcut și pe mine să o iubesc. În chip bizar, am simțit atunci, și acest simțământ stăruie și azi, că o iubeam ca pe un fiu al meu. Adeseori îi plăcea să-mi spună că e pajul meu. Avea o voce firavă și plăcută și parcă o aud și acum cântând melodios. Cum de s-a menținut, după atâția ani și ani, spiridușul meu jucăuș! Îmi amintesc că a jucat odată, într-un spectacol de amatori, pe Cherubino din Figaro, și succesul acela de duzină era pentru ea una din amintirile cele mai de preț. Fir-ar să fie, acum mi-a trăsnit prin cap că Gilbert Opian vede, probabil, în ea un băiat!

Iubirea mea pentru Lizzie avea un caracter oarecum nevinovat (Dumnezeule, când mă gândesc în ce încurcături mă vârâsem cu Rita, cu Rosina, cu Jeanne, cu Doris și cu tot restul!). Inocența era calitatea cea mai autentică a lui Lizzie. Iubirea ei pentru mine a fost atât de corectă, de inteligentă! Nu și-a folosit vreodată puterea pentru a-mi crea cea mai slabă obligație morală față de ea. Cititorul va spune: „Dar obligațiile existau implicit!“ Mă rog, așa e, însă o grațioasă trăsătură generată de însuși altruismul ei părea să anuleze orice fel de jug, și trăiam într-o lume de aur. Firește, nu-mi făcea niciodată vreun reproș. S-ar fi zis că, pur și simplu, ținea să-mi dizolve orice simț al datoriei față de ea și că nu dorea altceva decât să se pună în slujba fericirii mele. Exprimată astfel, situația pare să sugereze oarecare cruzime din parte-mi. Dar, în realitate, Lizzie a dat dovadă de cel

mai profund și mai umil tact, iar iubirea mea era structurată pe o blândă gratitudine. Eram buni unul față de celălalt.

Și totuși, firește, în același timp exista și o fațetă de tortură. (De ce îmi face atâta plăcere să scriu despre aceste lucruri?) De la bun început i-am declarat că nici prin cap nu-mi trece să mă însor cu ea. Și totuși să fi fost speranța oarbă și stupidă cea care o făcea să se arate atât de bună față de mine? Nu, e un gând răutăcios, sunt convins că Lizzie nu nutrea nici un fel de speranță. I-am spus răspicat că legătura noastră e trecătoare, că dragostea mea e trecătoare, că, fără îndoială, și iubirea ei pentru mine e trecătoare. I-am vorbit despre perisabilitatea, fragilitatea și caracterul efemer al relațiilor umane, despre confuza irealitate a spiritului uman și, în tot acest timp, ochii ei mari, căprui, luminoși îmi vorbeau despre etern. Îmi spunea: „Vreau să fiu desăvârșită în relațiile mele cu tine, așa încât să nu suferi când mă vei părăsi“, și această exprimare a iubirii perfecte pur și simplu mă irita. Îmi mai spunea: „Voi aștepta întruna, deși știu... că nu am nimic... de așteptat“. Ce duet de iubire și cât de mult îmi plăcea, deși suferința ei mă făcea și pe mine să sufăr un pic. Desigur, ea își ascundea durerea pe cât îi sta în putință; dar către sfârșit, nu a mai fost posibil. Plângea în fața mea, cu ochii larg deschiși, fără să-și rețină lacrimile. Boabele de lacrimi îmi picau pe mânecă, asemenea unei rafale de ploaie. Și când, în cele din urmă, i-am spus să plece, s-a evaporat ca o umbră, cu promptă și tăcută supunere. După aceea am făcut cea de a doua vizită a mea în Japonia. Gustul băuturii sake îmi amintește și azi de lacrimile lui Lizzie.

După plecarea mea, s-a terminat cu cariera ei teatrală. (Toate actrițele au decăzut profesional după ce le-am părăsit eu, cu excepția Rosinei. Pe Clement, desigur, nu am părăsit-o niciodată, chiar atunci când fiecare din noi avea altă legătură amoroasă, ceea ce era firește oribil pentru respectivii noștri amanți.) La doi ani după apoteoza lui Lizzie în Ariel, toată lumea se întreba „ce s-o fi întâmplat cu Lizzie Scherer?“ Îi eram atât de recunoscător pentru declinul ei, încât acest simplu fapt a făcut-o să „supraviețuiască“ în mintea mea. Dar biata fată nu mi-a insuflat niciodată un sentiment de culpabilitate. În memoria mea, imaginea ei poartă o aură de curaj și adevăr. E poate unica femeie (cu o singură excepție) care nu m-a mințit niciodată. Iar amintirea suferințelor ei îmi inspiră adeseori un soi de duioasă plăcere, în timp ce gândul la suferințele altora dintre amantele mele mă lasă indiferent, ba uneori mă și agasează.

O singură dată, în tinerețe, am vrut să mă căsătoresc, dar fata a zburat. De atunci încoace, niciodată nu m-am mai gândit serios la însurătoare. Observațiile mele asupra statutului de om căsătorit m-au determinat să alung asemenea gând. Singurele căsnicii fericite pe care le-am cunoscut au fost cea a prietenilor mei Victor și Julia Bandstead din Cambridge, iar în teatru, cea a lui Sidney și Rosemary Ashe; dar chiar și ei. cine știe... Oamenii sunt atât de misterioși. Aș mai putea să-i citez pe Will și Adelaide Boase, dar acest menaj supraviețuiește datorită exclusiv faptului că ea face întruna concesii, ceea ce, presupun, e o metodă eficientă. Ce mi se potrivește mie cel mai bine este dramatismul despărțirilor, sau așteptarea impacientată a începuturilor și a întâlnirilor. Nicicând n-aș putea prefera plicticoasa eternă prezență a căsniciei, farmecului întâlnirilor și al despărțirilor. Nu-mi place nici măcar să împart patul și rareori accept să-mi petrec întreaga noapte cu o femeie cu care am făcut dragoste. Când o văd dimineața în pat, îmi apare ca o târfă. Căsătoria e un fel de lavaj al creierului, care îți silește spiritul să accepte o suită întreagă de orori. Cât de neglijenți, de urâți și lipsiți de farmec își îngăduie adeseori să devină oamenii căsătoriți, fără ca măcar să-și dea seama de acest lucru. Uneori reflectez asupra unor atari grozăvii numai pentru a-mi oferi desfătarea gândului că eu am scăpat de ele.

Clement mă înțelegea perfect din acest punct de vedere, poate că a fost întotdeauna excesiv de conștientă că „era destul de bătrână ca să-mi poată fi mamă". De câte ori, strălucind de faimoasa-i frumusețe și de farmecul pe care l-a reținut atât de îndelung, mă plesnea cu această frază! Știam amândoi foarte bine că nu ne vom căsători niciodată, că ne vom face unul pe celălalt să suferim, și totuși puneam la cale felurite planuri menite să ne asigure fericirea, ba chiar ne foloseam inteligențele reunite în acest scop. De bună seamă, într-un anumit fel, era o situație lipsită de orice speranță, dar care, în chip miraculos, a dăinuit în ce-o privește pe Clement de-a lungul întregii sale vieți, așa încât, cu femeia asta înnebunitoare, m-am purtat destul de bine. Am fost oare puțin crud față de ea pentru că nu i-am mărturisit niciodată cât o iubesc, pentru că am căutat întotdeauna s-o țin „în șah", nedumerită, dezorientată, handicapată? Poate că da. Mi-era teamă ca nu cumva să mă las „înghițit". Plecam, mă întorceam la ea, iar o lăsam. Dar nici ea nu rămânea vreodată singură. Era întotdeauna asaltată. N-am fost niciodată prea gelos pe Clement, poate cu excepția unui scurt interludiu pe care l-a avut cu Marcus. Pentru că între mine și Clement exista o legătură

atât de organică de parcă ar fi fost într-adevăr (deși ei nu i-am mărturisit niciodată asemenea lucru) mama mea. În ultimii ani, însă, a devenit teribil de susceptibilă și de posesivă; și încercările ei de a-mi place erau atât de patetice! Nu se putea opri să nu flirteze. Când s-a îmbolnăvit, către sfârșit, a devenit hidoasă și era necesar să fie mințită în legătură cu înfățișarea ei. Își pierduse silueta și umbla în pantaloni de catifea reiată și o jachetă lăbărțată. Arăta ca un holtei bătrân, cu hainele pătate de băutură și tabac. Și totuși, petrecea zilnic câte o oră ca „să-și aranjeze fața". Poate că aceasta este cea de pe urmă dintre plăcerile la care renunță o femeie. Nu, niciodată nu m-am gândit să mă căsătoresc. Prima fată pe care am întâlnit-o a făcut ca tot restul femeilor să-mi pară lipsite de valoare. Sau poate că era vorba doar de comparația cu eroinele lui Shakespeare?

Acum când scriu e după-amiază. La prânz am mâncat ouă jumări cu un ou tare la mijloc, stavrizi fierți înăbușiți cu ceapă și cu puțin praf de curry, garnisiți apoi cu ketchup de roșii și muștar. (Numai un prost poate disprețui ketchup-ul de roșii.) Ca desert, o divină budincă de orez. E destul de ușor să prepari o budincă bună de orez, dar de câte ori ai parte de așa ceva? Am băut o jumătate de sticlă de Meursault, ca să fac onoare stavrizilor. Vinurile mele sunt pe terminate.

Da, Lizzie. Ea a dăinuit. Orice altă femeie a însemnat mai multă pasiune, dar mai puțină mângâiere: misterioasele, adâncile atracții semioarbe pe care le încearcă ființele omenești unele față de celelalte, tentaculele care palpează cu repeziciune, bâjbâind în beznă; de ce, în chip inexplicabil dar indubitabil, te îndrăgostești de A și rămâi perfect indiferent față de B? Dar cu Lizzie mă simțeam atât de bine, tachineriile ei binevoitoare, inteligente îmi dădeau o senzație de libertate. Da, întrebarea finală este în ce măsură tânjești după prezența cuiva; aceasta e chestiunea radicală, mai importantă decât pasiunea sau admirația sau „dragostea". Și mă întreb cine mă va îndrăgi când voi fi bătrân și înfricoșat? Dacă stau să mă gândesc, mă simt mai curând ușurat de faptul că scrisoarea lui Lizzie poate fi luată drept un răspuns negativ. Asta pune punct anxietăților și deciziilor. Am să las totul baltă. Cât despre Gilbert, acest țânțar n-are nici o contingență cu conștiința mea. Mă mir doar de mișcătoarea încredere pe care i-o arată Lizzie. E drept că aș putea exercita o cumplită presiune asupra amândurora, dar, desigur, n-am de gând s-o fac. Fără îndoială, i-am pricinuit destulă suferință lui Lizzie prin simplul fapt că i-am reamintit de existența mea.

*

– Domnule Arkwright, știi ce-i un poltergeist?

Domnul Arkwright lasă să se scurgă un interval dispreţuitor, în care timp lustruiește lenevos tejgheaua. Tăcerea lui nu implică șovăială.

– Da, sir.

Acest sir are o rezonanță sarcastică, nicicum respectuoasă.

– Ai auzit c-ar exista vreunul la Capul Shruff?

– Nu, sir.

– Un ce? Ce-a zis? întreabă unul dintre mușterii.

– Un poltergeist, îl lămurește domnul Arkwright. Ăsta-i un fel de...

Nu reușește să se explice, așa încât intervin eu.

– E vorba de un fel de strigoi care sparge obiectele din casă.

– Un strigoi?...

Urmează o tăcere semnificativă.

– N-ați auzit niciodată spunându-se despre casă c-ar fi bântuită de stafii?

– Orice casă poate fi bântuită, se bagă altul în vorbă.

– Doamna Chorney o bântuia, se amestecă și un al treilea.

– Arăta ca o... ca o... comparația rămâne în suspensie, iar eu pun capăt discuției.

Întrebarea pusă domnului Arkwright nu a fost determinată numai de spargerea vazei urâte. Noaptea trecută s-a întâmplat ceva îngrozitor. Am fost trezit pe la orele cinci și jumătate de o zguduitură puternică, venită de jos. Se luminase de zi, dar holul și scările erau cufundate încă în beznă, așa încât am aprins o lumânare. Am coborât – trebuie să mărturisesc că tremuram ca varga – și am descoperit că oglinda mare, ovală, din hol se prăbușise la pământ. Sticla era toată țăndări. Curios apărea însă faptul că și cuiul din perete și sârma de care atârna păreau absolut intacte. Am fost atât de înspăimântat și de abătut, încât n-am rămas locului ca să cercetez minuțios, mai ales că și lumânarea părea gata să se stingă. Sufla un curent neobișnuit de puternic. M-am reîntors de îndată în pat. Dimineață, am scos prostește cuiul din perete și l-am aruncat fără să-l examinez ca lumea. De bună seamă cuiul s-a îndoit treptat sub greutatea oglinzii, până când sârma a alunecat de pe el. Totuși, nu mă simțeam deloc înclinat să reflectez asupra întâmplării. Îmi pare foarte rău de oglindă. Rama e nevătămată și poate fi lustruită, dar oglinda fusese misterios de argintie și de frumoasă. După zguduitură, mi-a

trebuit multă vreme până să pot readormi, și am lăsat lumânarea aprinsă până s-a luminat bine de ziuă. Când, în cele din urmă, m-a furat somnul, am visat că doamna Chorney s-a strecurat pe o ușă din alcov, venind să mă întrebe ce caut în casa ei. Arăta ca o...

Tot căutând un loc potrivit ca să-mi plantez grădina de ierburi aromate, am descoperit de cealaltă parte a drumului câteva tufe de urzici tinere, excelente. Am reușit de asemenea să cumpăr în sat, azi-dimineață, niște cornuri fragede, făcute în casă. O femeie strașnic de pricepută din sat le vinde din când în când prin intermediul prăvăliei. Mi s-a spus că face și pâine, și i-am comandat câteva. Așa că la masă am mâncat feliuțe de șuncă rece, îndulcită, și ochiuri cu urzici. (Gătiți urzicile întocmai ca spanacul. De obicei, le toc într-un soi de piure cu linte.) Iar la desert, am savurat cornurile fragede cu unt și gem de zmeură. Am băut din cidrul local și m-am străduit să-l găsesc gustos. Problema vinului continuă să-mi întunece orizontul.

Am mai găsit câteva scrisori în cotețul de câini. Se pare că sosesc cam neregulat, iar pe poștaș încă nu l-am văzut la față. De la Lizzie nici un cuvânt. În schimb o misivă de la vărul meu James, pe care o voi copia aici. E caracteristică pentru el.

Dragul meu Charles,

Înțeleg că ai cumpărat o casă la malul mării. Asta vrea să însemne că ai renunțat la activitatea ta de teatru? Dacă-i așa, trebuie să fie o mare ușurare că ai scăpat de munca pompieristică și de „termenele fixe" care-ți obsedau mintea. Oricum, nădăjduiesc că te bucuri de o binemeritată odihnă în cuibul tău marin, că ți-ai „agățat grijile în cui" și că ai o bucătărie plăcută în care să-ți oficiezi misticismul tău gastronomic. Ți-ai reținut apartamentul din Londra? Îți mărturisesc că eu vedeam în tine un londonez fanatic, astfel încât această evadare m-a luat prin surprindere. Mă întreb dacă ai vedere la mare. Marea este întotdeauna reconfortantă pentru spirit, și e plăcut să vezi orizontul deschis. Nici mie nu mi-ar strica puțin „ozon". Vremea la Londra e insuportabil de caldă și arșița pare să întețească până și zgomotul circulației. O fi vreo legătură științifică între valurile de căldură și undele de sunet? Probabil că te scalzi toată ziua în mare. Întotdeauna mă gândesc la tine ca la un înotător pasionat. Te rog trimite-mi vești despre tine și, dacă treci prin Londra, am putea lua o băutură împreună. Sper că te-ai „statornicit" în chip fericit și că te împaci bine cu casa. Are un nume curios.

Cu aceleași urări cordiale,
vărul tău, James.

Scrisoarea lui James reușește să degajeze un vag aer protector, ca și cum el ar fi fratele meu mai mare și nu vărul mai tânăr. Într-adevăr, unii oameni își însușesc o austeritate paternă, bine intenționată, care te face să te simți însă pueril. În același timp totuși, scrisorile acestea, din care primesc în mod regulat câte două-trei pe an, îmi dau întotdeauna impresia îmbinării dintre un formalism monoton cu un dram de nebunie.

Poate că ar fi momentul să vă ofer detalii mai numeroase și mai sincere despre vărul meu. N-aș putea spune că James a jucat vreodată un rol important în viața mea și nici nu cred că va juca de acum înainte. În ultimii douăzeci de ani ne-am văzut din ce în ce mai rar, iar înainte de plecarea mea, deși James avea domiciliul stabil la Londra, nu ne-am mai întâlnit aproape deloc. Referirea din scrisoarea lui la „a lua o băutură împreună" nu-i decât o încercare de politețe sterilă. Rareori l-am prezentat pe James prietenilor mei (iar în ce privește femeile din viața mea l-am ținut întotdeauna departe), și nici el nu m-a prezentat prietenilor săi, dac-o fi având vreunul. (Mă întreb cum de-a aflat de „casa mea de la malul mării"? Probabil, vai!, c-o fi apărut și noutatea asta prin presă. Oare nici aici n-am să scap de năpasta publicității?) Nu, vărul James nu a reprezentat niciodată o figură importantă sau activă în tranzacțiile vieții mele. Însemnătatea lui ține exclusiv de spiritul meu.

Ne întâlnim rar, dar când ne întâlnim pășim pe un teren de vechi și profunde amintiri. Amândoi eram fii unici a doi frați foarte apropiați ca vârstă (unchiul Abel era ceva mai tânăr decât tata), care, la rândul lor, nu aveau alți frați sau surori. Deși rareori ne lăsăm în voia aducerilor aminte, este o realitate că amintirile din copilărie alcătuiesc un tezaur pe care nu îl împărțim cu nimeni. Dar există unele persoane care, deși vrednice de prețuire, ne rămân în minte ca martori siniștri ai trecutului. Pentru mine, James e un asemenea martor. Nu mi-e limpede nici măcar dacă ne plăcem unul celuilalt. Dacă aș afla astăzi că James a murit, prima mea reacție s-ar putea să fie agreabilă, deși aceasta nu dovedește mare lucru. Cousinage, dangereux voisinage,[12] zicală care, în cazul nostru, a avut o semnificație specială. Observ că am folosit timpul trecut; și, într-adevăr, dacă stau să mă gândesc, îmi dau seama în ce mare măsură toate acestea aparțin trecutului:

doar ungherele cele mai ferite din minte păstrează o vagă noțiune a timpului. Pe parcursul anilor care se scurgeau, întâmpinam dificultăți din ce în ce mai puțin substanțiale în a rezista imaginii unui James în chip de figură amenințătoare. Într-o zi, un prieten (Wilfred), care l-a cunoscut întâmplător, mi-a spus: „Vărul tău pare un om foarte dezamăgit“. La auzul acestor cuvinte, s-a aprins brusc o lumină în mine, și pe dată m-am simțit mai binedispus.

*

În adolescență nu mi-am putut da seama niciodată dacă James era real și eu ireal, sau viceversa. Clar era că nu puteam fi amândoi reali; unul din noi trăia în lumea realităților, iar celălalt într-o lume a umbrelor. James avea întotdeauna un soi de invulnerabilitate drăcească. Mă rog, trebuie să ne întoarcem la începuturi. După cum am mai arătat, am perceput de la o vârstă foarte fragedă, prin acea osmoză psihologică de care copiii sunt în stare, că unchiul Abel făcuse o căsătorie mult mai „avantajoasă“ decât tatăl meu, și că în acea misterioasă și agresivă ierarhie a vieții cei din specia Abel Arrowby dețin un loc mai sus pus decât cei din specia Adam Arrowby. Mama mea era foarte conștientă de acest fapt și sunt convins că, în adâncurile sufletului ei cucernic, se lupta din răsputeri să nu se necăjească. (Avea un fel ciudat de a accentua cuvântul „moștenitoare“, când vorbea despre mătușa Estelle.) Cât despre tatăl meu, cred cu toată convingerea că nu avea nici un fel de resentiment, decât doar de dragul meu. Mi-l amintesc spunând odată, pe un ton ciudat, aproape umil: „Îmi pare rău că nu poți avea și tu un ponei, ca James...“. În clipa aceea am simțit o iubire atât de intensă față de tatăl meu și, totodată, am știut lucid (să fi avut zece sau doisprezece ani?) că nu sunt în stare să-mi exprim iubirea și că el poate nici nu o simte, nu înțelege cât e de adâncă. A înțeles oare vreodată?

În ce privește aspectele materiale ale vieții, cele două familii au avut, în mod cert, destine total diferite. James era mândrul posesor al poneiului mai sus pomenit și al unei întregi serii de animale și, în general, trăia în ceea ce socoteam eu a fi „stilul de viață al posesorilor de ponei“. Și ce-am mai suferit din cauza blestemaților ăștia de ponei! Când mă duceam în vizită la Ramsdens, James îmi propunea uneori să călăresc pe poneiul lui, iar unchiul Abel (de asemenea mare amator de cai) voia să mă ia în șa, pe calul său. Deși doream nebunește să călăresc, refuzam întotdeauna din mândrie și dintr-o

prefăcută indiferență. Și până în ziua de azi n-am urcat niciodată în șa. O pricină mai importantă, deși nu mai arzătoare, de invidie, mi-o ofereau călătoriile lor pe continent. Familia Abel Arrowby pleca în străinătate aproape în fiecare vacanță școlară. Au străbătut toată Europa. (Noi, firește, nu aveam mașină.) Plecau și în America, la „rudele" mătușii Estelle, despre care doream să aflu cât mai puțin cu putință. Eu unul nu am ieșit din Anglia până când nu am fost cu Clement la Paris, după război. Nu-i invidiam numai pentru poneii și pentru automobilele lor luxoase, ci și pentru inițiativele lor. Unchiul Abel era un om întreprinzător, cu spirit de aventură, un inventator și chiar un hedonist. Bunul meu tată nu avea nimic din toate acestea. Unchiul și mătușa mea nu m-au invitat niciodată să-i însoțesc în vreuna din minunatele lor călătorii. Abia mult mai târziu mi-a dat prin minte, și ideea mi s-a înfipt ca o săgeată în creier (cutez să spun că încă se mai păstrează pe undeva, printr-o cută a subconștientului), că nu m-au luat cu ei pentru că James a fost cel care s-a împotrivit.

După cum am arătat, situația îl mâhnea pe tata numai din pricina mea. Și pe mine mă mâhnea tot din pricina mea, dar și, separat, din pricina lui. Mă dureau, pentru el, privațiunile la care era supus. Resimțeam eu, în numele lui, amărăciunea pe care firea sa generoasă și docilă îl împiedica s-o resimtă. Și prin aceasta am devenit conștient, chiar din copilărie, că, din punct de vedere moral, eram inferior tatălui meu. Deși aveam un cămin fericit și părinți atât de iubitori, nu mă puteam reține să nu râvnesc amarnic la lucruri pe care, atunci când mă uitam la tatăl meu, le disprețuiam. Nu mă puteam împiedica să văd în unchiul Abel și în mătușa Estelle niște făpturi strălucitoare ca niște zei, alături de care propriii mei părinți îmi păreau insignifianți și plicticoși. În lumina acestei comparații, nu puteam să nu văd în ei niște rataţi. Dar, în același timp, știam că tatăl meu era un om virtuos, nepreocupat de deșertăciunile lumești, în timp ce unchiul Abel, cel atât de monden, reprezenta tipul comun de persoană foarte egoistă. Nu vreau, desigur, să spun că unchiul meu era „un mitocan" sau „un ticălos"; nu, așa ceva nu era. Își iubea frumoasa soție și, din câte știu eu, era un soț fidel. Era, totodată, un părinte afectuos și plin de responsabilitate. Sunt convins că în munca lui și în afacerile financiare era onest și conștiincios, pe scurt, un cetățean model. Dar era un arivist egocentric, un senzualist de cea mai banală speță. În timp ce tatăl meu – deși poate nimeni în afară de mama și

de mine nu a cunoscut acest lucru – era croit din cu totul altă stofă, un om deosebit.

Dar nimic din toate acestea nu mă împiedica să-l venerez pe unchiul Abel și să-i dau târcoale ca un cățeluș lingușitor. Cel puțin în copilărie. Mai târziu, din cauza lui James, m-am arătat mai demn și mai distant. Să fi fost oare vreodată tatăl meu îndurerat pentru că-l socoteam pe unchiul Abel atât de „pitoresc"? Poate că da. Gândul acesta mă întristează acum, în timp ce scriu, mă străpunge ca o durere pătrunzătoare. Nu, tata nu se sinchisea de bunurile lumești, dar, deși nu a arătat-o niciodată, se poate să se fi simțit abătut, tot de dragul meu, că nu era și el o „figură" mai impunătoare. Poate că mama i-a intuit acest regret (sau poate că față de ea l-a și exprimat), fapt care contribuia la irascibilitatea ei, nu întotdeauna bine strunită, ori de câte ori se pomenea numele lui Abel Arrowby și mai ales când, mai târziu, au venit la noi în vizită. Nu ne vizitau foarte des, pentru că mama simțea că nu-i poate „primi" îndeajuns de stilat și că, atunci când veneau, îi punea în situații stânjenitoare cu scuzele ei agresive privitoare la umilul nostru mod de viață. Trebuie să adaug că noi locuiam într-o casă cu chirie, în care singurătatea se îmbina cu lipsa de intimitate. De obicei, mă duceam singur în vizită la Ramsdens, clădirea de piatră împrejmuită de copaci, pentru că mama avea oroare să se afle sub acoperișul cumnatului ei, iar tata avea oroare să se afle sub orice alt acoperiș în afară de cel al casei lui.

Acum, când vorbesc despre mama, trebuie s-o descriu și pe mătușa Estelle. Era, după cum am mai spus, americană, deși nu-mi amintesc să fi descoperit vreodată de unde anume se trăgea; pentru mine, pe atunci, America era o noțiune vagă și vastă. Nu știu nici măcar unde sau cum a întâlnit-o unchiul meu. În mod cert însă, mătușa Estelle reprezenta pentru mine un simbol al Americii: libertate, veselie, zgomot. Unde se afla mătușa Estelle, erau și râsete, muzică de jazz și (vai, ce șocant!) alcool. Și cele de mai sus pot da o impresie greșită. Vorbesc despre visul unui copil. Mătușa Estelle nu era „bețivă", iar „liberalismul" ei nu era decât o permanentă bună dispoziție: sănătate, tinerețe, frumusețe, bani. Avea acea generozitate instinctivă a persoanelor cu desăvârșire norocoase.

Față de mine, pe când eram copil, se arăta, într-un anume fel, ostentativ de afectuoasă. Neostentativa mea mamă urmărea probabil cu răceală aceste efuziuni lipsite poate de semnificație, dar pe mine mă impresionau. Mătușa Estelle avea o voce melodioasă și obișnuia să fredoneze cântece în vogă la

vremea Primului Război Mondial, sau ultimele șlagăre romantice. („Trandafirii din Picardy“, „Pășind printre lalele“, „Oh, cât de albaștri“, „Eu și John în avion“, și altele de felul ăsta.) Îmi amintesc că o dată când a venit la Ramsdens ca să facă preparativele pentru înnoptarea mea acolo, a intonat un cântec ale cărui cuvinte sunau cam așa: „N-are rost să stai de unul singur în poartă pe-o noapte cu lună plină“. Mi s-a părut foarte nostim și am făcut greșeala de a repeta cuvintele pentru a încerca să-mi amuz părinții. („N-are rost să te pitești pe sub copaci, strângându-te de unul singur în brațe.“) Poate că din cauza mătușii Estelle muzica vocală mi-a displăcut și mi-a dat întotdeauna senzații aproape înfricoșătoare. Există ceva ciudat și oribil în gurile deschise, distorsionate, ale cântăreților, mai cu seamă ale femeilor, când le vezi dinții albi și umezi și interiorul roșu, însalivat, al gurii.

În ansamblu, mătușa Estelle era pentru mine o figură simbolică, o figură modernă, aș spune futuristă, un soi de profetică ademenire a propriului meu viitor. Trăia într-o lume pe care mă hotărâsem să o descopăr și să o cuceresc pentru mine însumi. Și, într-un fel, am reușit, dar la vremea când eu ajunsesem regele acestei lumi, ea murise de mult. Pare bizar faptul că niciodată nu ne-am cunoscut bine unul pe celălalt, că niciodată n-am stat cu adevărat de vorbă cu ea. Cu câtă ușurință am fi putut, mai târziu, să trecem peste puntea anilor care ne despărțeau și ce bine ne-am fi simțit unul în tovărășia celuilalt. I-am vorbit întâmplător dragei mele Clement despre mătușa Estelle și mi-a spus că ar fi fost unica persoană din familia mea pe care i-ar fi plăcut s-o cunoască. (Firește, părinții mei n-au întâlnit-o niciodată pe Clement, i-ar fi distrus gândul că trăiesc fățiș cu o femeie de două ori mai vârstnică decât mine; dar mătușii mele i-aș fi putut-o prezenta.) Când aveam șaisprezece ani, mătușa Estelle a murit într-un accident de automobil. Am suferit mult mai puțin decât m-aș fi așteptat. Pe atunci aveam alte pricini de îngrijorare. Dar mă întristează faptul că, deși în felul ei distrat era atât de bună cu mine, probabil că nu mă vedea altfel decât ca pe vărul stângaci, țărănos, lipsit de distincție, al lui James. Pentru mine, Estelle a însemnat un miracol, o prevestire. Acum două zile, în timp ce sortam niște mărunțișuri pe care le-am adus la Capul Shruff, am dat peste o fotografie a ei. În schimb, n-am putut găsi nici o fotografie a mamei.

N-aș putea spune că mamei mele îi displăcea cu totul mătușa Estelle, sau că o dezaproba vehement, deși se cutremura în fața larmei și a băuturii, și nici nu o invidia, pentru că mama nu-și dorea lucrurile lumești care o

încântau pe mătușa Estelle. Dar simpla ei existență o deprima îngrozitor, iar vizitele pe care i le făcea îi provocau supărarea și irascibilitatea de care am vorbit mai sus. Poate că unchiul și mătușa mea gândeau că mă crește prea strict. Cei din afară, care văd numai regulile de educație rigidă, dar nu și dragostea ce le străbate, sunt adeseori înclinați să-i eticheteze pe ceilalți drept „prizonieri". E lesne de înțeles că unchiul Abel cel șmecher și mătușa Estelle cea liberalistă se simțeau înduioșați de soarta tatălui meu și de a mea și o condamnau pe mama pentru ceea ce le apărea lor drept un regim represiv. Și dacă mama bănuia la ei existența unor asemenea considerații, probabil că suferea și le purta ranchiună; și e posibil ca asemenea resentimente să fi determinat o și mai mare strictețe față de noi. E, de asemenea, cu putință ca, ghicind fanteziile mele copilărești despre „America", pe care o simboliza mătușa Estelle, să fi simțit un ghimpe de gelozie. Mult mai târziu, m-am întrebat dacă nu cumva își închipuia că tata se lăsa atras de vioaia sa cumnată. De fapt, sunt convins că el nu nutrea nici un fel de sentiment pentru mătușa Estelle, decât în legătură cu ceea ce mă privea pe mine, iar mama trebuie să fi înțeles acest lucru. (Cât de egoist apar, probabil, când mă descriu drept centrul universului părinților mei. Dar eram centrul universului lor.) Până la urmă, am încetat să mai aștept cu nerăbdare vizitele mătușii Estelle, deși eram tulburat ori de câte ori venea pe la noi, pentru că o deprima și o enerva pe mama. Casa noastră era întotdeauna „tulburată" de asemenea vizite, și după aceea era nevoie de o bucată de timp până să-și revină la normal. Când Rolls-Royce-ul lui Abel Arrowby cotea, în cele din urmă, dispărând de pe strada noastră, mama se cufunda în tăcere, răspundea doar monosilabic, în timp ce eu și tata pășeam în vârful picioarelor, evitând să ne privim în ochi.

La școală mă simțeam fericit, deși nu legasem prietenii strânse, nu trăiam momente dramatice, nu aveam profesori veneranți, chiar dacă unii dintre ei, precum domnul McDowell de pildă, aveau influență asupra mea. Mătușa și unchiul se profilau în imaginația mea ca niște mari figuri romantice, pline de semnificație, focare ale unor emoții obscure, într-o copilărie care, în felul ei, era curios de pustie. Și erau totodată figuri îndepărtate, începătoșate, învăluite în nori, în parte pentru că interesul lor față de mine era atât de marginal. Aveam senzația că niciodată nu mă văd cu adevărat, că nici măcar nu se prea uită la mine. Cu vărul James însă, lucrurile stăteau cu totul altfel. În mod tacit, încă din fragedă copilărie, James și cu mine eram acut, suspicios,

constant, conștienți unul de prezența celuilalt. Ne urmăream unul pe altul și, printr-un tainic instinct, ne feream amândoi ca părinții noștri să-și dea seama de atenția reciprocă pe care ne-o acordam. Nu pot spune că ne temeam unul de celălalt; teama era toată de partea mea, și nu mă temeam propriu-zis de James, ci de ceea ce reprezenta el. (Presupun că acest „ceva" era viziunea mea profetică, încă voalată, asupra ratării propriei mele vieți, asupra viitorului dezastruos.) Trăiam, legați unul de celălalt, într-o negură de stinghereală și de anxietate. Toate acestea erau desigur înfășurate în deplină tăcere. Nu discutam niciodată despre strania tensiune dintre noi; poate că nici n-am fi fost în stare să găsim cuvintele care s-o definească. Și mă îndoiesc că părinții noștri aveau cea mai vagă idee despre cele ce se petreceau între noi. Până și tatăl meu, care era conștient că-l invidiez pe James, nu-și putea imagina starea reală.

Așa cum am dat a înțelege, parte din stinghereala pe care mi-o inspira vărul meu se datora temerii că el va reuși în viață, iar eu voi da greș. Asemenea lucru, încununând avantajul poneilor, ar fi fost mult prea mult. E greu de spus în ce măsură „voința mea de a parveni" a fost insuflată de o obscură dorință inițială de a-l eclipsa pe James și de a-i face impresie. Nu cred că James era mânat de vreo dorință specială de a-mi face impresie mie, sau poate că știa că nici nu e nevoie să încerce. Avea toate avantajele asupra mea. Se bucura, și lucrul acesta a fost primul care m-a făcut realmente să scrâșnesc din dinți, de o instrucțiune superioară celei care mi se oferea mie. Eu urmam școala locală (o școală plicticoasă, cuviincioasă, azi desființată), în timp ce James urma la Winchester. (Poate că aceasta a fost, în același timp, și o binefacere. Într-un fel, nu și-a mai revenit niciodată. Se spune că rareori te mai tămăduiești de așa ceva.) Eu am căpătat o educație solidă, rațională și, mai ales, l-am dobândit pe Shakespeare. Însă James, după părerea mea, învăța totul. Cunoștea greaca, latina și câteva limbi moderne, pe când eu învățam doar puțină franceză și încă mai puțină latină. Avea cunoștințe despre pictură și vizita regulat galeriile de artă din Europa și America. Vorbea cu degajare despre locuri din străinătate care-i erau familiare. Era bun la matematică, luase premii speciale la istorie. Scria poezii care erau publicate în revista școlară. Strălucea, și cu toate că nu era un lăudăros, în fața lui James mă simțeam din ce în ce mai mult, și eram nevoit să mă simt, un bădăran provincial. Simțeam cum prăpastia dintre noi se adâncea, și această prăpastie, cu cât o examinam în chip mai inteligent, mă

umplea de disperare. În mod categoric, vărul meu era destinat succesului, iar eu ratării. Mă întreb cât înțelegea tatăl meu din toată această frământare?

Recitind paragrafele de mai sus, am din nou senzația că nu fac decât să creez o impresie falsă. Ce formă dificilă se dovedește a fi autobiografia! Mâhnirea, ambiția feroce pe care James le stârnea în mine – în mod inconștient, sunt convins de acest lucru – au fost sentimente care au încolțit și s-au plămădit treptat, și care izbucneau intermitent. Pe când eram copii, și chiar când am crescut mai mari, eu și James ne jucam împreună, ca doi băiețandri obișnuiți. Aveam puțini prieteni, în parte pentru că mama nu voia să invite alți copii în casa noastră. (N-aveam nimic împotrivă. Nu-mi prea plăceau ceilalți copii.) Dacă James avea cumva prieteni, îi ținea departe de mine. Așa încât ne jucam în doi, urmărindu-ne unul pe celălalt, dar nu întotdeauna atât de crispați și cu conștiința încordată cum ar rezulta din descrierea de mai sus. Până și în jocurile cele mai obișnuite, superioritatea lui James părea să țâșnească la suprafață, fără nici un efort. Știa mult mai multe decât mine despre păsări și despre flori, și se cățăra cu mare ușurință în copaci. (Îmi aduc aminte, când eram mici de tot, de încercările lui foarte serioase de a zbura.) Cunoștea toate cotloanele ținutului, ca o vulpe. Avea un instinct aproape supranatural în legătură cu lucrurile și locurile. Când se rătăcea mingea, James era cel care o descoperea întotdeauna; odată mi-a găsit pe loc un mic aeroplan de jucărie, fără să fi avut alt indiciu decât spusele mele că-l pierdusem.

În timp ce eu îmi făceam părinții să sufere amarnic, pentru că studiam arta dramatică la Londra, James era băiatul de aur care studia istoria la Oxford. Pe vremea aceea pierdusem contactul cu el; nu țineam să aflu vești noi despre triumfurile lui, ba chiar nu voiam să mai aflu nimic despre ce făcea vărul James. Orice o fi făcut, nu a putut termina din pricina izbucnirii războiului. S-a înrolat în ceva ce se numea „Corpul de carabinieri“, apoi și-a schimbat denumirea în „Tunicile kaki“, și astfel a început, deși cred că pe atunci nu și-a dat seama, o carieră de militar. A trăit o perioadă interesantă în timpul războiului, pe când eu făceam turnee cu autobuzul, jucând Shakespeare pentru mineri. Mai târziu, am aflat că a fost trimis în India, la Dehra Dun. Eu eram absorbit de necazurile mele, în special de prima iubire, cu efectele ei ulterioare, și apoi de începutul ostilităților a ceea ce avea să fie lungul război cu Clement. Am aflat mai târziu, în linii mari, de isprăvile lui

James. A escaladat diverși munți. A devenit interesat de Tibet, a învățat limba tibetană și, în mod constant, se evapora peste graniță, călare pe un ponei. (Tot acel antrenament anterior trebuie să se fi dovedit util.) După aceea a fost trimis la o ambasadă sau la niște ambasade de pe lângă guvernământul tibetan unde făcea ceva în legătură cu prizonierii de război germani. Da, a trăit o perioadă plină de exotism, dar cred că n-a pus niciodată piciorul pe front. Mereu mi-era însă teamă să nu fi fost decorat cu „Victoria Cross". Desigur, însă, nu m-am îndoit niciodată că era un om curajos, în sensul în care eu nu eram.

Părinții mei au fost extrem de surprinși când, după terminarea războiului, s-a aflat că James se hotărâse să rămână militar de profesie. Spuneau că unchiul Abel era foarte nemulțumit de această hotărâre. El îl vedea pe James în calitate de prim-ministru. (Mătușa Estelle murise.) În ce mă privește, am simțit un fel de bucurie subterană, intuind că James n-o apucase pe calea potrivită. Tocmai începusem să-mi fac oarecare nume în teatru, „voința mea de fier" dădea roade, iar Clement reprezenta în viața mea un fel de carnaval itinerant. Așadar, vărul James îmbrățișase cariera militară. Unchiul Abel susținea că e numai o chestiune vremelnică, și că o alesese pentru a avea mai mult răgaz ca să-și scrie versurile. Dar maică-mea afirma că unchiul Abel vorbește doar ca să nu tacă. Se părea că nici unuia dintre noi nu-i trecuse prin cap ideea că și armata este, ba încă prin tradiție, o cale spre putere și glorie.

După război l-am mai întâlnit rar pe James, în acea emoționantă etapă a reuniunilor supraviețuitorilor, după care din nou s-a evaporat. Se evapora întruna. Se întorsese din India și fusese trimis în Germania. Apoi s-a reîntors în Anglia, la Academia Militară, după care a fost trimis din nou în India. Cineva mi-a povestit mai târziu că i se încredințase o misiune secretă în Tibet. De bună seamă, James nu-mi vorbea niciodată despre munca lui. Cunoșteam minimum ce se putea cunoaște în legătură cu călătoriile sale, deoarece îmi trimitea, cu o regularitate crescândă, cărți poștale ilustrate de Crăciun și de ziua mea de naștere. Eu nu-l gratificam cu asemenea atenții, dar de câte ori îmi adresa o scrisoare, îi răspundeam câte o laconică misivă. Scrisorile lui erau întotdeauna plate, lipsite de informații. După un timp s-a întors iar la Londra.

Dar următoarea carte poștală ilustrată pe care am primit-o era din Singapore, și următoarea scrisoare, timbrată tot din Singapore, conținea

condoleanțe pentru moartea tatălui meu. (Mă întreb cum de-o fi aflat?) După aceea l-am pierdut din vedere pe James, pentru că o bună bucată de vreme am pierdut totul din vedere – luminile se stinseseră în viața mea. L-am jelit amarnic și îndelung pe tata. Resimt încă și acum, cu profunzime, pierderea acestui om bun și drag. Și, ca printr-o tacită complicitate, toate au început să-mi meargă pe dos. O părăsisem pe Clement și mă încurcasem odios cu alte femei; iar cariera mea profesională se prăbușise în ceva ce părea să fie o irevocabilă ruină. Moartea mamei mele, la scurt timp după cea a tatei, nu mi-a părut a fi un eveniment de sine stătător, ci un fel de damnată extindere a pierderii tatei. Puțin după aceea, a murit și unchiul Abel. De multă vreme nici nu-mi mai păsa de el, ba chiar încetasem să mă mai gândesc măcar la existența lui. Îmi aduc aminte că intenționasem să-i scriu lui James, dar nu i-am scris. Mai țin minte că abia atunci mi-am pus pentru prima dată întrebarea ce-o fi simțit el când a pierdut-o pe minunata lui mamă. La vremea aceea eram prea cufundat în timpuriile mele suferințe, așa încât soarta mătușii Estelle nu m-a afectat prea tare. Și, nu știu de ce, niciodată nu mi-am pus întrebarea ce o fi însemnat pierderea ei pentru James.

Am vorbit adineauri, și ar fi trebuit să-i menționez și numele (Toby Ellesmere), de o persoană care m-a informat despre „misiunile secrete“ ale lui James în Tibet. Omul acesta, de altminteri destul de mediocru în alte privințe, îmi aducea uneori vești de la vărul meu. Fuseseră colegi de școală și apoi făcuseră amândoi parte din „Tunicile kaki“. Ellesmere fusese agent de bursă, editor, după care s-a vârât și prin teatru, ca acționar, și în acest context am dat și eu peste el. La un timp după perioada mea de ghinioane, ne-am întâlnit la petrecerea care a urmat unei premiere, iar Ellesmere m-a întrebat: „Bănuiesc c-ai aflat că vărul dumitale a devenit budist?“ O veste care m-a uluit și m-a fascinat. Niciodată n-am făcut vreo legătură între James și religie. Amândoi fusesem crescuți în același vag creștinism anglican care se volatilizează odată cu adolescența. Trebuie să arăt că mama nu ne-a impus mie și tatei crezurile ei evanghelice. Poate că și-a dat seama că „n-ar fi ținut“. Oricum, se mulțumea cu certitudinea că suntem creștini. Ne duceam la slujbe la o biserică anglicană. Firește, eu și James nu discutam niciodată chestiuni religioase. Dacă m-aș fi gândit vreodată la această problemă pe când eram tineri, aș fi ajuns, cred, la concluzia că fundamentalul principiu spiritual al vieții lui James era acela de a evita vulgaritatea. Religia privită ca

o „manieră elegantă“? În fond ar putea fi privită și mai rău. Dar niciodată nu mi l-aș fi imaginat pe James în chip de entuziast cercetător al exoticelor mistere ale Orientului. Ce bizar!

Surprinderea mea s-a mistuit destul de rapid. La urma urmei, ce însemnătate avea? Evident, James nu putea crede în transmigrația sufletelor. Când l-am întâlnit din nou pe vărul meu, începuse o nouă eră în viețile noastre. Moartea tatălui meu, etapa de disperare profesională, insuccesele din Hollywood fuseseră cu totul lăsate în urmă. Încheiasem pace cu Clement (plecasem împreună în Japonia). Ajunsesem un om de mare succes, iar în țara mătușii Estelle eram un adevărat rege. Și i-am spus lui James: „Aud c-ai trecut la budism?“ A zâmbit și mi-a răspuns: „A, da?“ pe un ton care ar fi putut însemna și „Da“, și „Ce aiureală!“ N-am mai stăruit. Mai târziu, s-a stabilit permanent la Londra și a început să lucreze în Ministerul Apărării Naționale, unde continuă să funcționeze și acum. Apartamentul lui din Pimlico e plin de statui care-l reprezintă pe Buddha, dar e plin și de tot felul de ornamente orientale, unele din ele de origine hindusă. James a ajuns acum, firește, general, nu mai știu de ce armă. Presupun că, în felul lui, a fost și el un om de succes. Dar senzația că „eu sunt cel care a câștigat“ e generată în bună parte de sentimentul că pe el viața l-a dezamăgit, pe când pe mine deloc.

– În locul ăla un om se îneacă într-o clipită.

– În trei secunde.

– Ba într-una.

Mostră de conversație și de nivel al dezbaterilor care au loc la „Leul Negru“. Clienții par indignați de faptul că reușesc să înot într-o mare de ale cărei tendințe ucigașe ei sunt atât de mândri. De îndată ce apar, se înfiripă asemenea conversații, desigur neadresate mie. Intervin în discuție.

– Sunt un bun înotător.

– Tocmai ăștia se îneacă.

– Înoți gol, adaugă cineva.

– Gol?

– Înoți gol.

– A, vrei să spui complet dezbrăcat.

Deci sunt supravegheat.

Se uită toți la mine cu tăcută și ursuză ostilitate.

– Ei, ai văzut vreo focă? întreabă domnul Arkwright șugubăț.

– Nu, încă nu.

Azi-dimineață, când m-am dus la treptele de la turn, am constatat că funia mea confecționată din draperii se dezlegase, nu știu în ce chip și se făcuse nevăzută. Cu toate astea am înotat. Cred că mușchii mi s-au întărit și am devenit mai abil în cățăratul afară din apă. Totuși, de fiecare dată mă aleg cu zgârieturi și tăieturi. Stâncile gălbui, care de la distanță par atât de netede, au o suprafață aspră, zgrunțuroasă, de parcă ar fi acoperite cu milioane de țăndări de minuscule scoici colțuroase. Ieri am plonjat de la Capul Shruff, de pe „muntele“ meu, la vremea fluxului cu valuri înalte, și am reușit să ies cu bine din mare, deși plăcerea înotului mi-a fost adumbrită de oarecare temeri. Oricum, n-am de gând să mă înjosesc în fața mușteriilor de la „Leul Negru“, ducându-mă la „scăldătoarea pentru doamne“.

Astăzi întreg cerul este acoperit de o ușoară peliculă de ceață, iar marea are o înfățișare argintie, înșelător docilă, de parcă undele compacte și-au pus în gând să lipăie peste stânci fără a scuipa vreo urmă de spumă. E o mare densă, radioasă, placidă, foarte frumoasă. *Ar* trebui să fie foci, astăzi înseși valurile par foci, dar scrutez în zadar apa cu binoclul meu. Pescărușii uriași, cu pliscuri galbene, cocoțați pe bolovani se holbează la mine cu ochi sticloși, lucitori. Un cormoran smântânește marea de glicerină. Stâncile sunt năpădite de fluturi. Temperatura se menține ridicată. Continui să-mi spăl rufele și să le usuc pe pajiște. Am înotat zi de zi și mă simt în formă și saturat de sare. Nici un semn din partea lui Lizzie, dar nu sunt îngrijorat. Mă simt deplin fericit în liniștea mea. Dacă zeii au pus la păstrare vreo bucurie pentru Lizzie și pentru mine, foarte bine. Dacă nu, tot foarte bine. Mă simt liber și nevinovat. Poate că datorită înotului.

Ce sforăitor, aproape bombastic, am devenit de când scriu proză! Cunosc mulți dramaturgi care consideră proza drept un limbaj străin, imposibil de mânuit. Cred că și eu aș fi putut gândi așa pe vremuri. Și totuși, iată ce teanc de pagini am și umplut! Am recitit schița pe care i-am făcut-o lui James și o găsesc destul de bine adusă din condei. Dar e oare sinceră? Mă rog, nu-i total denaturată, însă e prea concisă și „făcută“. Cum poți descrie oamenii așa cum sunt în realitate? În descrierea mea, James apare atât de integru, de dur. Am omis să spun că are dinți mici, pătrați, și un zâmbet de copil prostănac. Uneori, gura îi atârnă, căscată. Are nasul coroiat și tenul smead. Și mătușa Estelle era negricioasă. Să fi avut oare o vână de sânge indian?

Trebuie să lucrez mai mult asupra portretelor. Poate că până la urmă cartea asta va conține, pur și simplu, viața mea reconstituită din portretele oamenilor pe care i-am cunoscut. Ce echipă eterogenă! Clement, Rosina, Wilfred, Sidney, Peregrine, Rita, Fritzie, Jeanne, All Bull... Trebuie să scriu despre Clement. Ea e tema principală. Cât de nebună și de afurisită a devenit spre sfârșit, după ce și-a pierdut frumusețea și începuse s-o lase și mintea. Și ce târfă bătrână și plicticoasă era, povestind mereu aceleași și aceleași întâmplări obscene și scandaloase. Atmosfera odioasă din apartamentul ei, duhoarea de băutură, izul de lacrimi și istericale! Vocea ei groasă, sonoră, de bețivă, mormăind acuzații fără de sfârșit. Am făcut față în mod onorabil? Cred că da. De îndată ce-am aflat că boala ei e incurabilă, mila și iertarea mi-au fost lesnicioase. Afirmația asta pare cinică. Dar am iubit-o întotdeauna pe Clement; și dragostea noastră și-a avut răsplata ei. La sfârșitul sfârșitului, am fost amândoi desăvârșiți. Biata Clement! Înspăimântător tărâm, bătrânețea! Curând, o să-i încalc și eu hotarul. Oare de asta simt atâta nevoie de Lizzie?

Acum când scriu e a doua zi dimineața. Noaptea trecută, în timp ce așterneam cele de mai sus la masa din salon, s-a petrecut ceva foarte derutant. Mi-am ridicat privirile și timp de o clipă am avut certitudinea că văd o față care se uita la mine prin geamul camerei interioare. Am rămas nemișcat, paralizat de groază. Viziunea s-a dizolvat într-o secundă, dar, deși n-aș putea descrie acum fața, era foarte clar definită. Poate e semnificativ faptul că nu-mi pot aminti chipul? După un răstimp, desigur, m-am dus să investighez. Noua lampă de gaz e ușor de mânuit, așa încât n-am fost silit să mă rezum la o lumânare. Bineînțeles, nu era nimic de văzut. Am cercetat chiar întreaga casă. Trebuie să mărturisesc că încercam un simțământ foarte bizar. Am urcat, cu deliberată încetineală, scările spre dormitor, și am luat un somnifer. La un moment dat, în cursul nopții, mi s-a părut că aud clincănitul perdelei de mărgele, dar ăsta e un fenomen firesc. Azi s-a stârnit puțin vânt, iar marea e din nou albastră și albă.

M-am gândit la două explicații posibile pentru vedenia mea. Prima ar fi că am văzut pur și simplu reflecția propriei mele fețe pe fondul întunecat al ferestrei. Dar (doar dacă nu m-oi fi ridicat, inconștient, în picioare) mă aflam așezat mult sub nivelul la care fața mea s-ar fi putut reflecta. Pe de altă parte, chipul a apărut în partea de sus a ferestrei, și deci (acesta a fost un

gând ulterior), trebuie să fi aparținut unei persoane foarte înalte sau cuiva care s-a urcat pe ceva. (Numai că, de când am adus în salon măsuța pliantă, n-ar fi avut pe ce să se urce.) Cealaltă teorie urmează să o verific la noapte. Fereastra care dă spre mare nu are perdele, iar afară era o lună aproape plină. E oare posibil să fi văzut luna reflectată pe geamul interior?

„Zeii se amestecă în toate", spunea odată vărul James, citând din nu știu cine. Poate că toată viața mea am fost împresurat de zei mărunți și de spirite, pe care magia teatrului i-a exorcizat sau i-a absorbit. Se știe că oamenii de teatru sunt superstițioși. Și acum, eu și spiritele, suntem cu toții singuri, laolaltă. Mă rog, niciodată n-am suferit de mania persecuției și nu-mi propun să mă las acum robit de ea.

Curând, va trebui să mă duc la hotelul Raven, să-mi reînnoiesc provizia de vin. Cred că voi înceta să mai discut la „Leul Negru" despre strigoi și despre monștri.

Am hotărât ca azi să nu înot.

*

Am fost după cumpărături. La prăvălie mi se tot promite salată verde, dar până acum n-am văzut una. Și, desigur, nici pește proaspăt. Am găsit mai multe scrisori în cotețul de câini. Nimic de la Lizzie. În schimb, o misivă de la Peregrine Arbelow. La prânz mi-am preparat divinul meu ghiveci vegetarian din ceapă, morcovi, roșii, tărâțe, linte, boabe de orz, proteină vegetală, zahăr nerafinat și untdelemn de măsline (proteina vegetală am adus-o cu mine de la Londra). Înainte de a-l mânca, adaug puțină zeamă de lămâie. Pe lângă acest fel (foarte ușor), un cartof copt cu brânză topită. După care, o franzeluță și prune. (Prunele coapte cu grijă sunt delicioase. Uscați-le și adăugați suc de lămâie sau esență de flori de portocal; niciodată smântână.) Dacă cineva se miră de absența merelor din dieta mea, dați-mi voie să vă explic că este unicul domeniu în care mi-am îngăduit gusturi aristocratice. Nu pot mânca decât mere din specia Cox's Orange, așa încât din aprilie și până în octombrie sunt văduvit de mere.

Voi transcrie epistola lui Peregrine, în chip de prefață la portretul lui.

Charles, cum te descurci cu viața? Suntem cu toții devorați de curiozitate. Nimeni nu recunoaște că ar fi primit vreo invitație de la tine. Dar nu-ți lipsim îngrozitor? Poate că te-ai strecurat pe furiș înapoi în apartamentul tău londonez și duci o viață secretă, nu răspunzi la telefon și nu ieși din casă decât

noaptea? Cineva zicea că ți-ai cumpărat o casă pe un promontoriu pustiu, măturat de valuri, dar nu pot să cred una ca asta. Mai curând te văd într-un intim bungalow, cu fațada la mare. La urma-urmei, cum poți trăi fără „storcătorul de fructe"? N-aș putea suporta ideea că ți-ai schimbat într-adevăr viața. E un lucru pe care și eu am dorit întotdeauna să-l fac, dar niciodată n-am reușit și nici nu voi reuși. Am să mor în mizerie, ca un ticălos ce sunt. Timp de o săptămână am băut fără întrerupere, după ce m-am întors din iad, alias Belfast. Civilizația e înfiorătoare, Charles, dar nu-ți imagina că tu *vei putea scăpa vreodată de ea. Vreau să știu ce faci. Și nu-ți închipui că te vei putea ascunde vreodată de* mine, *eu sunt* umbra *ta. Cred că voi veni să te vizitez de Rusalii. (Cineva m-a provocat și, după cum știi, nu pot rezista provocărilor.) Multă lume ți-ar trimite drăgăstoase salutări dac-ar ști că-ți scriu, dar, desigur, nu-i vorba de dragoste, ci de o curiozitate insolentă. Puțini oameni sunt vrednici de tine, Charles. Oare subsemnatul o fi? Timpul o va arăta. Să vin și să-mi aduc costumul de baie? N-am mai înotat din epica noastră perioadă de la Santa Monica. Mai circulă o teorie cum că n-ai fi în Anglia, ci c-ai fi plecat cu o gagică în Spania. Ca să dezminți zvonul ăsta, trebuie să-mi scrii.*

Umbra ta te salută,
Peregrine.

E după-amiază (e absolut adevărat că-mi lipsește storcătorul meu) și stau la fereastra de sus, care dă spre mare. Cerul e înnorat și marea e de un albastru-cenușiu schimbător, o culoare agresivă și neplăcută. Pescărușii stau de veghe. Casa transpiră umezeală. E posibil că sunt încă deprimat de experiența de aseară, care n-a fost, de bună seamă, decât o iluzie optică. (Oricum, o să verific de îndată ce răsare luna.) E bine că, cel puțin, pot scrie „deprimat" și nu „speriat". Nu există nici un motiv de spaimă.

Poate că o să fac unele note pentru o schiță de caracter a lui Peregrine. Dar asta presupune să scriu și despre Rosina, și pe femeia asta aș prefera s-o uit. Mă rog, o autobiografie nu poate fi tot timpul un amuzament plin de autoindulgență.

Peregrine (detestă să i se spună „Perry" tot atât cât detest eu să mi se spună „Charlie"; numai cei care nu mă cunosc bine mi se adresează spunându-mi „Charlie") este unul dintre acei oameni cu o concepție fermă asupra vieții pe care vor s-o ducă și a rolului pe care vor să-l joace, și duc asemenea viață, și

joacă asemenea rol în dauna tuturor celorlalți, mai cu seamă a celor apropiați și a celor dragi. Lucrul curios este că asemenea oameni se pot înșela într-un anumit sens, se pot distribui singuri în roluri nepotrivite, și totuși se luptă cu succes până la sfârșit, în parte pentru că „victimele“ lor preferă să accepte impresii directe, categorice, decât chinurile unor judecăți critice. Peregrine, deși un om blajin și binevoitor din multe puncte de vedere, s-a autodistribuit în rolul ursului zgomotos. Acest rol permanent l-a determinat, în mod stupid, să nu se sinchisească de dușmani. Eu unul gândesc că a-ți face, gratuit, dușmani în teatru, sau chiar în viață, dovedește o lipsă de abilitate profesională. Peregrine face întruna boacăne. Nu deține meticulozitatea adevăratului artist. Era întotdeauna nevoie să-l terorizez pentru a-l face să intre în scenă treaz. Are structura unui bun actor, dar e prea al naibii de îngâmfat și prea delăsător, de o pripeală și o nechibzuință tipic irlandeze, și își acordă prea multe libertăți. Peregrine e un catolic din Ulster, care a început prin a studia medicina la Queen's University din Belfast, de unde a fugit la teatrul Gate din Dublin. Urăște Irlanda cum numai un irlandez o poate urî. Foarte curând a abandonat crezurile religioase pentru marxism, pentru ca apoi să se lase și de marxism. L-am văzut pentru prima oară într-un rol de playboy (pe atunci era suplu, zvelt) și imediat i-am invidiat talentul. De când s-a despărțit pe plan profesional de mine, cu câțiva ani în urmă, a decăzut, devenind tipul de bădăran gras și jovial de la televiziune. Știe prea bine ce gândesc despre cariera lui. Dar am rămas prieteni; și aceasta în ciuda faptului că i-am suflat nevasta. Între timp s-a recăsătorit, făcând un mariaj la fel de dezastruos, cu o fostă actriță numită Pamela Hackett, care are o fetiță dintr-o oribilă căsnicie anterioară cu „Ginger“ Godwin. (Ah, pe unde o mai fi și ăsta acum?) De ce s-or fi căsătorind oamenii?

Mă rog, va trebui să vorbesc despre Rosina, și poate că-mi va face bine să aștern pe hârtie întreaga poveste. Deși n-aș putea-o așterne „în întregime“ chiar de-ar fi să scriu volume întregi. Rosina a fost un fenomen gigantic. Când am întâlnit-o prima oară, era măritată cu Perry. Se cunoscuseră în America, la câtva timp după ce l-am detectat eu la Gate. Eram destul de tânăr, deși îmi făcusem un nume ca autor dramatic și ca regizor. Trebuie să fi trecut câtva timp (ce rău îmi pare că n-am ținut un jurnal) de atunci și până când am început s-o curtez pe Rosina, după o perioadă în care mă reîntorsesem iar la Clement. Câtă energie am cheltuit în viața mea tot

căutând să mă descotorosesc de femei! Și Rita Gibbons intră în povestea asta, așa că, probabil, s-a întâmplat mai târziu decât am eu impresia. Clement le-a tolerat pe Rita și pe Lizzie și pe Jeanne, dar a detestat-o pe Rosina. Firește că am mințit-o pe Clement (și ea mă mințea pe mine), dar s-au găsit diverse persoane care-și făceau o plăcere din a o informa.

Rosina este, natural, Rosina Vamburgh și, cu excepția mea, e personajul cu cea mai mare faimă din această carte. Numele ei adevărat, pe care-l ține în secret, este Jones (sau Davis, sau Williams, sau Rees, sau așa ceva). E de origine velșă, dar avea o bunică din Canada franceză. N-am fost niciodată „îndrăgostit" de Rosina. Mi-ar plăcea să rezerv acest cuvânt pentru acel unic prilej când am iubit cu adevărat o femeie. (Nu pe draga de Clement, firește.) Dar am fost nebun după Rosina. (Cu atât mai mult cu cât atunci când o femeie frumoasă și inteligentă face o pasiune pentru tine, nu poți simți decât că îți ține succesul în mâinile ei.) Nici de ea nu sunt sigur că mă „iubea". Întreaga noastră legătură, atât cât a durat, a fost dominată de o tumultuoasă dorință de posesiune reciprocă. Într-un anumit stadiu, e cert că a vrut să se mărite cu mine, în timp ce eu nu am avut nici cea mai vagă intenție de a mă căsători cu ea. Pur și simplu o doream, și satisfacerea acestei dorințe implica permanenta ei detașare de soț. Clement, în tinerețe, a fost, probabil, cea mai frumoasă femeie pe care am cunoscut-o. Dar Rosina e cea mai rasată, cea mai fascinant și adorabil de artificială. Farmecul ei este de o natură factice, friabilă și, prin aceasta, extrem de feminină, care-mi stârnea pofta să o sfărâm, ba chiar să o rontăi. Are un ușor strabism care conferă privirii ei o intensitate de stranie concentrare. Ochii îi scapără, de parcă într-adevăr ar țâșni scântei din ei. Emite electricitate. Și, din toate femeile pe care le-am cunoscut, alerga cel mai repede pe tocuri înalte.

Era (și este) o bună actriță și o femeie foarte inteligentă. (Aceste două calități nu sunt întotdeauna compatibile.) Avea un amestec de frumusețe celtică și galică, cu ochi albaștri, un păr negru sârmos, și o gură mare, senzuală și umedă. Dumnezeule! Cât de diferite pot fi sărutările! Sărutările lui Lizzie erau uscate, caste, și totuși adezive. Rosina săruta ca o tigroaică. Avea farmecul aprig al fetei rele dintr-un basm, care nu reușește să-l subjuge pe prinț, dar e mai interesantă decât fata cea bună care-l cucerește și care-i mai frumoasă. Era o bună actriță de comedie și excela în acel stupid Teatru al Restaurației, un gen care nu m-a atras niciodată. A interpretat o memorabilă Hedda Gabler și o înduioșătoare Natalia Petrovna în O lună la

țară. Din nefericire, nu a fost niciodată în stare s-o joace pe Honor Klein. Când am lucrat eu cu ea, obișnuiam s-o distribui în roluri contrare caracterului ei; am folosit adeseori cu succes această metodă cu actorii. Rosina a fost surprinzător de reușită în La Présidente din adaptarea lui Sidney după Liaisons Dangereuses. N-am lăsat-o niciodată s-o joace pe Lady Macbeth, dar Isaiah Mommsen i-a încredințat mai târziu rolul și a fost un dezastru. După ce am părăsit-o, Rosina și-a pierdut pentru un timp drumul, jucând în filme ușurele și la televiziune. Îmi părea bine. După ce am abandonat-o eu, n-aș fi vrut să-i văd numele în reclamele luminoase de pe Shaftesbury Avenue, și nici nu voiam să știu cine îi era regizor. La jalousie naît avec l'amour, mais ne meurt pas toujours avec lui.[13]

Intervalul dintre posesiune și iad a fost scurt, deși trebuie să recunosc că a fost minunat. Rosina făcea parte dintre femeile care cred că „o ceartă zdravănă limpezește atmosfera". Din experiența mea, știu că o ceartă zdravănă nu numai că nu limpezește atmosfera, dar te poate împovăra cu un dușman pe viață. În teatru, certurile pot fi periculoase și le evitam cât puteam. Din această pricină, Rosina m-a etichetat drept laș, și nu o singură dată. Îi plăceau certurile, orice fel de ceartă, și credea în iubirea prin ceartă. La un moment dat, a început să mă obosească. Sper că am izbutit întotdeauna să pregătesc podul de aur al despărțirii, ori de câte ori s-a livit nevoia. Dar Rosina, când a simțit că mă răcesc de ea, nu era pregătită cu asemenea instrument. A început să se cramponeze din ce în ce mai puternic și să strige din ce în ce mai tare. Fusese tot timpul de o gelozie morbidă, chiar mai geloasă decât mine. Câtă cantitate de gelozie, de spectacol al geloziei, de torturi ale geloziei au constituit o parte activă și caracteristică a vieții mele. Îmi vine acum în gând ceva cu totul diferit, dar la fel de dureros: tăcerile mamei mele ori de câte ori pleca mătușa Estelle de la noi.

În cele din urmă, amândoi deveniserăm aproape nebuni. Mi-l amintesc pe vărul James citind pe nu știu care filosof: „Nu e absolut irațional să preferi sfârșitul lumii decât o zgârietură pe degetul tău". Rosina și cu mine ajunseserăm într-un stadiu (deși eu unul nu l-aș numi rațional) în care, în mod categoric, am fi preferat sfârșitul lumii. Mi-o amintesc pe Rosina aruncându-se odată de-a rostogolul pe scări, într-un acces de furie. În diverse prilejuri eram pregătit s-o văd aruncându-se pe fereastră, ba chiar speram s-o facă. Ajunsesem să simt, sau poate că le simțisem întotdeauna, cuvintele unui francez: „Elle n'a qu'une faute, elle est insupportable"[14].

Uneori, chiar și acum, mă trezesc în toiul nopții și-i mulțumesc lui Dumnezeu că femeia asta a ieșit din viața mea. Desigur, după ce am părăsit-o, nu s-a mai întors la Peregrine.

I-am fost extrem de recunoscător lui Perry, și realmente l-am admirat pentru felul în care s-a comportat. Unii cinici afirmau că s-a bucurat să scape de Rosina. Dar eu știu mai bine, Perry a suferit. Sunt convins că el și Rosina trăiseră într-o perpetuă stare de război, dar multe cupluri trăiesc astfel și nu sunt nefericite. Cred că Perry o iubea, deși, probabil, ajunsese, ca și mine, s-o găsească imposibilă. Așa că se poate totuși să fi existat și un element de ușurare când problema s-a rezolvat fără voia lui. Mai târziu, s-a întrecut pe sine în a-mi oferi un spectacol de solidaritate masculină. A rămas foarte atașat de mine, lucru pe care-l prețuiesc. Unul dintre rezultatele generozității și bunăvoinței sale cu adevărat remarcabile este vădit de faptul că, deși sunt conștient, în mod obiectiv, de purtarea mea urâtă față de el, nu încerc nici un sentiment de culpabilitate. Și aceasta pentru că Perry nu mi-a reproșat niciodată nimic. După cum, pe de altă parte, m-am simțit întotdeauna vinovat față de șoferul meu Freddie Arkwright, pentru că o dată s-a rățoit la mine. Protestele lui m-au făcut să mă simt vinovat, și nu faptul că l-am lăsat să mă aștepte ore întregi flămând, în timp ce eu mă ghiftuiam la Connaught Hotel. Sentimentele de culpabilitate încolțesc mai mult din acuzații decât din greșelile în sine.

Azi am cules flori de pe stâncile mele. Am încropit un buchet amestecat din valeriană, limba peștelui și licheni de mare albi. Lichenii au o mireasmă pătrunzătoare și plăcută. Nu mă pot opri să nu colecționez în continuare pietre și jgheabul meu a devenit neîncăpător, deși pe cele mai arătoase le-am folosit pentru a-mi îngrădi pajiștea. Gărduleț ul ăsta arată cam bizar. Când va fi terminat, voi decide dacă îmi place sau nu. E un mijloc bun de a-mi expune pietrele, dar nu cumva pământul o să le decoloreze partea de la bază?

Azi-dimineață am înotat în ploaie, plonjând de pe plaja stâncoasă. Plaja se află cam la o milă depărtare de casa mea, în direcția satului, așa încât mi-am luat chiloții de baie, dar cum nu era țipenie de om, nu i-am îmbrăcat. Ploaia avea un efect calmant asupra mării, ciupindu-i suprafața, dar netezindu-i-o totodată, dându-i un luciu uleios. Nu am întâmpinat greutăți la ieșirea din apă. După aceea m-am dus acasă și am zăcut gol, în ploaia călduță, pe podul lui Minn, privind cum se prăvăleau valurile lustruite în cavitatea îngrădită.

Chiar și pe o zi liniștită, apa dă buzna înăuntru și îndărăt, în puhoi tumultuos.

Noaptea trecută, întrucât cerul era acoperit de nori, mi-a fost cu neputință să-mi verific teoria dacă „fața fantomatică“ pe care am văzut-o a fost sau nu o reflecție a lunii. Dar acum sunt sigur că nu a fost decât o iluzie optică, și deci nu e necesară nici un fel de explicație. Seara, m-am așezat în cămăruța roșie, unde am aprins focul. Coșul a fumegat iarăși, poate că din cauza direcției vântului. În timp ce salvam un păianjen de pe o buturugă pe jumătate arsă, mi-am amintit de tatăl meu. De când m-am stabilit aici, am avut pentru prima oară parte, de ani încoace, de un foc cu flăcări. Clement iubea focurile de lemne. Ce proces straniu e arderea! Cât de total și, oarecum, calm nimicește lucrurile, și e atât de curat, curat ca moartea. (Oare eu voi fi incinerat? Și cine o să organizeze incinerarea? Mai bine să nu mă gândesc la moarte.) Până acum mi-am ținut lemnele în cămară, numai că nu-i destul spațiu, și dușumeaua e ciudat de umedă. S-ar putea să transform camera interioară de jos în magazie de lemne. Lemnele aduse de mare sunt atât de frumoase, lustruite de valuri și decolorate până la un cenușiu pal, încât nu-ți vine să le pui pe foc. Am aranjat câteva bucăți deoparte și le-am admirat structura. Poate că o să fac o colecție de lemne „sculptate“.

Acum e după ora ceaiului și stau la fereastra salonului, privind ploaia care ciuruie cu stăruință marea. Decorul cenușiu e de o simplitate austeră. În afară de dunga cenușie ca de oțel care trasează orizontul, cerul și marea par îmbăiate în aceeași culoare, un gri voalat, vag licăritor, pătruns de o notă expectativă, de parcă ar aștepta să se întâmple ceva. Poate că fulgere, sau monștri care să se înalțe din ape. Slavă Domnului, nu am mai avut halucinații, și uitarea aproape completă care s-a așternut asupra vedeniei mă convinge o dată în plus că a fost vorba într-adevăr de un efect întârziat al drogului pe care l-am luat în chip atât de nebunesc. Sau am „văzut“ într-adevăr ceva care să merite măcar atâta explicație? Mă uit cu atenție la marea pleoștită de ploaie, dar nici o formă uriașă și încolăcită nu se mai înalță din ea. (Și nici foci.) În mod ciudat, m-am gândit mult mai târziu la ceea ce-au spus mușteriii de la „Leul Negru“ despre „viermi“. „Vierme“ e o denumire veche pentru dragon. Mă rog, locul începe să capete o coloratură puțin prea pitorească: dragoni, poltergeiști, chipuri ce se ivesc la fereastră. Și cât neastâmpăr îmi insuflă ploaia asta!

Mi-am recitit fragmentele referitoare la James și la Peregrine și am fost de-a dreptul impresionat. Firește, nu sunt decât niște schițe și ar trebui rescrise mai detaliat pentru a deveni într-adevăr plauzibile și „realiste". Mi-a trecut mai adineauri prin cap că în memoriile astea ale mele aș putea plăsmui tot soiul de nonsensuri fanteziste despre viața mea și toată lumea m-ar crede. Credulitatea umană este imensă, și la fel de mare e forța cuvântului tipărit, mai cu seamă când aparține unui „nume" bine-cunoscut sau unei „vedete". Chiar dacă cititorii pretind că iau afirmațiile „sub beneficiu de inventar", nu-i adevărat. Tânjesc cu toții să creadă, și cred, pentru că a crede e mai ușor decât a nu crede, și pentru că orice e așternut pe hârtie trebuie să fie „într-un fel" adevărat. Sper că această reflecție trecătoare nu va determina pe nimeni să se îndoiască de adevărul oricăreia dintre părțile acestei povestiri. Când voi ajunge la descrierea vieții mele cu Clement Makin, credulitatea vă va fi pusă la grea încercare, dar sper să învingă.

De când am început să scriu „cartea" asta, sau ce-o mai fi, am avut senzația că mă mișc într-o cavernă tenebroasă, în care se întrezăresc felurite „lumini", datorate poate unor fisuri sau spărturi care au comunicare cu lumea exterioară. (E o imagine întunecată a minții mele, dar nu am folosit-o într-un sens sumbru.) Printre aceste licăriri luminoase, există și o imensă lumină către care mi-am croit, în mod semiconștient, drum pe ocolite. S-ar putea să fie o mare „deschidere" către lumina zilei, sau s-ar putea să fie doar o groapă prin care răzbește focul din miezul pământului. Oare nu sunt încă sigur care din acestea două este și va trebui să descopăr abia acum, când abordez chestiunea? Imaginea aceasta s-a înfiripat pe neașteptate, și încă nu știu cum trebuie interpretată.

Când am hotărât să scriu despre mine, firește că mi-am pus întrebarea: „Asta înseamnă să scriu și despre Hartley?" „Desigur", mi-am răspuns, „va trebui să scriu despre Hartley, din moment ce ea constituie lucrul cel mai important din viața mea." Și totuși cum voi reuși, ce stil va trebui să adopt sau să stăpânesc pentru a-l face vrednic de o poveste atât de sacră! Și încercarea de a reînvia acele întâmplări nu mă va răvăși până la limita suportabilului? Sau nu va fi pur și simplu un sacrilegiu? Și dacă nu voi găsi tonul potrivit, și voi transforma miraculosul într-un element grotesc? Poate c-ar fi mai bine să-mi depăn istoria vieții fără să o menționez pe Hartley, chiar dacă această omisiune va duce spre o mare minciună. E posibil oare,

într-un asemenea autoportret, să omiți ceva care ți-a afectat întreaga ființă și care ți-a stăpânit gândurile zi de zi, întreaga viață? „Zi de zi“ e poate exagerat, dar nu foarte tare. Pe Hartley nu trebuie s-o „evoc“, pentru că este aici. Ea este sfârșitul și începutul meu, ea e alfa și omega.

Socotisem că e mai bine să arunc un văl asupra acestei chestiuni, care începuse să mă frământe intens. Dar până la urmă am hotărât să scriu despre ea, ca să constat dacă pot aborda în vreun fel sau să descopăr că am reușit să abordez subiectul vast care e Hartley. Și, așa cum m-am pomenit pe neașteptate scriind spontan că „Bunicul meu dinspre tată avea o grădină de zarzavat pe care-l vindea la piață în Lincolnshire“, am descoperit acum că, rătăcind prin caverna mea, n-am făcut decât să mă apropii de marea sursă de lumină și că sunt pregătit să vorbesc despre prima mea iubire. Dar ce pot să spun? Am brusc senzația că limba mi-e legată. Prima mea iubire și, totodată, singura mea iubire. Toate celelalte, chiar și Clement, n-au fost, prin comparație, decât umbre. Necesitatea acestui adevăr, în cazul meu, pare atât de flagrantă, încât îmi vine greu să cred că nu se petrece același lucru cu fiecare dintre noi. On n'aime qu'une fois, la première.[15] Numele ei era Mary Hartley Smith. Cât de repede și de ușor l-am scris. Și totuși inima îmi bate să-mi spargă pieptul. O, Dumnezeule! Mary Hartley Smith.

Deci, acesta este începutul poveștii. Dar, realmente, nu pot istorisi povestea. Voi așterne doar câteva note, și poate că niciodată nu voi povesti totul. Sau poate că este într-adevăr de nepovestit, din moment ce nu-i țesută din „întâmplări“, ci numai din simțiri, simțirile unui copil, ale unui adolescent, ale unui tânăr bărbat, simțiri mai nebuloase, mai sfinte, mai intense decât orice altceva din întreaga-mi viață. Nu-mi pot aminti de vreun timp în care n-am cunoscut-o pe Hartley. Eu am frecventat o școală numai pentru băieți, dar școala de fete era alături, așa încât le vedeam întruna. Și cum în zilele acelea erau o sumedenie de Mary, ei i se spunea Hartley, și așa i-a rămas numele. Ne-am apropiat foarte curând unul de celălalt, dar într-un chip vioi, copilăresc, fără să încercăm, în acele zile de început, emoții adânci, după câte îmi amintesc. Emoțiile au început cam pe la doisprezece ani. Întâi ne-au nedumerit, ne-au uluit. Ne-au zgâlțâit așa cum terierii zgâlțâie șobolanii. Dacă aș spune că eram „îndrăgostiți“, cuvântul acesta vag și uzat n-ar exprima nimic. Ne iubeam unul pe celălalt, trăiam fiecare în celălalt, prin celălalt, pentru celălalt. Fiecare dintre noi era celălalt. Și de ce zvâcnea în această contopire atâta suferință pură?

E ciudat faptul că am scris cuvântul „suferință“ (și n-am să-l schimb) când, firește, nu putea fi decât fericire pură. (Mi s-a spus că un om legat la ochi nu poate distinge arsura fierului încins de arsura gheții.) Sau poate că la acea vârstă ai tendința de a resimți emoțiile în chip de suferință, pentru că nu sunt încă aureolate de gândire. Totul se preface în spaimă și teamă, și cu cât e ceva mai minunat și mai plin de bucurie, cu atât mai puternice sunt spaima și teama. Dați-mi voie să repet însă că aceasta nu era reflecție, nu era gândire. Mintea mea nu adăpostea îndoieli raționale asupra faptului dacă Hartley va continua să mă iubească, știam în chip firesc că e a mea pentru totdeauna. Dar în timp ce pleoapele ni se închideau asupra lacrimilor de fericire, în noi se dechidea o spaimă cosmică.

Desigur, țineam totul în taină, instinctiv. Colegii noștri de școală se obișnuiseră cu prietenia veselă dintre noi. Și totuși ne ascundeam, ne prefăceam a fi indiferenți și aveam locurile noastre tainice de întâlnire. Toate acestea, așa cum am spus, se petreceau instinctiv, nimic nu era dinainte discutat sau hotărât. Trebuia să ascundem taina noastră prețioasă, ca să nu fie atinsă, luată în râs, vătămată sau insultată în vreun fel. Părinții mei o cunoșteau desigur, vag, pe Hartley, dar ea nu venea aproape niciodată la noi, din cauza morbidei lor orori față de musafiri și pentru că nici eu nu le-am sugerat vreodată s-o invite. Nu bănuiau interesul special pe care i-l purtam, pentru că mă socoteau prea tânăr pentru asemenea interese speciale. Părinții ei, de asemenea, erau vag conștienți de prezența mea, și la fel de neinteresați de mine, cu excepția faptului, cred, că le displăceam. Hartley avea un frate mai mare care ne disprețuia pe amândoi. Lumea noastră era pecetluită și secretă. Părinții urmau să fie cuviincios informați când aveam să ne căsătorim; pentru că, neîndoielnic, aveam să ne căsătorim de îndată ce vom fi împlinit optsprezece ani. (Eram amândoi de aceeași vârstă.) Schimbam multe mângâieri între noi, dar nu făceam dragoste. Țineți seama, aceasta s-a întâmplat cu multă vreme în urmă.

Trebuie să încerc s-o descriu pe Hartley. O, dragostea mea, cât de limpede te pot vedea acum! Fără îndoială, e vorba de percepție și nu de imaginație. Lumina din caverna mea e lumină de zi și nu de foc. Poate că este unica lumină adevărată a vieții mele, este cea care revelează adevărul. Nu-i de mirare că mă temeam să nu pierd această lumină și să rămân în beznă pe vecie. Mă stăpânea întreaga frică oarbă a unui copil, frica pe care mama mi-o insuflase de la o vârstă atât de fragedă: teama de sărutul ce-mi va fi răpit,

de lumânarea ce-mi va fi luată. Hartley, Hartley a mea! Da, te văd limpede, sărind coarda, o coardă ridicată din ce în ce mai sus; și Hartley zburând peste ea, în timp ce spectatorii scoteau de fiecare dată suspine de ușurare și de admirație; iar mie îmi creștea inima de mândrie. Era campioana la sărituri a școlii, a multor școli, precum și campioană la cros; Hartley întotdeauna în frunte, și eu aclamând-o alături de ceilalți și râzând de tainică bucurie în inima mea; Hartley, într-o liniște care-ți tăia suflarea, cățărată la paralele, cu coapsele-i goale, strălucitoare. Profesorul de gimnastică vorbea despre Olimpiade...

Am fost împreună la prima comuniune, pentru ca iubirea noastră să primească binecuvântarea cerească. Mi-o aduc aminte pe Hartley cântând în biserică, fața ei frumoasă, luminoasă, inocentă, înălțată către soare, către bucuria care îi aparținea ei, și care trebuia să-i vină. Discutam mult despre religie (discutam mult despre orice subiect) și simțeam că eram făpturi închinate unui anumit scop, și care vor fi ocrotite prin iubire. Ne trăiam inocența și gândeam că nu va fi deloc greu să fim buni. Îmi pot aminti de râsul minunat al lui Hartley, dar nu de faptul că ne-am fi tachinat unul pe celălalt sau că am fi glumit mereu. Fericirea noastră era solemnă, sacră și ne feream de vorbăria grosolană a colegilor noștri. Cred că sexualitatea ne trezea prea puțină curiozitate. Alcătuiam un tot, și acesta era singurul lucru care avea însemnătate. Trăiam în paradis. Zburam pe bicicletele noastre și apoi ne trânteam pe pajiștile smălțuite de piciorul cocoșului, pe lângă podurile de cale ferată, pe lângă canale, sau pe maidanele părăsite în așteptarea unor viitoare construcții. Tărâmurile întâlnirilor noastre prefigurau așezările suburbane, dar pentru noi erau frumoase și pline de semnificație asemenea grădinii Edenului. Hartley nu era o intelectuală sau o fată vândută cărților, dar avea înțelepciunea inocenților și discutam între noi asemenea îngerilor. Se simțea la largul ei în timp și în spațiu.

O pot vedea zâmbindu-mi. Era frumoasă, dar avea o frumusețe tainică. Nu se număra printre „fetele drăguțe“ de la școală. Uneori fața ei arăta greoaie, aproape aspră, și când plângea, semăna cu purcelușul din Alice în Țara Minunilor. Era foarte palidă, și oamenii o socoteau bolnăvicioasă, cu toate că plesnea de vigoare și de sănătate. Avea o față rotundă și albă, și te privea cu atâta stranie nedumerire, încât părea o sălbatică tânără. Ochii erau de un albastru închis, care bătea uneori în violet. Pupilele i se dilatau foarte

frecvent, așa încât de cele mai multe ori ochii îi păreau negri. Avea un păr blond, foarte fin, drept, înnodat într-un smoc lung, pe spate. Buzele îi erau palide și întotdeauna reci; și când, închizând ochii, i le atingeam, copilărește, cu buzele mele, mă sfredelea un fior rece, ca o spadă; cred că e senzația pe care o încearcă pelerinul când îngenunchează ca să sărute o relicvă sfântă, dătătoare de viață nouă. Umerii ei frumoși, gambele lungi, aveau aceeași paloare și răceală. Nu am văzut-o niciodată complet dezbrăcată. Era subțire, foarte subțire, cu picioare lungi, pură și foarte puternică. Nu mă îmbrățișa niciodată, dar uneori îmi strângea brațele, rigid, lăsându-mi vânătăi puternice. Ochii ei misterioși, violeți nu se închideau când mă apropiam s-o sărut. Mă priveau cu acea stranie nedumerire care exprima în același timp pasiune. Îmbrățișările acelea calme, tăcute, aproape țepene, au fost cele mai pasionate pe care le-am cunoscut vreodată. Și amândoi eram casti, ne respectam unul pe celălalt și ne veneram unul pe celălalt în castitate. Aceasta a fost pasiunea, aceasta a fost dragostea de o puritate ce nu poate fi niciodată regăsită și care, sunt convins, există foarte rar în lume. Amintirile despre Hartley sunt mai strălucitoare pentru mine decât orice operă de artă, mai vii și mai prețioase decât Shakespeare sau Piero della Francesca. Acolo se află rădăcina adâncă a făpturii mele, care nu cunoaște timpul, nu cunoaște schimbarea; care este și va fi pururi alături de Hartley, în acele locuri minunate unde ne-am aflat cândva. După ce-am scris toate acestea, ce-aș mai putea spune? Aș putea continua, pur și simplu, s-o descriu pe Hartley. Dar începe să fie prea dureros. Am pierdut-o, am pierdut acest giuvaier unic. Și până în ziua de azi felul în care s-au întâmplat lucrurile a rămas pentru mine un mister; un mister cu privire la sufletul unei adolescente, la viziunea ei asupra vieții. Eram cuprins de cele mai felurite temeri: mă temeam că o să moară ea, că o să mor eu, că, într-un fel, va trebui să plătim un preț pentru fericirea noastră; dar nici un moment, cel puțin nu în mod conștient, nu m-am temut, nu mi-am închipuit măcar că s-ar putea întâmpla ceea ce s-a întâmplat. Sau poate că toate temerile mele convergeau tocmai spre acest lucru, numai că era prea cumplit pentru a-l aduce în sfera conștientului? Iubirea totală se însoțește întotdeauna cu spaima, iar spaima, asemenea acelor rugăciuni care se adresează omniștiinței Atotputernicului, se extinde pe spații fără margini și atotcuprinzătoare. Așa încât, poate că m-am temut și de acest lucru. E cu putință ca în incoerența subconștientului meu să fi

strigat: „Și fă ca să nu se întâmple nici asta!“, deși părea un lucru de neconceput.

Să încerc să expun lucrurile simplu, pentru că, fără îndoială, sunt foarte simple. Când a sosit momentul, Hartley a hotărât că nu vrea să se mărite cu mine. Mi-a fost cu neputință să aflu de ce, eram prea zdrobit de durere ca să pot gândi limpede, ca să-i pot pune întrebări inteligente. Îmi răspundea confuz, evaziv, poate că din dorința de a mă cruța, poate că din pricina propriei suferințe sau poate că din cauza unei nehotărâri, pe care eu, în mod prostesc, nu am putut-o desluși. Mi-a spus, desigur, câteva lucruri teribile, de neuitat. Dar acestea să fi fost adevăratele „motive“? Și tot ce rostea părea apoi să se dizolve într-o criză de lacrimi. Hotărâsem amândoi, cu mult în urmă, că ne vom căsători de îndată ce vom împlini optsprezece ani, când, deci, vom fi mari. Cu câtă patimă îi strigam, printre lacrimile ei misterioase, șovăielnice, evanescente, că sunt gata să aștept, că n-am de gând s-o presez! Era vorba doar de teama unei adolescente? Îi spuneam că am să i-o respect, că poate proceda oricum dorește, atâta timp cât lasă deschis în fața noastră viitorul prețios, din care ne hrăniserăm de atâta amar de vreme. Căsătoria noastră era un punct fixat, cert, și nu mă muncise altă teamă decât cea că s-ar putea să mor înainte de a-l atinge. Plecasem la Londra, la școala dramatică, urmărind acest punct fix din fața ochilor. Părinților noștri nu le spusesem încă nimic. Mi-era teamă de dezaprobarea mamei mele, de împotrivirea ei. Ar fi putut spune că suntem prea tineri. Nu voiam, încă, să murdăresc fericirea noastră cu ciorovăieli părintești, deși ne făgăduisem de atâtea ori că vom înfrunta orice opoziție. Dar dacă părinții noștri ar fi știut și ar fi consimțit, sau dacă ar fi trebuit să ne luptăm pentru dragostea noastră, însăși dezvăluirea planului nostru l-ar fi făcut mai pătruns de răspundere, mai real. Dar ar fi alterat, fără îndoială, atmosfera micului nostru paradis. M-am temut oare de această alterare și am pierdut-o pe Hartley numai din lașitate? Oh, care-i greșeala pe care am săvârșit-o? Ce s-a întâmplat în timp ce eu mă aflam la Londra, ce s-o fi petrecut în mintea ei? Se arătase de acord cu plecarea mea, înțelesese. De bună seamă, era o despărțire, dar îi scriam în fiecare zi. Veneam acasă la fiecare sfârșit de săptămână, și Hartley părea neschimbată. Și apoi, într-o bună zi, mi-a spus...

Plecaserăm cu bicicletele de-a lungul canalului, un drum pe care-l făceam adeseori. Bicicletele noastre zăceau îmbrățișate, ca de obicei, în iarba înaltă de pe marginea cărării. Noi doi ne plimbam, cuprinzând din ochi priveliștea

familiară, priveliștea dragă care devenise a noastră. Era toamnă. Puzderie de fluturi. Până și azi fluturii îmi amintesc de acele clipe înfiorătoare. Hartley a început să plângă:

– Nu mai putem continua, nu mai putem continua. Nu pot să mă mărit cu tine. Am fi amândoi nefericiți. Tu n-ai putea rămâne alături de mine, m-ai părăsi, nu mi-ai putea fi credincios. Da, te iubesc, dar nu pot avea încredere în tine, nu pot să-mi dau seama cum va fi.

Eram amândoi înnebuniți de durere, și în suferința noastră, strigam unul la celălalt. Cuprins de disperare, de o spaimă mortală, vorbeam fără șir:

– Dar cel puțin vom rămâne prieteni pe toată viața, nu ne putem părăsi unul pe celălalt, nu ne putem pierde unul pe celălalt, e imposibil, aș muri!

A clătinat din cap, plângând:

– Știi bine că nu mai putem rămâne prieteni.

Îi văd parcă și acum ochii scânteind, buzele, ude de lacrimi, zvâcnind. Niciodată n-am înțeles cum de a putut fi atât de tare. Oare gândea într-adevăr cele ce-mi spunea, sau cuvintele ei ascundeau alte cuvinte pe care nu îndrăznea să le rostească? Ce o făcuse să se răzgândească? O interogam, o hărțuiam cu întrebări; ce-o făcea să creadă că nu vom fi fericiți, ce-o făcea să creadă că nu-i voi fi credincios, cum era posibil să nu mai aibă încredere în viitor?

– Nu mai pot merge înainte. Pur și simplu nu mai pot.

I-o fi înșirat cineva minciuni în legătură cu mine? De bună seamă, nu putea fi geloasă pe viața mea de la Londra, unde nu făceam altceva decât să mă gândesc la ea! (Clement, firește, era încă ascunsă în viitor.) A cunoscut un alt bărbat? „Nu, nu, nu“, îmi răspundea și apoi începea iar să repete cuvintele acelea cumplite și de neînțeles. Da, era foarte tare. Și s-a eliberat de mine.

A trebuit să mă întorc la Londra. Câteva zile nu am fost în stare să cred în realitatea unui lucru atât de groaznic. I-am scris imperativ, înțelegător, confidențial. Am contramandat tot ce mă reținea la Londra și am fugit acasă. Am văzut-o din nou, și s-a repetat, iar și iar, aceeași scenă. Și apoi, pe neașteptate, a plecat. M-am dus la ea acasă. Părinții, fratele ei, m-au primit cu ostilitate. Hartley plecase la niște prieteni, și nu-i cunoșteau adresa. O săptămână mai târziu, le-am făcut o nouă vizită. După care am primit o scrisoare din partea mamei sale, în care mă anunța că Hartley nu dorește să mă mai vadă și mi se cerea să nu-i mai plictisesc cu insistențele mele. Am

căutat-o, am întrebat, am pândit. Cum e posibil, în secolul douăzeci, ca un om să se volatilizeze pur și simplu, cum de nu există un registru pe care să-l poți consulta, un departament căruia să i te poți adresa? Mi-am petrecut zilele de vacanță efectuând activități de detectiv. Nici unul dintre colegii noștri de școală nu știa unde se găsește. Am dat un anunț în ziarul local. M-am dus în fiecare loc despre care-mi vorbise vreodată și la toți cei care o cunoscuseră bine. Am scris stive de scrisori. Mult mai târziu, desigur, mi-am dat seama limpede că nu s-a putut elibera de mine decât fugind, făcându-se nevăzută.

Câtva timp mai târziu, părinții ei s-au mutat din district. Ulterior, am primit o scrisoare de la mama ei, fără să indice vreo adresă, rezumându-se doar să mă anunțe că Hartley s-a măritat. Am refuzat să cred. Părinții ei erau niște mincinoși, o influență nefastă, și mă urau din pricină că Hartley mă iubea. Am continuat să fac cercetări, am continuat să aștept. Simțeam că evadarea ei trebuie să fi fost determinată de o anumită cauză și că timpul avea să înlăture acea cauză și să readucă lucrurile pe vechiul lor făgaș. M-am comportat în chip atât de nesăbuit și de nebunesc, încât oamenii și-au dat seama de dragostea mea și am căpătat faima de îndrăgostit turbat. Dar țineam să-mi fac cunoscută durerea, în speranța că cineva ar putea să-mi furnizeze vreun indiciu. Și cineva a făcut-o. Domnul McDowell mi-a scris că, într-adevăr, Hartley s-a măritat. Pe el l-am crezut. Nu mi-a dat amănunte (poate că se temea să nu mă pretez la vreun act de violență), iar eu nu i-am cerut. Îmi spunea în scrisoarea lui: „Trebuie, pur și simplu, să accepți faptul că nu te vrea, că iubește pe un altul. Este un argument împotriva căruia nimeni nu poate lupta".

Firește, într-un anumit sens „mi-am revenit". Am muncit. Am întâlnit-o pe Clement Makin și am lăsat-o să mă răpească. I-am istorisit, cred, întreaga poveste, curând după ce am cunoscut-o. Părinților mei nu le-am spus nimic și cred că nici n-au aflat vreodată. Erau oameni atât de simpli și de nebănuitori, și-apoi nu se vedeau niciodată cu nimeni. Clement m-a cocoloșit, mi-a oblojit gelozia și, o bună bucată de timp, povestea mea a constituit un „subiect" important pentru amândoi. Se complăcea, avea impresia că mă tămăduiește și eu o lăsam să creadă asemenea lucru, dar se înșela. Rana era prea adâncă și infectată de suferința turbată a geloziei. Această odioasă lepră s-a infiltrat în sufletul meu din momentul în care am citit scrisoarea domnului McDowell, și nu l-a părăsit niciodată de atunci

încoace. „Nu te vrea, iubește pe un altul.“ Tot timpul cât am căutat-o m-am lăsat năucit de speranță. În inima mea, o iertam întruna, și acest mereu reînnoit act de iertare mă reconforta. Simțeam că, într-un fel, Hartley trebuie să știe cât sufăr, și că antenele gândurilor mele trebuie să le atingă pe ale ei. Dar în tot acest timp, mi-o imaginam singură. După ce am înțeles cu adevărat că se măritase, nu am urât-o, dar demonul geloziei a mânjit întregul trecut și spiritul meu nu a mai cunoscut astâmpăr. Gelozia este poate cea mai involuntară dintre toate emoțiile puternice, îți răpește luciditatea, se înfige mai adânc decât gândirea. E întotdeauna prezentă, ca un spin în ochi, și decolorează cromatica universului.

Hartley, respingându-mă din rațiuni de morală, a transformat întreaga mea viață într-o criză metafizică. Oare asta m-a determinat să îmbrac masca imoralității? Speculații pompoase de genul ăsta nu sunt, desigur, decât un nonsens, și mă surprinde când mă văd așternându-le. Care au fost „rațiunile“ lui Hartley? N-am să știu niciodată. E posibil ca în legătura mea cu Clement să se fi strecurat o demonică nevoie de a renunța la inocență, ca și cum i-aș fi spus lui Hartley: „Nu ai avut încredere în mine. Ei bine, am să-ți arăt, acum și pe vecie, cât de justificată ți-a fost neîncrederea“. Poate că toate aventurile mele amoroase n-au fost decât încercări perfide de a-i arăta ei că, până la urmă, a avut dreptate. Dar a avut dreptate numai pentru că m-a părăsit. Când ți se smulge dragostea, îți moare inima. Felul în care mă amenința mama mea că Domnul n-o să mă mai iubească m-a făcut extrem de vulnerabil în fața crimei lui Hartley. Hartley mi-a călcat în picioare inocența, ea și demonul geloziei. M-a făcut să fiu necredincios. Dar dac-aș fi trăit alături de Hartley, i-aș fi fost credincios, alături de ea, întreaga-mi viață ar fi fost alta, mai puțin dezrădăcinată, mai puțin pustie. Asta înseamnă oare că socotesc viața mea pustie, viața mea? Ce apreciere ridicolă! A putut oare Hartley să vadă în tinerelul care eram pe atunci „omul frivol“? Dacă-i așa, atunci semăna mult mai mult cu mama mea decât aș fi bănuit. A făcut din mine un ușuratic prin simplul fapt de a mă fi respins, acest eșec m-a distrus moralicește. S-o fi gândit că teatrul o să mă ducă la pierzanie? N-a spus niciodată așa ceva. Refuzul ei m-a împins pe calea rătăcirilor. I-aș fi fost oare credincios? Cum aș fi putut să nu-i fiu dacă ar fi trăit alături de mine, mi-ar fi gătit, mi-ar fi cârpit rufăria? Am fi devenit unul și același, iar pactul sacru al căsătoriei ar fi constituit siguranța și căminul nostru pe vecie. Ea era o

parte integrantă, o evidență a acelei pure, neștirbite, plenare încrederi în bine, care nu mi-a mai fost dăruită nicicând de atunci încolo.

Mult mai târziu, mi s-a părut că, în oarecare măsură, m-am vindecat de trecut. Trecutul se poate vindeca. Îl revăd acum, în depărtare, ca o frescă estompată, dar încă strălucitoare, reprezentându-i pe Adam și Eva, două făpturi inocente învăluite într-un nimb de lumină. Hartley a devenit pentru mine o Beatrice. Pe măsură ce înaintam în viață, toată rația de bunătate ce fusese hărăzită persoanei mele părea să fi rămas acolo, unde se găsise ea. Doamne – sau totul n-a fost decât un amestec de candoare și de pasiune castă? Am fost în stare să scriu despre ea așa cum era pe atunci, și sunt profund bucuros să constat că pot s-o fac. Când ceva din trecut izbucnește, viu și întreg, la suprafață, sfâșiind-o, simți parcă un miros vag de flăcări și pucioasă. Desigur, întreaga mea viață a fost o urzeală de amintiri legate de Hartley. Dar cred că până acum n-aș fi fost în stare să aștern lucrurile astea pe hârtie; sau să recunosc că, în ciuda ei și a mea, această veche dragoste este încă, în oarecare măsură, vie. Firește, nu am revăzut-o niciodată. Am mulțumit Domnului că, în anii ce-au urmat, demonul geloziei m-a avertizat să evit descoperirea de noi amănunte; ar fi însemnat o suferință prea sfredelitoare și apoi, niciodată nu i-am cunoscut numele căpătat prin căsătorie. Am încetat să mai cercetez; nu voiam să știu pe unde-și târăște obscura existență. Nu voiam ca gândurile mele rotitoare să aibă locuri și nume cu care să se hrănească. Dar îmi făcea plăcere să-mi spun că duce o existență foarte anostă. Și când am devenit celebru și numele meu apărea frecvent în ziare, îmi făcea plăcere să-mi imaginez că simte, probabil, teribile înțepături de remușcare și regret, și că viermele amărăciunii îi scormonește inima la fel de dureros cum mi-o scormonise și mie. Când mi-a dat cu piciorul mie, a dat cu piciorul propriei fericiri. Aș fi făcut din ea o regină a acestei lumi.

Încă din acele zile chinuitoare m-am ferit de posibilitatea unei noi surse de suferință în viața mea și mi-am antrenat astfel spiritul, încât să nu sufăr niciodată prea mult. Poate că acesta e motivul real pentru care nu m-am căsătorit. Ce joc bizar e existența noastră! Hotărâm să facem A în loc de B, și apoi cele două drumuri se despart complet și te pot duce, până la urmă, unul în rai și celălalt în iad. Doar mai târziu îți dai seama cât de mult și cât de îngrozitor se deosebesc cele două destine. Și totuși, care au fost rațiunile opțiunii? Se poate să le fi și uitat. Ai știut măcar că optezi? Cu siguranță că nu în fiecare viață omenească există atâtea abisuri de „ar fi putut să fie"! La

prima împărtășanie, luasem hotărârea fermă să fiu bun toată viața, și încă mai stăruie o fantomatică iluzie că aș fi putut să fiu! Imaginea lui Hartley s-a transformat în mintea mea din durere sălbatică în tristețe, dar niciodată în indiferență. Și, într-un fel, am continuat s-o caut, dar era vorba de o căutare cu totul diferită și involuntară, un fel de căutare ca în vis. Mânat de obsedanta mea amintire, încercam parcă s-o „reîncarnez", în felul în care se mișca, în care mergea, ca și cum o schemă fizică a făpturii ei m-ar fi însoțit neîncetat. Și astfel, mai ales pe măsură ce durerea ascuțită se domolea, continuam „s-o văd", să văd fantome ale ei suprapuse peste femei diferite; umerii lui Hartley, părul, mersul, expresia de stranie nedumerire. Și acum continui să văd uneori asemenea fantome. De curând, am văzut-o într-o bătrână din sat; o expresie trecătoare a feței, ca o mască suprapusă peste un chip total diferit. O dată sau de două ori, la Londra, cu mult în urmă, m-am luat chiar după asemenea „fantome", nu pentru c-aș fi crezut că sunt ea, ci, pur și simplu, ca să mă oblig să sufăr, să mă pedepsesc pentru că încă îmi mai aduceam aminte.

Acum câtva timp mi-a trecut prin cap gândul că poate a murit. Paloarea ei ciudată, pupilele acelea dilatate – poate că erau prevestirile unei boli, ale unei morți lente care-și săpa drum cu încetul? Poate că într-adevăr a murit de mult, pe când eu eram încă tânăr? Într-un fel, aș fi bucuros s-o știu moartă. Și ce s-ar întâmpla atunci cu dragostea ce-i port? S-ar stinge și ea liniștit, sau s-ar preface într-un sentiment nevinovat, neutru? Gelozia, gelozia care a mușcat până și din aceste pagini, m-ar părăsi în sfârșit, și mirosul de flăcări și pucioasă s-ar risipi.

Până și acum, în timp ce scriu, tremur și sunt scuturat de fiori. „Amintirea" e un nume prea slab pentru o asemenea cumplită evocare. O, Hartley, Hartley, cât de atemporală, cât de absolută e iubirea! Iubirea mea pentru tine nu-i conștientă că eu sunt bătrân și că tu ești, poate, moartă.

Azi-dimineață la unsprezece am mâncat trei portocale. Portocalele trebuie mâncate în singurătate, în chip de festin deosebit, atunci când ți-e foame. Sunt prea nedisciplinate și prea copleșitoare pentru a face parte dintr-o masă obișnuită. Trebuie să arăt că eu nu sunt un amator al micului dejun, cu toate că-i respect pe cei care sunt. Pentru mine, gustarea de dimineață se reduce la o ceașcă de admirabil ceai indian. Cafeaua și ceaiul chinezesc nu sunt de suportat la ora micului dejun, iar în ce mă privește, cafeaua, dacă nu-i foarte

bună și preparată de altcineva, este insuportabilă la orice oră. Găsesc că e o băutură plină de inconveniente și supraestimată, dar recunosc că aceasta e o chestiune subiectivă. (În timp ce alte păreri ale mele asupra hranei se apropie de valoarea adevărului obiectiv.) În mod obișnuit, nu mănânc nimic la micul dejun, întrucât până și o jumătate de felie de pâine prăjită, unsă cu unt, poate să-ți aţâţe o foame inoportună, și a mânca prea mult de dimineață înseamnă un prost început de zi. Totuși, nu mă opun la gustările de la ora unsprezece, care pot cunoaște o gamă foarte variată. Există, așa cum am arătat mai sus, momente potrivite pentru portocale. Există de asemenea momente potrivite pentru porto la gheață și budincă de prune.

Ospățul cu portocale nu mi-a tăiat pofta pentru masa de prânz, alcătuită din chiftele de pește, cu murături indiene foarte condimentate și o salată de morcovi rași, ridichi, năsturel și fasole păstăi. (Am avut o perioadă când mâncam morcovi rași cu orice, dar mi-a trecut.) După aceea, tartă de cireșe cu înghețată. În ce privește înghețata, încercam sentimente amestecate până când mi-am dat seama că trebuie întotdeauna consumată împreună cu o prăjitură sau o tartă, și niciodată numai cu fructe. Mâncată singură, n-are nici un Dumnezeu, oricât ai îndopa-o cu alune sau cu alte prostii. Și când spun „înghețată“, mă gândesc numai la aceea de vanilie. Înghețata „parfumată“ e la fel de respingătoare pentru gastronomul „purist“ ca și iaurtul „parfumat“. De asemenea, niciodată n-am reușit să înțeleg la raison d'être[16] a așa-ziselor „cuburi de gheață“ care ți se transformă supărător pe limbă dintr-o înghițitură usturătoare de materie solidă, rece, într-o gură de apă la fel de insipidă. Sunt necăjit că lipsa unui frigider mă obligă să irosesc o mulțime de hrană. Mama mea cea lipsită de frigider nu irosea niciodată o firimitură. Tot ce nu se consuma supraviețuia și-și găsea folosință a doua zi. Ce ne mai delectam cu budincile ei de pâine!

Am recitit ce-am scris despre Hartley și m-am simțit mișcat de simplul fapt că am fost în stare să scriu. Nu i-am adus decât un tribut începețoșat; dacă voi suporta să scriu mai mult în legătură cu ea, atunci poate că voi încerca să îmbunătățesc materialul. Cât de bizară e memoria! De când am început să scriu, au ieșit la iveală o sumedenie de imagini ale ei, îngropate în bezna densă a spiritului meu; gambele lungi, pedalând pe bicicletă, picioarele goale, prăfuite, în sandale. Mișcarea suplă prin care se ridica în picioare, din poziția ghemuită, în perfect echilibru, pe paralele din sala de gimnastică. Senzația mâinilor ei puternice, prin pânza cămășii, când îmi strângea

umerii. Ne mângâiam, unul pe celălalt, fără nici o sfială. Dar tinerețea noastră arzătoare se supunea, docilă, cavalerismului pasiunii pure. Eram pregătiți să așteptăm. Vai, vai! Niciodată, de atunci încolo, nu am simțit cu atâta puritate și duioșie, dar și cu atâta intensitate, acest jind sacru și absolut al trupului și sufletului uman după un alt trup și suflet. Dar recitindu-mi istoria, începe din nou să mă chinuie teribilul ei mister. Când a început să se îndepărteze de mine? M-a înșelat? Sau ce s-a întâmplat?

Mi-am petrecut după-amiaza făcând curățenie în casă. Am măturat până la capătul digului rutier – am observat cu amărăciune că data trecută, măturătorii de stradă au lăsat să cadă gunoaie printre stâncile de dedesubt. A trebuit să cobor, ținându-mă de stânci, și să le culeg. Am curățat bucătăria și dalele negre, uriașe, de pe jos. Sunt demne de o catedrală. Spre surprinderea mea, a venit un om să-mi livreze cilindri de gaz (am povestit despre descoperirea făcută în prăvălia de echipamente pescărești). Trebuie să-mi amintesc să întreb dacă nu mi-ar putea furniza un frigider cu gaz. Restul de înghețată s-a topit complet. Cămara mea continuă să fie umedă. Am aprins focul în cămăruța roșie și am lăsat ușile de jos deschise. Am mutat o grămadă de lemne în încăperea interioară de la parter, unde sper că se vor usca. Am început să mă obișnuiesc cu mirosul de fum, care a impregnat toată casa.

Ploaia s-a oprit și a ieșit soarele, dar peste cuprinsul mării atârnă un cer greu, de culoarea plumbului. Stâncile aurite de soare se profilează pe acest fundal mohorât. Ce paradis, n-am să mă satur niciodată de marea asta, de cerul ăsta! Dac-aș putea căra un scaun și o măsuță peste stânci, în turn, aș putea sta și scrie acolo, cu priveliștea golfului Raven în față. Trebuie să mă duc să cercetez bălțile dintre stânci, cât mai ține lumina asta intensă. Cred că spiritul de observație mi se ascute tot mai mult – ultima oară am remarcat o colonie de crabi minusculi, delicioși, ca niște boabe de struguri galbene, transparente, și o specie de peștișori cu înfățișare feroce, bărboși, semănând cu niște coelocanți miniaturali.

Mă simt mai liniștit în ce-o privește pe Hartley, de parcă gândul la ea a și fost absorbit, într-un fel binecuvântat, în aerul deschis, sănătos, al casei mele. Iată o dovadă concretă a efectului noului meu mediu. („Ai să înnebunești de singurătate și de plictiseală!“ îmi spuneau.) Și poftim, instinctele mele nu m-au înșelat.

Mi-ar face plăcere să pot împărtăși cuiva acest lucru, poate că lui Lizzie. Odată cu prima mea dragoste, am lăsat în urmă-mi atâta candoare și bunătate, pe care mai târziu le-am nimicit și le-am negat și care, totuși, poate că vor ieși acum din nou la suprafață. E posibil ca stafia unei femei, după atâta amar de ani, să-ți deschidă din nou porțile inimii?

[1] Cărticică (în limba latină în original)
[2] Înaltă bucătărie (în limba franceză în original)
[3] În limba engleză *shore* înseamnă coastă, țărm.
[4] Trecătoare între Afganistan și Pakistan
[5] Locuință provizorie (în limba franceză în original)
[6] Numele dat perioadei de experimentare a drogului LSD
[7] Iubita eroului legendar Robin Hood
[8] Orășelul în care s-a născut Shakespeare
[9] Ratat
[10] În Antichitate, cea mai îndepărtată și necunoscută zonă, capătul lumii
[11] Primul între egali (în limba latină în original)
[12] Relația între veri e o vecinătate primejdioasă (în limba franceză în original)
[13] Gelozia se naște odată cu iubirea, dar nu moare întotdeauna odată cu ea. (în limba franceză în original)
[14] Nu are decât an singur cusur: este insuportabilă. (în limba franceză în original)
[15] Nu iubești decît o dată, prima dată. (în limba franceză în original)
[16] Rațiunea de a fi (în limba franceză în original)

ISTORIE

Capitolul unu

Nu m-am uitat deloc la crabi. A început să mă obsedeze ideea de a transporta un scaun și o masă sus în turn, și am pornit-o peste crestele stâncilor cu măsuța pliantă pe care o mutasem din camera interioară în salon. Curând însă, măsuța s-a dovedit absurd de grea și am constatat cu enervare că suprafețele netede și povârnite ale stâncilor erau aproape cu neputință de urcat, atât timp cât țineam masa într-o mână. La un moment dat, am lăsat măsuța să alunece într-o râpă. Va trebui să găsesc un drum mai simplu până la turn.

M-am cățărat sus și m-am așezat pe un bolovan ud, cu fața spre golful Raven. Soarele continua să strălucească și cerul să se umfle plumburiu peste mare. Valurile molcome, neînspumate se înălțau și se spărgeau de stânci într-un ritm lent, îmbietor. Umbrele alungite se proiectau pe stâncile mari, sferice ale golfului, reliefându-le, în parte întunecate, în parte sclipind aurii. Fațada prelungă, frumoasă a hotelului Raven se decupa distinct, cu toate detaliile-i arhitectonice, în strania strălucire a zilei.

Tocmai începusem să uit de enervarea cu măsuța când am observat un bărbat care atunci cotise dinspre golf, înaintând pe drum, în direcția Capului Shruff. Era îmbrăcat într-un costum elegant, cu o pălărie din fetru moale, și arăta, în sălbăticia decorului înconjurător, discordant, ca o figură pictată academic într-un tablou suprarealist. Am urmărit din priviri această ciudățenie. Pe drumul ăsta, pietonii sunt încă mai rari decât automobilele. După puțin timp, silueta a început să mi se pară familiară. Pe urmă l-am recunoscut. Gilbert Opian.

Primul meu impuls a fost acela de a mă ascunde, ba chiar m-am furișat în interiorul umed, cu miros sărat, al turnului decapitat, cu un petic rotund de cer strălucitor deasupra capului. Încercam un șoc neplăcut. Oricum însă, pe Gilbert Opian nu-l puteam considera drept o figură amenințătoare și-apoi mi-a trăsnit deodată prin minte ideea că poate o adusese pe Lizzie; așa încât am fugit afară și am început să cobor de-a bușilea pe stânci în direcția drumului. Când am ajuns în dreptul pistei, Gilbert m-a zărit și s-a întors spre mine. Ne-am întâmpinat unul pe celălalt zâmbind.

Gilbert purta un costum negru din stofă subțire, o cămașă în dungi și o cravată înflorată. Când m-a zărit, și-a scos pălăria. Nu-l mai văzusem de trei

sau patru ani și arăta foarte îmbătrânit. Misterioasele, oribilele schimbări care alterează fața omenească în trecerea de la tinerețe la bătrânețe pot să întârzie, să tărăgăneze cu cochetărie, pentru ca apoi să-și facă ferm apariția, dintr-odată. Gilbert, în pragul dintre cele două vârste, arătase trandafiriu la față și adolescentin. Acum avea un chip complet ridat, hazos și uscat, cu acel vag aer de cinism ironic pe care-l adoptă instinctiv oamenii vârstnici inteligenți, în chip de expresie nouă, de finală apărare. Când îl văzusem ultima oară, degaja un aer de proaspătă și inconștientă îngâmfare puerilă. Acum chipul lui exprima o precaută, gânditoare anxietate, care simula detașare față de cele lumești, ca și cum își încerca zbârciturile doar ca pe o mască. Deși era mai îndesat, totuși încă reușea să arate chipeș, iar părul alb, buclat răspândea o veselă nepăsare, care nu învățase să îmbătrânească.

Eu purtam blugi și o cămașă albă care-mi ieșise afară din pantaloni. Văzând cravata lui Gilbert, acul de cravată, discretul (sau mă înșelam oare?) fard care-i acoperea obrajii, m-am lăsat cuprins de un rapid val de milă disprețuitoare față de el, concomitent cu satisfacția stârnită de ținuta mea atât de potrivită, de vigoarea mea. L-am văzut pe Gilbert devenind conștient de toate acestea: mila, ținuta mea adecvată. Ochii lui umezi, de un albastru deschis, ușor înroșiți, au clipit cu îngrijorare între straturile de zbârcituri.

– Iubitule, arăți minunat, atât de bronzat, de tânăr, Dumnezeule, ce ten ai...

Gilbert avusese întotdeauna o voce bogată, modulată, răsunătoare, de parcă se adresa spectatorilor din fundul sălii.

– Ai adus-o pe Lizzie?

– Nu.

– O scrisoare, un mesaj?

– Nu tocmai...

– Atunci ce?

– Casa asta ciudată e a ta?

– Da.

– N-aș zice nu la o băutură, coane.

– De ce-ai venit?

– Dragule, ca să-ți vorbesc despre Lizzie...

– Bineînțeles, dar dă-i odată drumul!

– Despre Lizzie și despre mine. Te rog, Charles, consideră lucrurile cu seriozitate și nu te mai uita așa la mine, că îmi vine să plâng. Între mine și Lizzie s-a creat într-adevăr o legătură, nu ce gândești tu, dar e ca un fel de

dragoste adevărată. Dumnezeule, în lumea asta odioasă nu dai de multe ori peste asemenea noroc, totul se reduce numai la sex, dar dacă fiecare om ar fi în căutarea sufletului celuilalt...

– Sufletului?

– Să-l vezi pe celălalt și să-l iubești calm și tandru, și să cauți fericirea alături de el, mă rog, presupun că și asta are un substrat sexual, dar e un fel de sexualitate cosmică, și n-are nimic de-a face cu organele...

– Organele?

– Lizzie și cu mine suntem realmente legați, suntem ca un frate și o soră, am terminat amândoi cu vagabondările, ne simțim acasă. Până a apărut Lizzie, nu făceam decât să aștept băutura următoare, gin, pe urmă lapte, pe urmă iar gin, pe urmă iar lapte, știi tu cum mergeau lucrurile, și am crezut că n-or să ia sfârșit decât când o să pic țeapăn. Acum toate au luat altă înfățișare, până și trecutul s-a schimbat, am discutat împreună despre viețile noastre, despre fiecare blestemat de lucru în parte, le-am întors pe față și pe dos, într-un fel, ne-am luat trecutul în primire și l-am izbăvit...

– Absolut respingător!

– Vreau să spun că am făcut-o cu respect, mai ales când a fost vorba despre tine...

– Ați discutat despre mine?

– Cum am fi putut să nu discutăm, Charles, tu nu ești invizibil – o, te rog nu te mânia, știi doar ce-am simțit eu întotdeauna pentru tine, știi ce simțim amândoi pentru tine...

– Și vreți să intru și eu în familie?

– Exact! Te rog, nu fi sec și sarcastic și nu lua lucrurile în glumă, te rog încearcă să înțelegi. Vezi, dragă Charles, eu cred în miracole, miracolele iubirii. Iubirea e un miracol, iubirea adevărată. Se află deasupra granițelor și limitelor pe care le încălcăm mereu. De ce să încerci să definești, de ce să te frământi, de ce să nu fii simplu și liber și să-i iubești pe ceilalți? Nu mai suntem tineri...

Gilbert, care până atunci își ațintise privirile pe gulerul deschis al cămășii mele, își înălță acum ochii spre ochii mei. Pupilele i se roteau și i se balansau într-un fel ciudat, caracteristic, poate ca efect al băuturii, și avea un mod caraghios de a-și încreți nasul și a-și lăsa în jos colțurile gurii, expresie copiată de la Wilfred Dunning. Fața i se schimonosea într-o grimasă dureros comică. Cât de conștiente de sine sunt fețele actorilor bătrâni!

– Ascultă-mă, rege al umbrelor, Lizzie m-a făcut fericit. Sunt un om nou, m-am convertit, așa cum se spune în religie. Desigur însă, nu sunt un personaj total reformat, așa încât n-aș avea nimic împotriva unei băuturi, oferite chiar acum. Dar ascultă-mă, Lizzie n-o să renunțe la mine, n-ai să poți rupe legătura care ne unește. Dacă gândești că-i o legătură trivială sau ciudată, înseamnă că n-ai înțeles nimic. Tot ce-ai reușit, fiind violent și crud, ar fi să ne faci pe amândoi extrem de nefericiți. O, da, ne e frică de tine, da, întotdeauna ne-a fost. Ne-ai putea face fericiți și ți-ai putea dobândi și tu fericirea, doar dac-ai vrea să fii bun și blând, și să ne iubești, lăsându-ne și pe noi să te iubim pe tine. De ce nu? Și dacă ai să ne nenorocești, până la urmă ai să suferi și tu. De ce să nu optezi pentru fericirea tuturor? Dragule, nu-ți dai seama, e o alegere între bine și rău!

Tirada lui Gilbert, care a fost mai lungă și mai nesărată și mai repetitivă decât am transcris-o eu aici, era, firește, absurdă. Dar ce mă irita, într-adevăr, era imaginea lui Gilbert și a lui Lizzie analizându-se unul pe celălalt și discutând, Dumnezeu știe cu câte amănunte repugnante, relațiile lor cu mine. Trebuie să adaug aici că, în ce privește teatrul, care în cazul de față a însemnat cea mai mare parte din existența lui, eu l-am format pe Gilbert. Îmi datora totul. Și acum, marioneta asta avea tupeul de a-mi răspunde, ba chiar de a mă amenința cu sancțiuni morale. Am râs spunându-i:

– Gilbert, revino-ți în fire. Mă amuză descrierea mișcătoare a relațiilor tale cu Lizzie, dar, pe cuvântul meu, nu ține! Sunt total sceptic în ce privește menajul vostru și nu văd de ce aș fi obligat să-l respect. Ce rost a avut să vii și să-mi înșirui gogoși despre fraternitate și sexualitate cosmică? Problema se pune între mine și Lizzie. Tu nu intri nicăieri și sunt șocat că ți-a povestit măcar despre relația noastră. Chiar dacă țineți foarte mult unul la celălalt, surorile nu sunt obligate să ceară permisiunea fratelui pentru orice lucru. Am chemat-o pe ea, nu pe tine. Ea și cu mine vom hotărî împreună ce-i de făcut, și tu nu ai nici un rol. Și dacă o mai lungești mult pe-aici, ai să faci o insolație.

În timp ce vorbeam, deveneam conștient de redeșteptarea vechiului, familiarului simț de posesivitate, dorința de a înșfăca și de a reține, care nu se manifestase în gândurile mele mai recente legate de Lizzie. Poate că fusese un miracol, sau poate mai curând o lipsă de imaginație, acea „idee abstractă“ de care mă acuzase ea. Asemenea reflecție nu făcea decât să-mi sporească iritarea împotriva lui Gilbert. Mă determina să accentuez și să definesc un

instinct care până atunci fusese sublim de generos și de vag. Ciorovăiala dintre noi era meschină și lipsită de demnitate, dar acum nu mai puteam să-i pun capăt.

– Charles, n-am putea intra în casa ta bizară ca să luăm o băutură?

– Nu.

– Bine, sper că n-ai nimic împotrivă dacă mă așez. Gilbert își smuci ușor pantalonii și se așeză cu grijă pe o stâncă. Își lăsă pălăria în iarbă și își examină pantofii bine lustruiți, dar cu o dâră de noroi pe margini. Charles, dragule, urmă el, haide să discutăm cu calm. Îți aduci aminte că, uneori, când atmosfera era încărcată, și tu erai furios pe noi obișnuiai să te oprești brusc și să ne spui: „Foarte bine, asta-i Curtea engleză sau cea turcească?“

– Gilbert, ferește-te din calea mea, te rog. Dacă Lizzie vrea să vină la mine, va veni, dacă nu, nu. Nu înțelegi că e o chestiune care trebuie clarificată numai între mine și Lizzie? Ce te bagi tu? N-am nevoie de năzbâtiile și visurile tale despre miracole și iubirea perfectă. Nu am încredere în aranjamentul tău, bănuiesc că te amăgești și pe tine și pe Lizzie. Ba chiar încep să gândesc c-ar fi de datoria mea să-ți răstorn aranjamentul ăsta împuțit! Așa încât te rog să nu mă provoci. Și ia-ți mâna blestemată de pe mâneca mea.

– Dragule, nu te lăsa pradă furiei, mă sperii îngrozitor, întotdeauna m-ai speriat...

– Am impresia că nu te-am speriat îndeajuns.

– Ai fost întotdeauna de o impulsivitate sălbatică, și asta nu ne-a fost de folos nici unuia dintre noi. Știu că tu gândeai că ne ajută, dar nu era decât o iluzie. De astă dată, ai de ales între o cale bună și o cale rea. Dumnezeule, n-ai citit scrisoarea lui Lizzie?

– Ți-a arătat-o?

– Nu, dar știu ce ți-a scris.

– Dar scrisoarea mea ți-a arătat-o?

– Hm... nu!

– Toate astea-mi fac greață.

– Charles, nu poți să mi-o iei pe Lizzie, nu fi atât de convențional, ce importanță au chestiunile legate de sexualitate? Dac-ar fi vorba de o căsătorie, ai respecta-o, sau poate că nu, dar trebuie s-o crezi pe Lizzie și s-o respecți măcar pe ea, e o legătură sacră între noi, și Lizzie n-o să mă părăsească, mi-a spus-o de o mie de ori.

– O femeie poate minți de o mie de ori.

– Lizzie e cinstită, tu disprețuiești femeile.

– Ea ți-a spus asta?

– Da. Și gândește despre tine că nu ești serios. Nu mi-o poți lua pe Lizzie, dar poți distruge totul, o poți face să înnebunească de suferință și regret, o poți face să se îndrăgostească din nou de tine în chip disperat, ne poți distruge pe amândoi.

– Gilbert, oprește-te. N-am de gând să joc jocul tău și să mă împotmolesc în mocirla ta. N-ai decât să te împotmolești de unul singur și să visezi de unul singur. De ce n-a venit Lizzie să-mi spună ea ce gândește și ce vrea? Se teme să dea ochii cu mine pentru că mă iubește.

– Charles, dragule, tu știi că țin foarte mult la tine, vrei să-mi distrugi liniștea sufletească...

– Mult îmi pasă mie de liniștea ta sufletească...!

În clipa aceea a apărut Lizzie. S-a materializat ca o pată întunecată în colțul ochiului meu, în strălucirea asfințitului, și am știut că e ea chiar înainte de a întoarce capul. Și de îndată ce-am văzut-o, vechea, păcătoasa nevoie de posesivitate a determinat o explozie de bucurie înăuntrul meu și am știut că bătălia a luat sfârșit. Dar, desigur, nu mi-am trădat sentimentele decât afișând un ușor aer de iritare.

Gilbert și-a luat pălăria și și-a turtit-o, ascunzându-și fața în ea.

– Ai spus că n-ai să te arăți, ai spus că nu vrei, ah, de ce te-am lăsat să vii?...

Am privit-o pe Lizzie, dar de fapt m-am uitat dincolo de ea, la marea care era atât de calmă și de albastră și de senină după stupidele hămăieli ale ciorăvăielii mele cu Gilbert. M-am răsucit pe călcâie, am pornit-o de-a lungul drumului, și apoi am sărit pe stânci, îndreptându-mă, pe cât de repede mi-era cu putință, în direcția turnului. Imediat am auzit zgomotul scrâșnit, tropăit al pașilor lui Lizzie care venea după mine. Înainta destul de bine, ținând seama că mie stâncile mi-erau familiare și ei nu, și a ajuns în poienița de iarbă de lângă turn foarte curând după mine, gâfâind și cu bareta unei sandale rupte. Când m-am întors, l-am văzut pe Gilbert alunecând și târându-se anevoios pe stânci, în pantofii lui londonezi, lustruiți. Dintr-odată a dispărut într-o râpă. Au răsunat câteva cuvinte îndepărtate de văicăreală și blestem.

Am intrat, peste pragul de piatră, în interiorul turnului. Lizzie m-a urmat și dintr-odată ne-am găsit împreună în lumina verzuie, cu ochiul rotund,

albicios, al cerului deasupra capetelor noastre, și iarba răcoroasă încercuindu-ne gleznele. Atmosfera umedă din interiorul acestuia a prilejuit propășirea unei vegetații diferite, o iarbă mai înaltă și mai luxuriantă, presărată cu păpădii și cu scaieți albi, gata să dea în floare.

Lizzie purta o rochie de pânză subțire albă, dreaptă ca o cămașă de noapte, își ținea poșeta strâns lipită de piept și tremura ușor. Arăta ceva mai slabă. Părul bogat, pufos, castaniu deschis ca scorțișoara, îi cădea pe umeri liber și încâlcit, iar briza i-l sufla, lăsând să i se vadă albul pielii capului. Obrajii îi erau foarte împurpurați, dar stătea perfect dreaptă și se uita la mine, iar gura roșie, de culoarea cărămizii arse, era fermă, exprimând bravură: o nobilă fecioară aflată înaintea execuției. Și Lizzie arăta mai bătrână, oricum mai bătrână decât fetișcana băiețoasă, radioasă și năstrușnică de care-mi aduceam aminte. Dar fața ei avea o viclenie prudentă, reținută, care-i dădea formă și o făcea încă frumoasă, cu fruntea-i înaltă și linia impetuoasă ce luneca spre nasul delicat, aproape răsfrânt. Ochii căprui, luminoși erau încercuiți de roșeața unor lacrimi de curând vărsate. În timp ce o priveam mă simțeam triumfător și încântat, dar arboram o mină încruntată.

Lizzie își coborî privirile, se sprijini cu o mână de zid, își scutură din picior sandaua ruptă, și își lăsă piciorul gol în iarbă. Apoi spuse:

– Știai că acolo, printre stânci, e o masă?

– Da, eu am pus-o.

– Credeam că poate o fi adus-o marea.Tăceam, privind-o cu intensitate. După o clipă, rosti într-o șoaptă: Vai, îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare rău...

– Deci ai discutat despre mine cu Gilbert?

– Nu i-am spus nimic important...

Își examina piciorul gol și atinse cu degetele de la picior un scaiete.

– Minciuni!

– Nu i-am spus, am...

– Atunci l-ai mințit pe el, da?

– O, nu... nu încerca...

– De ce n-ai vrut să mă vezi?

– Mi-era teamă.

– Teamă de dragoste?

– Da.

Stăteam amândoi foarte rigizi, în timp ce vântul care pătrundea pe portița deschisă îi învolbura fusta și mie cămașa.

Mi-am adus aminte de sărutările ei caste, uscate, prelungite și am simțit că le doresc. Aș fi vrut s-o strâng în brațe și să strig de bucurie și să râd triumfător. Dar m-am strunit și când ea a făcut o ușoară mișcare în direcția mea, am oprit-o printr-un gest scurt.

– Acum trebuie să pleci... să pleci înapoi la Londra cu Gilbert.

– O, te rog...

– Ce mă rogi? Draga mea Lizzie, nu vreau să fiu nepoliticos, dar mie îmi plac situațiile clare, întotdeauna am ținut la ele. Nu știu ce putem face sau însemna unul pentru celălalt, dar nu putem descoperi acest lucru decât dacă amândoi ne luăm riscul de a fi absolut sinceri. Am nevoie de întreaga ta atenție. Nu te pot împărți cu nimeni altul, și mă mir că tu îmi poți cere așa ceva. Dacă dorești să mă vezi, trebuie să te descotorosești de Gilbert, să scapi de el de-adevăratelea. Dacă preferi să rămâi cu Gilbert, atunci n-ai să mă mai vezi pe mine și, vorbesc foarte serios, nu ne vom mai întâlni niciodată. Cred că e un lucru destul de onest. Și dă-mi, te rog, cât mai repede răspunsul. Iar acum, te rog să pleci, prietenul tău te așteaptă.

Lizzie, strângându-și din nou poșeta la piept, se porni să vorbească foarte repede:

– Îmi trebuie timp... nu-l pot părăsi pe Gilbert în felul ăsta, nu pot, nu pot să-l îndurerez în asemenea hal... aș dori să înțelegi... oamenii nu ne înțeleg și s-au purtat oribil cu noi... dar tu trebuie să înțelegi și atunci ai să vezi...

– Lizzie, nu fi proastă, tu n-ai fost niciodată proastă... Nu doresc să *înțeleg* situația voastră; asta vă privește pe voi. Dar tu trebuie sau să termini cu el și să vii la mine, sau să rămâi cu el și să nu vii la mine.

– O, Charles... iubitule... iubitule...

Se întoarse brusc, trupul ei își pierdu rigiditatea, căpătând suplețea unei dansatoare. Își aruncă geanta în iarbă, și într-o clipă ar fi fost în brațele mele, numai că eu am făcut un pas îndărăt și am oprit-o din nou.

– Nu. Nu vreau îmbrățișările și sărutările tale. Trebuie să pleci și să chibzuiești limpede.

Câteva picături de ploaie porniră să cadă, și pe rochia ei albă apărură pete lungi, întunecate. Își atinse cu palmele obrajii înfierbântați și apoi, în continuarea aceleiași mișcări, se aplecă și își culese geanta de pe jos.

– Pleacă, Lizzie, fetiță, nu vreau să ajungem la o discuție confuză sau la ceartă. La revedere.

Scoase un scâncet jalnic, se întoarse și o zbughi pe ușă.

Am mai așteptat un moment sau două, și când am ieșit afară, aproape că ajunsese la drum. Un Volkswagen galben se găsea acum parcat în iarbă, cu botul îndreptat spre golful Raven. L-am văzut pe Gilbert sărind afară din mașină și deschizând portiera pentru pasageri. Lizzie dispăru în automobil. Ambele portiere fură trântite și vehiculul dispăru după cotitură. Câteva minute mai târziu, reapăru pe drumul spre hotel. L-am urmărit până ce a trecut dincolo de hotel și s-a făcut nevăzut pe drumul ce duce spre uscat. Pe urmă m-am întors în turn și am ridicat sandaua ruptă a lui Lizzie. O fi durut-o rău piciorul, până când a ajuns la mașină.

S-au scurs două ore de la cele întâmplate și mă aflu acum în cămăruța roșie. Tocmai am descris vizita lui Lizzie, sub formă de povestire, și, într-un fel, m-a stimulat și mi-a făcut plăcere să o redau în acest chip. Dacă am avea timp să ne scriem întreaga viață în chipul ăsta, porțiune cu porțiune, ca pe un roman, cât de atrăgător ar fi! Episoadele plăcute ar fi de două ori mai plăcute, cele nostime ar fi și mai nostime, iar păcatul și suferința ar fi înmuiate de lumina unei consolări filosofice.

Sunt emoționat că am revăzut-o pe Lizzie și mă întreb dacă m-am comportat inteligent sau nebunește. Desigur, dacă aș fi cuprins-o pe biata Lizzie în brațe, întreaga dilemă s-ar fi soluționat într-o secundă. În momentul când și-a aruncat geanta în iarbă, era gata să renunțe, să facă orice concesie, să rostească orice promisiune. Și cât de mult aș fi dorit s-o strâng în brațe! Această îmbrățișare-fantomă mi-a rămas ca o bucurie ratată. (Trebuie să recunosc că, după ce am văzut-o, ideile mele au devenit mult mai puțin „abstracte".) Da, poate că am procedat inteligent, și sunt satisfăcut de tăria mea. Dacă aș fi luat-o pe Lizzie în momentul acela, dacă aș fi acceptat acceptarea ei, problema lui Gilbert ar fi rămas în suspensie, și eu aș fi fost acela care ar fi trebuit să se descotorosească de el. E mult mai bine ca Lizzie să facă acest lucru, și să-l facă repede, sub presiunea fricii de a mă pierde. Vreau ca această situație să se clarifice și să se destrame, iar între timp, prefer s-o ignor. Nu pot să acord prea mare importanță celeilalte „obiecții" exprimate de Lizzie în scrisoarea ei, anume teama că am să-i zdrobesc inima. Riscul ăsta n-o s-o oprească din drum. Și, dacă stau să mă gândesc, n-a fost decât o scuză, un argument menit s-o facă să câștige timp. Și-o fi dat

ea seama pe moment că va trebui să-i facă vânt lui Gilbert și, dată fiind cramponarea lui vâscoasă, lucrul trebuie să-i fi apărut ca o dificultate. Oare am fost eu chiar un asemenea Don Juan? În comparație cu alții, n-aș spune.

Cât despre tactica mea severă în ce-o privește pe Lizzie, realmente n-am nimic de pierdut. Dacă o s-o lungească prea mult, am să mă duc singur s-o iau. Și dacă va stărui să spună „nu", n-am să consider acest „nu" drept un răspuns. Amenințările mele că „nu ne vom mai întâlni niciodată" sunt, desigur, false, dar ea nu le consideră așa. Și dacă, până la urmă, decide să nu vină, asta înseamnă că nu-i demnă de mine. La urma urmei, pot să mă lipsesc de Lizzie. Dacă nu vrea, nu vrea.

Cred că acum o să mă duc până la hotelul Raven, în golf, ca să le cer să-mi trimită niște vin. Și dacă-mi place meniul, s-ar putea să rămân să iau cina acolo. Începe să-mi fie foame. M-a cuprins o bruscă senzație de mulțumire, ca și cum am certitudinea că totul o să iasă bine.

Curând după cele de mai sus, s-a întâmplat ceva foarte deconcertant, după care... Dar mai întâi...

M-am dus până la hotelul Raven, am cerut să mi se livreze o cantitate de vin și am cumpărat o sticlă de nu știu ce roșu spaniol, ca s-o iau acasă. Am cercetat lista de bucate, destul de nesatisfăcătoare, însă cum eram tare flămând, am dat să intru în restaurant, dar m-a oprit un chelner, pentru că nu aveam cravată. O clipă m-am simțit ispitit să le spun cine sunt, dar n-am făcut-o; n-au decât să descopere singuri, mai târziu. Am surprins într-o oglindă o reflecție a înfățișării mele: îmi vârâsem poalele cămășii înapoi în pantaloni, dar arătam ca un vagabond, în blugi pătați, cu părul încâlcit, nepieptănat și o jachetă veche de lână, îmbrăcată pe dos. Am pornit-o din nou spre casă.

Drumul spre hotel fusese plăcut, dar acum se lăsaseră frigul și întunericul și, pe când mă apropiam de Capul Shruff, soarele apusese, deși un giulgiu de lumină zăbovea încă pe cerul de un azuriu compact, radios, spălat de orice nor. Luceafărul se ivise uriaș și scânteietor deasupra mării, în apropierea unei bucăți de lună anemică și fadă; începeau să clipească și punctulețele palide ale altor stele. Câțiva lilieci mari fâlfâiau în jurul stâncilor. Când am trecut pe lângă cazanul lui Minn, am auzit marea clocotind. M-am apropiat de casă pe digul rutier, ținând sticla într-o mână.

Firește, în casă era întuneric, dar contururile i se profilau țepene în strălucirea înserării, iar silueta ciudată, lungă și zveltă, se proiecta pe orizontul înalt al mării. M-am oprit locului și am rămas nemișcat, uitându-mă țintă la casă. Nu o puteai desluși din cauza luminozității cerului de care părea să se rezeme, iar privirile mi se împăienjeneau și nu izbuteau să-și fixeze obiectivul. O clipă sau două, n-am reușit să disting nimic clar, și totuși eram sigur că zărisem o mișcare, ceva ce se mișcase înăuntru, în bibliotecă. Am înaintat foarte încet, clipind din ochi și uitându-mă fix. După aceea am văzut, fugitiv dar limpede, o siluetă întunecată aflată înăuntrul casei, stând la fereastră și privind. Silueta s-a topit apoi în întuneric și ochii mei păreau orbiți. Am scăpat din mână sticla, care s-a rostogolit pe panta povârnită și s-a spart la poalele stâncilor. Am pornit repede înapoi, peste dig, către drum.

Se găsea cineva sau ceva înăuntrul casei mele. Auzeam acum hârșâitul surd al valurilor, asemenea unor degete care râcâie încet o suprafață moale. Și, în timp ce mergeam pe drumul pustiu și întunecat, m-a săgetat ca un fior rece senzația totalei mele solitudini, a vulnerabilității mele, printre aceste stânci tăcute, în vecinătatea mării înstrăinate, absorbite de sine însăși. M-am gândit să mă întorc la hotelul Raven și să-mi petrec acolo noaptea. Dar părea o idee absurdă; și aveau oare să-mi închirieze o cameră, văzându-mi înfățișarea sălbatică și lipsa oricărui bagaj? Pe urmă m-am gândit să mă duc în sat, la „Leul Negru“, dar ce rezolvam? În sat nu aveam prieteni. Și apoi mi-am dat seama de ceva și mai cumplit.. Acum, în întunericul care se aduna tot mai dens pe drumul înfricoșător de pustiu, mi-ar fi fost teamă să mă duc oriunde ar fi fost. Nu mă puteam duce nicăieri altundeva decât acasă.

M-am reîntors cu pași rari pe dig. Lăsasem deschisă ușa din spate, dar cea din față era încuiată, așa încât va trebui să înconjur casa și să intru prin bucătărie. Pe urmă, cum să găsesc în grabă chibriturile și să aprind o lampă? Presupunând că se strecurase cineva în casă, o să mă audă bâjbâind la ușa din spate și o să mă aștepte. Ce stupid să fii omorât de un hoț speriat! Am șovăit, apoi am pornit-o înainte, pentru că acum frica de exteriorul singuratic era la fel de intensă ca și frica de interiorul casei și, mai mult ca orice, mi-era frică de propria-mi frică și doream cu disperare să-i pun capăt sau, cel puțin, să-i dau alt caracter. Poate să nu fi fost decât o simplă închipuire, în lumina aceea stranie, și în curând aveam să râd singur de temerile mele și o să-mi mănânc cina.

Mi-am adus aminte de locul unde țineam o lanternă electrică, pe un raft de pe ușa bucătăriei, și am revăzut în minte masa pe care se afla lampa, cu chibriturile alături. Am aruncat o ultimă privire către cerul încărcat de o lumină agonizantă, și apoi am început să învârtesc cu zgomot mânerul ușii. Am dat buzna înăuntru, lăsând ușa deschisă, am găsit lanterna, apoi lampa și chibriturile. Am aprins lampa și am ridicat fitilul. Tăcere deplină. Am strigat: „Hei, cine-i acolo?“ Strigătul meu înnebunit de groază a reverberat prin casa goală. Tăcere deplină.

M-am îndreptat spre ușă, ținând lampa în sus, și m-am uitat în hol. Nimic. M-am dus încetișor în camera din față, acolo unde văzusem „silueta“. Nu era nimeni. Am cercetat celelalte încăperi de la parter. Nimic. Am încercat ușa din față. Încuiată. Pe urmă am început să urc scările, și mai încet. Am avut întotdeauna senzația că dacă exista într-adevăr un element sinistru în casă, acesta era localizat pe palierul lung de sus. În timp ce urcam ultimele câteva trepte, am auzit brusc țăcănituri prelungi. Perdeaua de mărgele fusese mișcată.

M-am oprit locului. Pe urmă am înaintat mecanic, cu gura deschisă și ochii holbați. Oprindu-mă la marginea palierului, am înălțat din nou lampa; dar ultimele pâlpâiri ale asfințitului de afară, filtrându-se pe ușa deschisă a dormitorului, împreună cu lumina lămpii, alcătuiau un amalgam dens, pâclos. Am deslușit nișa umbrită, conturul arcadei, masa punctată a perdelei de mărgele. Și apoi, deodată, am văzut, lângă peretele din fund, între perdea și ușa camerei interioare, silueta întunecată, nemișcată a unei femei. Primul meu gând limpede a fost că văd o stafie, strigoiul casei, în sfârșit! Am scos un sunet gâtuit de spaimă și am dat să alerg îndărăt pe scări în jos, dar nu mă puteam clinti. N-am scăpat lampa din mână.

Silueta s-a mișcat, s-a întors cu fața spre mine. Era o femeie în carne și oase, nu o stafie. Apoi, dintr-o străfulgerare, mi s-a părut familiară. După care, în lumina lămpii, i-am văzut fața. Rosina Vamburgh.

– Bună seara, Charles.

Continuam să tremur, să-mi diger în grabă spaima. Mă simțeam cuprins de o imensă ușurare, amestecată cu o furie crescândă. Aș fi vrut să înjur în gura mare, dar am rămas tăcut, controlându-mi respirația.

– Ce-i cu tine, Charles, tremuri ca varga, ce s-a întâmplat?

Rosina, când e în afara scenei, dacă se poate spune vreodată despre asemenea femeie că e în afara scenei, vorbește cu un ușor, curios accent velș,

cred, accent care-i aparține întru totul.

Casa părea îngrozitor de rece, și o secundă am simțit că o urăsc și că mă urăște.

– Ce cauți aici, de ce te afli în casa mea?

– Doar ca să-ți fac o vizită, Charles.

– Atunci dă-mi voie să te conduc afară.

Am coborât scările și am intrat în bucătărie, unde am aprins altă lampă. După care m-am dus în cămăruța roșie și am aprins focul. Foamea, temporar amuțită de spaimă, îmi revenise. M-am întors în bucătărie, am deschis soba de gaz ca să încălzească puțin încăperea, apoi mi-am așezat pe masă un pahar, o farfurie, pâine, unt, brânză și o sticlă de vin.

– Nu-mi oferi o băutură, Charles?

– Nu. Pleacă. Nu-mi plac persoanele care se introduc noaptea în casa mea și o fac pe stafiile. Vrei, te rog, să pleci? Nu doresc să te văd.

– Nu ești curios să știi de ce am venit, Charles?

Felul în care îmi repeta numele avea un efect hipnotic și amenințător.

– Nu.

– Ba ești surprins, ești curios.

– Nu te-am mai văzut și nu am mai auzit nimic de tine de vreo doi-trei ani, și chiar atunci, cred că ne-am întâlnit la o petrecere. Or acum, îmi apari dintr-odată, în felul ăsta odios. Sau ți-ai spus c-o fi nostim? Te aștepți să fiu bucuros de revedere? Tu nu faci parte din viața mea. Șterge-o, dacă n-ai nimic împotrivă.

– Fac parte din viața ta, și o știi prea bine. Da, ești speriat, Charles. E interesant, e o revelație, cât e de ușor să sperii oamenii, să-i năucești, să-i hăituiești și să-i înspăimânți până-și ies din minți, să le faci viața iad. Nu-i de mirare că dictatorii prosperă.

M-am așezat, dar nu puteam mânca sau bea în prezența ei. Rosina și-a scos singură un pahar, și-a turnat puțin vin și s-a așezat la masă în fața mea. Eram încă țeapăn de furie și tulburat de propria-mi frică. Dar acum că-mi astâmpărasem un pic foamea, mă rodea un grăunte de curiozitate în legătură cu strania apariție a Rosinei. În orice caz, cum puteam scăpa de Rosina, din moment ce refuza să plece? Era mai înțelept s-o îmblânzesc și s-o conving să plece de bunăvoie. Am început s-o privesc. Fără îndoială, în felul ei ciudat, era o femeie extrem de frumoasă.

– Dragă Charles, începi să-ți revii văzând cu ochii. E în ordine, mănâncă zdravăn, bon apétit.

Rosina purta un soi de pelerină din stofă neagră, cu două despicături prin care-și scosese brațele goale. Degetele îi erau acoperite cu inele, încheieturile mâinilor încărcate de brățări, care scăpărau în timp ce-și ciocnea ușurel degetele, unele de altele. Părul aspru, de culoare închisă, părând aproape negru în lumina lămpii, era împletit într-un fel de cunună grecească. Fie că-l lăsase să-i crească lung, fie-și adăugase cozi false. Fața îi era puternic fardată, smălțuită cu rozuri și roșuri și pete de albastru și chiar de verde, arătând în lumina domoală a încăperii ca o mască indiană. Avea o frumusețe grotescă. Gura, cu buzele lărgite de ruj, era enormă și umedă. Ochii ușor sașii scânteiau spre mine cu o intensitate răutăcioasă. Juca un rol: desfășurarea dramatică a unor emoții stăpânite, ceea ce actorului i se pare extrem de mișcător, iar spectatorului, adesea, foarte neconvingător.

– Arăți ca un clovn, i-am spus.

– Asta-i bine, dragul meu, e ca pe vremuri.

– Dorești să mănânci ceva?

– Nu, mi-am luat ceaiul la hotel.

– La hotel?

– Da. Locuiesc la hotelul Raven.

– O! Am fost astă-seară acolo. Nu mi-au dat voie să intru în restaurant.

– Nu mă mir. Arăți ca un student slinos. Viața la mare îți prieste. Pari ca de douăzeci de ani. Mă rog, să zicem treizeci. Am auzit discutându-se despre tine la bar. Se pare că ai și reușit să-i enervezi pe toți.

– Nu se poate, n-am cunoscut pe nimeni...

– Eu aș fi putut să-ți spun că a trăi la țară înseamnă să-ți alegi locul cel mai puțin pașnic și cel mai puțin retras. Cel mai liniștit și mai intim loc din lume e un apartament în Kensington.

– Vrei să spui că chelnerul nu m-a lăsat să intru deși știa cine sunt?

– Mă rog, se poate să nu te fi recunoscut. Nu ești chiar atât de celebru. Eu sunt mult mai celebră decât tine.

Era un lucru adevărat.

– Vedetele sunt întotdeauna mai celebre decât cei care le-au creat. Pot să te întreb ce cauți la hotelul Raven?

– Prilejul de a te vizita pe tine.

– De când stai acolo?

– O, de secole, de o săptămână, nu mai știu. Am dorit pur și simplu să te țin sub supraveghere. Mi s-a părut c-ar fi nostim să te bântuiesc.

– Să mă bântuiești? Vrei să spui...

– Nu te-ai simțit bântuit? E drept că n-am făcut mare lucru, nici lumini în noapte, nici nu m-am înfășurat în cearșafuri albe...

Îmi venea să urlu de exasperare și de ușurare.

– Deci tu mi-ai spart vaza și oglinda, și tu te-ai strecurat noaptea și te-ai zgâit la mine...

– Ți-am spart vaza și oglinda, dar nu m-am strecurat noaptea, n-aș veni până aici pe întuneric beznă: casa asta îți dă fiori.

– Dar ai făcut-o, te-ai uitat la mine pe fereastra camerei ăleia interioare.

– Nu. Niciodată. Trebuie să fi fost altă stafie.

– Ba ai făcut-o, cineva a făcut-o. Cum pătrunzi în casă?

– Lași deschise ferestrele de la parter. E o imprudență, să știi.

Și atunci, în timp ce mă uitam fix la ea, am avut o viziune. S-ar fi zis că fața i se evaporase, devenise o gaură, și prin această gaură am văzut capul ca de șarpe și dinții și interiorul roz al gurii deschise a monstrului meu marin. Viziunea a durat o secundă. Cred că n-a fost propriu-zis o viziune, ci o idee. Nervii îmi erau încă teribil de surescitați. Auzeam parcă din nou marea bubuind. Dar cum nu-mi puteam închipui că Rosina aranjase să fiu bântuit și de un monstru marin, am hotărât să nu-i pomenesc nimic.

– Dar de ce mă persecuți în halul ăsta? Și de ce-ai hotărât să mă lași acum să te descopăr?

– Am văzut-o azi în sat pe Lizzie Scherer.

– Da, a fost aici și a plecat. Dar ce legătură e între una și alta? Nu înțeleg nimic.

– Chiar nu înțelegi nimic, Charles? Ai uitat? Dă-mi voie să-ți reamintesc.

Rosina își lăsă brațele pe masă, cu mâinile întinse și unghiile lungi îndreptate spre mine, ca niște mici sulițe. Unghiile îi erau vopsite într-un purpuriu închis. Brățările zgâriau tăblia de lemn.

– Chiar ai uitat? Mi-ai promis că dacă te vei căsători vreodată, pe mine ai să mă iei de nevastă.

Simțeam cum mă cuprinde din nou frica, o perspectivă a panicii reci, a conturării imprevizibilului și pericolului. Ochii albaștri enervanți ai Rosinei scânteiau, inelele îi scăpărau. Ceea ce spunea era perfect adevărat.

– Așa ți-am promis? am întrebat cu indiferență. Nu-mi amintesc. Probabil că eram beat. Oricum, nu-mi propun să mă căsătoresc.

– Nu? Și mi-ai promis că dacă te vei stabili vreodată permanent alături de cineva, aceea voi fi eu.

Din nefericire, și asta era adevărat. Pe fața Rosinei se așternu un zâmbet. Avea dinți lungi, albi, ușor neregulați și un soi de „zâmbet“ în care dinții de jos avansau, întâlnindu-i pe cei de sus, iar buzele i se răsfrângeau. Efectul era teribil.

– Nu erai beat, și-ți amintești bine, Charles.

Încercam să mă gândese la linia pe care era preferabil să o adopt față de femeia asta periculoasă. Neîndoielnic, nu mă așteptam să reapară în viața mea. Dar acum că se rematerializase, îi recunoșteam și-i respectam stilul. Vaza spartă, oglinda făcută țăndări nu erau semne gratuite. Dar de ce tocmai acum toate aceste aduceri aminte, ce le declanșase oare? Referirea la Lizzie constituia cheia, deși, din nefericire, pe moment n-am avut timp să reflectez asupră-i. Dacă într-aici bătea ea, ce-ar fi să-i spun că prezența lui Lizzie fusese complet lipsită de însemnătate? Dar aceasta n-ar face decât să amâne criza, a cărei natură abia acum începeam s-o sesizez. Oare, în cele mai recente gânduri ale mele, o privisem pe Lizzie în lumina ipotetică a unei partenere permanente? Posibil. Mă gândisem serios să mă căsătoresc cu Lizzie? Nu. Dar terorismul Rosinei era insuportabil, și ce impertinență! Am hotărât că era mai bine să mă arăt de o fermă agresivitate și de o directă sinceritate.

– Uite ce-i, termină, te rog, cu toate astea. Am uitat ce ți-am spus atunci, dar erau niște nonsensuri. emoționale, rostite sub impulsul momentului, după cum bine știi. Un om nu se leagă în felul ăsta și eu nu mă simt legat. Au fost doar niște simple cuvinte, și nu o făgăduială.

– Făgăduielile sunt cuvinte. Ești legat, Charles. Legat.

Repetă cuvântul cu voce domoală, dar foarte accentuat.

– Rosina, astea-s aiureli. În timpul unei legături de dragoste, bărbații înșiră tot felul de lucruri în care nu cred, știi prea bine. Sau dacă preferi, ei bine, recunosc că am promis, dar îmi voi călca promisiunea de îndată ce-o să găsesc de cuviință s-o fac, așa ca toată lumea.

– Deci ai de gând să te însori cu ea?

– Cu cine? Despre cine vorbești? Te gândești la Lizzie?

– Deci e adevărat?

– Nu, bineînțeles că n-am de gând să mă însor cu ea.

– Deci n-ai de gând să te însori cu ea?

– Rosina, n-ai vrea să mă lași în pace? Cine ți-a mai vârât asemenea stupiditate în cap?

– O, cât despre asta, răspunse Rosina pocnindu-și degetele, vuiește toată Londra. Ea s-a apucat să croncănească. A povestit în dreapta și-n stânga c-o năpăstuiești cu cererile în căsătorie.

Firește că n-am crezut un cuvânt. Dar Rosina îi dădea înainte.

– Iar Gilbert Opian s-a grăbit să organizeze un soi de coaliție împotriva ta. Toată lumea e teribil de amuzată.

Deci Gilbert era vinovatul.

– Și bănuiesc că nu ai habar că Lizzie trăiește cu Gilbert. Surpriză, surpriză! Toată lumea știe. Dar dacă nu te interesează să știi nici cu cine trăiește, înseamnă că nu te interesează îndeajuns încât să te căsătorești cu ea.

– N-am de gând să mă căsătoresc cu ea.

– Ai spus asta de două ori.

– Adică... oh, pleacă, Rosina! Și cei doi nu sunt amanți.

– Crezi una ca asta?

– Vreau să spun că am să fac ce-am să cred de cuviință.

– Despre mine ai știut întotdeauna cu cine trăiesc.

– Te măgulești singură. Nu mă sinchisesc nici cât negru sub unghie de ce faci tu sau cu cine trăiești, atâta timp cât te ții departe de mine. Și acum șterge-o de aici!

Rosina nu s-a mișcat, dar a întins o mână peste masă, până când unghia lungă, ascuțită a degetului mijlociu a atins mâneca mea. Am simțit, prin cămașă, unghia înfigându-mi-se în braț. Am rămas țeapăn, fără să mă clintesc.

– Nu ai înțeles, îmi spuse ea. De ce crezi că am venit acum la tine? Doar nu-ți închipui că am pătruns în casa ta și ți-am spart obiectele doar ca să mă amuz și ca să râdem împreună după aceea. Vreau să știi un lucru. S-ar putea să te căsătorești sau să nu te căsătorești cu mine, dar n-am să-ți îngădui vreodată să te căsătorești cu altcineva. Am să te fac să-ți respecți promisiunea.

– Nu poți. Trăiești într-o lume de fantome.

– Mă rog, vei putea să treci prin ceremonia unei cununii și să-ți faci cuib cu o turturea după placul inimii tale, dar nu vei avea o clipă de fericire de

atunci acolo. Dacă te stabilești cu Lizzie, am să-ți distrug viața, așa cum mi-ai distrus-o tu pe a mea. Nu-ți va fi cu putință să te ascunzi de mine. Voi fi tot timpul cu tine, voi fi zi și noapte în mintea ta, voi fi demonul care va devora viața ta și viața ei. Până când va ajunge să-și muște degetele pentru că măcar te-a întâlnit vreodată. E foarte ușor să-i sperii pe oameni, Charles. Eu știu pentru că am mai făcut-o. E ușor să mutilezi sufletește oamenii, să le distrugi liniștea sufletească, să le schilodești orice bucurie. N-am să îndur să te văd însurat, Charles. Dacă te însori cu femeia aia, sau ți-o iei ca amantă, am să-mi închin viața ruinării vieții tale, și voi constata că e foarte ușor.

Își retrase mâna. O mică pată de sânge se ivise pe mâneca mea. Nu era vorba de accesele trecătoare ale unei femei geloase. Aici era ură curată, și ura poate distruge, ura își are propriile vrăji. Rosina poseda voința și forța de a-și duce amenințările la îndeplinire. Și judecând astfel, mi-am dat seama, cu un junghi în inimă, că tocmai această sumbră voință, orientată pe atunci în altă direcție, era ceea ce mă făcuse s-o iubesc. Acum zâmbea din nou, arătându-și dinții albi, neverosimili.

Am adoptat un ton rezonabil, care n-a putut însă s-o amăgească, pentru că-mi simțea frica.

– Amenințările tale sunt absolut premature, dar dacă ai să te ții de capul meu, indiferent din ce motiv, am să-ți răspund cu aceeași monedă. De ce să-mi declari război, de ce să-ți irosești viața și timpul? Asta înseamnă ură, nu dragoste. Ești o femeie rezonabilă. Dă totul uitării! De ce să-ți creezi singură suferințe prin asemenea paroxisme de gelozie înăcrită?...

Rostind aceste cuvinte, săvârșisem o greșeală. Rosina a bătut în masă cu latul palmei, iar ochii i-au fulgerat de violență.

– Îndrăznești să vorbești de gelozie! De parcă mi-ar păsa câtuși de puțin de muierușca aia după care-ți sfârâie călcâiele! Dar uiți că m-ai părăsit pe mine, pe mine, ca să te înhăitezi cu ea? Tu uiți, dar eu n-am uitat. Aș fi putut s-o schilodesc sau s-o fac să-și piardă mințile, dar știam prea bine că ai să te saturi repede de ea, și te-ai săturat, așa cum te saturi de oricine. Mi-ai distrus căsnicia, m-ai împiedicat să am copii, m-ai silit să rup cu toți prietenii mei. Și după ce m-ai implorat în genunchi să-mi părăsesc soțul, și l-am părăsit, m-ai abandonat pentru mutra aia de bebeluș. Nu-ți mai aduci aminte cum a fost dragostea noastră? Ai uitat de ce ai rostit acele cuvinte?

– Din fericire, uiți aventurile amoroase așa cum uiți visele.

– N-ai avut niciodată vreun strop de imaginație, nu-i de mirare că n-ai putut scrie piese de teatru. Ești un copil rece. Dorești femeile, dar nu te interesează niciodată oamenii pe care-i dorești, așa încât nu înveți nimic. Ai avut legături de dragoste, dar într-un anumit fel ai rămas inocent, nu, „inocent“ nu-i cuvântul potrivit, pentru că tu ești fundamental viciat, dar, într-un anumit fel, ai rămas imatur. Prima ta amantă ți-a fost mamă, Clement a fost o corupătoare de copii. Dar nu-ți dai seama că toate astea au fost o amăgire? Femeile te-au iubit pentru puterea ta, pentru magia ta, da, ai fost un fel de vrăjitor. Și acum toate astea s-au dus... eu sunt singura care te-am iubit pentru tine însuți, și nu pentru invincibilele tale enigme.

– Discursul ăsta ar fi avut mai mult efect dacă l-ai fi rostit înainte, și nu numai pentru că ți-a ajuns la ureche un zvon despre Lizzie.

– Am așteptat să văd dacă renunți într-adevăr la lume, așa cum te împăunai c-ai să faci. Te voiam singur și despuiat. Poate că atunci ai fi fost într-adevăr demn de mine. Ei bine, a fost o nebunie să-mi închipui că voi ajunge vreodată să te admir pentru altceva decât pentru vrăjitoriile tale ieftine. Realitatea este însă că mi-ai făcut acea promisiune într-un moment de adevăr, într-o clipă când ai cunoscut absolutul iubirii, pe care numai puțini bărbați au privilegiul să-l cunoască. Și acea promisiune îmi aparține mie, este tot ce-am dobândit în schimbul căsniciei mele distruse și a dragostei pe care am revărsat-o pentru tine, așa cum n-am mai făcut pentru nici un alt bărbat. Am obținut promisiunea ta și am s-o țin cu dinții, am s-o folosesc chiar dacă nu-mi va servi la altceva decât ca să-ți sfărâm viața în ruină și deznădejde.

M-am ridicat brusc de pe scaun, iar ea s-a încordat și și-a înălțat mâinile scânteietoare ca pe niște labe cu gheare. Arăta ca o balerină în rolul unei pisici.

– Ascultă-mă, frumusețe cu ochi sașii, e târziu, întoarce-te la hotelul Raven. Eu vreau să mă duc la culcare. Și te rog, nu mai da târcoale casei ăsteia, spărgându-mi lucrurile și zgâindu-te la mine prin ferestre. N-am nici o intenție să mă însor sau să mă stabilesc cu vreo femelă.

– Poți să-mi juri lucrul ăsta?

– Nu există nici un fel de aranjament. Lizzie trăiește cu Gilbert. Așa stau lucrurile. Și, bineînțeles, n-am cerut-o niciodată în căsătorie, ăsta-i doar un zvon prostesc. Acum pleacă, sunt sleit de oboseală, și la fel trebuie să fii și tu după acest lung spectacol.

S-a ridicat, s-a înfășurat mai strâns în pelerină, scoțându-și brațele prin despicături și unindu-și-le în față. A rămas o clipă locului, privindu-mă cu intensitate.

– Am să plec. Dar declară-mi că ești convins de tot ce ți-am spus.

– Sunt convins în parte.

– Spune-mi că ești absolut convins.

– Sunt convins. Acum, pentru numele lui Dumnezeu, pleacă!

Am înaintat cu lampa până la ușa din față, iar ea m-a urmat. Am deschis ușa. Lumina lămpii a revelat o ceață care aștepta afară, ca o prezență vie. Era cu neputință să deslușești capătul digului.

– Am să-ți luminez drumul, am spus, și m-am întors să iau lanterna electrică. Uite ce-i, ar fi mai bine să te conduc până la hotel. Fir-ar să fie!

– Nu-i nevoie, mi-a răspuns pe un ton plat, lipsit de viață. Mașina mea-i în apropiere.

I-am luminat cu lanterna drumul pe dig. Pe drum ceața părea mai subțiată.

– Unde ți-e mașina?

– Aici, în locul ăsta, ascunsă, de stâncă.

Am condus-o până la mașină și s-a urcat în ea. I-am spus: „Noapte bună!“

Ea mi-a răspuns:

– Ține minte!

A aprins farurile din față și am deslușit forma unei mașinuțe joase, roșii, cu două locuri. A dat mașina îndărăt, până ce-a ajuns la drum. Când a întors-o și a pornit în direcția hotelului, dintr-odată s-a materializat o siluetă, cineva care, evident, mergea pe drum. Rosina apăsase cu putere pe accelerație, mașina făcuse un salt brusc înainte, iar pietonul s-a găsit prins o clipă în lumina puternică a farurilor, după care s-a ghemuit repede lângă o stâncă. Mașina l-a ocolit, abătându-se din drum cu un scrâșnet, și apoi a pornit-o zgomotos înainte. Am scăpat lanterna în iarba înaltă și am rămas în plin întuneric.

Pietonul pe care Rosina fusese cât pe ce să-l calce era bătrâna din sat care mi-o evocase în chip straniu pe Hartley. Și acum, în lumina puternică a farurilor, am văzut-o bine. Bătrâna nu semăna cu Hartley. Era Hartley.

Capitolul doi

Acum, aflat la Londra, scriu povestea Rosinei și a tot ce s-a întâmplat mai târziu. După ce mașina a pornit-o în viteză, am rămas locului, împietrit de șoc, acel șoc care anihilează spațiul și timpul și te lasă într-o stare de contemplație. Eram paralizat. Nu văd cum de n-am căzut lat, atât de puternic a fost impactul inițial al revelației. La început am avut senzația – nu știu de ce m-a afectat în acest chip – nu a întâlnirii cu un lucru rău venit și oribil, ci pur și simplu a unui imposibil devenit brusc posibil, așa cum ne imaginăm posibilitatea sfârșitului lumii. Și, într-adevăr, era sfârșitul lumii. Îmi amintesc apoi că am întins foarte încet o mână, ca să mă pot sprijini de stâncă. Când m-am simțit în sfârșit în stare să mă aplec ca să-mi culeg lanterna, am devenit conștient că Hartley trebuie să fi dispărut, trebuie să-și fi continuat drumul și, deci, să se fi aflat acum la mare distanță, sau poate că o luase pe o scurtătură peste câmp. În orice caz, nu-mi putusem da seama în ce direcție mergea, când fusese prinsă în lumina farurilor. Mintea mea era atât de șocată, încât nu mă simțeam în stare să iau cea mai simplă hotărâre în legătură cu ce-ar fi fost de făcut. Am dat să alerg în direcția satului, apoi m-am oprit. Nu mi-a trecut prin gând să-i strig numele, așa ceva ar fi fost absolut imposibil. Într-adevăr, în acele momente, abia dacă-mi aminteam numele ei; ar fi țâșnit, ca în vis, într-un urlet incoerent. Am alergat și am început, prostește, să luminez drumul cu lanterna, încoace și-ncolo, cercetând locul unde o văzusem. Lumina puternică scotea în evidență urmele roților mașinii, iarba stâlcită, stânca galbenă ciupită de vărsat, ceața plutitoare. În cele din urmă, m-am întors pe dig înapoi acasă, mergând încet, ca un om care vine de la o înmormântare. Lămpile ardeau încă în bucătărie, focul trosnea încins în cămăruța roșie. Totul era la fel de calm cum fusese când, într-o eră anterioară a istoriei omenirii, stătusem de vorbă cu Rosina.

Tremuram tot. A mânca, a bea erau lucruri cu neputință. Am intrat în cămăruța roșie și m-am așezat lângă foc. „O fi văduvă?“ – întrebarea aceasta chinuitoare se formulase, pare-se, de la sine, din prima clipă îngrozitoare când o recunoscusem. Îngrozitoare, nu pentru că Hartley se schimbase aproape total, ci pentru că știam că totul în jurul meu se prefăcuse în ruine, orice veche presupunere se spulberase, orice cumplită posibilitate își

deschisese porțile. În momentele acelea, cred că nu mi-a dat prin cap că s-ar putea să urmeze curând o suferință cumplită. Nu perspectiva suferinței mă tulbura atât de intens, ci însăși experiența schimbării. Simțeam prezența unei îngrijorări, așa cum trebuie să simtă gâza care iese dintr-o crisalidă, sau fetusul încolăcit când își croiește drum spre lume. Nu era vorba de o proiectare în trecut. Amintirile păreau acum să-și fi pierdut însemnătatea. Era vorba de o nouă condiție de a fi.

În cele din urmă m-am culcat și am dormit buștean. Prinseseră deja contur în mintea mea unul sau două gânduri, sau mai curând întrebări elementare. „*O* fi văduvă?“ – un gând atotpătrunzător, încât nu putea fi socotit întrebare, ci însăși atmosfera pe care o respiram. Mă întrebam dacă mă văzuse prin sat și, în cazul ăsta, dacă mă recunoscuse. Eu o zărisem de câteva ori de la distanță. Oh, Dumnezeule, ce grozăvie! Am văzut-o și nu am recunoscut-o. Dar de bună seamă că eu, care nu mă schimbasem aproape deloc, eram foarte ușor de recunoscut. Atunci de ce nu mi se adresase? Poate că, din întâmplare, nu mă văzuse, poate că era mioapă, poate că... dar, în orice caz, ce căuta în sat? Locuia acolo, sau venise să petreacă o vacanță? Poate că mâine avea să dispară din nou, și n-am s-o mai revăd niciodată. Unde s-o fi ducând, seara, pe drumul cețos de pe țărmul mării? Mi-a trecut prin cap și gândul că s-ar putea să lucreze la hotelul Raven. Dar avea peste șaizeci de ani, Hartley avea peste șaizeci de ani! Niciodată nu mă gândisem că și Hartley îmbătrânise. Pe urmă am început să mă întreb dacă mă văzuse în întuneric și dacă, în caz afirmativ, își dăduse seama că o recunoscusem? După care mi-am spus: „M-a văzut cu Rosina. Cine știe ce-o fi auzit, ce ne-am spus oare în momentul acela?“ Nu-mi puteam aduce aminte. În cele din urmă am hotărât că nu mă putuse vedea, deoarece mă aflam în spatele luminii farurilor. Și mâine, mâine am s-o caut și am s-o caut și am s-o găsesc, și după aceea...

A doua zi m-am deșteptat cu senzația că lumea se schimbase cu desăvârșire. Sentimentul groaznic se atenuase și acum pusese stăpânire pe mine o agitație plină de anxietate și un dor fizic, dureros, de a mă afla în prezența ei: indubitabilul, aprigul magnetism al iubirii. Acestora li se alătura o bizară iminentă bucurie, ca și cum fusesem prefăcut peste noapte într-un soi de făptură benefică, înzestrată cu putința de a face bine. Puteam produce, puteam acorda binele. Eram prințul în căutarea Cenușăresei. Dețineam puterea de a transforma, de a înălța, de a tămădui, de a distribui o nevisată

fericire și bucurie. Dumnezeule mare, am venit aici, dintre toate locurile din lume, și, împotriva tuturor sorților, o găsisem în cele din urmă! Venisem aici din cauza lui Clement și o găsisem pe Hartley. Dar „*O fi* văduvă?“

Înainte de ora nouă mă și aflam în sat. Era o dimineață însorită, care promitea arșiță. Am făcut în grabă ocolul străduțelor. Pe urmă am coborât la golf și am luat-o îndărăt pe o cărare ce ducea pe deal, către bungalow-uri. De îndată ce s-au deschis cele două prăvălii, le-am vizitat. Pe urmă am rătăcit din nou, de jur împrejur. După aceea am intrat în biserica goală la acea oră și am rămas un timp, cu capul îngropat în mâini. Am descoperit că sunt în stare să mă rog și, într-adevăr, m-am rugat. E un lucru curios, pentru că eu nu cred în Dumnezeu. M-am rugat: „Ajută-mi s-o găsesc pe Hartley, și fă să fie singură, și fă-o să mă iubească, și să o pot face fericită pe veci!“ Putința mea de a o face fericită pe Hartley devenise lucrul cel mai dezirabil din lume, ceva a cărui împlinire ar fi încununat viața mea și ar fi făcut-o perfectă. Am continuat să mă rog și apoi am încercat o stare stranie, ca și cum aș fi adormit. În orice caz, am trăit experiența unei treziri cuprinse de panică: dacă am pierdut-o pe Hartley? Ca și cum unica mea șansă de a o găsi s-ar fi consumat în timpul cât dormisem. Vacanța i se terminase, plecase acasă, fugise, murise subit. Am sărit în sus și m-am uitat la ceas: era doar nouă și douăzeci. Am alergat afară din biserică. Și, în cele din urmă, am văzut-o.

Am văzut o femeie în vârstă, voinică, într-o rochie cafenie, fără nici o formă, ca un cort, ținând în mână o sacoșă pentru cumpărături și mergând încet, ca în vis, de-a lungul străzii, trecând de „Leul Negru“ în direcția prăvăliei. Silueta aceasta, pe care o mai observasem altă dată vag, indiferent, apărea acum, în ochii mei, cu totul schimbată. Avea drept fundal întregul univers. Și între mine și ea s-a nălucit, poate pentru ultima oară, viziunea unei fetișcane zvelte, cu gambe lungi și pulpe scânteietoare. Am început să alerg. Am ajuns-o fugind din urmă, după ce trecuse de cârciumă, și când m-am găsit alături de ea, i-am atins una din mânecile cafenii, largi ale rochiei. Ea s-a oprit, eu m-am oprit. Nu am putut scoate un cuvânt.

Fața familiară s-a întors spre mine, fața palidă, rotundă, ciudată, cu ochii violeți, misterioși; și atunci mi-am spus, reflectând cu oarecare ușurare: „Da, totul poate căpăta un sens, e aceeași persoană, și, până la urmă, reușesc s-o văd ca pe aceeași persoană!“

Fața lui Hartley, care părea acum cu totul albă, exprima o groază atât de copleșitoare, încât m-aș fi simțit eu însumi îngrozit dacă n-aș fi fost stăpânit în acea clipă de nevoia imperioasă, aproape mecanică, de a detecta „similitudini", de a găsi căi de legătură între prezent și trecutul îndepărtat. Da, era fața lui Hartley, deși răvășită și curios de moale și uscată. Un mănunchi de riduri fine, sensibile, pornind din colțurile ochilor, o luau în sus spre frunte, iar în jos spre bărbie, încadrându-i chipul asemenea unei cununi. Fruntea era brăzdată de niște linii orizontale, autoritare, iar deasupra gurii apăruseră fire lungi de păr, întunecate. Buzele îi erau vopsite cu un ruj umed, iar pudra de pe față se închegase ici-colo, în pete. Părul îi era cărunt, îngrijit și convențional coafat. Dar forma feței și a capului, precum și privirea transmiteau o comunicare directă, intactă, dinspre trecut către prezent.

Începu să murmure ceva:

– O... e...

Era limpede că știa cine sunt. Emise încă un „O!", privindu-mă cu un fel de implorare oarbă, îngrozită.

În cele din urmă am reușit să șoptesc: „Vino, vino!" și trăgând-o din nou de mânecă, m-am întors, luând-o spre biserică. Nu am încercat să merg alături de ea. M-a urmat, la câțiva pași în spate, iar eu întorceam mereu capul și mă poticneam. Dumnezeu știe cine a fost martorul acestei întâlniri. Poate că o duzină de oameni, poate că nici unul. Eu nu puteam vedea nimic altceva decât ochii îngroziți ai lui Hartley.

Am intrat în biserică și i-am ținut deschisă ușa mare, masivă. Nu era nimeni înăuntru. Prin ferestrele înalte, din sticlă simplă, se cernea o lumină rece, strălucitoare. M-am așezat în strana cea mai apropiată, iar ea s-a așezat pe una din bănci, astfel încât trebuia să se întoarcă spre mine ca să mă vadă. În atmosfera umedă, stătută, îi simțeam parfumul pudrei și căldura trupului. Lăsase jos sacoșa și se agățase cu amândouă mâinile de marginea stranei. Mâinile îi erau roșii și zbârcite și, după o clipă, și le-a ascuns din nou. A murmurat: „Îmi pare rău!", și a închis ochii. Mi-am sprijinit fruntea pe suprafața netedă de lemn pe care-și lăsase mâinile și am șoptit:

– Oh, Hartley... Hartley... Hartley...

Mai târziu mi-am dat seama că nu mă îndoisem nici o clipă că emoția ei era la fel de copleșitoare ca și a mea, deși s-ar fi putut să nu fie. Când mi-am

ridicat capul, am văzut-o tamponându-și fața cu o batistă și respirând cu gura deschisă, tremurând înfiorată, dar fără să se uite la mine.

– Hartley, eu... oh, Hartley... o, scumpa mea... unde locuiești, locuiești în sat?

Nu știu de ce aceasta a fost prima întrebare pe care i-am pus-o, poate pentru că implica răspunsul cel mai ușor. Orice altfel de conversație ar fi fost o problemă, de parcă am fi vorbit limbi diferite și ar fi trebuit să ne învățăm unul pe celălalt să vorbim.

– Da.

– Nu ai venit în vacanță, locuiești aici?

– Da.

– Și eu la fel. M-am pensionat. Unde locuiești?

– Sus pe deal.

– Într-unul dintre bungalow-uri?

– Da. Apoi adăugă: E o vedere frumoasă.

Și ea se bâlbâia. Batista cu care se tamponase îi întinsese puțin ruj de buze pe obraji.

– Te-ai măritat, nu-i așa – ești încă... Vreau să spun, soțul tău încă mai... adică acum... ai un soț?

– Da, da, o, da. Soțul meu trăiește... e cu mine, da... locuim... locuim acolo.

Am rămas tăcut, în timp ce un întreg univers de posibilități se restrângea treptat, ca într-un trucaj de scenografie, prăbușindu-se fără zgomot, împăturindu-se, scufundându-se, devenind foarte mic, pierind. Deci... asta era... orice-ar fi fost. Și va trebui să reflectez, să inventez, ca să pot exista într-un fel nou în această situație, despre care îmi dădeam seama, indiferent de ce-ar fi simțit Hartley, că era unica și continua situație pentru mine, starea finală a lucrurilor, centrul universului.

– Îmi pare rău, am spus.

Și-a clătinat și și-a scuturat ușor capul de emoție, la auzul acestui penibil tribut. O scurtă litanie, un vast dar laconic „Amin!“

– Eu, am continuat, nu m-am căsătorit, n-am fost însurat niciodată.

Și-a mișcat din nou capul, privind în jos la batista înroșită. Și o clipă am rămas împreună în tăcere, ca și cum am fi contemplat, cu răsuflarea tăiată, un uriaș eveniment care tocmai avusese loc. Pe urmă, asemenea oamenilor care într-un moment de criză vorbesc la întâmplare, am bolborosit cu repezeală:

– M-ai văzut și înainte, m-ai văzut pe stradă, poate că nu m-ai recunoscut?

– Da. Te-am văzut acum vreo trei săptămâni. Te-am recunoscut. Nu te-ai schimbat.

Nu am avut forța să-i răspund: „Nici tu nu te-ai schimbat“, deși mai târziu m-am acuzat singur pentru că n-am spus-o. Oare cât suferă femeile când își pierd frumusețea, în ce măsură își dau seama? Dar pe moment m-a prins în gheară și m-a înspăimântat un alt gând:

– Și dacă m-ai recunoscut, de ce nu mi-ai vorbit?

– Nu eram sigură dacă vrei să mă mai vezi. Mi-am zis că poate preferi să nu ne recunoaștem unul pe celălalt.

– Cum adică, ai putut gândi că te-am recunoscut și că nu... și că te-am evitat... că te-am ignorat? Cum ai putut gândi asemenea lucru?

– N-am știut... n-am știut ce sentimente ai după toți acești ani... dacă mă condamni încă sau dacă m-ai uitat. Ești atât de mare și de celebru... s-ar fi putut să-ți displacă sau să nu vrei să mă mai cunoști.

– O, Hartley, cum ai putut, de-ai ști numai... am petrecut ani întregi căutându-te, n-am încetat nici o clipă să te iubesc...

Am atins umărul rochiei cafenii, luându-i o secundă gulerul între degete.

– Nu, nu, murmură ea, îndepărtându-se ușor.

– Știai că te-am văzut aseară?

– Da.

– Abia atunci te-am recunoscut. Și din momentul acela am trăit într-un soi de exaltare. Cum ai putut crede că te condamn sau că te-am uitat? Tu ești dragostea mea, încă mai ești, însemni încă pentru mine tot ce ai însemnat.

O ușoară grimasă, ciudată, asemănătoare unui zâmbet, i se așternu pe față și își scutură din nou capul, fără să se uite la mine.

Nu puteam spune nimic mai mult, trebuia să mă năpustesc cu teribila întrebare:

– Ai același... soț... cel cu care te-ai măritat... atunci?

– Da, e același.

– Nu i-am cunoscut niciodată numele, nu-ți știu numele de femeie măritată.

– Sunt doamna Fitch. Numele lui este Fitch... Benjamin Fitch.

M-am îndoit, de parc-aș fi primit o lovitură în stomac. Acum, oroarea de a o ști măritată era legată de un nume, acea oroare cu care va trebui să coexist

de acum înainte. M-a inundat un imens val de milă de mine însumi, și mi-am încrețit fața de durere.

– Hartley, cu ce se ocupă el, vreau să spun, ce face, ce lucrează?

– E ușor infirm acum, obișnuia să facă drumuri cu mașina ca reprezentant comercial, cu diverse treburi, un fel de agent, acum a ieșit la pensie. Ne-am mutat aici, locuiam în Midlands, și am venit aici, în bungalow...

– Vai, Hartley, nu-i ciudat, amândoi am venit aici ca să ne reîntâlnim, fără să știm nimic? Pare mâna destinului, nu-i așa? Dar ce suferință!

Hartley nu răspunse nimic. Își privi ceasul.

– Și... copii... aveți?

– Avem un fiu. Are optsprezece ani. E plecat pentru un timp.

Acum vorbea mai calm și cu un soi de încetineală, de parcă trebuia să ducă la capăt o sarcină neplăcută.

– Cum îl cheamă?

Răspunse după un moment:

– Titus. Apoi repetă: Titus e numele lui. După care își privi din nou ceasul: Trebuie să plec. Trebuie să mă duc după cumpărături. Am să întârzii.

– Hartley, te rog, te rog rămâi aici, trebuie să-ți mai vorbesc, spune-mi... da... spune-mi ce făcea soțul tău, ce vindea, înainte de a se fi pensionat?

Pur și simplu, simțeam nevoia să-i pun întrebări.

– Stingătoare de incendiu. Era în branșa strigătoarelor de incendiu. Apoi adăugă: Seara, când venea acasă, era întotdeauna atât de obosit.

Această bruscă viziune a serilor ei, ani și ani de seri de oboseală, m-a făcut să întreb fără rețineri:

– Și ești fericită în căsnicie, Hartley? Ai avut o viață bună?

– O, da, da, am fost foarte fericită, da, a fost un menaj foarte fericit.

Era cu neputință să-ți dai seama dacă era sinceră. Probabil că da. „O viață bună.“ Ce expresie ciudată întrebuințasem! Și ambele noastre vieți s-au scurs și au fost întru câtva împlinite, de când ne-am întâlnit ultima oară? Vocea lui Hartley, care păstrase ușoara tonalitate nazală, puțin monotonă, atât de atrăgătoare pentru mine, rezonanță pe care o avusese întotdeauna, cu o ușoară amprentă a accentului local, m-a făcut să-mi dau seama cât de mult se schimbase vocea mea.

Am simțit dintr-odată că-mi pierd respirația și mi-am lăsat ambele mâini pe balustrada stranei. Degetul meu mic i-a atins rochia, și din nou s-a îndepărtat ușor. Ceva sumbru, amenințător părea să planeze peste creștetul

meu, aproape. Fusese fericită în toți acești ani, da, de ce nu, și totuși refuzam să cred, nu puteam suporta gândul. Ea existase în toți acești ani, și viețile noastre trecuseră. Am tras cu iuțeală aer în plămâni, și acel ceva sumbru păru să se risipească. Mi-am spus că trebuie să fiu „ingenios", și cuvântul ingenios părea să-mi fie de ajutor. Trebuie să fiu ingenios și să procedez în așa fel încât să nu sufăr prea mult. Trebuie să-mi caut puțină fericire, pur și simplu puțină alinare, aici, în mod ingenios.

Am început să vorbesc, fără să știu prea bine ce voiam să spun, sau de ce:

– Femeia aceea de aseară, din mașină, e o actriță bine-cunoscută, Rosina Vamburgh. Venise tocmai să-mi facă o vizită...

– O, noi nu mergem aproape deloc la teatru...

– ... o vizită profesională.

– Te-am văzut la televizor.

– Da? În ce anume?

– Am uitat. Acum trebuie să plec, repetă ea, ridicându-se și luându-și sacoșa de târguieli.

M-a cuprins panica.

– Hartley, nu pleca, arăți... ah, arăți atât de obosită...

Desigur că nu era lucrul cel mai potrivit pe care-l puteam spune, dar exprima un soi de dorință de a o ocroti, și tandrețe, și milă, și un gen de umilință, toate aceste sentimente pe care le încercasem când o văzusem stând acolo în fața mea, sub chipul unei femei bătrâne. Nu arăta obosită, oboseala era, într-un fel, însăși expresia feței sale, nu atât tristețe și suferință cât o vastă istovire, ca aceea a unui om care a muncit din greu ani și ani la rând.

– Mă simt foarte bine, în afară de niște nesfârșite tulburări stomacale. Tu arăți bine, Charles, și atât de tânăr! Trebuie să plec.

Se foi pe lângă mine, îndreptându-se spre ușă. Am sărit și am urmat-o.

– Dar ce vom face acum?

Hartley îmi aruncă o privire de parcă n-ar fi înțeles prea bine întrebarea mea. Am repetat:

– Ce vom face acum? Vreau să spun... o, Hartley, Hartley, când pot să te mai văd, ne putem întâlni după ce-ți faci târguielile, ne putem vedea la cârciumă, sau vrei să vii la mine acasă...?

Viziuni de nebunie se deschideau îndărătul acestor cuvinte.

Hartley deschise ușa bisericii, trăgând de ea cu greutate, și, peste umărul ei, am văzut mormântul lui „Mutulică“, și gardul din zăbrele de fier, și ulița satului, populată de trecători, și linia îndepărtată a orizontului mării. Am rostit pe un ton sălbatic:

– Desigur, am să-ți fac o vizită, o să fiu încântat să-ți cunosc soțul, și va trebui să veniți amândoi în ciudata mea casă, să luăm împreună o băutură, știi unde locuiesc...

– Da, știu, mulțumesc, dar nu încă, soțul meu nu se simte prea bine.

– Dar am să te mai văd, trebuie... care-i adresa ta, care bungalow?

– Se numește Nibletts, e ultimul din șir, dar încă nu... am să-ți dau de veste...

– Te rog, Hartley, hai să ne întâlnim după ce-ți faci târguielile, dă-mi voie să te ajut...

– Nu, nu, am întârziat. Nu veni, rămâi aici. Am să te văd mai târziu, adică în altă zi, te rog să nu faci nimic. O să-ți dau de veste. Acum trebuie să fug. Am să-ți dau de veste. Te rog, rămâi aici. La revedere.

Voisem s-o ating, dar numai cu vârfurile degetelor; de parcă ar fi fost o fantomă care s-ar fi putut mistui; voisem să-i mângâi stofa rochiei între degetele mele. Acum însă simțeam o nevoie mai concretă, să-i iau capul în mâini și să-l lipesc de mine, să-i ascult inima bătând. Vechi dorințe prinseseră dintr-odată viață. Îi vedeam ochii albaștri, albaștri și expresia curioasă, nebună a feței rotunde, expresie rămasă atât de neschimbată. Și buzele, care fuseseră atât de albe și de reci.

Am început să-i spun:

– Știi, nu am telefon...

A ieșit în grabă din biserică și a închis ușa cu grijă. Supunându-mă dorinței sale, am mai rămas un timp. M-am întors și m-am așezat pe același loc, și mi-am lăsat din nou mâinile pe lemnul de care se lipiseră mâinile ei.

Ce trebuia să fac, cum trebuia să mă organizez pentru tot restul vieții, acum că o regăsisem pe Hartley? Aveam să mă duc la Nibletts o dată pe săptămână și să iau ceaiul cu domnul și doamna Benjamin Fitch? Sau să le ofer cârnați cu fasole și vin roșu la Capul Shruff? Să-i iau la Londra la un spectacol? Să mă îngrijesc de viitorul lui Titus? Să am grijă de ei toți? Să-i las moștenire lui Titus averea mea? Mintea îmi făcea salturi nebunești, perspective uriașe mi se deschideau în față, zone imense de viitor se însuflețeau rapid și se populau cu posibilități, una mai fantezistă decât

cealaltă. „Ingenios“, îmi spuneam, „trebuie să fiu ingenios.“ M-am uitat la ceas. Zece și douăzeci. Atâta gândire intensă, într-un interval atât de scurt! Am mai rămas un timp, cât am calculat că Hartley trebuie să-și fi făcut târguielile și să fi urcat din nou dealul spre casă, apoi am ieșit din biserică și m-am așezat pe mormântul lui „Mutulică“, rezemându-mă de piatra cu imaginea unei „ancore încâlcite“. De acolo puteam vedea, peste creștetele copacilor, acoperișurile bungalow-urilor printre care se găsea și ultimul, reședința domnului și doamnei Fitch. Un reprezentant comercial infirm. Ce-o fi având? Un schilod? Știam că va trebui foarte curând să mă duc să văd cum arată domnul Fitch. De ce oare fusese Hartley atât de reținută, de ce nu-mi spusese: „Da, vino să ne vizitezi“ sau „Ne-ar face plăcere să venim să-ți facem o vizită“? Desigur că judecata sănătoasă impunea asemenea gesturi, indiferent de ceea ce simțea ea. Politețea le impunea și prin politețe am fi putut salva situația, cel puțin pentru moment. Sau poate că soțul ei infirm era într-adevăr bolnav, suferind, indispus, sau chiar țintuit la pat? Dar, vai, ce simțea Hartley, ce-o determina să fie atât de încordată și de îngrijorată? Poate că reținerea de a mă invita la ei era lesne de înțeles, într-adevăr foarte lesne de înțeles. „Ești atât de mare și de celebru!“ Poate că se rușina cu casa și cu soțul ei. Asta nu însemna că nu-l iubește. Dar îl iubea oare? Trebuia să aflu. Era într-adevăr fericită? Trebuia să aflu. Și vechiul, oribilul gând dulceag începu să-mi dea iar târcoale: „Probabil că regretă amarnic această alegere greșită. Probabil că întreaga-i viață a fost măcinată de părerea de rău că nu s-a măritat cu mine“. „Te-am văzut la televizor.“ Ce să fi însemnat aceasta? Ce junghiuri de remușcare, meschine și devastatoare o răscoliseră când m-a văzut în chip de „celebritate“? Cum ar fi putut să știe că rămăsesem același și că încă îi mai simțeam lipsa? Și nu se gândea oare la mine ca la un bărbat înconjurat de femei frumoase și având o amantă permanentă? O văzuse pe Rosina, e posibil să o fi văzut și pe Lizzie. Brusc, mi-a venit altă idee, la fel de dureroasă și de dulceagă: „Poate că nu vrea să mă vadă tocmai din pricina regretelor ei: remușcare, gelozie, îndărătnicia închipuirilor sterile. Nu vrea să se mai gândească la ce-ar fi putut să fie“. O, Doamne, toți acești ani, întreaga noastră viață pe care am fi putut-o petrece împreună! Nu vrea... să reînceapă să mă iubească... s-o ia de la capăt.

Posedam în suficientă măsură instinctul gândurilor primejdioase, pentru a-l goni pe acesta din urmă. Într-adevăr, în timp ce-mi sprijineam spinarea de suprafața laconicului monument al lui „Mutulică“, încălzit de soare și

pătat de licheni, îmi schițam un fel de program de supraviețuire. În linii mari, programul era următorul: nu încăpea nici o îndoială că, de acum înainte, va trebui să-mi închin tot restul vieții mele lui Hartley. (Am alungat rapid gândul că domnul Fitch ar fi fost grav bolnav și că ar putea muri în curând.) Și hotărârea mea va putea fi dusă la îndeplinire numai dacă acceptam căsnicia lor și încercam cu succes să construiesc o legătură de prietenie cu ea și, probabil, cu el. Hartley și cu mine nu puteam fi considerați doar doi turiști care se revăd, asta era în afară de orice dubiu. Soțul ei va trebui, cel puțin, să mă suporte. Poate că o să vadă în mine o figură caraghioasă? Nu-mi păsa de asemenea lucru, dar imaginația îmi zbura atât de vertiginos, încât o și auzeam pe Hartley spunându-i soțului ei: „Vai, iar a venit dragul de Charles, nu se poate ține departe de mine!“ – în timp ce, desigur, în inima ei, simțea cu totul altceva. S-ar putea ca soțul să fie chiar măgulit că o personalitate din „lumea teatrului“ o admiră pe soția lui. Oricum, toate acestea erau speculații insipide sau, în orice caz, premature.

Ce-mi rămânea acum de făcut era să mă concentrez asupra posibilității unei iubiri care să ia forma unui adânc, pur și afectuos respect reciproc, să fim constant conștienți unul de prezența celuilalt, într-un mod care să ne lege indisolubil. Firește că va fi, va trebui să fie, dragoste între noi, dar o dragoste epurată de nebunia posesivității, purificată de egoism, disciplinată de timp și de irevocabilitatea destinelor noastre. Va trebui, în sfârșit, să descoperim cum putem însemna absolutul unul pentru celălalt, fără să ne mai pierdem vreodată unul pe celălalt, fără să facem vreun pas greșit sau să irosim vreun strop din cupa, plină vârf, de adevăr și de istorie, pe care o țineam, cu gravitate, între noi doi. „O voi respecta, o voi respecta“, îmi repetam întruna. Simțeam față de ea o tandrețe adâncă și pură, un miracol de iubire păstrată cu sfințenie. Și cât de limpede curgea acest izvor din trecutul îndepărtat! Da, va trebui să ne culegem în liniște trecutul, să-l culegem într-o tacită înțelegere, fără crize și drame, fără să ne acuzăm sau să ne disculpăm, fără conflicte. Și ce miraculos de posibil părea totul, acest tăcut proces de răscumpărare, în timp ce recapitulam mica noastră conversație din biserică, atât de pasionată și totuși, duioasă și divin de stupidă. Așa să arate, oare, momentul în care-ți reîntâlnești marea iubire a vieții, după un număr nesfârșit de ani? Și n-am fost oare din nou, unul pentru celălalt, făpturile inocente și sfioase de odinioară? Discuțiile noastre fuseseră întotdeauna pure, și în conversația bâiguită pe care o avusesem

acum, nota aceasta de puritate se făcuse din nou simțită. Poate că voi reuși, într-adevăr, prin ea și prin iubirea noastră copilărească, acum iremediabil castă, să devin ceea ce am sperat să devin când m-am refugiat la mare: un om cu inima pură. Întrebarea: „O *fi* văduvă?“ părea să aparțină unui trecut îndepărtat, unui fel de a gândi cu totul dispărut, în întregime dat uitării. Întrebarea care amenința acum să devină imperioasă, în pofida programului de supraviețuire rațională cu care mă înarmam, era următoarea: „*O fi* fericită?“ Pentru a hotărî asupra răspunsului era necesar să-l inspectez pe domnul Fitch. Și, mai mult, îmi era cu neputință să mai aștept. În timp ce mă întorceam agale către Capul Shruff, îmi spuneam: „Trebuie să-l văd pe domnul Fitch încă azi. O să le fac o vizită azi, la orele șase seara!“

Numai în clipa când apăsam butonul soneriei de la Nibletts am început să mă întreb dacă, în toți acești ani, Hartley i-o fi pomenit vreun cuvânt despre mine.

Nibletts este un bungalow mic, pătrat, construit din cărămidă roșie, care, din fericire, a fost parțial văruit. Pur și simplu se cațără pe deal, având în față un pâlc de copaci turmentați de vânt, alături panta ce coboară spre sat, în spate povârnișul ce duce la mare, iar în jur și deasupra, pădure. Are o înfățișare trainică, solidă. Alte case ar putea fi clădite pe nisip sau chiar din nisip, dar în nici un caz Nibletts. Cărămizile sunt neștirbite, ascuțite, netocite pe la colțuri. Acoperișul n-a fost prins de mușchi și se simte că nici nu va fi vreodată. O alee din lespezi roșii, la fel de curate și strălucitoare, mărginită de tufe mici de trandafiri ghimpoși, înfloriți, duce la ușa din față. O volbură înghirlandată de clematite albe, împletite pe unul din stâlpii de lemn ai portalului, îndulcesc cu oarecare grație albastrul ușii acoperite cu o vopsea foarte groasă și lucioasă. Ușa are un geam oval din sticlă opacă, givrată, ce pare să ți se dilate în fața ochilor. Nibletts nu-i o casă lipsită de farmec, e drăguță și intimă, cu discretele-i porțiuni văruite și cu ușa împrejmuită de flori luminoase. Interiorul e alcătuit din patru camere principale, camera de zi și bucătăria-sufragerie, ambele aflate în spate, dând către o pajiște înclinată, dominată de priveliștea mării. Dar văd că o iau înainte.

Căldura se încinsese. Temperatura se ridicase în timpul după-amiezii la douăzeci și ceva de grade, iar atmosfera licărea încă de arșiță. De pe coasta dealului se zăreau în depărtare promontoriile golfului, scăldate în ceața

gălbuie a asfințitului. Imensul bol al mării sclipea într-un albastru foarte palid, pe care jucau miraje argintii și fulgerări de lumină. Tufișurile încărcate de trandafiri răspândeau un parfum dogoritor. Soneria, pe care o apăsasem tocmai când mi se năzărise ideea că poate domnul Fitch nu avea habar că o cunosc pe soția sa, lucru care ar fi justificat panica lui Hartley, scoase un clinchet dulce, pătrunzător, ca acela al unui diapazon ciocănit în fața unui cor de îngeri. Dinăuntru se auzeau glasuri înăbușite. Apoi, după o clipă, Hartley a deschis ușa.

Am încercat din nou șocul înfățișării ei schimbate – pentru că în imaginația mea aprinsă și tandră redevenise din nou tânără – chiar înainte de a-i desluși pe chip o expresie de spaimă, care s-a spulberat pe dată. Pe urmă n-am mai putut vedea nimic decât ochii ei mari, aproape violeți, oarecum înghețați și voalați, de parcă priveau dincolo de mine. Am simțit că mi se aprind obrajii, blestematul val de roșeață năpădindu-mi gâtul și fața.

În mod deliberat, nu-mi pregătisem nici o frază. Am spus doar:

– Scuză-mă, tocmai treceam pe aici reîntorcându-mă dintr-o plimbare, și m-am gândit să intru pentru o clipă.

Înainte de a-i auzi răspunsul, am avut timp să gândesc: „Ar fi trebuit s-o las pe ea să vorbească mai întâi! Atunci, dacă într-adevăr nu i-a povestit soțului ei nimic despre mine, ar fi putut pretinde că venise cineva care vindea perii“. Eram îmbrăcat în blugi, cu o cămașă albă, curată, și haina mea de pânză, cam decolorată, dar cuviincioasă. Am încercat să mă uit în ochii ei, dar nu mi-a fost cu putință, iar spaima, sau ce-o mai fi fost, se mistuise.

Nu mi-a răspuns nimic, dar s-a întors cu spatele, anunțând ceva în casă. Ceva ce suna ca: „El e!“ În timp ce vorbea, a tras ușa după ea, aproape închizându-mi-o în nas, și o clipă am crezut că pur și simplu n-o să revină.

Dinăuntru s-a auzit o exclamație, poate că un „Oh!“

Ușa s-a deschis din nou și Hartley mi-a zâmbit:

– Intră pentru o clipă.

Mi-am frecat tălpile pe ștergătorul mare, aspru, curat, de culoare portocalie, și am intrat în hol, orbit de schimbarea luminii.

Tot drumul de la Capul Shruff până aici și, de fapt, întreaga zi, începând din momentul când hotărâsem s-o vizitez pe Hartley, fusesem de-a dreptul bolnav de emoție, răvășit de un amestec de obscură trepidație fizică și teamă curată, asemănătoare (numai că acum era mult mai rău) cu sentimentul pe care-l încercam când săream în apă de pe trambulinele foarte înalte din

California, ca s-o impresionez pe Fritzie. În întunericul brusc al holului nu reușeam s-o văd bine pe Hartley, dar îi simțeam prezența asemenea unui magnetism difuz, care, într-un fel, impregna întreaga casă, de parcă Hartley ar fi fost casa, iar eu aș fi fost îngrămădit într-o cavernă în care ea mă învăluia, iar eu nu reușeam s-o ating. Într-adevăr, imposibilitatea de a o atinge făcea ca tot trupul meu să fie înfiorat parcă de un fel de electricitate negativă. În același timp, eram înnebunitor de conștient de prezența soțului invizibil. Înainte de sosire și de apăsarea butonului de sonerie, îmi imaginasem și-mi reimaginasem cu intensitate întâlnirea cu domnul Fitch, și aceasta îmi apăruse, cu anticipație, ca un salt în necunoscut, în irevocabil. Numai că acum aveam senzația unei scufundări chinuitor de lente, de parcă apa spre care mă îndreptam se retrăgea întruna, lăsându-mă să mă prăbușesc încet prin văzduh.

Hartley m-a lăsat în hol și, aproape închizând ușa în urmă-i, a intrat în altă cameră, unde s-a petrecut o consultație în șoaptă. Holul era micuț. Deslușeam acum o masă ca un altar, cu o vază cu trandafiri pe ea, și, deasupra, o gravură cafenie, reprezentând un cavaler medieval. Hartley își făcu din nou apariția, deschise o altă ușă și mă pofti într-o încăpere pustie, care s-a dovedit a fi odaia de zi. Murmură:

– Îmi pare rău, tocmai ne luam ceaiul, venim și noi într-o clipă.

După care mă părăsi din nou, închizând ușa.

Abia acum îmi dădeam seama cât de primejdios acționasem și cât de nechibzuit fusesem. Pentru mine, ora șase însemna ora băuturilor. Gândisem că era o oră potrivită și omenească pentru o vizită. În realitate, le întrerupsesem masa de seară. Pentru a-mi amăgi acest înspăimântător interval, am început să mă uit prin cameră. Un bovindou spațios, cu un prag lat, semicircular, vopsit în alb, înconjurând tot cuprinsul ferestrei, oferea o vedere parțială asupra satului și o priveliște grandioasă a golfului și a mării. Pe pragul ferestrei, alături de o vază mare cu trandafiri, se afla un binoclu puternic, din cele costisitoare. Marea, poleită de lumina clară, strălucea în cameră, ca o oglindă emailată. Lumina bogată mă ațâța și mă deprima, mă orbea în asemenea hal, încât abia de puteam deslușì obiectele care mă împrejmuiau. Pe jos se așternea un covor gros, iar încăperea era încinsă, înăbușitoare, excesiv parfumată de trandafiri.

Hartley intră urmată de soțul ei. La prima mea privire năucită, înfățișarea lui Fitch mi-a apărut grosolan băiețească. Era scund și îndesat, și avea un

cap rotund, cu o expresie de adolescent, un gât gros și un păr cenușiu, tuns scurt. Ochii de un căprui foarte închis erau înguști, gura mare, senzuală, bine conturată, iar nasul proeminent, lucios, cu nări largi, mobile. Avea umeri lați și degaja un aer de forță. Dacă era cumva infirm, acest lucru, cu certitudine, nu se observa. A intrat zâmbind. M-am hlizit și eu, clipind din ochi și, spontan, ne-am dat mâna.

– Mă bucur să vă cunosc.

– Sper că nu v-am deranjat.

– Absolut deloc.

Hartley, care când îmi deschisese ușa purtase ceva albastru, probabil un șorț, apăruse acum într-o rochie de pânză galbenă, cu pieptarul strâns și fusta largă. Se mișca nervoasă prin cameră, fără să se uite la mine.

– Vai, dragă, trebuie să deschid o fereastră. Ce zăpușeală e în camera asta! Nu vrei să iei loc?

M-am așezat, sau mai curând m-am cufundat, într-un fotoliu de catifea, adânc, jos, lung.

– Să ne aducem mâncarea aici? îl întrebă Hartley pe Fitch.

– De ce nu?

Hartley s-a întors în bucătărie unde, evident, luaseră masa și a revenit cu două farfurii, în timp ce Fitch a tras din zid o măsuță îngropată și i-a aranjat într-un echilibru cam precar picioarele pe covorul gros. Hartley i-a dat cele două farfurii lui Fitch, care le-a ținut în mână, cât ea s-a foit căutând niște suporturi pe care să le așeze. Cele două farfurii, cu furculițele și cuțitele pe ele au fost în sfârșit așezate pe masă, s-a adus și un coșuleț cu pâine, sau ceva în genul ăsta, două scaune cu spetează dreaptă au fost trase peste covorul rezistent, iar Hartley și Fitch s-au așezat, întorcându-și astfel scaunele încât să stea cu fața spre mine. Mâncau șuncă cu salată, dar era evident că devenise imposibil să-și continue masa.

– Vrei să mănânci ceva? mi s-a adresat Hartley.

– O, nu, mulțumesc. Am venit doar pentru o clipă. Îmi pare teribil de rău, văd că v-am întrerupt...

– Absolut deloc.

Fitch nu scotea un cuvânt, dar se uita la mine cu ochii lui întunecați și înguști, umflându-și nările ca două găuri negre. Când nu vorbea, gura lui groasă arăta amenințătoare.

Surpriza, sau poate că o nerăbdare iritată, le tăiase parcă orice posibilitate de conversație, așa încât am căutat la repezeală ceva care să mențină cursul discuției. Hotărâsem să plec de îndată ce avea să ia sfârșit cel mai scurt cu putință schimb de replici politicoase.

– Ce priveliște frumoasă aveți!

– Da, nu-i așa? De fapt, am luat casa de dragul priveliștii.

– Casa mea dă spre stânci și spre mare. Totuși, e confortabilă pentru înot. Înotați mult?

– Nu. Ben nu poate să înoate.

– Îmi place fereastra asta imensă, puteți vedea totul de jur împrejur.

– Da, e frumos, nu-i așa? Apoi adăugă: E casa visurilor noastre.

– Aveți electricitate? întrebă Fitch care până atunci nu scosese o vorbă.

Am socotit întrebarea drept o remarcă prietenoasă.

– Nu. Dumneavoastră aveți, desigur. E o adevărată binecuvântare. Eu trebuie să mă descurc cu lămpi cu gaz și cilindri de gaz caloric.

– Aveți mașină?

– Nu. Dumneavoastră aveți?

– Nu. Ce v-a adus în această parte a lumii?

– Mă rog, nici un fel de motiv special. O prietenă a mea mi-a descris locul, era de prin părțile astea, și doream să mă retrag în vecinătatea mării. Și-apoi casele sunt mai ieftine pe aici decât...

– Nu chiar atât de ieftine, observă Fitch.

În tot acest timp, acum că ochii mi se obișnuiseră cu lumina, ambianța se imprima în mintea mea cu claritatea și autoritatea unei fotografii. Eram conștient de picioarele mele întinse stângaci, de fața mea încă îmbujorată, de bătăile repezi ale inimii, de atmosfera îmbâcsită de parfumul trandafirilor, asupra căreia fereastra deschisă nu avusese nici un efect, și de faptul că fotoliul prea jos mă situa într-o poziție de inferioritate. Percepeam desenul floral, cafeniu și galben al covorului, tapetul cafeniu deschis, dalele lucioase, gălbui, din jurul căminului electric, îngropat în zid. De fiecare parte a căminului atârna câte un ornament de alamă, cu basoreliefuri reprezentând biserici. Deasupra covorului era așternută o scoarță mițoasă, ciudată, ce pricinuia dificultăți suplimentare unuia din picioarele mesei. În cameră se mai găsea și un televizor mare, pe care era așezată altă vază cu trandafiri. Nici o carte. Încăperea era foarte curată și îngrijită, astfel încât am dedus că, în afara urmăririi emisiunilor de televiziune, întreaga viață a casei se

desfășura la bucătărie. Singurele semne de folosire a camerei erau, pe unul din scaune, un catalog lucios pentru comenzi de mărfuri prin poștă și o scrumieră cu o pipă în ea.

Hartley și Fitch stăteau la masă țepeni și drepți, ca o pereche căsătorită reprezentată de un pictor naiv. Fața ciudată și nu total neplăcută a lui Fitch avea ceva primitiv în contururile-i distincte și în suprafețele-i bine definite. Fața lui Hartley era, sau poate că așa apărea în viziunea mea fugitivă, mai încețoșată, mobilă, o lună netedă, albă, cu ochii ascunși. Nu mă puteam uita decât la rochia ei galbenă, largă, tăiată rotund în jurul gâtului, semănând mai curând cu o cămașă de noapte, și imprimată cu floricele mici, cafenii. Fitch purta un costum ponosit, albastru deschis cu dungi subțiri maro. Bretelele erau vizibile pe sub haina descheiată, pe care o trăsese probabil în grabă când îi fusese anunțată vizita mea. Cămașa albastră pe care o purta era curată. Hartley ba își aplatiza, ba își umfla onduleurile părului cărunt. Mi se făcuse rău din pricina emoției și a fâstâcelii și a rușinii și a dorinței de a pleca de acolo și de a cumpăni ce însemnau toate astea pentru mine.

– Locuiți de mult aici?

– De doi ani, îmi răspunse Fitch.

– Încă nu ne-am stabilit ca lumea, adăugă Hartley.

– V-am văzut la televiziune, urmă Fitch. Mary a fost emoționată – și-a amintit de dumneavoastră.

– Da, desigur, mă ținea minte de la școală, desigur...

– Noi nu cunoaștem nici o personalitate celebră, a fost emoționant, îți închipui...

Pentru a înlătura acest subiect respingător, am întrebat:

– Fiul dumneavoastră e încă elev?

– Fiul nostru? întrebă Fitch.

– Nu, a părăsit școala, îmi răspunse Hartley.

– E un fiu adoptat, știți, precizează Fitch.

Puțin mai înainte, își agitaseră din când în când furculițele, pretinzând că mănâncă. Acum le lăsară din mână. Se uitau, nu la mine, ci la covorul de lângă picioarele mele. Fitch îmi aruncă la un moment dat o privire. Am hotărât că sosise timpul să plec.

– Mă rog, a fost foarte amabil din partea dumneavoastră că mi-ați îngăduit această vizită. Acum trebuie să plec. Vă rog să mă scuzați că v-am

întrerupt... cina. Sper că veți veni în curând să-mi faceți și mie o vizită. Aveți telefon?

– Da, dar e deranjat, răspunse Fitch.

Hartley se ridică în grabă de pe scaun. M-am ridicat și eu și am pășit peste scoarța mițoasă.

– Ce scoarță frumoasă!

– Da, încuviință Hartley, e o scoarță făcută din petice.

– O... ce?

– O scoarță din petice. Ben le confecționează.

Deschise ușa camerei de zi.

Fitch se ridică mai greoi și acum când se apropie ca să mă conducă la ușă, am văzut că șchiopăta. Mi se adresă:

– Luați-o dumneavoastră înainte. Eu am un picior cam poznaș. O veche rană din război.

În timp ce străbăteam holul întunecat, îndreptându-mă spre scânteierea orbitoare a ochiului oval de sticlă din ușă, am repetat:

– Trebuie să rămânem în legătură, nu-i așa? Sper că veți veni amândoi la mine să luăm împreună o băutură și să-mi vedeți casa bizară...

Hartley mi-a deschis ușa.

– La revedere și mulțumim pentru vizită, au fost cuvintele lui Fitch.

Mă aflam din nou pe aleea cu dale roșii, iar ușa se închisese în urma mea. De îndată ce am ieșit din raza lor de vedere, am început să alerg. Am ajuns gâfâind pe ulița satului și am pornit-o apoi cu pași normali pe cărarea ce ducea la drumul de pe țărm. Mergând, încercam o stranie și neplăcută senzație în spate, pe care, în vâltoarea emoțiilor sălbatice și a simțămintelor care mă năpădeau, am reușit s-o identific drept senzația de a fi urmărit cu privirea. Era cât pe ce să întorc capul, când mi-am dat seama că mă aflam în câmpul vizual oferit de bovindoul de la Nibletts, și în sfera binoclului puternic al lui Fitch, dacă îi venise cumva ideea să se așeze pe pragul ferestrei și să urmărească plecarea mea. De la Nibletts puteau fi văzute părți întregi ale satului, dar biserica și cimitirul erau ascunse de copaci. Deci asta era explicația stinghereli lui Hartley, se gândise oare că Fitch mă văzuse când am întâlnit-o și am dus-o spre biserică? Îmi aduceam aminte că ținuse să meargă în urma mea, și nu alături de mine. Ce curioasă trebuie să fi fost totuși scena, eu în chip de Orfeu înnebunit, iar ea o năucită Eurydice! Și totuși, de ce trebuia să se teamă să întâlnească pe cineva, fie chiar și pe mine,

în stradă? Împotrivindu-mă ispitei de a mă uita îndărăt, am înaintat sprinten și curând m-am aflat printre copacii piperniciți, tufișurile de grozamă și îngrămădirile de stânci de lângă drum, deci în afara vederii panoramice de pe deal. Arșița persista, și mi-am scos haina. Era înmuiată de năduşeală la subsuori și vopseaua îmi pătase cămașa.

Am început să analizez o sumedenie de aspecte, unele foarte imediate, altele extrem de îndepărtate și metafizice. În primul rând venea întrebarea pe care mi-o pusesem cu atâta întârziere, când apăsasem pe butonul soneriei. Fără îndoială, Hartley îi spusese soțului ei că mă cunoaște, dar când, și cum, și de ce îi spusese? Oare cu ani și ani în urmă, când îl întâlnise prima oară? Sau după ce s-au căsătorit? Ori când m-au văzut „la televizor"? Sau poate chiar în această dimineață, când s-a întors acasă după întâlnirea noastră în stradă? „Oh, tocmai am întâlnit un vechi cunoscut, ce surpriză!" Și cu această ocazie a putut să-i reamintească faptul că mă văzuseră la televizor. Ba nu, era o ipoteză prea elaborată. Probabil că-i spusese cu mult în urmă și, în fond, de ce nu? Aș fi dorit oare să mă păstreze în taină? După cum am ținut-o eu, cu atâta devoțiune, în taină... Și de ce-o făcusem? Pentru că ea era pentru mine o noțiune sacră, pe care aproape orice fel de vorbire ar fi profanat-o. Am regretat întotdeauna că nu am povestit nimănui despre Hartley. Nimeni n-ar fi înțeles, nimeni n-ar fi putut înțelege. Era preferabilă sterilitatea austeră a tăcerii. Una dintre ororile căsniciei este aceea că partenerii, cel puțin așa se presupune, trebuie să-și povestească unul altuia totul. „El e!" Fără îndoială, discutaseră astăzi despre mine. Detestam ideea că, în toți acești ani, pălăvrăgiseră probabil despre mine, mă îndepărtaseră din preocupările lor, înjosiseră totul, rumegându-l ca pe un soi de dumicat matrimonial, digestibil. „Admiratorul tău din tinerețe s-a descurcat destul de bine în viață!" Fitch îi spunea „Mary". Mă rog, și ăsta era numele ei. Dar numele cel adevărat era Hartley. Când se hotărâse să-l abandoneze, își abandonase, oare, totodată și trecutul?

Am ajuns la Capul Shruff și, cu toate că afară era încă plină lumină, casa apărea întunecată și, prin contrast cu revărsarea caldă a asfințitului, rece și umedă. Mi-am turnat puțin sherry amestecat cu bitter, am ieșit cu paharul afară, pe mica mea pajiște din spate, îngrădită cu pietre, și m-am așezat pe scoarța așternută peste banca de stâncă, lângă jgheabul unde-mi tezaurizez pietrele. Dar pe dată mi s-a părut insuportabil să nu văd marea, așa încât m-am cățărat puțin, ținându-mi paharul cu grijă, și m-am așezat pe creasta

unei stânci. Marea era acum de un albastru purpuriu, ca ochii lui Hartley. O, Dumnezeule, ce trebuia să fac în toată situația asta? Orice s-ar întâmpla, trebuie să mă străduiesc să nu sufăr. Dar ca să nu sufăr, era necesar să coexiste două stări de lucruri incompatibile una cu cealaltă: va trebui să leg o relație stabilă, permanentă și, oarecum, strânsă, cu Hartley și, în același timp, să evit chinurile unui infern de gelozie. Și, firește, nu trebuia să-i tulbur căsnicia. Dar de ce „firește"?...

Nu, nu, nu puteam, nu trebuia să mă gândesc să-i tulbur căsnicia. Asemenea încercare ar fi fost de o imoralitate de neconceput, și apoi nu exista nici o rațiune să-mi închipui că, chiar de-aș încerca, aș reuși. Drumul ăsta ducea la nebunie. După ce examinasem cuplul, nu-mi mai imaginam că farmecul unei „celebrități" era un element de care mă puteam folosi. Aceasta m-a făcut să mă gândesc la felul în care arăta Hartley, înfățișarea aceea vag stranie, care-ți dădea impresia că privește dincolo de tine. Din când în când, îmi îngăduisem luxul de a medita asupra regretelor ei. Poate că fusese chinuită de regrete. Dar acum... persoana pe care o iubisem și pe care o iubeam nu era genul de femeie care să se lase stupid orbită de „faimă". Așadar, dacă eram în căutarea unor fisuri în structură... Ei bine, desigur că nu puteam căuta așa ceva, încercam doar să înțeleg. Oricât reflectam, nu puteam ajunge la vreo concluzie în ce privește „le mari"[17]. Mă așteptasem, abia acum îmi dădeam seama, la un omuleț insignifiant. Fără îndoială, dorisem și cerusem un omuleț banal. Dar, nu știu de ce, Fitch nu era, în felul lui, insignifiant. Cum era de fapt? Ce se petrecea în interiorul recipientului pecetluit al acestui menaj? Și voi reuși vreodată să aflu? Cel puțin, nu mă puteam împiedica să mă bucur că Titus era fiu adoptat.

Toate aceste gânduri mă duceau îndărăt la întrebarea oarecum centrală: „*O* fi fericită?" De bună seamă, cunoșteam îndeajuns din misterele căsătoriei pentru a mă gândi că asemenea întrebare, pusă în legătură cu o persoană căsătorită, nu poate fi decât superficială. Oamenii se înrădăcinează în făgașuri de viață care exclud o fericire continuă, dar care sunt satisfăcătoare și, oricum, preferabile alternativelor. Un număr foarte redus de perechi căsătorite vădesc o plăcere crescândă de a se afla unul în tovărășia celuilalt și radiază fericire. Dar la Nibletts, în mod cert, n-am deslușit asemenea radieri; deși, desigur, trebuia să pun la socoteală stânjeneala pricinuită de subita mea apariție. Se crease o stânjeneala a cărei cauză îmi rămânea necunoscută. Și, desigur, dacă ar fi fost foarte fericiți împreună, ar fi dorit, instinctiv, să facă

paradă de această fericire în fața străinului intrus! O pereche fericită nu se poate împiedica să nu emane fericire. Sidney și Rosemary o făceau tot timpul. La fel Victor și Julia. Și totuși, nu erau argumente concludente. Limpede era faptul – și acest gând îmi preîntâmpinase încă de la început groaznica durere – că trebuia să o întâlnesc din nou pe Hartley foarte curând, singură dacă se poate, și să obțin de la ea un tablou mai complet al situației.

Văzând că soarele se scufunda, iar marea se aurea din ce în ce sub un cer verde pal, mi-am așezat paharul gol într-o crăpătură și m-am cățărat pe o stâncă și mai înaltă, de unde puteam cuprinde cu ochiul întreg întinsul apei. În lumina cadaverică, șovăielnică, m-am pomenit deodată scrutând depărtarea și pândind încordat. Ce așteptam? Monstrul marin?

*

A doua zi, înainte de ora nouă, intram în biserică. Venisem pe un drum ocolit, cățărându-mă întâi pe stâncile aflate de cealaltă parte a digului, apoi cotind prin grozamă în direcția hotelului Raven, traversând mlaștina dinspre mare de la ferma Amorne, străbătând trei câmpuri și trei garduri vii, ghimpoase, și apropiindu-mă de Narrowdean, dinspre interior, de-a lungul drumului principal. În felul ăsta, nu apăream deloc în „priveliștea“ bovindoului de la Nibletts. Încercam să nu fiu convins că Hartley va veni la biserică; în orice caz, hotârâsem că e singurul loc unde merita să-mi stabilesc punctul de veghe, din moment ce era foarte puțin probabil că ea să vină la Capul Shruff. Bineînțeles, nu se afla nimeni în biserică, deși de ieri și până acum fusese cineva care așezase pe altar o vază mare cu trandafiri albi parfumați, ceea ce îmi inspira tot felul de aprehensiuni incoerente, neconceptualizate. Timpul suferise o profundă răsturnare, și simțeam felurite rămășițe întunecate ale unui trecut îndepărtat desprinzându-se din adâncuri și începând să urce spre suprafață. Ședeam, simțind cum mi se face rău și citind cele Zece Porunci, înscrise aproape ilizibil pe o pancartă cafenie din spatele rozelor, și încercând să nu acord prea multă atenție Poruncii a Zecea și celei de-a Șaptea; mă străduiam totodată să nu aștept în fiecare moment apariția lui Hartley. Soarele luminos pătrundea prin sticla ușor verzuie a ferestrelor înalte, boltite, ale bisericii, și făcea ca vasta încăpere – căci până la urmă asta era – să pară stranie și neplăcută. Plutea o mare cantitate de praf, dansând lenevos și aerian în lumina soarelui, iar parfumul

trandafirilor se îmbina cu praful și cu un iz de lemn vechi, mucegăit, conferind locului o aparență de scos din uz, de pustietate și de vagă nebunie. Părea lăcașul potrivit pentru o convorbire stranie și extrem de importantă. Mă simțeam speriat. Mi-era oare teamă de Fitch?

Am așteptat în biserică mai bine de un ceas. M-am plimbat în sus și-n jos. Am citit cu atenție toate lespezile memoriale. Am mirosit trandafirii. Am citit fragmente din noile cărți de rugăciuni (nu-i de mirare că bisericile sunt pustii). Am inspectat pernițele de închinăciune, brodate de femeile din sat. M-am cocoțat pe băncile din strane și am privit pe ferestre. M-am gândit la bietul „Mutulică" zăcând acolo în cimitir, cu nimic mai amuțit decât fusese în viață. La zece și douăzeci am hotărât că trebuie să ies la aer. Fusese o greșeală din parte-mi să mă ascund în biserică, în timp ce Hartley străbătuse probabil ulițele. Doream atât de mult s-o văd, încât aproape că gemeam cu glas tare. Am ieșit în goană pe poarta de fier și m-am așezat pe o bancă de unde puteam urmări o bună parte din „strada principală", fără să fiu însă vizibil de pe deal. După câteva minute am văzut o femeie care semăna cu Hartley, mergând cu pași târșâiți de-a lungul unui zid, la celălalt capăt al străzii, și îndreptându-se spre prăvălie. Am spus „mergând cu pași târșâiți" pentru că aceasta a fost, în parte, prima mea impresie asupra femeii bătrâne, înainte de a fi știut cine e, și această imagine de „femeie bătrână" îmi apărea acum. Am sărit de pe bancă și am pornit după ea. Când a traversat strada, a întors capul și m-a văzut, drept care a iuțit imediat pasul. Da, era Hartley și fugea de mine. Nu a intrat în prăvălie, ci a cotit pe ceea ce numesc eu „Strada magazinelor pescărești". Când am ajuns la colț, alergând, nu era nicăieri de văzut. Am intrat în prăvălia cu echipamente pescărești, dar nu se găsea nici acolo. Îmi venea să urlu de exasperare. Am alergat până la capătul străzii, care se termina cu câteva căsuțe părăginite, un zăplaz din cinci bare de lemn și un maidan imens, mărginit de copaci. Nu era posibil să fi traversat maidanul. Să fi intrat într-una din case? Am început să alerg în direcția inversă; atunci am zărit un mic pasaj care se deschidea din stradă, o fisură îngustă, neînsorită, între zidurile oarbe a două clădiri. Am luat-o pe acolo, continuând să fug, m-am poticnit de niște grămezi de prundiș și am dat colțul, pomenindu-mă într-un spațiu pătrat, îngrădit de zidurile joase, văruite, ale curților din spate și plin de lăzi de gunoi supraîncărcate, cutii vechi de carton, plus o bicicletă abandonată. Și acolo, stând nemișcată în

mijlocul acestui decor, se afla Hartley. Se pitise în spatele unui ciorchine de stânci joase, galbene-aurii, de felul celor care înconjurau casa mea.

S-a uitat la mine cu o privire calm-resemnată, ca a unui om căzut în transă, privindu-mă fix, fără să zâmbească, și totuși, îmi puteam da seama că tremura, pe dinăuntru, ca un animal hăituit. Umbra întunecată a unui zid cădea asupra curții, tăind stânca și întregind într-un fel compoziția tabloului, acoperind picioarele lui Hartley, așa cum stătea acolo ținând în mână un coș și poșeta. Astăzi purta o rochie de stambă albastră, imprimată cu margarete albe, dese, și o jachetă largă, lăbărțată, cafenie, deși ziua începea să fie fierbinte.

Am alergat spre ea și am prins-o, nu de braț, ci de mânerul coșului de cumpărături. Urmărirea, capturarea ne înspăimântaseră pe amândoi.

– Vai, Hartley, nu fă una ca asta, nu fugi de mine, e o nebunie, slavă Domnului că te-am găsit, dacă nu te găseam, îmi pierdeam mințile. Trebuie să-ți vorbesc. Vino la biserică, te rog.

Am tras de mânerul coșului și a pornit-o înaintea mea, de-a lungul pasajului strâmt.

– Tu du-te la biserică. Am să vin și eu după ce termin cu târguielile. Da, îți promit.

M-am întors în biserică. După întreaga goană, după priveliștea acelui spațiu îngrădit, cu lăzile de gunoi și bicicleta părăsită, tremuram și eu. Zece minute mai târziu, a venit. Am întâmpinat-o și i-am luat din mână coșul greu. Pur și simplu nu știam cum să mă port cu ea, se ivise între noi o puternică și îngrozitoare barieră, alcătuită din ceea ce simțeam eu c-ar fi stingherealã, în care se amesteca însă și spaima. Ah, dacă vreun semn de grație divină ar putea preface toată această durere în putință de comunicare și gesturi de dragoste! Dar grația nu se făcea în nici un fel simțită. Eram stăpânit de dorința frenetică de a o atinge, de a o lua în brațe, dar nu vedeam nici o cale menită să ducă la îndeplinirea acestor dorințe, de parc-ar fi fost vorba de cine știe ce ispravă eroică. Ne-am așezat pe aceleași locuri ca și cu o zi înainte, ea în fața stranei, întorcându-se spre mine.

– De ce te-ai ascuns? Nu pot să suport asemenea idee. Trebuie... trebuie într-un fel să stăpânim situația... am să-mi pierd mințile...

– Charles, te rog nu fi așa... și te rog nu mai veni în vizită pe neașteptate...

– Îmi pare rău... dar trebuia să te văd... eu continui să țin la tine. Ce-ai vrea să fac? Trebuie să fim măcar prieteni, acum că s-a ivit șansa asta de a... șansa

asta... Bineînțeles că n-am să fac nimic din ce nu dorești tu... Te rog... uite ce-i, n-ați putea, tu și soțul tău, să veniți la mine în vizită, să luăm împreună o băutură, mâine la șase, sau la cinci, ori la șapte, la orice oră vă convine. Veniți la bizarul, vechiul Cap Shruff, vreau să-mi vedeți casa. De ce nu?

Hartley stătea gheboșată, cu capul vârât între umeri și părul prins în gulerul mototolit al rochiei albastre. Privea în jos, aproape ascunsă de strană.

– Te rog să nu aștepți nimic din partea noastră, vreau să spun, nu veni la noi și nu ne chema la tine... noi nu mergem la petreceri...

– Dar nu-i o petrecere!

– Nu-i necesar să te porți așa cu noi numai pentru că... Și te rog, nu mai fugi după mine pe stradă, o să observe lumea.

– Dar tu ai fugit de mine, te-ai ascuns...

– Acolo unde locuim noi, oamenii nu se vizitează între ei numai pentru că sunt vecini, fiecare își duce viața lui între patru pereți...

– Dar noi ne cunoaștem! Și nu-i nevoie de „vizite", dacă prin asta înțelegi formalități ridicole, pe care și eu le detest. Hartley, așa ceva nu înghit. N-ai putea pur și simplu să-mi explici?

De astă dată s-a uitat drept la mine. Observasem că azi nu avea buzele rujate, ceea ce mă ajuta s-o deslușesc, să deslușesc înfățișarea ei tânără sub înfățișarea de bătrână. Fața obosită, palidă, ridată, rotundă și moale arăta acum extrem de tristă, o tristețe resemnată, cum nu mai văzusem niciodată la ea, nici chiar atunci când mă părăsise. Dar tristețea ei avea un aer hotărât, aproape prudent; acum părea extrem de atentă, ochii vii își pierduseră privirea vagă. Își scoase la iveală mâinile roșii, ușor umflate, și încercă, fără efect, să-și netezească gulerul mototolit.

– Ce-i de explicat, și de ce-aș face-o...?

– Vrei să spui că nu mă port ca un gentleman?

– Nu, nu... Uite ce-i, trebuie să mă duc la coafeză.

– Pe vremuri m-am purtat ca un gentleman, și uite la ce-am ajuns. Nu te-am presat niciodată. Te-am crezut când mi-ai făgăduit că ne vom căsători. Te-am iubit. Te iubesc. Mă rog, pe atunci ai spus că nu poți avea încredere în mine, gândeai că n-o să-ți fiu credincios, și așa mai departe, oh, Doamne! Poate că și acum simți la fel, gândești că nu poți avea încredere în mine... Dar crede-mă, nu există femei în viața mea, nu e nimeni cu mine, sunt singur, absolut singur. Vreau să știi lucrul ăsta.

– Nu-i nevoie să mi-o spui, n-are nici o importanță...

– Ba da. Nu mă înțelege greșit. Vreau doar să știi că am rămas același, că sunt același dintotdeauna, așa că nu există nici un motiv de îngrijorare.

– Trebuie să mă duc să mă coafez.

– Hartley, te rog... Bine, în regulă, într-adevăr, de ce-ar trebui să-mi explici? Vrei să plec și să nu mai încerc să te revăd vreodată?

Firește, nu mă așteptam să răspundă „da", și nici n-a făcut-o.

– Nu, nu vreau asta. Nu știu ce vreau.

Rezonanța dezolată a acestor cuvinte, în sfârșit multașteptatul substrat de necesitate, m-au făcut să mă simt mult mai fericit și cu mintea mai limpede.

– Hartley, iubito, simți nevoia să-mi vorbești, știi bine c-o simți. La urma urmei, sunt multe de spus, nu-i așa? N-am să-ți fac nici un rău. Pe vremuri, în dragostea mea pentru tine se amestecau tot felul de conflicte care nu mai există acum, așa încât totul poate lua o turnură mai normală, și, într-un fel, trebuie s-o redobândim. Nu înțelegi? Putem deveni buni prieteni. Și vreau să ajung să-l cunosc pe soțul tău. Aici, m-am simțit obligat să adaug: „Apropo, mi-a plăcut foarte mult".

Cuvintele din urmă au sunat fals. Hartley s-a ghemuit din nou pe după strană.

– Oricum, trebuie să stăm de vorbă. Există multe lucruri pe care trebuie să ți le spun înainte de a fi prea târziu. Și vreau să-ți pun sute de întrebări. Nu în legătură cu cele ce s-au întâmplat atunci. Întrebări despre tine și despre viața ta și despre... ah... despre Titus. Aș dori să-l cunosc. Aș putea să-l ajut.

– Să-l ajuți?

– Da, de ce nu? De pildă financiar sau... am o largă experiență a lumii, Hartley... oricum, a unei anumite lumi. Ce vrea să fie, ce studiază?

Hartley scoase un suspin adânc, apoi își frecă obrajii cu mâinile-i roșii. Își scoase batista, cea pătată cu ruj de buze. Ochii i se umplură de lacrimi.

– Hartley... draga mea...

– A plecat, a fugit, e pierdut, nu știm unde e. N-am mai aflat nimic despre el de aproape doi ani. Ne-a părăsit.

– O, Dumnezeule!

Atât de viclean și de păcătos e sufletul omenesc, încât pe dată m-am simțit bucuros că Hartley avea această justificată pricină de suferință, că mi-o împărtășise și că plângea, din cauza ei, în prezența mea. Dintr-odată, se înfiripaseră compătimirea, comunicarea.

– Îmi pare foarte rău. Dar nu poate fi găsit, te-ai adresat poliției? Ei au întotdeauna metode de a găsi oamenii. Aș putea să te ajut în această direcție.

Hartley își tampona fața, apoi scoase o oglinjoară și o pudrieră din poșetă și începu să se pudreze în jurul ochilor. Am văzut o sumedenie de femei pudrându-și fața. Dar pe Hartley o vedeam pentru prima oară îndeplinind acest ritual de vanitate. Apoi spuse:

– Nu mă poți ajuta și te rog să nu încerci s-o faci. Mai bine lasă-ne în pace și...

– Hartley, n-am de gând să te las în pace, așa încât trebuie să te hotărăști și să născocești o cale omenească de a trata cu mine. Ți-e teamă ca nu cumva să te îndrăgostești din nou de mine, asta e?

Se ridică de pe bancă, își luă coșul și își vârî poșeta în el. M-am apropiat de ea și i-am cuprins umerii cu brațul. Mă stăpânea încă senzația că realizez un lucru imposibil. O clipă, își înclină capul și își frecă fruntea, în sus și-n jos, de cămașa mea. I-am simțit căldura arzătoare a cărnii lipite de carnea mea. Apoi trecu pe lângă mine, împingându-mă, și se îndreptă spre ușă. Am urmat-o.

– Când te mai văd?

– Te rog, nu, ai să ne pricinuiești numai necazuri, și te rog nu-mi scrie!

– Hartley, ce se întâmplă? Dă-ți frâu liber! Îngăduie-ți să mă iubești puțin, n-o să fie nici un rău în asta. Sau îți închipui că sunt un personaj atât de măreț? Nu sunt, să știi. Sunt doar cel mai vechi prieten al tău.

– Să nu faci nimic, am să-ți scriu eu, mai târziu...

– Promiți?

– Da. Am să-ți scriu. Dar nu mai veni la noi.

– N-ai vrea să-mi explici?

– Nu-i nimic de explicat. Rămâi încă aici, te rog. Și ieși din biserică.

Scumpa mea Lizzie, am reflectat îndelung la cele ce mi-ai spus în dulcea și înțeleapta ta scrisoare, precum și la cele ce mi-ai declarat când ne-am întâlnit în turn. Trebuie să-ți cer iertare. Cred că, până la urmă, tu ai dreptate. Te iubesc, dar s-ar putea ca ideea mea oarecum „abstractă“ (expresia îți aparține) de a ne reuni să nu fie, pentru nici unul din noi, expresia cea mai potrivită a acestei iubiri. E posibil să nu aibă alt rezultat decât o stare de confuzie și de nefericire pentru amândoi. „Bănuielile“ tale în privința mea s-ar putea să fie într-adevăr întemeiate, și tu nu ești prima ființă care-și exprimă asemenea

îndoieli. Poate că, într-adevăr, am ajuns în prea mare măsură un Don Juan lipsit de astâmpăr. Așa încât, haide să jucăm un joc diferit. Aceasta nu este, în mod necesar, o concluzie tristă, dar trebuie să fim amândoi realiști, mai cu seamă când e în joc și fericirea altei persoane. Am fost foarte mișcat și impresionat de spectacolul relației dintre tine și Gilbert. Este o mare realizare și, firește, trebuie respectată. Ce importanță are în ce raporturi se află oamenii unii față de alții, atât timp cât se iubesc și au grijă unul de celălalt și își sunt sinceri *unul altuia? Ai avut atâta dreptate când ai pus accentul pe acest cuvânt. Te-ai îndoit de capacitatea mea de a fi loial și îți împărtășesc în asemenea măsură îndoielile, încât mă tem să-mi asum un astfel de risc. E foarte bine că nici unul din noi nu a definit exact ce așteaptă de la celălalt. Avem amândoi norocul de a ne simți fericiți așa cum ne aflăm, și putem pur și simplu considera vechea noastră prietenie afectuoasă, acum atât de minunat reînviată, drept o răsplată. Nici unul din noi nu-și mai dorește – nu-i așa? – suferințe și încurcături. Ai perfectă dreptate. Îți voi respecta înțelepciunea și dorințele precum și drepturile vechiului meu prieten Gilbert! Așa cum ai spus, e important ca toți trei să ținem unul la celălalt; și haide să încercăm, așa cum ai cerut tu, să ne bucurăm de o afecțiune reciprocă, liberă și lipsită de instinctul posesivității. Așa încât te rog să-mi ierți prima mea scrisoare nebunească, la care mi-ai răspuns atât de cuminte și de rezonabil, precum și tactica despotică, adoptată de mine la ultima noastră întâlnire. Sunt norocos că am prieteni ca tine și ca Gilbert și intenționez să vă tezaurizez într-un chip sensibil și, vreau să sper, generos. Aștept cu nerăbdare să vă revăd la Londra, unde voi sosi în scurt timp. Vă voi da de veste. Vă rog pe amândoi să acceptați cele mai bune și mai afectuoase urări din parte-mi și, chiar dacă le exprim cu întârziere, felicitările mele.*

Ai grijă de tine, micuță Lizzie, și adu-ți aminte de vechiul tău prieten,

Charles.

Aceasta a fost scrisoarea, în parte neonestă, în parte sinceră, pe care i-am scris-o lui Lizzie în după-amiaza zilei când m-am întâlnit cu Hartley în biserică, pentru a doua oară. M-am întors acasă într-o criză de suferință și nehotărâre, și după un răstimp în care m-am tot întrebat zadarnic ce-mi rămâne de făcut, am decis că, deocamdată cel puțin, aș putea face un lucru rezonabil, cu care să-mi mai omor totodată timpul, și anume să mă descotorosesc de Lizzie. Aceasta nu implica nici un conflict mental și nici o

problemă în afară de strădania redactării unei scrisori potrivite și a unei concentrări asupra persoanei lui Lizzie, doar atât cât să pot compune misiva. Cât de total mă simțeam schimbat, până la ultimul atom din făptura mea, o dovedește faptul că „inițiativa“ legată de Lizzie îmi apărea acum drept un capriciu trăznit, de ale cărui consecințe fusesem, din fericire, salvat prin însuși bunul-simț al lui Lizzie, lucru pentru care o binecuvântam. Fusese de ajuns să țâșnească o flacără din trecut, pentru a preface în scrum tot acel eșafodaj de intenții. Un singur lucru devenise limpede în ultimele două zile (care mi se păreau două luni), și anume câtă dreptate avusesem gândind că în viața mea nu existase decât o unică dragoste. Mă simțeam de parcă, pe plan spiritual, mă căsătorisem într-adevăr de multă vreme cu Hartley și, pur și simplu, nu eram liber să privesc în altă parte. Desigur, știusem acest lucru dintotdeauna. Dar când am revăzut-o, sentimentul de totală apartenență a devenit copleșitor. În ciuda cruzimii extraordinare a destinelor noastre, în ciuda oricărei aparențe, ne aparțineam unul celuilalt.

În timpul cât am compus scrisoarea, am reușit într-adevăr să mă gândesc intens la Lizzie, ba chiar cu un soi de generoasă și resemnată afecțiune. Îi vedeam fața veselă, șăgalnică, din tinerețe, când obișnuiam să râdem de faptul că mă iubea. În pofida incredibilei „gaucherie“[18] a „inițiativei“ mele, era posibil ca, absolut întâmplător, să o fi redobândit pe Lizzie în chip de prietenă a cărei tandrețe și loialitate ar fi putut să-mi fie într-o zi de folos. Dar acum, punțile trebuiau curățate. Se impunea înlăturarea absolut a oricărei probleme, nu trebuia să existe nici un fel de „legătură interesantă“ care ar putea să implice discuții, scrisori sau vizite. Nu aveam nici timpul, nici puterea pentru rezolvarea unor asemenea încurcături, și ar fi însemnat o crimă să risc. Aluzia la o apropiată vizită la Londra nu era, firește, decât un truc diplomatic pentru a o ține pe Lizzie acolo. N-aș fi putut suporta acum apariția în prag a unei Lizzie înecată de emoții. Îmi măcelărisem toate interesele, și acum, pe strania scenă curată, deschisă, a viitorului, nu rămăsese decât un singur element. Așa încât s-o lăsăm pe Lizzie în depozitarea sigură a lui Gilbert; în clipa de față eram animat de bunăvoință chiar și față de el. Mă întrebam în treacăt dacă această nouă, detașată generozitate nu era un prim simptom al formei umane transformate și purificate pe care reîntoarcerea lui Hartley avea s-o creeze din mine. Oare această Hartley, văzută dar neatinsă, iubită dar neposedată, era hărăzită să facă din mine un sfânt? Cât de straniu și semnificativ părea faptul că

venisem exact aici ca să mă izbăvesc de egoism. Să fi fost acesta sensul final al misticului mariaj cu unica mea iubire? Era o idee extravagantă, dar își avea propria ei logică adâncă, și înflorea pe absența totală a oricărei alternative. Să nu fi existat, oare, pentru mine, nici o altă soluție?

De bună seamă, eram conștient că unul din avantajele „ideii extravagante“ consta în faptul că mă consola cu o făgăduință de fericire, deși de o natură extrem de subtilă și atenuată. Alte perspective, mai imediat legate de grozăvia evenimentelor recent petrecute, erau mai puțin vagi și mai puțin plăcute; și mă simțeam totodată îmboldit de o întunecată dorință de a acționa, dorință neaureolată de aspirațiile mele către sanctitate. Dar ce puteam face? Să încep prin a-l căuta pe Titus? În orice caz, cel puțin întrebarea mea fundamentală își găsise un răspuns: Hartley era nefericită. Dar răspunsul stârnea o altă întrebare fundamentală: „De ce era nefericită?“ Numai pentru că îi dispăruse fiul sau mai existau și alte motive? De ce nu-mi dădea voie s-o ajut, de ce nu mă lăsa să pătrund în viața ei? Sau însemna o naivitate să mă aștept la confidențe din partea unei femei pe care nu o mai văzusem de mai bine de patruzeci de ani? Eu îi păstrasem în inimă imaginea vie, dar pentru ea s-ar putea să nu fiu decât o umbră, un coleg de școală aproape dat uitării. Refuzam să cred acest lucru. Poate că, dimpotrivă, era încă atât de îndrăgostită de mine, încât se ferea să mă vadă pentru că nu avea încredere în puterea ei de a-mi rezista. Să-și fi imaginat oare că sunt înconjurat de amante frumoase, care i-ar fi stârnit o amară gelozie? Ce căuta oare pe drumul de pe țărm, în seara când farurile Rosinei mi-o revelaseră brusc? Venise să iscodească, să descopere?

Îmi promisese să-mi scrie, dar îmi va scrie într-adevăr, și dacă da, avea „să se explice“? Și eram eu în stare, eram capabil pur și simplu să aștept, poate că să aștept și să tot aștept scrisoarea aceea și, supunându-mă dorințelor ei, să nu acționez în nici un fel? Jinduiam cu atâta intensitate să „mă explic“ pe mine, să-mi revărs toată bogăția sentimentelor, toate gândurile, tot ce nu izbutisem să spun în acele jalnice, meschine întâlniri! Să-i scriu o scrisoare lungă? Dacă i-aș scrie-o, de bună seamă că nu i-aș trimite-o prin poștă. Gândul acesta m-a întors îndărăt către „le mari“. Să fi fost Hartley nefericită? Oare pentru că dânsul era un tip gelos, un tiran, un violent, care nu lăsa pe nimeni să se apropie de soția lui? Asta să fi fost? Și dacă așa stăteau lucrurile... Ce salt primejdios făcea mintea mea la acest gând, și ce viziuni sinistre și hăuri înfiorătoare se deschideau dintr-odată! În același

timp, eram conștient că dacă voiam să-mi păstrez mintea lucidă și o neîntinată fidelitate față de Hartley, nu aveam voie să fac astfel de speculații.

N-aveam inimă să-mi pregătesc prânzul. Mi-am prăjit un ou, dar n-am fost în stare să-l mănânc. Am băut puțin din vinul Beaujolais, de dată recentă, care-mi fusese trimis de la hotelul Raven (găsisem lăzile cu vin Beaujolais și încă ceva spaniol, afară, în fața ușii, când mă întorsesem din sat). După aceea mi-am petrecut timpul scriindu-i lui Lizzie epistola pe care am transcris-o mai sus. Pe urmă, mi-am spus că sufletul meu o să se simtă mai liniștit după o partidă de înot. Era plin flux și marea arăta foarte calmă și mai cristalină decât de obicei. Privind în jos, de pe „muntele" meu, înainte de a plonja, vedeam încrengăturile întunecate ale ierburilor de mare legănându-se încet, și peștii săgetând printre ele. Am înotat liniștit, urmărind acea „viziune a înotătorului" asupra mării și simțind, o clipă, că posed și sunt posedat. Marea era o câmpie sticloasă, care se bomba ușor, mișcându-se lent pe lângă mine, de parcă ar fi înălțat, îngândurată, din umeri, suportându-și indiferentă adoratorul. Câțiva pescăruși mari, cu cele mai galbene pliscuri posibile, se adunaseră să mă contemple. Nu mă mai îngrijora ieșirea din apă, și după ce am înotat îndărăt spre „muntele" meu, am reușit cu destulă ușurință să mă agăț de proptelele pentru mâini și pentru picioare și să mă opintesc afară din valuri. De fapt, nu-i greu să te cațări pe stânca joasă, numai că, așa cum am mai arătat, năvala valurilor te saltă și te smulge întruna, și e cu neputință să-ți înfigi degetele de la mâini și de la picioare suficient timp încât să te poți smulge din apă. Cât m-am scăldat în mare, m-am gândit la lipsa de importanță a faptului că Hartley își pierduse frumusețea. Consideram că acesta e un gând bun și m-am cramponat de el, pentru că îmi aducea, odată cu duioșia, un strop de calm.

După aceea m-am lungit stupid la soare, dar era prea arzător și, la urma urmei, cufundarea în apă nu mă îmbogățise cu prea multă înțelepciune. Poate că nu greșisem socotind marea ca o sursă de pace, dar ingerată așa, dintr-o singură înghițitură, se dovedea o doctorie lipsită de efect. M-am plimbat puțin, scorojindu-mi picioarele și privind în una sau două din bălțile mele, dar plăcerea se evaporase și nu mă mai puteam concentra asupra acelor miniaturale civilizații strălucitoare și translucide, deși, în lumina vie, pietricelele colorate și minusculii arbori de iarbă-de-mare păreau niște giuvaiere cizelate de Fabergé. Am urmărit un dans de crevete și înaintarea lentă a unui melc de mare, verde transparent, și am văzut din nou

viermele lung, roșu, încolăcit, care-mi amintea, într-un fel, de monstrul meu marin. După aceea, am remarcat, cu enervare, câțiva turiști, probabil de la hotelul Raven, care se opriseră pur și simplu pe terenul meu și inspectau turnul. Am intrat în casă, cu umerii usturători arși și cu o migrenă de-mi crăpa capul. Era limpede că, foarte curând, va trebui să acționez într-un fel, să oficiez vreun ritual legat de situația mea, care s-ar fi putut s-o și schimbe. Desigur, ce-aș fi dorit eu să fac, ar fi fost să alerg de-a dreptul la Hartley. Nici n-o sărutasem măcar. Cât de timid și de neputincios fusesem în această dimineață, la biserică! Dar va trebui să găsesc un substitut „ingenios“ pentru năvalnica mea pripă. Asemenea morfinomanului privat de drog, orice diversiune obișnuită mi se părea lipsită de sens. Tot ce făceam acum trebuia legat de unicul centru al universului. Am hotărât, doar ca să nu stau locului, să cobor în sat și să expediez scrisoarea pentru Lizzie. Bineînțeles, speram s-o întâlnesc pe Hartley, dar nu credeam c-o voi întâlni într-adevăr. Era o oră târzie din după-amiază, îmbăiată de lumina aceea aurită, care altădată m-ar fi făcut să strig de bucurie. Când am străbătut digul, am zărit câteva scrisori așteptându-mă în „cotețul de câini“ și le-am luat. Una din ele era de la Lizzie. Am desfăcut-o și am citit-o din mers.

Iubitul meu, bineînțeles că răspunsul nu poate fi decât „da“. Temerile mele erau prostești și lipsite de temei, te rog iartă-mi reacția confuză la minunata ta ofertă. Sunt pajul tău, așa cum am fost o viață, și cum să nu-ți fiu alături dacă, măcar pentru un moment, ai nevoie de mine? Nu i-am spus încă nimic lui Gilbert, și nu știu cum să-i spun. Când o să ne întâlnim, ai să fii tu drăguț să mă ajuți în treaba asta? Nu pot să-l părăsesc pur și simplu. Trebuie să existe o cale de a face lucrul ăsta, fără să-l îndurerez prea tare. Te rog să mă înțelegi. Și dă-mi voie să te văd cât mai curând, *am atâtea lucruri să-ți spun! Să vin eu la tine sau vii tu la Londra? Ce mult aș dori să-ți pot telefona. (Tu nu mă suna, din cauza lui Gilbert.) Apropo, i-am spus lui Gilbert că-ți scriu, pentru că m-a întrebat, și mi-a cerut să te invit să iei masa cu noi lunea viitoare, dacă te vei afla la Londra. Îți transmit invitația, dar îmi imaginez că în împrejurările actuale n-ai s-o accepți.*

Te iubesc atât de mult,

Lizzie

P.S. Mi-e teamă ca nu cumva să fii supărat pe mine. Te rog, liniștește-mă cât de curând.

Am oftat citind această misivă plină de tâlc, care-mi provoca atât de puțină plăcere. Și, mă rog, ce „ofertă“ presupunea că-i făcusem? Lăsa aproape să se înțeleagă că se străduia să mă îndatoreze. Am luat notă că încă nu-l înștiințase pe Gilbert și că nu dădea semne că l-ar părăsi definitiv. Dar nu simțeam nevoia să reflectez asupra stării de spirit a lui Lizzie, acum nu mai avea nici o importanță. Mi-am iuțit pașii și am ajuns la oficiul poștal puțin înainte de ora închiderii. Am expediat scrisoarea mea către Lizzie și i-am trimis și o telegramă, care suna astfel:

Prima ta idee a fost justă. Așteaptă scrisoarea care s-a încrucișat cu a ta. Sosesc curând Londra, accept încântat masa cu tine și Gilbert. Dragoste, Charles.

Aceasta avea să facă situația destul de clară și, pe de altă parte, avea s-o țină pe Lizzie la Londra. Bineînțeles că nu aveam nici o intenție să iau masa cu ei, și în ultimul moment voi contramanda vizita.

Am ieșit în strada încă însorită; lumina asfințitului făcea ca până și plăcile de ardezie ale acoperișurilor să proiecteze mici umbre, iar zidurile văruite ale caselor păreau argintate. M-am dus la biserică și am aruncat o privire înăuntru. Era goală și cuprinsă de înserare, îmbălsămată de parfumul trandafirilor care păreau o învolburare de alb în aerul prăfos, înceţoșat. Am ieșit din nou afară și am petrecut câtva timp privind diferitele corăbii de pe pietrele de mormânt, reliefate de razele piezișe ale soarelui. Întorcându-mă în stradă, mi-a dat prin gând că „Leul Negru“ era încă deschis și am intrat în cârciumă. Brusc, aceeași amuțire a glasurilor.

– Ai mai văzut ceva stafii? m-a întrebat Arkwright în timp ce-mi servea cidru.

– Nu.

– Parc-ai vorbit de țipari uriași, se băgă și altul în vorbă, ai văzut vreunul?

– Nu.

– Da’ foci ai văzut?

– Nu.

– N-a văzut nimic.

Chicoteli.

Mi se făcuse foame, așa încât am mâncat un sendviș cu brânză și o grețoasă plăcintă de carne de porc. Am rămas un timp, trecându-mi în revistă corespondența. Nu mă sinchiseam de prezența celorlalți și nu-mi

păsa de faptul că-și dădeau seama. Scrisorile, trimise de domnișoara Kaufman, aveau toate caracter personal, dar erau lipsite de interes. Printre ele se găsea una singură care altă dată mi-ar fi făcut plăcere, trimisă de Sidney Ashe, care-mi descria evenimente comice din Stratford, Ontario. Era și o scrisoare de la prietenul meu fizician (de care am mai vorbit, cred) Victor Banstead din Cambridge. Am mototolit toate scrisorile, inclusiv pe cea sosită de la Lizzie, și le-am aruncat într-un coș de hârtii alăturat, pentru ca după aceea să încep să scotocesc prin el, sub privirile amuzate ale tuturor, ca să le scot iar afară. Mi le-am îndesat în buzunar și am spus noapte bună. Nimeni nu mi-a răspuns. De îndată ce-am închis ușa, s-au auzit hohote de râs prelungite.

N-am luat-o pe cărarea în diagonală, ci am urmat drumul care ducea de-a dreptul la golf. De îndată ce-am ieșit din sat, m-am oprit locului și am privit în sus, spre deal. Soarele coborâse și, ici-colo, străluceau câteva ferestre iluminate, de-o paloare lugubră. Văd perfect de la distanță și, cu toate că pentru citirea scrisorilor folosisem un pince-nez, acum reușeam să disting foarte clar bungalow-urile. În odaia de zi de la Nibletts se vedea o lumină slabă. Probabil că cina se terminase și acum se uitau la televizor. În tăcere? Mi s-a năzărit gândul că eu pur și simplu nu puteam concepe viața de om căsătorit. Cum era posibilă o asemenea stare de lucruri? Mă simțeam mânat de irezistibila dorință de a urca dealul și a bate la ușă. Ce-ar fi să mă duc cu o sticlă de șampanie?... Dar acum îmi inventasem o amăgire pentru a putea suporta următoarele ore. Mâine dimineață s-ar putea să găsesc o scrisoare de la Hartley. Și dacă, din întâmplare, n-o să fie... atunci... am să decid ce-i de făcut. Pe urmă am început să mă întreb unde, în casa aceea mică, ar putea scrie o scrisoare intimă. În baie? Totuși, din când în când, probabil că mai iese și el din casă. Dar va fi o scrisoare intimă? Căsnicia este într-adevăr un mister.

Am coborât la golf, unde marea liniștită, liniștită, plescăia aproape inaudibil. Golful era pustiu, tăcut și întunecat, cuprins în brațul ferm al cheiului de piatră ce părea să emane o lumină dens pulverizată. Hoinăream, simțind sub picioare căldura pietrelor. Un cormoran trecu pe lângă mine, în zbor jos deasupra valurilor, ca un semn de prevestire, negru, în formă de cruce. Iată că se ivise și o lună mare, palidă și fărâmicioasă, alături de un luceafăr strălucitor. Dedesubt, pe locul de scăldat pentru doamne, doi băiețandri se jucau prin încâlceala brună de ierburi marine, dar atât de

tăcut, de parcă fuseseră amuțiți de vraja acestui ceas. Am pornit încet de-a lungul drumului de pe țărm, în direcția Capului Shruff, am trecut de el și am petrecut câtva timp uitându-mă la golful Raven, în apele, căruia se reflectau luminile hotelului. Luceafărul se preschimbase din aur în argint, iar luna se împuținase și-și definise un contur strălucitor. În cele din urmă m-am întors, cu gândul să intru în casă, dar când am cotit pe dig, am zărit o licărire curioasă în locuința mea, o lumină care se mișca. M-am oprit și am pândit. O clipă s-a deslușit îndărătul uneia dintre ferestrele din față un licăr clar, care pe dată a scăzut, s-a încețoșat și apoi a pierit. Cineva se plimba prin casă cu o lumânare. Primul meu gând a tresărit, evocând-o pe Hartley. Pe urmă mi-am spus că e mai probabil să fie Rosina. Am luat-o înapoi pe drum și, așa cum m-am așteptat, i-am văzut oribila mașinuță roșie, ascunsă pe după stânca proeminentă, în același loc ca și data trecută.

M-a cuprins asemenea enervare, încât am izbit cu piciorul într-una din roți. În mod cert, acum n-o puteam suporta pe Rosina. Indescriptibila ei prezență în casa mea era un sacrilegiu. Privelișteа chipului ei impertinent mi-ar fi stârnit o furie dincolo de orice margine a rațiunii. N-aș fi îndurat o ceartă vulgară, îmi producea oroare și n-aveam cum să scap de ea. M-am strecurat în vârful picioarelor, cu pași mari, de-a lungul digului și am ocolit casa, ieșind pe pajiștea din spate. Acum puteam privi în bucătărie. Da, era Rosina, între două lumânări aprinse pe masa din bucătărie, încercând, fără succes, să aprindă una din lămpile mele și, probabil, distrugând fitilul pe parcursul acestei strădanii. I-am văzut privirea sașie, încordată, și zvâcnirile mofluze ale gurii în timp ce chinuia cu brutalitate fitilul, ridicându-l și coborându-l și îmbrâncindu-l cu un chibrit aprins.Flacăra lămpii se înălța, apoi se stingea. Rosina purta ceva negru, cu o bluză albă, iar părul întunecat, care de astă dată i se revărsa liber pe umeri, aproape că intra în flacăra lumânării. M-am retras în tăcere, adunând din mers scoarțele și pernele care zăceau pe iarbă. Noroc că mâncasem ceva la cârciumă, altfel foamea m-ar fi mânat în casă.

Am coborât pe stânci, până când casa a devenit invizibilă, și am găsit, foarte aproape de mare și puțin deasupra nivelului apei, o vâlcea lungă și joasă, în care făcusem plajă o dată sau de două ori în zilele preistoriei. Noaptea era foarte caldă, foarte calmă, și, după ce mi-am așezat ochelarii într-un loc sigur și m-am aranjat comod pentru somn, m-am întrebat cu amărăciune cum de nu-mi venise niciodată ideea de a dormi afară, în zilele

când eram fericit. Mă aflam atât de aproape de mare care lipăia molcom peste stânca de dedesubt, încât aveam senzația că plutesc într-o barcă. Cum patul meu stâncos era ușor înclinat în direcția apei, mi-am putut propti capul pe o pernă, ațintindu-mi privirile drept pe orizont, unde luna brăzda de pe acum o despicătură de argint, nu total imobilă. Apăreau tot mai multe stele, multe, multe. Zăcând pe spate, învelit într-o scoarță, cu mâinile împreunate în față, mă rugam ca totul să iasă bine între mine și Hartley, ca această fidelă amintire ce mă urmărise o viață, și pe care acum o socoteam drept mistica mea căsătorie, să nu se piardă, să nu se irosească, ci, într-un fel, să ducă la bine. Și apoi, ca și cum spiritul de care mă rugam mi-ar fi dat un răspuns dojenitor, am încercat să mă înlătur pe mine din tablou și să mă rog numai pentru Hartley: să poată cunoaște fericirea, Titus să revină acasă, iar soțul ei s-o iubească și ea să-l iubească pe el. Asta îmi venea ceva mai greu. De fapt era atât de greu, încât ispita de care fusesem conștient ceva mai înainte, și pe care o izgonisem cu fermitate, se furișa din nou pe căi lăturalnice, oricât mă străduiam să am numai gânduri curate. Să fie soțul ei, Fitch, Ben, cum l-o mai fi chemând, un tiran gelos, să fie el pricina nefericirii ei? Și dacă-i așa, atunci poate că...? În cele din urmă am hotărât că dacă a doua zi nu găsesc nici oscrisoare de la Hartley, să mă duc la bungalow și naiba să le ia de consecințe! Pentru că... trebuia să aflu... răspunsul... la această întrebare.

Pe urmă am descoperit că nu mă mai gândeam la Hartley, ci la mama mea. Îi vedeam fața săpată de ridurile grijii, dezaprobării și dragostei. Pe urmă am văzut-o pe mătușa Estelle, purtând o pălăriuță rotundă de pai și așezată la volanul Rolls-Royce-ului alb. Știam că tata era impresionat când o vedea conducând automobilul acela mare. Și unchiul Abel era impresionat. Și eu eram impresionat. Mătușa Estelle purtând o bandă lată în jurul capului, ca un „fillet“. Juca atât de bine tenis! Aveau un teren mare la Ramsdens. Cum se face că semăna cu James, ea atât de drăguță, de veselă, iar el cu tăcerile lui, cu fața posacă, închisă. Și totuși, peste fața lui se lăsase o vaporoasă mască de asemănare, ca masca lui Hartley, pe care atâtea femei o purtaseră pentru mine de-a lungul anilor, ba chiar și femeia aceea bătrână din sat, care era atât de diferită de ea! În acele clipe uitasem că ciudata femeie bătrână era Hartley! Dar James era într-adevăr mătușa Estelle? Acum mătușa Estelle dansa pe un disc negru de gramofon, care se învârtea, dansa chiar în mijlocul discului, acolo unde-i eticheta, și, nu știu cum, ea era însăși

eticheta, o față din hârtie ruptă, hârtie ruptă, rotindu-se și rotindu-se odată cu discul. Și în tot acest timp îmi țineam ochii deschiși, sau încercam să-i țin deschiși, numai că mi se închideau întruna, pentru că voiam să urmăresc stelele cu care se întâmplau cele mai extraordinare lucruri. Un satelit luminos, o stea făcută de mâna omului, a străbătut cerul, foarte încet, ba chiar cu prudență, descriind un arc uriaș, de la un capăt la celălalt, un arc perfect, și știam că nu e departe, un satelit prietenos care-și vedea de treaba lui, rotindu-se cu încetineală de jur împrejurul globului. Și apoi, mult, mult mai departe, stelele țâșneau și se rostogoleau și piereau, prăvălindu-se tăcut și stingându-se, stele mute, căzătoare, pierite, căzând de nicăieri către nicăieri, într-o inimaginabilă extincție. Și cât de multe erau, de parcă în sfârșit cerul se sfărâma și se desfăcea în bucăți. Iar eu voiam să-i arăt toate acestea tatălui meu.

Mai târziu, mi-am dat seama că adormisem și am deschis ochii cu mirare, dar cerul avea iarăși cu totul altă față, nu mai era întunecat, ci luminos, auriu, aurit cu praf de aur, ca și cum îndărătul stelelor pe care le văzusem înainte se ridicaseră o serie de cortine, o cortină după alta, și acum priveam în vastul interior al însuși universului, de parcă universul își întorcea încet căptușeala pe dos. Stele dincolo de stele și stele dincolo de stele dincolo de stele, până când nu le mai despărțea nimic, nimic nu mai era îndărătul lor, decât pulbere aurie de stele, și nici un spațiu, nici o lumină, nimic decât stele. Luna dispăruse. Apa plescăia mai sus, mai aproape, atingând atât de gingaș stânca, încât se propaga doar ca o vibrație. Marea, supunându-se stelelor, se scufundase în întuneric. Iar stelele păreau să se miște, și aproape că percepeai rotația cerurilor ca pe un fel de trosnet vast, numai că acum nu se mai întâmpla nimic, nici țâșniri de stele, nici prăbușiri de stele pe care simțurile omenești să le poată sesiza sau măcar concepe. Totul era mișcare, totul era schimbare, și acestea erau, într-un fel, vizibile și totuși inimaginabile. Iar eu nu mai eram eu, ci ceva țintuit pe jos ca un atom, un atom dintr-un atom, un spectator în mod necesar captiv, o oglindă minusculă în care toate se aureolau nepăsător, pe măsură ce fremătau și clocoteau în nemișcare, aur după aur după aur.

Mai târziu m-am deșteptat și totul se evaporase; și, timp de câteva momente, am crezut că văzusem toate stelele acelea doar în vis. Se lăsase o tăcere bruscă, sinistră, șocantă, ca după încheierea unei mărețe simfonii, sau după încetarea unei larme imense, prelungite, de nedescris. Fuseseră oare

stelele la fel de audibile pe cât de vizibile, și auzisem într-adevăr muzica sferelor? Lumina timpurie a zorilor se lăsa peste stânci și peste mare, într-o tăcere înspăimântător de intensă și de posesivă, de parcă se înstăpânise peste formele acestea vag conturate și le trăgea încet, desprinzându-le dintr-un întuneric în care ar fi dorit să rămână. Până și apa era acum perfect tăcută, nici un lipăit, nici o vibrație. Cerul era de un cenușiu vag transparent, iar marea de un cenușiu opac și stâncile de un cafeniu întunecat, cu reflexe de un cenușiu estompat. Senzația de singurătate era mult mai intensă decât fusese sub imperiul stelelor. Atunci nu-mi fusese teamă. Acum mi-era teamă. Mi-am dat seama că înțepenisem și mi-era rece. Stânca de sub mine era foarte dură și simțeam usturime de zgârieturi și dureri în tot trupul. Am constatat cu surprindere că scoarțele și pernele mele erau umezite de rouă. M-am ridicat țeapăn și le-am scuturat. M-am uitat în jur. Conglomerate muntoase de stânci ascundeau casa. Și m-am văzut ca pe o siluetă întunecată, decupată în centrul acestor zori pustii și înfricoșător de tăcuți, în care lumina abia de era lumină; m-am speriat de mine însumi și m-am culcat repede la loc, m-am învelit în scoarță, am închis ochii, zăcând acolo rigid, fără să-mi închipui că voi adormi din nou.

Dar am adormit și am visat că Hartley era o balerină și făcea piruete „sur les points“[19] pe o scenă uriașă, îmbrăcată într-o vaporoasă fustiță din tul negru, și purtând pe cap o diademă din diamante strălucitoare și pene negre. Din când în când făcea câte un salt, iar eu îmi spuneam: „Dar stă suspendată în aer“, e nefiresc, e un fel de levitație, pur și simplu stă în aer. Și, în timp ce o priveam, îmi spuneam cu un aer împăcat: „Ce minunat e că suntem amândoi atât de tineri și avem întreaga viață înaintea noastră! Cum pot oamenii bătrâni să fie fericiți? Noi suntem tineri și știm că suntem tineri, în timp ce majoritatea tinerilor nu sunt conștienți de acest lucru“. Acum scena era o pădure, și un prinț, de asemenea îmbrăcat în negru, o răpea pe Hartley, iar capul ei atârna peste umărul lui, de parcă ar fi avut gâtul frânt. Eu stăteam locului, continuând să gândesc cât e de minunat că sunt tânăr; avusesem un vis rău în care crezusem că sunt bătrân. Și sunt sigur, sunt sigur că de cealaltă parte a acestei păduri este un lac, sau poate chiar marea. M-am deșteptat în plină lumină a soarelui, și cu toate că în fiecare dintre celelalte deșteptări din cursul acestei nopți îmi dădusem seama pe dată unde mă aflu, acum eram foarte nedumerit, continuam să văd fața moartă a lui Hartley, capul atârnându-i moale, în felul acela îngrozitor; și m-am simțit cuprins de

o presimțire și o groază pe care nu le încercasem în vis. M-am proptit într-un cot și, treptat, am început să devin conștient de ce mă aflam acolo, zăcând pe stâncă, în plin soare și în fața unei mări albastre, șușotitoare. M-am ridicat încet și apoi m-a săgetat tristețea când mi-am amintit cât de fericit fusesem în vis pentru că eram tânăr. M-am uitat la ceas. Șase și jumătate. Abia atunci mi-a venit gândul: dacă nici în dimineața asta nu găsesc vreo scrisoare, mă duc la bungalow. Hotărât!

Eram mort de foame. Mă întrebam dacă Rosina își petrecuse noaptea în casa mea. M-am cățărat pe stânci până la drum și m-am îndreptat spre Capul Shruff. M-am uitat în ascunzătoarea stâncoasă unde își adăpostise mașina. Nu mai era acolo. Am mers mai departe și am traversat digul. În „cotețul de câini", firește, încă nici o scrisoare. Când am intrat în casă, am purces la o examinare atentă. O grămadă de chibrituri arse risipite peste tot, dar patul meu părea neatins. Ceea ce mi-a făcut plăcere. Probabil că se înapoiase la hotel, noaptea târziu. Deschisese o sticlă de vin și o cutie de metal cu măsline și mâncase ceva pâine. Nu-mi scrisese nici un bilet, dar își lăsase amprenta, împrăștiind pe masa din bucătărie cioburile sparte ale unei cești de ceai drăguțe. S-ar fi putut să fie și mai rău. Pentru că eram atât de înfometat, am luat un mic dejun alcătuit din ceai, pâine prăjită și măslinele care mai rămăseseră. Pe urmă am așteptat, și am așteptat și în tot timpul așteptării încercam să-mi aduc aminte ceea ce simțisem cât contemplasem stelele, dar totul se eclipsase. Pe urmă am început să fac escapade până la „cotețul câinilor". Pe la nouă și jumătate, am găsit o serie de scrisori, dar nici una de la Hartley. La zece mă găseam în drum spre sat. La zece și jumătate eram în fața bungalow-ului Nibletts.

În timp ce străbăteam aleea, am rezistat tentației de a privi, cu îngrijorare, casa. Voiam să creez impresia că am venit întâmplător, și cea mai bună metodă pentru așa ceva este să vii întâmplător. Jos, în sat, mi se făcuse aproape rău din cauza senzației pline de dor și de îngrijorare a vecinătății lui Hartley. Acum, magnetismul apropierii ei îmi insufla un curaj disperat; eram conștient că-mi pierdusem controlul, mă simțeam greoi, primejdios. Am apăsat butonul soneriei cu sunet dulce și clinchetul ei angelic a produs o teribilă vibrație în interiorul casei.

După aceea a urmat un ușor zgomot târșit, dar glasuri nu s-au făcut auzite. Mi-am dat seama că, prin sticla mată a geamului, capul meu trebuie să fi fost vizibil, deși estompat. Or fi având mulți vizitatori?

Ben mi-a deschis ușa. Devenise deja „Ben“ în gândurile mele, atât de arzător încercam să mă integrez în spiritul lui Hartley. Purta un maiou de bumbac alb care-l făcea să arate robust, și era nebărbierit. Părțile din fața lui care nu erau neglijent acoperite de țepii bărbii arătau slinoase, iar pe frunte avea pete lucioase de grăsime. Când și-a zvârlit capul pe spate, cu o mișcare animalică, i-am văzut interiorul negru al nărilor largi ca niște gropi.

I-am spus „bună dimineața“ și i-am zâmbit.

Mi-a răspuns:

– Ce e? cu o expresie de surpriză, autentică sau simulată, care înlătura orice posibilitate de zâmbet.

– O, îmi făceam plimbarea de dimineață și m-am gândit să trec pe aici. Ziceam c-ar fi atât de plăcut să vă mai văd pe dumneata și pe Hartley, acum că suntem vecini. Și doream să vă aduc ceva. Pot să intru o clipă?

Era o mișcare deliberată. Îmi înfipsesem piciorul în prag.

Ben a privit dincolo de mine; apoi, cu o mână a deschis ușa mai larg, în timp ce cu cealaltă mână a deschis ușa uneia dintre camerele din față. După care a făcut un pas îndărăt, ținându-și ambele brațe întinse, așa încât persoana lui și cele două uși deschise formau un paravan sau o barieră menită să mă mâne spre camera deschisă din față. Aceasta era, fără îndoială, un dormitor. O încăpere destul de mică, mobilată cu un divan, un scaun, un scrin. Lumina soarelui făcea să strălucească florile roșii de pe draperiile necăptușite. Odaia mirosea a mobilă nouă, proaspăt lăcuită, a praf și a încăpere nefolosită. Divanul-pat, acoperit cu o cuvertură cadrilată, albastru cu alb, era evident, încă deranjat după o noapte de somn. Pe perete se afla fotografia colorată a unui motan. Ben intră după mine, închise ușa și, o clipă, mi-a fost teamă de el.

Spațiul era strâmt. Nu m-a poftit să iau loc, așa că stăteam amândoi în picioare, față-n față, lângă divan. Hotărâsem că la început trebuia să trăncănesc vesel, și îmi stabilisem chiar o ordine de subiecte, pe care speram să mi-o reamintesc. Trebuia să descopăr multe, și poate că timpul dedicat descoperirilor era foarte scurt.

– Ce face Mary? Sper că e bine. (Mi-am adus aminte că trebuie să-i spun Mary.) Speram s-o văd și pe ea. Am aici un plic pentru voi amândoi.

– Nu-i acasă, îmi răspunse Ben.

Am simțit cu certitudine că mințea.

– Mă rog, uite, asta-i mica mea notiță.

I-am întins un plic închis adresat „Domnului și doamnei Fitch“.

Ben luă plicul, îl privi încruntat, apoi îmi aruncă o privire inexpresivă. După care adăugă: „Mulțumesc“, și-mi deschise ușa.

– N-ai vrea s-o citești? am întrebat zâmbind din nou. E doar o invitație.

Ben scoase un mic oftat de enervare și rupse plicul. În momentul acela am zărit peste umărul lui că ușa de la bucătărie, care fusese închisă la sosirea mea, era acum întredeschisă. Din hol, răzbea parfumul greu al trandafirilor, mai dens și mai trist înăuntrul casei decât afară. Puteam zări „altarul“ cu viteazul cavaler rătăcitor de deasupră-i. Ben își înălță privirile și închise din nou ușa dormitorului.

Am început să vorbesc, mișcându-mi grăitor brațul înspre invitație și încercând prin gesturile unei bonomii simulate să umplu și să domin mica încăpere, stimulând totodată fluxul unei conversații reciproce.

– După cum vezi, e o invitație oficială și, uite, am scris pe spatele ei că sper din toată inima că dumneata și Mary o să veniți. Aștept vizita câtorva prieteni din Londra...

Era, desigur, o minciună, dar mi-am spus că ar putea să sune mai puțin alarmant decât o întâlnire „à trois“.

– ... și mi-am spus că poate doriți să veniți și voi doi până la Capul Shruff, vineri după-amiază, să bem împreună un pahar. O vizită neformală, nu-i nevoie să vă îmbrăcați în mod special sau să stați mult.

Cum aceste adaosuri nu sunau prea politicos și cum Ben continua să se încrunte asupra invitației mele, descifrând amabilul mesaj scris pe spatele cartonașului, am continuat:

– Sau, desigur, dacă preferați să fim numai în trei, veniți joi sau sâmbătă, la orice oră vă convine, pentru că n-am nici un fel de angajament. Sper că veți veni. Casa voastră este atât de încântătoare, atât de bine aranjată, încât sunt convins că ați putea să-mi dați câteva sfaturi prețioase în legătură cu locuința mea... aș dori să vă cer o serie de informații... despre sat și... despre localitate și...

– Nu cred că putem veni, spuse Ben. Apoi adăugă: Îmi pare rău.

– A, bine, dacă nu puteți veni atât de curând – bănuiesc că sunteți ocupați și că nu e momentul potrivit –, atunci am putea aranja ceva pe mai târziu, aș putea trece pe la voi săptămâna viitoare, fac foarte des drumul ăsta. În trecut eram extrem de ocupat și acum am atâta timp liber, că nu știu ce să fac cu el. Nu aveți aceeași senzație de când v-ați pensionat? Desigur că e minunat și

trebuie să ne considerăm norocoși că locuim într-un loc ca ăsta. Da, îmi place mult casa voastră. Asta era pisica voastră? Ce fermecătoare!

Am arătat către fotografia colorată a pisicii, care atârna deasupra patului.

Ben se întoarse către fotografie și, timp de o secundă, fruntea și gura i s-au relaxat, iar ochii i s-au luminat și s-au dilatat.

– Da. Ăsta era Tamburlaine. Îi spuneam Tambi. A murit.

– Ce nume frumos! Numele pe care-l dai unei pisici e foarte important. Motanii sunt pisicile cele mai de elită. Nu găsești? Eu am fost întotdeauna un hoinar, n-am prins nicăieri rădăcini, așa că n-am fost în stare să țin un animal, și-i mare păcat. Aveți și acum o pisică?

Ben aruncă pe pat invitația și plicul mototolit. Gestul acesta brusc puse capăt trăncănelii mele. O clipă își deschise gura, într-o expresie de nehotărâre, lăsând să i se vadă dinții neregulați. Își trecu mâna prin părul tuns scurt, ciufulindu-l. Spuse: „Ascultă!“, după care a urmat o pauză, a înghițit în sec, iar eu am simțit că mi se taie răsuflarea. Stăteam împreună înghesuiți în mica încăpere, eu aplecându-mă ușor spre el.

– Ascultă, începu din nou, n-are rost, regret, dar noi nu dorim să te cunoaștem. Îmi pare rău că trebuie să ți-o spun pe șleau, dar văd că nu înțelegi când ți se face o aluzie. Vreau să spun că n-are nici un rost. Foarte bine, ai cunoscut-o pe Mary cu mult timp în urmă, dar mult timp în urmă înseamnă mult timp în urmă. Acum nu vrea să te mai cunoască, și eu nu țin să încep nici un fel de relații, înțelegi? Nu ești obligat să întreții în prezent relații cu oameni numai pentru că i-ai cunoscut cândva, sau ți-au fost colegi de școală, sau mai știu eu ce. Lucrurile se schimbă și fiecare om își are lumea lui și locul lui. Noi nu suntem oameni din lumea dumitale, asta sare în ochi, nu-i așa? Nu dorim să venim la petrecerile dumitale și să-ți cunoaștem prietenii și să-ți bem băuturile, n-are rost. Și nici nu dorim să dai buzna aici la orice oră ți se năzare. Îmi pare rău dacă-ți vorbesc cam dur, însă e mai bine să punem lucrurile la punct, o dată pentru totdeauna. Eu nu știu ce fel de viață duci cu prietenii din lumea dumitale, dar noi nu ducem asemenea viață, suntem niște oameni liniștiți și ne menținem în cercul nostru restrâns. Înțelegi? Cât despre povestea asta cu „vechi prieteni de școală“ sau ce-o mai fi, dă-o uitării! Desigur că o să ne petrecem ziua cu dumneata, dacă o să ne întâlnim în sat, pe stradă, dar nu vreau să fim în relații de vizită – nu-i genul nostru. Așa încât – îți mulțumesc pentru invitație – dar, mă rog, asta-i!

După aceste cuvinte răsuci cu zgomot mânerul uşii, probabil ca s-o avertizeze pe Hartley să se retragă.

În timp ce-mi vorbea şi-l ascultam, mă uitam jos la divanul îngust, peste care cuvertura fusese neglijent trasă. Cu siguranţă, acesta nu era patul lui Ben; deci dormeau împreună. I-am ascultat vorbăria, aproape fără nici o surpriză, ca şi cum ar fi fost o bandă de magnetofon pe care o imprimasem chiar eu. Mă simţeam cuprins de furie, buimăceală şi durere în acelaşi timp, la gândul că Hartley se găsea cu certitudine în casă, ascunzându-se de mine. De ce?

Înainte de a veni, hotărâsem cu fermitate ca, indiferent de reacţia lui Ben, să nu mă pierd cu firea sau să manifest vreo emoţie. De bună seamă, în această clipă îmi venea foarte greu să-mi păstrez masca civilizată. Ben, după ce-şi terminase tirada, rămăsese ţeapăn, frământat de propriile-i cuvinte, încruntându-se parcă puţin nedumerit, şi zgâindu-se la fotografia pisicii. Nu ridicase nici un moment glasul, dimpotrivă, vorbise cu o voce scăzută şi emfatică, şi încă nu deschisese uşa. Fără îndoială, dorea ca în momentul când va deschide uşa, să mă expedieze cât mai rapid.

M-am simţit trădat de blestemata mea tendinţă de a roşi. Faţa şi gâtul meu îşi schimbaseră culoarea, obrajii îmi ardeau. Am răspuns pe cât de degajat şi rece am putut:

– Bine, e în ordine, dar sper să revii la gânduri mai bune. La urma urmei, suntem vecini. Şi dacă-ţi închipui că sunt mare ştab, ori că mă ţin măreţ, te înşeli cu desăvârşire. Sunt un om foarte simplu, şi sper să ai prilejul să descoperi acest lucru. Am să mai scriu, mai târziu. N-aş putea s-o văd o clipă pe Mary, înainte să plec?

– Nu-i acasă.

– Presupun că a ieşit după cumpărături. Poate că se întoarce în curând? Mi-ar plăcea s-o văd.

– Nu-i acasă!

Ben înşfăcă plicul şi invitaţia de pe pat şi le zvârli pe jos. Apoi deschise larg uşa, trântind-o de perete.

Stătea între uşă şi mine, şi a urmat un moment penibil. S-a dat un pas îndărăt, iar eu am făcut cu mâna un gest menit instinctiv să risipească brusca atmosferă de violenţă. Am trecut pe lângă el, ieşind în hol, şi am început să bâjbâi după mânerul uşii din faţă. Ben, care m-a urmat imediat, a dat să-mi deschidă uşa, şi mâinile ni s-au atins. A trebuit din nou să mă dau

în lături, ca să pot ieși din casă. Nu m-am simțit în stare să întorc capul către bucătărie și, oricum, eram orbit de emoție. Am perceput cu extraordinară acuitate roșul și portocaliul strălucitor al unor trandafiri foarte mari, care creșteau chiar la marginea aleii. Ușa a bufnit în urma mea. M-am descurcat în grabă cu închizătoarea complicată a porții și am izbutit să ies în stradă. Am coborât dealul în grabă. Fără să alerg. Apoi am început să merg mai încet, tot mai încet, și când am ajuns în sat, pășeam agale. Senzațiile sfredelitoare de furie, frică și de rușine clocotitoare începeau să se domolească treptat. Fugisem ca un câine bătut? Am hotărât că răspunsul la această întrebare nu avea nici o importanță. Mi-am atins obrajii încinși și mi i-am răcorit cu dosul palmelor.

Și pe măsură ce senzațiile violente se înmuiau, un alt sentiment mai întunecat, mai adânc, a ieșit cu încetul la suprafață. Sau mai curând era vorba de două sentimente, strâns, sumbru împletite laolaltă. Încercam o durere acută legată de priveliștea divanului aceluia acoperit în fugă și de concluzia că... Hartley... dormea împreună cu băiețoiul ăsta brutal și îmbătrânit. Eram conștient că sufeream în acest anume moment nu numai din pricina divanului, ci din cauză că, până nu devenisem sigur de ceea ce devenisem sigur, încercasem să blochez cu totul anumite reacții la situația dată, anumite imagini, anumite cumplite senzații. Iar celălalt sentiment care se îmbrățișa strâns cu acesta de pe urmă, înălțându-se întunecat și radios la suprafață, era un soi de înspăimântătoare bucurie. Ben era întocmai cum... mă temusem... și sperasem. Un tiran detestabil. Un om absolut respingător.. Și deci.... și deci...

[17] Soțul (în limba franceză în original)
[18] Stângăcie (în limba franceză în original)
[19] Pe poante, în vârful picioarelor (în limba franceză în original)

Capitolul trei

– Orice căsnicie care dăinuie e bazată pe frică, mi-a spus Peregrine Arbelow.

Dar dați-mi voie să vă explic. Scriu aceste pagini, ca și pe cele anterioare (de fapt, de la pagina 100), la Londra, în noul meu apartament ciudat, jalnic și lăsat de izbeliște. Ba chiar m-am gândit că, dacă doresc într-adevăr să trăiesc ca un pustnic, rupt de lume, acesta ar fi un adăpost mai potrivit (cineva mi-a spus recent așa ceva, Rosina?). S-au întâmplat atâtea evenimente, și eu care credeam că o să-mi scriu povestea vieții ca pe o narațiune continuă, fără prea multe verbe la timpul prezent. Așadar, până la urmă, îmi scriu povestea vieții ca pe un roman. De ce nu? Toată problema consta în a-i găsi o formă și, într-un fel, istoria, istoria vieții mele, și-a găsit forma care mi se potrivește. Pe măsură ce voi înainta în scris, voi avea destul timp să reflectez și să-mi amintesc, să fac digresiuni și să filosofez, să mă retrag în trecutul îndepărtat sau să zugrăvesc prezentul abia conturat; așa încât, romanul meu poate fi în același timp un soi de memorialistică și un fel de jurnal. În fond, trecutul și prezentul sunt atât de apropiate, formând aproape un singur tot, de parcă timpul ar fi un element artificial, sâcâitor, alcătuit dintr-un material care nu tinde decât să unească, să interpenetreze, să devină greu și minuscul, asemenea unora dintre acele corpuri cerești despre care ne vorbesc oamenii de știință. Am sosit aici cu două zile în urmă și mi-am petrecut cea mai mare parte din timp scriind. În cea de-a doua seară, după cum voi povesti peste scurt timp, l-am vizitat pe Peregrine. Astăzi voi continua să scriu; e curios că-mi vine mult mai ușor să scriu aici, în mijlocul acestui haos înghesuit, decât în spațiile deschise de la Capul Shruff. Am fost în stare să mă concentrez; și, pe Dumnezeul meu, există destule lucruri asupra cărora trebuie să mă concentrez. În seara asta voi lua trenul și mă voi întoarce acasă. (Acasă? Acasă.) Am telefonat taximetristului din sat să mă aștepte la gară. Acum stau la o masă șubredă, lângă o fereastră pe care mi se arată creștetul penat al unui platan verde, foarte prietenos, și dincolo de frunzele lui în ritmică legănare, un talmeș-balmeș de ziduri și ferestre și coșuri și calcane zidite din cărămida aceea victoriană, zgrunțuroasă, de culoarea baligii, din care s-ar zice că e construită toată această parte a Londrei. Mi-am vândut apartamentul meu mare și aerat din

Barnes, aflat atât de aproape de Tamisa, atât de aproape de calea ferată, când m-a apucat graba febrilă de a cumpăra Capul Shruff. Și apartamentul meu micuț de acum reprezenta, în intenția mea, un fel de capelă pentru penitențe. N-am avut timp nici să aranjez mobila. Acum, în vreme ce scriu, alături de mine e un fotoliu pe care stă un televizor (slavă Domnului pentru imposibilitatea de a avea televizor la Capul Shruff). Dincolo de fotoliu, e o bibliotecă, cu fața la perete, prezentând un spate cenușiu, drapat cu pânze de păianjen și mâncat de carii. Tablouri, lămpi, cărți, obiecte ornamentale și covoare făcute sul acoperă podeaua, laolaltă cu grămezi de cioburi de sticlă și porțelan. I-am grăbit pe cărăuși, care și așa nu prea erau în formă. Lăzi cu obiecte de gătit, încă nedespachetate, umplu micuța bucătărie. Deși am vândut o sumedenie de lucruri, iar pe altele le-am depozitat (inclusiv câteva cufere cu suvenire din teatru), încă sunt inundat de prea multe troace aici. Cele două dormitoare sunt micuțe, dar au o vedere frumoasă spre niște garaje transformate în locuințe, unde, printre căsuțe, cresc o mulțime de plante și copaci. Bucătărioara, dacă reușești să intri în ea, e satisfăcătoare, având o sobă bună cu gaz și un frigider. Ieri la prânz am mâncat conserve de macaroane cu brânză, împrospătate cu ulei, usturoi, busuioc și un alt soi de brânză, și o mâncare delicioasă de dovlecei fierți, reci. (După părerea mea, dovleceii nu trebuie să fie niciodată prăjiți.) Trebuie să-mi aduc aminte să cumpăr o provizie de dovlecei și de ardei grași, să-i iau cu mine la Capul Shruff. Și, pentru că veni vorba de mâncare, tocmai mi-am adus aminte că ieri (când am fost la Perry) era tocmai seara în care trebuia să cinez cu Lizzie și cu Gilbert, și am uitat să contramandez vizita. Probabil că și-au pierdut întreaga zi gătind pentru mine.

Rațiunile care m-au adus la Londra au fost următoarele: în primul rând, cred, necesitatea unui foarte important interval în problema lui Hartley: un interval destinat gândirii, planurilor, și unei anumite nevoi de purificare a intențiilor. Dar ceea ce m-a adus mai imediat, a fost Rosina cu oribila ei mașinuță roșie. Rosina și-a mai făcut o apariție la Capul Shruff în seara zilei când am avut acea grăitoare întâlnire cu Ben, pe care tocmai am relatat-o; și am uimit-o, reușind totodată să mă descotorosesc de ea, cerându-i să mă conducă a doua zi, dis-de-dimineață, la Londra. Voiam, după cum am arătat, să vin aici ca să pot gândi. Și mai voiam, după cum voi arăta, să găsesc niște fotografii vechi ale lui Hartley pe care le lăsasem printre lucruri. Întâmplător, călătoria constituia și o metodă bună de a o mătura pe Rosina din calea mea,

cel puțin pentru moment. Nu numai prin faptul că darul liber consimțit al tovărășiei mele, precum și bunăvoința de a accepta serviciile ei de șofer (conduce foarte bine) erau menite să o îmblânzească. Dar, de-a lungul călătoriei, am putut să-i demonstrez, pe jumătate în glumă, ca și când nici n-ar fi fost vorba vreodată de un lucru serios, că nu exista nimic între mine și Lizzie. Rosina a primit vestea așa cum am știut că o va primi, cu răceală și cu un aer de înțeleaptă generozitate, care m-ar fi făcut să turbez dacă i-aș fi spus adevărul adevărat. Dar în situația actuală, i-am dat chiar a înțelege că și ea m-a ajutat „să-mi revin în fire". Să fi crezut oare într-adevăr că am abandonat-o pe Lizzie și că tactica ei teroristă m-a influențat? Sau bănuia că intervenise altceva pe fir? Greu de spus. La urma urmei, e o actriță.

Călătoria s-a dovedit atât de plăcută, încât am fost amândoi surprinși. N-am discutat despre nici o problemă personală, ci am pălăvrăgit și am bârfit pe parcursul întregului drum și, în acel răstimp îngrădit, am gustat fiecare din noi compania celuilalt, așa cum se întâmpla pe vremea când Rosina nu se îndrăgostise încă de mine și eu nu-mi pierdusem încă mințile din cauza ei. Mi-a povestit, cu tact, numai ceea ce îmi făcea plăcere să aud, despre ratările și fiascourile și prăbușirile financiare și dezastrele personale ale altora. Proiectul lui Fritzie de a filma Odiseea se împotmolise în greutăți bănești. Marcus îl dăduse în judecată pe Al din cauza contractului lui Nell; cel de-al treilea soț al Ritei fugise cu un balerin. Fabian fusese din nou internat într-un azil de alienați mintali. Après moi le déluge.[20] Iar eu o amuzam cu descrierile nefericirilor mele de la „Leul Negru". Și fără să apar deloc preocupat, am reușit ca întregul drum până la Londra să mă gândesc la Hartley. La urma urmei, sunt un actor. Rosina m-a lăsat în Notting Hill. Ne-am despărțit cu vagă amiciție. Era prea inteligentă ca să mă preseze în acest moment, mai ales că era convinsă că, prin exercitarea puterii, încununată de succes, dobândise un oarecare avantaj asupra mea. Nu aveam habar despre ce se petrecea în mintea ei sau ce dorea, și foarte curând am și uitat că măcar există. M-am lăsat pradă acelui sentiment deloc neplăcut și ușor trăsnit care mă apucă ori de câte ori revin la Londra, un sentiment anonim, răvășitor, de reîntoarcere în tine însuți, în marea și tragi-comica metropolă, care se înfiripă din clipa în care legătura cu societatea, fie în tren, fie în mașină, e brusc curmată. Am mers pe jos până la apartamentul meu (n-am vrut s-o las pe Rosina să mă conducă până acasă) și am făcut câteva cumpărături pe drum. Am dat frâu liber unei stări de dureroasă agitație.

Harababura din camerele străine, care păstrau încă mirosul altor vieți, m-a întâmpinat cu ostilitate. Imediat, am început să caut febril fotografiile lui Hartley. Mi-era teamă că se pierduseră la mutare, dar le-am găsit. Se aflau într-un plic al cărui conținut l-am răsturnat pe masă, și am împrăștiat fotografiile, toate îngălbenite, decolorate și îndoite la colțuri. Majoritatea erau instantanee făcute de mine. Hartley, zâmbind sau râzând întruna, cu vântul suflându-i părul sau umflându-i fusta pe podul ce traversa canalul, sau ținându-și bicicleta, sau rezemată de un zăplaz, ori îngenunchind pe o pajiște presărată de piciorul cocoșului, ori uitându-se la mine cu o față radiind de iubire. Continuam să detectez similitudini, să încropesc legături între fața tânără și cea bătrână, între fața veche și cea nouă. Dar imaginile erau prea cumplite, prea chinuitoare, din pricina copleșitoarei miresme de tinerețe și fericire pe care o degajau. Cu prudență, cu mare grijă pentru mine însumi, le-am adunat cu repeziciune și le-am pus la loc în plic, pentru a le duce la Capul Shruff.

După aceea am căutat în grabă și am găsit o fotografie a mamei mele, una în care fața ei nu exprima îngrijorare, ci se lățea într-un zâmbet larg, plin de veselie și de forță totodată, care mi-era extrem de familiar. Părul strâns sever la spate îi descoperea fruntea rotundă, bombată, și ochii poruncitori, distanțați, care se uitau drept în ochii celui ce-i privea. N-ar fi putut nicicând să fie o intelectuală, dar ar fi fost competentă într-o sumă de cariere. Era de multe ori veselă, dar de o veselie aproape ostentativ generată sau asociată cu o viață simplă, ascetică, fără de prihană. Era jazzului trecuse pe lângă părinții mei. Am mai descoperit, deși nu o căutasem, o fotografie înduioșătoare (prea înduioșătoare) a tatălui meu, foarte tânăr, în uniforma de ofițer de infanterie din Primul Război Mondial. Cum a putut el supraviețui acelui holocaust, și cum de nu i-am pus niciodată întrebări mai amănunțite în legătură cu războiul! Și el se uita acum la mine, dar fără să zâmbească, neîncrezător, cu o privire anxioasă. Ce gură sensibilă și tânără avea! Cum s-a descurcat tânărul ăsta blajin și timid ca militar? Mama era aceea care lua hotărârile și care se târguia cu negustorii. Poate că ceva din duritatea ei nordică se infiltrase și în mine, făcându-mă să vreau să intimidez lumea, determinând-o să mă accepte la valoarea pe care mi-o asumasem singur.

Pe urmă am văzut, ivindu-se de sub o fotografie oribilă a lui James pe poneiul lui (de ce naiba oi fi păstrat-o?), o imagine a unchiului Abel dansând

cu mătușa Estelle. Am scos-o. Erau amândoi în costume de seară, și se țineau oarecum la depărtare unul de celălalt, distanță, evident, întâmplătoare. Simțeai că în următorul moment aveau să fie din nou strâns îmbrățișați. Tango? Vals? Foxtrot lent? Era în atitudinea lor ceva ce vorbea nu numai despre fericire, ci și de o dependență reciprocă, de legătura care-i satisfăcea deplin pe amândoi: el, atât de robust, de stăpânitor, de elegant, de ocrotitor, ea, fragilă, grațioasă, încrezătoare și supusă, atât de iubitoare! Și extraordinar de frumoasă. Biata, norocoasa mătușa Estelle, care n-a trăit îndeajuns ca să-și piardă frumusețea. Cum de pusesem mâna pe fotografia asta? Mi-am amintit deodată că o furasem din albumul de familie de la Ramsdens. Am întors pe dos cartonașul țeapăn, cafeniu, și am văzut pata de clei și un petic mic de hârtie maro, desprins din pagina groasă de pe care o dezlipisem.

În timp ce mă hurducam în automobilul Rosinei, în soarele proaspăt al dimineții, discutând despre California și ultimele conflicte de la tribunalele speciale, compusesem în minte o scrisoare pe care intenționam să i-o scriu lui Hartley de îndată ce aveam să ajung la Londra. Dar când am sosit, am simțit, în primul rând, o nevoie mai imperioasă de a-mi clarifica mintea și, într-un fel, de a mă confirma și a mă consola pe mine însumi prin redarea, pe larg, a tot ce se întâmplase. După aceea am mai găsit și alte motive de a nu-i scrie, deocamdată, acea scrisoare. Mă aflam, de fapt, într-o teribilă efervescență, nu atât din cauza nehotărârii, ci a unei emoții în care se amestecau îngrijorarea, nerăbdarea și spaima. Mă luptam încă să-mi înfrânez o îngrozitoare, mutilantă, irațională mușcătură de gelozie, care mă pândea de după unul din colțurile sufletului meu risipit. Trebuia s-o înlătur prin gândire; iar roadele gândirii mele erau următoarele:

Când l-am părăsit pe Ben, după acea odioasă întrevedere, încercasem o întunecată, sălbatică bucurie, pentru că-mi dădusem seama că acum eram liber să-l detest; ba eram liber să fac chiar mai mult, mult mai mult de atât. În linii mari, mă simțeam îndreptățit să mă gândesc la „salvarea lui Hartley“. În structura acestui gând exista un fel de violent salt anticipat, de parcă mă simțeam îmbrâncit înainte de ceva ce exista în viitorul îndepărtat. Ura, gelozia, frica și dragostea primitivă plină de jind clocoteau laolaltă în mintea mea. O, biata mea fată, biata mea fată scumpă! Mă frământa supliciul unei iubiri protectoare, posesive și durerea usturătoare a gândului că nu am fost

în stare să o apăr de o viață nefericită. Cum aș alinta-o, cum aș alina-o, cât de desăvârșit aș iubi-o acum, numai dacă... Dar aveam încă o suficientă doză de prudență pentru a continua să gândesc.

Am recapitulat mărturiile și nu aveam aproape nici o îndoială asupra a ceea ce dovedeau. Hartley mă iubea și de multă vreme o rodea regretul de a mă fi pierdut. Cum ar fi putut să fie altfel? Pe soțul ei nu-l iubea. Cum ar fi putut să-l iubească? Moralicește, era lipsit de orice distincție; în omul ăsta nu exista urmă de spirit sau de tandrețe spirituală. Din punct de vedere fizic era lipsit de atracție, cu gura lui mare, senzuală și cu înfățișarea de licean tuns scurt. Și, după toate probabilitățile, era un barbar și un violent. Un tiran, probabil un gelos cronic, un câine posac și înciudat, un tip limitat, închis în el însuși, lipsit de orice simț al bucuriei de viață. În toți acești ani, Hartley fusese o captivă. Poate că, la început, se gândise să evadeze; dar, treptat, căzuse, așa cum se întâmplă cu multe dintre femeile izolate și tiranizate, într-un soi de crescândă deznădejde. Mai bine să nu lupți, să nu speri. Șocul revederii cu mine trebuie să fi fost imens. Desigur, atunci când o recunoscusem eu, trebuie să se fi obișnuit, în parte, cu ideea. Comportamentul ei negativ, speriat era foarte lesne de înțeles. Probabil că era înspăimântată de soțul ei; dar și mai mult o înspăimânta vechea dragoste pentru mine, încă vie, țâșnind la suprafață precum flacăra unui zăcământ de petrol subteran: o dragoste care, în cel mai bun caz, avea să-i distrugă precara, disperata ei liniște sufletească.

În acea scrisoare, pe care aveam, desigur, să i-o predau în taină, intenționam să-i scriu despre toate acestea și despre cum aș putea și aș vrea, dacă ea ar fi de acord, să o eliberez. Dar rațiunea și reflecția îndelungată, îmbinate cu frica, mi-au sugerat să mai tărăgănez. Frica îmi șoptea că dacă ceva ar rata acum, fără putință de remediere, mi-aș pierde mințile. Rațiunea îmi spunea că dovezile mele nu erau absolut concludente și că ar putea fi interpretate și altminteri. Iar persoana mea „anti-Ben“ nu era, poate, martorul cel mai obiectiv. Oare Ben se arătase chiar atât de odios la ultima noastră întrevedere, ținând seama că însăși purtarea mea fusese absolut exasperantă? De fapt, până la urmă, reușise să se controleze; dar de la bun început, simțisem la el o sălbatică și irațională ostilitate. Și apoi mai era misterul lui Titus. De ce fugise de acasă? Fusese un copil problematic, un delincvent? Oare tragedia dispariției lui, durerea împărtășită, îi unise mai mult? Durerea împărtășită, patul împărtășit. Gândurile mele trebuiau încă

ținute în lesă, și existau multe lacune întunecate peste care se străduiau să sară. Și, desigur, mai exista și posibilitatea (și aceasta era ceva uriaș) ca, în ciuda faptului că Ben era urât, lipsit de farmec, brutal și plat, ea să-l iubească și să fie, oarecum, mulțumită de el. Spre satisfacția mea, răspunsesem la o serie de întrebări. Aceasta însă rămăsese fără de răspuns, și era ultima. Oare, până la urmă, îl iubea? Dar era un lucru imposibil. Și totuși, trebuia să aflu. Trebuia să aflu înainte de a putea merge mai departe cu planurile și proiectele care smuceau și tot smuceau de atenția și de voința mea. Era necesar să aștept, totul trebuia să mai aștepte, până când aveam să descopăr răspunsul la această întrebare.

Dar cum să-l aflu? Nu îndrăzneam să-i scriu și s-o întreb, prea erau multe în joc, și, dacă mă gândeam bine, îmi dădeam seama că răspunsul ei nu putea fi decât obscur. Pe urmă (toate acestea s-au întâmplat ieri), am întrezărit soluția, soluția destul de urâtă, dar necesară, a problemei. Despre aceasta voi scrie la momentul potrivit. Între timp, haide să-mi acord un interval de repaus. Și pentru a mă relaxa, i-am dat un telefon lui Peregrine, m-am dus aseară la el și ne-am îmbătat împreună, iar acum voi relata tot ce-am discutat, pentru că unele dintre cele discutate sunt importante pentru situația mea. De fapt, acum că stau să mă gândesc, aproape tot ce se întâmplă pe lume e important pentru situația mea. Firește, lui Peregrine nu i-am spus nimic despre Hartley. Nici nu i-am pomenit vreodată despre ea, deși poate că mi-a scăpat cândva vreo aluzie despre „o primă iubire".

Am mai făcut câteva cumpărături și am adus ingredientele necesare pentru cina noastră în apartamentul lui din Hampstead. Mi-a trebuit mult până să-l conving că e stupid și imoral să mergem în restaurante scumpe și aglomerate, unde să fim serviți cu mâncare proastă de către niște chelneri disprețuitori, și siliți să eliberăm masa înainte de a fi avut noi chef să plecăm. Pe când așa, am petrecut o seară lungă și relaxantă, am mâncat un delicios curry (preparat de mine, Perry habar n-are să gătească), cu orez, și o salată verde, urmate de o orgie de fructe proaspete, biscuiți cu cremă, și am băut trei sticle din excelentul vin roșu al lui Perry. (Nu sunt un purist cu vederi strâmte, care să refuze să bea vin la curry.) După aceea ne-am desfătat cu cafea, whisky și rahat turcesc. Slavă Domnului că m-am bucurat întotdeauna de o digestie sănătoasă. Ce tristă trebuie să fie viața acelora care nu pot savura ceea ce constituie, până la urmă, plăcerile primordiale ale vieții cotidiene, și, pentru unii, poate, chiar singurele plăceri: mâncarea și băutura.

Mărturisesc că m-am dus la Peregrine nu numai pentru a bea și a pălăvrăgi cu un vechi prieten, ci și din nevoia de companie bărbătească, de acea complicitate a companiei bărbătești: solidaritatea bărbaților care e, într-adevăr, ca un fel de complicitate la o crimă, la acceptarea unor lucruri, bucurându-te cu lăcomie de prezent, chiar dacă tot ce te înconjoară e iad curat. În cazul meu, trebuie să adaug, această complicitate nu implică discuțiile vulgare sau obscene. Am oroare de pornografia frustă. A trebuit, cu câtva timp în urmă, să le dau câteva lecții zdravene în acest sens lui Perry și câtorva altora. Nu lui Wilfred. Wilfred n-a fost niciodată spurcat la gură.

Așadar, după ce am reflectat și am luat hotărârile de rigoare, am încercat senzația de relaxare a unei pauze, în care aș putea să mă odihnesc și să-mi regrupez forțele. Hartley poate aștepta. N-o să fugă. Nu putea să fugă.

*

– Orice căsnicie care dăinuie e bazată pe frică, a spus Peregrine. Frica e un element fundamental; dacă sapi adânc în natura umană, ce găsești la fund? Frică meschină, dușmănoasă, crudă, egocentrică, care te face fie să pui piciorul în prag, fie să te pitești. Cât despre căsnicii, oamenii se stabilesc sau în poziții de dominatori, sau de dominați. Desigur, uneori „cresc împreună" sau „ajung la o armonie", din moment ce ești nevoit să tratezi în mod rațional una din sursele de teroare ale vieții tale. Presupun că sunt extrem de puține mariaje cu adevărat fericite, numai că oamenii își ascund amărăciunea și decepția. Câte perechi fericite cunoaștem noi? Mă rog, Sid și Rosemary, care au și copii drăguți și care găsesc întruna ce să vorbească între ei, nu se opresc niciodată din sporovăială. Ăsta-i un fel de miracol, dar cunoaștem într-adevăr *î*ntreaga realitate și cât va mai dura? La alte cupluri nici nu mă pot gândi, deși mai cunosc câteva care, aparent, sunt OK, numai că eu, întâmplător, am putut privi dincolo de scenă. Dumnezeule, Charles, ce înțelept ai fost că nu te-ai căsătorit! Ți-ai păstrat libertatea. Ca și Wilfred Dunning. Niciodată nu ți-ai băgat capul sub jug. Dumnezeule, cum urăsc femeile! Dar nici în tabăra cealaltă nu pot să trec. Și nu-i nevoie să roșești și să faci pe mironosița. Eu țineam mult la bătrânul Wilfred, dacă vrei să știi. Wilfred cum se descurca în problemele sexuale? Nimeni n-a știut vreodată. Poate că n-a avut nici un fel de legătură, și atunci cu atât mai bine pentru el. Încă mai simt lipsa lui Wilfred. Era un om tare drăguț. Și generos, îi plăcea să stârnească în tine ceea ce stârnește inteligența în alții. Doamne, pe mine

mă inspira. A te îmbăta cu bătrânul Wilfred era ca și cum... drace, cum era? Știai că Lizzie Scherer trăiește cu Gilbert Opian? Cred că-i un lucru frumos din partea amândurora.

– Și mie îmi lipsește Wilfred. Da, am auzit despre Lizzie.

Unul dintre motivele minore care mă făcuse să-l caut pe Peregrine era acela de a afla dacă într-adevăr circulau zvonuri în legătură cu mine și cu Lizzie și, dacă așa ar fi stat cazul, să le înăbuș. Aparent, Perry nu aflase nimic.

– Și tu, cu Pamela...?

– S-a terminat cu desăvârșire. De fapt, continuăm să locuim în aceeași casă, dar nu comunicăm. Ăsta-i iadul pe pământ, Charles, iadul, nici nu-ți poți imagina. Să fii legat de cineva ale cărui surse de comunicare sunt sporcăite în ultimul hal și otrăvite. Tot ce încerci să spui e greșit sau abject. Dumnezeule, ce împuțit de ghinion am avut la femei! Întâi târfa aia de Rosina, pe urmă o prietenă ca Pam. Ai mai văzut-o pe Rosina?

– Nu.

– Nici eu, dar de câte ori deschid televizorul dau peste ea, asta-i ca un blestem. Cândva, cred că am iubit-o. Sau poate că ea m-a făcut să mă simt ca Marc Antoniu. Penché sur elle, l'ardent imperator...[21] Tot ce vedeam în ochii Rosinei nu era decât o reflecție a propriului meu chip. Pe urmă am văzut în ochii ei tribunalul de divorț. Necazul cu Rosina este că dorește peorice bărbat: Julius Caesar, Iisus Hristos, Leonardo, Mozart, Wilamowitz, domnul Gladstone, D.H. Lawrence, Jimmy Carter... e de-ajuns să-i rostești numele că-l și vrea. Bănuiesc că n-ai dori să ai amabilitatea să mi-o sufli și pe Pam? Nu? Ah, n-am capacitatea să-ți descriu viața pe care-o duc, o permanentă luptă cu șișurile, și continuă de zor... nici unul dintre noi n-are destul curaj ca să pornească divorțul. Formalitățile de divorț sunt un iad, trebuie să te gândești, trebuie să iei o hotărâre, trebuie să minți. Cred că și-a găsit un tip, dar nici nu vreau să știu. Iese tot timpul, dar din păcate se întoarce, îi convine. Ura asta blestemată, nudă, nesfârșită, distructivă, apriga sfâșiere a celor mai firave tentacule de tandrețe și bucurie, a tuturor nonsensurilor spontane care leagă o ființă omenească de alta. Uneori încerc să comunic cu ea, și mă rănește cu cele mai dureroase lucruri care-i dau prin gând. Simți cum îți amorțește sufletul din pricina loviturilor repetate... și, desigur, te prefaci și tu într-un soi de fiară, de la sine înțeles, capeți o inventivitate drăcească. Am văzut lucrul ăsta și-n alte cazuri, soția care se simte vinovată, chiar fără motiv, devine victima toanelor celuilalt, și nu-i în stare să adopte o

ținută demnă. Ceea ce duce la un terorism reciproc. Și, vai, când dormeam încă împreună, și zăceam noaptea treji în pat, găsindu-ne singura consolare în ticluirea, până la ultimul amănunt, a scenei în care am coborî, am găsi un satâr și am zdrobi capul partenerului și l-am toca până ar ajunge ca un soi de piftie însângerată pe pernă! Ah, Charles, Charles, ce știi tu despre bucuriile astea conjugale! Mai toarnă-ți puțin whisky.

– Mulțumesc. Și ce face fetița? Cum o cheamă? Angela.

Aceasta era fiica Pamelei din prima ei căsătorie cu „Ginger“ Godwin.

– Nu mai e o fetiță acum. E la școală. Cel puțin așa presupun, pentru că în fiecare zi se duce undeva. Eu o ignor pe ea, ea mă ignoră pe mine, niciodată nu ne-am înțeles. Nici Pam nu cred c-o vede prea mult. Pam e mai tot timpul beată. O imagine foarte educativă. Oh, Charles, ce noroc chior ai avut să scapi fără impozit de toate capcanele astea înfiorătoare, care te rănesc de ți se scurge sângele și urli de durere și te urmărești singur cum devii un ticălos. Ești atât de departe de toate astea. Dumnezeule, ce deștept ai fost! Ești un păcătos atât de curat, Charles, fața ta e curată și netedă și roză ca a unei fete, pariez că te bărbierești o dată pe lună, și mâinile-ți sunt curate, și unghiile astea afurisite-ți sunt curate (ia te uită la ale mele!), și ai scăpat de toate, fără impozite, blestemat de liber și fără impozite. Da, da, eu trebuie să mă străduiesc să obțin blestematul ăsta de divorț, dar asta înseamnă să comunic cu Pamela și nu pot – nu pot suporta ideea să stau alături de ea, sau să încerc să mă așez, noi nu mai ședem unul în prezența celuilalt, și să încercăm să schițăm un plan rațional de a scăpa unul de altul. Poate că nici n-o dorește. Poate că-i convine să locuiască aici și să utilizeze casa asta ca bază pentru ce dracu o fi făcând! Plătesc în fiecare lună o sumă zdravănă în contul ei la bancă... Nu-și poate găsi o slujbă sau...

– Slujbă? Pam? Laissez-moi rire![22] Pam n-a fost niciodată o actriță, a fost o steluță. Nu-i în stare să facă nimic. Toată viața a trăit pe spinarea bărbaților. A trăit pe spinarea lui Ginger, și înainte de el pe spinarea unui alt nenorocit de american, și înaintea ăstuia pe spinarea a cine știe câtor altora. Ginger încă îi mai plătește niște sume fantastice ca pensie alimentară. Și știi că eu îi plătesc pensie alimentară Rosinei, deși ea câștigă de cinci ori cât mine! Suis-je un homme, ou une omelette?[23] Mă întreb și eu uneori. Mi-era atât de lehamite și atâta doream să mă văd scăpat de ea, încât am semnat tot ce mi s-a oferit să semnez. Charles, de ce nu vrei să mi-o sufli și pe Pamela? Ești un porc de câine fericit. Îți faci de fiecare dată mendrele și pe urmă le dai un

picior în fund. Dumnezeule, până și de Clement ai reușit să scapi! De ce n-am învățat eu niciodată lecția asta?

– Dacă-ți închipui că legătura mea cu Clement a fost o călătorie de plăcere...

– Necazul cu tine, Charles, e că, în inima ta, disprețuiești femeile, în timp ce eu, în ciuda aparențelor contrare, nu le disprețuiesc.

– Nu disprețuiesc femeile. Am fost îndrăgostit de toate eroinele lui Shakespeare, înainte de a fi împlinit doisprezece ani.

– Dar alea nu există, omule, ăsta-i baiul. Alea trăiesc în țara lui Niciodată-Niciodată a artei, toate plăsmuite de istețimea și înțelepciunea lui Shakespeare, și de acolo își râd de noi, insuflându-ne speranțe false și visuri găunoase. Realitatea e ură și minciună și certuri pentru bani.

S-ar părea, din această relatare, că Perry era acel care vorbea tot timpul și, într-adevăr, către sfârșitul serii așa s-a și întâmplat. E înzestrat cu o volubilitate irlandeză și când e beat, degeaba încerci să-l întrerupi. În orice caz, preferam să-l incit la vorbă decât să vorbesc eu. Lamentările lui elocvente îmi făceau bine și, trebuie să mărturisesc, necazurile lui mă bucurau. Mă tem că mă simțeam mai curând mulțumit de faptul că cea de-a doua căsătorie a lui dăduse greș; m-ar fi cuprins o oarecare amărăciune dacă aș fi știut că am fost cauza involuntară a fericirii lui en deuxième noces[24]. Asemenea sentimente nu-mi fac onoare; dar sunt foarte comune.

Ședeam în sufrageria spațioasă și frumoasă din apartamentul lui Peregrine. Masa era acoperită cu o față de masă albă, foarte pătată cu vin, și arătând ca și cum nu mai fusese de multă vreme dezlipită de acolo. Perry își mutase în această încăpere divanul lui, și-și instalase chiar și un reșou electric (pe care preparasem curry), astfel încât îi lăsase Pamelei restul apartamentului. Reșoul era așezat pe un pătrat de ziar, împroșcat cu stropi de mâncare. Femeia de serviciu îi părăsise după ce fusese insultată de Pam. Încăperea era îmbâcsită de praf și mirosea a tigăi arse și a rufe murdare. Dar, în orice caz, așa cum spusese Perry, ușa putea fi închisă și încuiată.

După cum am mai arătat, Peregrine Arbelow are cea mai lată față pe care am văzut-o vreodată la o făptură omenească, deși în tinerețe, în zilele lui de *playboy*, acest amănunt nu-l împiedica să fie atrăgător. Are o față lată și rotundă, acum grasă și flască, încadrată (cu ajutorul științei) de niște bucle scurte, dese, castanii. (El m-a sfătuit să-mi fac operația de salvare a părului meu.) Ochii mari au păstrat o expresie de inocență sau poate că de

nedumerire. E un tip masiv, trupeș, îmbrăcat întotdeauna, chiar și pe vreme caldă, în costume de tweed cu vestă. Poartă un ceas cu lanț. Vorbește cu un ușor accent din Ulsterul lui natal, care dispare însă cu totul pe scenă, spre deosebire de sâsâiala lui Gilbert Opian. E un comic excelent, deși nu la fel de bun ca Wilfred; dar ca Wilfred nu mai poate fi nimeni.

Mi-am zis că e timpul să schimbăm subiectul primejdios despre femei.

– Ai mai fost în ultima vreme prin Irlanda?

Era o întrebare menită întotdeauna să-l declanșeze pe Perry și deci un garantat schimbător de subiecte.

– Irlanda! Altă târfă! Doamne, ce idioți sunt irlandezii! Irlandezii suferă stupid, ca o vacă împotmolită într-o mlaștină. Nu pot să înțeleg cum de tolerează englezii această insulă, ar fi trebuit să ajungă la o soluție finală cu mulți ani în urmă, când au încercat. Unde ești tu, Cromwell, acum când e atâta nevoie de tine? Belfast a fost făcut țăndări. Și nimănui nu-i pasă. Durerea asta, Charles, durerea, suferința blestemată, degradarea, afurisitul de „dinte pentru dinte"! De ce dracu' nu lasă lucrurile să ajungă la un capăt, așa cum a făcut Hristos? Ar putea o sută de sfinți să salveze o insulă, sau chiar o mie de sfinți ar putea? Și, pur și simplu, n-o pot da uitării, de parc-ar fi cămașa lui... cum dracu-l chema?... e pe mine, lipită de carnea mea. Singurul lucru cu care mi-e uneori de folos, când sunt în anumite toane, e faptul că pot simți chiar un fel de plăcere la gândul că alții-s și mai nenorociți decât mine, că soțul sau fiul sau soția iubită au fost împușcați chiar sub ochii lor, sau că sunt condamnați să-și petreacă tot restul vieții într-un scaun pe roate. Iată cât de mârșav pot să fiu. Eu trăiesc Irlanda, respir Irlanda și, Dumnezeule, cum o mai urăsc, mai bine eram un păcătos de scoțian, așa de îngrozitor e să fii irlandez. Cred că urăsc Irlanda mai tare decât urăsc teatrul, și asta nu-i puțin.

În acel moment se deschise ușa și Pamela își vârî capul înăuntru. După care, clătinându-se agățată de clanță, pe jumătate intră, pe jumătate căzu în cameră și se uită la noi cu ochi sticloși. Purta un pardesiu și, evident, tocmai se întorsese acasă. Era încă frumoasă, cu o coamă de păr cărunt, ondulat, acum cam soios. Colțurile gurii mânjite de ruj i se lăsau în jos, într-un rânjet agresiv și nefericit. Se uită la mine, mijindu-și ochii și ignorându-l pe Perry. I-am spus:

– Hello, Pam!

Se întoarse cu greu, continuând să se țină de ușă, și dădu să iasă, apoi se răsuci iar spre noi, cu fața încrețită și botoasă, mișcându-și buzele de zor și, după ce-și adună suficientă salivă în gură, scuipă pe podea, se aplecă pentru a-și examina scuipatul, și ieși lăsând ușa deschisă.

Peregrine sări în picioare, se repezi la ușa pe care o trânti violent cu piciorul, apoi își înșfăcă paharul și-l zvârli în cămin. Ca prin minune, nu se sparse. Începu să alerge de jur împrejurul mesei, făcând, literalmente, spume la gură, ridică paharul cu un Aaaagh!, un sunet ca de motan care scuipă, numai că avea volumul unui răget de leu. M-am ridicat, i-am luat paharul din mână, și l-am așezat pe masă. După aceea s-a îndreptat încet către ușă, s-a uitat la locul unde scuipase Pamela, a rupt o bucată din ziarul slinos și a așternut-o cu grijă peste scuipat. Pe urmă s-a reașezat pe scaun.

– Bea, Charles, băiete! Nu bei deloc. Ești prea treaz. Bea!

– Ziceai ceva despre teatru.

– Ai avut dreptate să nu-ți publici piesele, erau un nimic, un nimic, spumă, dar, cel puțin, n-aveau pretenția să fie altceva. Acum o faci pe ofensatul – vanitate, vanitate! Da, urăsc teatrul.

Perry se referea la teatrul London West End.

– Minciuni, minciuni, toată arta e o minciună. Preface până și iadul în grație și drăgălășenie. Gunoi! Adevărata suferință este... este... Dumnezeule, m-am îmbătat... este... atât de diferită. O, Charles, dac-ai putea să vezi orașul unde m-am născut... Și putoarea asta care scuipă... Cum pot ființele omenești să trăiască în felul ăsta, și cum pot să-i învețe și pe alții? De-am putea măcar să ne ținem gura! Drama, tragedia aparțin scenei, nu vieții, ăsta-i baiul. Le lipsește sufletul. Orice artă desfigurează viața, o reprezintă fals, și teatrul mai mult ca toate, pentru că seamănă atât de bine cu viața, vezi oameni în carne și oase mergând și vorbind. Dumnezeule! Când deschizi aparatul de radio, îți poți da seama imediat dacă cel care vorbește e un actor. Din cauza vulgarității, vulgarității, teatrul este templul vulgarității. E o dovadă vie că nu vrem să discutăm despre treburi serioase și că, probabil, nu suntem în stare. Totul, totul, lucrurile cele mai triste, cele mai sacre, chiar și cele mai nostime sunt transformate într-un truc vulgar. Ai dreptate, Charles, îmi aduc aminte cum spuneai despre bătrânul Shakespeare că el era... că el era... unicul. El și un individ grec pe care oricum nimeni nu-l înțelege. Tot restul e o mare de împuțenie, duhnind a vulgaritate care se complace. Wilfred a simțit lucrul ăsta. Îmi amintesc că

uneori era atât de trist, după ce-i făcuse pe toți să se prăpădească de râs. Oh, Charles, dacă măcar ar exista un Dumnezeu, dar nu există, nu există...

Ochii mari, rotunzi, căprui ai lui Perry se umpluseră de lacrimi. Începu să se scotocească după o batistă, apoi folosi fața de masă. După o clipă, adăugă:

– Trebuia să rămân la Queen's College și să mă fac doctor. Așa cum sunt acum nu fac decât să mă târăsc în fiecare zi tot mai aproape de groapă. Când mă trezesc dimineața, primul lucru la care mă gândesc e moartea. Tu nu?

– Nu.

– Nu. Tu ai încă la joie de vivre[25] a unui tânăr. În cazul tău, nu are nimic de-a face cu bunătatea. Tu nu ești un bun. E pur și simplu o însușire firească, un dar de la natură, așa ca ținuta ta și ca tenul ăsta de fată mare. Dar adu-ți aminte și ia seama: există oameni care trăiesc în iad.

L-am întrebat:

– Ai lovit-o vreodată pe Pamela? În Rosina ai dat vreodată?

Probabil că eram mai beat decât gândea Perry. Întrebarea mea păru să-l mai înveselească un pic.

– Curios că pui asemenea întrebare, Charles. Chiar azi mă gândeam la asta și mă miram de ce n-o fac niciodată, de ce n-am făcut-o niciodată. Nu. Niciodată n-am ridicat mâna și n-am atins pe nimeni. Dau numai în lumea obiectelor neînsuflețite. Pahare, farfurii, orice pot storci și sfărâma. Cred... știi tu... că-i ceva ce are de-a face cu Irlanda, ceva ce fac pentru Irlanda, într-un fel ciudat. Desigur ca pe târfă n-o ajută cu nimic. Dar... știi tu... de îndată ce cineva lovește pe cineva, în loc să strige la el, sau să-l scuipe, sau... e ca și cum ai trecut o barieră... poate că-i ultima barieră a civilizației... și după asta... nu mai rămân decât mitralierele și gloanțele ce retează rotulele genunchilor. Dumnezeule, de ce-am acceptat să joc în porcăria aia de serial de la TV, e un gunoi. Ele însă au dat în mine, desigur, Pam și Rosina, în ce le privește, nici un fel de inhibiție...

– Zgârieturi pe față?

– Zgârieturi, pe dracu, pumni! Mă rog, așa-mi trebuie. Sunt un rahat... un... rahat. Da. Da. Haide, bea.

În timp ce Perry își șterse din nou ochii cu fața de masă, ușa se deschise și un băiat înalt și slab, cu părul tuns foarte scurt și îmbrăcat într-o jachetă neagră de piele, a intrat înăuntru, fără să ne arunce măcar o privire, s-a dus direct la bufet, l-a deschis, a scos o sticlă și a ieșit din cameră închizând ușa în urmă-i.

– Cine naiba mai e și băiatul ăsta?

– Nu-i băiat, Charles dragă, asta-i fiică-mea vitregă Angela. În vârstă de șaisprezece ani.

– Dumnezeule! Ultima dată când am văzut-o era o gâgâlice cu zulufi de aur.

– Nu mai e o gâgâlice cu zulufi de aur. Știi că luna trecută s-a tuns chilug, și-a ras capul? Abia de-a început să-i crească părul. Taică-su i-a dat o motocicletă. Și când spun o motocicletă, nu mă gândesc la una din alea pât-pât-pât, pe care te așezi ca pe un scaun, ci la monstrul ăla mare și brutal pe care-l încaleci ca pe un încărcător și care face un zgomot ca AAAARRGRR. Țin minte când te apucase pe tine sentimentalismul că dorești un fiu, și ți-am spus că o să fie iadul pe pământ. Acum cred că o fiică e și mai rea. Slavă Domnului că n-am vreun copil al meu. Copii... inocență... Doamne! Ar trebui să auzi ce-i la gura lui Angie, și s-a pocit singură, e atât de grotescă... Pamelei nici că-i pasă... ea e... mă rog, ai văzut-o chiar adineauri pe Pamela... a fost înăuntru, nu-i așa, sau am visat eu? Angie, da. Poartă cizme și numai lucruri de piele. Și bea de stinge. Toate beau. Charles, ești un om fericit. N-ai familie. Familia, leagănul iubirii. Și când te gândești că eu nu numai că m-am convins singur că le iubesc pe alea două femei, da' le-am iubit cu adevărat – adică, în măsura în care sunt eu capabil de iubire. Sunt oare? Nu știu. Și am mai iubit... oh... în trecut... alte femei... alți oameni... pierduți acum, pierduți, duși pentru vecie... dar tot n-ar fi dus la nimic... rahații și ratații și ticăloșii nu pot fi fericiți, așa că tot există puțină dreptate pe lumea asta.

Ajunsesem la stadiul în care-ți vine foarte greu să pleci, în care e foarte greu să faci altceva decât să continui să bei și să tot bei whisky; și începusem să mă simt stupid de impresionat de lacrimile lui Peregrine.

– Perry, cine a fost prima ta iubire?

– Nu-mi spune „Perry", lua-te-ar dracii! Ei bine, am să-ți spun... nu-i ce-ai fi... a fost unchiul meu Peregrine... da. Unchiul Peregrine. Dumnezeu să-i odihnească sufletul drag, a fost un om bun, bun. Și dacă va exista o Judecată de Apoi, întreaga mea familie blestemată o să îngenuncheze în urma unchiului Peregrine, în speranța că o să pună o vorbă bună pentru ei ca să-i scape de focul genunei. Iar eu o să zac întins pe jos, așteptând ca el să mă ridice, și o să mă ridice. Era un om blând. Nu știu de ce spun că era bun, ce știam eu despre bunătate, nu eram decât un țânc. Obișnuia să mă țină de

mână și să mă ia pe genunchii lui. Mă *iubea*, nenorocitul. Părinții mei nu m-au răsfățat niciodată, niciodată nu mă îmbrățișau și nu mă pupau, cred sincer că nu le prea plăceam, erau topiți după blestemata de soră-mea. Dar unchiului Peregrine îi plăceam. Mă lua în brațe și mă săruta. Și-am să-ți spun un lucru, niciodată vreo femeie nu m-a sărutat mai tandru, cu toate că era numai... nu era ce-ți închipui tu... era atât de nevinovat și de dulce... și n-o făcea decât când eram singuri. Și vorbeam despre toate, de parc-am fi fost de-o vârstă, și tânjeam după prezența lui, de parcă îmi nutrea sufletul. Și apoi, într-o bună zi, părinții mei trebuie să fi văzut sau poate că li s-a năzărit că era ceva în neregulă cu unchiul Peregrine, și pur și simplu l-au *izgonit*. Nu l-am mai văzut niciodată. Niciodată.

– Ce s-a întâmplat cu el?

– Nu știu. Mult mai târziu am aflat că s-a sinucis. Și când am ajuns actor, am luat numele lui, parte dintr-un sentiment de pietate, parte ca să-i fac familiei mele în necaz. Numele meu de botez era William. Ei bine, asta a fost prima mea dragoste. Care a fost a ta?

– Am uitat. Îți mulțumesc că mi-ai povestit despre unchiul tău. Mi-a făcut plăcere să ascult povestea lui.

– Îmi și pare rău că ți-am povestit-o. Acum ai să începi să faci psihologie. Și psihologia-i rahat.

– Știu că psihologia e rahat. Trebuie să plec, Peregrine.

– Nu pleca. Am să-ți spun gluma favorită a lui Freud, dac-am să pot să mi-o mai reamintesc. Un rege își întâlnește într-o zi dublura și-l întreabă: „Mama dumitale a lucrat la palat?“, iar dublura răspunde: „Nu, dar taică-meu a lucrat“. Ha ha ha, asta-i o glumă cu haz!

– Trebuie să plec.

– Charles, n-ai înțeles gluma. Ascultă, un rege întâlnește un individ care-i semăna leit și regele îl întreabă...

– Am înțeles gluma.

– Charles, pentru numele lui Dumnezeu, nu pleca, uite mai e o sticlă. „Nu, dar taică-meu a lucrat!“

– Zău, trebuie să plec.

– E-n regulă, o ștergi taman când conștiința începe să devină mai suportabilă, iar lumina înțelegerii dă să mijească. Mai am atâtea să-ți spun! Foarte bine, atunci șterge-o! Cred c-am să vin să-ți fac o vizită la casa ta de la mare, o să vin de Rusalii dac-o fi vreme bună, și-o să ne îmbătăm iar...

– La revedere, Peregrine. Îmi pare rău de Irlanda.

– Ești beat criță. Dă-o naibii!

Când ieșeam pe ușă, l-am auzit bombănind: „Așa de curat, afurisit de curat!“, în timp ce capul i se lăsa încet pe fața de masă pătată de vin.

După ce am terminat de scris cele de mai sus, ajungând astfel cu jurnalul meu la zi, mi-am făcut valiza și am părăsit harababura din oribilul meu apartament londonez, în care nu m-a tras inima să mișc măcar un scaun sau să despachetez o ceașcă. Mi-am luat prânzul (am terminat conserva de macaroane cu brânză) și m-am gândit că acum mă desparte de trenul de seară, care avea să mă ducă acasă, o lungă bucată de timp pustiu, văduvit de orice eveniment (mă înșelam). Am hotărât să-mi mai omor timpul într-un muzeu de pictură. Nu sunt mare cunoscător în materie de pictură, dar tablourile îmi inspiră o anume admirație calmă, și-mi place atmosfera din muzee, spre deosebire de atmosfera din sălile de concert, pe care o detest. Trebuie să mai mărturisesc că portretele și tablourile care reprezintă femei îmi provoacă o satisfacție pur erotică. Evident, pictorii respectivi le-au avut, așa că de ce nu și eu?

După oarecare șovăială, am hotărât să vizitez Colecția Wallace, unde nu mai fusesem de multă vreme. Taică-meu, care se pricepea la pictură chiar și mai puțin decât mine, mă dusese o dată acolo, într-una din rarele noastre vizite la Londra, ca să văd *Cavalerul râzând* al lui Frans Hals, așa încât asociam muzeul cu tata. Cred că tatei îi plăcuse muzeul pentru că era atât de liniștit și avea atâta mobilă, în afară de tablouri, încât părea un mic palat particular. Îi plăceau, mai cu seamă, numeroasele ceasuri (era mare amator de ceasuri), care băteau ora toate laolaltă, în timp ce ne aflam acolo, dar nu chiar în aceeași secundă și pe tonuri foarte felurite. Muzeul, când am intrat, era aproape pustiu, și am început să mă plimb prin încăperi, cu capul cam împâclit, privind tablourile și gândindu-mă la Hartley. Aveam o senzație de irealitate, ca urmare a mahmurelii serioase cu care mă luptasem întreaga dimineață. Partea proastă cu vinurile bune este gradul înalt de alcool pe care-l conțin, și nu te poți apuca, de față cu alții, să torni apă în vin. În ciuda aspirinelor pe care le luasem odată cu masa de prânz, încă mă mai durea capul de-mi plesnea. O ceață maronie și niște pete negre, foarte volatile și intermitente, îmi tulburau câmpul vizual. Mă simțeam nesigur pe picioare și legat într-un chip foarte ciudat cu pământul, de parcă devenisem brusc extrem de înalt.

Pe urmă a început să mi se pară că un foarte mare număr din femeile mele se găseau acolo; dar Hartley, nu. Ea era o vastă absență, o făptură în parte nematerializată, chipul ei ivindu-se întruna chiar deasupra razei mele vizuale, ca o lună evanescentă. Am căutat întotdeauna la femei un refugiu. Și, într-adevăr, ce altceva sunt femeile dacă nu niște refugii? Și uneori am simțit că a fi înlănțuit strâns în brațele unei femei era unica și cea mai totală apărare împotriva oricărei grozăvii. Da, multe dintre ele fuseseră refugii perfecte, și totuși... după un timp... părăsești refugiul. Cu Hartley era altceva, ea călătorise cu mine... pe ea n-am privit-o niciodată ca pe un loc de adăpost. Ea penetrase în sfera eului meu și se afla în mine, o substanță pură a propriei mele alcătuiri, așa ca nervii, ca sângele. Dar celelalte, în timp ce rătăceam de colo colo, lunecând și clipind din ochi, și instabil atașat de pământ, celelalte se aflau acolo: Lizzie pictată de Terboch, Jeanne de Nicolaes Maes, Rita de Domenichino, Rosina de Rubens, și iată un încântător studiu semnat de Greuze, reprezentând-o pe Clement așa cum era pe vremea când am întâlnit-o prima oară... Draga, frumoasa Clement, ce teamă îi era de îmbătrânire! Am descoperit până și un portret al mamei mele, de Reynolds, arăta puțin cam flatată, dar semăna. Da, o căutam pe Hartley. Unii dintre pictori ar fi putut s-o reprezinte, poate Campin, Memling sau Van Eyck. Dar ea nu era acolo. Și apoi ceasurile se porniră cu toatele să sune, anunțând ora patru.

Niște muncitori reparau ceva la parter, ciocănind de zor, fulgerări de lumină țâșneau și se retrăgeau, amestecându-se cu durerea mea de cap. M-am pomenit scormonindu-mi mintea în căutarea a ceva ce mi se păruse foarte important să nu uit, ceva în legătură cu noaptea în care zăcusem pe stânci și văzusem cea de pe urmă tainiță a stelelor, când universul se răsucise cu înăuntrul în afară, și acest lucru îmi evocase ceva, numai că nu-mi mai puteam aminti ce; abia acum, când vedeam parcă din nou acel vast, vag schimbător, infinit de adânc dom de stele luminoase, aurii, stele dincolo de stele dincolo de stele, mi-am adus aminte ce mi-am spus că nu trebuie să uit. Era vorba de luminile schimbătoare de la cinematograful Odeon, unde mă duceam cu Hartley în copilărie.

Mă aflam în galeria centrală, în care mă adusese tata ca să văd *Cavalerul râzând*, dar lumina părea puțin aburită și densă, oarecum granulată și maronie, deși afară strălucea soarele, sau poate că era de vină doar mahmureala mea. Galeria era pustie. Și atunci am observat ceva ciudat, un

soi de coincidență plină de ecouri. Priveam, cu ochi cețoși, tabloul lui Tizian reprezentându-i pe Perseu și Andromeda și admiram grațiosul trup gol al fetei, a cărei postură aproape dansantă, în timp ce se luptă cu lanțurile, o face să pară la fel de aeriană ca și salvatorul ei, când am observat deodată, deși văzusem tabloul de multe ori înainte, hidoasa gură deschisă, zimțată de colți, a dragonului marin, asupra căruia se abătea din zbor Perseu, cu capul înainte. Dragonul marin nu semăna întru totul cu monstrul meu marin, dar gura era la fel, și amintirea acelei halucinații, sau ce-o mai fi fost, a devenit brusc mai neliniștitoare decât fusese vreodată după primul șoc al apariției. M-am răsucit repede pe călcâie și m-am trezit față-n față, pe peretele opus, cu *Titus* de Rembrandt. Deci și Titus era aici. Titus, și monstrul marin, și stelele și mâna lui Hartley în mâna mea la cinema, cu mai bine de patruzeci de ani în urmă.

Am început să străbat lunga încăpere, în timp ce ciocănitul muncitorilor de jos părea să fi devenit mai ritmic, mai distinct, mai rapid, mai stăruitor, asemenea răpăitului acelor huruitoare de lemn pe care japonezii le numesc *hyoshigi*, folosite pentru a crea un moment de *suspense*, sau pentru a prevesti damnațiunea în teatrul japonez, și de care am făcut și eu adeseori uz în propriile mele piese. Am pornit spre capătul galeriei și, în timp ce mergeam, mahmureala părea să mi se transforme într-o slăbiciune ca de leșin. Când am ajuns la ușa din capăt, m-am oprit și m-am întors. Un om intrase în galerie, pe ușa din capătul opus, și stătea locului, uitându-se la mine, prin atmosfera stranie, maronie, opacizată. Am întins brațul și m-am rezemat de zid. Fără îndoială, îl recunoscusem pe dată. Era vărul meu James.

– Te simți mai bine?

– Da, doctoria aceea a făcut minuni, ce e, desigur un vechi leac tibetan împotriva amețelii?

Era ora cinci și mă aflam în apartamentul lui James din Pimlico. Apartamentul lui James semăna cu un haotic bazar oriental și obișnuiam să-l disprețuiesc până când mi-am dat seama că o mulțime din acei Buddha cu podoabe înalte pe cap și din acei planturoși Shiva, pe care-i crezusem confecționați din alamă, erau, de fapt, din aur masiv. Mi-am adus aminte că Toby Ellesmere îmi spusese cândva despre vărul meu că e un om foarte bogat (m-am mirat adeseori de ce eu n-am reușit niciodată să fiu bogat). Probabil că-i rămăsese o moștenire grasă de la părinții lui, iar Ellesmere i-o

investise în afaceri serioase. O sumedenie din obiectele aflate în apartament îmi apăreau acum de mare valoare, deși în calitate de colecționar și *connaisseur*, nu-l prețuiesc prea mult pe vărul James. S-ar zice că nu are o concepție asupra felului în care trebuie sortate și aranjate comorile lui; acestea sunt mai curând stivuite și îngrămădite decât expuse, iar elegante *objets d'art* sunt juxtapuse cu fel de fel de curiozități de bazar. Sentimentalism, detașare de cele lumești, disperare?

Decorul poate fi mai degrabă inventariat decât descris. Camerele lui James sunt încărcate de ceea ce eu numesc – deși lui i-ar displace cuvântul – *fetișuri*: pietre cu forme ciudate, bețe, scoici, de care au fost atașate sau în care au fost virate (de ce, de către cine?) alte obiecte, ca de pildă pene, bucăți de lemn brut cioplit în formă de fețe primitive, colți de animal și chiar oase cu stranii semne pe ele (inscripții?). Pereții sunt acoperiți în întregime fie cu cărți sau cu broderii, fie cu fâșii de mătase de un albastru strălucitor, pe care au fost fixate măști, cu expresii departe de a fi reconfortante. O sumedenie de coliere (mătănii?) sunt împrăștiate pretutindeni, claie peste grămadă în boluri, sau atârnând în fața unor pergamente desfășurate, a unor tablouri-mandala sau a unor fotografii făcute într-un loc cu numele foarte pitoresc de Kumbun. Mai sunt de asemenea convoaie întregi de minunate animale de jad, demne de a figura printre bunurile cuiva (care, pe vremuri, mă ispiteau să le vâr în buzunar), și talgere și boluri chinezești de acea divină culoare cenușiu-verzuie ca marea, în care, după ce le-ai șters bine de praf cu batista, deslușești pe sub smalțul gros lotuși și crizanteme tăinuite. Pe mici altare lăcuite, cel puțin asta presupun eu că ar fi, sunt statui ale lui Buddha, alte obiecte pe care le socotesc a fi roți de închinăciune, niște pagode în miniatură și tot felul de cutii ciudate, cu turnuri complicate pe capac, unele din ele bătute în turcoaze, coral și alte pietre semiprețioase. Cocoțat pe o consolă, se găsește un sipet de lemn ornamentat în formă de pagodă, despre care James pretinde că e la fel cu cele în care preoții budiști obișnuiesc să țină captivi demonii. (Când l-am întrebat dacă există vreun demon în sipetul lui, James s-a mulțumit doar să râdă.) Tecile și mânerele pumnalelor sunt de asemenea bătute în pietre scumpe, și unul dintre ele (care se găsește de obicei pe biroul lui James) are un mâner lung, curbat, din aur. Odată, l-am văzut zăcând pe patul lui. Uneori îmi spun că vărul meu are o latură infantilă. În apartament plutește acel miros unic, ciudat și dulceag pe care eu îl asociez cu tămâia, dar când l-am întrebat odată pe James, mi-a răspuns:

„șoareci“, ceea ce voia să fie o glumă. Clinchete ciudate, intermitente, sunt emise (cred) de ornamentele de sticlă ce atârnă în nișele holului lung și întunecat. Sunetele acestea îmi evocă țăcăniturile ușoare ale perdelei de mărgele de la Capul Shruff; și încerc un sentiment straniu când mă gândesc la „casa mea bizară“, complet pustie și tăcută (cel puțin așa sper), cu excepția țac-țacurilor perdelei care se leagănă domol în briza mării.

Apartamentul lui James este situat pe una din străzile lungi din Pimlico, ce duc în jos spre fluviu, și care pe vremuri arătau atât de părăginite, pentru ca acum să devină elegante. E un apartament spațios, dar neobișnuit de întunecat din cauza unor paravane pictate în culoricrepusculare și așezate la întâmplare, precum și datorită deprinderii lui James de a ține, peste zi, draperiile pe jumătate trase și de a nu aprinde decât o singură lampă în fiecare cameră. Mi-a trebuit câtva timp până să pot aprecia comorile lui James, în parte pentru că era prea întuneric ca să le pot vedea. Apartamentul este, firește, ticsit de cărți, multe dintre ele în limbi pe care nu le pot identifica. Această locuință a constituit baza londoneză a lui James timp de mulți ani, și dat fiind că a fost atâta amar de vreme plecat în străinătate, poate că nu-i de mirare că arată ca un depozit de obiecte îngrămădite talmeș-balmeș.

Băuserăm amândoi ceai din niște boluri de porțelan incredibil de fragile și de transparente, și mâncaserăm pișcoturi cu cremă de ouă și lapte, de care îmi aminteam că-i plăceau la nebunie lui James când era copil. Ca băiat, eu nu avusesem sensibilități în legătură cu mâncarea, dar James fusese întotdeauna mofturos și excentric. Bineînțeles, era vegetarian, dar încă din copilărie, când luase asemenea hotărâre, pe atunci foarte ciudată, absolut din proprie inițiativă. Acum deschise o fereastră (încăperea era foarte îmbâcsită și îmbălsămată de mirosul de „șoareci“) pentru a da drumul unei muște pe care o prinsese, foarte grijuliu, cu ajutorul unui păhărel și a unei foi de hârtie, ținute, cred, la îndemână în acest scop. A închis fereastra. Am strănutat. Un clopot îndepărtat a clincănit. Mă întrebam oare cât timp m-o fi urmărit James în galeria muzeului, înainte de a-l fi observat eu, și ce căutase acolo în acea anume zi și la acea anume oră.

Dați-mi voie acum să încerc din nou a descrie înfățișarea vărului meu. Fața lui pare negricioasă, deși nu e propriu-zis smead. Trebuie să se radă de două ori pe zi. Uneori pare efectiv murdar. Părul lui, acum o cunună deasă, neîngrijită, în jurul unui mic petic de chelie, este de un castaniu închis, ca al

mătușii Estelle, numai că-i foarte uscat și neorânduit, în timp ce părul ei era mătăsos. Ochii îi sunt de un căprui întunecat, o culoare incertă și greu de specificat, care pare să-și schimbe nuanța când spre negru, când spre un galben murdar, pământiu. Are un nas subțire, acvilin și buze subțiri, cu o expresie inteligentă. Fața lui nu ți se poate întipări în memorie, și prin asta nu vreau să spun că e banală, dimpotrivă, e o față ce radiază intensitate, dar când vreau să o reconstitui în absența lui, nu reușesc să evoc decât unele trăsături izolate, și nu un tot coerent. Poate că nu e o față prea coerentă. S-ar zice că plutește asupră-i un nor cețos, care ține de – sau poate că este chiar – ideea mea că James e negru sau murdar. În același timp, rânjetul lui băiețesc, stupid, cu dinții pătrați, îl face adeseori să pară imbecil. Fața lui „tulbure" nu-i ascunsă și, în nici un caz, sinistră, dar, într-un anume fel, obturată. M-am întrebat pentru a nu știu câta oară, acum când îl vedeam zâmbind vag în timp ce dădea drumul mușteI pe fereastră, dacă într-adevăr reușea să semene cu mătușa Estelle. Poate că era vorba doar de o expresie amăgitoare, un reflex de concentrare, care în cazul mătușii Estelle era un soi de veselie, iar în cazul lui James cu totul altceva.

– Deci casa ta e într-adevăr la malul mării, singuratică, cocoțată pe stânci?

– Da.

– Asta-i bine, asta-i bine.

Ochii obscuri ai lui James se dilatară o clipă și privirile i se pierdură în gol, de parcă spiritul lui o pornise aiurea. Și această absență momentană îi era caracteristică, și nu dura niciodată mai mult de câteva secunde. Pe vremuri mă întrebam dacă nu cumva se droghează (mulți dintre cei care au lucrat în Orient o fac), dar e posibil să fi fost vorba doar de o simplă plictiseală. Ce mă mai rodea în copilărie gândul dacă nu cumva îl plictisesc pe James!

– Dar nu-ți lipsește zarva teatrului? După câte țin minte, tu n-ai avut niciodată vreun *hobby*. Ce faci toată ziua? Zugrăvești casa? Se spune că asta fac pensionarii.

Când vorbea cu mine, James nu evita o instinctivă tendință de a folosi un ton de ușoară, ironică superioritate, care mă înnebunea în copilărie, mai ales că el era cel mai tânăr. Expresia banală „zarva teatrului" și semnul de egalitate pus între mine și pensionari păreau să reducă, printr-un gest ușuratic, întreaga mea activitate din trecut și din prezent la ceva lipsit de importanță. Sau poate că eram eu încă prea susceptibil.

– Îmi scriu memoriile.

– Bârfe din teatru? Anecdote despre actrițe?

– Categoric, nu! Vreau să creez un lucru de profunzime, analiză reală, autobiografie reală...

– Nu-i o treabă ușoară.

– Mie-mi spui?

– Suntem cu toții niște creaturi pline de secrete și atât de interiorizate, încât interiorizarea este trăsătura noastră cea mai izbitoare, mai izbitoare chiar decât rațiunea. Dar nu putem, pur și simplu, să pătrundem în cavernă și să privim în jur. Cele mai multe dintre lucrurile pe care credem că le cunoaștem despre noi înșine sunt o pseudo-cunoaștere. Suntem cu toții niște pozeuri ostentativi, buni doar să umflăm importanța valorii pe care ne-o autoatribuim. Eroii de la Troia au luptat pentru o Elenă-fantomă, din câte afirmă Stesichorus. Războaie zadarnice pentru bunuri-fantomă. Sper că te vei lăsa purtat în voia reflecțiilor asupra vanității umane. Oamenii mint în asemenea măsură, până și noi, bătrânii, mințim. Deși, într-un fel, dacă minți destul de artistic, atunci nu mai are importanță, pentru că arta conține un alt soi de adevăr. Proust constituie autoritatea noastră supremă cu privire la aristocrații francezi. Și cui îi pasă cum erau aceștia în realitate? Și ce semnificație are acest lucru?

– Aș spune că are o semnificație destul de directă și de evidentă, dar eu nu sunt filosof. Și aș spune că are și importanță. Are importanță pentru istorici, chiar și pentru critici.

Nu-mi plăcuse acel „noi, bătrânii“. „Vorbește în numele tău, vere!“

– Are vreo semnificație ce i s-a întâmplat în realitate lui Lawrence la Deraa? Până și un dinte de câine, când i te închini, capătă un nimb de strălucire. Obiectul venerat e înzestrat cu o putere proprie, acesta este înțelesul simplu al dovezii ontologice. Și dacă te pricepi să torni destulă artă, atunci o minciună ne poate ilumina la fel de bine ca și adevărul. În fond, ce e adevărul, acel adevăr? În măsura în care ne cunoaștem, suntem cu toții niște falsuri, niște contrafăcuți, maldăre de iluzii. Poți vreodată determina cu precizie ce-ai simțit, sau ai gândit, sau ai făcut în cutare împrejurare? La tribunal trebuie să pretindem că anumite lucruri ar putea fi săvârșite, dar e numai o chestiune de conveniență. Mă rog, mă rog, n-are importanță. Trebuie să vin să-ți văd casa de la mare și păsările. Gâște de mare sunt?

– Nu știu cum arată gâștele de mare.

James tăcu șocat.

Începea să mă chinuie vechea senzație familiară pe care, în chip ciudat, o cam dădusem uitării între timp, un sentiment de dezamăgire și neajutorare frustrată, de parcă așteptasem cu nerăbdare să stau de vorbă cu James și după aceea fusesem exclus, în mod deliberat, dintr-un fel de pact; ca și cum un lucru foarte semnificativ, pe care țineam să i-l comunic, fusese, în chiar interiorul sufletului meu, minimalizat, trivializat de o întâmplătoare rază laser a inteligenței lui. Felul de a gândi al lui James, nivelul lui de abstractizare erau cu totul deosebite de ale mele și uneori chiar, mânat de o intenție frivolă, părea să caute a-mi demonstra imposibilitatea oricărei comunicări între noi doi. Dar, desigur, nu era vorba de nici o intenție și de nici un pact și, din multe puncte de vedere, vărul meu putea fi considerat un pisălog, un pedant excentric, plin de o blazare față de lume care-l făcea de-a dreptul fastidios. La urma urmei, și el își avusese partea lui de dezamăgiri, și asupra celor mai importante dintre acestea nu voi ști niciodată nimic. Cred că ceea ce doream era o simplă, obișnuită conversație amicală cu James, care nu avusese niciodată loc, și despre care mă înșelam gândind că ar putea avea vreodată loc. În fond, el era tot ce-mi mai rămăsese din tata, din mama, din unchiul Abel și mătușa Estelle.

– Da, marea, marea! continuă James. Știai că Platon era un descendent al lui Poseidon, dinspre partea tatălui? Delfini sunt? Foci?

– Mi se spune că ar fi foci. Dar eu n-am văzut nici una.

Mi-am lăsat bolul fragil de ceai cu atâta forță pe masă, încât a trebuit să-l ridic din nou pentru a mă asigura că nu crăpase. M-am încleștat cu mâinile de brațele fotoliului. Îmi venise brusc ideea că sentimentul straniu pe care-l încercasem la muzeu, și de care mă lecuise fiertura lui James, nu era o simplă mahmureală, ci o amenințătoare prevestire a revenirii halucinațiilor provocate de LSD. Mă simțeam parcă din nou cuprins de același sentiment, combinat cu imaginea vie a fălcilor căscate ale dragonului lui Tizian.

– Ce ai, Charles? Te frământă ceva. Și la muzeu arătai abătut. Te-am urmărit. Ce este? Ești bolnav?

– Îți amintești să-ți fi pomenit vreodată de o fată cu numele Mary Hartley Smith?

În mod cert, nu avusesem intenția să-i vorbesc lui James despre Hartley, nici nu concepeam o asemenea confidență. Dar aveam senzația că fusesem înghesuit într-un colț sau că fusesem victima unei vrăji al cărei unic remediu era rostirea numelui ei.

James, reluându-și aerul plictisit, răspunse după o scurtă gândire:

– Nu, nu pot spune că-mi amintesc.

În realitate, eram sigur că avusesem grijă să nu-i pomenesc niciodată lui James despre Hartley.

– Și cine e?

– A fost prima fată pe care am iubit-o în viața mea, și nu cred că de atunci încoace am mai iubit cu adevărat. Și ea m-a iubit. Eram colegi de școală. Pe urmă a plecat, s-a măritat cu altul și a dispărut. N-am încetat o clipă să mă gândesc și să țin la ea, și asta-i cauza pentru care nu m-am căsătorit. Ei bine, tocmai am întâlnit-o din nou, e acolo, la mare, locuiește în sat împreună cu soțul ei. Am văzut-o, i-am vorbit, e incredibil, și toată acea veche iubire e încă vie, desfășurându-se de la începutul vieții mele și până acum...

– Mi-ai luat o greutate de pe inimă, spuse James, am crezut că s-ar putea să ai un început de gripă, și trebuie să fiu *foarte* grijuliu să nu mă molipsesc tocmai acum.

– I-am întâlnit și soțul. E un nimic, un tip ignorant și violent. Dar ea... ah, s-a bucurat atât de mult să mă revadă, încă mă mai iubește... și nu mă pot împiedica să nu văd în asta un semn, un nou început de viață...

– E același bărbat?

– Ce vrei să spui... ah, da, e același soț.

– Au copii?

– Un băiat, de vreo optsprezece ani, adoptat, dar a fugit de acasă și nu au habar unde se află, e pierdut...

– Pierdut... trebuie să fie o mare durere pentru ei.

– Dar, ah... Hartley, desigur că s-a schimbat, și totuși nu s-a schimbat... vreau să spun că e un noroc incredibil să o reîntâlnesc în felul ăsta, e mâna destinului. Și a avut o viață atât de nefericită, s-ar zice că s-a rugat să reapar, și am reapărut.

– Și... deci...?

– Deci, am s-o salvez și am s-o fac fericită pentru tot restul de viață cât ne-a mai rămas.

Da, era foarte simplu, și nimic altceva nu s-ar putea dovedi de folos decât soluția radicală. M-am lăsat pe speteaza scaunului.

– Mai vrei puțin ceai?

– Nu, mulțumesc. Cred că acum aș prefera o băutură. Sherry sec.

James începu să scotocească într-un bufet. Turnă un pahar pentru mine. Nu se prea grăbea să comenteze uimitoarea mea destăinuire, ba chiar părea s-o fi și uitat. Continuă să-și bea liniștit ceaiul.

– Ei bine, am spus după vreun minut, am vorbit destul despre mine. Povestește-mi despre tine, James, cum se mai poartă armata cu tine? Te pregătești să pleci la Hong Kong sau prin alte părți? Jocul ăsta poate fi jucat și-n doi.

– Știu că aștepți să-ți răspund ceva, începu James, dar nu văd ce-aș putea să-ți spun și nu știu ce înseamnă toate astea. O veche flacără ce s-a reaprins... nu știu cum să reacționez. Am diferite idei...

– Spune-mi câteva.

– Una ar fi că s-ar putea să te amăgești singur închipuindu-ți că în toți acești ani ai iubit-o într-adevăr pe femeia asta. Ce dovadă ai? Și, în orice caz, ce înseamnă iubirea? Fără îndoială, iubirea e răspândită pretutindeni, până îndărătul munților unde frumosul se duce să moară, dar nu pot considera serioasă ideea ta asupra unei iubiri atât de nepieritoare, purtată unei femei pe care n-ai mai văzut-o de ani de zile. Poate că e ceva ce ai inventat acum. Deși, desigur, ce-ar putea rezulta din *asta* e cu totul altă poveste. O altă idee a mea este că planul tău cu salvarea e pură închipuire, pură ficțiune. Simt că nu poate fi ceva serios. Cunoști într-adevăr cum e căsnicia ei? Zici că-i nefericită, dar majoritatea oamenilor sunt nefericiți. O căsnicie lungă îi unește pe cei doi parteneri, chiar dacă nu-i ideală, și aceste vechi structuri trebuie respectate. Se poate ca ție soțul să nu ți se pară cine știe ce, dar poate că ei i se potrivește, oricât ar fi impresionat-o revederea cu tine. Ți-a spus ea că vrea să fie salvată?

– Nu, dar...

– Ce părere are soțul despre tine?

– M-a avertizat să mă țin departe.

– Ei bine, sfatul meu este să-i iei în serios avertismentul.

Nu eram surprins de linia adoptată de James, de refuzul său de a-și manifesta interesul. Observasem încă din trecut că vărului meu nu-i plăceau discuțiile despre căsătorie. Subiectul acesta îl stânjenea, poate că-l deprima. Am spus:

– Glasul rațiunii.

– Al instinctului. Simt că totul ar putea sfârși jalnic. Mai bine caută să te răcești. Nu trebuie să te apropii prea mult de ceea ce intuiești că ar fi

suferința altora.

– Îți mulțumesc pentru reflecțiile tale, vere. Acum vorbește-mi despre tine.

– Bagă de seamă să nu pierzi trenul. Dar îți pot comanda un taxi prin telefon, la gara Victoria e un serviciu foarte serios. Cum îl cheamă?

– Pe soț?

– Nu, scuză-mă, pe băiatul pierdut, pe fiu.

– Titus.

– Titus, repetă James îngândurat. Apoi continuă: Și l-au căutat? S-au adresat poliției, și așa mai departe, au făcut tot ce se poate face?

– Nu știu.

– A plecat de mult, n-au nici un fel de indiciu, nici o idee asupra locului unde s-ar putea găsi? Au primit vreo scrisoare?

– Nu știu, nu știu.

– Trebuie să fie îngrozitor.

– Da, fără îndoială. Dar hai să dăm uitării trăsnăile mele. Care-s planurile tale, ce mai e nou în armată?

– Armata... ah... am părăsit armata.

– Ai părăsit armata?

Eram poate stupid de surprins și ciudat de speriat, de parcă armata fusese aceea care-l ținuse pe James la loc sigur, sau întemnițat în siguranță, sau inofensiv ocupat, sau așa ceva. Simțisem întotdeauna, cred, că viața militară făcea, în chip fericit, imposibilă orice coliziune sau competiție între noi doi. Pe când acum...

– Ah, desigur, ai ieșit la pensie, o caldă strângere de mână și tot ceremonialul. Deci suntem amândoi generali în retragere!

– Nu tocmai în retragere, nu.

– Adică?

– Am părăsit armata cu o tinichea de coadă, cum se spune.

Mi-am lăsat paharul pe masă și m-am ridicat de pe scaun.

– Nu! James, nu se poate... vreau să spun...

Diverse speculații, nu foarte improbabile, asupra tinichelei care-l făcuse pe vărul meu să părăsească armata îmi năvăleau în minte și-mi luau piuitul.

M-am uitat la fața întunecată a lui James. Stătea cu spatele la lampă. Amurgul, atât cât se putea strecura prin crăpătura dintre draperia, era încă de un albastru strălucitor. James zâmbea vag, așa cum zâmbise când eliberase musca, și am observat că se uita la o altă muscă, instalată pe

degetul lui. Musca aceasta își spăla picioarele din față, și când a terminat operația, și-a încrucișat, cu vigoare, picioarele deasupra capului. Încetase să se mai spele. James și musca se uitau unul la celălalt.

– Nu-i motiv de amărăciune, continuă James. Își mișcă degetul și musca își luă zborul. Oricum, ajunsesem la sfârșitul carierei și în nici un caz n-am să duc lipsă de ocupații.

– Poți zugrăvi casa.

James râse.

– Vrei să vezi poza unei gâște de mare? Lasă, poate că ți-o arăt altă dată. Păcat că nu ești mâine în oraș, am putea merge la Lord's. Luptătorul cu care-ți încerci puterile e într-o condiție excelentă. E timpul să telefonez după taxi. Uite, ia câțiva din biscuiții ăștia, știu că-ți plac, mătușa Marian obișnuia întotdeauna să mi-i vâre prin buzunare când plecam de la voi.

După ce James a chemat taxiul, am întrebat:

– Cine era bătrânul pe care l-am văzut aici data trecută?

Îmi amintisem subit ceva de care uitasem cu totul între timp, și anume că ultima oară când fusesem în apartamentul lui James, chiar în momentul în care mă pregătisem de plecare, zărisem, prin ușa deschisă a unei alte camere, un bătrânel oriental, scund, cu un smoc de barbă, și care ședea cuminte pe un scaun.

James păru puțin surprins.

– Ah, acela... nimic interesant... și mă bucur să-ți spun că a plecat. Uite, claxonează taxiul. Sper să ai parte de o cină bună în tren.

– Dragul meu Charles, îmi pleda Rosina, știu că ești o creatură foarte excentrică, dar *nu-i cu putință* să dorești o femeie care arată ca de optzeci de ani, și are barbă și mustăți.

Era în ziua următoare. Ajunsesem în sat foarte târziu. Taxiul mă așteptase la gară, dar drumul până acasă a durat mult, din cauza pâclei foarte dese. N-am putut lua cina în tren, din pricina unei greve, așa că a trebuit să mă mulțumesc cu pișcoturile cu cremă, și mă simțeam iritat și întristat la gândul că mama mea, cu atâția ani în urmă, îi umplea buzunarele lui James cu asemenea bunătăți. Când am ajuns la Capul Shruff, m-am ospătat cu pâine și brânză (untul se râncezise în întregime). Patul era neplăcut de umed, dar am reușit să-mi pregătesc o sticlă cu apă fierbinte care, împreună cu oboseala, m-au expediat rapid în somn. M-am deșteptat târziu, țeapăn și înghețat, și

când m-am dat jos din pat, dinții s-au pornit să-mi clănțăne. Poate că eram înfricoșat de ceea ce-mi propusesem să săvârșesc în acea zi.

Mi-am îmbrăcat lucrurile cele mai calde pe care le aveam la îndemână, plus puloverul de lână groasă, irlandeză, pe care mi-l dăduse sărmana Doris, dar continuam să dârdâi. Te pomenești că bănuielile lui James în legătură cu „gripa“ erau întemeiate. Pământul și marea continuau să fie voalate de o ceață compactă cenușiu-aurie, care aducea cu sine o teribilă tăcere vătuită. Marea, abia vizibilă când am ieșit afară, dezmierda, cu valuri uleioase, stâncile. Aerul era impregnat de umezeală și răcoare, deși, presupun, că nu se putea vorbi de frig. O cămașă pe care o lăsasem să se usuce pe pajiște se dovedi udă leoarcă. Pe de altă parte, interiorul casei era înghețat ca un cavou, plutea un miros cu totul nou de mucegai, iar geamurile, pe dinăuntru, șiroiau de apă. Am încercat, dar n-am reușit, să aprind noul încălzitor cu parafină, cumpărat de la Magazinul pescarilor. Mi-am făcut un ceai, și tocmai începeam să mă simt ceva mai bine, când am auzit un automobil claxonând pe digul rutier. Am ghicit că era Rosina, și câteva clipe m-am lăsat pradă unei asemenea crize de exasperare, că-mi venea să mă reped afară la ea, urlând. Întâi m-am gândit să mă ascund, dar începuse să-mi fie foame, și apoi nu vedeam de ce mi-aș abandona casa în fața unei invazii, probabil de lungă durată. După aceea am ticluit o inteligentă tactică de autoapărare, și anume am luat hotărârea ca, pur și simplu, să-i povestesc totul. Era mișcarea cea mai potrivită.

Ședeam în bucătărie, cu soba de gaz aprinsă, molfăind caise uscate cu brânză Cedar. (Caisele uscate, mâncate cu prăjituri, trebuie să fie întâi bine înmuiate și mustite; însoțite însă de brânză, trebuie lăsate în forma inițială.) Eu beam ceai, iar Rosina coniac, după cum îmi ceruse. Pâcla era acum atât de opacă, încât aveai senzația că ferestrele sunt acoperite de draperii, și fusesem nevoit să aprind două lumânări, care se dovedeau ciudat de neputincioase să răspândească ceva din palida lor lumină în crepusculul cafeniu, sumbru, din încăpere. „O lumină excitantă“, o numise Rosina. Hotărâsem să-i istorisesc o versiune a poveștii lui Hartley, pentru că, în dispoziția mea actuală, fremătând de teribilul meu plan actual, nu puteam înfrunta perspectiva minciunilor și a duelurilor și, probabil, a unei primejdioase încăierări. Ca să spun adevărul adevărat, încercam o teamă aproape superstițioasă față de ura Rosinei. Voiam s-o neutralizez pentru moment, astfel încât să scap de grija ei. În curând, urma să înfrunt alte

primejdii și hotărâri; și aveam o concepție intuitivă, care s-a dovedit corectă, asupra felului în care va reacționa Rosina la confidențele mele.

A deschis ostilitățile declarându-mi (după cum mă și așteptam) că ea nu crezuse o iotă din recenta mea poveste că renunțasem la Lizzie, și nu crezuse că aveam să rămân la Londra, și uite câtă dreptate avusese, și dacă-mi închipuiam un singur moment că o să pot scăpa de ea... I-am retezat vorba povestindu-i, pe scurt și selectiv, istoria „primei iubiri". Cât de convenabile sunt frazele astea clișeu, cât de reconfortante pentru spiritul chinuit, cât de înșelătoare, ce admirabile disimulări! Iată-mă pe punctul de a întreprinde un gest decisiv, turmentat de dragoste, de spaimă și de o îngrozitoare gelozie incipientă, istorisindu-i Rosinei o duioasă, aproape grotescă poveste despre „prima iubire" și, în felul acesta, amăgind-o cu adevărul curat. Rosina se arăta rațională, intrigată, încântată, inteligentă. Constituia un auditor cu totul diferit față de vărul meu, și mult mai satisfăcător. De fapt, încercam oarecare ușurare redând povestea, bine ajustată, acestei femei deștepte și, după cum s-a dovedit, nu lipsită de înțelegere. Ceea ce intuisem de la bun început, poate la o secundă (atât de rapid lucrează mintea omenească) după ce auzisem claxonul înnebunitor, impertinent, al micului automobil roșu, era că Rosina va privi „chestiunea Hartley" în cu totul altă lumină decât „chestiunea Lizzie".

Există o trăsătură interesantă legată de gelozie (și, fără îndoială, gelozia constituie una din temele majore ale acestor memorii), și anume că, deși din multe puncte de vedere e un sentiment total irațional și total irezistibil, atinge totuși o anumită limitată raționalitate atunci când e vorba de o prioritate temporală. Eu mă încurcasem cu Lizzie după ce o cunoscusem și o îndrăgisem pe Rosina, iar în mintea Rosinei se fixase ideea (absolut eronată) că Lizzie „mă suflase" din posesia ei. În plus, Lizzie era încă o femeie atrăgătoare. Asemenea elemente sunt menite să se închege într-un tablou clasic și să determine o reacție clasică. Dar Hartley, sub camuflajul de „primă iubire", era cu totul altceva, și în această chestiune, inteligența primară a Rosinei lucra de partea rațiunii. Hartley aparținea trecutului meu îndepărtat. Hartley era „bătrână" (adică exact de vârsta mea), Hartley era neatrăgătoare și lipsită de distincție, și (un punct nelipsit de importanță) total căsătorită. Rosina receptase rapid aceste date și le asamblase, și aproape că puteam desluși computerul în funcțiune îndărătul ochilor ei sașii, scăpărători. Rosina îmi cântărise șansele și nu le considerase prea promițătoare. Ca și

James, gândea că totul se va sfârși jalnic, iar narațiunea mea sinceră îi încuraja, subtil, această părere.

În scurt timp s-a dovedit limpede că Rosina, desigur, nu putea vedea în Hartley o rivală serioasă, din nici un punct de vedere, până-ntr-atât, încât se simțea chiar în stare s-o deplângă, nu cu răutate, ci cu un fel de interes obiectiv. Ce sesizase Rosina era faptul că întâlnirea mea cu Hartley îmi vestejise interesul față de Lizzie... Așadar... când întregul episod avea să se încheie dezastruos... inteligenta, înțelegătoarea Rosina avea să fie la postul ei, pentru a aduna rămășițele. Firește, Rosina își dădea seama de consolarea pe care mi-o oferea posibilitatea unei discuții, de gratitudinea mea față de răspunsurile ei vioaie și inteligente. Și, într-adevăr, pentru moment, eram mulțumit de ea. Desigur, nu i-am povestit totul, cel puțin în legătură cu planurile mele imediate. Eram animat în acele momente de un spirit atât de desăvârșit machiavelic, încât nu aveam sentimentul unei trădări discutând astfel despre Hartley cu primejdioasa, agera Rosina. O „duceam" pe Rosina și, când era necesar, propria ei inteligență inventivă o înșela.

Mi se părea interesant faptul că Rosina își amintea perfect de momentul când farurile mașinii ei mi-o revelaseră pe Hartley, lipită de stâncă.

– Aveam impresia că o s-o zdrobesc pe biata băbuță ca pe un gândac. Zău, Charles, e o babă, biata de ea, nu poți să negi lucrul ăsta.

– Iubirea are alt mod de a gândi. De acord, iubirea e oarbă ca un liliac!

– Liliecii au un radar. Radarul tău pare scos din funcțiune...

– Folosește-ți inteligența, oricine poate iubi pe oricine, gândește-te la unchiul Peregrine al lui Perry...

– La cine al lui Perry?

– N-are importanță.

– Știam eu că-mi înșirai gogoși atunci când te-am condus la Londra. Ești un actor slab, nici nu înțeleg cum de te-ai apropiat măcar de teatru. Îmi dădeam eu seama că pui ceva la cale, dar credeam că-i în legătură cu Lizzie.

– Pentru Lizzie n-am avut niciodată asemenea sentiment.

– Mă rog, e mai bine că nu-i vorba de Lizzie.

– Nu e! Încă nu te-ai convins? O iubesc pe femeia aceea.

„O iubesc", îmi spuneam, „de parc-aș fi fost într-adevăr căsătorit cu ea în toți acești ani și aș fi văzut-o îmbătrânind treptat, și pierzându-și frumusețea."

– Haide, dragă, asta-i o minciună. Mutarea ta bruscă la mare te-a dezechilibrat un pic; marea și casa asta lugubră. Cred că-i cea mai respingătoare casă în care am călcat vreodată. Nu-i de mirare că ai vedenii.

– Despre ce vedenii vorbești?

– Țin minte că mi-ai vorbit cândva de o primă iubire, dar lucrurile astea sunt imaginare, sunt povești. Ești încă sub influența șocului revederii, îți dau două săptămâni până să-ți revii. Și apoi are o căsnicie burgheză, și un fiu, și, Charles, e banală, nu poți iubi o femeie banală numai pentru că-ți plăcea pe vremea când erai elev, e un nonsens pe care ea n-o să-l înțeleagă. Și-apoi nici n-ai să reușești, tu nu ești atotputernic, în viața reală nu ești. Te-ai băgat pur și simplu într-o încurcătură foarte neplăcută, genul de încurcătură pe care tu, dintre toți bărbații, îl detești cel mai mult. Ai să-*ți pierzi prestigiul*. Gândește-te la lucrul ăsta. Încearcă să te cunoști îndeajuns pentru a-ți da seama cât o să-ți displacă toate astea, n-ai nici un rol în piesa asta, nici măcar o replică. Ai recunoscut că nici n-a vrut măcar să stea de vorbă cu tine!

– Pentru că-i speriată, mă iubește prea mult și nu mă cunoaște încă îndeajuns pentru a avea încredere în sentimentele mele. Dar va avea încredere. Și atunci dragostea ei o să mi-o arunce pur și simplu în brațe.

Mi-am spus: „Trebuie s-o fac să știe, trebuie s-o conving că o iubesc în mod absolut, trebuie să-i scriu o scrisoare lungă pe care să i-o dau în taină, și din clipa în care va înțelege...“

În versiunea mea solemnă, dar cam generală și nedetaliată, pomenisem de Titus, dar, dintr-un motiv oarecare, nu-i spusesem Rosinei nici că era copil adoptat, nici că fugise de acasă. Poate că eu însumi, în reflecțiile mele, aveam rezerve cu privire la subiectul Titus, și la felul în care acesta mi-ar putea afecta șansele. Nu i-am descris Rosinei nici enervantul meu „tête-à-tête“ cu Ben. Ideea ei despre „pierderea prestigiului“ ar fi găsit într-adevăr un suport concret. I-am spus doar că Titus nu era pentru moment acasă și că avusesem câteva întâlniri neconcludente cu Hartley, în sat, și câteva discuții politicoase cu ea și cu soțul ei. Nu i-am comunicat nimic din sentimentele de spaimă și de primejdie pe care mi le stârnea situația. Din fericire, Rosina era prea amuzată ca să pună întrebări amănunțite.

– Charles, fii uman. E timidă, e stingherită, probabil că se simte prea nepotrivită și insignifiantă și plicticoasă, când după viața pe care a dus-o *ea* te întâlnește pe tine, după viața pe care ai dus-o *tu*. Probabil că se simte

rușinată de soțul ei neinteresant, ceea ce-i stârnește un sentiment protector față de el și un resentiment față de tine. Folosește-ți imaginația! Și te-ar plictisi, dragule, te-ar plictisi până la exasperare, și o știe prea bine, biata de ea. E o pensionară în etate, și acum vrea și ea să se odihnească, vrea să-și pună picioarele pe un scăunaș și să se uite la televizor, nu mai are nevoie de frământări și de aventuri. Și să presupunem că o iei cu tine și pe urmă te plictisești de ea, ce-ai să te faci tu, ce-o să se facă ea? Tu ești obișnuit cu femei spirituale și lipsite de convenții, și, în orice caz, ai ajuns acum un holtei bătrân, care n-ar suporta pe nimeni alături, cu excepția unei vechi prietene inteligente, ca mine. N-ai putea reîncepe viața cu o femeie nouă, și asta este ea, în ciuda tuturor amintirilor mișcătoare și a excursiilor pe bicicletă. Cred că nu dorești altceva decât să-i strici căsnicia, așa cum ai dorit să o strici și pe a mea. Dar eu sunt o femeie puternică, și chiar dacă m-ai făcut să sufăr destulă vreme, n-am de gând să te las să-mi scapi, va trebui să plătești pentru lacrimile pe care m-ai obligat să le vărs, așa cum plătesc personajele din legende. Ai trăit toată viața într-un vis hedonist, și ai scăpat basma curată, deși te-ai purtat ca un nemernic, pentru că întotdeauna ți-ai ales femei care și-au putut purta singure de grijă. Și, pe Dumnezeul meu, ne-ai spus-o întotdeauna pe șleau, nu te-ai angajat niciodată, niciodată nu ne declarai că ne iubești, chiar când ne iubeai. Rece ca o reptilă, și cu mâinile curate. Dar a fost o pură întâmplare că fetele au supraviețuit. Tu ești asemenea unui gangster ce trage cu o pușcă-mitralieră în mulțimea dintr-un supermarket, și, din întâmplare, nu ucide pe nimeni. Nu, nu, dar de astă dată e altceva, trebuie să respecți alegerea bietei bătrâne, viața ei, fiul ei, plicticosul ei bătrân soț drag, casa ei drăguță. Las-o în pace, Charles. Nu-i de mirare că-și ia tălpășița de câte ori te vede.

– Nu înțelegi.

Într-adevăr, cum ar fi putut să înțeleagă? Multe din cele ce-mi spunea erau lucruri rezonabile, mai rezonabile chiar decât își dădea ea singură seama. Dar omitea un singur lucru: natura absolută a legăturii dintre mine și Hartley și certitudinea pe care o aveam amândoi, în ciuda comportării lui Hartley, în ce privește continuitatea acestei legături. Hartley nu era „o femeie nouă“, ea era lucrul cel mai vechi și cel mai statornic din viața mea. Și nici nu puteam sau nu voiam să-i explic Rosinei cât de sătul eram de „femei spirituale și lipsite de convenții“, și în ce măsură „baba“ asta era pentru mine cea mai dragă dintre toate făpturile, cea mai prețioasă și mai neprihănită

ființă din lume, și cea mai excitant atrăgătoare. Lui Hartley îi dăruisem prima și complet inocenta mea dragoste, înainte de a fi devenit un „visător hedonist“ și o „reptilă rece“. Desigur, aceste epitete insultătoare erau rodul natural al geloziei și al ciudei; dar dacă am fost într-adevăr un nemernic, aceasta s-a întâmplat, într-un fel, din vina lui Hartley! *Ei* îi dădusem în păstrare inocența mea, pe care acum, în mod miraculos, o puteam revendica. Și toate aceste idei se închegau oarecum într-o pasiune de dorință posesivă. Simțeam tandrețe, milă, o profundă dorință de *a avea grijă* de Hartley, de a o ocroti împotriva oricărei noi dureri și a oricărui rău, de a-i face pe voie și a o răsfăța, de a-i da tot ce-și dorește, de a o face pe veci fericită. Aș fi vrut ca, în timpul care ne-ar mai fi rămas, să o consolez așa cum numai un zeu poate consola. Dar, totodată, doream din ce în ce mai mult, și cu o violență care aproape că pârjolea tandrețea, să fie a mea, să o posed trup și suflet.

Chiar din momentul recunoașterii, dorința fizică, stârnită, tulburată, derutată, se sucise și se răsucise în mine, simțurile fiindu-mi în permanent dialog cu gândurile, pentru că, pe măsură ce mă căzneam să contopesc imaginea ei din tinerețe cu cea de la bătrânețe, doream tot mai mult să o doresc. A ajunge la dorință însemna o încercare capitală, un calvar, o caznă prin care treceam de dragul ei. Acum, îmi dădeam seama că reușisem. Și dorința mea era ca un râu ce-și săpase drum către mare. Mă făcuse să-mi realizez din nou plenitudinea, pe care nu o mai cunoscusem din clipa în care mă părăsise. Hartley făcea apel la întreaga mea făptură, și doream s-o strâng în brațe și s-o covârșesc și să zac alături de ea pe vecie, *jusqu'à la fin du monde*[26]; și, da, să-i uluiesc umilința cu vigoarea iubirii mele, dar, în același timp, să fiu și eu umil, și s-o las să mă aline și să-mi redăruiască tot ce era mai bun în mine. Pentru că în posesia ei rămăsese virtutea mea, și o ținuse și o păstrase în toți acești ani; ea era pentru mine alfa și omega. Și nu era o iluzie.

Rosina, care mă urmărea, începuse să chicotească. Stăteam cu brațele întinse pe masă și încă îmi era frig, în ciuda jerseului irlandez și a coniacului (la care, până la urmă, recursesem și eu), și cu toate că soba de gaz continua să ardă. Mă pregăteam să aprind focul în cămăruța roșie, când Rosina m-a întrerupt. Ședea cocoțată pe scaun, cu un genunchi ridicat la bărbie, și purtând niște pantaloni largi de pânză albastră suflecați peste niște cizme din prelată albastră, și o bluză oarecare în dungi albastre și purpurii, strânsă

în talie cu un cordon îngust. Arăta indolentă, practică, prădalnică, uimitor de tânără. Ochii negri, pătrunzători, saşii, mă priveau cu un amuzament acaparator. Părul gros, sârmos, negru, îi era adunat spre spate şi legat strâns cu o panglică, ceea ce dădea feţei o expresie de o intensitate brută, animalică. Îşi scosese pardesiul şi nu dădea nici un semn că i-ar fi frig. Iar eu mă întrebam ce-o fi cu mine, nu se putea să fie rece, în fond era vară. Şi totuşi dârdâiam. Şi nu era la fel de absurd să ţii lumânările aprinse la ora unsprezece dimineaţa? De altfel, lumânările nu răspândeau nici o lumină, şi le-am stins. Poate că ceaţa se mai risipise, deşi ferestrele păreau tot obturate. Rosina tocmai se pregătea să-mi răspundă nu ştiu ce, când uşa bucătăriei s-a deschis încet şi cineva a intrat înăuntru. Era o femeie şi, timp de un moment nebun, am crezut că e Hartley, întrupată din gândurile mele. Dar nu: era Lizzie Scherer. Când s-au văzut una pe cealaltă, ambele femei au scos câte un strigăt uşor, un fel de chiot înăbuşit, provocat de şoc. Rosina s-a ridicat în pripă şi s-a mutat îndărătul scaunului ei. Lizzie s-a îndreptat către mine, privind-o fix pe Rosina, şi şi-a aruncat poşeta pe masă, de parc-ar fi fost o provocare la război. Eu am rămas aşezat. Lizzie purta un impermeabil cafeniu-deschis şi o eşarfă indiană, foarte lungă, galbenă, pe care acum şi-o desfăşură din jurul gâtului, o împături cu grijă şi o aşeză pe masă, lângă poşetă. Obrajii îi erau roşii ca para focului (la fel şi ai mei). Părul îi era acoperit de perluţe de apă. Poate că ploua afară. Rosina ridică scaunul şi-l trânti într-o parte, pe lespezile de pe jos. Apoi îmi strigă:

– Eşti un mincinos şi un trădător!

M-am adresat lui Lizzie:

– Plouă?

Lizzie mi-a răspuns:

– Nu cred.

Am continuat:

– Rosina tocmai se pregătea să plece.

M-am ridicat exact la timp şi am dat ocol mesei, aşa încât ghearele sângerii ale Rosinei, dând să se înfigă în obrazul meu, abia de-mi atinseră gâtul. Lizzie se retrase către uşă. Am înfruntat furia Rosinei, având masa între noi doi.

– Ascultă-mă! Nu te-am minţit. Nu există nici un fel de aranjament între mine şi Lizzie. A picat din senin şi nu ştie nimic.

– Locuieşte aici? mă întrebă Lizzie.

– Nu. Nimeni nu locuiește aici, în afară de mine. A venit să mă vadă, oamenii vin să te vadă, și tu ai venit să mă vezi. Ia puțin ceai, un coniac, un pic de brânză, caise uscate.

– Nu știe? întrebă Rosina privindu-mă cu ochi scânteietori, dar oarecum înmuiată. Atunci n-ar fi mai bine să-i spui? Sau să-i spun eu?

– Te căsătorești cu Rosina? întrebă Lizzie, stând țeapănă, cu mâinile în buzunare.

– Nu!

– Charles, aș putea să-ți vorbesc între patru ochi? întrebă Lizzie.

– Nu poți, răspunse Rosina. Dumnezeule, dacă n-am fi decât eu și Lizzie, ne-am lupta pentru tine cu cuțitele de bucătărie.

Am simțit că mă cuprinde un nou acces de tremur, și m-am așezat iar la masă.

– Nu mă simt prea bine, am spus.

– Pot să vorbesc cu tine între patru ochi?

– Nu! răspunse din nou Rosina. Charles, vreau să te aud povestindu-i ce mi-ai povestit și mie. Vreau să te *aud*...

– Gilbert e afară? am întrebat-o pe Lizzie.

– Nu, am condus eu mașina. Foarte bine, dacă n-are de gând să plece... Lizzie, ignorând-o pe Rosina, se așează la masă, în fața mea. Am vrut să-ți mulțumesc pentru buna, generoasa ta scrisoare...

– Spune-i! Spune-i!

– Îți mulțumesc pentru buna și generoasa ta scrisoare. Ai fost foarte bun cu noi amândoi.

– Îmi pare foarte rău că n-am venit la voi la cină în seara aceea, dar am...

– Ai fost foarte bun cu noi amândoi. Dar nu e necesar să fii chiar atât de generos. Eu am fost o proastă. Gilbert nu contează. Nimic altceva nu contează în afara faptului că sunt a ta fără nici un fel de condiție. Nu există nimic de discutat. Pur și simplu sunt a ta, și poți face orice dorești, și nu-mi pasă dacă totul se va termina rău. Nu-mi pasă de nimic atât timp cât mă vei dori lângă tine; desigur că aș vrea să dureze pe veci, dar vei proceda după placul inimii tale. Am venit doar ca să-ți spun acest lucru, să mă dăruiesc ție, dacă încă mă mai dorești, așa cum ai spus.

– Ce mișcător! exclamă Rosina. Dar ce i-ai spus, Charles, hai să auzim adevărul!

Înșfacă poșeta lui Lizzie, o aruncă pe jos și o izbi cu piciorul.

Lizzie nu-i dădu nici o atenție, se uita fix la mine, cu obrajii arzându-i de emoție, cu buzele umede și ochii iluminați de abnegația autodăruirii. Eram foarte mișcat.

– Lizzie, drăguțo... fată dragă...

– Ai venit plasată, Lizzie, interveni Rosina. Charles se însoară cu o femeie cu barbă, nu-i așa, Charles, *nu-i așa*? Și tocmai discutam despre tine, iar Charles spunea că n-a simțit niciodată nimic pentru tine.

– N-am spus așa ceva! Uite ce-i, mă duc sus să stau de vorbă cu Lizzie. Tu rămâi aici. Mă întorc.

– Ai face bine să te întorci. Vă dau cinci minute. Și dacă vă prind c-o porniți în doi la Londra, vă urmăresc și vă fac zob într-un șanț.

– Îți promit că mă întorc. Și, da, am să-i povestesc. Te rog să nu spargi nimic. Vino, Lizzie.

Lizzie își luă eșarfa de pe masă și poșeta de pe podea. Nu-i aruncă nici o privire Rosinei. Am condus-o afară din bucătărie, sus pe scări. Când am ajuns pe palierul de sus, am ezitat. Perdeaua de mărgele era imobilă și am hotărât să nu trec prin ea. Am dus-o pe Lizzie în camera interioară și am încuiat ușa. Încăperea era întunecată, întrucât prin fereastra lungă ce dădea spre dormitor nu pătrundea multă lumină, fie din cauza ceței, fie că uitasem să ridic jaluzelele. Camera era goală, pentru că o văduvisem de măsuța care zăcea încă în râpa dintre stânci, acolo unde o lăsasem să cadă, în drumul meu spre turn. Nu se găsea decât un pătrat de covor uzat pe jos. Și mai era, ieșind acum puternic în evidență și arătând destul de sinistră, consola de fier pentru lampă, zidită în perete, la mare înălțime. Covorul, când călcai pe el, emana efluvii de miros umed.

– Mi-e atât de teamă de femeia asta, Charles, nu ai vreo legătură cu ea, nu-i așa?

– Nu, nu, nu, mă persecută, asta-i tot, Lizzie...

– Nu știu ce tot spune, dar n-are importanță. Ascultă-mă, Charles, iubitule. Sunt a ta, și probabil c-am fost nebună când n-am spus „da“ din primul moment. Mă muncea o teamă stupidă, gândeam că n-o să pot suporta să-mi zdrobești din nou inima, credeam că doresc liniște și-mi imaginam că voi reuși să mă înfrânez, să nu mă azvârl iar în vechea nebunie; dar degeaba am fugit, am înnebunit din nou. Îmi părea rău pentru Gilbert și aveam nevoie de timp ca să născocesc un compromis, dar nu poate exista nici un fel de compromis. Nu-mi pasă de ce se întâmplă sau ce ai de gând să faci cu mine,

nu-mi pasă nici dacă o să mi se tragă moartea din asta. Nu doresc să fii altruist, să ai scrupule, să fii generos, vreau doar să fii stăpânul și regele meu, așa cum ai fost întotdeauna. Te iubesc, Charles, și-ți aparțin ție și din momentul ăsta sunt gata să fac orice-mi vei cere.

Stăteam uitându-ne unul la celălalt și tremurând în cămăruța aceea cât o chilie, sub consola de fier pentru lampă, zidită în perete.

– Lizzie, iartă-mă, a fost o greșeală. Dulce Lizzie, totul e zadarnic, nu vom mai putea fi niciodată împreună, nu te pot lua și păstra așa cum am crezut, nu mai pot fi regele tău. Îmi pare rău că ți-am scris. Mi-ești foarte dragă, te iubesc, dar nu în felul ăsta. A fost doar o idee găunoasă, o idee abstractă, așa cum ai numit-o tu, ai avut perfectă dreptate, lucrurile n-ar fi mers, n-ar fi putut dăinui. Vezi tu, am întâlnit pe altcineva, nu pe Rosina, ci o femeie pe care am cunoscut-o și am iubit-o cu mulți ani în urmă. Îți amintești că ți-am povestit, prima mea iubire. Așa încât nu voi mai putea fi niciodată al tău, micuță Lizzie, și tu nu mai poți fi a mea. Trebuie să te întorci la Gilbert, fă-l fericit, lasă lucrurile să rămână așa cum sunt. Vai, te rog să mă crezi și te rog să mă ierți. A fost o greșeală.

– O greșeală, repetă Lizzie, uitându-se în jos, la pantofii negri de lac, cu tocuri înalte, udați de iarba de pe digul rutier. Înțeleg, urmă ea.

Își înălță capul și se uită la mine, cu fața împurpurată, în timp ce buza de jos îi tremura, iar ochii aveau o privire rătăcită, îngrozitoare.

– Îți amintești de fata asta, ți-am povestit odată despre ea, ei bine, am întâlnit-o din nou, e aici, și...

– Atunci am să-ți spun bun rămas.

– Lizzie, iubito, nu pleca în felul ăsta, o să rămânem prieteni, nu-i așa, după cum mi-ai cerut în prima ta scrisoare, o să vin să vă văd, pe tine și pe Gilbert...

– Nu cred că voi mai rămâne cu Gilbert. Lucrurile nu mai pot fi cum au fost. Îmi pare rău. La revedere.

– Lizzie, strânge-mi mâna o clipă.

Îmi dădu o mână inertă. Era umedă, nereceptivă, micuță, și nu am putut prelungi gestul într-o îmbrățișare. Și-a retras mâna, și-a început să bâjbâie prin poșetă. Scoase un ciob din oglinda care se spărsese când Rosina o izbise cu piciorul și o batistuță mică, albă. Îndată ce a simțit batista în mână, a început să plângă liniștit.

Mă simțeam atât de mișcat și de mâhnit, și totuși atât de straniu și de trufaș detașat și, într-o oarecare măsură, sentimental, când, într-o frântură de secundă, am reușit să întrezăresc, înfășurate ca într-un ghem și destrămându-se în aceeași clipă, imagini din viața pe care aș fi putut-o avea alături de Lizzie, Cherubino al meu, Ariel al meu, Puck al meu, fiul meu: imagini din viața pe care am fi dus-o împreună dacă eu aș fi fost altul, dacă ea ar fi fost alta. Acum, totul se evaporase, indiferent de ce avea să mai urmeze, și lumea fusese transformată. Am repetat, cu un fel de voluptate a autoflagelării:

– Nu, Lizzie, dragostea mea, micuță, vitează Lizzie, nimic nu mai poate avea loc între noi. Îți sunt atât de recunoscător pentru... pentru...

– E caraghios, spuse Lizzie, vorbind aproape printre lacrimile care-i curgeau liniștit, e caraghios. Întregul drum de la Londra până aici, și e o distanță atât de mare – am închiriat o mașină, n-am vrut s-o folosesc pe a lui Gilbert – și tot drumul am purtat o minunată conversație de dragoste cu tine. Ah, dacă n-ar fi fost drumul ăsta lung! Totul atinsese paroxismul, era ca o apoteoză, mă gândeam cât de surprins și de încântat ai să fii când ai să mă vezi, cât de fericiți vom fi amândoi, ce-o să mai râdem și o să tot râdem, așa cum râdeam în trecut, și tot timpul îmi imaginam cum va fi și eram inundată de atâta dragoste și de atâta fericire – cu toate că îmi spuneam mereu că s-ar putea să-mi zdrobești din nou inima, și că de data asta o să mi se tragă moartea... dar îmi răspundeam singură că nu are importanță cum o să se termine și cât de mult o să sufăr, atât timp cât el mă dorește și o să mă strângă în brațele lui... și acum s-a sfârșit chiar înainte de a fi început, și nu mi-am închipuit nici o clipă că totul *va rata* și se va nărui chiar de la bun început... și acum nu mi-a mai rămas nimic... decât dragostea mea pentru tine... din nou stârnită și respinsă... redeșteptată... pentru totdeauna, pentru totdeauna...

– Lizzie, o să se liniștească iar, o să adoarmă din nou, așa cum a mai adormit.

Scutură din cap, mușcându-și batista cu dinții.

– Lizzie, am să-ți scriu.

Lacrimile i se opriră brusc. Își vârî în poșetă batista și oglinda spartă și își despături eșarfa.

– Nu-mi scrie, Charles, e mai bine. E caraghios, data trecută am crezut că e sfârșitul, și n-a fost; sfârșitul e acum. Te rog, dacă vrei să fii bun cu mine, nu-

mi scrie. Nu vreau... nu mai vreau...

Își făcu eșarfa ghem și și-o îndesă în buzunar. Apoi se întoarse și deschise brusc ușa, aproape ciocnindu-se de Rosina, care trăgea cu urechea de afară. Rosina făcu un salt îndărăt, iar Lizzie coborî scările în fugă, ținându-se strâns de balustradă, în timp ce pantofii ei cu tocuri înalte păcăneau și lunecau pe trepte. Am dat s-o urmez, dar Rosina m-a prins cu forță de braț și mi-a pus frână, așezându-și un picior încălțat în cizmă în fața picioarelor mele. Ne-am tras amândoi îndărăt, spre zid.

– Las-o să plece.

S-a auzit bufnitura ușii din față, trântită.

Am rămas câteva clipe, uitându-mă la perdeaua de mărgele care vibra și țăcănea. Apoi am coborât încet scările. Rosina a venit după mine. Am intrat în bucătărie și ne-am așezat din nou la masă.

– Nu te necăji, Charles, animalul ăsta mic și lacom n-are o inimă care poate fi zdrobită.

Am rămas tăcut.

– Acum, presupun că vrei să discuți cu mine despre „biata Lizzie“?

– Nu.

– Bietul Charles, ai fost mazilit din postul de Dumnezeu.

– În ordine. Te rog să pleci.

– Dacă te prind că te încurci cu Lizzie Sherer, vă omor pe amândoi!

– Rosina, nu fi idioată, nu fi vulgară! Te rog pleacă! Mă rog, cred că-i mai bine s-o lași pe Lizzie să câștige distanță, dacă ai de gând să pleci la Londra.

– Nu plec la Londra. Mă duc la hotelul Raven să mănânc o masă bună de una singură. După aceea plec la Manchester unde fac niște filmări. Te las singur cu gândurile tale, și sper să suferi amarnic. N-am să mă bag în aventura ta cu femeia cu barbă, cu o singură condiție.

– Care?

– Să-mi promiți că mă ții la curent cu tot ce se întâmplă.

– OK.

– Promiți?

– Da.

– Ridică-te, Charles.

M-am ridicat, mecanic. Rosina a înconjurat masa, venind spre mine, și o clipă am crezut că are de gând să mă lovească. Dar mi-a aplicat una din sărutările ei umede.

– Ei bine, la revedere. Am să mă întorc!

Ușa din față se trânti din nou, și câteva clipe mai târziu am auzit scrâșnetul de demarare a automobilului mic roșu. O secundă, am sperat că poate Lizzie s-a întors. Pe urmă mi-am spus ce noroc am avut că Lizzie n-a venit să mi se arunce în brațe după prima mea scrisoare.

M-am dus în camera alăturată și am încercat să aprind focul, dar n-am reușit. N-aveam destule surcele. Eram profund tulburat de lacrimile lui Lizzie și de sărutul Rosinei. Mă simțeam mâhnit din cauza sărmanei Lizzie, dar, într-un anume fel îndărătnic, refuzam să mă gândesc la ea. Aveam nevoie de înțelegerea ei. Regretam discuția mea atât de vulgară cu Rosina. La început mi se păruse o tactică isteață să-i povestesc despre Hartley, dar acum mă simțeam muncit de presimțiri. De fapt, îi furnizasem o armă în plus. Pe urmă am început să-mi pun întrebări în legătură cu vărul James și cu motivul pentru care fusese scos din armată. Homosexualitate? Sau armata considerase cumva că nu poate avea încredere într-un țicnit de budist? Începea să mă usture pielea gâtului, acolo unde Rosina își înfipsese unghiile roșii. Aș fi vrut să-mi iau temperatura, dar nu reușeam să găsesc termometrul.

Ceața se risipise. Amurgul tocmai se topise în întuneric, și o lună mică, țanțoșă și luminoasă își răspândea strălucirea, eclipsând stelele, revărsând scânteieri metalice în mare, și însuflețind uscatul cu prezențele fantomatice ale stâncilor și copacilor neclintiți. Cerul era de un negru albăstrui, limpede, tolerând abundența de lumină a lunii, dar nelăsându-se iluminat de ea. Pământul și obiectele sale păreau înmuiate într-un cafeniu vaporos. Umbrele se așterneau dur, și fiecare formă pe lângă care treceam își afirma atât de distinct identitatea, încât mă uitam întruna îndărăt, cu nervozitate. Tăcerea era nemărginită, de altă structură decât tăcerea vătuită de pâclă a dimineții; din când în când o știrbea câte un țipăt de bufniță sau lătratul îndepărtat al unui câine.

N-am luat-o prin sat. Am pornit de-a lungul drumului de pe țărm, în direcția golfului, prin defileul pe care l-am denumit „Pasul Khyber“, locul în care masivele stânci galbene au invadat pământul, înghesuindu-se pe lângă buza dealului în mormane gheboșate, printre care fusese tăiată o despicătură strâmtă, pentru a îngădui traversarea drumului. În lumina lunară, stâncile se detașau brune, împroșcate cu numeroase punctulețe sclipitoare, acolo unde

razele prindeau micile fațete de cuarț. Am străbătut defileul întunecos și am trecut de golf, puțin mai departe, în locul în care se desfăcea o cărare ce urca pe deal, ocolind o pădurice și unindu-se cu pista care se pierdea în spatele bungalow-urilor. Făcusem acest drum ziua, într-o escapadă de recunoaștere, când îmi ticluisem și un plan cum să pătrund prin spate în grădina bungalow-ului Nibletts. Nu era un lucru greu, întrucât numai un șir de pari, legați între ei cu o sârmă lăbărțată, despărțeau partea de jos a grădinii de câmpia lungă, povârnită, presărată cu tufișuri de grozamă și ciorchini de stâncă galbenă, care borda cărarea înaltă dinspre sat. Principalul handicap al expediției mele, în afară de coșmarul posibilității de a fi descoperit, consta în faptul că, în momentul în care era destul de târziu încât să mă pot strecura neobservat în grădină, era posibil și ca perechea să se fi dus la culcare. Sau poate că stăteau și se uitau la televizor în tăcere.

Cu puțin înainte respinsesem ideea de a-i spiona pe Hartley și pe Ben, nu din rațiuni morale, ci pentru că gândul mă îmbolnăvea de emoție și teroare. O căsnicie este un lucru odios de privat. Oricine trage perdeaua în mod ilicit poate fi trăsnit de către o zeitate răzbunătoare, într-un chip cu totul neprevăzut. Asemenea eretic poate fi persecutat de atunci și până la sfârșitul vieții de cine știe ce oribilă și absolut neașteptată revelație, care să se prefacă într-o obsesie aproape obscenă. Or, eu mai aveam de luptat cu propria-mi oroare superstițioasă față de statutul marital, această inimaginabilă condiție de intimitate și robie reciprocă. Oricum, logica situației mă împingea acum forțat către asemenea primejdioasă și execrabilă aventură. Era primul pas pe care trebuia să-l fac, încercarea de a răspunde la prima întrebare. Trebuia să descopăr, în măsura în care mi-era cu putință, cum era în realitate acest mariaj și ce însemnau cei doi unul pentru celălalt.

Luna, strălucind din mare, făcea ca umbrele parilor de lemn să se aștearnă peste pajiștea înclinată de la Nibletts. Iarba lucea de parcă se lăsase bruma asupră-i. Descoperisem încă de jos că „fereastra panoramică“ a camerei de zi, acoperită de o perdea, era puternic iluminată. Am pășit peste sârma lăsată în jos și am început să urc, foarte încet, pajiștea, în direcția casei, atent la mușenia pașilor mei în iarba înrourată, ascultându-mi respirația adâncă și bătăile dureroase ale inimii. În ciuda unei ploi ușoare care căzuse mai devreme, pământul era întărit de arșița de peste zi, astfel încât nu era probabil să las urme evidente de pași. La vreo cincisprezece metri de casă, m-am oprit. Cu excepția unui oberlicht, fereastra era închisă. Dar draperiile

erau necăptușite și lumina dinăuntru proiecta pe geam, ca pe un vitraliu, desene vesele de papagali verzi cocoțați pe arbori de lămâie. La mijloc, acolo unde perdelele nu se împreunau perfect, se filtra o îngustă dâră de lumină. M-am apropiat și am tras cu urechea. Se auzeau glasuri. Televizorul? Evitând zona primejdioasă a despicăturii dintre perdele, și simțindu-mă parcă gata să mă avânt în spațiu, m-am oțelit, silindu-mă să calc ferm, fără zgomot, în direcția ferestrei, și să mă las în genunchi, atingând zidul de cărămidă, așezându-mă cu capul chiar sub nivelul pervazului scund. Ca să evit înțepăturile tufișurilor de trandafiri, îmbrăcasem un impermeabil, deși nu prevăzusem roua. Clarul de lună îmi desenase contururile diferitelor răzoare de flori, dar când m-am apropiat de casă, probabil că am fost buimăcit de fereastra iluminată, sau poate că mă orbise frica, pentru că, după cât se pare, mă așezasem chiar pe un tufiș de trandafiri. S-a auzit un trosnet slab dar înfricoșător, și un spin ascuțit mi-a străpuns gamba. M-am instalat teribil de incomod, înghețat de spaimă, cu spatele rezemat de zid, cu ochii holbați și gura căscată, zărind brusc marea vastă, argintată de lună, care se așternea sub mine, și așteptând cu groază să aud un: „Cine-i acolo?“

Dar glasurile continuau să discute, și acum le puteam desluși foarte clar. Cât e de ușor să spionezi niște oameni lipsiți de orice bănuială! Experiența care a urmat a fost atât de sinistră și atât de literalmente înnebunitoare pentru mine, încât nu voi face încercarea de a reda ceea ce am simțit. Vă voi relata, pur și simplu, ca într-o piesă, dialogul care a avut loc. Va reieși limpede cui aparțin replicile.

– Și atunci de ce a venit aici?

– Nu știu.

– O ții întruna pe „nu știu, nu știu“! Altceva nu mai ești în stare să spui, ori ești deficientă mintal? Bineînțeles că știi, trebuie să știi. Îți închipui că sunt idiot? Nu sunt chiar atât de încuiat la minte.

– Nu crezi ce...

– Ce nu cred?

– Nu crezi ce spui.

– Ce naiba vrei să spui, ce vrei să î*nțelegi*, ce anume din spusele mele te face să-ți închipui că nu cred? Deci sunt un mincinos!

– Spui că ești convins că eu știu, dar nu se poate să gândești una ca asta, e o nebunie...

– Deci eu sunt sau nebun, sau mincinos? Asta e? Asta e?

– Nu, nu...

– Nu înțeleg, bâigui întruna. De ce a venit aici?

– Nu știu, a fost un accident, o întâmplare...

– Curioasă întâmplare. Pe Dumnezeul meu, ești vicleană, ăsta-i lucrul care mă amărăște cel mai tare. Câteodată am impresia că vrei să mă scoți din minți, să mă înnebunești ca să poți...

– Iubitule, suflet drag, Binkie, scumpule, te rog, nu... Îmi pare atât de rău, oh, cât de rău îmi pare...

– N-are nici un rost să spui că-ți pare rău și că nu știi, asta-i tot ce-ți iese din gură și repeți la nesfârșit. Mi-ar plăcea să-ți despic capul și să văd ce se ascunde acolo înăuntru. De ce nu-mi explici o dată pentru totdeauna? Dacă mi-ai spune adevărul, ar fi o ușurare pentru mine...

– Nu-i nimic de spus!

– Și te aștepți să cred?

– Ai crezut-o cândva.

– N-am crezut niciodată, m-am prefăcut numai că te cred, Dumnezeule, voiam să uit, ostenisem să mai trăiesc cu toate astea, ostenisem să mai trăiesc cu visurile tale.

– N-au existat nici un fel de visuri.

– Blestemată de...

– *N-au existat nici un fel de visuri.*

– Nu-mi îndruga minciuni și nu ridica glasul la mine! Doamne, cu câte minciuni m-ai hrănit! Încă de la început m-am bălăcit într-o baltă de minciuni. Și-apoi băiatul...

– Nu, nu...

– Mă rog, m-am lăsat eu orbit, dar pur și simplu n-am putut să cred...

– *Nu!*

– Doamne, și când mă gândesc la atâția oameni norocoși, care-și au soțiile lor și familiile lor și viețile lor simple și cuviincioase și au parte de o dragoste normală și de bunătate, în timp ce aici...

– Și noi am avut parte de o dragoste normală și de bunătate și...

– N-a fost decât o prefăcătorie pentru că eram amândoi prea osteniți, era prea obositor să fim onești. Am obosit să ne tot spunem unul altuia adevărul despre colivia asta diabolică în care trăim, mai trebuia să ne odihnim din când în când și să ne prefacem că lucrurile sunt așa cum trebuie să fie, deși nu erau, și să facem față acestei prefăcătorii, acestei afurisite de prefăcătorii

pe care o numești căsătorie. Trebuia să încetăm de a ne înjunghia pe noi înșine și unul pe celălalt cu înfiorătorul adevăr. Suntem amândoi cufundați până în gât în minciuni, minciunile tale, care se lățesc pretutindeni ca o mlaștină puturoasă, ne înecăm în ele. Și, pe Dumnezeul meu, mi-am zis că o să fie mai bine dacă o să plecăm, dac-o să ne mutăm la mare, mi-am zis că măcar o să am o grădină, așa mi-am zis... Dar, nu! Iată c-a răsărit el aici! E nostim, nu?

– Vai, iubitule, nu... Îți place aici, ți-a plăcut aici...

– Nu-mi spune asta acum, vrei să te scuip în obraz? Pur și simplu ne-am prefăcut c-am fi oameni cumsecade și liniștiți...

– Nu ne-am prefăcut prea tare.

– N-o lua iar de la capăt!

– Ei bine, atunci n-o lua nici tu.

– Ar trebui să fii mai atentă. Altă pricină pentru care-ți port pică este că m-ai transformat într-un... m-ai făcut atât de rău... oh, Doamne, de ce nu ne putem înțelege? Dacă mi-ai spune măcar o dată în viață adevărul. Vreau numai să știu cum stau. De ce a venit omul ăsta aici, în satul ăsta, taman în satul ăsta?

– Îmi pui iar și iar aceleași întrebări. Nu știu. Eu n-aș fi vrut să vină aici...

– Mincinoaso! De câte ori v-ați întâlnit?

– O singură dată.

– Mincinoaso! Numai eu te-am văzut de două ori cu el. Și Dumnezeu știe de câte ori ați mai fost împreună! De ce mă minți atât de prostește? Și tu l-ai pus să vină aici în vizită.

– Nu-i adevărat.

– Ei bine, află că n-ai să-l mai vezi!

– Nici nu vreau să-l văd!

– Trecutul, trecutul, blestematul de trecut, pentru noi n-a fost niciodată nimic altceva, asta a stricat totul, tu ai stricat totul, tu și cu...

– Iubitule, scumpul, scumpul meu Binkie, nu...

– Și nu mă mai alinta cu nume de răsfăț, îți bați joc de mine...

– Nu poți încerca să fii bun cu mine, să-ți fie milă de mine, doar să încerci?...

– De ce nu încerci tu? Dumnezeule, cum ai putut fi atât de crudă?...

– Nu sunt crudă. Tu ești nebun, ești NEBUN...

– Să nu țipi la mine, m-am săturat de țipete. Ți-ai croit drum în viață țipând, și acum am ajuns aproape de capăt. Dumnezeule, cum aș mai vrea ca viața mea să se termine! Bănuiesc că asta te rogi și tu, să fac o criză de inimă. Atunci ai fi liberă să pleci cu...

– Îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare rău...

– Încetează odată să repeți cuvintele astea, nu înțelegi? M-am săturat de ele, n-au nici un înțeles, vorbărie de papagal. Ah, Dumnezeule, sunt atât de obosit! Totul s-a terminat. Și nici măcar n-a început vreodată, din cauza ta. Și apoi acea înșelătorie de nedescris, pe care am înghițit-o...

– N-a fost nici o înșelătorie...!

– Taci odată! Știu că ai mai spus lucrul ăsta de un milion de ori până acum, suntem ca niște păpuși mecanice... dar, Doamne, tot timpul numai la asta mă gândesc, din când în când mai răbufnește din mine! Am acceptat până și minciuna aceea, pentru că n-am avut încotro, și doream cu atâta ardoare să fiu fericit, mă rog, nu chiar fericit, știu că așa ceva-i imposibil, dar voiam măcar puțină liniște în scârba asta de viață ratată a mea, voiam să mă odihnesc și eu un pic... dar, nu! Nici măcar să mă odihnesc nu m-ai lăsat!...

– Nu-i adevărat...

– Fii atentă, fii atentă. Mi-am spus că nu există decât o alternativă: să te accept pe tine cu minciunile tale cu tot... Dumnezeule, se vede că am fost nebun... trebuia să fi plecat și să te las cu...

– Nu...!

– Ce te-ai mai fi bucurat! Și acum apare el, țanțoș ca un păun, și vine să-mi sune la ușă. Ce te-ai mai distrat când ai pus treaba asta la cale!

– Nu spune lucruri pe care nu le crezi.

– Ba cred, ce altceva aș putea crede? Îmi dau seama foarte bine când minți. Crezi că mă poți duce așa de ușor? Unde ai ascuns scrisorile lui? Ei? Unde?

– Nu există nici o scrisoare.

– Pentru că le-ai distrus. O, ești vicleană! Dar, ascultă... am spus *ascultă*...!

– Ascult.

– Planul tău n-o să-ți reușească!

– Ce plan?

– Vrei să mă auzi spunându-ți: „Foarte bine, ia-ți valea, nu-mi pasă unde te duci“. Vrei să mă chinuiești până când am să te alung. Asta-i, nu-i așa?

– Nu.

– Încetează cu expresia asta afurisită de pe fața ta, că nu știu ce fac... Ei bine, n-o să fie așa, înțelegi? Ai să stai aici și ai să-mi porți de grijă, chiar dac-o fi să nu mai schimbăm o vorbă între noi. Înțelegi? Chiar dac-o trebui să te leg în lanțuri...

– Iartă-mă, te rog, iartă-mă, nu fi atât de furios pe mine, nu pot îndura, încetează să mai fii furios, mă îndurerezi atât de mult, mă sperii atât de tare...

– Termină cu văicărelile! M-am săturat până peste cap de lacrimile tale. De ce-a venit aici, asta-i totul, asta vreau să știu. Dumnezeule, nu poți și tu să-mi spui o dată adevărul? Am obosit să trăiesc un coșmar, pretinzând că totul merge bine. Casa asta blestemată pentru care ne-am zbătut atâta, mobila asta blestemată, grădina, trandafirii ăștia scârboși, prefăcătorie, prefăcătorie, prefăcătorie, aș vrea să le văd pe toate țăndări! De ce nu poți să-mi spui *adevărul*? De ce a apărut aici, ce vrea să însemne asta?

– Te rog, mă rănești, te rog, te rog, îmi pare atât de rău, îmi pare atât de rău...

– *Ce vrea să însemne asta?*

– Oh, încetează, îmi pare atât de rău...

Am scris totul așa cum mi s-a întipărit în memorie, cu toate repetițiile. N-am încercat să redau, și nici acum n-o voi face, tonurile glasurilor, strigătele lui brutale, scuzele ei scâncite, plângăcioase. N-am să le uit niciodată. Cel ce-a tras cu urechea s-a ales, într-adevăr, cu ceea ce merita.

Aș fi vrut să plec mai înainte, dar eram paralizat, în parte de groază, în parte de niște crampe fizice, pentru că mă așezasem într-o poziție extrem de inconfortabilă și nu îndrăznisem să fac o mișcare. În cele din urmă, mi-am dat drumul de-a rostogolul și apoi m-am târât pe pajiștea tunsă, udă, scăldată de lună. M-am ridicat țeapăn în picioare, am ieșit din grădină și am pornit să alerg pe potecă, în fața lunii care plonja în mare. Drumul spre casă l-am străbătut alergând. Am luat o gură de whisky și un somnifer, m-am vârât în pat și m-am cufundat în somn. Am visat că am descoperit o încăpere nouă la Capul Shruff, și că în ea se afla o femeie moartă.

A doua zi am fost ca nebun. Am colindat, aproape că am alergat, în jurul casei, în jurul pajiștii, peste stânci, pe digul rutier, în turn. Mă zvârcoleam asemenea unei fiare turbate, întemnițate într-o cușcă, izbindu-se dureros de gratii, executând, iar și iar, aceleași neputincioase salturi și zbateri. Plutea un

abur ușor, auriu, care se subția treptat; avea să fie o zi fierbinte. M-am uitat cu mirare la locurile mele familiare de scăldat, la marea molcomă care plesnea calm stâncile galbene. Am alergat din nou în bucătărie, dar n-am fost în stare nici măcar să-mi fierb un ceai. „Ce trebuie să fac? Doamne, ce trebuie să fac?“ continuam să mă întreb cu glas tare. Și lucrul straniu era că, deși mi se oferiseră, complet, din plin, ba chiar din supraplin, dovezile pe care le dorisem, acum că le aveam, păream copleșit de amărăciune, de teamă, ba chiar de un soi de greață.

Nu înțelesesem întregul substrat al conversației. În anumite momente, avusesem senzația că nu înțelegeam nimic, în afară de ceea ce era de obscen evident: teribilele tonuri ale glasurilor și senzația că toate astea se mai întâmplaseră și înainte, de multe, multe ori. Îngrozitorul țipăt al sufletelor prinse în gheara vinovăției și a suferinței, detestându-se unul pe celălalt, înlănțuite unul de celălalt. Infernul căsniciei. Nu puteam și nici nu încercam să descifrez înțelesurile și implicațiile lucrurilor pe care și le spuseseră. Clar era că domnul (brusc, începusem să-l numesc în gândurile mele „domnul“) era nemulțumit de apariția mea în scenă. Mă rog, foarte rău. Mă lăsam în voia imaginației și mă vedeam ducându-mă la Nibletts, înșfăcându-l de guler de îndată ce avea să-mi deschidă ușa și arzându-i un pumn în nas. Dar asta n-ar fi folosit la nimic. Și apoi, nu era deloc „plicticosul ei bătrân soț drag“, imaginat de Rosina. O fi având el un picior țeapăn, dar era un individ dur. Era, sau poate că numai părea să fie, un om periculos. S-ar fi putut să fie însă și clasicul tip de despot, care se face praf în fața unei amenințări; dar cei care-și propun să-i amenințe pe despoți se îndoiesc, probabil, dacă asemenea tip convenabil există cu adevărat. N-ar avea nici un sens să încerc o astfel de experiență. Eu pur și simplu trebuia s-o smulg pe Hartley și trebuia să mă gândesc la modul cum să realizez asemenea ispravă. Dar gândirea devenise un lucru foarte dificil.

În meditațiile mele anterioare consideram ca de la sine înțeles că, din momentul în care era clar, sau va deveni clar că mariajul lui Hartley e dezastruos, nu va fi greu să-l sfărâm și să o iau pe ea cu mine. Nu mă îndoiesc nici un moment că, în asemenea circumstanțe, ea va voi să vină, că fuga la mine va însemna, în sfârșit, o binecuvântată, fericită evadare și împlinirea unui vis de mult nutrit. Asemenea presupunere poate să pară naivă, dar nu naivitatea ei mă deruta. Ci faptul că, ajuns la punctul care mă presa la acțiune, nu mai vedeam cum aș putea acționa, ori detaliile erau de o

extremă importanță. Nibletts, cu trandafirii săi, cu oribilele sale covoare noi, ornamentele de alamă, perdelele sinistre, clopoțelul soneriei, nu mă impresionau deloc, toate erau imateriale, imaginare. Prefăcătorii, după cum spusese el. Ce mă impresionase pe mine era o anume calitate a acelei groaznice conversații în sine, amprenta multor, multor ani care trecuseră, simțul forței și trăiniciei coliviei. Și totuși, poate că nu era nevoie decât să-i spun lui Hartley: „Vino!“, și va veni. Dar trebuia să decid cum și când să-i spun acest „vino!“, iar decizia părea să ridice alte dificultăți obscure. Să fi fost oare numai din cauză că eram speriat de Ben?

Pe la unsprezece, m-am oprit din alergătură și mi-am făcut un ceai. Conversația pe care o surprinsesem îmi sugerase o vagă idee, dar o bună bucată de timp, deși o simțeam prezentă, nu am reușit să o detașez și să o identific. Era o idee pe care mi-o dăduse însuși domnul. Ceva de genul: „Dacă într-adevăr ar alunga-o, dacă ar putea fi determinat s-o izgonească?“ Oare așa ceva n-ar soluționa problemele coliviei, pe care mie îmi venea atât de greu să le formulez? Domnul spusese că nu avea de gând s-o alunge, dar însuși faptul că menționase asemenea idee dovedea că lucrul e posibil. N-are decât să-și piardă mințile din cauza propriilor lui stări patologice și a geloziei demențiale sau ce-o mai fi fost – pentru că realmente nu-mi dădeam seama ce este – care-l făceau să turbeze în asemenea măsură. Nu putea fi vorba numai de simpla mea apariție, vechiul prieten de școală, acum o celebritate, venind să-i bată la ușă, oricât de nedorit aș fi fost! Dar dacă el putea fi montat să se frământe nebunește, dacă menajul lor se va nărui pur și simplu și se va face țăndări, atunci ea nu va mai avea alt refugiu, și nici colivie, și va zbura de-a dreptul în brațele mele. Și totuși – dacă ar înnebuni de-adevăratelea – dacă lumea lui ar începe să se clatine – nu s-ar putea s-o mutileze sau chiar s-o ucidă? Acesta era unul dintre gândurile care mă mânase să mă cațăr pe stânci ca un leopard turbat. Strigătul ei de la sfârșit: „Te rog, mă rănești, te rog, te rog!“ Oare de câte ori o fi răsunat strigătul ăsta în toți acești ani odioși? Era de nesuportat. Am sărit de pe scaun, răsturnându-mi ceașca de ceai, vorbind cu glas tare, și am început din nou să alerg prin iarbă. Ce trebuia să fac? Acum se clarificaseră o sumedenie de lucruri, dar pur și simplu nu mă puteam gândi la tactica finală, nu mă puteam gândi, și nu mă puteam gândi pentru că nu-mi puteam limpezi mintea împâclită de acea lugubră conversație. Îmi simțeam parcă gândirea astupată de un clei gros. Trebuia s-o salvez pe Hartley și „a salva“ devenise

în cele din urmă cuvântul cel mai potrivit, cuvântul după care tânjisem. Dar acum, când trebuia să trec la acțiune, se ridica întrebarea: „*Cum?*“

Mai târziu, am avut senzația că însăși Hartley a venit în ajutorul meu. I-am văzut în imaginație fața blândă, palidă, nefericită, uitându-se la mine și m-am simțit cuprins de un calm straniu, de parcă ar fi răzbit spre mine o adiere a făpturii ei. Mi-am dat seama că, înainte de a face orice mișcare fățișă, trebuia să stau din nou de vorbă cu ea și, dacă se poate, nu numai o dată. Primul impuls a fost să mă duc direct la bungalow-ul acela oribil și, pur și simplu, s-o scot de-acolo; până la urmă s-ar fi putut să ajung și aici. Dar, desigur, trebuia s-o pregătesc. Dacă se ajungea la o răpire, nu trebuia să existe nici un pas fals, nici o greșeală. În mintea mea se petreceau atâtea evenimente despre care ea nu știa nimic. Trebuia s-o informez la ce decizii ajunsesem. Mi-am dat seama că, acum, n-ar mai fi avut nici un sens să-i dau o întâlnire în sat, întrucât era prea abătută și prea speriată ca să mai vină. Explicația vitală trebuia să aibă loc în scris. La început, presupusesem că, necunoscându-mi intențiile, lucrul de care se temea cel mai mult era dragostea ei. Din câte presupunea, eu puteam avea alte angajamente sentimentale. Fără îndoială, fusese măcinată de destule remușcări și jelise în tăcere vechea ei iubire, atât de nebunește respinsă. Totuși, acum, reușeam să întrezăresc alte motive de teamă mai imediate, și mă simțeam cuprins de o furie penibilă și respingătoare la gândul bărbatului aceluia „băiețos“, bolnav de gelozie, care stătea cu binoclul de câmp și o pândea să vină acasă. Curând a devenit limpede, și această hotărâre a însemnat o ușurare, că era necesar să-i scriu o lungă scrisoare, apoi să-i las timpul s-o înțeleagă, să-mi răspundă, și atunci... Da, însemna o ușurare pentru mintea mea șocată și înspăimântată să-mi spun că acum nu mai era atâta grabă, că nu era nevoie să urc din nou dealul acela și să hotărăsc cum să-l înfrunt pe gelosul tiran. Exista, desigur, problema transmiterii scrisorii, dar nu părea o chestiune de nerezolvat, de fapt îmi și schițasem un plan cum s-ar putea realiza acest lucru.

Am mâncat o conservă de carne de vită cu varză roșie și nuci murate, și am încheiat cu rămășițele de caise uscate și brânză Cedar. Nu aveam în casă nici pâine, nici unt, nici lapte, pentru că fusesem prea preocupat ca să mai fac cumpărături. După ce-am mâncat, m-am odihnit. După aceea am scris la acest jurnal, aducându-l la zi. După aceea i-am scris lui Hartley scrisoarea al cărei text îl voi reproduce puțin mai încolo. După aceea mi-am spălat o

sumedenie de rufe și le-am pus la uscat în soare. După aceea m-am dus să înot, plonjând de la scările turnului. După aceea m-am așezat lângă turn și am privit la soarele după-amiezii târzii, care răspândea mari bălți de umbră în spatele stâncilor sferice de la golful Raven. După aceea, zărind niște turiști apropiindu-se, și cum eu eram în pielea goală, m-am îmbrăcat, m-am reîntors acasă, și mi-am strâns rufele, care se uscaseră. După aceea am adunat fotografiile lui Hartley pe care le adusesem de la Londra și m-am așezat afară, pe banca mea de piatră, lângă jgheabul cu pietre, privindu-le îngândurat și meditând asupra-le cu intensitate.

În câteva dintre instantanee eram amândoi. Cine le făcuse? Imposibil să-mi amintesc. De pe cartonașele ofilite și îndoite la colțuri, dintr-o lume a neprihănirii, mă priveau chipurile adolescentine, luminoase, blânde, încă neformate. Era o lume neîntinată, o lume de bucurii adevărate, simple și pure, o lume fericită, din moment ce aveam o încredere absolută în ea, și din moment ce în castitatea noastră puerilă, demodată, nu ne gândeam să facem dragoste. Cred că eram mai fericiți în acea lume decât sunt tinerii de azi. Aura iubirii pure și a romantismului pur, nealterat de anxietăți, ilumina zilele noastre petrecute împreună, nopțile noastre petrecute separat. Aceasta nu este o absurdă idealizare a unei Arcadii a tinereții. Eram niște copii simpli într-o lume simplă, ne iubeam părinții și profesorii și ne supuneam lor. Suferințele călătoriei umane, teribilele opțiuni, inevitabilele crime, zăceau ascunse în viitor. Noi eram liberi să ne dăruim iubirii.

Și când a început sfârșitul? Poate când am plecat la Londra. Dar chiar și atunci dragostea noastră a continuat. Și eu nu m-am îndoit de Hartley până-n ultima clipă. Cât timp, cât de profund m-a înșelat? Poate că nevoia mea egoistă de ea era atât de intensă, încât nu concepeam că nu e pe deplin satisfăcută. Și reflectând asupra acestei nevoi, mi-am dat seama în ce măsură, de-a lungul acelor ani, Hartley mă apărase împotriva lui James. Mi se părea ciudat acum că, practic, nici unul din ei nu știa de existența celuilalt. Lui Hartley abia de-i pomenisem despre James, iar lui James nu-i vorbisem niciodată despre Hartley. Ea n-avea să știe nicicând cu câtă vigoare mă apărase dragostea ei împotriva prăbușirii mândriei mele.

Acum voi transcrie scrisoarea pe care am compus-o pentru Hartley și pe care hotărâsem să i-o transmit a doua zi, într-un fel la care urma să mă gândesc.

*

Iubita mea Hartley, dragostea mea, te iubesc și doresc să vii la mine. Acest lucru vrea să spună scrisoarea de față. Dar, înainte de toate, există lucruri pe care trebuie să ți le mărturisesc, lucruri pe care trebuie să ți le explic. Întâmplarea care mi te-a readus s-a dezlănțuit ca o cumplită furtună în viața mea. Sunt atâtea de spus, atâtea de povestit! Poate îți spui că eu aparțin acum unei lumi diferite, unei „lumi mari" despre care tu nu știi nimic, și că în această lume am o sumedenie de prieteni și de relații. Nu este așa. Din multe puncte de vedere, viața mea în teatru îmi apare acum ca un vis, și numai zilele din trecut, alături de tine, par a fi singura realitate. Am foarte puțini prieteni și nu am „legături amoroase", sunt singur și liber. Acest lucru nu am fost în stare să ți-l explic ca lumea, când ne-am întâlnit în sat. Am avut o carieră încununată de succes, dar o viață pustie. La asta am ajuns. Nu m-am gândit niciodată să mă căsătoresc pentru că am știut că nu există decât o singură femeie cu care aș dori sau aș putea să mă însor. Hartley, gândește-te la acest lucru și crede-l! Te-am așteptat, deși nu am cutezat să sper că te voi revedea vreodată. Și acum, evadând din deșertăciunile lumești, am venit la mare, și la tine. Te iubesc așa cum te-am iubit întotdeauna, vechea mea dragoste e prezentă, fiecare fibră, fiecare tentacul, fiecare mlădiță a acestei iubiri a rămas intactă, sensibilă, vie. Firește că am îmbătrânit și, din acest punct de vedere, este vorba de dragostea diferită a unui om matur; și, totuși, este aceeași dragoste. Pentru că și-a păstrat identitatea, m-a însoțit pe parcursul întregului meu drum, a supraviețuit în mod miraculos. O, scumpa mea, au fost atâtea zile și nopți despre care tu nu ai știut nimic, când poate mă credeai pierdut în „lumea mea grandioasă" și în care zăceam de fapt singur, cu inima mea însângerată, gândindu-mă la tine, amintindu-mi de tine, întrebându-mă unde ești. Cum pot oamenii să se volatilizeze în asemenea chip încât să nu mai știi nimic de ei? Hartley, nu am încetat niciodată să te doresc – te doresc și acum.

Am reușit să aflu – nu are importanță cum, dar *știu* – că mariajul tău e nefericit. Știu că trăiești alături de un bărbat tiran – poate chiar violent –, mă întreb de câte ori în trecut ai fi vrut să evadezi, și ai dat îndărăt, înfrântă și doborâtă, pentru că nu aveai unde să evadezi? Hartley, acum îți ofer căminul meu, numele meu, eternul meu devotament. Continui să te aștept, unica mea iubire. Nu vrei să vii, nu vrei să evadezi cu mine, să fii nedespărțită de

mine în toți anii ce vor urma? O, Hartley, aș putea să te fac atât de fericită, știu că aș putea! Dar dă-mi voie să-ți mai spun ceva: dacă aș ști că ești fericită, fericită în căsnicia ta, nici nu m-aș gândi să te tulbur cu declarațiile iubirii mele stăruitoare, mi-aș consuma dragostea în tăcere, poate chiar aș disimula-o, poate că aș pleca. Bănuiesc, și iartă-mă că vorbesc de acest lucru, că ai trăit multe ceasuri de remușcare gândindu-te la mine, cu viața mea „senzațională", și la felul în care, aparent, m-ai pierdut cu desăvârșire. Dar dacă aș ști că, în ciuda tuturor acestor lucruri, duci o existență moderat satisfăcută sau rațional suportabilă, nu m-aș amesteca, te-aș urmări de la distanță și m-aș retrage. Dar știindu-te foarte nefericită, nu pot și nu vreau să trec pe *lângă* tine. Cum aș putea, iubindu-te așa cum te iubesc, să te las să continui să suferi? Hartley, trebuie să vii și vei veni la mine, în locul în care ar fi trebuit să te afli dintotdeauna.

Nu fi necăjită și speriată de întrebarea cum trebuie să reacționezi la această scrisoare. Nu e nevoie să faci nimic în pripă, nici măcar să-mi răspunzi. Am dorit pur și simplu să-ți comunic dragostea mea și faptul că te aștept. Tu trebuie să hotărăști când și în ce fel îmi vei putea răspunde. Evident, nu mă aștept să vii în goană la mine. Dar după ce vei fi reflectat, după ce te vei fi obișnuit cu ideea reîntoarcerii la mine – *reîntoarcerii* la mine, scumpa mea fată –, atunci poate că vei începe să te gândești cum trebuie făcut acest lucru. Și atunci – vom fi pregătiți să discutăm unul cu celălalt – și vom găsi mijlocul de a discuta. Să înaintăm pas cu pas – câte un singur pas de fiecare dată. Și când îmi vei da vreun semn că ești pregătită să mă lași să-ți port de grijă, atunci mă voi gândi la ce trebuie făcut și, în momentul în care vei dori tu, *voi prelua eu răspunderea.* Nu te frământa, Hartley, iubita mea, totul se va termina cu bine, ai să vezi, totul se va termina cu bine.

O zi sau două, sau mai multe, cum dorești tu, încearcă să te gândești la tot ce ți-am spus. Și apoi – când vei dori – scrie-mi o scrisoare și trimite-mi-o prin poștă. Pentru moment, acesta e lucrul cel mai bun. Nu te îngrijora, nu fi speriată. Voi găsi eu mijlocul de a putea să comunic cu tine. Te voi iubi, voi avea grijă de tine, voi face, cu devotament, tot ce-mi stă în putință ca să te știu, în sfârșit, fericită. Al tău, întotdeauna, acum ca și în toți anii care au trecut,

Al tău fidel, Charles.

P.S. Treci oricum pe la mine, fără nici o condiție, dă-mi voie doar să te ajut și să te servesc, și atunci vei putea hotărî, în libertate și cu calm, unde și cum dorești să-ți continui viața.

Am așternut această scrisoare în grabă, pătimaș, și fără să fac vreo corectură. Când am recitit-o, m-am simțit la început tentat să o modific, pentru că, pe alocuri, suna plină de autoimportanță: puțin pompoasă, poate că puțin histrionică? Pe urmă, însă, mi-am spus: nu, asta-i vocea mea, s-o asculte așa cum e. Când va citi scrisoarea, nu cred că o va analiza cu un ochi critic. Dacă aș corecta-o și aș stiliza-o, s-ar putea să pară nesinceră și să-și piardă din forță. Cât despre egocentrism, bineînțeles că sunt egocentric. Las-o să fie sigură că eu nu fac decât să-mi urmăresc propriile interese, și nu că mă gândesc, altruist, la ale ei. Să știe că îmi poate dărui fericirea, dăruindu-și ei libertatea.

După ce am scris scrisoarea și m-am convins că e ceea ce trebuie, am vârât-o într-un plic pe care am dactilografiat numele și adresa ei. Sunt un prost dactilograf, așa că epistola am scris-o de mână. Pe urmă am zăcut și am meditat și mi-am îngăduit să nutresc speranțe, să fiu aproape fericit. Mai târziu, după cum am mai spus, am înotat. Marea îmi îmbrățișa mădularele fierbinți, învеșmântându-le, parcă, în solzi răcoroși. Apa se ondula calm, mângâios și lucitor la suprafață, ca o coajă de fruct. Chiar și fără „funia mea din perdele“ pe care marea poznașă mi-o dezlegase din nou, am izbutit să mă urc cu ușurință pe stânci. Acum, când scriu toate acestea, este cea de a doua zi, și scrisoarea adresată lui Hartley, în plicul ei dolofan, zace încă pe măsuța mea cu fața spre mare, din salon. În timpul dimineții am scris la acest jurnal. În curând, îmi voi lua prânzul: restul conservei de carne de vită, cu cepe fierte. (Cepele simplu fierte constituie un alt fel de mâncare demn de un rege.) Aseară, mi-am terminat varza roșie pe care am mâncat-o cu jumări de ou, și am băut o mulțime din vinul roșu spaniol de la hotelul Raven. (O greșeală.) Curând va trebui să fac noi cumpărături, mi se scurge inima după fructe, pâine prăjită cu unt, lapte turnat în ceai. Cucoana de la prăvălie mi-a spus că s-ar putea ca săptămâna asta să primească și cireșe.

De ce tărăgănez, ce aștept? De ce mă prefac că viața e aproape obișnuită, așa cum a fost până de curând? Continui să plutesc într-o senzație de împlinire, într-un interimat pe care cred că-l merit. Am căutat și am găsit dovada capitală. Am hotărât ce trebuie să fac și cum să fac. I-am vorbit

elocvent, definitiv, deși cuvintele mele încă nu au ajuns la ea. S-ar zice că fâlfâie încă prin văzduh, croindu-și drum spre inima ei. Sunt oare speriat, ăsta să fie motivul real pentru care tergiversez? E posibil să întâmpin dificultăți la predarea scrisorii, iar rezultatele oricărui pas greșit ar putea fi dezastruoase, dar nu acest obstacol mă sperie. Cu cât o să-i dau scrisoarea mai curând, cu atât mai curând o să aflu răspunsul. Și care va fi răspunsul? Dacă va spune „nu“ sau dacă nu-mi va da nici un răspuns, am să deduc, desigur, că frica o inhibă. Și atunci ce va trebui să fac și cât va trebui să aștept până la următoarea mișcare, și cum naiba îmi voi omorî timpul pe parcursul așteptării? Acest interimat nu va fi calm. Așadar, e preferabil să-l prelungesc pe acesta de acum. De când am surprins teribila conversație, mă simt în mult mai mare măsură și mult mai înfricoșător preocupat de ei amândoi. Am devenit membru al familiei; cu ura, cu gelozia, cu demonii familiari. Și încă ceva, dacă Hartley mă va folosi doar ca să-și dobândească libertatea și după aceea mă va părăsi din nou? Ar fi de conceput? Aș putea oare s-o pierd pentru a doua oară, ar putea să dispară din nou? Aș înnebuni. După ce-am citit scrisoarea, m-am simțit obligat să adaug acel post-scriptum, mi s-a părut mai onorabil să procedez așa. Dar era oare înțelept? Poate aș face mai bine să-l șterg. Mai bine s-o las să creadă că, venind la mine, se angajează definitiv.

Trebuie să încerc să consider și să apreciez aceste speculații ca pe niște gânduri premature, lipsite de noimă. Dar înțeleg foarte bine de ce stau aici și mă uit la scrisoare și nu vreau, încă, să o predau.

Acum voi descrie ce s-a întâmplat mai târziu, evenimente din care o bună parte au fost cu totul neașteptate. După ce am scris cele de mai sus, nu mi-am prelungit așteptarea decât până în seara acelei zile. Calmul zăbavnic despre care am vorbit a fost brusc urmat de o frenetică nerăbdare și de anxietatea de a-mi cunoaște cât mai repede soarta. Și atunci am pornit să-mi pun în aplicare planul predării scrisorii. Am îmbrăcat un fulgarin ușor și o pălărie de soare șleampătă, mi-am vârât scrisoarea în buzunar, fără să mai șterg post-scriptum-ul, și mi-am agățat de gât un binoclu de câmp pe care mi-l dăduse James, pe vremea școlii, pentru a urmări păsările. Nu-mi aminteam să-l fi folosit vreodată la urmărirea păsărilor. Exista un obicei tacit în copilăria noastră, ca James să-mi dea felurite cadouri, adeseori chiar scumpe, în timp ce eu nu-i dădeam nimic. Presupun că părinții mei

acceptau acest lucru ca pe un inevitabil aspect al patronajului celor bogați asupra celor săraci; abia mult mai târziu am avut revelația că, firește, darurile veneau de la unchiul Abel și de la mătușa Estelle. Binoclul acesta nu era foarte puternic, nu se putea compara cu acela prin care Ben își pândea nevasta, totuși îmi putea fi de folos.

Am pornit-o pe drumul din interior pe care mai fusesem o dată, adică prin mlaștină și pe lângă ferma Amorne, intrând în sat pe cealaltă parte. Obiectivul meu era pădurea de dincolo de câmpul ce mărginește grădina bungalow-ului Nibletts. Văzusem pe harta topografică un drumeag care o lua la dreapta, în capul satului (chiar înainte de biserică), ocolea tot dealul și se pierdea în pădurea ce domina bungalow-urile. În felul acesta puteam face întregul circuit, fără să intru nici o clipă în raza vizuală a lui Ben. Am urcat dealul, simțindu-mă înfierbântat și obosit, dar curând am descoperit o îmbietoare cărare de pădure, care, bănuiesc, într-un anumit punct, o lua spre mare, dincolo de capătul drumului către Nibletts. Câteva minute mai târziu am putut vedea lumina câmpului deschis și, puțin mai încolo, am reușit să zăresc, printre trunchiurile copacilor, bungalow-ul destul de îndepărtat, pe care-l țineam sub observație cu ajutorul binoclului.

Am avut de așteptat destul de mult, înfiorat de răcoarea serii mai curând decât de frig, deși strălucirea soarelui adăsta încă pe cer. Brațele și ochii începuseră să mă doară. În cele din urmă, domnul a ieșit în grădină. Temperatura corpului mi s-a urcat brusc și inima a început să-mi bată violent. M-am bucurat când am văzut că ținea în mână o greblă de grădină. Îi deslușeam umbra lunguiață lunecând peste pajiște. Mă furnica o certă plăcere să-l urmăresc în obiectivul lentilelor mele pe Ben, care n-avea cea mai vagă bănuială, așa cum mă urmărise și el. Niciodată n-am mânuit vreo pușcă adevărată, dar mânuisem multe puști de recuzită, și cunoșteam senzația. Când ajunse aproape de capătul grădinii, se aplecă peste unul din răzoarele de flori indistincte, începând să scormonească pământul cu grebla, la întâmplare. Pe urmă, deodată, începu să izbească ceva cu grebla. Nu săpa, ci lovea. Oare ce-o fi lovind? Un melc, o buruiană? La ce s-o fi gândind, cu atâta concentrare, în timp ce distrugea nimicul acela nevinovat? Eram de-a dreptul fascinat, dar n-aveam timp de pierdut. Am început să urc dealul, la adăpostul pădurii, observându-l din când în când în timp ce suiam, până când am ajuns într-un punct situat la capătul drumului, unde între mine și pistă se întindeau doar vreo două sute de metri de plai acoperit cu iarbă, iar

Ben era cât pe ce să-mi dispară din obiec. tiv, întrucât se interpusese casa. Îmi dădusem seama că vor fi două sau trei secunde, după ce voi ieși în câmp deschis, în care s-ar putea să mă zărească. I-am aruncat o ultimă privire prin binoclu. Era cu spatele spre mine, aplecat lângă răzorul de flori. Am străbătut cu pași mari, precauți, porțiunea de iarbă cea mai apropiată, apoi, dintr-un salt, am ieșit în drum și, de acolo, am intrat pe poartă și, țușt, pe alee către ușa din față.

Nu am sunat. Ding-dongul melodios și dulceag al soneriei s-ar fi putut reverbera în aerul serii. Am ciocănit în ușă cu încheieturile degetelor, folosind vechiul cod din copilăria noastră, când ne băteam ușurel unul altuia în ușă. După un moment, Hartley mi-a deschis ușa. Reflexul la ciocănitura mea fusese, după cum mi-am închipuit, automat. Ne-am uitat unul la celălalt, cu răsuflarea tăiată, amândoi cuprinși de panică. I-am văzut ochii uimiți, înspăimântați. I-am împins, stângaci, scrisoarea. Nu reușeam să-i găsesc mâna, și plicul aproape că a căzut între noi. Dar a prins-o, a ghemuit-o, lipind-o de fustă, iar eu m-am răsucit pe călcâie și am luat-o la fugă, alegând instinctiv cărarea ce cobora dealul, apoi drumul în jos, spre sat. De fapt nu-mi plănuisem retragerea, toate ticluielile mele sfârșindu-se odată cu predarea scrisorii și, în timp ce treceam pe lângă „Leul Negru", mi-am spus că aș fi făcut mai bine să mă fi întors tot pe drumul pe care venisem. Oricum, în timp ce străbăteam cu pași lenți ulița satului și coteam pe potecă, urmărit, poate, de binoclul lui Ben, am început să mă simt nepăsător și puternic, așa încât și recentele mele precauții mi se păreau a fi o lașitate. Oare Ben mai stătea aplecat peste răzorul lui de flori sau se afla în casă, smulgându-i scrisoarea din mâini? Aveam senzația că aproape nici nu-mi mai pasă, ba chiar că aș fi preferat să știu, în acest moment, că-mi citește cuvintele și că turbează de gelozie. Domnia terorii lui se apropia de sfârșit.

Când m-am apropiat de casă, încă nu se întunecase, dar ziua se învăluise în acea lumină blândă, aburită, care, în miezul anotimpului de vară, celebrează apropierea unor amurguri care, cel puțin câteva zile, nu vor atinge nici un moment bezna noptatică. Luceafărul abia de era vizibil și urma să strălucească solitar, încă multă vreme, în crepusculul prelungit. Marea era mai plată ca oricând, atât de nemișcată, cu valurile strunite de parcă ar fi fost conținută într-un bol imens, gata să se reverse. Apa părea emailată într-un albastru foarte deschis. Două păsări (gâște de mare?) în zbor jos se reflectau cețos și distorsionat pe luciul apei, ca într-o suprafață convexă, metalică. În

timp ce înaintam de-a lungul drumului, pe lângă arătoasa piatră kilometrică pe care scria: *Nerodene* – o *milă*, stâncile galbene care se tolăniseră toată ziua la soare păreau să degaje vagi efluvii de căldură.

Prin contrast, casa mea era rece și pregătită, parcă, să se preteze la vreuna din farsele-i sinistre. După lumina radioasă și colorată de afară, atmosfera dinăuntru părea cenușie și îmbâcsită. Se auzeau zgomote slabe, poate că numai perdeaua de mărgele legănată de curent. Am rămas câteva minute în hol, ciulind urechile. Mă întrebam dacă nu cumva afurisita de Rosina se întorsese și se ascunsese pe undeva ca să mă sperie. Am simțit nevoia să cercetez casa, sus, jos, în bizarele cămăruțe interioare. Firește, nu era nimeni. În timp ce hoinăream prin casă, am deschis larg toate ușile și ferestrele, lăsând briza proaspătă și călduță a stâncilor împrejmuitoare să circule prin încăperi. Mi-am scos pălăria și fulgarinul cu care mă deghizasem și mi-am tras afară cămașa din pantaloni. Mi-am umplut un pahar mare cu un amestec de sherry dulce cu bitter și am ieșit afară pe iarbă, unde am rămas câtva timp, înălțându-mă pe vârfuri și lăsându-mă pe călcâie, urmărind liliecii și întrebându-mă dacă nu cumva i se întâmplase ceva rău lui Hartley și ce făcuse oare cu scrisoarea cea lungă, după ce-o citise? O arsese, o aruncase în closet și trăsese apa, o făcuse sul și o ascunsese într-o pereche de ciorapi?

M-am întors în casă și mi-am umplut acum paharul mare cu vin alb, am deschis o cutie de măsline și una de moluște afumate și un pachet de biscuiți uscați. Desigur, nu mai aveam nici un pic de hrană proaspătă și omisesem să cumpăr. Casa se afla încă în plin freamăt, dar începusem să-i cunosc ciudățeniile și mă simțeam înclinat să-i arăt mai multă prietenie. N-aș putea spune că avea asupră-mi un efect sinistru sau amenințător, dar îmi dădea impresia că ar fi o placă sensibilizată care înregistra, intermitent, fapte care se petrecuseră în trecut sau – îmi venise acum pentru prima oară gândul – care se vor întâmpla în viitor. O premoniție? M-am simțit străbătut de un fior rece și mi-am îmbrăcat jerseul irlandez. Deși afară luminozitatea părea să se intensifice, înăuntru era din ce în ce mai întuneric și a trebuit să-mi încordez privirile în timp ce am spălat și am uscat măslinele, le-am răsturnat într-un castron și am turnat untdelemn peste ele. Și în clipa aceea, cineva a început să bată violent la ușa din față.

Oricine o fi fost, evident nu observase clopotul, al cărui mâner de alamă fusese vopsit în negru. Mai exista și un vechi ciocan măcinat, în formă de

delfin. Și acum, capul masiv al delfinului era izbit de ușă cu o forță care părea să cutremure întreaga casă. Gheara fricii mi-a încleștat inima și m-a făcut să sar în picioare. Rosina? Nu. Ben. Soțul ultragiat. *Văzuse scrisoarea.* Oh, Dumnezeule, ce nebun fusesem! Am alergat spre ușă, cu intenția de a o zăvorî, ca să mă apăr de el, dar spaima m-a zăpăcit stârnindu-mi dorința de a înfrunta răul, așa încât am deschis ușa. Hartley a zburat în casă asemenea unei păsări speriate. Era singură.

*

În primele clipe părea la fel de năucită și de fâstâcită ca și mine. Poate că o orbise întunericul la care trecuse brusc. Stătea locului, apăsându-și mâinile pe obraji, de parcă se împiedica să nu strige. Eu, înnebunit și buimăcit, lăsasem ușa deschisă și acum, grăbindu-mă s-o închid, m-am poticnit de ea. Când am atins-o, i-am simțit căldura coapsei. Am închis ușa și abia atunci am auzit-o exclamând: „Oh... oh... oh...!" și articulând niște cuvinte incoerente. Am întins o mână posesivă, bâjbâindă, și am prins-o de umăr. A făcut un gest ca și cum ar fi vrut să vorbească, dar eu o și înșfăcasem, stângaci dar puternic în brațe, o adunasem în acea strânsoare a ursului la care visasem de atâta amar de vreme. Am ridicat-o în brațe și am auzit-o gâfâind, de parcă întreaga lungime a trupului ei ar fi fost strivită de trupul meu. Apoi, după ce am lăsat-o încetișor jos, în strania semiobscuritate a holului, în clinchetul meditativ al perdelei de mărgele, am rămas amândoi perfect nemișcați și tăcuți, eu încolăcindu-i trupul în brațele mele, ea agățându-se cu ambele mâini de cămașa mea.

Relaxându-se, în cele din urmă, oftă și își plimbă degetele pe coastele mele. Am întrebat:

– El e afară?

– Nu.

– Știe că ești aici?

– Nu.

– Ai distrus scrisoarea?

– Poftim?

– Ai distrus scrisoarea?

– Da.

– El a văzut-o?

– Nu.

– Bine, vino aici și așază-te.

Am tras-o în bucătărie și am împins-o pe un scaun, lângă masă. Apoi m-am dus din nou la ușa din față și am zăvorât-o. Am încercat să aprind o lampă, dar mâinile îmi tremurau prea tare, și fitilul se aprindea și se stingea întruna. Am aprins o lumânare și am tras draperiile. Apoi mi-am luat și eu un scaun, m-am așezat lângă ea și am cuibărit-o în brațele mele, în timp ce genunchii ni se atingeau.

– O, iubita mea, ai venit, dragostea mea!

– Charles...

– Nu spune încă nimic. Vreau doar să mă conving că ești într-adevăr aici. Sunt atât de fericit.

– Ascultă-mă, eu...

– Te rog, iubito, te rog nu vorbi... și nu mă îndepărta de lângă tine.

– Nu, dar trebuie să-ți vorbesc, am atât de puțin timp.

– Avem mult timp, tot timpul e în fața noastră. Ai citit scrisoarea, nu-i așa?

– Da, desigur.

– Si de asta ai venit aici?

– Da.

– Atunci ăsta-i singurul lucru care are importanță. Rămâi aici. Ai venit la mine, nu-i așa?

– Da, dar numai ca să-ți explic...

– Hartley, nu. Ce e de explicat? Totul a fost explicat. Te iubesc. Ești aici. Și tu mă iubești, ai nevoie de mine. Nu te împotrivi. Haide să plecăm la Londra, mâine-dimineață, în noaptea asta. N-ai nevoie de îmbrăcăminte. Am să-ți cumpăr tot ce-ți trebuie. Acum ești soția mea.

O țineam la depărtarea brațului întins, cuprinzându-i umărul cu o mână, în timp ce cu cealaltă mișcam lumânarea astfel încât să-i lumineze fața. Ochii îi erau adânc îngropați în straturi de riduri, pleoapele îi erau cafenii, ruginite, de parcă ar fi fost pătate, obrajii fleșcăiți și moi își pierduseră rotunjimea și aveau o culoare vag rozalie, poate din cauza pudrei aplicate în grabă. Părul scurt, cărunt, ondulat era uscat și părea tocit, desigur în urma atâtor ani și ani de folosire a unor coafeze nepricepute. Depășise faza în care se mai sinchisea de felul cum îi arăta părul, și un bigudiu uitat atârna la capătul unei șuvițe răsucite. Fața îi era uscată, uscată, cu excepția buzelor nefardate pe care și le umezea cu limba, și a ochilor albaștri, acele helești straniu atemporale, care se umpluseră dintr-odată de lacrimi reținute. Își

mișcă umărul, degajându-se ușor din strânsoarea mea, iar eu am lăsat-o să se îndepărteze. Pentru prima oară de la revederea noastră îi studiasem cu atenție chipul și încercam o profundă bucurie triumfătoare constatând cât de puțin se schimbase pentru mine fața ei dragă și cât de puțină importanță avea pentru dragostea mea faptul că era bătrână.

Și mai regăseam pe chipul ei, deși acum arăta trist și îngrijorat, ceva din expresia însuflețită a tinereții. Am recunoscut, dându-mi totodată seama cât de mult îl uitasem, conturul gurii ei, mult mai frumoasă acum că era nefardată. Am sărutat-o ușor, scurt, pe buzele atât de familiare, așa cum ne sărutam în copilărie. Și felul liniștit, lipsit de reacție, în care a primit sărutarea, exprima o înțelegere care era în sine o comunicare. Începu să vorbească:

– M-am schimbat atât de mult, sunt cu totul altă persoană, ai fost atât de bun în scrisoarea ta, dar lucrurile nu pot sta astfel – tu ești îndrăgostit de cea de odinioară, dar aceea nu mai sunt eu...

– Ba ești tu. Te-am recunoscut în sărutare.

Era adevărat. Sărutarea o transfigurase, precum sărutul din basm. Îi recunoscusem atingerea, textura buzelor, mișcarea gurii, și întreaga stingherealã se spulberase, acel simțământ al imposibilității de a o mai strânge în brațe, pe care-l încercasem în biserică. Trupurile noastre se încordaseră spontan în același spațiu, impulsionate de aceleași forțe. Când am simțit acest lucru mi-a venit să chiui de bucurie, dar mi-am păstrat tonul liniștit, menit s-o îmbie să vorbească, ferindu-mă s-o sperii.

– Hartley, e un miracol, am renunțat la teatru, am venit aici să caut solitudinea, și te-am găsit pe tine... am venit aici pentru tine, acum îmi dau seama...

– Dar nu știai că sunt aici...

– Nu, dar te căutam, te-am căutat întruna.

– Nu e posibil să fie așa, spuse și-și înălță o mână ca pentru a-și ascunde fața. Pe urmă își lăsă mâna pe masă, iar eu i-am acoperit-o cu mâna mea. Charles, ascultă-mă, trebuie să-ți vorbesc, și avem atât de puțin timp.

Își atinse ochii cu dosul palmei celeilalte mâini, și lacrimile reținute porniră să i se prelingă pe obraji. După care adăugă:

– O, Charles, dragul meu, dragul meu!

Își înclină capul și-l împinse spre mine, cu o mișcare de câine credincios. I-am mângâiat părul uscat și aspru, i-am desfăcut ușurel bigudiul care atârna și l-am vârât în buzunarul pantalonilor.

– Hartley, rămâi cu mine pentru totdeauna.

Își înălță fruntea și-și șterse din nou ochii, de astă dată cu mâneca pardesiului verde pe care-l purta peste rochia galbenă, în care o mai văzusem.

– Hartley, scoate-ți pardesiul, vreau să te văd, vreau să te ating, scoate-ți-l!

– Nu, e frig aici.

I-am tras pardesiul și am făcut-o să-l dezbrace. Toate aceste mișcări aveau un farmec puternic, ca și cum ar fi fost cel mai nevinovat simbol spiritual al dezbrăcării unei femei, o joacă de îngeri, al cărei sens aceștia nu-l înțeleg. I-am atins sânii, acolo unde împungeau cald și puternic rochia galbenă, croită rotund pe gât. Mă încânta lipsa oricărei încercări din partea ei de a atrage. Era un lucru nou în viața mea. Pudra de pe față era doar o deprindere automată, rochia era șleampătă, n-avea nici un element de cochetărie. Buzele nefardate semnificau, simțeam bine, unicul tribut adus mie. O femeie care a încetat de mult să se mai îngrijească de înfățișarea ei nu poate deveni dintr-odată elegantă și strălucitoare. Și eram încântat că Hartley, așa cum arăta, continua să mă atragă. Mă simțeam mândru, posesiv, ușurat, de parcă mi se înlăturase o spaimă lungă de o viață. Și-mi spuneam: „Am să-i cumpăr rochii frumoase – nu de o eleganță stridentă, ci tocmai potrivite pentru ea. O să am *grijă* de ea“.

– Charles, trebuie să stau repede de vorbă cu tine. Am venit doar ca să discutăm, în urma scrisorii tale, și înainte de a se întoarce el....

– Dar unde e?

Uitasem complet de existența lui..

– La cursul de construcții în lemn.

– Construcții în lemn?

– Da, există un astfel de curs. De fapt e un curs de construcții de bărci, dar fac fel de fel de lucrări în lemn, nu cred că va ajunge vreodată să construiască o barcă. Săptămâna asta fac rafturi. E singura seară când pleacă de acasă, așa că a trebuit să vin acum. De obicei întârzie mult, cred că după lucru se întind la o bere.

– Nu vreau să vorbesc despre el, am răspuns.

Și m-am gândit: „De-aș avea un automobil și aș ști să conduc, aș lua-o cu mine chiar acum, în clipa asta!“

– Charles, ascultă-mă, te rog, n-am venit la tine așa cum crezi tu, așa cum mi-ai cerut în scrisoare, asta nu-i posibil. Am venit doar să-ți spun câteva lucruri și... oh, Charles... e atât de extraordinar să te văd! Am crezut că n-o să se mai întâmple niciodată, că e o imposibilitate pământeană ca noi doi să fim din nou împreună. Niciodată nu m-am gândit că te voi... vedea din nou, că te voi atinge, e ca într-un vis.

– Așa te vreau. Numai că nu-i un vis. Viața ta fără mine a fost un vis. Și acum te trezești din vis, din coșmar. Ah, de ce m-ai părăsit, cum ai putut s-o faci, aproape c-am murit de durere...

– N-are rost să vorbim acum despre asta...

– Ba da, vreau să vorbim despre trecut, vreau să ne reamintim totul, să retrăim totul, să ne recontopim ca un singur tot, un tot care n-ar fi trebuit să fie niciodată divizat. De ce m-ai părăsit, Hartley, de ce-ai fugit?’

– Nu știu, nu mai țin minte...

– Trebuie să-ți amintești. E ca o ghicitoare. Trebuie să-ți amintești.

– Nu pot, nu pot...

– Hartley, trebuie să poți. Spuneai că n-am să-ți fiu credincios. Ăsta a fost motivul? Nu se poate să fi gândit așa ceva, știai foarte bine cât te iubeam.

– Ai plecat la Londra.

– Da, a trebuit să plec, dar nu te-am părăsit, mă gândeam tot timpul la tine, știi doar, îți scriam în fiecare zi. Nu a intervenit altcineva, nu-i așa? Nu a intervenit *el*?

În chip ciudat, gândul acesta îngrozitor îmi încolțise abia acum pentru prima oară.

– Nu.

– Hartley, îl cunoșteai pe atunci, l-ai cunoscut înainte de a mă fi părăsit?

– Nu-mi pot aminti.

– Ba îți poți aminti.

– Te rog, încetează, te rog!

Felul în care rostise aceste cuvinte, aproape mecanic, dictate parcă de un animalic instinct de apărare, cuvinte atât de asemănătoare celor pe care o auzisem rostindu-le cu atât de puțin timp în urmă, mă făcea să-mi vină să plâng de durere și furie și de mila pe care mi-o inspira.

– Îl cunoșteai pe atunci?

– N-are importanță.

– Are importanță, fiecare lucru cât de mărunt are importanță și trebuie redescoperit, trebuie cules iarăși din trecut și răscumpărat; trebuie să reînviem trecutul, să-l clarificăm, să-l purificăm, trebuie, în sfârșit, să ne mântuim unul pe celălalt, să ne reîntregim, nu înțelegi...

– Nu l-am cunoscut pe atunci, era oarecum logodit cu una dintre verișoarele mele, cu Edna, dac-o ții minte, nu, n-ai cum s-o știi, și pe urmă ea i-a făcut vânt și mie mi-a fost milă de el...

– Dar unde l-ai întâlnit? După ce-ai fugit?

– Da, am fugit la una dintre mătușile mele, la Stoke-on-Trent, unde era Edna. Când eram noi împreună nu-l cunoșteam. Dar n-a fost asta, de fapt n-a fost nimic, n-am vrut să devii actor, n-a fost nimic, te rog, nu mă mai întreba.

– Hartley, te rog fii calmă și răspunde-mi la întrebări, nu sunt supărat pe tine și ăsta-i un lucru important. N-ai vrut să devin actor. Dar nu mi-ai spus-o niciodată.

– Ba da, voiam să studiezi la universitate.

– Dar, Hartley, nu se poate să fi fost numai asta.

– De fapt n-a fost *nimic*, nu mă chinui atâta, eram prea mult ca un frate și o soră, și tu erai prea dominator, și am hotărât că nu te mai vreau. Câteva lacrimi începură iar să se reverse. N-ai o batistă? mă întrebă.

I-am adus un șervețel de ceai curat, și și-a șters, cu un gest ostenit, ochii, fața, gâtul. I se descheiase un năsturaș din corsajul strâmt al rochiei galbene. Am simțit impulsul de a o lua în brațe și a-i sfâșia rochia. Dar m-am așezat din nou.

– Hartley, dacă te-au muncit toate îndoielile astea, de ce nu le-ai dat niciodată glas? Am fi putut aranja într-un fel lucrurile. A fost atât de îngrozitor să pleci fără un cuvânt, a fost o cruzime.

– Îmi pare rău, îmi pare rău. Trebuia să plec în felul ăsta, era singura cale, n-a fost ușor. O, e frig, e atât de frig, trebuie să-mi îmbrac din nou pardesiul.

Își puse pardesiul, și-l strânse în jurul trupului și își ridică gulerul.

– Dar cum de s-a putut întâmpla una ca asta, nu se poate să fi luat pur și simplu asemenea hotărâre, trebuie să fi intervenit ceva, ceva de care nu mi-ai vorbit. Îți aduci aminte de ziua aceea...

– Charles, nu avem timp, și realmente nu pot să-mi aduc aminte. E atâta vreme de atunci, o viață de om.

– Pentru mine e ca și cum a fost ieri. Am trăit tot timpul de atunci și până acum numai cu gândurile astea, retrăind totul și reamintindu-mi și revăzând iar și iar tot ce s-a petrecut și întrebându-mă unde am greșit, și ce s-a întâmplat cu tine și unde ai putea fi. Cred că în fiecare zi a vieții mele m-am întrebat unde ești. Și am fost singur în tot acest timp, și mi-am păstrat libertatea din cauza ta. Pentru mine a fost ieri, Hartley. Aceasta a fost unica perioadă reală din viața mea.

– Ai fost singur. Îmi pare rău.

Mi-a trebuit o clipă ca să mă conving că nu mi-o spunea cu sarcasm. Singur? Mă rog, da. Tonul ei dădea a înțelege că nu-și imaginase, că nu făcuse speculații asupra acestui lucru.

– Spuneai adineauri că pur și simplu ai hotărât că nu mă mai vrei, dar asta nu-i o explicație, vreau să știu...

– Oh, încetează... n-a fost să fie! Dacă te-aș fi iubit îndeajuns, m-aș fi măritat cu tine, dacă tu m-ai fi iubit îndeajuns, te-ai fi însurat cu mine. Nu există nici un motiv special.

– Spui că dacă te-aș fi iubit îndeajuns... nu mă face să-mi pierd mințile! Te-am iubit până la limita limitelor, încă te mai iubesc, am încercat, până la limita limitelor, să te găsesc, eu n-am fugit, nu m-am căsătorit cu altcineva, totul s-a întâmplat din vina ta, mă înnebunești dacă începi să...

– Nu trebuie să vorbim despre lucrurile astea... nu facem decât... să ne împotmolim... și acum nu mai au nici o importanță... Uite ce-i, trebuie să-ți spun *anumite lucruri*, numai că tu nu vrei să mă *asculți*...

Am reflectat, mi-am spus că nu trebuie să-mi pierd capul din pricina emoției, că aș face mai bine să încetez acum cu întrebările, cu toate că trebuia să aflu, trebuia să aflu.

– Hartley, ia puțin vin. I-am turnat un pahar de vin spaniol și a început să-l soarbă mecanic. Ia și o măslină.

– Nu-mi plac măslinele. Sunt acre. Te rog, ascultă-mă.

– Regret că-i atât de frig aici, casa asta reușește să fie friguroasă chiar când... Foarte bine, spune-mi ce ai de spus. Dar ține minte, ești aici și vei *rămâne* – indiferent de ce s-a întâmplat sau nu s-a întâmplat în trecut, acum îmi aparții mie. Spune-mi numai un singur lucru, în noaptea aceea când te aflai pe drum și ai fost prinsă în lumina farurilor, veniseși să mă vezi pe mine... în noaptea aceea?

– Nu... dar am... am vrut numai să mă uit la casa ta. Era una din serile când plecase la construcțiile în lemn.

– Voiai să te uiți la casa mea. Să stai în drum și să te uiți la ferestrele iluminate. O, scumpa mea, asta înseamnă că mă iubești, nu poți nega.

– Charles, n-are importanță...

– Ce vrei să spui, iar mă înnebunești!

– Nu există nici un loc, nici o posibilitate, nici un fel de... combinație... totul e nimicit... ai să înțelegi când ai să mă lași să-ți spun... ceea ce am venit să-ți spun...

– Foarte bine, atunci te ascult, dar dă-mi voie mai întâi să te sărut. După aceea totul o să meargă bine. Sărutul păcii.

M-am aplecat asupra ei și mi-am lipit blând dar apăsat buzele mele uscate de buzele ei umede. Cât de diferite sunt săruturile! Acesta fusese un soi de sărut sacru. Amândoi am închis ochii.

– Foarte bine, acum dă-i drumul!

I-am umplut din nou paharul cu vin. Mâna îmi tremura și vinul s-a răspândit pe masă. A repetat:

– Avem atât de puțin timp, și o parte din el a și trecut. Dumnezeule, nu mi-am luat ceasul cu mine, ce oră e?

M-am uitat la ceasul meu. Era zece fără un sfert. I-am răspuns:

– E nouă și zece.

– Charles, vreau să-ți vorbesc despre Titus.

– *Titus?*

Titus! Nu mă gândisem încă serios la Titus și m-am simțit îngrozit.

– Da, asta vreau să-ți spun. O, Dumnezeule, mă și simt beată, nu-s obișnuită cu vinul. Trebuie să-ți vorbesc. De când te-am văzut în sat, mi-am spus uneori că poate ai reușit să mă ajuți, dar de fapt nu mă poți ajuta decât ținându-te departe, ținându-te cât mai departe...

– Asta-i o absurditate.

– Vezi, ți-am spus că Titus a fost adoptat...

– Da, da.

– Speram să avem un copil, Ben dorea un copil, la fel și eu, și tot așteptam. Pe urmă eu am vrut să adopt un copil, dar el s-a opus, continua să spere. Și eu am început să fiu îngrijorată din cauza limitei de vârstă, nu ai voie să faci o adopțiune decât până la o anumită vârstă, chiar și așa trebuia să mint în

legătură cu vârsta mea. Ben e mai tânăr decât mine și în ce-l privește pe el nu erau...

– E mai tânăr? Am înțeles că a făcut războiul..

– Da, dar numai spre sfârșit...

– Ce-a fost în timpul războiului?

– A fost în infanterie. Nu-i place să vorbească despre asta. A fost capturat, închis într-un lagăr de prizonieri.

– Eu am fost în spatele frontului...

– Cred că i-a plăcut războiul, se vede mereu ca militar. Și-a păstrat pistolul din armată, așa-i era de drag, de fapt n-ar fi avut voie. În realitate, niciodată n-a revenit cu adevărat la viața civilă. Uneori spune: „În următorul război, mă înrolez".

– Dar erați căsătoriți când a fost luat prizonier? Tu unde erai?

– Locuiam la Leicester, în niște case de raport. Eram funcționară la biroul de raționalizare. Mă simțeam foarte singură.

Se simțea singură. Așadar, pe când eu mă zbenguiam cu Clement și băteam țara-n lung și-n lat într-un autobuz ca să transmit teatrul la cei de pe front, Hartley era nefericită și singură. Dumnezeule, fusesem și prin Leicester. Oh, Doamne!

– Dar ascultă-mă, în legătură cu Titus, înțelegi... până la urmă am făcut-o, în ultimul moment l-am convins pe Ben să adoptăm un copil. El nu voia cu nici un chip, dar a făcut-o pentru că, presupun, a văzut în ce stare eram eu... eram aproape... eram aproape... eram foarte deprimată... și de fapt eu am aranjat totul, eu am făcut totul, formalitățile, hârtiile și așa mai departe... iar Ben a semnat fără ca măcar să se uite, a făcut-o ca în transă, nici nu voia să știe. Mi-am dat seama că era nefericit din cauza adopțiunii, dar am crezut că... din clipa în care copilașul o să fie în casă... o să-l iubească... și totul o să se schimbe... și o să fim cu toții fericiți...

– Nu plânge, Hartley, iubito, haide, lasă-mă să-ți iau mâna, acum o să am eu grijă de tine...

– Titus era un viermișor nenorocit, cu o buză de iepure, au trebuit să-l opereze...

– Da, da, nu mai plânge și termină-ți povestea, dacă trebuie s-o povestești.

– Adevărul e că am făcut o mare greșeală...

– Hartley, nu te frământa în halul ăsta, nu pot îndura, mai ia puțin vin...

– Am făcut o greșeală teribilă, teribilă... și am plătit pentru ea teribil... ar fi trebuit să-mi dau seama...

– Mă rog, ce-a *fost*?

– Nu i-am povestit niciodată lui Ben despre tine. Vreau să spun, nu i-am povestit de la început, și mai târziu, mi-a venit din ce în ce mai greu să-i spun...

– Nu i-ai spus niciodată că am crescut împreună, că ne-am iubit?...

– Nu i-am spus niciodată cum au stat lucrurile. Când m-a întrebat dacă a mai existat cineva în viața mea, i-am răspuns că nu. Și, desigur, n-a știut nimic, nici verișoarele mele nu știau, îți aduci aminte, cum țineam totul în secret când eram copii...

– Da. Era ceva atât de prețios, Hartley. Desigur că țineam totul în secret. Era prețios și tainic și sfânt.

– Așa încât nu exista nici o primejdie ca cineva din afară să-i spună...

– Primejdie? Dar ce importanță avea? La urma urmei mă părăsiseși.

– Ben era atât de gelos, e un om extrem de gelos... și la început n-am înțeles ce înseamnă gelozia, adică n-am înțeles că poate fi exact ca *nebunia*.

Da, ca nebunia. Lucrul ăsta îl înțelegeam foarte bine.

– Și înainte de a ne căsători, obișnuia... aproape să mă amenințe. Când îl sâcâiam, îmi zicea: „Las' că-ți arăt eu ție după ce ne-om căsători!" Și niciodată nu știam dacă glumește sau nu. Și, în general, certurile noastre erau legate de gelozie. Dacă mă uitam la un alt bărbat, literalmente dacă-l priveam numai, se înfuria atât de tare – și a continuat și a tot continuat după ce ne-am căsătorit... Și, în cele din urmă, am fost atât de înspăimântată, încât mi-am pierdut capul și i-am povestit.

– I-ai povestit că m-ai iubit, că te-am iubit?

– I-am povestit câte ceva. Nu voiam ca lucrurile să i se pară prea importante, dar, firește, faptul că-i ascunsesem până atunci l-a determinat să privească totul cu deosebită seriozitate...

– Dar era important, era serios!

– Ah, dac-aș fi avut bunul-simț și tăria să-i fi spus totul de la început, sau să nu-i fi povestit deloc. Dar vezi tu, când mi-am dat seama cât de gelos era Ben, ce gelos morbid era, a început să-mi fie teamă ca nu cumva într-o bună zi... să te ivești din nou...

– Și m-am ivit.

– Trebuia să mă apăr cel puțin prin faptul că-i povestisem despre tine. Înțelegi, mi-era teamă că cineva ar putea vorbi, sau că ai putea descoperi unde mă aflu – am încercat din răsputeri să mă ascund de toți, de oricine ar fi putut să-ți spună ceva, am rupt-o cu toți prietenii, până și părinții mei s-au mutat din oraș, pentru că mi-era teamă că ai putea încerca să mă descoperi și...

– Ai rupt cu toți prietenii, foarte bine! Dar, Hartley, dacă de la bun început ai fost atât de înspăimântată de el, de ce te-ai măritat cu pacostea asta?

– Am crezut tot timpul că mai târziu o să-i treacă.

– De mine nu ți-a fost niciodată teamă, nu-i așa?

– Nu, nu! Dar mă temeam că ai să descoperi unde mă aflu și ai să-mi scrii. Întotdeauna îmi cenzura scrisorile. Ani și ani de zile m-am străduit să mă scol dimineața înaintea lui și alergam la cutia poștală ca nu cumva să fi sosit o scrisoare de la tine.

– Oh, Dumnezeule!

– Am continuat să fac lucrul ăsta și după ce i-am spus, mi-a fost întotdeauna frică de poștă, ca nu cumva să-i cadă ceva în mână și să înțeleagă greșit. Oricum, mi s-a părut atât de îngrozitor să înfrunt veșnic riscul ca el să descopere ceva, încât am preferat să-i spun eu... și a fost... cumplit.

– A fost furios, gelos?

– A fost cumplit. Știi, nu putea crede că sunt nevinovată.

– Hartley, am replicat eu, legătura noastră a fost nevinovată, dar foarte serioasă, în anii aceia s-a întâmplat între noi doi ceva care avea să dăinuie pe vecie. Așa că, într-un fel, era normal ca Ben să fie impresionat, i-ai povestit ceva care a schimbat cu totul fața lucrurilor. Îl pot înțelege.

– Refuza să creadă că n-am fost amanți, gândea că l-am mințit când i-am spus c-am fost virgină. Totul părea atât de cumplit pentru că ceea ce gândea el nu era adevărat, și n-am reușit niciodată să-l conving, deși îi repetam, mereu și mereu, același lucru. Uneori, încerca să-mi întindă o cursă spunându-mi că o să mă ierte, numai cu condiția să recunosc, dar știam bine că n-o să înceteze niciodată. Mă sfredelea cu întrebări și mă chinuia și mă întreba iar și iar și iar, pur și simplu refuza să mă creadă.

– Iubita mea, dar noi *am fost* amanți, deși nu în sensul *ăsta*...

– Mă întreba și mă tot întreba, zi de zi, uneori ceas de ceas. Și-mi punea mereu aceeași întrebare, cu aceleași cuvinte, iar și iar și iar, indiferent de

răspunsul pe care i-l dădeam. Și, desigur, cu cât devenea el mai furios, cu atât eram eu mai stângace și mai împiedicată și mai doborâtă, așa încât îi dădeam, probabil, într-adevăr impresia că mint...

– Aș vrea să-l ucid pe omul ăsta!

Mai băuse puțin vin și acum stătea tremurând, fără să plângă, cu ochii larg deschiși și întunecați, cu pupilele dilatate, privind fix la lumânare, ținându-și inconștient șervețelul de ceai apăsat pe față, atârnându-i de la pomeți ca un văl. Fruntea înaltă, albă în lumina lumânării, era încrețită și brăzdată de umbre, dar felul în care-și ridicase gulerul pardesiului verde, adăpostindu-și părul, îi dădea un aer tineresc. Poate că așa obișnuia să-și ridice gulerul fulgarinului în zilele când hoinăream împreună pe biciclete. Și în timp ce-i ascultam, cu încordată atenție, spusele, îi cercetam, cu un fel de pasiune creatoare, fața iluminată de lumânare, asemenea unui zeu care s-ar fi străduit să-i reconstituie frumusețea, pentru scopurile lui personale.

– Stai, Hartley, totul e în ordine – o văzusem înălțându-și privirea, brusc alarmată –, am să mai aprind niște lumânări, vreau să te privesc.

Afară se lăsa întunericul. Am deschis o cutie de lumânări și am mai aprins încă patru, picurând stropi de ceară în farfurioarele de ceai, pentru ca să le pot menține drepte. Le-am aranjat apoi în cerc în jurul ei, ca luminile unui altar. După aceea m-am așezat chiar în fața ei, nu foarte aproape, dar contemplând-o. Aș fi vrut atât de mult s-o văd zâmbind. Aceasta m-ar fi ajutat în procesul meu de recreare.

– Hartley, dă-ți la o parte vălul acela. N-ai vrea să-mi zâmbești?

Lăsă din mână șervețelul de ceai și i-am văzut tristețea gurii umede, cu colțurile abrupt căzute.

– Charles, cât e ceasul?

Era zece și douăzeci și cinci.

– O, nouă și jumătate, chiar ceva mai puțin. Uite, Hartley, dragostea mea, nimic din toate astea nu mai are importanță, s-a *terminat*, nu înțelegi? Foarte bine, a fost un bărbat de o gelozie stupidă, un om îngrozitor care își merită pedeapsa, dar acum nu mai are *nici o importanță*, nu trebuie să te mai întorci în infernul în care ai trăit. Dar ce legătură au toate astea cu Titus? Voiai să-mi spui ceva despre Titus.

– El crede că Titus e fiul tău.

– Ce?

– El crede că Titus e fiul tău.

Hartley își lăsase mâinile, cu palmele întinse, pe masă. Luminată puternic de flăcările lumânărilor, avea acum aerul unui prizonier supus la un interogatoriu.

Mi-am îndreptat spatele pe scaun, simțind cum mă înroșesc tot de uimire și indignare, și am constatat că și eu îmi rezemasem pe masă mâinile cu palmele întinse. Ne holbam unul la celălalt.

– Hartley, cred că nu vorbești serios, cred că el nu e serios. Cum ar putea să fie Titus fiul meu? Doar știe că Titus a fost adoptat, știe de unde vine...

– Nu, tocmai asta este... *nu știe* de unde vine Titus... Eu sunt cea care l-am adus pe Titus în viața noastră, a fost ideea mea. Eu am pus totul la cale. În tot acel timp, Ben era ca în stare de transă, nu a făcut altceva decât să semneze niște hârtii, fără să le citească. O dată, a venit cineva de la Societatea de adopțiune ca să discute cu Ben; dar eu am purtat întreaga convorbire. Ben stătea ca o momâie.

– Dar, Hartley, stai puțin, el știa foarte bine că legătura noastră ține de trecut, or pe Titus l-ai adoptat la ani și ani după ce m-ai părăsit.

– Era convins că ne-am menținut în legătură. Credea că ne întâlnim în secret.

Hartley, cu ochii acum uscați și privirile ațintite în gol, părea, cu expresia ei de jale și fruntea palidă și brăzdată, aproape să mă acuze.

– Hartley, iubito, oamenii nu pot crede lucruri total nebunești, pentru care nu există nici un fel de dovadă. Trebuie să știe că nu ne-am mai întâlnit.

– Cum ar putea *ști*? Eram singură toată ziua, uneori chiar toată noaptea. El se găsea tot timpul pe drumuri.

– Mă rog... hai să ne păstrăm mintea lucidă asupra acestui punct... să spunem doar că era un lucru foarte improbabil! Dar... o, cum putea să nu te creadă, cum putea să te tortureze cu asemenea născociri demente!

– Lucrurile nu s-au produs dintr-odată. Hartley mai bău câteva înghițituri de vin. De la bun început a manifestat ostilitate față de Titus, poate pentru că această adopțiune a fost unicul lucru pe care l-am forțat să-l facă împotriva voinței lui, și îmi purta pică, dorind totodată, în străfundurile lui, ca întreaga acțiune să dea greș. Înțelegi, se întorcea mereu și mereu cu gândul la legătura noastră, afirmând că, fără îndoială, am fost amanți și că încă mai suntem, iar eu continuam să dezmint până când am obosit, cred că amândoi obosisem, și de câte ori începea iar să-mi vorbească despre tine mă străduiam să mă gândesc la altceva. La început, mă gândeam că nu crede

într-adevăr în continuarea legăturii noastre, și că o spune numai ca să mă întărâte, și poate că aveam dreptate, poate că la început nu credea, dar era convins că fuseserăm amanți. Și, desigur, nu te puteam da uitării, numele tău apărea mereu în ziare, și, mai târziu, te-am văzut și la televizor...

– Dumnezeule...

– Și toate astea au început să fermenteze în mintea lui, și apoi, deodată, de parcă urzise o întreagă țesătură, sau poate că avusese o bruscă revelație, a început să te asocieze cu Titus. Existau în viața lui aceste două lucruri care-l contrariau, și le clocise în minte, până când a ajuns la concluzia că trebuie să fie legate între ele, era *necesar* să se lege, și amândouă erau din vina mea.

– Dar ce vârstă avea Titus pe atunci și ce dovadă...?

– Nu mai țin minte ce vârstă avea Titus, și poate că lucrurile nu s-au petrecut chiar atât de brusc. S-a arătat întotdeauna foarte dur față de Titus, chiar când era un țânc de-o șchioapă, și mai târziu, lucrurile s-au înrăutățit. Se poate ca la început să fi afirmat un lucru nebunesc doar ca să mă rănească și pe urmă, când a văzut cât sufăr, a început să reflecteze și să considere toate dezmințirile mele drept o dovadă de vinovăție.

– Dar, Hartley, asta-i nebunie curată, trebuie să fie nebun de legat, bolnav clinic...

– Nu-i nebun.

– Ăsta-i întocmai procedeul nebunilor, văd în orice lucru o dovadă în sprijinul a ceea ce vor ei să creadă.

– Spune că Titus îți seamănă...

– Ei, asta-i bună...!

– Și nostim este că, într-adevăr, seamănă puțin cu tine.

– Seamănă cu tine, pentru că tu l-ai crescut, iar tu semeni cu mine, pentru că ani la rând ne-am tot privit unul pe celălalt. Se spune că cei care se iubesc ajung până la urmă să semene unul cu celălalt.

– Da? Poate că ai dreptate.

Era ciudat, aproape straniu.

Ideea aceasta părea s-o fi impresionat pe Hartley mai mult decât tot ce-i spusesem până atunci, deși încercasem doar să-i fiu, o clipă, pe plac.

– Și apoi, Hartley, trebuie să existe dovezi obiective asupra nașterii și a familiei lui Titus.

– Ei, asta-i o parte din necaz. Vezi tu, când l-am luat pe Titus, pur și simplu n-am vrut să știu cine sunt părinții lui, voiam să mă conving că e cu

totul al meu.Societatea de adopțiune mi-a dat un teanc întreg de documente, mi-au dat chiar și o scrisoare din partea mamei lui, dar n-am citit nimic și le-am distrus pe loc. Nu voiam să acord nici o frântură din gândurile mele părinților lui adevărați. Nu voiam să-mi amintesc nimic din ce se petrecuse cu Titus înainte de a-l fi luat eu acasă cu mine, și nici nu-mi amintesc, mi s-a șters totul din memorie. Și când Ben a devenit atât de interesat și de bănuitor și a început să-mi pună întrebări, n-am știut ce să-i răspund, la început nu reușeam nici măcar să-mi amintesc numele Societății de adopțiune. Și probabil că totul suna atât de fals, atât de asemănător cu o minciună...

– Dar există înregistrări, nu-i așa, înregistrări oficiale?

– Acum se fac asemenea lucruri, dar pe atunci existau mult mai puține formalități, și nu era nici o lege privitoare la dreptul copiilor adoptați de a ști cine le-au fost părinții. Desigur, presupun că au existat înregistrări, dar la vremea când Ben a dorit să cunoască amănuntele, Societatea de adopțiune încetase să mai existe, și cred că o bună parte dintre acte au fost distruse într-un incendiu, cel puțin așa mi-a spus cineva. Ben n-a crezut niciodată un cuvânt din toate astea, și nimeni nu ne-a răspuns la scrisori. Am încercat să descopăr, am plecat la Londra, el a refuzat să mă însoțească, și am locuit la un hotel...

– O, Hartley, Hartley...!

Încercam să-mi imaginez această călătorie și întoarcerea ei acasă.

– M-am străduit, dar n-am putut afla nimic și, într-un fel, nici nu doream să aflu.

– Dar eu tot nu înțeleg, ce și-a închipuit el că s-a petrecut? Ce credea că am făcut?

– Credea că ne întâlnim în continuare, poate că nu tot timpul, dar din când în când, în secret. Și-a închipuit că am rămas însărcinată și...

– Dar trăia cu tine!

– Asta a fost o altă coincidență ciudată. Chiar înainte de a fi reglementat definitiv adopția, am lipsit o lungă perioadă de acasă. A fost unica perioadă din viața mea de femeie măritată când am plecat de acasă. M-am dus la tatăl meu, care era bolnav, și chiar a murit atunci... iar Ben a socotit că în intervalul ăsta am născut copilul. Îmi pierdusem supleța, aș fi putut fi și însărcinată, înțelegi, toate se potriveau. Și și-a închipuit că am inventat toată povestea cu adopția, ca să pot aduce copilul în casă.

– Dar văzuse hârtiile...

– Mă rog, își spunea că am putut să fac rost de niște documente, el oricum nu le citise. Iar domnul venit de la societate putea fi un soi de complice.

– Soțul tău trebuie să fie un om extrem de ingenios. Un călău ticălos, detestabil, crud, pe jumătate nebun, dar foarte ingenios.

Hartley se mulțumi să clatine din cap, privind acum la flacăra lumânărilor.

– Dar Titus, presupun că nu știa, vreau să spun că nu cunoștea gândurile lui Ben?

– Ba a aflat, mai târziu, pe când avea nouă sau zece ani. Firește că de la bun început i-am făcut cunoscut că e un copil adoptat, se spune că așa trebuie să se procedeze. Dar pe urmă Ben s-a apucat să-l informeze că e copilul amantului mamei lui și că mama lui e o târfă.

– Ce mârșăvie monstruoasă!

– Ben a trecut printr-o fază când îl snopea în bătăi pe Titus. Câțiva vecini au făcut apel la Societatea pentru ocrotirea copiilor. Eu n-am putut face nimic, n-am putut să-l apăr, într-un fel mă simțeam obligată să țin partea lui Ben, a fost o perioadă îngrozitoare, totul se năruise, chiar dacă ne mai țineam încă pe picioare, simțeam că toate oasele se sfărâmaseră în noi, toate oasele și încheieturile care le leagă nu mai erau întregi, nu mai existam ca persoane.

Lacrimi lente începură iar să se prelingă, în timp ce ochii lui Hartley continuau să fie ațintiți asupra flăcărilor lumânărilor, iar mâna îi bâjbâia orbește pe masă în căutarea șervețelului. L-am împins către ea.

– Dar de ce nu l-ai putut apăra?... O, e o întrebare prostească, Hartley, nu pot suporta toate astea...

– Pretindea că-i numai din vina mea, și era vina mea, ar fi trebuit să-i povestesc totul de la bun început, mă întrebase dacă a mai existat cineva în viața mea și l-am mințit, pentru că existaseși tu, deși n-am fost amanți în adevăratul sens al cuvântului, și mai târziu, când i-am povestit totul, a apărut misterios și important. Și mă măritasem cu el din milă, voiam să-l fac fericit... și pe urmă... pe urmă...

– O, Hartley, oprește-te!

– Și m-am încâlcit într-un soi de atitudine fatală, în care toate ieșeau pe dos, făceam totul pe dos și-l răneam, de parcă aș fi căutat anume să fac lucrul care-l supăra cel mai tare. Într-o noapte a plecat la unul din cursurile lui serale și, din neatenție, am pus lanțul la ușă și m-am culcat și-am adormit, iar el n-a putut intra în casă până la trei noaptea când, în sfârșit, m-

am deșteptat, și afară ploua, și atunci a început să mă bată și nu voia să mă mai lase să mă culc...

– Hartley, te rog, nu-mi mai povesti ororile astea. Nu vreau să le mai aud și, oricum, totul a luat sfârșit.

– Ah, am fost atât de proastă, atât de proastă, și, desigur, Titus nu s-a împăcat niciodată cu școala, toate mergeau pe dos, toate, și nici măcar nu sunt sigură dacă Ben a crezut totul de la început sau dacă abia mai târziu a început într-adevăr să creadă, numai că tot ce făceam eu înrăutățea starea de lucruri, de parcă mă hipnotizase, silindu-mă să acționez ca și cum aș fi fost vinovată. Și nu știu ce credea sau ce crede Titus. Obișnuia să stea cu noi, ascultându-l pe Ben care spunea un lucru și pe mine afirmând alt lucru, era ca un fel de litanie, un poem monstruos... și nu știu dacă-și dădea seama de care parte-i adevărul, sau dacă exista măcar un adevăr, totul era ca o ceață de certuri lipsite de noimă și de conflicte oribile. Până la urmă totul s-a învălmășit într-un coșmar și Titus mă învinuia pe mine pentru asta, și într-un fel avea dreptate, uneori cred că mă condamna pe mine și mă detesta mai mult decât pe Ben. Desigur, când era mic, Titus era tot timpul speriat și stătea tăcut, era în stare să stea toată seara pe scăunașul lui de lângă perete, palid și încordat și liniștit, înfiorător de liniștit. Mai târziu, când împlinise cincisprezece ani, obișnuia uneori să pretindă că ar fi copilul tău, și de vreo două ori i-a spus lui Ben că eu i-aș fi declarat acest lucru. Cred că făcea asta ca să-l înfurie pe Ben, când Titus era prea mare pentru ca Ben să-l mai poată lovi.

– Hartley, oprește-te! Acum spune-mi mai multe despre Titus. Când a plecat? Unde crezi că ar putea să fie?

– După ce-a terminat școala a intrat la un institut politehnic, în orașul în care locuiam, a căpătat o bursă și studia electrotehnica. Locuia acasă, dar ne ignora total, nici nu voia să mai aibă de-a face cu noi. Uneori aveam impresia că de-a dreptul ne urăște, pe amândoi. Și nu mi-a putut ierta niciodată că nu l-am ocrotit de furia lui Ben, în copilărie. Și chiar înainte de a ne muta noi aici, părăsise casa, se instalase în niște camere cu chirie și pe urmă s-a făcut nevăzut. A plecat din camerele închiriate fără să ne comunice sau să ne scrie vreodată adresa lui. M-am dus la locuința lui și m-am interesat, dar nimeni nu părea să știe sau nimănui nu părea să-i pese unde plecase. Și de scris, nu ne-a scris niciodată. Știa că venim aici. Cred că s-a dus să-și caute părinții adevărați, întotdeauna zicea că are de gând să facă

așa ceva. Vorbea întruna despre ei și uneori îi plăcea să-și închipuie că poate sunt bogați. Oricum ar fi, acuma-i dispărut. Dispărut.

– Nu lua lucrurile în tragic, Hartley, o să reapară. Știe unde locuiți, nu-i așa? Într-o bună zi o să se ivească. O să vină acasă când o să se trezească cu buzunarele goale. Toți fac la fel.

Hartley scutură din cap.

– Uneori, nu doresc să se mai întoarcă. Adeseori îmi închipui că a murit. Uneori aș vrea să fi murit, să aflu că a murit, astfel încât speranța și teama și groaza să poată înceta și să ne redobândim liniștea. Dacă s-ar întoarce... s-ar putea să fie... îngrozitor.

– Adică?

– Îngrozitor.

Lacrimile lente continuau să se prelingă, iar ea își pleca pleoapele, ca să le lase să-i lunece pe obraji. Continuă:

– Aș vrea să nu fi adoptat niciodată un copil, a fost vina mea, Ben are dreptate, am fi dus-o mai bine fără el. Atunci aș fi putut fi cum trebuie, iar Ben ar fi fost... așa cum am vrut eu...

În pofida suferinței și a grozăviilor poveștii ei, mintea mea făcea salturi uriașe pe tărâmuri de lumină, unde mi se înfățișau priveliștile, aproape în amănunt, ale unor nesperate speranțe. O voi lua pe Hartley cu mine și amândoi îl vom regăsi pe Titus. Într-un straniu sens metafizic, era adevărat, voi face să fie adevărat: Titu era fiul meu, rodul vechii noastre iubiri!

– Hartley, micuța mea, nu mai plânge, ai avut orgia ta de grozăvii, dar acum încetează! Ești din nou a mea, și eu o să am grijă de tine, o să te ocrotesc...

Începu din nou să clatine din cap:

– Și m-am măritat cu el ca să-l fac fericit! Dar nu trebuie să crezi că toată viața a fost atât de rea, nu a fost. Eu nu ți-am povestit decât părțile rele, și ți-am creat, probabil, o impresie greșită.

– Acum ai să începi să-mi spui că ai avut o căsnicie fericită!

– Nu, dar n-a fost tot timpul așa de rău, Ben n-a fost întotdeauna un tiran cu Titus. Ben e un fel de doctor Jekyll și domnul Hyde[27] sau poate că toți bărbații sunt așa. Numai faptul că tu ieșeai mereu la suprafață îl făcea să se declanșeze, și nu te puteam îngropa în uitare pentru că se făcea atâta vâlvă în jurul tău, dar am trăit și vremuri mai bune...

– Și cum arătau?

– O, zile obișnuite, ție ți-ar putea părea plicticoase, am avut o viață liniștită...

– O viață liniștită!

– Ben ținea foarte mult la slujba lui, dar îi plăcea grozav să facă diverse lucruri prin casă, îi place A.S.

– A.S.?

– Ajută-te singur. Am fost odată împreună la Londra, la o expoziție la Olimpia. Îi plăcea să urmeze cursurile serale.

– Ce curs urma în seara aceea liniștită, când ai pus din greșeală lanțul la ușă?

– Învăța să consolideze obiectele de porțelan.

– Dumnezeule!... Hartley, și tu ce făceai în tot timpul ăsta? Primeai vizite? Aveai prieteni?

– Mă rog, lui Ben nu-i prea place viața de societate. Și eu n-aveam nimic împotrivă. Nici aici nu cunoaștem pe nimeni.

– Urmai și tu cursuri serale?

– Odată am început să studiez germana, dar nu-i plăcea să mă știe plecată seara, și cursurile aveau loc în seri diferite.

– Vai, Hartley...! Și în toți acești ani ți-a fost fidel, a avut vreodată pe altcineva?

O clipă, a părut să nu înțeleagă întrebarea.

– Nu, bineînțeles că nu.

– Mă întreb cum de poți fi atât de sigură. Dar tu, tu ai avut vreodată o altă legătură?

– Nu, bineînțeles că nu.

– Mă rog, cred că viața ta ar fi meritat așa ceva.

– Vezi tu, eram atât de prinși unul de celălalt, noi suntem foarte...

– Prinși! Da! Înțeleg totul.

– Nu, nu poți înțelege totul, spuse, întorcându-se brusc cu fața spre mine, clipind des și trecându-și degetele peste ochi și peste gură. Tu nu poți înțelege, nimeni nu poate înțelege o pereche căsătorită. M-am rugat și m-am tot rugat să continui să-l iubesc pe Ben...

– E un travesti, Hartley. Nici măcar acum nu înțelegi, *în sfârșit*, că situația este insuportabilă, imposibilă? încetează să-l joci pe Iisus Hristos față de călăul ăsta, dacă asta-i ceea ce faci.

– Și el suferă, iar eu pot fi... o, atât de rea! Nu-i vina lui. A fost vina mea de la bun început.

– Mă îndopi cu toate poveștile astea de groază și pe urmă aștepți de la mine să simpatizez cu el! De ce-ai venit aici, de ce-ai venit la mine, de ce-ai venit în general?

Hartley, continuând să mă privească, păru să mediteze. Pe urmă răspunse, vorbind rar:

– Poate pentru că trebuia ca o dată – și am știut întotdeauna lucrul ăsta – să povestesc cuiva, să spun, să istorisesc cuiva toate aceste blasfemii pe care tu le numești orori. Și, după cum ți-am mai spus, eu n-am avut niciodată prieteni, Ben și cu mine am trăit atât de retrași, atât de mult numai între noi doi, și foarte închiși, am dus un fel de viață ascunsă, ca niște criminali. N-am avut niciodată pe cineva cu care să stau de vorbă, chiar dac-aș fi vrut să vorbesc.

– Așadar, rezultă că eu sunt unicul tău prieten?

– Da, cred că ești unica persoană pe care o pot chinui cu această...

– Chinui... vrei să-ți împărtășesc suferința...

– Mă rog, într-un fel ești răspunzător...

– De viața ta distrusă? Așa cum ești tu răspunzătoare de a mea? Deci asta-i răzbunarea ta? Nu, nu, nu sunt serios...

– N-am vrut să spun asta, numai că ideea fixă a lui Ben în legătură cu tine a fost ca... ca un demon în viața noastră. Dar, desigur, nu m-a împins numai dorința de a povesti cuiva. Știi, când te-am văzut pentru prima oară în sat, aproape că am leșinat. Tocmai dădusem colțul dinspre bungalow-uri și te-am văzut intrând în cârciumă, mi s-au înmuiat genunchii, și a trebuit să urc îndărăt câțiva pași pe deal, să mă așez în iarbă. Pe urmă mi-am spus că poate am visat, mi-am spus că trebuie să fiu nebună, nu știam singură ce să fac. Dar a doua zi am auzit pe cineva la prăvălie vorbind despre tine, spunând că ai ieșit la pensie și că te-ai stabilit în sat. Un timp m-am întrebat dacă să-i spun lui Ben, căci s-ar fi putut ca el să nu te recunoască, fotografiile nu-ți prea seamănă, dar pe urmă mi-am spus că oricum o să afle, cineva de la cursul de construcții de bărci tot avea să-i spună, așa încât l-am anunțat eu, și l-a apucat un acces de furie și a zis că trebuie să vindem imediat casa și să plecăm cât mai repede, și, desigur, credea, sau pretindeacă ar crede, că ai venit aici special pentru mine. Într-adevăr, era foarte ciudat...

– Și chiar vinde casa?

– Nu știu, a spus că trebuie să se vadă cu agentul imobiliar, poate că a și făcut-o, nu l-am întrebat. Dar în seara asta am venit aici pentru că am vrut să-ți povestesc despre Titus și despre ce-și imaginează Ben, și să-ți cer ajutorul...

– Ajutorul! Fata mea dragă, ți-am spus doar, sunt tot numai ajutor! Haide să plecăm, hai să plecăm, putem pleca la Londra mâine, chiar în noaptea asta dacă există vreun tren...

– Nu, nu, nu. Vezi tu, eu nu pot lua o hotărâre, am pendulat tot timpul dintr-o parte în alta. La început, m-am gândit că o să-ți cer pur și simplu să pleci, să-ți vinzi casa și să pleci. Îmi spuneam că dacă o să te fac să înțelegi ce importanță are lucrul ăsta pentru mine și pentru Ben, cât de îngrozitor, ce coșmar înseamnă pentru noi prezența ta aici, ai să pleci imediat.

– Hartley, *plecăm*, plecăm tu și cu mine, ăsta e răspunsul.

– M-am gândit să-ți scriu o scrisoare în care să-ți cer să pleci, dar ar fi fost atât de greu să-ți explic toate lucrurile astea în scris.

– Hartley, vrei să vii cu mine, în noaptea asta, mâine? Vrei să vii?

– Și pe urmă mi-am spus – dar cred că asta e într-adevăr o nebunie – că poate ai reușit să-l convingi pe Ben, să-l faci să *înțeleagă*, că nu i-am spus decât adevărul în toți acești ani, să-i deschizi ochii într-un fel...

– Cum?

– O, nu știu, să-i juri pe ceva sfânt, sau cu un notar, sau...

Cuvântul „notar“ părea să concentreze în jurul lui ceva din nebunia spuselor ei. Așadar, acum trebuia să avem de-a face cu notari! Îmi dădeam seama cât de mult l-ar putea impresiona așa ceva pe Ben. În același timp, cu viteza gândului, făuream planuri realiste. De bună seamă, încă mai speram că, pusă în fața realităților, Hartley va hotărî să rămână cu mine, acum, în noaptea asta. Oricum exista însă și posibilitatea să refuze sau, chiar dacă s-ar hotărî, s-ar putea ca mai târziu să se producă cine știe ce reviriment în simțămintele ei. Tacticile astea de șoc pot face mai mult rău decât bine. Poate că era preferabil să o las să reflecteze liniștită asupra reunirii ei cu mine, și să tragă ea singură concluziile. Îmi făcea impresia că încă plutea într-un vis, o femeie *ferecată* în propriul coșmar. O să se trezească, dar deșteptarea putea să se producă lent. Poate va trebui chiar să duc o lungă luptă de regenerare, să-i redau speranța și viața și să redeștept în ea instinctul de libertate, care mi se părea a fi încă un atribut firesc al ei. Între timp, va trebui să găsesc mijloace de a menține legătura, și de a o determina să facă ea planuri, să

construiască ea viitoruri care să mă cuprindă pe mine. Desigur, de îndată ce-și va redobândi concepția despre fericire, va sări spre ea. Dar pentru moment, s-ar putea să fie mai înțelept să-i țin isonul în ideea nebunească de a încerca să-l „conving“ pe Ben. Altminteri, dacă mi-ar cere orbește, neînduplecat, să plec, sarcina mea ar fi mult mai grea, deși eram încă sigur că, până la sfârșit, avea să fie încununată de succes. Hartley era o femeie bolnavă. I-am spus:

– Cred că ideea ta în legătură cu Ben e bună, s-ar putea să mă dovedesc în stare de a soluționa problema, de a-l face să înțeleagă și să creadă adevărul despre ceea ce s-a întâmplat, sau mai curând nu s-a întâmplat în trecut; dar trebuie să ne consultăm cum poate fi făcut lucrul ăsta. Însă, Hartley, ascultă-mă, chestiunea importantă e următoarea: ai să-l părăsești pe Ben și ai să vii la mine definitiv, pentru totdeauna...

Hartley, care până în acel moment plutise în transă, absorbită de propria-i neobișnuită volubilitate, păru brusc speriată. Își zvârli capul pe spate și începu să se uite prin încăpere.

– Charles, cât e ceasul?

Era aproape unsprezece. I-am răspuns:

– O, zece fără zece. Iubito, de ce să nu rămâi acum aici?

– Nu se poate să fie atât de devreme. Drumul până la mine acasă durează treizeci și cinci de minute, iar Ben se întoarce de obicei în jurul orei unsprezece. Se ridică de pe scaun și spuse: Mă simt amețită, nu sunt obișnuită să beau vin, trebuie să plec.

Se răsuci pe călcâie, apoi se repezi dintr-odată la mâna mea și se uită la ceas, după care scoase un strigăt ascuțit ce semăna cu un vaier.

– E unsprezece! E unsprezece! O, de ce-ai făcut asta? De ce te-am crezut? De ce nu mi-am luat ceasul? Ce-am să mă fac, Doamne, ce-am să mă fac? Ce-o să-i spun, va ști cu siguranță unde am fost. Oh, am fost atât de grijulie întotdeauna și am evitat să-i spun minciuni și acum va crede... E îngrozitor, oh, cât sunt de proastă, proastă, ce să mă fac?

– Rămâi aici, nu-i nevoie să te duci înapoi.

Eram tulburat și puțin rușinat când am văzut cât de îndurerată și de îngrozită era, dar, în același timp, mi-am spus: „Să se suprapună dezastru peste dezastru, criză peste criză, n-are decât să se prefacă totul în praf și pulbere! Mie o să-mi prindă bine!“ Pe urmă, însă, mi-a venit un alt gând: „Numai să n-o omoare!“ Și iar mi-am zis: „Trebuie s-o țin aici. Asta va pune

punctul final, și trebuie făcut totul *acum*, pe loc. Nu am voie s-o las să plece acasă".

– Nu pot să plec, nu pot să rămân. Va trebui să-i spun că am fost la tine, dar cum pot să-i spun, va fi iar ca în nopțile acelea, oh, am să mor, am să mor, aș vrea să mor, de ce mi-e dat să sufăr și să sufăr atâta? Doamne ce *pot* să fac, ce *pot* să fac?

– Hartley, termină cu istericalele! Pur și simplu hotărăște-te odată să rămâi aici.

– Nu pot să rămân, trebuie să fug, să fug. Dar nu mai ajută la nimic. Trebuie să fi ajuns acasă, și o să fie atât de îngrijorat și de furios! Nu pot, nu pot să mă întorc acasă, o, de ce am fost atât de nesăbuită, de smintită, e exact ce fac întotdeauna, înrăutățesc lucrurile, le fac să pară și mai groaznice, ar fi trebuit să știu cât e ceasul.

– Nu te acuza singură, încearcă să vezi lucrurile altfel, nu ți-ai luat ceasul dinadins, ca să te lași în mâinile mele, și acum ți-ai creat condiții imposibile, nu te mai poți întoarce, deci cu atât mai bine!

– Nu trebuia să vin aici, nu trebuia să-ți povestesc toate lucrurile acelea, va ști că ți-am povestit, mă va sili să-i redau fiecare vorbă pe care am scos-o.

– Ai venit aici ca să vizitezi un vechi prieten, nu-i nimic rău în asta, și doar îți sunt prieten, așa mi-ai spus, și mă bucur mult că mi-ai spus, prietenii se ajută între ei...

– Dac-aș fi plecat cu o oră mai devreme, totul ar fi fost în regulă! Trebuie să fug, trebuie să scap de aici...

– Hartley, păstrează-ți calmul. Dacă insiști să pleci, am să te conduc eu...

– Nu! Trebuie să mă lași singură, nu trebuie să ne mai întâlnim niciodată! Ah, Doamne, cum aș vrea să mor!

– Termină cu văicăreala asta!

– Nu pot s-o mai suport!

În timp ce striga, Hartley alerga de colo colo prin bucătărie, ca un animal turbat, ba repezindu-se spre ușă, ba năspustindu-se înapoi la masă. În agitația de care se lăsa răvășită, apucă la un moment dat șervețelul de ceai și-l vârî în buzunar. Spectacolul acestui chin covârșit de panică începea să mă îngrozească, și acum mă simțeam și eu înspăimântat. Ca să-mi domolesc propria-mi frică, am alergat spre ea și am prins-o în brațe.

– Vai, dragostea mea, nu fi atât de speriată, *încetează*, *rămâi aici*, te iubesc, voi avea grijă de tine...

Începu să se zbată, împotrivindu-mi-se în tăcere, violent și cu o forță surprinzătoare, izbindu-mă în glezne, zvârcolindu-se să-mi scape din strânsoare, ciupindu-mă de braț cu o mână, în timp ce cu cealaltă îmi apăsa puternic beregata. I-am întrezărit o frântură de secundă gura deschisă și dinții albi, înspumați. Am încercat s-o ridic în brațe și să-i prind una din mâini, dar devenise neplăcut și greu să încerc a pune cu botul pe labe acest animal care ciupea, izbea și îmbrâncea; i-am dat drumul brusc, și mișcarea de recul m-a făcut să mă împleticesc, să mă lovesc cu spatele de masă și să răstorn lumânările. În aceeași clipă, Hartley a și zbughit-o din bucătărie, nu spre ușa din față, ci pe cea din spate, direct în iarbă și în învălmășeala de stânci.

Ar fi trebuit să zbor după ea ca o săgeată, ca un câine credincios. Ar fi trebuit s-o trag îndărăt și s-o țin în casă cu forța. Dar nu știu ce instinct stupid m-a îndemnat să mă opresc, ca să ridic lumânările căzute. Pe urmă, lăsându-le strâmbe în farfurioarele de ceai, am alergat afară, în întunecimea albăstrie, în pustietatea încremenită a falezei stâncoase. La început, cu ochii plini încă de flăcările lumânărilor, nu am putut deslușI nimic, și mi-a trecut deodată prin minte gândul ciudat că, în timp ce stătusem de vorbă cu Hartley, uitasem cu totul de mare, uitasem că se află acolo, și acum mă simțeam buimac și neajutorat, pomenindu-mă, pe jumătate orbit, printre stâncile amenințătoare.

Nu era nici urmă de Hartley, probabil că se cățărase și sărise, cu agilitate de copilă, undeva, peste cercul de stânci care împrejmuiau pajiștea mea. Am strigat tare: „Hartley!“, și chemarea a răsunat înfricoșător, primejdios. Ce drum o fi apucat? În nici o direcție nu exista vreo cale ușoară ca să răzbați până la dig, nici înspre partea satului, nici înspre turn. Opacitatea albastră care înfășură întinderea de uscat nu cuprindea decât stânci zbârcite, ghemuite una în cârca alteia, mlaștini vâscoase și râpe abrupte, adânci. Am stat locului, ascultând, sperând să o aud chemându-mă sau să deslușesc zgomotul târâtului ei. Ceea ce păruse tăcere compactă se dovedea acum a fi o întrețesere de zgomote vagi, deși nici unul dintre ele nu-mi putea indica direcția în care o luase Hartley. Se auzea pleoscăitul ușor și apoi sunetul supt al valurilor care atingeau talpa stâncii, trăgându-se pe urmă îndărăt, ca să se repeadă iar. Se mai deslușea sforăitul îndepărtat al unui automobil pe drumul de lângă hotelul Raven. Și în capul meu, o bâzâială abia perceptibilă, rezultat, probabil, al vinului pe care-l băusem. Și un zgomot ritmic, șuierat,

urmat de ecoul unor bufniri surde, produs de năvala apei care se retrăgea din Cazanul lui Minn. Gândul la cazan răscoli în mine o nouă spaimă îngrozitoare: Hartley știa oare să înoate? Până acum, nu-mi încolțise încă gândul că o zbughise din casă pentru a se azvârli drept în mare. Strigase: „Aș vrea să mor!“ Oare, în toți acești ani, o străbătuse ideea sinuciderii? Într-adevăr, cum să nu se fi gândit și la asemenea alternativă? Un înotător priceput nu s-ar fi aruncat într-o mare calmă, sperând să-și găsească moartea, dar pentru un om care nu știe să înoate, marea poate reprezenta însăși imaginea odihnei de veci. Știa să înoate? În copilărie nu învățase, deoarece, pe atunci, marea era pentru noi amândoi un vis îndepărtat. Niciodată nu ne dăduse prin minte să ne aventurăm împreună în apele canalului negru, deși pe la paisprezece ani, când plecasem în Wales cu domnul McDowell, eu devenisem un înotător șovăielnic. Pe parcursul primei discuții purtate la Nibletts, Hartley îmi spusese că Ben nu poate înota, dar despre ea nu rostise nici un cuvânt. Să se fi avântat acum din brațele mele și din amăgirile mele de-a dreptul în pacea lesnicioasă a mării atotînghițitoare?

Asemenea gânduri mă munceau în timp ce urcam pe stâncile din partea dreaptă, în direcția satului, căci, dacă ar fi luat-o la fugă spre casă, aceasta ar fi fost direcția pe care ar fi ales-o instinctiv. Calea cea mai ușoară pentru a ajunge la drum ducea pe la turn, din cauza unui torent adânc ce se prăvălea într-o viroagă plasată între drum și stâncile dinspre sat, nu prea greu de traversat pe lumina de zi, dar foarte riscant în întuneric. Hartley poate că nici nu știa de existența torentului. M-am cățărat, alunecând continuu, strigând din când în când, și în stare acum să străpung cu ochii semiobscuritatea difuză. Luceafărul își ocupase postul, poate că apăruseră și alte stele, precum și o lună spălăcită. Mă gândeam și mă rugam: „Dă, Doamne, să fi căzut ușor și să-și fi scrântit o gleznă, ca să o pot aduce înapoi acasă și s-o țin acolo, iar diavolul ăla să facă ce i-o trăsni prin minte!“

Era extrem de greu să-mi mențin ritmul mersului peste stânci, pentru că erau atât de imprevizibile și lipsite de orice rațiune. Niciodată, parcă, nu mă impresionase ca acum lipsa lor de noimă. Încercam să mă țin în apropierea țărmului, dar stâncile îmi înfrângeau intenția, nu din rea voință, ci din simplă dezordine, și piciorul îmi aluneca întruna pe povârnișuri, împotmolindu-se în smârcuri îmbâcsite de ierburi, sau împlântându-se în crăpături negre, înfundându-se în hârtoape sau izbindu-se de suprafețe

verticale, cu neputință de urcat. Intuiam o lumină pe suprafața mării, și aș fi vrut să pot privi într-acolo, ca să mă asigur că nu se zărește pe undeva capul negru al unei femei gata să se înece și brațele ei disperate, spărgând oglinda liniștită. Gemeam încet în timp ce mă încleștam cu mâinile și săream, hăulindu-i, din când în când, numele, ca un țipăt de bufniță și, în cele din urmă, pe neașteptate, am ajuns pe cupola netedă a unei stânci înalte, chiar deasupra mării. Stăteam drept, în punctul cel mai înalt al cupolei și mă uitam la apă. Nu se zărea nimic pe întreaga întindere luminoasă, ușor vălurită, decât reflexe tremurânde ale luceafărului și ale lunii încă pitite. Cerul își păstra albastrul aburit, care nu se dizolvase încă în albastrul tenebros, noptatic. Vreo două gămălii de stele abia de se zăreau, eclipsate de lumina zimțuită a felinarului-luceafăr. M-am întors spre uscat. Acum devenisem conștient de aerul cald, de stâncile calde, după strania răcoare a casei mele. Stâncile continuau să se împrăștie, ca niște mormane incolore deasupra unor gropi de întuneric. Dedesubt, se întindea drumul, iar câteva lumini răzlețe clipeau în sat și la ferma Amorne. Am început să strig cu mai multă forță: „Hartley! Hartley! Cheamă-mă și vin la tine!“ Cheamă-mă și am să vin: asta era. Dar nu s-a auzit nici un răspuns, ci doar tăcerea urzită din mici zgomote.

M-am întrebat ce trebuia să fac. O fi reușit Hartley să traverseze torentul și să ajungă la drum? Poate că stâncile astea îi erau mai familiare decât mie. Poate că obișnuia să vină cu Ben pe aici și să facă picnicuri. Căsniciile sunt întreprinderi atât de misterioase! Oare ce se ascundea în căsnicia ei, să fi fost revărsările lui Hartley doar semi-visurile exaltate ale unei femei isterice? Ce gândea Ben cu adevărat? Am hotărât să cobor pe drum și să mă întorc la turn. Mi-au trebuit cinci minute de precaută cățărare ca să traversez viroaga cu torentul, și pe urmă am pornit să alerg îndărăt, strigând-o mereu, până când am trecut de casa mea și am ajuns la turn pe drumul de unde puteam vedea luminile hotelului Raven. Nimic, nici țipenie de om. Se întunecase de-a binelea și nu mai avea nici o noimă să mă cațăr iar pe stânci. Să fi ajuns Hartley acasă – sau zăcea fără cunoștință prin vreo râpă dintre stânci – sau poate că și mai rău? Ce trebuia să fac? Un singur lucru era limpede că nu puteam face, anume să mă întorc la Capul Shruff, să sting lumânările și să mă duc la culcare.

Devenise de la sine înțeles că va trebui să mă duc la Nibletts și să mă asigur dacă Hartley se întorsese acasă, fie trăgând cu urechea, fie... nu prea eram

sigur care putea fi alternativa. Am pornit-o cu pas energic înapoi pe drumul către sat. Mi-am dat seama că purtam încă jerseul irlandez și că mă înfierbântasem puternic, așa încât l-am dezbrăcat și l-am ghemuit pe după piatra kilometrică *Nerodene*, apoi mi-am continuat drumul, aproape alergând, și vârându-mi, din mers, cămașa în pantaloni. La început intenționasem s-o iau pe drumul mai lung și mai sigur care înconjura golful, urcând apoi pe lângă pădure, și să mă apropii de casă prin spate, dar îngrijorarea mea era prea puternică, așa că am pornit pe obișnuita potecă în diagonală, ce ducea în sat. Trei felinare galbene luminau o scenă pustie, în timp ce alergam pe lângă prăvălia învăluită în întuneric și în tăcere, și pe sub firma care-l reprezenta pe năvalnicul „Leu Negru". Și cârciuma era închisă, ici-colo se vedea câte o fereastră luminată, sătenii se duceau devreme la culcare. Pașii mei alergători reverberau ecourile grabei și ale spaimei. Am ajuns în dreptul bisericii și am cotit, gâfâind, spre deal. Nu se zărea nici o lumină pe acolo și drumul se așternea întunecat sub umbrele pădurii care-l domina. Mi-am încetinit pașii până la mersul normal, și mi-am dat seama că aproape îmi atinsesem obiectivul.

Iată luminile bungalow-ului Nibletts, cu ușa larg deschisă și, stând în poartă cu privirile ațintite în josul drumului, iată-l pe Ben.

Era prea târziu ca să mă mai pot ascunde, și nici n-aveam chef s-o fac. Meschinăria ascunzișului părea total deplasată și devenise – cel puțin așa îmi spunea o speranță brusc încolțită – ceva ce ținea de trecut. M-am grăbit să ajung în fața lui Ben, care ieșise pe poartă ca să se uite la mine. Poate că, în întuneric, silueta care se apropia i se păruse a fi soția lui.

– S-a întors Hartley?

Ben se zgâi la mine, și mi-am adus aminte că el îi spunea, în chip idiot, Mary – se poate că nici nu-i știa adevăratul nume. Am întrebat din nou:

– S-a întors Mary?

– Nu. Unde e?

Lumina care răzbătea prin fereastra din față și prin ușa deschisă reliefa capul sferic, tuns băiețește al lui Ben, și culoarea albastră a tunicii lui din dril, de croială militară. Arăta îngrijorat și tânăr și, o frântură de secundă, mi-a apărut nu ca „diavolul" din poveștile de groază ale lui Hartley, ci ca un soț tânăr, muncit de grija dacă nu cumva soția lui a avut vreun accident.

– Am întâlnit-o în sat și am invitat-o la o băutură, dar n-a stat decât foarte puțin și pe urmă a spus că se întoarce acasă pe o scurtătură peste stânci.

Abia după ce a plecat, m-a cuprins teama ca nu cumva să fi căzut și să-și fi fracturat o gleznă.

Suna foarte subțiratic și fals.

– O scurtătură peste stânci?

Era o idee lipsită de sens, dar Ben părea prea îngrijorat ca s-o pună la îndoială sau ca măcar să-și manifeste ostilitatea.

– E vorba de stâncile din jurul casei dumitale? S-ar putea să fi căzut pe acolo. Mai bine să mergem imediat s-o căutăm, sau... mă duc să iau o lanternă.

Când a intrat în casă, mi-am întors fața de la fereastră și de la aleea luminată și m-am uitat în josul străzii. După o clipă am zărit o siluetă întunecată. Era Hartley, urcând încet dealul și venind spre mine.

În mintea mea s-au declanșat concomitent o sumedenie de gânduri simultane. Unul îmi spunea că fusese o nebunie din partea mea să vin aici și astfel să zădărnicesc orice minciună o fi născocit între timp Hartley, drept scuză. M-am gândit în același timp că trebuie s-o avertizez pe loc că-i spusesem lui Ben despre vizita ei. Dar, totodată, mi-am spus că ar trebui, într-un fel, să rămân cu ei, ca s-o protejez împotriva furiei lui. Mi-am răspuns, în același timp, cu groază, că așa ceva era imposibil. Și, pe lângă toate acestea, se înfiripase întrebarea de ce să nu dau o fugă în jos pe deal, s-o înșfac de mână și s-o trag după mine, să fugim, oriunde, prin sat, afară, în câmp deschis. Să petrecem noaptea la ferma Amorne și mâine în zori să plecăm cu trenul la Londra. Sau să oprim un camion care să ne ducă în orice direcție ar fi mers: la Manchester, în York, Bristol, Cardiff, Glasgow, Carlisle. Și așa ceva părea imposibil, din motive cu care nu mă puteam lupta. (Nu aveam bani, Ben ne-ar fi urmărit, ea ar fi fost prea speriată ca să vină etc., etc.) Și mi-am mai spus: „Prăbușească-se totul, lasă-i să aibă cea mai cumplită încăierare din câte au avut până acum. A fugit la mine o dată. *Va fugi din nou la mine*. Nu-mi rămâne decât să aștept“.

În cele câteva secunde cât toate aceste gânduri mi s-au perindat prin minte, am alergat în jos pe deal, cât am putut de iute, ca s-o întâmpin pe Hartley. Nu am atins-o; i-am spus foarte repede dar clar, cu glas scăzut:

– Îmi pare foarte rău, eram îngrijorat, și i-am spus că ne-am întâlnit întâmplător în sat și te-am invitat la o băutură, și apoi ai pornit acasă luând-o peste stânci. Nu pot să rămân acum, dar vino la mine cât de curând poți.

Vino curând și vino pentru totdeauna. Nu mai pot continua viața asta aici. O să te aștept în fiecare zi.

Nu-i puteam vedea fața, dar întreaga ei ținută exprima nu atât teamă, cât o totală demoralizare resemnată, care trecuse dincolo de frică. Părea să fi fost înmuiată de umezeală, șiroindă, de parcă într-adevăr se înecase și acum nu aveam în față decât fantoma ei.

Ben se reîntorsese în poartă, i-am strigat: „A sosit!“, și am condus-o pe Hartley în întâmpinarea lui.

Ben ieșise pe trotuar. În timp ce ne apropiam, rosti:

– Atunci e în ordine. OK. Noapte bună.

După care se întoarse și intră în casă, fără să aștepte să vadă dacă Hartley îl urmează. I-am ținut poarta deschisă. A trecut pe lângă mine cu capul ei orb, înecat, șiroind.

O clipă, am simțit impulsul s-o urmez, să intru în casă, să mă așez, să fac conversație, să cer o cafea. Dar era cu neputință, și n-aș fi făcut decât să-i îngreunez situația. Totul eșuase. Ușa se trânti în urma ei.

Acum nu mai simțeam nevoia să trag cu urechea, nu mă mai însufleța nici un dram de curiozitate, sufletul meu se închircea de groază în fața interiorului acestei case, acestui menaj. Mă simțeam dezgustat de mine însumi, de el, chiar și de ea.

Am pornit spre casă, mergând nici repede, nici încet. Mi-am adus aminte să-mi iau jerseul, umezit acum de rouă. Am găsit casa cufundată în beznă. Lumânările căzuseră din nou și se consumaseră până la capăt pe tăblia mesei, lăsând lungi dâre de arsură, care aveau să rămână acolo pentru totdeauna, pentru a-mi aduce aminte de această noapte înfiorătoare.

[20] După mine, potopul. (în limba franceză în original)
[21] Aplecat asupră-i, arzătorul imperator... (în limba franceză în original)
[22] Dați-mi voie să râd! (în limba franceză în original)
[23] Sunt un om sau o omletă? (în limba franceză în original)
[24] La a doua căsătorie (în limba franceză în original)
[25] Bucuria de a trăi (în limba franceză în original)
[26] Până la sfârșitul lumii (în limba franceză în original)
[27] Referire la romanul lui R.L. Stevenson, care tratează cazul unei duble personalități

Capitolul patru

Cele ce urmează, ca și cele imediat precedente, au fost scrise la o dată mult mai târzie. Drept care, capitolul actual este mai adânc gândit și evocarea e mai sistematică decât dacă aș fi continuat să scriu în maniera „Jurnal“. Evenimentele, în felul în care s-au precipitat, nu mi-au lăsat timp destul pentru a le consemna zilnic, deși cele ce-au urmat curând au aerul unui interludiu (poate că a unui interludiu comic). Acest roman memorialistic, căci asta a devenit acum, este, în ceea ce privește faptele (deși James ar spune: „Dar ce sunt, de fapt, faptele?“) plin de acuratețe și de adevăr. Una dintre însușirile mele, care s-ar putea să fie un atribut profesional, constă într-o extrem de bună memorizare a dialogurilor, și sunt sigur că o bandă de magnetofon care ar fi înregistrat conversația avută cu Hartley la lumina lumânărilor ar prezenta diferențe infime față de transcrierea mea. Relatarea făcută de mine e oarecum prescurtată, dar nu omite nimic esențial, și redă fidel cuvintele rostite. Și, într-adevăr, multe dintre discuțiile care au avut loc, sau pe care urmează să le redau în această carte, au rămas adânc întipărite în spiritul și în inima mea.

Când m-am întors, după seara descrisă anterior, am simțit că mi-a fost îndeajuns pentru o singură zi și m-am dus la culcare. (N-am mai putut mânca moluștele afumate; mai târziu a trebuit să le arunc.) M-am trezit a doua zi, după ora nouă, și am constatat că afară ploua. Vremea specifică Angliei își schimbase din nou decorul. Peste mare se lăsase o lumină de un cenușiu deschis și o perdea groasă de ploaie. Pe fundalul sur, ploaia se profila ca niște grile iluminate, și fiecare strop era distinct vizibil, asemenea mărgelelor din perdeaua mea. Atârnau, vibrând ușor în văzduhul cenușiu strălucitor, în timp ce casa bâzâia ca o mașină, cu mici ropote ritmice. M-am ridicat și m-am împleticit prin bucătărie, făcându-mi un ceai și lăsându-mi capul în piept, ca un animal ursuz, apărându-mă de orice necesitate de a reflecta. Nu mă întrebam ce s-o fi petrecut la Nibletts după ce am plecat eu. Toate acestea vor depăși în curând istoria. Mai târziu, în timp ce ședeam în cămăruța roșie, tot cu capul în piept, apărându-mă, morocănos, de dimineața ploioasă, mi-am spus că, poate, într-adevăr realizasem ceva împingând situația spre punctul de criză. Da, în prezent nu era nevoie să fac nimic altceva decât să aștept. Fără îndoială, *ea avea să vină*. Și... dacă nu va

veni... existau alte planuri pe care începusem să le și schițez în liniște. Nu duceam lipsă de resurse. Voi aștepta. Și cu această hotărâre, m-am cufundat într-un soi de pace sinistră și stânjenitoare.

Puțin mai târziu, adică o zi sau două mai târziu în condiția mea de *sursis*[28], își făcu apariția Gilbert Opian, ca o vedenie pe jumătate așteptată. De ce oare n-am fost surprins când un timid și scurt sunet de clopot, pe la jumătatea dimineții, mi-a revelat un Gilbert nervos, surâzător, și, în spatele lui, la capătul digului, mașina-i galbenă? În chip ciudat, ticluisem un soi de plan care includea pe cineva ca Gilbert și, fără îndoială, avea să-și găsească locul potrivit. În sfârșit, soarta colabora cu mine. „Lizzie!“ „Nu.“ Cu atât mai bine. Continua să plouă.

Am arborat o mină de surpriză și iritare.

– Atunci ce vrei?

– Pot să intru, rege al umbrelor? Ploaia îmi șiroiește pe ceafă.

L-am condus în bucătărie, unde tocmai mă ospătam cu biscuiți digestivi cu ciocolată și beam Ovaltine. Una din condițiile stării mele de interimat era ca, începând de la zece treizeci dimineața, să-mi ofer întreaga zi, în mod regulat, mese și gustări. În cămăruța roșie ardea un foc trosnitor, punându-i în lumină, prin ușa deschisă, contururile labile și aruncând o strălucire pâlpâitoare în bucătăria cu perdele de ploaie pe geamuri.

Gilbert era ud leoarcă.

– Ei?

– Dragul meu, Lizzie m-a părăsit.

– Și?

– Și am hotărât să vin aici, pur și simplu am simțit nevoia. Voiam să-ți povestesc despre Lizzie și, nu știu de ce, am simțit că trebuie să vin. E bolnavă, știi, vreau să spun că are mintea bolnavă. E din nou îndrăgostită nebunește de tine, i-a revenit vechea boală, mă temeam că așa o să se întâmple. Și unul dintre simptome e că nu mă mai poate suporta pe mine. Mă rog, presupun că, oricum, coabitarea noastră a fost un soi de miracol foarte precar. În orice caz, acum s-a sfârșit, idila noastră s-a spulberat, mica noastră casă s-a făcut fărâme. Iar eu am fost evacuat prin bombardament. Ea a plecat. Nici măcar nu știu unde este.

– Nu-i aici, dacă asta ți-ai imaginat.

– O, nu...

– Presupun că mă socotești pe mine vinovat. Asta ai venit să-mi spui?

– Nu, nu. Nu acuz pe nimeni. Destinul, sau poate că Dumnezeu, sau poate că eu însumi. Bătălia vieții și felul în care te lupți. Cine m-a recrutat pe mine în această luptă a făcut o mare greșeală. Acum că a plecat, mi se pare incredibil că a putut să țină la mine și să facem împreună casa, am ales împreună mobilierul, ca o pereche adevărată. Nu, pur și simplu m-am gândit să vin aici. Tu ai fost întotdeauna un fel de magnet pentru mine, și acum că am îmbătrânit, nu-mi mai pasă ce gândesc oamenii despre mine, sau că mă privesc de sus: merită să încerci orice, îmi pare rău că n-am fost mai băgăcios în tinerețe. Tu știi ce simt eu pentru tine, mă rog, îmi dau seama că mă disprețuiești, cu toate că orice om care-i îndrăgit de cineva e norocos și ar trebui să fie recunoscător. Mă rog, cum în momentul de față n-am nici un angajament, m-am gândit să vin să te văd, și mi-am spus că poate ai să mă lași să stau aici pentru un timp și să-ți fiu de folos. Nu pot suporta să stau singur acasă, unde fiecare lucrușor îmi amintește de...

– Să-mi fii de folos?

– Da, aș putea să-ți gătesc și să-ți fac curățenie, să fac diferite munci, de ce nu? Am simțit întotdeauna nevoia de a aparține cuiva, de a aparține ca un fel de posesiune legală, un bun mobil, fără să-i produc necazuri, adică fără drepturi. M-am gândit de multe ori că am un suflet de sclav. Probabil că într-o viață anterioară am fost rob în casa unui moșier rus, îmi place să-mi spun că asta am fost, era o viață ușoară și ocrotită, în care aveam de făcut lucruri simple, să-i sărut mâna stăpânului și să dorm pe vatră...

– Vrei să fii robul gospodăriei mele?

– Da, vă rog, conașule. Dacă doriți, pot locui în cotețul acela de câini.

– OK, ești angajat.

Și astfel a început acea scurtă etapă din viața mea, la care, în chip ciudat, privesc îndărăt cu oarecare tristă nostalgie, poate numai pentru că a însemnat acalmia care a precedat îngrozitoarea furtună.

Începusem chiar să-l îndrăgesc pe Gilbert, în rolul lui de rob. În trecut, deși servilismul lui față de mine îmi inhibase orice stimă, totuși devotamentul pe care mi-l purta vădise că avea atitudini constante. Și, chiar în acest stadiu, îmi era util; mai târziu s-a dovedit esențial. Nivelul meu de viață a crescut. Gilbert făcea curățenie în casă, ba a reușit chiar să înlăture petele de pe cadă. L-am lăsat să gătească într-un stil care era un compromis între maniera mea și a lui. Nu l-am putut aduce la nivelul meu de simplitate culinară și ar fi fost o cruzime să i-l impun. Heringi la grătar pe pâine prăjită

și banane cu smântână nu reprezentau ideea lui Gilbert despre un prânz bun, după cum nici eu nu aveam nevoie de amestecurile lui galice, supraîmbelșugate. Mâncam însă salate verzi cu niște sosuri delicioase, și cartofi noi, care constituie unul din felurile mele preferate. (Prăvălia era acum aprovizionată cu salate și cartofiori noi.) Îl lăsam să combine supe și ghiveciuri vegetariene și l-am învățat să prepare clătite în stil japonez, pe care imediat s-a priceput să le facă mai bine decât mine. L-am lăsat să coacă și prăjituri. Îmi făcea cumpărăturile în sat și-mi aducea vin spaniol de la hotelul Raven, unde se amuza să se prezinte drept valetul meu. Noaptea, dormea pe sofaua desfundată din cămăruța interioară de jos, în mijlocul stivelor de lemne. Sofaua era umedă, dar i-am dat sticla cu apă fierbinte.

Înotam în fiecare zi, uneori pe soare, alteori pe ploaie, și am început să mă simt îmbibat de mare, de parcă îmi pătrunsese în toți porii. Pe vreme însorită, îmi petreceam timpul pe stânci. Gilbert făcea de pază la ușa din față și se ducea după scrisori, numai că nimeni nu venea în vizită, iar Hartley nu-mi scria. M-am reîntors la vechea mea pasiune obsedantă pentru colecționarea pietrelor, culegându-le de prin crăpăturile spălate de valuri și bălțile dintre stânci și ducându-le apoi pe pajiște, unde Gilbert mă ajuta să îngrădesc marginea peticului de iarbă. Pietrele, atât de mărunt granulate, atât de felurit împodobite, atât de individuale și atât de la îndemână, mă încântau de parc-ar fi fost un mic trib inofensiv pe care-l descoperisem eu. Unele dintre ele aveau o frumusețe care întrecea viziunea oricărui artist: cenușiu-deschis cu vinișoare subțiri, trandafirii, negre cu cruci albe, elaborate, cafenii cu elipse purpurii, stropite și pătate și vărgate, de o extraordinară netezime, ușor crestate la margini și zimțate de milenara dăltuire a mării. Tot mai multe pietre își făceau acum drum în casă, pe masa din lemn de trandafir sau pe pervazul ferestrei din dormitorul meu.

Și lui Gilbert i-ar fi plăcut să colecționeze pietre sau să culeagă flori, dar de îndată ce se aventura pe stânci, cu pantofii lui londonezi cu talpă de piele, imediat cădea. Și-a cumpărat niște pantofi de pânză cu talpă de cauciuc de la Magazinul Pescarilor, dar tot aluneca. Firește, niciodată n-a cutezat să intre în mare. Totuși, tăia lemne și le căra în casă și această activitate, căreia îi conferea un sens simbolic, îl umplea de satisfacție. Continua să fie ocupat întreaga zi cu treburi de rob, pe care și le inventa singur. A spălat cu vin perdeaua de mărgele, făcând-o să strălucească, și îndepărtând micile pete soioase, grase, cu care mă obișnuisem. Și astfel, pentru o scurtă perioadă, am

conviețuit, fiecare din noi absorbit în propriile-i iluzii și, împreună, am involuat către o viață de o simplitate primordială și către obsesii personale cu caracter aproape de fetiș.

Când m-am plictisit să adun pietre, am început să zac ceasuri întregi pe podul de stâncă boltită, dedesubtul căruia apa năprasnică se năpustea și se retrăgea din Cazanul lui Minn; îmi bălăbăneam picioarele pe marginea podului, lăsându-le să se scalde în zburătorul curcubeu de spumă. Încercam o sumbră plăcere fatalistă să urmăresc valurile năvălind în groapa rotundă, adâncă și misterioasă, autonimicindu-se în furia clocotitoare a apelor potrivnice de care se izbeau, și pulverizându-se în spumă lăptoasă. Pe urmă, când fluxul se retrăgea, se pornea în cazan un vârtej mânios care smântânea apa într-o volbură circulară, în graba ei disperată de a se repezi prin canalul strâmt de sub arcul podului, înfruntând pieptiș forța șfichiuitoare a suflului mării. Vântul bătea continuu în acele zile, și când se întețea, valurile pălmuiau stâncile și gemeau și se sugeau și se împingeau în crăpături cu un zgomot care, în starea mea de irascibilă încordare, începuse să mă obosească. Niciodată nu mi-aș fi imaginat că o să ajung să mă satur de glasul mării, dar uneori, mai cu seamă noaptea, devenea împovărător.

Serile stăteam lângă focul de lemne din cămăruța roșie. Uneori, Gilbert rămânea în bucătărie, amuzându-se să facă pe servitorul. (Presupun că i-ar fi plăcut să se îmbrace ca o fată-n-casă, dar bănuia, în mod just, că mie mi-ar fi displăcut total.) Alteori îmi ținea companie, tăcut ca un câine, și se uita la mine, rotindu-și pupilele în felul lui derutant. Câteodată, stăteam puțin de vorbă, în lumina lămpii, ajungea, din când în când, să semene ciudat cu Wilfred Dunning, o asemănare creată desigur de strădania inconștientă a lui Gilbert de a-și însuși ticurile faciale ale eroului său. Și totuși, pentru nervii mei vulnerabili, părea mult mai mult, ceva ce se apropia de o vedenie. Dacă era așa ceva, atunci Gilbert deținea onoarea de a fi vehiculul apariției. Discutam despre trecut, despre Wilfred și Clement și vremurile de altă dată. Un trecut împărtășit în doi nu-i puțin lucru. Mă gândeam la Clement. Într-un fel, dacă există pe undeva vreo dreptate, Clement fusese aceea care îmi conturase viața și mă crease, și despre care ar fi trebuit scrisă această carte. Dar în asemenea chestiuni nu poate fi vorba de dreptate sau, mai curând, dreptatea e crudă.

– Charles, dragule.

– Da.

– Nu te superi dacă te întreb? Ai iubit-o într-adevăr pe Clement sau ai iubit iubirea lui Clement pentru tine? Lumea se întreba de multe ori.

– Desigur că am iubit-o pe Clement.

Mă rog, ajunsesem să o iubesc. Am iubit-o la început? I-am iubit frumusețea, faima, talentul, flateriile cu care mă înconjura, ajutorul pe care mi-l dădea. Dacă aș fi regăsit-o pe Hartley, oare nu aș mai fi devenit posesiunea lui Clement? Clement se întindea de-a lungul anilor vieții mele, era singurul lucru permanent, curmat numai prin moarte. Fusesem amantul ei adolescent, creația ei, partenerul de afaceri, persoana cea mai apropiată de noțiunea de soț și, în cele din urmă, fiul ei de vârstă mijlocie, niciodată înstrăinat de ea. Prefacerile dragostei mele pentru Clement, metamorfozele ei fuseseră una dintre menirile și realizările cele mai importante ale vieții mele: această viață care a fost de atâtea ori în pragul ratării și totuși, nu a ratat niciodată. Voi reuși oare vreodată să stau cu Hartley în fața focului și să-i povestesc despre Clement? Ar înțelege, ar dori să știe? Cât de important pare să-ți continui propria-ți viață explicându-te în fața altora, justificându-te, comemorându-ți iubirile!

– Charles!

– Da.

– Azi la cârciumă am auzit ceva curios.

– Ce?

Șoferul acela al tău, Freddie Arkwright, e fratele patronului cârciumii și vine să se stabilească la Whitsun.

– Ah!

Rușine, vinovăție, altă dâră de demon.

– E curios, nu, cum oamenii se reîntorc mereu.

– Da.

– Charles, iubitule.

– Da.

– Dacă tu ai trăi cu Lizzie, eu aș putea fi valetul vostru. Vrei o băutură?

– Nu, mulțumesc.

– Te superi dacă eu îmi iau? Aș vrea să pot renunța la băutură, e un simbol al depravării, o dovadă că ești totuși un sclav. A fi îndrăgostit, asta-i o altă formă de sclavie, stupidă, dacă stai să te gândești, într-adevăr dementă. Transformi o altă persoană într-un Dumnezeu. Asta nu poate fi drept. Slavă Cerului că de capcana asta am scăpat. Iubirea adevărată e liberă și sănătoasă.

Obsesia, romanțarea, oare poți scăpa vreodată de ele? Obișnuiam adeseori să discut cu Lizzie despre lucrurile astea. Iubirea adevărată e ca o căsătorie după ce s-a risipit vraja. Îți face bine să simți, acum la bătrânețe, cât de mult s-au schimbat vechile dorințe. N-aș putea spune că n-aș mai dori nimic pentru mine, dar în alt fel. Iubire, Dumnezeule, de câte ori am rostit cuvântul ăsta în teatru, și cât de puțin ne-am gândit cu adevărat la el.

– Și Freddie vine să locuiască la cârciumă?

– Nu, la ferma Amorne, acolo locuiesc ceilalți membri ai familiei Arkwright. Drăguț băiat era!

Și, desigur, în tot acest timp, fie că trăncăneam cu Gilbert, sau îmi aminteam de Clement, sau urmăream valurile autodistrugându-se în cazan, mă gândeam numai la Hartley, o așteptam și mă întrebam cât o să-mi mai reziste nervii. Hotărâsem, în linii mari, care va fi următoarea mea mișcare, dacă ea nu avea să facă vreuna, dar, din superstiție, mă feream să schițez planuri detaliate înainte de a fi simțit că sosise momentul de a schimba fața lumii prin forță. Eram în permanență conștient de Hartley, de parcă ar fi fost o prezență reală, și era mereu cu mine așa cum, în copilărie, Iisus fusese mereu cu mine. Mă gândeam cu intensitate la ea și totuși, iarăși din superstiție, în mod deliberat, mă gândeam la ea într-un fel abstract, reverențios. Îngăduiam amintirilor din trecut să apară și să dispară după bunul lor plac. Dar când era vorba de odiosul prezent și de prăpastia acelor ani de suferințe, imaginația mea devenea capricioasă și discretă. Refuzam să mă las obsedat de nefericirea ei. Refuzam să-mi irosesc energia în ura față de acel om. Curând, toate astea aveau să devină lipsite de importanță. Așa încât îmi întorceam privirea spre trecutul în care ea fusese focarul iubirii mele nevinovate, văzând-o așa cum arăta când părea a fi viitorul meu, întreaga mea viață, acea viață care îmi fusese luată și care, totuși, continua să existe pe undeva, ca o posibilitate furată și tăinuită.

Oricum, înainte de a fi avut timp să hotărăsc asupra mișcării mele și a tăcerii ei, s-a întâmplat ceva, cu totul neașteptat și extraordinar.

*

Din descrierea ciudatului și calmului meu *tête-à-tête* cu Gilbert, s-ar putea deduce că s-a întins pe săptămâni, dar în realitate a ținut doar câteva zile. În ultima dintre aceste zile, cea în care *tête-à-tête*-ul nostru a încetat abrupt, m-am simțit răscolit, încă de dimineață, de o neliniște cu totul deosebită.

Evitându-l pe Gilbert, am pornit-o peste stânci, cu binoclul agățat de gât, propunându-mi să urmăresc păsările. Mă gândeam că s-ar putea să văd și o focă, din moment ce Gilbert pretindea că zărise una. Oricum, din clipa în care m-am aflat pe creasta „muntelui“ meu minuscul, am fost asaltat de o teamă care mi s-a părut familiară. A început cu o senzație de amețeală, o impresie că marea s-ar găsi la zeci de metri sub mine, deși, fiind în plin flux, mă despărțeau de valuri doar vreo patru metri. A trebuit să mă așez. Pe urmă m-a îmboldit o nevoie nervoasă de a scruta suprafața mării, atent, cu binoclul – dar nu în căutarea focilor.

Firește, cu fiecare zi care se scurgea, eram conștient că se apropia din ce în ce un lucru înspăimântător, și anume devenea iminent să inițiez ceea ce, în concepția mea, trebuia să fie o salvare; sau, în orice caz, să iau inițiativa unui răspuns la înfiorătoarea tăcere a lui Hartley, la ale cărei pricini refuzam să mă gândesc. Când dai buzna într-o casă pentru a salva ostaticul de sub paza omului înarmat, cum va reacționa omul cu arma, cum va reacționa ostaticul? Poate că această teamă era cea care impregna acum uriașa scenă pustie din fața mea. Era o zi însorită, dar răcoroasă, cu puțin vânt. Albastrul întunecat al mării își schimba nuanțele, sub un cer palid, cu un singur nor mare, gălbui strălucitor, plutind deasupra orizontului, ca o lungă zdreanță de mătase. Purtam jerseul irlandez primit de la Doris. Am început să cercetez marea prin binoclu. Scrutam suprafața fremătătoare împroșcată cu pete albe și mă lăsam pradă unei anxietăți crescânde, dându-mi seama că ceea ce căutam eu acum, așteptându-mă să apară dintr-o clipă în alta, era monstruosul meu șarpe marin. Mi-am lăsat jos binoclul și am constatat că inima-mi bătea cu viteză, pulsând în bufniri accelerate, ca ale acelor *hyoshigi*, pe care le auzisem ultima oară în sumbra, vaporoasa galerie din muzeul Colecției Wallace.

În mod deliberat, pentru a mă asigura că, desigur, nu era nimic de văzut, am început să studiez valurile săltărețe. Am identificat vreo două pete mari, brune, ca fiind alge plutitoare, mai era și o buturugă smucită care-și înălța întruna un capăt la suprafață, câțiva pescărușI cu ochi sticloși, un cormoran care-mi întunecă brusc luminosul cerc vizual. Pe urmă, fără nici un motiv special, mi-am schimbat poziția, astfel încât lentilele vrăjite și dilatatoare să se mute dinspre apă către uscat. Zăream valurile spărgându-se de stâncile galbene de la piciorul turnului, și apa înspumată împroșcându-se din despicăturile și văiugile de piatră. Stâncile ude, pe urmă stâncile uscate, pe

urmă câteva petice de iarbă cărnoasă și țepoasă, cu structură de cactus, pe urmă un tufiș de opățel, alb ca hârtia și legănat de vânt. Pe urmă iarba netedă de lângă turn. Pe urmă fundamentul turnului, pietrele masive, cârpăcite cu petice de licheni, și brăzdate de crăpături negre. Pe urmă, pe la mijlocul turnului, un picior de om, încălțat într-un papuc de gimnastică rebegit.

La vederea acestui picior, am scăpat binoclul și privind uluit pe sub mâna dusă streașină la ochi, am deslușit clar o siluetă care se lăsa în jos, săltând ca o broască pe pietre, încleștându-se cu mâinile, bâjbâind cu picioarele după o muchie de sprijin, în orice caz, coborând. De fapt, pentru o persoană agilă, coborârea turnului nu era o greutate de neînfrânt, dar pe mine m-a săgetat un junghi de spaimă, care m-a făcut să iau din nou binoclul și să-l înalț la ochi. În acest interval, cățărătorul mai coborâse o bucată și acum, ajuns la o distanță rezonabilă, sări de pe turn pe pământ, iar când l-am prins din nou în obiectiv, se întorsese cu fața, stând rezemat de zidul turnului, cu brațele întinse în lături, și privind fix în direcția mea, evocându-mi brusc o siluetă prinsă în lumina unor faruri puternice și țintuită de o stâncă. Acum că-l priveam prin binoclu, am constatat că nepoftitul meu cățărător era un băiat, sau mai curând o făptură aflată la acel stadiu imprecis de eflorescență a bărbăției timpurii. Purta niște pantaloni cafenii, suflecați până la genunchi, și un maiou alb, rotund la gât, cu ceva scris pe piept. Avea o față osoasă, de o paloare pistruiată care-i punea în lumină trandafiriul aproape dulceag al buzelor întredeschise. Părul blond-roșcat, mai curând încâlcit decât buclat, îi cădea în plete pe umeri, câteva șuvițe răspândindu-i-se și chiar lipindu-se de piatra zgrunțuroasă din spate. Mă fixa și el cu foarte concentrată atenție. Un vizitator nepoftit, care să-mi încalce promontoriul, nu însemna un lucru foarte neuzual. Dar acesta nu era un simplu contravenient. M-am ridicat în grabă și m-am îndreptat spre stânci. Nu știu de ce, era limpede că eu trebuia să mă duc la el și nu el să vină la mine. Binoclul atârnat de gât îmi împiedica înaintarea, așa încât m-am oprit și l-am agățat de o creastă, apoi am continuat să mă cațăr, fără să-l scap pe băiat din priviri. Am traversat podul de peste Cazanul lui Minn. Urcușul final, dintr-o depresiune pe suprafața stâncii care o domina, mi-a solicitat toate forțele, așa încât, când am aterizat pe iarbă, îmi pierdusem răsuflarea, și am rămas locului, respirând adânc și împotrivindu-mă impulsului de a mă așeza pe jos. Băiatul înaintase puțin și

stătea acum cu spatele spre mare, lângă locul unde se termina iarba. Eu am vorbit primul:

– Nu cumva... din întâmplare... te numești Titus?

– Da, domnule.

În intensitatea întregii surprize, acel „domnule“ a reprezentat un mic șoc separat. După aceea m-am așezat, iar el, apropiindu-se de mine, s-a așezat la rândul lui, lăsându-se în genunchi și continuând să mă privească fix. Îmi dădeam seama de respirația lui accelerată, îi vedeam maioul murdar pe care scria „Universitatea Leeds“, îi vedeam trandafiriul umed al buzelor și micul smoc de păr care-i creștea în cicatrice. Cu un gest de o grație inconștientă, își puse o mână pe inimă.

– Dumneavoastră sunteți... domnul Arrowby... Charles Arrowby?

– Da.

Avea ochi mai curând lungi decât mari, înguști, de un albastru-cenușiu umed, ca două pietre. Fruntea pistruiată și mobilă era încrețită de îngrijorare. Încă din prima clipă, surprinsesem o asemănare cu Hartley, o asemănare fantomatică, ce părea să se fi suprapus pe fața lui, așa cum pe fața lui Gilbert se suprapusese asemănarea cu Wilfred Dunning. Și-i văzusem buza de iepure operată.

Prima întrebare pe care mi-a pus-o a fost:

– Sunteți tatăl meu?

Așa cum ședeam, înconjurându-mi genunchii cu brațele și ținându-mi picioarele ghemuite, am simțit nevoia să sar în sus, să mă bat cu pumnul în piept, să fac o declarație emoționantă, de parcă întrebarea lui necesita mai curând o celebrare decât un răspuns. Am simțit, de asemenea, instinctul categoric de a-i răspunde „Da“, însă, în același timp, o și mai puternică oprelițe de a-l minți pe acest băiat. Dar de ce nu mă gândisem tocmai la acest lucru, la această apariție, la asemenea întrebare, de ce nu mă așteptasem la ele? Mă simțeam încurcat, luat prin surprindere, și nu știam cum să-i adresez răspunsul.

– Nu, nu sunt. Cuvintele sunau neconvingător, și i-am văzut fața neschimbată, continuând să se încrunte. Mi-am dat seama de importanța de a-l convinge pe loc. Orice confuzie în această chestiune putea genera grozăvii. M-am așezat și eu în genunchi, astfel ca fețele noastre să fie la același nivel. Nu. Crede-mă. *Nu!*

Își lăsă privirile în jos, buzele i se țuguiară și începură să-i tremure. O secundă, avu înfățișarea unui copil bosumflat. Își supse buza de jos și o strânse între dinți. Apoi, cu o mișcare iute, care mă făcu să tresar, sări în picioare. M-am ridicat și eu. Ne aflam acum foarte aproape unul de celălalt. Era ceva mai înalt decât mine. Perspective uriașe de gândire se derulau acum în mintea mea.

Băiatul se încruntă din nou, cu o mină foarte gravă și își lăsă capul pe spate, întinzându-și gâtul lung și subțire.

– Îmi pare rău, vreau să spun, îmi pare rău că v-am deranjat.

– Titus, sunt atât de bucuros că ai venit!

Acesta era cel mai imediat lucru dintr-o sumedenie de altele pe care aș fi vrut să i le spun și pe care le și inhibasem, ca să le aranjez în mintea mea într-o anumită ierarhie. I-am întins mâna.

Mi-o strânse formal, cu un aer de demnitate surprinsă și apoi făcu un pas îndărăt.

– Scuzați-mă. A fost o întrebare prostească. Și, poate chiar... impertinentă.

Ceva din ușoara lui ezitare comunica, în acel mod rapid pe care-l împrumută uneori vorbirea, o impresie de inteligență. Remarcasem de asemenea felul clar, aproape deliberat, în care articula cuvintele, deși vorbea în maniera plată de Liverpool, care a devenit azi jargonul tribal al tineretului și de care îi debarasasem cu multă greutate pe tinerii mei actori. I-am spus:

– Nu, nu... absolut deloc. Și apoi: Ești student? Urmezi la Universitatea din Leeds?

Se încruntă din nou, scărpinându-și cicatricea și mijindu-și ochii și buzele.

– Nu, nu urmez la nici o universitate. Am cumpărat numai maioul cu inscripția asta. Se găsesc de tot felul prin prăvălii, nu-i nevoie să fii ceea ce scrie pe ele. Continuă pe un ton explicativ: Există și maiouri cu inscripții americane, Florida și... California și... oricine le poate cumpăra.

– Înțeleg.

Vârtejul gândurilor mele scoase acum la suprafață întrebarea firească, și cea mai stingheritoare:

– Ai fost pe la ei?

– La ei?

– La tatăl și la mama ta.

Se îmbujoră, roșeața cuprinzându-i cu iuțeală fața și gâtul.

– Vreți să spuneți la domnul și la doamna Fitch?

– Da.

Eram speriat de stângăcia, de vulnerabilitatea lui, speriat să nu-l rănesc, de parc-ar fi fost o mică pasăre neajutorată.

– Ei nu sunt tatăl și mama mea.

– Mă rog, știu, te-au adoptat...

– Mi-am căutat părinții. Dar n-am avut noroc... nu există documente. Ar trebui să existe, am dreptul să știu. Dar nu există nimic. Pe urmă am nutrit speranța...

– Că eu aș fi tatăl tău?

Îmi răspunse cu un aer serios și formal:

– Că aș putea clarifica într-un fel situația. Dar nu mi-am închipuit niciodată cu adevărat...

– Ai fost pe la ei, la bungalow-ul unde locuiesc?

Îmi aruncă iar privirea rece, de pietre umede, adoptând un aer rigid și reținut.

– Nu. Am venit aici numai ca să vă văd pe dumneavoastră. Acum plec.

Mi-am ținut firea, în ciuda valului de panică ce mă năpădise. S-ar putea ca băiatul ăsta să se evaporeze, să devină iar pierdut, de neregăsit.

– N-ai de gând să-i vezi, să le spui că ești aici? Sunt foarte îngrijorați din pricina ta, s-ar bucura să te vadă.

– Nu. Îmi pare rău că v-am bătut la cap.

– Cum ai aflat unde locuiesc?

– Am citit într-o revistă pe care o cumpăr... o revistă muzicală. Adăugă: Sunteți celebru, oamenii află de dumneavoastră.

– Vorbește-mi despre tine. Cu ce te ocupi acum?

– Cu nimic. Trăiesc din ajutorul de șomaj. Sunt șomer. Ca toți ceilalți.

– Dar ți-ai terminat studiile... urmai electrotehnica parcă?

– N-am terminat. Colegiul s-a desființat. N-am putut intra în altul. Mă rog, nici n-am încercat. M-am înscris la ajutorul de șomaj. Ca toți ceilalți.

– Cum ai ajuns aici?

– Cu autostopul. Îmi pare rău, v-am bătut la cap, v-am răpit timpul. Acum plec.

– Sper că n-ai să pleci. Am să te conduc până la drum, e mai ușor pe partea aceea. Dar mai înainte, n-ai vrea să-mi aduci binoclul de câmp, atârnă acolo, pe stânca aceea?

Titus părea mulțumit că-i cerusem un serviciu. Într-o clipită se lăsase să alunece pe povârnișul pe care eu îl urcasem cu atâta strădanie, și acum sărea ca o capră de pe o stâncă pe alta, în direcția podului. Aveam nevoie de un scurt răstimp în care să pot gândi. Oh, era susceptibil, mândru, îți scăpa printre degete. Trebuia să-l păstrez, trebuia să fiu plin de tact, precaut, amabil, ferm, trebuia să înțeleg cum să procedez. Simțeam că acum totul, totul depindea de Titus, el era centrul universului, el era cheia. Mă treceau valuri de durere și de bucurie, dar eram conștient de absoluta necesitate de a le ascunde. Trebuia să caut să nu-l alarmez, să nu-l jignesc, să nu-l dezgust.

S-a întors mult prea repede, cățărându-se instabil, în fugă, pe stânca abruptă și înmânându-mi binoclul cu un zâmbet, primul pe care l-am văzut pe fața aceasta rezervată, suspicioasă, semi-copilărească.

– Poftim. Știați că acolo, între stânci, zace o masă bună?

Uitasem complet de masă.

– A, da, mulțumesc. Poate că mai târziu ai să mă ajuți s-o scot de acolo. Uite ce-i, nu pleca încă, mi-ar plăcea să stăm puțin de vorbă. Nu vrei să rămâi la masa de prânz? Trebuie să-ți fie foame. Spune drept, nu ți-e foame?

Imediat a devenit clar că era flămând.

M-am simțit inundat de grijă și milă, de toate acele emoții puternice și primejdios de plăcute, care-și pândeau momentul secret pentru a se dezlănțui în voie.

A șovăit.

– Mulțumesc. Bine, OK, rămân să mănânc ceva în grabă. Știți... trebuie să mă duc... să mă duc într-un loc...

Nu prea credeam în acest „într-un loc“.

Între timp, luând-o pe calea ușoară, aproape că și ajunsesem la drum. Am urcat ultima fâșie de faleză și am rămas o clipă locului, privind către golful Raven, unde marea mai calmă și mai puțin adâncă avea culoarea turcoazelor.

– Frumoasă priveliște, nu? Cunoșteai această parte a lumii?

– Nu, răspunse, desfăcându-și larg brațele. Ah, marea, marea...! E atât de minunată!

– Da. Și eu simt la fel. Am crescut în centrul Angliei. Și tu la fel, după câte știu.

– Da. Se întoarse spre mine. Spuneți-mi...

– Da?

– De ce ați... vreau să spun... ați venit aici pentru mama mea?

Erau atât de multe lucruri care trebuiau descoperite, atâtea de explicat, și toate trebuiau făcute cu grijă și în ordinea corectă. Am spus:

– Mă bucur că o numești „mama ta". Știi, ți-e mamă, chiar dacă ai fost numai adoptat. E o realitate, un soi de adevăr. Ei sunt adevărații tăi părinți, ar fi nedrept să negi.

– Mă rog, înțeleg. Dar există... alte lucruri...

– N-ai vrea să mi le povestești?

Făcusem o greșeală, era prea mult, prea precipitat. Se încruntă, repetându-și întrebarea:

– Ați venit aici pentru mama mea, după ea, sau pentru ce?

Tonul era auster, acuzator. L-am privit în față, rezistând tentației de a-l lua de umeri.

– Nu, crede-mă, nu am venit, așa cum spui, după ea. Stabilirea mea în acest loc a fost o pură întâmplare. Cea mai bizară dintre coincidențe. Habar n-aveam că se găsește aici. Habar n-aveam unde se află. Pierdusem legătura cu mama ta cu multă vreme în urmă. Am fost absolut... năucit, înmărmurit... când am reîntâlnit-o... a fost cea mai pură întâmplare.

– Ciudată întâmplare!

– Nu mă crezi?

– Ba da. Cred că da. Da. E în ordine. Oricum, asta nu-i treaba mea.

– Ți-am spus purul adevăr.

– OK, OK. N-are importanță. Ei n-au importanță.

– Ei...?

– *Ben și Mary.* N-au nici un fel de importanță. Ați avut amabilitatea să-mi propuneți să mănânc ceva. Poate puțină brânză sau un sendviș. După aceea trebuie s-o șterg.

„Ben și Mary" a fost un nou șoc. Am pornit încet în direcția casei. Titus luă două sacoșe de plastic care zăceau rezemate de o stâncă, la marginea drumului.

– Astea-s bunurile tale lumești?

– Nu chiar toate.

Când am cotit pe dig, Gilbert a ieșit pe ușa din față a casei și a rămas împietrit de mirare. Mi-a dat prin minte că niciodată nu pomenisem de existența lui Titus nici față de Lizzie, nici față de Gilbert. Gilbert știa doar ce-i povestise Lizzie despre „vechea iubire", și îi frânasem încercările

curioase de a afla mai mult. Titus nu făcuse parte din poveste; și chiar în relatările lui Hartley apăruse foarte fantomatic. Pe când acum...

Când ne-am apropiat, m-am adresat lui Gilbert pe un ton răsunător:

– Bună, ți-l prezint pe tânărul Titus Fitch, fiul domnului și doamnei Fitch, știi, prietenii mei din sat. Iar dânsul e domnul Opian, care mă ajută la treburile casei.

Tonul și precizarea erau menite să-l stabilească pe Gilbert, cel puțin pentru moment, dincolo de o anumită barieră nespecificată. Ochii lui Gilbert căpătaseră o expresie aburită și uimită. Și, pentru a spune adevărul, încercam deja un sentiment de posesiune în ce-l privea pe Titus.

– Vino, am spus.

În timp ce-l împingeam pe Titus pe ușă, i-am tras lui Gilbert o lovitură în gleznă, în chip de avertisment ambiguu.

– Gilbert, ai putea să pregătești masa pentru mine și pentru Titus în cămăruța roșie? Titus, o băutură?

A luat o bere, iar eu am băut vin alb, în timp ce Gilbert, care se împodobise acum cu un șorț, a aranjat repede și discret masa și apoi ne-a servit prânzul pe măsuța de bambus. Cred că lui Gilbert i-ar fi plăcut să mă servească în fiecare zi în felul ăsta, dar se temea să nu mă irite prin asemenea sugestie. Rolul lui studiat și meticulos de „fecior“ ar fi făcut cinste oricărei comedii de salon. La un moment dat, prinzându-mi privirea deasupra capului lui Titus, mi-a făcut un semn cu ochiul. I-am răspuns cu o privire înghețată. Ne-a servit șuncă gătită cu zahăr brun, după o rețetă a lui Gilbert, și salată de roșii italienești conservate, cu verdețuri aromate. (Roșiile acestea excelente trebuie mâncate reci. Pot fi ușor încălzite, dar niciodată fierte, pentru că-și pierd savoarea specifică.) După aceea au urmat cireșe și prăjiturelele spongioase de lămâie, preparate de Gilbert. Apoi brânză Gloucester cu biscuiți foarte tari, pe care Gilbert îi trecuse încă o dată prin cuptor. „Feciorul“ nostru, instruit prin telepatie, s-a făcut curând nevăzut. La masă am băut vin alb. Titus a mâncat cu o poftă de lup.

Cât Gilbert era încă prezent, am purtat o ușoară conversație de politețe.

– Presupun că ești foarte de stânga, ca majoritatea tinerilor.

– Nu.

– Ești interesat de politică?

– Politica partidelor? Nu.

– Dar alt gen de politică?

A recunoscut că era interesat de prezervarea balenelor. Am discutat acest subiect.

– Sunt împotriva poluării și găsesc că problema experiențelor nucleare este înspăimântătoare.

Am discutat și acest subiect. În următoarea pauză l-am întrebat:

– Așadar, n-ai venit aici să-i vezi pe ei?

– Nu, am venit să vă văd pe dumneavoastră.

– Ca să-mi pui acea întrebare?

– Da. Vă mulțumesc că mi-ați răspuns. Nu-i necesar să vă spun că n-am să vă mai plictisesc cu asta.

– Nu vorbi așa. Și... deci... n-ai de gând să le faci o vizită, să-i anunți că ești aici?

– Nu.

– Nu crezi c-ar trebui? Firește, înțeleg că s-ar putea să n-o dorești. Eu unul am avut relații foarte fericite cu părinții mei, dar...

– Ale mele au fost foarte nefericite.

Băutura îi dezlegase limba. Gândurile mele se urziseră cu repeziciune. Un plan, *planul*, se înfiripase.

– Cu amândoi?

– Da. Mă rog, nu atât din vina ei. El era pornit împotriva mea. Și ea ținea cu el. Presupun că era nevoită s-o facă.

– Era speriată.

– Mă rog, era o ambianță foarte nefericită. El îi interzicea să-mi vorbească. Și ea se simțea întotdeauna obligată să-i spună minciuni, minciuni neînsemnate, doar ca să-și facă viața mai ușoară. Și detestam lucrul ăsta.

– Nu trebuie s-o condamni. Era un punct important.

– Bănuiesc că el nu-i un individ rău. Dar nimic din ce-a făcut nu i-a reușit și asta-l deprima, îl înăcrea, și se răzbuna pe noi. Iar ea nu putea mișca un deget. Mă rog, exagerez. Au fost și vremuri bune, sau bunișoare, numai că cele rele... au fost... capitale.

Din nou o ezitare. Poate că era tonul specific al altcuiva. Al cui oare?

– Înțeleg.

– Niciodată nu știai când o să se pornească din nou. Trebuia să fii atent la fiecare cuvânt pe care-l rosteai.

Rănile și înfrângerile suferite de mândria acestui copil trebuie să fi fost îngrozitoare, de nedescris. Mi-am adus aminte de imaginea evocată de

Hartley, a băieţaşului tăcut, cu faţa palidă. Biata Hartley! Ea fusese martora neajutorată a tuturor acestor grozăvii.

– Mama ta trebuie să fi suferit foarte mult, pentru tine şi alături de tine.

Îmi aruncă una din privirile lui fugitive, bănuitoare şi încruntate, dar curmă subiectul. Privit mai îndeaproape, arăta mai puţin frumos, sau poate că doar mai murdar şi mai neîngrijit. Avea tenul palid al celor cu păr roşu, dar pletele lungi, nepieptănate erau soioase şi ar fi avut nevoie de o baie. Faţa îi era îngustă, cu obrajii supţi, aducând oarecum cu un cap de lup. Ochii aveau o lucire luminoasă, rece, albastru-cenuşie (albastrul era puţin pestriţ şi stropit, ca una dintre pietrele mele), şi-i ţinea întruna mijiţi. Poate că era miop. Gura îi era mică şi drăguţă, buzele foarte puţin desfigurate de operaţie, iar nasul scurt, drept, ferm putea fi invidiat şi de o fată. Era cuviincios bărbierit, barba ivindu-i-se ici-colo, în punctuleţe strălucitoare de aur roşiatic, dar smocul mic negru care-i creştea în cicatrice, inaccesibil bărbieritului, arăta ca o mustaţă subţire, strâmbă. Evident, era stingherit de cicatrice şi şi-o atingea mereu. Mâinile îi erau foarte murdare, cu unghiile roase.

– Şi apoi, mai era şi povestea cu mine.

Nu ţineam să apar infatuat, dar doream să-l menţin la subiect.

– O, da, desigur, se ivea din când în când. Dar nu vreau să credeţi...

– Bănuiesc că ştii că am iubit-o foarte mult pe mama ta în tinereţe. Dar de atunci nu am mai văzut-o până când nu ne-am întâlnit pe neaşteptate aici...

– Cred că aţi găsit-o cam schimbată!

– Eu continui s-o iubesc. Dar între noi nu a avut niciodată loc o relaţie amoroasă.

– Pe mine asta nu mă interesează. Scuzaţi-mă, n-am vrut să mă exprim în felul ăsta, probabil că m-am ameţit. Am vrut să spun că nu-i nevoie să-mi povestiţi asemenea lucruri, nu mă interesează. Cred că nu sunteţi tatăl meu, şi cu asta basta. Totuşi, încă nu pot să-mi explic prezenţa dumneavoastră aici. Îi vedeţi, sau cum stau lucrurile?

– O, întâmplător!

– Dacă nu vă supără, aş prefera să nu le povestiţi...

– Despre tine? Nu, în ordine. După cum ţi-am spus, ţin încă mult la mama ta şi sunt foarte preocupat de soarta ei. Aş vrea s-o ajut. Nu cred că a înţeles mare lucru din viaţă.

– Mă rog, o viaţă e o viaţă.

– Ce vrei să spui cu asta?

– Nu se știe niciodată. Cele mai multe dintre vieți sunt mizerabile. Numai când ești tânăr te aștepți să fie altfel. Ea e o fantezistă, puțin mitomană, presupun că majoritatea femeilor sunt așa. Acum trebuie să plec. Mulțumesc pentru haleală.

– N-am de gând să te las încă, am spus râzând. Vreau să mai aflu și altele despre tine. Deci colegiul pe care-l urmai s-a desființat. Dar ce ți-ar plăcea să faci, dacă ai avea de ales?

– Mă gândeam uneori că mi-ar plăcea să lucrez cu animalele. Iubesc animalele.

– Nu vrei să te întorci la electrotehnică?

– O, asta am făcut-o doar ca să scap de acasă, am pus mâna pe o bursă și le-am spus la revedere. Nu, cred că dacă aș avea de ales, mi-ar plăcea să fiu actor.

O lovitură a șansei. Îmi venea să strig de bucurie.

– Actor? Ei, atunci aș putea să te ajut.

Roși brusc și-mi răspunse cu răspicată precizie:

– Nu pentru așa ceva am venit aici. Nu am nevoie de ajutorul dumneavoastră, și nu am venit să cerșesc. Am venit doar ca să pun o întrebare. Nu mi-a fost ușor. Sunteți o celebritate. Speram să-mi rezolv problema în alt chip, găsindu-i pe cei de la Societatea de adopțiune, dar n-am reușit. Nu doresc ajutorul dumneavoastră și nu vreau să mă insinuez în viața dumneavoastră. N-aș fi făcut-o nici chiar dacă mi-ați fi fost tată.

Se ridică, gata să plece, și m-am ridicat și eu. Aș fi vrut să-l iau în brațe.

– Foarte bine. Dar nu pleca încă. N-ai vrea să facem o partidă de înot?

– Înot? O... da.

– Bine, atunci odihnește-te puțin, o să înotăm ceva mai târziu, și după aceea luăm un ceai.

– Aș prefera să înot acum.

Am pornit-o prin iarbă, ignorându-l pe Gilbert care s-a ridicat respectuos în picioare când am trecut prin bucătărie, și după aceea am urcat pe stâncile dinspre mare și am ajuns în vârful „muntelui“ meu. Fluxul continuase să înainteze și marea ajunsese acum la vreo trei metri sub noi. Era mai liniștită decât fusese dimineață, și în lumina puternică a soarelui, apa era de un verde închis, semitransparent.

– Aici înotați? E minunat. Și se poate plonja. Ador să plonjez de la înălțime.

Nu era momentul unor avertismente plicticoase. De altfel, n-aș fi admis ideea că Titus poate întâmpina vreo dificultate sau că îi este teamă de mare.

– Da, ăsta-i locul cel mai bun.

Titus fremăta de nerăbdare.

– Dar n-am costum de baie.

– Nu face nimic, nu ne vede nimeni, și eu înot gol pușcă.

Își și dezbrăcase maioul cu Universitatea Leeds, dând la iveală o bogăție de păr creț, roșu-auriu. Acum sălta afară din pantalonii pe care și-i trăsese în jos. Simțind nevoia să râd de bucurie, am început să mă dezbrac cu aceeași grabă, dar abia apucasem să-mi deschei nasturii de la cămașă când plonjonul său perfect a despicat marea cu un plescăit care a împroșcat stânca lucitoare de la picioarele mele. După o clipă l-am urmat, cu răsuflarea tăiată de răceala apei, dar, după câteva momente, am început să mă încălzesc și să mă avânt.

Servitorul meu Opian venise să ne aducă prosoape. Părea să se fi retras discret, dar îl vedeam trăgând cu ochiul de după o stâncă, urmărind performanța lui Titus. Băiatul, desigur cu puțină ostentație, înota ca un delfin, grațios, jucăuș, o formă curbă fulgerând apa, săgetând-o alb, oferind subite întrezăriri de mâini și de călcâie, de umeri mobili, de fese palide, și o față udă, exuberantă, luminată de râs, încadrată de șuvițe ce atârnau ca ierburile de mare. Părul întunecat de apă își schimbase cu totul înfățișarea, devenise închis la culoare și lins, lipindu-i-se de gât și de umeri, modelându-i conturul feței, făcându-l să arate ca o fată. Conștient de acest efect, își scutura întruna capul, cu un gest fermecător, și își îndepărta de pe ochi și de pe frunte buclele grele, îmbibate.

Reușea acel craul lipsit de efort, pe care eu nu l-am stăpânit niciodată și, în exaltarea lui marină, se cufunda vertical, dispărând sub apă și reapărând în cu totul alt loc, cu un chiot de triumf. Și eu mă simțeam cuprins de o încântare la fel de nebună, iar marea era veselă și gustul apei sărate era însuși gustul speranței și al bucuriei. Râdeam, gâlgâiam apa din gură, scuipam, mă învârtejeam. Când mi-am întâlnit partenerul derviș-al-mării i-am strigat:

– Acum te bucuri c-ai venit la mine?

– Da, da, da!

Firește, n-a întâmpinat nici o dificultate să iasă din apă, cățărându-se pe stânca abruptă. La urma urmei, nu-l văzusem coborând pe turn ca o muscă? Eu am avut oarecare greutăți, ba chiar un moment mai penibil, dar am reușit să-l ascund de el. Era prea curând ca să încep să-mi pierd prestigiul și să-i par bătrân. Voiam să mă accepte în chip de camarad. După scăldat, a dormit la umbra unei stânci. Și după aceea, am luat un ceai substanțial. Și după aceea a consimțit să rămână peste noapte la mine, dar numai o singură noapte, urmând să plece a doua zi în zori. Între timp i-am confiscat și ascuns cele două sacoșe de plastic, ca nu cumva să-i vină ideea să o șteargă. M-am uitat în sacoșe, conțineau foarte puține lucruri: ustensile de bărbierit, rufărie de corp, o cămașă vărgată, cuviincioasă, o cravată, o pereche de pantofi și o haină de pânză foarte împăturită și mototolită. O pereche de butoni scumpi, într-o cutiuță de catifea. O ediție bilingvă, italiană și engleză, a poemelor de dragoste ale lui Dante, luxos legată și cu gravuri decoltate. Ultimele două articole m-au cam pus pe gânduri.

Desigur, Gilbert, perfect informat acum asupra identității musafirului nostru, era frământat de o curiozitate și o agitație pe care abia de și le putea înfrâna.

– Și ce-ai de gând să faci cu el?

– Așteaptă și ai să vezi.

– Foarte bine, îmi cunosc locul.

La sugestia mea, Titus și-a clătit părul cu apă rece. Uscat și pieptănat, s-a înfoiat, o masă compactă de cârcei spiralați roșu-castanii, iar înfățișarea lui se îmbunătățise simțitor. Seara își îmbrăcase cămașa curată, dar fără butoni. Gilbert i-a spălat pe ascuns maioul cu Universitatea Leeds.

Am luat cina, Titus și cu mine, la lumina lumânărilor. La un moment dat, a exclamat:

– Cât e de romantic!

Și amândoi am izbucnit în hohote de râs.

Se uita curios la Gilbert și la mult prea impecabila lui atitudine, dar n-a pus nici o întrebare. L-am informat vag:

– E un vechi actor, fără de noroc.

Explicația a părut să-l satisfacă pentru moment.

La masă am discutat despre teatru și televiziune. Mi-a descris cum a pus în scenă, la școală, *Admirabilul Crichton*. Era modest, dar neîncrezător în ce privește ambițiile lui actoricești.

– E doar o idee, mi-a spus.

Nu l-am presat în legătură cu această idee și nici cu altele. Dar am râs mult împreună.

S-a dus devreme la culcare și a dormit pe perne, printre maldărele mele de cărți din odaia de jos. Părea foarte interesat de cărți, dar și-a stins curând lumânarea (îl pândeam de pe scări). La micul dejun a acceptat să rămână să ia și prânzul cu mine. În timpul micului dejun i-am îngăduit mierosului Gilbert să ia parte la conversație. Nu voiam ca Gilbert să-i apară ca un mister demn de interes.

După această gustare de dimineață, l-am lăsat pe Titus liber să înoate și să exploreze ținutul spunându-i că eu sunt ocupat cu „scrisul". Am socotit că-i mai bine să nu-l copleșesc cu prezența mea și, în orice caz, aveam nevoie de timp de gândire. Titus părea foarte fericit și a zburdat băiețește, de unul singur. Îi urmăream de la fereastră aparițiile și disparițiile, cu un răscolitor amestec de afecțiune și invidie. În cele din urmă, s-a întors cu masa rătăcită, purtând-o ostentativ într-o singură mână, înălțată deasupra capului. A așezat masa pe iarbă și după aceea mi-a sugerat să mâncăm afară, lucru la care m-am împotrivit. (Sunt de acord cu domnul Knightley în ce privește mesele *al fresco*.) Între timp, Gilbert făcuse cumpărături și preparase, conform instrucțiunilor mele, o tocană cu salată de varză crudă, tocată.

La prânz, când m-am găsit din nou în *tête-à-tête* cu Titus, am hotărât că sosise momentul să stau serios de vorbă cu el. Mă săturasem să tot fac eforturi pentru a-i câștiga încrederea și a nu-l speria. Nervii începeau să-mi cedeze și doream să-mi cunosc soarta.

– Titus, ascultă-mă, vreau să-ți spun ceva foarte important.

Deodată păru alarmat și își lăsă mâna, cu palma desfăcută, pe masă, de parcă ar fi fost gata să sară și s-o ia la fugă.

– Vreau să rămâi aici, măcar pentru un timp. Am să-ți explic de ce. Vreau să te vezi cu mama ta.

Ochii i se îngustară și mai mult, buzele frumoase schițară un rânjet.

– Nu mă duc la ei.

– Nu-ți cer să te duci. Va veni ea aici.

– Așadar, le-ați spus. Mi-ați făgăduit să nu le spuneți nimic.

– Nu le-am spus. Îți dau doar o sugestie, îți fac o propunere. Dacă mama ta va ști că te afli aici, va veni. Nu-i nevoie să-l înștiințeze și pe el.

– O să-i spună. Întotdeauna îi spune totul.

– De astă dată n-o să-i spună, am s-o conving eu. Vreau să te viziteze aici. Și, în orice caz, ce-ar putea el face, chiar dacă ar afla? Va trebui să se prefacă mulțumit. N-ai de ce să te temi.

– Nu mă tem.

Fusese un început prost, eram încurcat și orbecăiam și, chiar în timp ce-i vorbeam, îl auzeam parcă pe Ben mârâind la ușă.

Titus răspunse îngândurat:

– Într-un fel, mi-e milă de Ben. Cred că nici el nu a înțeles mare lucru din viață, ca să folosesc fraza dumneavoastră.

– O viață e o viață, ca să folosesc fraza ta. Dacă ți-e milă de el, ar trebui să-ți fie mult mai milă de ea. S-a amărât foarte mult din cauza ta. N-ai vrea s-o vezi și s-o faci fericită?

– Nimic n-o poate face fericită. Nimic. Niciodată.

Finalitatea categorică a acestui răspuns era copleșitoare.

– Mă rog, poți încerca. Am adăugat cu o notă de exasperare: Nu-i omenește, față de ea, să n-o lași să afle ce s-a întâmplat cu tine.

– OK, atunci îi puteți spune că m-ați văzut.

– Asta nu-i de ajuns. Trebuie s-o vezi tu personal. Trebuie să vină aici.

Titus arăta azi și mai frumos, obrajii îi erau ușor arși de soare, iar părul moale, luminos îi încadra conturul osos al feței. Maioul oribil i se uscase, dar purta tot cămașa vărgată, deschisă la gât.

– Mi-ați spus că-i vedeți „întâmplător". Asta mi se pare ciudat. Ani de zile ați fost pentru ei „sperietoarea", dracul în persoană. Îmi aduc aminte de privirea ei deznădăjduită ori de câte ori se pomenea numele dumneavoastră. E posibil să vă fi *iertat*? În regulă, n-ați făcut nimic rău, dar înțelegeți ce vreau să spun. Vă duceți la ei în vizită și jucați bridge, sau cum se întâmplă?

– Nu, desigur că nu. El continuă să mă urască, așa cred, și Dumnezeu știe ce-i în mintea lui. Poate că nici el singur nu știe. Dar încep să cred că nu prea are importanță.

– Și de ce mă rog?

– Pentru că sper ca mama ta să-l părăsească.

– N-o să-l părăsească niciodată. Niciodată. Nu-i nici o speranță.

– În anumite împrejurări, o va face. Cred că ar face-o dacă ar ajunge măcar să conceapă asemenea posibilitate. Dacă ar izbuti să înțeleagă că e posibil, ar înțelege și că e ușor.

– Și unde să se ducă?

– La mine.

– Adică... o doriți?

– Da.

– Și deci vreți s-o conving pe mama mea să-l părăsească pe tatăl meu? Cred că glumiți. Îmi cereți cam mult în schimbul unui prânz și al unei cine.

– Și al unui mic dejun și al unui ceai.

– Sunteți un cinic.

Nu mă simțeam cinic. Tot ce ne spuneam părea fals, avea o înfățișare frustă, grosolană. Mă temeam ca, adoptând un ton prea grav, să nu-i provoc o reacție pripită. În același timp, trebuia să-l fac să-mi aprecieze seriozitatea. Faptul înnebunitor era că acum aveam în mână toate piesele soluției, dar voi reuși oare să le fac să se închege?

– Dragul meu Titus, nu vreau s-o convingi pe mama ta de nimic. Vreau numai s-o vezi, pentru că acest lucru îi va ușura mintea de o grea povară. Și vreau s-o vezi aici, pentru că numai aici va fi posibil s-o vezi.

– Deci urmează să fiu o momeală... un fel de... ostatic.

Era un lucru cumplit de aproape de adevăr, dar lăsasem deoparte ceva foarte important, de care îmi dădeam acum seama că ar fi trebuit menționat de la bun început.

– Nu, nu. Ascultă-mă cu atenție. Vreau să-ți mai spun ceva. De ce crezi că ți-am cerut să rămâi aici, în loc să te las să pleci?

– Pentru ca mama să vină la dumneavoastră pentru mine, așa încep să cred.

Aceste cuvinte mergeau atât de departe, încât abia de-am putut rosti un „nu“. Era adevărat într-un fel, dar într-un fel inofensiv, lipsit de nocivitate, ba chiar miraculos. Cum ne priveam unul pe celălalt, speram că s-ar putea ca și el să vadă dintr-odată lucrurile în această lumină. Dar Titus își menținea, poate că în mod deliberat, masca dură, bănuitoare. Am spus, susținându-i privirea și încruntându-mă de încordare:

– Da, doresc lucrul ăsta. Dar îl doresc și din cauza ta, prin tine, pentru tine, tu faci parte din tablou, acum faci parte din tot. Ești esențial.

– Ce vreți să spuneți?

– Te-am convins să rămâi aici pentru că îmi placi.

– O, vă mulțumesc.

– Și ai rămas pentru că și tu mă placi pe mine.

– Și mâncarea. Și înotul. OK.

– Ia-o în felul ăsta și, pentru moment, dă-i un aer cât mai ipotetic. Tu ești în căutarea unui tată. Eu sunt în căutarea unui fiu. Ce-ar fi să cădem la o învoială?

Refuză să se arate impresionat sau tulburat.

– Cred că ideea asta cu fiul v-a venit acum, pe loc. În orice caz, eu sunt în căutarea tatălui meu, adevărat, și nu pentru c-aș avea nevoie sau mi-aș dori unul, ci doar ca să-mi astâmpăr o mușcătoare curiozitate, care m-a urmărit toată viața.

Cert, nu era nici pe departe ceea ce mă așteptasem eu să fie, deși nu știu de ce mă așteptasem la un nătâng. Poate că ceva din relatările disperate ale lui Hartley în legătură cu el îmi sugeraseră asemenea imagine. Era un băiat inteligent și atrăgător și aveam de gând să fac pe dracu-n patru ca să pun mâna pe el. Întâi să pun mâna pe el, și pe urmă pe maică-sa.

– Mă rog, mai gândește-te. E o propunere în ceea ce mă privește, e una extrem de serioasă. Vezi tu... într-un chip curios... din cauza vechii relații dintre mine și mama ta... mă simt distribuit în rolul de tată al tău. Știu că-i un nonsens, dar tu ești destul de inteligent ca să înțelegi acest nonsens. Ai fi putut să fii și fiul meu. Eu nu sunt un oarecare. Soarta ne-a făcut să ne întâlnim. Și ți-aș putea fi de mare ajutor...

– Nu am nevoie nici de banii dumneavoastră, nici de blestemata dumneavoastră influență. Nu pentru asta am venit aici!

– Mi-ai mai spus, și e un stadiu pe care l-am depășit, așa încât acum termină cu astea! Eu vreau s-o smulg pe mama ta și s-o fac în sfârșit fericită, ceea ce ție ți se pare imposibil, iar eu găsesc că e posibil. Și vreau ca tu să faci parte din scenă. De dragul ei. De dragul meu. Să fii în scenă. Nu-ți sugerez mai mult de atât. Ai libertatea să confabulezi cât îți place.

– Vreți să spuneți că o să ne luați pe amândoi de aici și o să plecăm să locuim într-o vilă în sudul Franței?

– Da. Dacă-ți face plăcere. De ce nu?

Scoase un chiot exploziv, apoi, cu un gest teatral, își întinse mâinile, care erau mai curate acum.

– O iubiți?

– Da.

– Dar nu o cunoașteți.

– Lucrul straniu, dragul meu băiat, este că o cunosc.

– Bine, rosti Titus și, în sfârșit, în ochii lui se ivi o privire de admirație. Hai să presupunem că o veți chema... să vină aici să mă vadă...

Stăteam în vegetația înaltă, de un verde luxuriant, care tocmai dădea în floare, flori pufoase, rozalii. Iarba era răcoroasă și foarte uscată și scârțâia ușor când mă mișcam. Mă aflam la liziera pădurii, în capătul cel mai îndepărtat al cărării, la același nivel cu grădina bungalow-ului Nibletts. Țineam în mână o oglindă. Hartley tocmai ieșise în grădină.

Titus nu făgăduise încă nimic pentru viitor. Tratase întreaga chestiune cu un cinism afectat și nu-mi îngăduise să întrezăresc nici un licăr al emoțiilor care, fără îndoială, se ascundeau îndărătul acestei măști. Pretindea că privește totul ca pe o glumă, un joc, în orice caz ca pe ceva ce acceptase doar pentru a mă îndatora pe mine, pentru nostimada lucrului respectiv, pentru „a vedea ce-o să se întâmple". Consimțise să rămână la mine „din moment ce n-avea ceva mai bun de făcut" și „să-i spună bună ziua" mamei sale. Cu toate că, adăugase el, pe un ton mai sumbru, era absolut convins că n-o să vină. Asta rămânea de văzut; și, de asemenea, nu mi-era deloc limpede ce simțea băiatul pentru Hartley, după toți acești ani în care ea îi „ținuse partea" lui Ben, pentru că „așa trebuia să facă". Unde și în ce fel putea figura iertarea în această scenă? Milă, loialitate, dragoste? Nu mă amestecam oare în ceva odios? Oricum, în ceva imprevizibil. Ceea ce-mi susținea curajul era o vână de optimism pe care o generase nebunește însuși Titus cu imaginea acelui trio trăind fericit în sudul Franței! Dacă el o să mă sprijine, și ea o să vină, atunci se va produce, pentru noi toți, o extraordinară relaxare spirituală, asemănătoare acelui neașteptat extaz de care se lăsase cuprins Titus când se cufundase în mare. O voi face fericită, o voi face. Și îl voi face și pe el fericit, și liber și plin de succes.

Se mai ivise o chestiune între noi după ce Titus consimțise să fie, așa cum se exprimase din nou cu cinism, „ostatic". După ce acceptase să mai rămână „pentru un timp", dacă eu o doream, l-am întrebat pe un ton indiferent, obraznic:

– Asta înseamnă că nu te așteaptă nimeni pe nicăieri. Vreo fată, sau așa ceva?

Mi-a răspuns destul de rigid:

– Nu. A existat cineva. Dar s-a terminat.

M-am întrebat: „A venit oare la mine mânat de singurătate, de disperare? Și dacă e așa, atunci asemenea stare n-o să-l facă mai receptiv la propunerile mele... la dragostea mea?“

Era în seara aceleiași zile. Părea lipsit de sens să mai aștept. Îi schițasem lui Gilbert în linii mari planul meu, deși o bună parte din el îl ascunsesem până și de Titus. Gilbert, urmând să joace acum rolul-cheie la care mă gândisem mai de mult, gusta întreaga dramă în chip rușinos. Așteptasem, ascuns în pădure, aproape un ceas, până când Hartley își făcu, în sfârșit, apariția. Cât despre domn, nici urmă.

Un moment am pândit-o în tăcere. Purta aceeași rochie galbenă cu floricele cafenii și, pe deasupra, un șorț larg, albastru. Mergea cam greoi, cu umerii aduși, bărbia în piept, mâinile adânc înfundate în buzunarele șorțului. Veni înspre capătul grădinii și rămase locului un timp, ca un animal, uitându-se, inexpresiv, la iarbă. După aceea își înălță capul și privi la mare, simbolul unei libertăți inaccesibile. Apoi își scoase o mână din buzunar și își atinse fața. Probabil că plângea. Simțeam că nu mai pot să îndur.

Cu multă grijă, am luat oglinda din buzunar și, aplecându-mă în față, am înclinat-o ca să prindă razele soarelui. Mica pată luminoasă și mobilă, ca o minusculă făptură vie, apăru deodată pe coasta dealului, chiar la poalele grădinii. Aveam grijă s-o țin la depărtare de casă. Am plimbat pata de lumină strălucitoare încet, pe deal, către picioarele lui Hartley; și într-o clipă am știut că-și dăduse seama ce însemna. Era o farsă pe care ne-o jucam unul altuia în timpul verii, în copilăria noastră. Un moment, i-am trimis lumina drept în față, apoi am început să-i indic drumul, trasând o traiectorie de lumină prin iarbă, în direcția pădurii.

Hartley privi spre mine. M-am lăsat în genunchi și am fluturat încet o ramură de soc, încărcată cu flori de culoarea untului. Hartley făcu un gest, ducându-și mâna la gât. Apoi se întoarse și intră în casă. Aproape că am strigat de dezamăgire, dar pe urmă mi-am dat seama că s-a dus ca să se asigure ce face Ben, sau pe unde se află. Poate că se îndeletnicea cu consolidarea obiectelor de porțelan. Am așteptat timp de un minut chinuit și apoi am văzut-o reapărând, fără șorț, după care a alergat la gardul de pari, s-a aplecat pe sub sârmă și a venit fugind prin iarbă, către mine.

M-am retras câțiva pași, într-o poieniță de sub un frasin. O creangă masivă fusese smulsă din copac de către o vijelie de iarnă, și prin despicătura astfel

creată răzbeau razele soarelui iluminând un tufiș de trandafiri sălbatici, cu flori pale, și o învălmășeală de ciuboțica-cucului și piciorul-cocoșului. Stăteam lângă frasinul al cărui trunchi cenușiu, cu coaja groasă, netedă, îmi aducea în minte o amintire evazivă din copilărie, legată de Hartley. O vedeam acum croindu-și drum, dând la o parte talgerele plate ale florilor de soc. Într-o clipă se găsi alături de mine, și am observat cum, instinctiv, evita pata de soare de sub copac.

Am înlănțuit-o în brațe și mi-a îngăduit s-o cuprind, rămânând însă rigidă, cu capul plecat. Mi-am plimbat mâna pe spatele ei, lipind-o și mai mult de mine, simțindu-i căldura dulce a trupului, atingându-i genunchii cu genunchii mei. Suspină și își întoarse capul într-o parte, dar brațele încă îi atârnau inerte. Căldura trupului ei, sub pânza subțire a rochiei, mă făcu să închid ochii și aproape să uit de planul meu, de urgența lui.

– Oh, Hartley, dragostea mea...

– N-ar fi trebuit să vii.

– Te iubesc.

M-am așezat la piciorul copacului, sprijinindu-mă de tulpină, și am tras-o jos, lângă mine. Aș fi vrut s-o văd zăcând relaxată, cu capul pe pieptul meu.

– Vino! Stăteam de multe ori așa, îți aduci aminte?

Dar se împotrivea. În lumina adumbrită, i-am văzut sânii presând năsturașii corsajului, gata să plesnească, atât de plăcut, atât de asemănător cu vechea ei imagine, de parcă cine știe ce duh vrăjit al pădurii o întinerise din nou.

Îngenunche lângă mine, încleștându-mi o mână, și privindu-mă fix, cu ochii ei mari, întunecați. Pe urmă, impulsiv, tandru, îmi ridică mâna și își lipi buzele de ea.

Gestul acesta m-a mișcat și m-a răscolit până-ntr-atât, încât m-a readus în fire. Chestiunea presantă era să o iau de acolo, și nici măcar nu începusem încă să-i vorbesc.

– Hartley, micuța mea, mă iubești, o, cât sunt de fericit! Dar, ascultă-mă, trebuie să-ți spun ceva. El unde e?

– E plecat. Tocmai am intrat înăuntru ca să mă asigur. Vai, dar n-ar fi trebuit să vii...

– Unde a plecat? Pentru cât timp?

– S-a dus la cineva în legătură cu un câine. O să dureze câtva timp.

– Un câine?

– Da. E un drum lung până la ferma Amorne. Și fiind o vreme atât de frumoasă, a hotărât să meargă pe jos.

– Pe jos? Credeam că-i infirm... are un picior rănit...

– Piciorul e țeapăn, îl îngreunează la mers, dar îi place să meargă pe jos și exercițiul îi face bine. Știi, a apărut un anunț la prăvălie, voiau să arunce un câine dacă nu găseau vreun amator să-l ia, un câine ciobănesc scoțian, mare, nu un pui. Nu-i bun la paza oilor. Și ne-am gândit să-l vedem. I-am chemat la telefon și păreau foarte drăguți, o familie Arkwright.

– Ah... Arkwright. Dar văd că tu nu te-ai dus... ai hotărât să rămâi acasă în eventualitatea că aș veni eu...

– Ben a zis că-i mai bine să nu vin și eu, m-aș atașa imediat de câine, or el preferă să hotărască singur. E un risc să iei un câine care nu mai e pui...

– Hartley, ascultă-mă! S-a întors Titus. E acasă la mine.

Aproape că se rostogoli în iarbă și-și retrase mâna dintr-a mea.

– Nu!

– Da. Nu vrea să-l vadă pe el... numai pe tine... ține foarte mult să te vadă. Vino, vino repede!

– Titus... dar cum de-a ajuns la tine...? O, ce curios, ce *îngrozitor*...

– Credeam c-ai să te bucuri.

– Dar de ce să vină la *tine*... oh, Dumnezeule, ce să mă fac?.... ce să mă fac?...

Devenise dintr-odată un copil plângăcios, zăpăcit.

– Vino să-l vezi, haide, *scoală-te*. Am ridicat-o în picioare. Ce se întâmplă? Nu vrei să-ți vezi fiul? Nu găsești minunat că s-a întors?

– Da, e minunat... dar eu trebuie să rămân aici... zi-i să vină aici. Și nu cumva să spună că a fost cu tine...

– Nu vrea să vină aici, tocmai asta-i! Haide, Hartley, încetează să te comporți ca o somnambulă, mișcă-te, acționează! N-o să vină aici, știi bine. Vino odată, te așteaptă. Va fi destul timp să-l vezi până când se întoarce Ben. Ne așteaptă o mașină la poalele dealului.

Am început s-o trag către câmpie și potecă, dar mi-a opus rezistență, așezându-se din nou, înnebunitor, pe jos.

– Spune-mi, Titus... este...?

– Hai, grăbește-te! Dacă vrei ca Titus să nu spună că m-a văzut, atunci ar fi mai bine să-i ceri chiar tu lucrul ăsta.

Acest argument, destul de vag, păru să o impresioneze sau, oricum, să-i stârnească panică.

– Bine, dar stau numai câteva minute, și va trebui să mă aduci imediat înapoi.

– Da, da, da... – am tras-o din nou în picioare.

– Și trebuie să o luăm prin pădure, s-ar putea să ne vadă cineva...

– Credeam că nu cunoști pe nimeni aici! Acum grăbește-te!

Am coborât pe cărarea din pădure. Era întunecoasă și, pe alocuri, năpădită de hățișuri, așa încât ne împleticeam întruna, biciuiți de crengi, agățându-ne în mărăcini și poticnindu-ne mereu de puieții care creșteau la întâmplare, în mijlocul drumului. Stupida stângăcie a înaintării noastre mă făcea să-mi vină să țip. Trupul lui Hartley, mișcându-se pe lângă al meu, se smucea, greoi, de parc-aș fi tras după mine o stivă de lemne.

Am ieșit pe drumul de pe țărm, mânjiți și răsuflând gâfâit. Gilbert își parcase Volkswagen-ul chiar la marginea ierbii. Când ne-a văzut apărând, a pornit motorul și a tras mașina în dreptul nostru.

Câteva zile de vacanță la mare îl transformaseră complet pe Gilbert. Arăta mai tânăr, în formă, până și buclele lui albe erau mai libere și mai naturale. Își cumpărase de la Magazinul Pescarilor pantofi de pânză, pantaloni ușori de doc și o jachetă largă de bumbac, pe care o purta acum peste o cămașă albă. Renunțase la fardul deplorabil al obrajilor. Erau zile frumoase pentru Gilbert. Se simțea util. Mă ajuta să cuceresc o femeie, alta decât Lizzie, și se angajase într-o aventură la care participa și un băiat fermecător. Ochii îi străluceau de vitalitate și curiozitate. Am ajutat-o pe Hartley să intre pe bancheta din spate și m-am așezat lângă ea, încercând să-i văd pe fiecare dintre ei prin ochii celuilalt. Gilbert apărea ca un gentleman chipeș, bine hrănit, înstărit, venit în vacanță. Rolul „feciorului“ fusese acum schimbat cu rolul proprietarului de yacht. Dar nu, nu-mi puteam imagina cum o vedea Gilbert pe draga mea sau cum se așteptase să arate „unica iubire“.

– Ți-l prezint pe prietenul meu, domnul Opian. Doamna Fitch. Pornește, Gilbert!

Când mașina porni în viteză pe drumul de pe țărm, Hartley se întoarse spre mine, dar nu rosti un cuvânt. Probabil inconștient, își ținea mâna încleștată de mâneca hainei mele. Eu ședeam relaxat, mulțumit să-i simt atingerea degetelor și a genunchiului. Ochii ei căpătaseră nuanța violetă, iar fața avea acea expresie de stranie încordare care, în tinerețe, îi dădea un

atrăgător aer de sălbăticie. Acum, îi dădea un aer de nebunie. M-am pomenit zâmbind bucuros, din pricina senzației de siguranță pe care mi-o dădea mașina închisă și din pricina vitezei. Mă copleșea încrederea unei evadări reușite. Îi zâmbeam lui Hartley ca un smintit.

Când mașina a oprit la digul rutier, nu i-a venit să coboare.

– Știe că sosesc? N-ar putea să vină el aici, la mașină?

– Hartley, iubito, fă ceea ce-ți spun eu.

După ce am scos-o afară, Gilbert a condus mașina mai departe, așa cum fusese instruit să facă. A dispărut după colț, în direcția hotelului Raven.

Îi cerusem lui Titus să stea în bucătărie, dar când ne aflam la jumătatea drumului pe dig, a deschis ușa din față.

Mintea mea fusese atât de absorbită de detaliile mecanice ale planului pe care-l făurisem, încât nu reflectasem nici un moment la aspectele acestei întâlniri. Intențiile mele se avântau mult mai departe, iar speranțele se închegau în mozaicul unui viitor mult mai puțin neplăcut. Acum, însă, eram proiectat brusc în prezent și năpădit de simțul confuz și alarmant a ceea ce pusesem la cale.

De îndată ce l-a văzut pe Titus, Hartley s-a oprit locului și chipul ei a suferit o transformare teribilă. Gura i s-a căscat și i s-a lăsat urât în jos, de par-ar fi fost gata să plângă, pleoapele i s-au închis pe jumătate, iar fruntea a căpătat acea înfățișare brăzdată, pe care i-o mai văzusem cândva; numai că toate aceste prefaceri nu păreau datorate șocului sau unei triste bucurii covârșitoare, ci exprimau vinovăție și implorare. În același timp și-a întins inconștient mâinile, dar nu ca pentru o îmbrățișare, ci ca pentru o rugă.

Am remarcat toate acestea într-o clipită și m-am simțit *rănit*, aș fi vrut să-i strig „Oprește-te, oprește-te!“ Aș fi dorit să intervin, din milă, ca în cazul unei încleștări între doi combatanți de forțe inegale. Dar fusesem exclus din scenă. Titus îi ieși în întâmpinare, încruntându-se, cu un aer bărbătesc și ochii foarte mijiți, hotărât să fie dur, calm și să nu dea la iveală nici o emoție. Totuși, nu reușea să-și ascundă starea de spirit, trădând prin fiecare gest, chiar și prin felul în care mergea, că era gata să ridice o femeie prosternată. Veni spre Hartley și o luă de braț destul de brutal, împingând-o spre ușă. L-am văzut cu mâinile pe spatele ei, îmbrâncind-o peste prag. M-am grăbit să-i urmez.

Când am intrat, erau prinși în discuție, stând în picioare în hol și am avut simțământul: „asta nu seamănă a mamă și fiu“. Și totuși, de ce nu? Relațiile

de familie sunt adeseori stângace, ciudate. Sau poate că Hartley nu a reușit niciodată să-i *devină* mamă, nu i s-a îngăduit așa ceva? Dar ce-și *puteau* spune?

– Noi n-am știut unde ești, unde ai plecat, am încercat și am tot încercat să te regăsim, am încercat, am întrebat...

Îi vorbea ca și cum Titus ar fi acuzat-o că nu reușise să-l găsească.

– Da, da, sunt bine, mă simt foarte bine, sunt bine, răspunse el unei întrebări care nu-i fusese încă pusă.

– Ești bine și-ți vezi de munca ta, sau ești încă... unde locuiești?

– Sunt șomer și nu locuiesc nicăieri.

– Am lăsat adresa noastră pe la cunoscuți, în caz că tu n-o mai aveai, în caz că ai fi vrut să te întorci. Și eu am scris o scrisoare...

– E în ordine, Mary, e în ordine...

Ca să curm această conversație, pe care o găseam înfiorătoare (și nu suportam să-l aud liniștind-o și numind-o „Mary"), am întrebat:

– De ce nu intrați în bucătărie? Vreți să beți ceva?

Eu simțeam nevoia unei băuturi și, în locul lor, aș fi dorit nebunește așa ceva, dar nici unul din ei nu părea să simtă asemenea nevoie și, de fapt, mi-au ignorat, cu totul întrebarea.

Titus intră în bucătărie și Hartley îl urmă; se așezară la masă, ținându-se de marginile ei și uitându-se unul la celălalt cu chipuri frământate. Fața lui Hartley exprima implorare timidă și teamă, a lui, un soi de milă rușinată și dezgustată. Plutea prea multă suferință în acea încăpere, se percepea ca o barieră fizică. Stăteam urmărindu-i, dorind să-i ajut, să-i întrerup.

– N-ați vrea să mâncați ceva? Haideți să luăm cina împreună, da? Să discutăm...

Titus spuse:

– Bineînțeles că am avut tot timpul adresa voastră.

Hartley spuse:

– Nu trebuie să rămân aici. N-ai vrea să vii la noi? Dar nu trebuie să spui c-ai fost aici. Ți-ar plăcea să...

Titus scutură din cap. Ea continuă:

– Ben nu știe că ai venit, e plecat, s-a dus la o fermă ca să se intereseze de un câine.

– De un câine?

– Da, ne-am gândit să luăm un câine.

– Ce rasă?

– Ciobănesc scoțian.

– Și-o să vină înapoi cu câinele?

– Nu știu.

În sfârșit, găsiseră ceva ce semăna cu un subiect de conversație.

Mă plictisisem să fiu invizibil și inaudibil pentru ei, așa încât am *strigat*:

– Luați o băutură, mâncați ceva!

Titus făcu un semn de refuz cu mâna, în direcția mea, fără să-mi arunce măcar o privire, apoi îi spuse lui Hartley:

– Vino dincolo.

Ea îl urmă în cămăruța roșie, iar el îmi trânti ușa în nas.

Am hotărât, destul de târziu, că era mai bine să-i las singuri. Mai cu seamă că, acum când Hartley se afla la mine, trebuia să ticluiesc în amănunt mișcarea următoare, periculoasă și decisivă. Am mai rămas un moment în hol, meditând. Apoi am alergat sus în salon și am scos niște hârtie de scrisori. Găsisem într-un sertar un teanc de hârtii ce purtau antetul *Capul Shruff*; era, probabil, hârtia de scrisori a doamnei Chorney. Pe o filă lucioasă, desprinsă din teanc, am scris:

Dragă domnule Fitch,

Vreau doar să te anunț că Mary se găsește aici, cu mine, și Titus de asemenea.

Al dumitale, sincer,

Charles Arrowby

Am vârât epistola într-un plic și am ieșit în fugă din casă.

Am rămas puțin surprins când m-a întâmpinat o seară caldă de vară, în plină desfășurare. Poate că în casă era rece, poate că mie mi-era rece, poate simțeam că scurgerea obișnuită a timpului ar fi trebuit să se oprească în loc.

Iarba, de cealaltă parte a drumului, mișuna de smaralde verzi, iar stâncile, care-și scoteau colții ici-colo prin iarbă, erau orbitor bătute în diamante. Aerul cald mă întâmpina în unde îmbălsămate de mirosul reavăn al pământului, al vegetației, al florilor.

Am alergat pe dig, apoi de-a lungul drumului de coastă, în direcția turnului și a hotelului Raven, pe urmă am dat colțul spre partea unde golful devenea vizibil. Aici, conform dispozițiilor mele, Gilbert își parcase mașina. Nu voiam să fie la vedere, pentru cazul în care voi fi nevoit, mai târziu, s-o

mint pe Hartley.Gilbert ședea pe o stâncă și contempla apa iluminată într-un albastru strălucitor. Când mă zări, sări și veni către mine.

– Gilbert, ia scrisoarea asta și depune-o imediat la Nibletts, știi, ultimul bungalow din șir.

– OK, conașule. Cum merg lucrurile?

– În ordine. Hai, fii bun și pleacă imediat. Și pe urmă întoarce-te și așteaptă-mă tot în locul ăsta.

– Și eu când îmi iau cina? N-aș putea intra în casă?

Gilbert, plesnind de curiozitate, ar fi vrut grozav să-și caute de lucru prin odăi. Dar eu n-aveam nevoie de el.

– Nu, încă nu. Cumpără-ți mai bine un sendviș la „Leul Negru“ și pe urmă întoarce-te aici. Nu știu încă exact ce-o să se întâmple.

– Nici un fel de violență, sper?

– Sper și eu. Acum, valea!

– Dar, conașule...

– Pleacă!

– Pot să iau și-o băutură la cârciumă, mi se scurge inima după un pahar...

– Da, dar să nu te întinzi, nu mai mult de patru minute.

Privind mutra nemulțumită a lui Gilbert, mi-am amintit cu neplăcere de Freddie Arkwright. Și acum, Arkwright ăștia se răspândiseră peste tot și îl captaseră și pe Ben.

Am alergat îndărăt, și mașina m-a depășit pe drum. Am intrat în casă (casa era rece), m-am dus în bucătărie și mi-am turnat o jumătate de pahar de sherry sec. N-am încercat să ascult la ușa cămăruței roșii. Am ieșit din nou pe iarbă și am urcat până la o stâncă de unde puteam vedea marea, m-am așezat și am început să-mi sorb băutura.

Până aici, toate bune. Dar cum avea să reacționeze Hartley când am să-i pun sula în coastă? Și ce-o să facă Ben când o să-mi citească biletul? Oare când o să-l vadă? Dacă mergea pe jos până la ferma Amorne și îndărăt, adăugând încă o jumătate de oră pentru examinarea câinelui, însemna să ajungă la Nibletts pe la nouă și jumătate. Acum era opt și ceva. Mi-am adus aminte că mi-era foame. Băutura îmi sporise neastâmpărul. Dar dacă afurisiții ăia de Arkwright îl conduceau acasă cu mașina, s-ar putea ca Ben să ajungă pe la opt și jumătate. Pe de altă parte, dacă venea pe jos cu câinele, s-ar fi putut să nu sosească înainte de zece. Ce naiba-l apucase deodată să-și ia un câine? Voia să-l asmută împotriva mea?

După ce am reflectat un timp, am ajuns la concluzia că nu avea mare importanță ora la care s-ar fi întors Ben, pentru că, după toate probabilitățile, în noaptea asta n-o să întreprindă nimic. Va aștepta, la început va aștepta ca Hartley și Titus să vină acasă, și apoi va scrâșni din dinți. Mi-l imaginam rumegându-și, cu o sumbră satisfacție, furia crescândă. Era un om neplăcut.

Mi-am terminat paharul de sherry și am intrat în casă. Din cămăruța roșie, continua să răzbească murmur de glasuri. Mi-am spus că, cu cât discutau mai mult, cu atât mai bine. Fiecare minut care trecea ar fi putut să-i apropie tot mai mult și, totodată, scurta răstimpul primejdios. Când o să li se facă foame, probabil că or să se arate. Dar erau, desigur, prea agitați ca să mai simtă foame.

În ciuda temerilor care mă frământau, eu eram flămând. Un timp, am ronțăit biscuiți sărați cu măsline, apoi am răzuit restul de tocană turnându-l într-o farfurie, cu care am ieșit în aer liber, luând și un pahar de vin alb, și m-am așezat iar cu fața la mare. Mă găseam într-o stare de spirit foarte ciudată, aţâţat, nervos, puțin beat, dar cu mintea limpede.

Foarte curând l-am auzit pe Titus chemându-mă. Evident, nu se îndura să mă strige „Charles!“ sau „Domnule Arrowby!“, dar a repetat de câteva ori: „Hei, se aude?“, chemare urmată de niște ululuituri imperioase, ca de bufniță.

Întâi m-am gândit să-i ignorez strigătele, dar pe urmă mi-am spus că-i mai bine să răspund, deși era încă mult prea devreme ca să fi venit Ben. M-am întors cu pași șovăielnici pe pajiște, ducându-mi farfuria și paharul.

Titus și Hartley stăteau în ușă, fața ei purtând aceeași expresie doborâtă și speriată, pe care ajunsesem să i-o cunosc atât de bine. Titus mi se adresă:

– Uite ce-i, Mary e de părere că ar fi bine să plece. I-am spus că mai are destul timp, dar insistă să plece acum. OK?

– Poți să-mi pui la dispoziție mașina *chiar acum*? întrebă Hartley.

Vorbea pe un ton aproape mânios.

– M-am uitat în jur și n-am văzut-o, adăugă Titus. Iar ea e foarte necăjită.

– Nu-i nici un motiv să fie necăjită, am precizat eu. Am intrat în bucătărie și amândoi m-au urmat. N-ați vrea să luați cina?

– *Trebuie* să plec, stărui Hartley.

Întrevederea ei cu Titus, oricum o fi decurs, se terminase, și acum sosise timpul dominat de soțul barbar, a cărui sclavă era, și care reușise să i-l scoată

până și pe Titus din minte. Vechea panică pusese din nou stăpânire pe ea. Cât de mult uram expresia de spaimă sălbatică, aproape implacabilă, de pe chipul ei. O urâțea, în timp ce în pădure, când îmi sărutase mâna, arătase frumoasă.

Titus interveni:

– Haide, unde-i mașina, trebuie să plece acasă.

Fără îndoială, Titus uitase că misiunea lui era s-o rețină pe Hartley la Capul Shruff. Sau, mai curând, se contaminase și el de frică. Probabil că în explicațiile pe care i le dădusem lui Titus uzasem de prea mult tact, fusesem prea vag. Nu-i spusesem tot ce-mi frământa mintea, în parte pentru că nu fusesem sigur cum avea să reacționeze. Îl asigurasem doar că Hartley va dori să rămână la mine, și că el urma să mă ajute s-o conving. Acum, însă, îmi dădeam seama că ar fi trebuit să fiu mult mai explicit.

– Nu-i nevoie să pleci, am zis.

– Și așa am stat mai mult decât avusesem de gând, răspunse Hartley. El a spus că o să se întoarcă pe la nouă și jumătate, dar s-ar putea să revină mai curând. Așa încât, *te rog*, trebuie să plec, chiar în minutul ăsta.

– Nu-i nevoie să pleci. L-am trimis pe Opian cu un bilet în care l-am anunțat pe Ben că te afli aici cu Titus, ca să nu fie îngrijorat, și probabil că va veni aici. Și pe urmă Gilbert o să vă ducă pe toți acasă.

Titus scoase un fluierat. Își dăduse seama pe loc de enormitatea celor ce săvârșisem.

Lui Hartley îi trebui un moment ca să înțeleagă.

– Vrei să spui... vrei să spui... că i-ai spus lui, i-ai spus lui în mod deliberat... oh, ticălosule... oh, nebunule... nu știi... nu știi...

Lacrimi de furie și de disperare îi țâșniră în ochi și își întoarse spre mine fața aprinsă. Am făcut un pas îndărăt. Apoi, continuând rolul pe care mi-l însușisem, dar vorbind în același timp cu sinceritate, am adăugat:

– Hartley, nu trebuie să fii atât de înspăimântată de el! M-am săturat până peste cap de atitudinea ta față de omul ăsta mârșav. De ce simți nevoia să-l minți tot timpul? De ce naiba n-ai voie să fii aici cu Titus, e lucrul cel mai natural și mai onest!

Titus îi aruncă lui Hartley o privire plină de interes și grijă, apoi se uită la mine ironic.

– Și l-ați *invitat* aici? Dumnezeule! Apoi adăugă: Desigur, n-a văzut încă biletul, pentru că n-a avut timp să se întoarcă acasă.

Hartley, privindu-și ceasul, își dădu seama de acest lucru.

– Da, probabil că încă nu l-a văzut, și nu trebuie să-l vadă! Dacă plecăm imediat, avem timp să-l luăm înainte de a-l vedea. Și atunci totul va fi în regulă. *Nu trebuie* să vadă biletul! Te rog, trebuie să plecăm imediat, mașina, mașina!

Am răspuns cu un calm înnebunitor:

– Îmi pare foarte rău, dar mașina nu e aici. E la garajul de la hotelul Raven, avea o defecțiune la motor.

– Și când se întoarce? întrebă Titus.

– Nu știu, sper că destul de curând.

– Am putea să le telefonăm.

– Nu avem telefon.

Hartley se porni să strige:

– Trebuie să plec, trebuie să plec, trebuie să plec, dacă fug, aș putea ajunge încă la timp ca să...

– Am să fug eu în locul tău, se oferi Titus.

– Ai să stai aici, i-am spus, privindu-l poruncitor. Hartley, te rog așază-te aici la masă și încetează să te comporți ca o femeie dementă. Mașina va sosi probabil dintr-un moment în altul. Dar, ascultă-mă, nu vreau să te întorci acolo, nu vreau să te întorci la el, în casa lui. Vreau să rămâi aici, să rămâi aici *cu Titus și cu mine*.

I-am aruncat lui Titus o privire plină de tâlc. Simțeam că inoculez rațiune în mintea ei.

Hartley se așeză. Se uita de la mine la Titus cu o privire de animal hăituit. M-am așezat și eu lângă ea. Tremura toată, dar în ochii ei terorizați mi s-a părut că deslușesc o mijire de înțelegere. Se crease brusc o atmosferă de criză.

– Vrea să se întoarcă, spuse Titus. Și eu mă întorc cu ea. Așa am hotărât.

Am replicat, încercând din răsputeri să câștig timp:

– Nu, nu, amândoi veți rămâne aici. Hartley, draga mea, Ben o să știe unde ești, n-o să se teamă că te-ai înecat. Va veni aici ca să-l vadă pe Titus. Titus stă aici, locuiește aici. Titus, n-ai să-mi spui că dorești într-adevăr să te întorci acolo, nu-i așa?

Băiatul, vizibil mâhnât, repetă:

– Ea dorește să se întoarcă. Nu vrea ca Ben să vadă scrisoarea. Avem încă suficient timp să intervenim. Pot să dau o fugă până acolo în douăzeci de

minute. E în spatele satului, nu?

– Oh, du-te, te rog, te rog, strigă Hartley, du-te acum, ușa e descuiată, poți imediat...

– Sau mai bine să dau o fugă până la hotel? Ce-i mai aproape?

I-am spus lui Titus:

– Vreau ca Ben să citească scrisoarea. Și voi amândoi rămâneți aici. Suntem cu toții sclavii omului ăstuia? Vreau s-o eliberez pe mama ta din colivie.

Hartley scoase un strigăt de jale.

– De ce vreți să citească scrisoarea? întrebă Titus. Eu nu pot să înțeleg toate astea, e ca un fel de complot.Mi-ați exprimat speranța dumneavoastră că ea va dori să mă vadă aici, și așa mai departe. Dar nu m-am gândit că aveți intenția să răsturnați întregul sac de înșelăciuni în capul ei.

– Nu, nu!

Hartley sări în picioare și se repezi spre ușă.

M-am năpustit după ea și, înșfăcând-o de umăr, am apucat pânza rochiei, care s-a rupt ușor. Când a simțit rochia rupându-i-se, s-a oprit. Pe urmă s-a întors la masă și s-a așezat din nou, îngropându-și fața în mâini.

Titus interveni din nou.

– Uitați-vă ce-i, mie nu-mi plac toate astea. Nu o puteți reține aici împotriva voinței sale.

– Vreau să ajungă în stare să ia o hotărâre liberă.

– Liberă? Nu poate, răspunse Titus. A uitat de mult ce înseamnă libertatea. Și apoi, dacă o rețineți aici, va fi mult prea speriată ca să poată gândi măcar. Dumneavoastră nu știți ce înseamnă asta, s-ar putea să-și piardă mințile. Mă tem că eu am înțeles greșit. Dumneavoastră nu mi-ați spus clar, dar eu am dedus că ați ajuns la un fel de înțelegere cu ea. Am crezut că e oarecum pregătită. Dar nu puteți convinge așa, dintr-odată, pe cineva să părăsească pe altcineva alături de care a trăit ani și ani.

– De ce nu? Când oamenii părăsesc oameni alături de care au trăit ani și ani o fac brusc, pentru că aceasta e singura cale posibilă. Eu o ajut să facă ceea ce dorește într-adevăr, dar nu poate reuși fără ajutor. E limpede?

– Nu prea.

– Se va liniști și va fi în stare să gândească, în curând, mâine.

– Mâine? *Aici?*

– Da.

– Aveți de gând s-o țineți toată noaptea?

– Da.

– Și dacă vine el?

– Nu cred că va veni. Și ca să-ți răspund la prima întrebare: nu l-am invitat.

– Dumnezeule! Și ce-o să gândească?

– Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie ce-o să gândească. De fapt, cu cât o să gândească mai rău, cu atât mai bine pentru noi. N-are decât să gândească tot ce poate născoci imaginația lui scârboasă.

– Asta face parte din... răsturnarea totală?

– Da.

– Dumnezeule! exclamă din nou Titus. Găsesc că-i obscen. Și nu-mi place felul în care vorbiți despre ea ca și cum ar fi un copil sau un bolnav mintal. Mă duc să înot.

– Titus... nu-ți face o părere prea proastă despre mine... vezi tu...

– Nu-mi fac o părere proastă despre dumneavoastră, într-un fel sunt înmărmurit de admirație. Eu unul n-aș fi putut s-o fac.

– Nu te duci să recuperezi scrisoarea?

– Nu. Oricum cred că-i prea târziu.

– Și n-ai să fugi de la mine?

– N-am să fug de la dumneavoastră.

A ieșit pe ușa din spate.

Afară, seara se începțoșase, iar umbrele stâncilor se așterneau lungi pe iarbă. Nu m-am uitat la ceas. M-am așezat lângă Hartley.

Își luase mâinile de pe față și acum zăcea inertă, uitându-se la masă. Acolo unde o apucasem de rochie, se ivea o ruptură triunghiulară. Și prin ruptură vedeam o fâșie de piele înroșită de soare, care cobora dinspre gât. Îi zăream sutienul și rotunjimea sânilor conținuți în cupele de pânză. Și palpitul respirației aproape gâfâite.

Era într-adevăr obscen. Încă de la primele înfiripări ale acestui plan, îmi încolțise în minte intenția de a o reține pe Hartley la mine, chiar prin forță; dar nu-mi imaginasem detaliile și, nu știu de ce, sperasem că de îndată ce-l va *vedea* pe Titus în casa mea, se va produce în ea marele salt spiritual, intuiția, necesara ipoteză: va vedea libertatea și posibilitatea de a trăi cu Titus și cu mine. Și din moment ce va fi întrezărit libertatea, speram, cu forță și rațiune, că va veni la mine, chiar dacă Titus reprezenta o entitate

necunoscută și dispunea de propria libertate. Dar poate că, într-adevăr, inspirat de providențiala apariție a băiatului, precipitasem prea vertiginos situația. Grozăviile ultimei jumătăți de oră îmi clătinaseră hotărârea, așa încât, în cele din urmă, ajunsesem să concep chiar și alternativa de a o conduce acasă. Dar aș mai fi putut, oare, acum? Cu siguranță că el se întorsese, citise biletul meu și... planul îmi reușise atât de bine, încât mă prinsese și pe mine în capcană. M-am uitat la ceas. Nouă și douăzeci și cinci.

I-am luat mâinile, i le-am așezat una peste cealaltă, și mi-am lăsat mâna mea deasupra. După aceea i-am întors fața spre mine, ca să mă privească în ochi. Nu plânsese. Spre negrăita mea ușurare, nu mi-a aruncat privirea dură și îngrijorată de care mă temeam atât de mult, ci o privire liniștită, o expresie nouă, blândă, îngândurată; și, cu toate că era atât de tristă, părea mai tânără, mai asemănătoare cu vechea Hartley, și totodată mai vie, mai puțin apatică, mai inteligentă. Încrederea mea a renăscut. Poate că, în cele din urmă, i-am stârnit simțul libertății. Poate că planul meu a fost totuși bine gândit. Era vorba de o cură, o cură psihologică. Și pe dată am hotărât că cel mai mic semn de slăbiciune din parte-mi ar fi fatal. Trebuia să fiu categoric, trebuia să mă dovedesc din plin făptura care-l înmărmurise de admirație pe Titus.

– Hartley, n-am de gând să te las să pleci. Nici în noaptea asta, niciodată. În noaptea asta n-ai putea în nici un caz să mai pleci. N-are decât să gândească ce-i place. De ce să te temi de el, de ce să-l minți? Lucrul ăsta mă doare. Nu pot să-l îndur, nici Titus nu-l poate îndura. Titus te vrea pe tine, dar nu-l vrea pe el. Asta nu-ți spune nimic? Îmi place Titus, și Titus mă place. De ce să nu fie Titus fiul meu, de ce să nu fii tu soția mea? E mâna destinului, Hartley, mâna destinului. De ce a apărut Titus exact *acum*, de ce a venit la *mine*? De ce am venit eu aici? Trebuie să-ți dai seama cât de extraordinar s-au aranjat toate lucrurile de la sine. Titus dorește atât de mult să fie cu tine, dar nu s-ar întoarce pentru nimic în lume *acolo*, niciodată. Și tu te-ai bucurat să-l revezi, nu-i așa? Și ai fost în stare să stai de vorbă cu el. Despre ce-ați vorbit?

– Despre câini...

– Despre câini?

– Și-a amintit de câinii pe care i-a avut în copilărie, îi plac animalele.

– Aha... bine. Hartley, relaxează-te, uită, las-o baltă.

– Ce să las baltă?

– Știi tu... povara asta, această loialitate zadarnică și sterilă, acest sacrificiu lipsit de sens. Îi distrugi și viața lui, debarasează-te, debarasează-te și de el. Ești ca un om pe jumătate mort.

– Da, răspunse ea la fel de îngândurată. M-am simțit pe jumătate moartă... da... de multe ori. Dar cred că foarte mulți oameni se simt așa. Și poți trăi chiar când ești pe jumătate mort, ba poți chiar să și guști unele din plăcerile vieții.

Ascultându-i tonul meditativ, îmi venea să cânt de bucurie. Începeam să ajung până la ea. Vorbea despre acest lucru, despre asta. Da, începeam să-mi deștept prințesa adormită.

– Cred că ți-e foame. Ia puțin vin. Puțină tocană, a mai rămas un pic.

– Numai puțin vin. Și o bucățică de pâine.

– Și brânză. Și măsline.

– Nu-mi plac măslinele. Ți-am mai spus-o.

Luă câteva îmbucături de pâine cu brânză, apoi le dădu deoparte. Bău și puțin vin. Am băut și eu. Nu reușeam să mănânc.

– Hartley, știi, cred că ai trecut Rubiconul. Și ce-i de cealaltă parte? Libertatea, fericirea.

– Ceva s-a întâmplat în orice caz, spuse și mă privi din nou cu chipul liniștit, netezindu-și deliberat fruntea cu mâna.

Apoi își netezi obrajii, modelându-și conturul feței și imprimându-i o expresie calmă, deschisă. Exista în ea o potență, o capacitate, care mă umplea de curaj. Mi-am dat seama din nou că „primitivitatea“ ei putea fi, în același timp, și un soi de seninătate.

– Dar nu e ce crezi tu, Charles. Asta n-are nimic de-a face cu fericirea. N-am de gând să mă lupt cu tine, dragul meu Charles, vreau să spun că n-am de gând să mă lupt fizic, să încerc să fug, să plâng și să țip când nu pot, deși asta fac eu acum în mintea mea: plâng și țip. Am învățat că există momente când nu-ți rămâne altă posibilitate decât să-ți încrucișezi mâinile. Văd bine ce ai de gând să faci, și știu și de ce. Vrei să-mi zdrobești căsnicia, s-o faci să explodeze. Dar nu se va întâmpla așa. E indestructibilă.

– Vorbești de parc-ar fi o închisoare.

– Oamenii trăiesc în închisori.

– Nu, dacă pot evada.

– Ba, uneori, chiar și în cazul ăsta. Dar... tu nu înțelegi. Tu nu poți decât să agravezi starea de lucruri. Și asta ai făcut azi.

Cuvintele ei, tonul, sunau cumplit, asemenea unui judecător calm, care rostește o sentință fatală. Și totuși, am continuat eu să-mi spun, dacă ar dori cu disperare, dacă ar dori în mod absolut să plece, atunci ar plânge și ar țipa, gândind, în mod just, că asemenea atitudine m-ar face să cedez. Deci, dacă era calmă, deși tragică, înseamnă că se bucura oarecum că fusese forțată să rămână. Neîndoielnic, sentimentele ei erau amestecate, ciopârțite și învălmășite.

În bucătărie se întunecase. Titus intră pe ușa din spate și se îndreptă spre sobă. Nici nu se uită la noi. Găsi farfuria cu resturile de tocană. Mi-am amintit brusc că Gilbert se afla încă, probabil, la postul lui de afară. L-am chemat pe Titus, care dispăruse în hol cu tocană cu tot, și i-am spus:

– Du-te și spune-i lui Gilbert că poate să vină. E lângă turn, cu mașina. După aceea, încuie ușa din față.

I-am mai turnat lui Hartley puțin vin. Liniștea ei resemnată avea acum o notă alarmantă. Se aștepta, oare, ca, până la urmă, să o conduc acasă? Sau poate că tocmai teama de o asemenea perspectivă o făcea să fie atât de liniștită.

Nu urmărisem exact cele ce-mi spusese. M-am ridicat, am încuiat ușa din spate, și am vârât cheia în buzunar. Eram destul de sigur că Ben nu o să se arate în noaptea asta. Dar mă simțeam atât de puternic, încât aproape că nu-mi păsa dacă o să se arate sau nu. L-am auzit pe Gilbert intrând și văitându-se în gura mare lui Titus, pe urmă am auzit cheia răsucindu-se în broască. Am aprins o lumânare, am tras perdelele, deși afară era încă lumină și o lună uriașă, de culoarea brânzei de Wensleydale. Era prima dată când mă găseam alături de Hartley fără să fim presați de o limită urgentă de timp. Senzația că ne aflam singuri, precum și cea a posibilității de extensie a timpului erau ciudate. Exultam de bucurie și, în același timp, totul mi se părea ireal. Am mai băut niște vin.

– Hartley, eu nu cred că am fost fericit vreodată – ba chiar deloc – de când m-ai părăsit. Îți poți imagina cum am suferit atunci? Dar pe vremuri eram fericiți, nu-i așa? Când ne zbenguiam cu bicicletele. A fost tinerețea, așa cum trebuie să fie, veselă, perfectă. De atunci, nu am mai iubit pe nimeni. De asta, vezi tu, trebuie să mă scuzi dacă acum merg prea departe...

Adoptasem un ton degajat, sperând s-o ademenesc la un răspuns blând. Și mă mai gândeam: „O, Doamne, dacă aș fi regăsit-o în timpul războiului, dacă aș fi dat peste ea pe stradă, la Leicester!“ Și cu viteza cinematografică a

imaginației, m-am și văzut întâlnind-o, ea povestindu-mi despre căsătoria ei ratată, sau poate că Ben ar fi avut parte de o moarte eroică pe front, și... înainte ca Hartley să-mi fi răspuns, am ajuns până acolo, încât mi-am și compus în gând explicația pe care i-aș fi dat-o lui Clement.

– Găsești că sunt ciudat de liniștită. E ca un soi de pace. Uneori simt că nu mai am mult de mers.

– Ce vrei să spui?

– Uneori aș vrea ca el să...

– Să ce? Te-a amenințat?

– Nu, nu... altceva am vrut să spun.

– Atunci ce vrei să spui? Uite ce-i, nu te poți întoarce la el. Nu te las, chiar dacă nu vrei să rămâi cu mine.

Și atunci ce-aș fi făcut cu ea? Aș fi plasat-o ca vânzătoare într-o florărie?

– Hartley, trebuie să rămâi cu mine și cu Titus. Ăsta-i locul tău. Și apoi, făcând abstracție de orice altceva, faptul că Titus a venit la mine va confirma ideea lui Ben că e fiul meu.

– Abia acum te-ai gândit la asta?

– O, Hartley, iubito, fii bună cu mine, nu mai fi atât de distantă. Recunoaște, spune-o, că nu ai iubit niciodată pe altcineva în afară de mine, și că, în sfârșit, ai venit acasă. În noaptea aceea, când te-am descoperit în lumina farurilor, veniseși aici, simțiseși nevoia să vii. Spune-mi că mă iubești, spune-mi că totul se va termina cu bine, că vom fi fericiți. Doamne Dumnezeule, nu vrei și tu să fii în sfârșit fericită și să trăiești alături de un bărbat care te iubește, care e bun cu tine, care crede tot ce-i spui? Hartley, uită-te la mine. Haide, vino dincolo, nu știu de ce stăm la masa asta idioată.

Am luat lumânarea și am târât-o după mine în cămăruța roșie, unde am tras perdelele. M-am așezat în fotoliu și am vrut s-o iau pe genunchi, dar s-a lăsat să lunece pe podea, la picioarele mele, ținându-mi mâna. Am început s-o sărut încet, cu grijă, apoi să-i mângâi sânii. Eram ca doi copii, ca doi adolescenți. Îmi inspira o dorință care, în mod miraculos, nu putea fi disociată de iubirea pură, reverențioasă, puternică, total ocrotitoare. Și dorința mea era totodată aceea a unui adolescent, nepriceput, neexperimentat, umil. Nu știam cum s-o iau în brațe sau cum să fac buzele ei uscate să-mi răspundă. În cele din urmă, m-am lăsat și eu pe podea, am silit-o să se întindă lângă mine și am strâns-o în brațe, privind-o stângaci în ochi.

– Hartley, mă iubești, nu-i așa, nu-i așa?

– O... da... dar ce importanță are lucrul ăsta?

– Suntem apropiați, ne cunoaștem unul pe celălalt.

– Da, e ciudat, într-un anumit fel te cunosc și nu am pe nimeni mai apropiat decât tine. Se datorează, cred, faptului că eram foarte tineri, și mai târziu nu poți cunoaște oamenii, sau eu n-am putut.

– Mă cunoști. Și eu te cunosc.

– Mă simțeam ca și cum nici n-aș fi existat, ca și cum aș fi fost invizibilă, la o depărtare de mile față de lume, la mile întregi. Nu-ți poți închipui cât de singură am fost toată viața. Dar n-a fost vina nimănui. A fost vina mea.

– Hartley, eu te pot vedea, exiști, ești aici. Te iubesc, și Titus te iubește. Suntem cu toții împreună.

– Titus a încetat de mult să mă iubească.

– Nu plânge. Te iubește, știu că te iubește, mi-a spus-o. Totul va fi bine, acum când o să scăpăm de omul acela hidos.

Îi mângâiam lacrimile calme care i se prelingeau pe obraji și, în cele din urmă, pe jumătate împingându-mă într-o parte, a început și ea să-mi mângâie obrajii.

– O, Charles... Charles... e atât de straniu!

– Suntem acum așa cum obișnuiam să fim, când zăceam prin păduri... Hartley, te rog, vrei, în sfârșit, să fii cu mine în noaptea asta, să fim împreună? Nu-i nevoie să zăcem așa întreaga noapte, nu?

Înțepeni toată, apoi se ridică în capul oaselor.

– E din cauza vinului... nu sunt obișnuită să beau... probabil că sunt beată... beată.

– Te rog să nu-mi ceri să te duc acum acasă. E prea târziu, din toate punctele de vedere.

Se propti în genunchi, apoi se ridică în picioare. M-am ridicat și eu și am privit-o în față, atingându-i coatele cu vârfurile degetelor.

– Charles, tu nu-ți dai seama ce ai făcut. Bineînțeles că mâine mă voi întoarce acasă. Acum vreau să dorm, pur și simplu trebuie să dorm, singură, și aș dori să mor în somn, aș vrea să pot alerga afară și să mă arunc în mare.

– Ce aiureli! Știi să înoți?

– Nu.

– Hai să mergem sus, promite-mi că n-ai să fugi peste noapte.

– Mâine trebuie să mă întorc la mine. Toate astea n-au fost decât o tâmpenie în plus din partea mea, o, sunt atât de proastă, întotdeauna procedez prostește, n-ar fi trebuit să plec de acasă. Nu sunt supărată pe tine. E vina mea, totul se petrece numai din vina mea. Da, cred că te iubesc, nu te-am uitat niciodată, și când te-am văzut, totul s-a redeșteptat în mine, dar e o copilărie, asta nu face parte din lumea reală. Nu a existat niciodată un loc în lume pentru dragostea noastră. Dacă ar fi existat, ar fi izbândit și nu ne-am fi despărțit. Nu a fost numai din cauza mea, ai fost și tu vinovat, ai plecat, nu-ți mai aduci aminte cum a fost... și nici acum nu există vreun loc în lume pentru dragostea asta, e lipsită de noimă, n-are nici un sens, e un vis, ne aflăm pe un tărâm de vis și mâine va trebui să-l părăsim. Spui că a fost mâna destinului, se poate să fi fost, dar nu așa cum îți închipui tu. E un destin blestemat, e destinul meu, eu am făcut, într-un fel, să se întâmple zăpăceala asta, grozăvia asta. De ce-ai venit aici? Într-un anumit fel, eu te-am făcut să vii, așa cum oamenii se lasă ademeniți către distrugere, nu către bine, ci către dezastru și moarte. Asta-i ce-am realizat toată viața mea, nu un cămin, nu un copil, ci numai orori.

Mi-am adus aminte de cuvintele lui Titus: „E o fantezistă". Și, fără îndoială, era și puțin beată. N-ar fi avut nici un sens să încerc acum să combat nebunia din cuvintele ei. Am strâns-o puternic în brațe...

– Încetează, drăguțo, scumpă, micuță Hartley. Eu nu te părăsisem atunci, știi bine că toate astea sunt doar pretexte. Și dragostea noastră își va găsi locul ei în lume, ai să vezi, acum că ești aici, totul va fi foarte simplu. Așteaptă până mâine și lumina zilei îți va da mai mult curaj. Vino cu mine sus și ai să dormi unde ai să dorești tu.

Am condus-o prin bucătărie, purtând lumânarea. Când am ajuns în dreptul scărilor, am văzut o dâră de lumină strecurându-se pe sub ușa odăii din față, unde dormea Titus, și am auzit murmur de glasuri. Am simțit un spasm de gelozie la gândul că Titus și Gilbert zăceau pe jos, tolăniți pe perne, la lumina lumânărilor. Am urcat cu Hartley.

I-am arătat camera de baie. Am așteptat-o până a ieșit. Am condus-o apoi în dormitorul meu, dar era limpede că nu voia să doarmă cu mine. În asemenea momente, lucrul cel mai bun era s-o las în pace. Se înstăpânise pe ea un soi de spaimă superstițioasă, care luase forma unei delirante dorințe de inconștiență.

– Vreau să dorm, trebuie să dorm, singurul lucru care contează e somnul, somnul, o să dorm.

Avusesem bunul-simț de a anticipa asemenea situație și îi pregătisem un culcuș în mijlocul camerei interioare de la etaj, așternând pe jos salteaua divanului. Îi adusesem de asemenea o lumânare, chibrituri, ba chiar și o oală de noapte. I-am oferit o pijama de-a mea, dar s-a întins imediat, îmbrăcată în rochie, și și-a tras pătura peste cap, de parcă ar fi fost un cadavru care se acoperă singur. Și păru într-adevăr să fi adormit pe loc: rapida alunecare în uitare a unei persoane cronic nefericite.

M-am retras și am părăsit-o. Am închis ușa și am încuiat-o fără zgomot pe dinafară. Mă obseda încă imaginea de coșmar a unei femei deznădăjduite alergând să se arunce în mare. Am intrat în camera mea, mi-am zvârlit pantofii din picioare și m-am trântit pe pat. Eram istovit, însă îmi închipuiam că sunt prea ațâțat ca să pot adormi. Dar au trecut doar câteva secunde și am adormit buștean.

A doua zi dimineață m-am trezit cu simțământul unei lumi radical schimbate și poate că înfiorătoare, simțământ pe care-l ai în prima zi a unui război. Bucuria, speranța, se strecurau și ele pe undeva, dar pe primul plan venea frica, și o sumbră senzație de confuzie, de parcă întreaga logică a universului se răsturnase brusc. Care era lucrul acela ce-mi inspirase atâta certitudine, atâta încredere? Ce anume îmi propusesem? Săvârșisem oare, cu o zi înainte, o acțiune nebunească și înspăimântătoare, un fel de crimă pe care o comiți la beție și de care-ți amintești cu groază la trezie? Și apoi, trebuia să mă aștept la o vizită din partea lui Ben.

Prezența lui Hartley în casa mea era și ea un vis, iar întrebarea dacă supraviețuise peste noapte părea chestiunea cea mai presantă. Eram ca un copil care se repede la cușca micului animal pe care tocmai l-a căpătat în dar, temându-se să nu găsească cumva un trup neînsuflețit. Simțind o gheară în stomac și inima bătându-mi cu furie, am alergat pe coridor, mi-am făcut drum despicând șiragurile perdelei de mărgele, am învârtit încetișor cheia în broască și am bătut la ușă. Nici un răspuns. Murise peste noapte, ca un animal captiv, reușise să evadeze, cine știe cum, și se înecase în mare? Am deschis ușa și m-am uitat înăuntru. Se afla acolo, trează. Își rezemase pernele de perete și zăcea pe saltea, cu capul proptit de perne și pătura trasă până la

bărbie. Ochii ei mă priveau pe sub pleoapele căzute. Se mișca ușor și am văzut că tremura.

– Hartley, iubito, ești bine, ai dormit? Ți-a fost destul de cald?

Își lăsă puțin mai în jos pătura și buzele i se mișcară.

– Hartley, rămâi cu mine pentru totdeauna. Aceasta este cea dintâi zi a noii noastre lumi... nu-i așa? Oh, Hartley.

A încercat, greoi, să se înalțe, sprijinindu-și spatele de perete și continuând să se ascundă sub pătură. Apoi bâigui pe un ton mormăit, bolborosit:

– Trebuie să mă duc acasă.

– Hartley, nu începe din nou.

– Am venit fără poșetă, fără nimic. N-am fardurile la mine și nimic altceva.

– Doamne, ca și cum asta ar avea vreo importanță! Mi-am dat seama, însă, că pentru ea avea importanță. În lumina leșioasă a dimineții care se cernea pe fereastra ce dădea în salon, arăta oribilă. Fața îi era buhăită și slinoasă, fruntea zbârcită, gura încadrată de cute adânci, care-i dădeau un aer de rătăcire. Părul încâlcit, uscat și creț părea o perucă veche. Privind-o, am simțit o nouă forță, alcătuită din milă și tandrețe. Și m-am gândit să-i arăt cât de puțin conta pentru mine înfățișarea ei șleampătă și neajutorată, să-i arăt că iubirea mea titanică ar fi suportat și ciudățenii mai mari. Hai, bătrânico, i-am spus, scoală-te. Vino jos să luăm micul dejun. Pe urmă îl trimit pe Gilbert la Nibletts să-ți aducă lucrurile. E foarte simplu.

Sau, cel puțin, speram să i se pară simplu. Se opinti în sus, apoi se propti în patru labe și, în sfârșit, se ridică, cu greutate, în picioare. Rochia galbenă îi era groaznic, disperat de șifonată, și încerca, zadarnic, s-o întindă. Întregul ei trup exprima stângăcia ușor rușinată a ființei total doborâte.

– Uite ce-i, am să-ți împrumut halatul meu de casă, am unul foarte frumos.

Am alergat în dormitor și i-am adus halatul meu cel mai bun, din mătase neagră cu brandenburguri roșii. Am găsit-o lângă ușa camerei, uitându-se la perdeaua de mărgele.

– Ce-i asta?

– Merită să întrebi. O perdea de mărgele. Hai, îmbracă halatul. Aici e camera de baie, ții minte.

Mi-a dat voie s-o ajut să îmbrace halatul de casă, apoi a intrat cu pași lenți la baie. Am așteptat-o, așezându-mă pe scări. Când a ieșit din baie, a urcat

din nou spre camera ei, mișcându-se greoi, ca o femeie bătrână.

– Așteaptă, îți aduc un pieptăn, sau dacă vrei, poți veni să folosești oglinda din dormitorul meu, e mai multă lumină acolo.

Dar intră în camera ei. I-am adus pieptănul și o oglindă de buzunar. S-a pieptănat, fără să se uite în oglindă, apoi s-a așezat din nou pe saltea. Ce-i drept, în cameră nu exista nici o altă mobilă, din moment ce măsuța pe care Titus o recuperase dintre stânci rămăsese încă jos.

– Nu vrei să cobori?

– Nu, rămân aici.

– Am să-ți aduc ceva.

– Mi-e rău, vinul mi-a făcut greață.

– Vrei un ceai, o cafea?

– Mi-e rău.

Se întinse din nou și se înveli cu pătura. Am privit-o cu disperare, apoi am ieșit. Am încuiat din nou ușa pe dinafară. Nu excludeam posibilitatea ca, după această demonstrație de apatie, s-o apuce nevoia de evadare, să fugă din casă, să dispară printre stânci, să se arunce în mare.

Am coborât și l-am găsit pe Gilbert așezat la masa din bucătărie. Când am intrat, s-a ridicat reverențios. Titus se găsea în fața plitei, unde prăjea ouă. Ajunsese să se simtă ca la el acasă. Fapt care îmi producea plăcere și neplăcere în același timp.

– Bună dimineața, conașule, spuse Gilbert.

– Bună, tăticule!

Nu-mi plăcuse această glumă a lui Titus.

– Dacă ții să fii familiar, numele meu e Charles.

– Scuzați-mă, domnule Arrowby. Cum se simte mama în această dimineață?

– Oh, Titus, Titus...

– Ia un ou, îmi oferi Gilbert.

– Vreau să-i duc sus un ceai. Îl preferă cu lapte, cu zahăr?

– Nu mai țin minte, răspunse Titus.

Am aranjat pe o tavă ceai, lapte și zahăr, pâine, unt și marmeladă. Am dus-o sus, căutând să-i mențin echilibrul, și am descuiat ușa. Hartley zăcea tot sub pătură.

– Uite ce mic dejun plăcut. Privește! Se uită la mine, cu o tristețe teatrală. Așteaptă! Îți aduc îndată o măsuță și un scaun. Am alergat jos și m-am

întors cu măsuța pliantă și cu un scaun. Haide, iubito, nu lăsa să ți se răcească ceaiul. Și, uite, ți-am adus un cadou, o piatră, cea mai frumoasă piatră de pe țărm.

I-am pus lângă farfurie piatra elipsoidală, prima pe care o culesesem, steaua colecției mele, de mărimea palmei, colorată într-un roz pestriț, pe care se întretăiau dezordonat dungi albe, într-un desen în fața căruia Klee și Mondrian și-ar fi scos pălăria.

Hartley se apropie încet, mai curând târându-se decât ridicându-se în picioare, și înfășurându-și halatul în jurul trupului. Nu se uită la piatră și nici n-o atinse. Mi-am încolăcit o clipă brațele în jurul ei și i-am sărutat părul ce semăna cu o perucă. După aceea i-am sărutat umărul cald învelit în mătase. După care am părăsit-o și am încuiat din nou ușa. În orice caz, nu-mi mai pomenise nimic în legătură cu întoarcerea acasă. Fără îndoială, era speriată; și acum se temea să se mai gândească la întoarcere, or fiecare ceas pe care-l petrecea aici era un punct câștigat pentru mine. Dar mina ei de suferință apatică mă îngrozea. Ceva mai târziu, n-am fost surprins să constat că băuse puțin ceai, dar nu se atinsese de nimic altceva.

M-am uitat la ceas. Încă nu era opt. Mă întrebam când și cum avea să sosească Ben. Mi-am adus aminte, cu oarecare strângere de inimă, că Hartley îmi povestise că-și păstrase revolverul din armată. Am coborât iar în bucătărie ca să dau instrucțiuni. Gilbert mânca ochiuri cu pâine prăjită și roșii la grătar.

– Unde-i băiatul?

– S-a dus să înoate. Ce face Hartley?

– Oh... groaznic. Adică, foarte bine. Ascultă, Gilbert, ai putea să te duci afară să stai de veghe? În regulă, termină-ți mai întâi micul dejun, o duci bine, nu-i așa?

– Ce înțelegi prin „a sta de veghe“? întrebă Gilbert bănuitor.

– Pur și simplu să stai, sau, dacă preferi, să șezi la capătul digului rutier și să vii să-mi dai de veste când îl zărești pe el sosind.

– Dar cum să-l recunosc? După cravașa?

– Nu poate fi confundat.

I l-am descris pe Ben în amănunțime.

– Și dacă sare pe mine sau ceva în genul ăsta? Nu-mi închipui că e foarte încântat. Ziceai că-i un tip bădărănos, un soi de mardeiaș. Eu te iubesc mult, dragule, dar n-am de gând să mă lupt pentru tine.

– N-o să existe nici un fel de luptă. Așa sper.

– N-am nimic împotrivă să stau în mașină, precizează Gilbert. Stau în mașină, cu ușile încuiate, și pândesc drumul. De îndată ce-l văd, claxonez.

Ideea era bună.

– Foarte bine, dar fii cu ochii-n patru!

Am ieșit pe ușa de la bucătărie, am luat-o prin iarbă și am urcat pe stânci până la „muntele“ meu, ca să văd gambele lungi și albe ale lui Titus, înălțate spre cer, în timp ce plonja în apa verde. Mi-l evoca pe Icar al lui Breughel. *Absit omen.*[29]

Nu mă trăgea inima să înot și, în orice caz, n-aș fi vrut ca Ben să mă găsească fără pantaloni, și apoi apele erau destul de umflate ca să-mi dau seama că aș fi întâmpinat greutăți la ieșirea din mare. Pentru Titus, desigur, nu exista nici o dificultate. Trebuia să-mi amintesc să fixez o altă „funie“ la scări.

Soarele se înălțase și marea era de un verde translucid în preajma stâncilor, de un azuriu licăritor ceva mai departe, ondulându-se și fulgerând lumini, de parcă talgere mari argintii pluteau la suprafața ei. Orizontul se trasa ca o dungă de aur. Mormane de valuri pântecoase, dar foarte netede înaintau spre mine, înspumându-se în tăcere când se izbeau de stânci; în mișcarea lor grațioasă, dar de o regularitate și un automatism ca de mașină, exista parcă o mută amenințare. Am așteptat nerăbdător ca junele Titus să-și isprăvească înotul. Nu era nimerit să-și vadă de distracțiile lui într-un moment de criză ca acesta. M-a văzut, și-a fluturat brațul, dar nu a dat nici un semn că s-ar grăbi. Mi-a strigat să vin și eu, dar am refuzat printr-o mișcare din cap.

Îl voiam imediat pe Titus pe uscat, în parte pentru că doream să șterg impresia neplăcută lăsată de stupidul nostru schimb de cuvinte din bucătărie. Și apoi țineam să-l am pe Titus alături de mine, îmbrăcat, competent și cu mintea limpede, în clipa când domnul avea să se arate. Nu-mi închipuiam, desigur, că Ben o să vină și o să ne ucidă pe toți, dar dacă n-o să-l punem în fața unei demonstrații de forță, s-ar fi putut să vrea să mă bușească zdravăn. Și, cu toate că sunt un tip atletic și destul de viguros, arta agresivității n-a făcut niciodată parte dintre însușirile mele de frunte. Adeseori, în timpul războiului, mă întrebasem cum de reușesc oamenii să înfrunte alți oameni și să-i omoare. Probabil că-i o chestiune de antrenament și, presupun, de frică. Eram bucuros că mie nu-mi fusese hărăzită asemenea soartă.

Mi-a mai venit și ideea, în timp ce urmăream, cu severitate, țâșnirile de delfin ale lui Titus, că, de fapt, nu știam exact cum avea să reacționeze el. Îmi dăduse a înțelege destul de clar că-l ura pe tatăl lui adoptiv. Dar mintea tinerilor e plină de mistere. Aflat față-n față cu el, s-ar putea să se intimideze sau să se lase copleșit de un subit flux de compătimire. Sau de vechi, înrădăcinate, irezistibile emoții filiale. *Ar putea Titus sa treacă de partea cealaltă?* Oare Titus însuși putea ști?

În sfârșit, înotă îndărăt spre stânca abruptă și, agățându-se cu mâinile și cu degetele de la picioare, își înălță cu ușurință trupul gol din năvala valurilor care se zvârleau înainte și îndărăt. Se cățără, se legănă pe creasta stâncii și se așeză gâfâind.

– Titus, dragul meu băiat, îmbracă-te repede, uite prosopul.

Se supuse, măsurându-mă din priviri.

– Ce s-a întâmplat? Plecăm undeva?

– Nu. Dar mi-e teamă că taică-tu ar putea să se ivească dintr-un moment în altul.

– Ca s-o caute pe mama. Da, cred că s-ar putea. Și ce-o să faceți?

– Nu știu. Ce-o să facă el? Ascultă, Titus, și te rog să-mi scuzi graba stângace, dar sunt multe lucruri pe care doresc să ți le spun. Titus, trebuie să ținem unul cu celălalt, noi doi...

– Da, da, eu sunt o proprietate foarte prețioasă, sunt momeala, sunt ostaticul.

– Nu, nu ăsta-i punctul meu de vedere. Tocmai de aceea am venit să discut cu tine aici. Nu pentru asta. Pentru tine. Vreau să spun că te vreau pe tine, vreau să fiu tatăl tău, vreau ca tu să fii fiul meu, orice s-ar întâmpla. Chiar dacă mama ta o să refuze să rămână cu mine – dar eu sper și cred că se va lăsa convinsă –, dar chiar de va fi altfel, tot vreau să mă accepți ca tată.

– E o chestie nostimă, să accepți pe cineva ca tată când ești băiat mare. Nu știu cum se poate ajunge la așa ceva.

– Timpul ne va arăta cum se poate ajunge. Trebuie numai să dorești, să vrei. Te rog! Simt că există o legătură reală între noi, care se va intensifica în mod firesc. Te rog să nu gândești că doar mă folosesc de tine, nu-i adevărat. Îmi ești drag. Scuză forma stângace a celor ce-ți spun, dar nu am avut timp să-mi pregătesc un discurs elegant. Am sentimentul că destinul, sau Dumnezeu, sau nu știu ce altceva ne-a dăruit pe unul celuilalt. Să nu ratăm în mod stupid această șansă. Nu lăsa ca mândria prostească, sau suspiciunea,

sau lipsa de imaginație, sau lipsa de speranță să determine eșuarea acestui proiect. Haide să ne aparținem de acum înainte. N-are importanță ce înseamnă exact sau ce va implica acest lucru, încă nu ne putem da seama. Dar vrei să accepți, vrei să încerci?

Nu pregătisem și nu anticipasem o pledoarie atât de pasionată. L-am privit cu anxietate și cu speranța că reușisem să-i fac oarecare impresie.

Se îmbrăcase și stăteam împreună pe stânca înaltă de deasupra apei. Se uita la mine încruntându-se și mijindu-și ochii. După aceea își întoarse privirea.

– În ordine... cred că... da... OK. De fapt, mă simt puțin copleșit, asta-i. Mă bucur că ați specificat că mă vreți pentru mine. Nu eram sigur. Bănuiesc că... vă cred. E curios, m-am gândit atât de mult la dumneavoastră, aproape toată viața, și am știut întotdeauna că, într-o bună zi, va trebui să vin să vă văd, dar amânam mereu această zi pentru că mi-era teamă. Știam că dacă o să mă respingeți... adică dacă o să gândiți despre mine că sunt un profitor mincinos, care vrea să vă tapeze de bani și că... mă rog, aveați tot dreptul să gândiți astfel, totul e atât de ciudat... atunci pentru mine ar fi fost o lovitură zdrobitoare. Nu văd cum mi-aș mai fi putut reveni, m-aș fi simțit dezonorat și strivit, și lucrul ăsta m-ar fi marcat pe viață. Erau prea multe chestiuni în joc.

– Da, erau multe în joc, dar totul a ieșit bine, cel puțin din punctul ăsta de vedere. Nu ne vom înțelege greșit unul pe celălalt. Și nu ne vom pierde unul pe celălalt.

– Toate s-au petrecut atât de repede.

– S-au petrecut repede pentru că e un lucru drept, și e ușor pentru că e un lucru drept.

– Bine, atunci o să încerc. După cum ați spus, Dumnezeu știe ce înseamnă, dar accept, cel puțin voi încerca.

Îmi întinse mâna, pe care i-am strâns-o, și un moment am rămas acolo, mișcați și stingheriți.

După puțin, am auzit de pe drum claxonul puternic și insistent al lui Gilbert.

– Ăsta-i el!

Am sărit și am început să cobor stâncile către casă. Titus m-a depășit și a alergat înaintea mea prin iarbă. Când am ajuns la ușa bucătăriei, Gilbert îl urma pe Titus.

– E aici, a venit pe jos pe drum, s-a oprit la dig, dar când m-a văzut pe mine în mașină și a auzit claxonul, a pornit mai departe.

– A trecut de casă?

– Da. Poate că are de gând să vină prin spate, peste stânci.

Gilbert părea înspăimântat de-a binelea.

Am alergat prin hol și am ieșit pe digul rutier, și de acolo în sus, pe drum. Nici urmă de Ben. Am observat că Gilbert, desigur ca să-și asigure retragerea, își parcase mașina drept de-a curmezișul capătului digului, de parcă ar fi intenționat să ridice o baricadă. Fără îndoială, asta era pricina pentru care Ben o pornise mai departe. În timp ce stăteam locului ezitând și privind în jur, l-am auzit pe Titus strigând.

Am trecut pe lângă Gilbert, care nu știu ce bâiguia în ușă, și m-am repezit din nou prin bucătărie. Titus se cocoțase în vârful celei mai înalte dintre stânci și arăta cu mâna.

– E acolo, acolo! Îl văd! Vine dinspre turn.

Nu mai simțeam acum nici o îndoială de care parte se situase Titus. Slavă Domnului pentru lucrul ăsta. I-am strigat lui Titus:

– Tu așteaptă acolo, eu mă duc să-l întâmpin. Dacă am nevoie de tine, te strig.

Am început să mă cațăr pe stânci, cu ochii fixați tot timpul asupra turnului, și după o clipă l-am zărit pe Ben, urcând și el, cu impresionantă agilitate, în direcția casei.

Locul în care drumurile noastre s-au întâlnit și care era, într-adevăr, singura cale mai ușoară dinspre casă către turn, a fost podul lui Minn, stânca boltită pe sub care marea se năpustea în cazan. Amândoi ne cățăram și lunecam către acest firesc loc de întâlnire, și am ajuns pe pod, înfruntându-ne unul pe celălalt de la o distanță de trei metri. M-am întrebat cu iuțeală și cu oarecare îngrijorare dacă mă mai aflam, după cum speram, în raza vizuală a lui Titus, de pe stânca lui înaltă. Am aruncat o privire fugitivă în jur. Nu eram.

Ben purta niște pantaloni negri din catifea reiată, complet roși la genunchi, cumpărați, probabil, de la Magazinul Pescarilor, și o cămașă albă. Nici un fel de jachetă, deși dimineața era încă destul de răcoroasă. Se îmbrăcase oare atât de sumar ca să mă asigure că nu e înarmat sau ca să fie pregătit de luptă? Arăta voinic, cam prea umflat pentru pantalonii strâmți, îndesat și foarte preocupat. Părea proaspăt ras, ceea ce nu era și cazul meu. Se bărbierise

singur, în casa aceea devenită brusc pustie, și Dumnezeu știe ce gânduri i-or fi trecut prin minte în timp ce se privea în oglindă. Părul cenușiu, tuns scurt, capul lui mare, de băiețandru, umerii lați și statura scundă aminteau de un berbec sau de alt animal mascul agresiv. Prin contrast cu înfățișarea lui masivă, eu mă simțeam mlădios, liber, neglijent, cu părul nepieptănat și, mi-am dat seama brusc, cu jacheta de pijama vărgată, peste pantaloni.

Am înaintat puțin pe pod, iar el a procedat la fel. Fluxul se revărsa și valuri mari, compacte se învălmășeau, scormonind flămânde în spațiul adânc, rotund al cazanului. Se auzea un muget șuierător, dar nu destul de puternic pentru a acoperi o convorbire. Am stat locului, controlându-mi nasturii de la pijama și așteptându-l să înceapă. Vuietul apei mă liniștea. Speram că pe Ben îl zăpăcește. Zgomotul a fost întotdeauna prietenul meu.

Vedeam acum pentru prima oară fața lui Ben în plină lumină. Arăta mai plăcută decât îmi imaginasem înainte. Avea ochi prelungi, căprui, cu gene lungi și o gură mare, frumos modelată deși, poate că numai acum, bosumflată și disprețuitoare. Bărbia i se pierdea în gât. Mi-am dat brusc seama, ceea ce mi-a produs o senzație de ușurare, că era extrem de nervos și extrem de mânios în același timp. Să fi fost el puțin speriat de mine? Vinovăție? Vinovăția generează frică.

– Unde este soția mea?

– Aici, la mine acasă, unde dorește să rămână. Și Titus la fel. Titus nu este fiul meu, după cum știi foarte bine, dar acum mi-a devenit fiu, l-am adoptat.

– Cum?

– Da.

– Ce-ai spus?

Mi-am dat seama, cu și mai mare satisfacție, că Ben era puțin surd, oricum mai surd decât mine, și că zgomotul îl supăra. E drept că-mi bolborosisem cuvintele. Acum am repetat, cu o claritate răspicată, insultătoare:

– Ea e... aici. Titus e... aici. Amândoi rămân... aici.

– Am venit s-o iau acasă.

– Ascultă-mă, nu crezi cu adevărat că Titus e fiul meu, nu-i așa? Te asigur că nu este.

– O vreau pe soția mea.

– Îți spun ceva care ar trebui să te intereseze. Titus nu este fiul meu.

– Povestea asta nu mă mai interesează, e depășită, o vreau pe Mary.

– Ea dorește să rămână aici.

– Nu te cred... o ții cu forța. Ai răpit-o. Știu că ea n-ar rămâne de bunăvoie, știu.

– A venit la mine, a fugit la mine, așa cum a făcut și data trecută, în seara aceea când ai fost la cursul de lemnărie. Îți închipui că aș fi putut sau aș fi vrut s-o iau cu forța din casa dumitale?

– Și-a lăsat poșeta acasă.

– Dumneata nu o iubești, ea nu te iubește, e speriată de dumneata, de ce să nu recunoști? De ce să continuați o viață bazată pe o oribilă minciună?

– Dă-i drumul lui Mary, că de nu, mă adresez poliției.

– Or să râdă de dumneata. Știi foarte bine că poliția nu se amestecă într-o treabă ca asta.

– Îmi vreau soția.

– Ea nu vrea să se întoarcă la dumneata, i s-a urât de viața asta. Voi trimite mașina să-i aducă lucrurile.

– Ce minciuni ți-a mai spus?

– Acum adopți altă tactică? O ponegrești, dai vina pe ea? Cât de splendid te trădezi!

– E o femeie isterică, își imaginează fel de fel de lucruri, nu e un om sănătos.

– În mod cert, își imaginează că s-a săturat de cruzimea dumitale. Du-te, cheamă poliția, vezi ce se întâmplă!

– Habar n-ai în ce te bagi, dumneata nu înțelegi. Mary e soția mea, și o iubesc, și am de gând s-o iau acasă, acolo unde e locul ei și unde dorește să fie. De ce-ai intervenit în viețile noastre, ce te-a făcut să decizi să vii aici și să ne năpăstuiești, noi nu te vrem, nu te vrem. Știu ce fel de om ești, am citit despre dumneata, ești un destrăbălat, un nimic, un distrugător, ești un *putregai*. Mary nu-i una dintre târfele dumitale de la teatru, e o femeie cuviincioasă, pe care nu ești vrednic nici măcar s-o atingi. Lasă-ne în pace, dacă nu vrei să tragi mari ponoase. Te avertizez. Lasă-ne în pace!

Ben, căutând incoerent cuvintele care să-i exprime furia, cu capul mare ca de taur zvârlit înainte, își arăta dinții puternici, uzi de salivă. Mugetul ritmic, șuierat al mecanismului mării m-a vrăjit o clipă și, fără să mă uit în jos, simțeam puhoiul învârtejit din puțul stâncos de dedesubt. Îmi spuneam limpede, cu o precizie care mă pătrundea până-n ultima fibră, că n-aș avea decât să fac un pas precipitat înainte și să-l îmbrâncesc pe arțăgosul ăsta odios peste marginea stâncii. S-ar fi putut să fie mai puternic decât mine, dar

eu eram mai agil. Nu știa să înoate; și chiar și un bun înotător ar muri pe loc în cazanul acela clocotitor. Nu ne-ar vedea nimeni. Aș putea spune că m-a atacat. N-ar trebui decât să-l îmbrâncesc și toate necazurile mele ar lua sfârșit.

În timp ce asemenea gânduri îmi străbăteau mintea, ochii mei îl fixau pe Ben. Am simțit un impuls embrionic propagându-mi-se în trup, deși, aparent, n-am clintit. Dar ochii mei probabil că vorbeau, și am avut certitudinea că-mi ghicise intenția, dacă, într-adevăr, poate fi numită o intenție, pentru că, firește, n-aș fi dus-o niciodată la îndeplinire. S-a retras către capătul mai îndepărtat al podului, iar eu mi-am descleștat pumnii și mi-am plecat privirile. M-am dat și eu îndărăt.

– Adu-mi-o înapoi! a spus, ridicându-și glasul, pentru că vâjâitul apei se ridica între noi ca un zid. Adu-o înapoi chiar în dimineața asta. Altfel, voi face tot ce-mi stă în putință ca să te distrug. Ți-o spun! Și nu glumesc!

Nu am răspuns nimic.

Adăugă apoi, parcă brusc stingherit și cu o strangulare în glas:

– Gândește-te la ea. Ea vrea să vină acasă. Știu că vrea. Dumneata nu poți înțelege. Oprește-te cu toată treaba asta! Îi faci rău. Până la urmă va trebui să vină acasă. Nu înțelegi?

Am răspuns șoptit:

– Dracu' să te ia!

A dat să plece, apoi și-a întors capul și a strigat:

– Spune-i că am adus aseară câinele. M-am gândit c-o să-i facă plăcere.

L-am urmărit în timp ce urca pe stânci, de astă dată mai încet, și arătând într-adevăr a infirm. L-am văzut apărând și dispărând printre creste, până când a ajuns la drum. M-am smuls din transă și m-am întors acasă, cât de repede am putut. Voiam să mă asigur că plecase.

Titus, cocoțat încă pe stânca înaltă, a sărit jos și m-a urmat. Gilbert se afla pe pajiște. Amândoi s-au pornit să-mi pună întrebări, dar am trecut pe lângă ei. Au alergat după mine și ne-am pomenit toți trei pe dig; am înaintat până la mașina lui Gilbert, care se afla încă în aceeași poziție. Ne-am așezat în front în spatele mașinii. Ben venea pe drum, în direcția noastră. Titus i-a aruncat o privire, apoi s-a răsucit pe călcâie și a rămas cu spatele spre drum. Gestul era impresionant. Ben a trecut pe lângă noi, cu o mină ursuză fără un cuvânt, fără o privire, și și-a continuat drumul, fără grabă, în direcția satului.

– Ce s-a întâmplat? m-a întrebat Titus părând acum tulburat, înfricoșat.

– Nimic.

– Cum nimic?

– A spus ce-a avut de spus.

– Și ce-a avut de spus?

– Minciuni. Că e isterică și că are fel de fel de închipuiri.

– Isterică e într-adevăr, confirmă Titus. Avea accese de isterie care o țineau câte un ceas. Era înspăimântător, și ținea să ne înspăimânte.

– Dacă până la urmă ai hotărât că el e tatăl tău, n-ai decât să te duci acum cu el acasă, nu te opresc.

– Nu-mi vorbiți în felul ăsta. Mi se rupe inima de mila ei.

– N-ai vrea să vii s-o vezi?

– Nu... nu atât timp cât e... nu!

– Aha!

M-am simțit cuprins de o violentă exasperare omicidă. Am alergat în casă, am urcat scările în goană și am descuiat ușa camerei unde se afla Hartley.

Ședea pe saltea, cu spatele rezemat de perete și genunchii înălțați. Purta tot halatul meu negru. Se uită la mine cu ochi grei, umflați și, înainte de a fi intrat bine pe ușă, începu să-mi vorbească pe un ton tărăgănat:

– Te rog, lasă-mă să plec la mine acasă. Vreau acasă, trebuie să mă duc acolo, nu există nici un alt loc unde m-aș putea duce, dă-mi drumul acasă, te rog.

– Asta-i casa ta, casa ta e alături de mine, ești acasă!

– Lasă-mă să plec. Cum poți fi atât de rău cu mine? Cu cât stau mai mult, cu atât va fi mai rău.

– De ce vrei să te întorci în locul acela înspăimântător? Ești hipnotizată, sau ce-i cu tine?

– Aș vrea să mor, cred că o să mor în curând, o simt. Uneori am impresia că aș putea muri numai pentru că o doresc cu atâta forță; deseori sper că o să mor în somn, dar de fiecare dată mă trezesc din nou și văd că încă mai trăiesc. Și în fiecare dimineață, când descopăr că-s tot eu, e iadul pe pământ.

– Bine, atunci ieși din iad! Poarta-i deschisă, ți-o țin eu deschisă.

– Nu pot. Iadul sunt eu însămi.

– O, Hartley, scoală-te! Vino jos și așază-te la soare, stai de vorbă cu mine, stai de vorbă cu Titus. Nu ești prizoniera mea. Nu mai jeli atâta, ai să mă scoți din minți. Îți ofer libertatea, fericirea, aș vrea să vă iau pe tine și pe Titus la... la Paris, la Atena, la New York, oriunde ai dori să mergi.

– Doresc să merg acasă.
– Ce se întâmplă cu tine? Ieri nu erai în halul ăsta.
– Cred că am să mor, o simt.

Ochii ei, care se fereau să-i întâlnească pe ai mei, aveau acea răceală defensivă a omului hotărât să piardă orice speranță. Au urmat câteva dintre cele mai stranii zile de care-mi pot aminti. Hartley refuza să coboare. Zăcea ascunsă în cameră, ca un animal bolnav. Îi încuiam ușa ca nu cumva să alerge să se arunce în mare, nu-i mai lăsam chibrituri și lumânări, ca nu cumva să-și dea foc. Mă temeam în fiece moment pentru siguranța și viața ei, și totuși nu voiam să rămân tot timpul sau cea mai mare parte din timp alături de ea, de fapt nici nu știam cum să fiu cu ea. Noaptea o lăsam singură, și nopțile erau lungi, pentru că se culca devreme și adormea imediat (o auzeam sforăind). Își petrecea o mare parte din timp dormind, atât nopțile, cât și după-amiezile. Uitarea adusă de somn îi era prietenul cel mai apropiat. Și între timp eu pândeam și ascultam, calculând pe baza unei teorii obscure, de neenunțat, periodicitatea aparițiilor mele. O escortam în tăcere la baie. Petreceam lungi perioade de veghe stând afară, pe coridor. Mi-am așezat niște perne în nișa goală, în care îmi închipuisem eu că s-ar afla ușa secretă pe care o să se ivească doamna Chorney, reclamându-și drepturile asupra casei. Ședeam pe perne, pândind ușa camerei lui Hartley și ascultând. Uneori, când o auzeam sforăind, aţipeam și eu.

Desigur, stăteam des și cu ea în cameră, discutând sau încercând să discut, sau în deplină tăcere. Îngenuncheam alături de ea, mângâindu-i mâinile și părul și dezmierdând-o așa cum ai dezmierda o pasăre. Picioarele îi erau goale, dar stăruia să poarte halatul meu peste rochie. Totuși, prin ușoare atingeri, făcusem cunoștință pe furiș cu trupul ei; cu greutatea și masivitatea lui, cu minunata rotunjime a sânilor, cu umerii plini, cu coapsele, și mi-ar fi făcut reală plăcere să mă culc cu ea, numai că-mi rezista, prin cele mai vagi semne, la cele mai vagi eforturi ale mele de a o dezbrăca. Se frământa din pricină că n-avea farduri, și l-am trimis pe Gilbert în sat să-i cumpere tot ce dorea, după care s-a fardat în prezența mea. Această concesie făcută vanității mi s-a părut o făgăduință de speranță. Dar continuam să mă tem de ea și pentru ea. Refuzul meu neînduplecat, deși tăcut, de a o lăsa să plece, însemna destulă violență. Mă temeam că orice presiune în plus ar putea produce un acces de ostilitate și o și mai accentuată retragere, care m-ar fi adus și pe mine la starea ei de nebunie; pentru că, uneori, gândeam că e

nebună. Lăsând însă lucrurile așa cum erau, coexistam într-un soi de precară, dementă, misterioasă tolerare reciprocă. Din când în când, îmi repeta că vrea să plece acasă, dar accepta pasivă refuzurile mele categorice, ceea ce era oarecum încurajator. De bună seamă, cu fiecare ceas care trecea, spaima ei de întoarcere trebuie să se fi intensificat, și lucrul ăsta era pentru mine o altă sursă de speranță. Fără îndoială, va sosi un moment în care acumularea cantitativă de spaimă o va arunca în brațele mele.

De fapt, la intervale disparate, și fără nici un fel de consecvență, reușeam să conversăm. Când încercam să-i amintesc de vremurile din tinerețe, uneori îmi răspundea; și câteodată, pe parcursul „tratamentului“ pe care i-l aplicam, iubind-o și compătimind-o atât de intens, simțeam că realizez un oarecare progres. O dată, absolut din senin, m-a întrebat:

– Ce s-a întâmplat cu mătușa Estelle?

Nu-mi aminteam să-i fi vorbit vreodată despre mătușa Estelle, întrucât făcusem din familia unchiului meu un subiect tabu. Altădată mi-a spus:

– Philip nu putea să te sufere.

Philip era fratele ei.

– Ce face Philip acum?

– A căzut în război. Apoi adăugă: Tu erai adevăratul meu frate.

Niciodată nu-mi punea vreo întrebare în legătură cu viața mea din teatru și nici eu nu încercam să-i povestesc. Cred, într-adevăr, că trecutul meu nu-i stârnea nici o curiozitate. Încetasem să mai presupun că regreta câtuși de puțin faptul de a nu se fi măritat cu un om celebru. O dată sau de două ori m-a întrebat dacă l-am cunoscut pe cutare sau cutare actor de mare faimă, dar, în mod cert, era foarte puțin la curent cu lumea teatrului și nici nu urmărea răspunsurile pe care i le dădeam. O singură dată m-a întrebat:

– Ai cunoscut o actriță care se numea Clement Makin?

După un moment de gândire, am răspuns:

– Da, am cunoscut-o foarte bine, m-a iubit, un timp am trăit împreună.

– Ce vrei să spui?

– Că a fost amanta mea.

– Dar trebuie să fi fost cu ani și ani mai bătrână decât tine.

– Da, însă lucrul ăsta nu prea conta.

– Trebuie să fi fost o femeie bătrână.

Puțin după acest schimb de replici, Hartley începu să plângă și-mi îngădui să-mi încolăcesc brațele în jurul ei. Nu mi-a mai pomenit de Clement. Era

unul din acele momente în care părea că din mila și din iubirea mea încolțește speranța. Și reflectam obsedant asupra faptului misterios că Hartley avea o conștiință la fel de vastă și o istorie la fel de lungă ca și a mea, și că nu voi ajunge niciodată să cunosc, nu voi avea niciodată acces la această făptură interioară. Eram, firește, nerăbdător. Mă așteptasem ca, după inerenta disperare, întreaga ei făptură să se întoarcă spre mine, ca spre unica ei resursă. Faptul că nu se lăsa înfrântă mă deruta cel mai mult.

Sub acest aspect, mă așteptasem din partea lui Titus la un ajutor mai substanțial, dar nu voia să mi-l ofere, sau poate că nu putea. Părea aproape speriat de Hartley, speriat de situația ei, de captivitatea ei, de îngrozitoarea ei neputință, de ceea ce-și imagina că se petrece în mintea ei. Îi detesta umilința. Nu voia să se amestece. Atitudinea lui față de întreaga chestiune, pe care o numea „trucul“ meu, sau „jocul“ meu, consta într-o îmbinare de dezgust și complicitate la vinovăție. Și, fără îndoială, se temea de Ben, cel puțin prin substituție, ca să spun așa. Se plângea de mirosul din camera lui Hartley și pretindea că se sufocă acolo, și, totuși, se simțea prea stingherit ca să o convingă să iasă la aer. Ori de câte ori stătea de vorbă cu ea, mă implora să fiu de față, și de îndată ce-i lăsam singuri, fugea. Presupun că dificultatea pornea din faptul că nu puteau discuta despre Ben, și existau atât de puține subiecte care să nu se refere la acest domn. De asemenea, remarcasem că Titus era înclinat spre o discreție absolută în ce privea activitatea lui de când părăsise familia; se arătase foarte refractar la întrebările pe care i le pusesem în legătură cu acest subiect, și răspunsurile lui evazive blocau orice posibilitate de conversație. De fapt, Hartley nici nu manifesta prea multă curiozitate în legătură cu activitățile lui. Purtau, într-adevăr, discuții aproape „de politețe“. Cel puțin, așa s-a întâmplat în prima zi. După aceea, Titus s-a arătat din ce în ce mai puțin doritor s-o vadă, și cum ea era tot mai doborâtă, nu-mi venea să-i cer s-o viziteze. Nu mă puteam obișnui cu faptul că i se adresa spunându-i „Mary“.

– Mary, nu vrei să vii afară la soare? E rece aici, înăuntru.

– Nu, mulțumesc.

– Te simți mai bine?

Convenția că ar fi fost bolnavă se ivise, în mod salutar, nu știu de pe unde. Discutau despre bungalow, sub aparența unei placide banalități. Dar poate că nici nu știau ce discută.

– Și aveți o grădină frumoasă? Când am locuit la numărul treizeci și patru, nu se putea spune că aveam grădină. Era mai curând o curte.

– Da, la treizeci și patru era mai curând o curte.

– Îmi amintesc de vechiul calandru pe care-l aveam acolo, în șopron. Ții minte calandrul?

– Da...

– Și deci acum poți să cultivi trandafiri. Întotdeauna ai visat să ai trandafiri, nu?

– Da, am o mulțime de trandafiri, de toate culorile.

– Și poți vedea marea direct de la fereastră, așa cum spuneam întotdeauna c-ar fi atât de frumos!

Nu-mi puteam da seama ce însemnau toate acestea pentru Hartley. Constatam că fusese o naivitate să-mi închipui că mama și fiul se vor agăța pe dată unul de altul și vor descoperi un limbaj al iubirii. Mă rog, poate că acesta era un limbaj al iubirii. Iubirea exista, nu aveam nici o îndoială, dar cei doi erau uluitor de stingheriți și cu limbile legate când se aflau împreună. Dialogul era forțat, purtat cu stângăcie, mai ales de către Titus.

Spre ușurarea mea, epuizară curând subiectul despre farmecele bungalow-ului. După care, cea mai reușită dintre conversațiile lor a constat în simple amintiri puerile, legate de amănunte neînsemnate ale caselor și grădinilor din copilăria lui Titus.

– Îți amintești de gaura din gard prin care mă uitam eu când locuiam la numărul șaizeci și șapte?

– Da...

– Mă urcam pe o ladă, nu?

– Da, pe o ladă.

Cum de puteau să nu-și vorbească? Oare simțămintele ei față de Titus fuseseră sufocate în toți acești ani, și cu ale lui se petrecuse același fenomen? Un gând cumplit. Mai târziu, mi-am dat, desigur, seama că întreaga situație era cea care le tăia graiul; și situația era creată și menținută de mine.

Acest răstimp al încarcerării lui Hartley ia în memoria mea dimensiunile istoriei unei întregi drame mentale, cu vaste desfășurări, transformări, înfrânări, surprize, progrese, reveniri, crize. Obiectiv, a fost o perioadă care s-a întins doar pe vreo cinci–șase zile. Dar a conținut într-adevăr istorie, dramă, prefaceri. E ciudat că, imediat după prima zi, am încetat să mă mai frământ din pricina lui Ben. Nu l-am dat uitării și, bineînțeles, îl așteptam.

Noaptea, zăvoram ușile cu mare grijă. Mi-a trăsnit prin minte că s-ar putea să încerce să dea foc casei, și ideea asta m-a cam obsedat; în fond, el era un fel de incendiator prin profesie. Dar am încetat să mă mai las urmărit de gândul la el, probabil pentru că reușisem să mă baricadez în mintea mea, iar pericolul Ben îmi apărea mai puțin real. De ce nu făcea nici o mișcare? Urzea oare un plan elaborat sau prefera să se autotortureze prin așteptare, alimentându-și singur furia? E posibil să fi fost speriat de Titus? Curând, însă, am încetat să-mi mai pun întrebări.

Cât despre Titus și Gilbert, de îndată ce puteau scăpa de Hartley și de mine, se comportau ca și cum ar fi fost în vacanță. Titus nu avea chef să discute despre mama sau despre tatăl lui. Optase împotriva acestor probleme, înota în fiecare zi, uneori de două sau chiar trei ori pe zi, plonjând întotdeauna de pe „muntele“ meu. Se ungea cu o soluție împotriva insolației și zăcea gol la soare, întins pe stânci. Păruse să-i fi pierit orice scrupul cu privire la „cerșetorie“. Îmi accepta ospitalitatea ca pe ceva ce i se cuvenea de drept, și nu-mi dădea nimic în schimb, nici cel mai vag ajutor, nici un strop de căldură. Desigur, e o judecată subiectivă. Nu-l pot blama pe Titus pentru că „nu voia să știe“ ce se petrecea sus. Cred că nici măcar nu încerca să se gândească; și, într-adevăr, ar fi fost greu s-o facă. Mai mult, îi dăruiam foarte puțin din timpul meu și poate că-mi purta puțină pică pentru acest lucru, considerându-l ca o capitală neglijare. Îmi formasem ideea că Titus era un personaj mai puțin complex decât îmi făcuse impresia la început; sau, poate că, înfruntat cu grozăviile, alesese calea simplității.

Gilbert se arăta mult mai curios și mult mai doritor, din fire, să-mi fie de ajutor (s-a oferit, chiar, să aducă flori în camera lui Hartley), numai că eu îl țineam, pe cât puteam, la distanță. Desigur, îmi era în continuare de un ajutor esențial. Gătea. Făcea cumpărăturile în timp ce Titus se prăjea la soare. Dar nu-i îngăduiam să se apropie de palierul de sus. O trăsătură curioasă a acelei etape, și care contribuie încă să mi-o readucă cu vivacitate în memorie, a fost faptul că Gilbert și Titus au descoperit că sunt amândoi cântăreți. Gilbert era un bariton destul de bun, iar Titus s-a vădit un tenor acceptabil, putând să cânte chiar în falsetto. Ba mai mult, aveau un extrem de bogat repertoriu comun. Până nu le-am poruncit cu strictețe să se ducă să cânte afară pe stânci, făcuseră să răsune întreaga casă de urlete. Firește, le-ar fi plăcut să mă aibă în chip de public, să-mi arate de ce sunt în stare (toți cântăreții sunt vanitoși), și, desigur, le-ar fi plăcut să petreacă jumătate din

noapte urlând cântece și bându-mi vinul. (Amândoi beau vârtos și-l trimiseseră pe Gilbert la hotelul Raven să reînnoiască provizia de vin.) Dar chiar și de afară, de la distanță, se făceau auziți, atât de puternice le erau glasurile și atât de încântați erau să-și exhibeze, reciproc, talentele. (Hartley nu mi-a pomenit o vorbă despre cântatul lor; poate că ajunsese să nu-i mai pese de nimic sau, poate, ca și soțul ei, era un pic surdă.) Urlau arii din opere și din comedii muzicale, madrigaluri, cântece pop, cântece folclorice, rondeluri, cântece porcoase și balade de dragoste în engleză, franceză și italiană. Cred că în acele zile se îmbătau pur și simplu cu propria lor muzică; poate că era o reacție naturală la tensiunea din casă.

Am arătat tocmai că începusem să-l găsesc pe Titus mai simplu decât mi se păruse la început. Aceasta în raport cu mama lui și cu problemele mele. (Poate că prin „mai simplu“ înțeleg „mai vag“, „mai puțin atent“.) Dar era evident, și Gilbert remarcase același lucru, că, într-un fel superficial, Titus se dovedea mai cultivat decât te-ai fi așteptat din partea unui băiat ce părăsise școala ca să urmeze un „curs de electrotehnică“ la un institut tehnic. Unde se aciuise Titus în timpul ultimilor doi ani? Rămânea un mister. Mi-am adus aminte de butonii de cămașă și de poemele de dragoste ale lui Dante. Presupunerea mea era că trăise cu o doamnă mai vârstnică. Titus avea exact vârsta la care eu fusesem răpit de Clement; corupere de minori, cum obișnuiau cu toții să numească astfel de relații. Să-l fi „răpit“ oare cineva pe Titus și apoi să se fi descotorosit de el? În ce privește acest subiect, Titus păstra deplină tăcere.

Am vorbit despre istorii și transformări. Și, într-un anume mod, mai târziu mi s-a părut că, în acele zile, n-am făcut decât să retrăiesc întreaga istorie a iubirii mele pentru Hartley, nu numai începuturile ei, ci și perioadele intermediare. Zi de zi, ceas de ceas, îmi aminteam tot mai mult. Cam în seara celei de-a doua zile, Hartley a devenit pentru un timp ceva mai volubilă, părând să fi reflectat asupra situației, iar vorbirea să fie rodul acestor reflecții. Ceea ce a dus la un dialog cu concluzii dintre cele mai deprimante.

Ședeam amândoi pe jos, ea pe saltea, eu pe podeaua goală, cu picioarele întinse, privind fereastra lungă ce dădea în salon. Cămăruța interioară, de obicei întunecată, era scăldată acum în razele asfințitului, deși strălucirea crepusculară filtra în încăpere doar o lumină estompată, intimă. Am atins mâna lui Hartley. Mă simțeam electrizat de ea din creștet până în tălpi.

– Iubito, halatul meu de mătase îți vine foarte bine, dar n-ai vrea să-l mai scoți uneori?

– Mi-e rece.

– N-ai început să simți că locuiești aici?

– Tu crezi că lucrul cel mai important este c-am făcut o greșeală nemăritându-mă cu tine.

– A fost o greșeală. Dar ce-i mai important este s-o remediem acum.

– Ai nevoie de cineva cu care să-ți treci trecutul în revistă.

– E un lucru nedrept când te gândești cât de mult aș dori să vorbim despre viitor, numai că tu refuzi.

– Îmi porți pică pentru că am fugit atunci.

– Deci recunoști că ai fugit?

– Bănuiesc că da, a trecut atâta vreme.

– Spuneai că o să-ți fiu necredincios.

– Da? Nu-mi mai aduc aminte.

Eu îmi construisem întreaga viață pe cuvintele ei, iar ea nici măcar nu și le putea aduce aminte.

– Bănuiesc, reluă Hartley, că am plecat pentru că, din cât îmi amintesc, mă simțeam vinovată.

– Vinovată că m-ai făcut să sufăr?

– Da. Adevărul este că am avut întotdeauna un sentiment de vinovăție și mă gândeam că tu mă condamni. Și, în chip ciudat, trebuia să mă apăr de tine băgându-mi în cap ideea că mă urăști.

– Și cum naiba te „apăra“ ideea asta?

– Când te-am văzut în sat, mi-am închipuit că m-ai recunoscut și că te faci că nu mă vezi, fiindcă mă urăști.

– Dar nu te-am urât niciodată, iubita mea, nici măcar pentru o secundă.

– Eu aveam nevoie să gândesc astfel.

– Dar de ce?

– Ca să pot fi sigură că ai pierit cu adevărat, că totul s-a isprăvit. Ca să moară totul în mintea mea.

– Oh, Hartley! Pentru mine nu s-a isprăvit niciodată, în mintea mea n-a murit nimic. Deci mă voiai, îți lipseam, și-ți era teamă să te gândești la mine? Asta nu dovedește că mă iubești?

– Cred, totuși, că mă urăști, că-mi porți pică.

– În momentul de față, vrei să spui? Ești țicnită.

– O faci din resentiment, altfel n-ai putea fi atât de rău cu mine.

– Hartley, nu mă tortura. Judeci ca o persoană care nu-i în toate mințile.

– Sau o faci numai din curiozitate, ca un turist, mă vizitezi, îmi vizitezi viața și încerci un sentiment de superioritate.

– Hartley, încetează, te rog! Sau încerci doar să mă rănești? Tu ești cea rea. Între noi doi există o legătură eternă, știi bine că e așa, e lucrul cel mai limpede din lume, mai limpede chiar decât Dumnezeu. Vreau, ca în cele din urmă, să devii soția mea, vreau să-ți găsești liniștea alături de mine. Voi avea grijă de tine toată viața, până o să mor.

– Aș vrea să mor eu.

– Ah, taci odată...

– Aș vrea să se termine cu toate, mi-am trăit viața. Aș dori ca cineva să mă ucidă...

– Așadar, te-a amenințat cu moartea?

– Nu, nu, toate astea sunt numai în mintea mea...

– Acum nu te mai poți întoarce, n-am să te las, chiar dacă tu nu mă vrei. Totul e atât de simplu, tu ești aceea care complică lucrurile.

– Tu vrei să complici lucrurile în felul tău, tu răsucești și răstorni totul, ești ca un tipar, îmi amintesc de lucrul ăsta în legătură cu tine.

– Deci sunt ca un tipar! N-am răsucit și n-am răsturnat nimic, decât atunci când era vorba de tine. Întotdeauna te-am dorit pe tine și pe nimeni altcineva. Dintre noi doi, eu sunt cel care a rămas fidel. Eu nu m-am căsătorit niciodată.

– Da, dar ai trăit cu femei, ai trăit cu actrița aceea bătrână.

– Da, pentru că nu te-am putut găsi pe tine. Tu erai cea pe care o doream. Am încercat și am tot încercat să te găsesc, te-am căutat și te-am tot căutat și, într-un fel, n-am renunțat niciodată la speranță. Poate că tocmai de asta te-am găsit acum.

– Am fost nedreaptă față de Ben.

– Dumnezeule, nu-l putem da uitării pe Ben? Ben s-a isprăvit...

– A suferit atât de mult din cauza lui Titus, când Titus a dispărut, a fost ca o pedeapsă!..

– Poate că a suferit, dar a meritat să sufere, el l-a izgonit pe Titus. Eu cred că, de fapt, s-a bucurat.

– Nu, nu, n-a fost chiar atât de rău cu Titus, nu în măsura în care ți-am povestit eu. Era sever...

– Era violent. La fel și față de tine. Nu încerca să-l aperi. Haide să nu mai vorbim despre omul ăsta afurisit!

– N-au venit niciodată cei de la Protecția Copiilor, ți-am spus c-au fost, dar nu-i adevărat.

– Dă-i naibii pe cei de la Protecția Copiilor, ce-mi pasă dacă au venit sau nu?

– Dar ți-am spus că au venit, și de fapt n-au fost.

– Chiar dacă n-au venit, ar fi trebuit să vină.

– Dar n-a fost adevărat.

– De ce încerci să-l scoți basma curată pe ticălosul acela barbar? Titus îl urăște. Asta nu-i o mărturie suficientă? Pentru mine e.

– Ben nu are pe nimeni altcineva pe lume în afară de mine. Nu are nimic pe lume.

– Va supraviețui. Și eu ce am? De ce să nu-ți fie milă și de mine, așa, ca o variație? Am așteptat destul. Nu există ființă mai naufragiată decât un actor bătrân. Ce altceva mai am decât amintirile? M-am despuiat singur de toată puterea și de toată strălucirea... pentru ceva... și acel ceva, deși n-am știut, erai tu. Acum nu mă mai poți părăsi.

– Crezi în Dumnezeu?

– Nu.

– Eu cred în Iisus Hristos. Trebuie să crezi în ceva, să cauți sprijin în ceva. După mine, oamenii și-ar pierde mințile dacă n-ar crede în Dumnezeu. Obișnuiam să discutăm despre lucrurile astea, ții minte?

– Mă bucur că n-ai uitat de discuțiile noastre. Îți amintești de prima noastră împărtășanie? A însemnat foarte mult pentru noi, nu? „Coboară, Duh Sfânt, și inspiră sufletele noastre!“

– Eu cred în izbăvirea păcatelor.

– Cu toții avem nevoie de-o asemenea portiță deschisă.

– Iubirea răscumpără, asta înseamnă ceva, nu?

– Nu-mi spune că ai de gând să-l izbăvești pe Ben prin iubire! Mi s-a făcut silă de Ben. Ce-ar fi să mă izbăvești pe mine?

– Nimeni altcineva n-o să-l izbăvească pe el, nimeni altcineva n-o să-l iubească pe el.

– O să-l iubească Iisus.

– Nu, vezi, tu, pentru Ben eu trebuie să fiu Iisus.

– Asta-i vorbărie dementă, draga mea, absolut dementă, încearcă să judeci un pic. Nu te-ai gândit nici un moment că Ben o să răsufle ușurat dacă ai să-l părăsești? Fir-ar să fie, l-ai și părăsit. Nu-i ești chiar atât de necesară. Poate că nu s-ar fi îndurat să-ți facă vânt, dar va fi foarte mulțumit c-ai plecat de bunăvoie.

– Încerci să-l faci ireal, dar e real.

– Lucrurile reale devin ireale când cauți să le pătrunzi adevărul.

– Dragostea noastră n-a fost reală, a fost o copilărie, un joc, eram ca frate și soră, pe atunci nu știam ce înseamnă iubirea.

– Hartley, știi bine că ne-am iubit.

– Da, dar n-am făcut dragoste, îmi pare rău că n-am făcut-o.

– Credeam că tu nu vrei, eu unul aș fi dorit-o... Oh, Dumnezeule!

– Eram copii. Tu n-ai făcut niciodată parte din viața mea reală.

– Ceea ce numești viața ta reală pare să fi fost iadul pe pământ! Dă-o naibii, chiar tu mi-ai spus lucrul ăsta. O femeie fericită nu vorbește despre moarte.

– Aș vrea să nu-ți fi spus atâtea lucruri, îmi pare rău că ți-am spus atâtea! Desigur că-i o mocirlă, dar e mocirla mea, în care trăiesc și asta sunt eu însămi. Nu pot să fug și să las în urma mea totul sfâșiat și în voia sorții, ca o cochilie sfărâmată.

– Asta-i întocmai ceea ce trebuie să faci. Să evadezi, să fugi, să lași totul în urmă! Să constați că suferința poate să înceteze.

– Poate? Poate oare suferința să înceteze?

Așa cum se uita țintă la mine, cu ochii dilatați, într-o bruscă pauză de uimire, m-am întrebat dacă e nebună, dacă mintea ei a luat-o complet razna, sau dacă nu-i decât o biată epavă, sau poate că devenise un gen de stranie făptură spiritualizată, rafinată de suferință? Să fi fost acel ciudat aer de sălbăticie al frumuseții ei din tinerețe, pe care l-am iubit și l-am venerat, primul impuls profetic al unei spiritualități nepământene? Există sfinți tainici cu destine stranii. Și totuși nu, era doar o epavă, o sărmană ramură frântă, a cărei integritate, a cărei ultimă rămășiță de identitate fusese nimicită de forța crudă care o silise să-l abandoneze pe Titus. Dar, orice-ar fi fost, eu o iubeam, eram și fusesem întotdeauna angajat față de ea, aici și până dincolo de stele, acele stele dincolo de stele pe care le văzusem în noaptea petrecută pe stânci, când cerul de aur făcuse universul să se întoarcă încet cu înăuntrul în afară.

– Da, iubita mea, regina mea, îngerul meu, suferința poate să înceteze.

Doamne, de i-aș putea atinge și elibera spiritul! Aș fi vrut s-o văd sperând, să văd mijind în ea un licăr de speranță sau de dorință, dorința de dragoste, de o viață fericită. Dar acum, în uimirea ei, se încruntă și se întoarse din nou la Ben.

– N-am fost niciodată îndeajuns de bună pentru el.

– Sunt convins că ai fost o sfântă, o martiră.

– Nu, am fost rea.

– Bine, consideră-te rea dacă-ți face plăcere. Dar orice-ar fi fost, s-a terminat.

În acele clipe mi-a apărut atât de nevinovată, precum apăreau, probabil, fecioarele închise în mănăstiri, în ochii oamenilor din vechime, care gândeau: „Noi suntem niște brute, iar ele sunt îngeri, sunt pure, neprihănite, nu ca noi!“ Am văzut-o sublim inocentă, simplă la minte, proastă, neînțelegând nimic: o dojană la adresa mea, care-mi trăisem viața printre oameni corupți de deșertăciune și egoism, printre femei nerușinate și prea știutoare. Și totuși, vedeam vina ei ca o vină reală, pentru eșecuri reale. Cum ar fi putut fi altfel? Și mi-am adus aminte de cuvintele lui Peregrine: „Soția care se simte vinovată, chiar fără motiv, devine victima toanelor celuilalt și nu-i în stare să adopte o ținută demnă“. Ea luase asupră-și, pe lângă nevinovatele ei greșeli, și păcatele lui. Se simțea vinovată de păcatele lui împotriva ei, împotriva lui Titus. Reușeam să înțeleg totul. Și preluându-i vina, și-o însușise făcând-o să devină a ei, adorându-l în același timp pe cel cu adevărat vinovat și considerându-l un sfânt. O, de-aș putea s-o descătușez de această vină mutilantă, schiloditoare și de această adorație găunoasă! Dumnezeule, se simțea vinovată până și din cauza mea, și avea nevoie să se consoleze gândind că eu o urăsc! Era sub imperiul unei vrăji rele, împietrită de o magie autoprotectoare, pe care o cultivase de-a lungul anilor pentru a se apăra împotriva odioasei suferințe de a se fi măritat cu un maniac ticălos, despotic, de o gelozie morbidă. De frica lui, procedase singură la un lavaj al creierului, își abrutizase creierul auzind întruna aceleași lucruri repetate iar și iar și iar: că era vina ei, întotdeauna vina ei. Nu-i de mirare că Titus prefera să se cațăre pe stânci și să cânte în gura mare, decât să-și reamintească de asemenea scene.

Plânsese puțin. Lacrimile bătrâneții nu mai sunt ca lacrimile tinereții.

– Nu mai plânge, Hartley, arăți ca purcelușul din Alice în Țara Minunilor, așa cum arătai și altădată.

– Știu, sunt urâtă, oribilă...

– O, scumpa mea, lasă astea toate, eliberează-te de toate astea, eliberează-te de coșmar...

Își șterse ochii cu batista mea, îmi îngădui să-i țin un moment mâna, apoi începu din nou să mediteze.

– Dar ce te face să crezi că mariajul meu e atât de nefericit?

Se uita acum la mine cu o privire aproape vicleană, de parcă era gata să producă o peremptorie probă negativă, la orice i-aș fi răspuns eu.

– Hartley, iubito, te-ai împotmolit în mâl. Ai recunoscut tu singură că ești nefericită, și chiar adineauri ai vorbit de suferința acestei nefericiri.

– Suferința e altceva, în orice căsnicie există suferință, viața însăși e suferință... dar poate că pentru tine... toate au trecut pe lângă tine, fără să te atingă..

– Poate că da, slavă Domnului.

– Știi, de atâtea ori, acasă, în nopțile liniștite, mă gândeam la oamenii din lagărele de muncă.

– Dacă simțeai nevoia să te încurajezi gândindu-te că tu, cel puțin, nu te găsești într-un lagăr de muncă, înseamnă că nu erai prea fericită.

– Dar ce te face să crezi că mariajul meu e atât de rău, cum poți tu aprecia? Tu nu poți vedea lucrurile, nu poți înțelege.

– Ba pot aprecia. Cunosc.

– Cum poți cunoaște, asta-i numai o închipuire, tu nu înțelegi nimic despre căsnicie, te-ai mulțumit doar să trăiești cu femei, asta-i cu totul altceva, n-ai nici o dovadă.

– Despre tine și despre el... da, am dovezi.

– Nu poți avea. Abia ne-am întâlnit, nu cunoști pe nimeni dintre cei care ne cunosc, nu poți avea vreo dovadă.

– Ba da, am! V-am auzit vorbindu-vă unul altuia, și felul în care vă vorbeați!... am spus într-o ultimă izbucnire de exasperare și – trebuie să mărturisesc – mânat totodată de dorința de a o răni.

Calma ei stăruință îndărătnică și, acum, această expresie de superioritate și viclenie mă scoteau din sărite.

– Ce vrei să spui?

– Am ascultat, m-am ascuns sub fereastră și v-am auzit pe amândoi discutând, am auzit vocea lui grosolană, felul lui brutal de a te teroriza, l-am auzit cum striga la tine, cum te făcea să repeți iar și iar „îmi pare rău, îmi pare atât de rău!“ Regret că n-am spart fereastra și că nu i-am frânt gâtul. Am să-l ucid pe omul ăsta! Mai bine îl îmbrânceam în mare.

– *Ai* ascultat... *ai* auzit... când?

– O, nu mai țin minte, în urmă cu o săptămână, cu două – sunt atât de amărât încât am pierdut noțiunea timpului –, așa încât nu te mai poți preface, față de mine, nu poți să-l scoți basma curată și să-mi afirmi că ești fericită în căsnicie, pentru că eu cunosc adevărul!

– Adevărul... vai, tu nu ești în stare să înțelegi nimic! Ai ascultat... cât timp?

– Nu știu, secole, un ceas, nu, nu-mi pot aminti... Amândoi ați strigat unul la celălalt, era absolut odios, sau, cel puțin, el striga și tu scânceai, era dezgustător...

– Cum ai putut... nu știi ce-ai făcut... cum ai putut să te vâri între noi, să ne spionezi... nu aveai nici un drept... cum ai putut să te insinuezi în relațiile noastre secrete, pe care nici nu le puteai măcar înțelege... este lucrul cel mai mârșav, cel mai ticălos, cel mai jignitor pe care mi l-a făcut vreodată cineva...

– Hartley, iubito, știi bine că am făcut-o numai ca să te ajut, vreau să spun că trebuia să știu, trebuia să fiu sigur, în cunoștință de cauză...

– Ca și cum ai putea ști ceva... o, cum m-ai îndurerat, n-am să ți-o iert niciodată, niciodată... e ca... e ca o crimă, un omor... tu nu poți înțelege... mă rănește atât de tare... atât de tare...

– Iubito, îmi pare rău, îmi pare foarte rău, nu mi-am imaginat...

Șezând dreaptă, rezemată de perete, începu să plângă, așa cum n-am mai văzut niciodată o femeie plângând (și văzusem destule la viața mea). Lacrimile păreau să-i țâșnească din ochi în torente, apoi gura udă i se deschise, scoțând un fel de țipăt gâtuit, un strigăt animalic de durere chinuitoare. După care urmă un vaiet înăbușit, cutremurător, și Hartley căzu pe o parte, ținându-se de gât și trăgând cu furie de halat, ca și cum se sufoca. Vaietul se transformă într-un icnet care-i zgâlțâi tot trupul și, o clipă mai târziu, se lăsă pradă unei crize de isterie.

Am sărit în picioare și am privit-o îngrozit. Atunci am înțeles ce-a vrut să spună Titus când a specificat: „E înspăimântător și ține să înspăimânte“. Simțeam că avea loc cel mai violent asalt asupra spiritului meu, asupra

lucidității mele. Mai fusesem și alteori martorul unor țipete isterice, dar niciodată nu sunaseră ca de data asta. M-am lăsat din nou în genunchi și am încercat s-o susțin, s-o scutur, dar părea să fi căpătat brusc o forță extraordinară, iar eu mă simțeam extrem de slab, și însuși faptul de a o atinge devenise foarte neplăcut! Trupul rigid îi tremura din cap până-n picioare, ca străbătut de un primejdios curent electric. Fața îi era congestionată, scăldată în lacrimi, iar din gură i se prelingeau picuri de salivă. Vocea, răgușită, sfredelitoare, striga întruna; părea o făptură terorizată, sugrumată de furie, care scuipa obscenități, scotea un urlet de panică paroxistică, un „aaah" ascuțit și prelungit, care se prefăcea într-un vaier sughițat de „oh... oh... oh!", coborând apoi într-un lung „ooooh" ce părea să se stingă, pentru ca pe urmă să izbucnească din nou urletul: și toate acestea se repetau mecanic, automat, la intervale regulate, de parcă sărmana creatură umană căzuse pradă unui mașinism diabolic. Eram stăpânit de groază, de frică, de o rușine dezgustată, rușine de mine însumi, rușine de ea. N-aș fi vrut ca Titus și Gilbert să audă lugubrul zgomot ritmic, acest acces de jale agresivă. Speram să se afle departe, pe stânci, cântându-și cântecele lor. Am strigat la ea: „Încetează, încetează, încetează!", simțeam că dacă mai continuă un minut în plus, am să înnebunesc pe loc, simțeam că trebuie s-o fac cu orice chip să tacă, chiar dac-ar fi s-o ucid; am zgâlțâit-o din nou, am zbierat la ea, am alergat la ușă, m-am întors. N-am să uit în viața mea imaginea fioroasă a acelei fețe, a acelei măști, ritmicitatea barbară, continuă a țipetelor...

În cele din urmă a încetat, pentru că tot ce-i înfiorător trebuie să aibă și un sfârșit, chiar dacă acesta nu-i decât moartea. Prezența mea, strigătele mele nu avuseseră nici un efect asupră-i, mă îndoiesc chiar dacă, într-un anumit sens, fusese conștientă că mă aflasem acolo, deși, în alt sens, spectacolul îmi fusese oferit mie, violența accesului îmi fusese adresată direct. Forțele păreau să i se fi sleit, criza conteni brusc și ea căzu pe spate, ca într-un fel de leșin. I-am luat mâna. Era rece. M-a cuprins iar panica și aș fi vrut să ies afară să le strig celor doi să cheme un medic, numai că eram prea înspăimântat ca s-o părăsesc în clipele acelea și prea vlăguit ca să pot lua vreo hotărâre. M-am întins pe jos alături de ea și am strâns-o în brațe, murmurându-i numele. Începu să respire adânc, regulat, de parcă ar fi adormit. Am privit-o și am văzut că ochii îi erau larg deschiși. Se uita din nou la mine cu privirea aceea ciudată, ușor vicleană, de parcă ar fi cântărit efectul „accesului". Și când,

puțin mai târziu, începu din nou să vorbească, părea absolut lucidă, rezonabilă, chiar în mai mare măsură decât fusese înainte.

– O, Charles, dragule, îmi pare atât de rău...

– Mie îmi pare rău... sunt un nebun, un idiot lipsit de orice simțire...

– Nu, nu... Îmi pare rău că m-am necăjit în asemenea hal și am scos sunete atât de respingătoare... probabil că mă aflu într-o stare de șoc.

– Scuză-mă, dragostea mea.

– E în ordine. Spune-mi... de cât timp mă aflu aici, în casa asta?

– De două zile.

– El a fost pe aici... soțul meu? Sau mi-a trimis vreo scrisoare?

Era prima oară când întreba de Ben.

– Nu ți-a trimis nici o scrisoare, ți-aș fi dat-o, dacă-ți scria. A venit aici, a doua zi dimineață, după sosirea ta.

– Și ce-a spus?

– Voia să vii acasă și...

– Și ce?

Mă simțeam atât de pedepsit și de zăpăcit, încât am continuat stupid:

– A zis că a adus câinele.

– Ah... câinele... câinele... uitasem de el. Câteva lacrimi țâșniră din nou și porniră să-i alunece pe obrajii atât de pătați de plâns, încât ajunsese aproape de nerecunoscut, dar reuși să se stăpânească. Vai, vai... mi-ar fi plăcut mult să fiu acasă când a venit câinele...

– Uite ce-i, Hartley, se pare că tu nu ești în stare să judeci toată situația, așa că dă-mi voie să judec eu în locul tău. Nu mai putem continua în felul ăsta. Încep să am senzația că sunt un terorist. M-ai silit să mă plasez într-o poziție de tiran, adică în rolul pe oare-l detest cel mai mult. Foarte bine, nu știu exact cum a fost căsnicia ta și poate că n-a fost chiar atât de îngrozitoare, și nici el n-a fost atât de îngrozitor, dar, fără îndoială, nu e un menaj fericit, și nu văd de ce trebuie să-ți continui viața alături de un bărbat violent și antipatic, din moment ce nu mai ești nevoită s-o faci. Poți renunța, îndrăznesc să cred că ai fi renunțat de mult, dacă ai fi avut unde să te duci. Acum ai. Haide să plecăm la Londra. Situația asta de aici mă împinge la nebunie. Mă complac, pentru că nu doresc să te forțez, nu vreau să-mi reproșezi mai târziu că nu te-am lăsat să hotărăști singură. Refuz să mă las forțat să te forțez. Dar încearcă să te gândești puțin la mine și la Titus. Țin foarte mult la Titus, îl privesc ca pe fiul meu, într-adevăr. Și el îl urăște pe

omul acela, iar dacă te vei întoarce la el, n-ai să-l mai vezi pe Titus niciodată. Nu ai de ales numai între mine și mariajul tău jalnic ratat – te rog să-mi scuzi exprimarea –, ci trebuie să ții seama și de Titus. Haide să plecăm la Londra, toți trei, și de acolo vom pleca în altă parte, oriunde. Acum alcătuim o familie. Ceea ce nu am mai cunoscut niciodată din clipa în care am părăsit locuința părinților mei. Haide, să plecăm împreună, oriunde vei dori tu, și să încercăm să cucerim puțină fericire. Nu vrei să-l știi pe Titus fericit? Vrea să se facă actor, îl pot ajuta din plin. Nu vrei să-l vezi fericit?

M-a ascultat cu atenție, dar spre sfârșitul perorației mele a început să scuture din cap. După care mi-a răspuns:

– Te rog, nu mă sili să plec undeva, m-ai ucide. Trebuie să mă întorc la mine acasă. Știi bine că trebuie să mă întorc și știi bine că nu vreau să rămân aici. Nu poate să mai existe nici o... nici o... ceea ce vrei tu... asta ar însemna să se petreacă un miracol în mintea mea.

– O, da, Hartley, dragostea mea, așteaptă acest miracol, așteaptă-l, numele lui este „iubirea".

– Nu, nu ăsta-i numele lui, și miracolul n-a avut loc și nu va avea loc. Nu-ți dai seama că faci tot ce poți ca să mă distrugi? Acum n-o să mă mai creadă niciodată, niciodată! Și asta numai din cauza ta, e crima ta. E un asasinat. Niciodată, niciodată, niciodată!

La puțin timp după această discuție mi-a spus că e foarte obosită și că ar dori să doarmă, așa încât am plecat.

M-am deșteptat brusc. Uitasem să trag jaluzelele și luna îmi inundase dormitorul. Auzeam lipăitul apei și ușorul hârșâit al prundișului râcâit de valurile care se retrăgeau din cazan. Marea era, probabil, în reflux. Mai auzeam, sau poate că simțeam, un vid uriaș, un dom de tăcere, în care bătăile inimii mele ciocăneau cu repeziciune. Aveam o senzație de sufocare și a trebuit să mă ridic brusc, ca să trag aer în piept. Mi-am amintit, așa cum îmi aminteam acum ori de câte ori mă deșteptam, cu o tresărire de grijă și de dragoste și de teamă, că Hartley se afla în casa mea. În același timp, mă muncea o spaimă cumplită, presimțirea unei catastrofe, a unei grozăvii, sau, mai curând, certitudinea că se și întâmplase. Am coborât din pat, tremurând violent, și am bâjbâit după lumânare. Am aprins-o și am rămas locului, ascultând. Casa pustie și întunecată era învăluită într-o liniște sinistră. Am deschis în grabă ușa dormitorului meu și m-am uitat pe palier. Nișa părea să

irizeze o lumină difuză, dar poate că nu era decât un reflex al clarului de lună. Am ascultat din nou și mi s-a părut că aud un sunet sacadat, un zgomot greoi, adânc și din ce în ce mai accelerat, venind de foarte departe. Am înaintat cu încetineală, pășind foarte grijuliu, ca scândurile să nu scârțâie. Vedeam acum limpede ușa camerei lui Hartley și cheia în broască. Voiam să întind mâna, să răsucesc cheia, dar mi-era teamă să mă grăbesc, mi-era teamă să intru în încăperea aceea de groază. Am pus totuși mâna pe cheie și am învârtit-o în broască, apoi am pășit peste prag, ținând lumânarea în mână. Salteaua de pe jos, spre care aruncam cea dintâi privire de îndată ce intram, era goală, iar cearșafurile în dezordine. Hartley plecase... mi-am plimbat privirile în jur, gata să strig de panică. Și atunci am văzut-o... se afla în colțul camerei. Mi-am spus că, în mod ciudat, uitasem cât era de înaltă. Pe urmă mi-am spus că se urcase pe ceva, ce ciudat, probabil că se urcase pe scaun sau pe masă. Pe urmă am văzut că atârna de consola pentru lampă îngropată în zid. Se spânzurase.

M-am deșteptat. Străfulgerarea de gând care îmi curmase visul m-a făcut să-mi dau seama, în același moment, că nu fusese decât un vis. Eram întins în pat. Nu fusesem în camera lui Hartley și n-o găsisem moartă, nu se spânzurase cu un ciorap de consola pentru lampă îngropată în zid, urcându-se pe masa pe care o zvârlise apoi cu piciorul. M-a năpădit un sentiment de intensă, fantastică ușurare. Și apoi gândul: „Dar dacă e adevărat?“ M-am dat jos din pat tremurând și cuprins de greață, am aprins lumânarea și am deschis încet ușa dormitorului. Flacăra lumânării lumina bariera perdelei de mărgele, dar îndărătul ei nu se vedea nimic. Perdeaua clincănea ușurel, clătinată probabil de curentul care răzbea pe sub uși. Am dat cu grijă la o parte șiragurile de mărgele, am pășit încet spre odaia lui Hartley și am răsucit ușor cheia. M-am aplecat peste prag și am privit înăuntru.

Era acolo, vizibilă în strălucirea lumânării, zăcând încovrigată pe saltea, învelită în pătură și cu fața ascunsă de o mână. Am rămas un moment și i-am ascultat răsuflarea liniștită, regulată. Apoi m-am retras în liniște și am încuiat din nou ușa. Am trecut iar prin perdeaua de mărgele, ferindu-mă s-o agit prea tare, și, fără să-mi dau seama ce fac; am intrat în salon. Din ziua încarcerării lui Hartley, evitasem să intru în această încăpere, în bună parte din decență, fiindcă fereastra lungă a salonului dădea spre odaia ei. Acum am intrat, cu ideea vagă de a mă asigura că nu se găsea cineva acolo și, de

bună seamă, nu era nimeni. Am stat, ținând lumânarea și privind la lunga fereastră interioară, care arăta acum ca o oglindă neagră, lucioasă; și mi-a venit gândul că mă feream de salon nu atât din decență, cât din cauza înfiorătoarei posibilități de a o vedea pe Hartley privind pe fereastră. Și atunci mi-am amintit dintr-odată de fața pe care o zărisem uitându-se la mine prin sticla neagră; și îmi spusesem atunci că fața aceea se ivise la prea mare înălțime. Nu putea fi fața cuiva care stătea cu picioarele pe podea. Se găsea exact la nivelul la care s-ar fi găsit fața lui Hartley dacă s-ar fi spânzurat într-adevăr.

Pe urmă m-am gândit că flacăra lumânării mele se reflecta, probabil, în camera ei, iscând cine știe ce luciri fantomatice. Ce temeri și spaime or fi muncind-o pe ea, sărmana captivă, când se trezea în toiul nopții? Se urca oare pe un scaun ca să se uite în salonul pustiu, iluminat de lună? Încerca, oare, cu precauție, mânerul ușii încuiate, sperând și temându-se, totodată, că va reuși să se furișeze pe scări în jos și să fugă în beznă? M-am întors grăbit în dormitorul meu și am încuiat ușa. M-am așezat pe pat, dârdâind de frică, și m-am uitat la ceas. Era două și jumătate. Ce făceam sau, mai bine-zis, ce se întâmpla cu mine? Mi-am luat capul în mâini. Mă simțeam extrem de vulnerabil și de neajutorat. Îmi pierdusem controlul asupra vieții mele și asupra vieților în care mă amestecasem. Mă stăpânea spaima și o teribilă senzație de fatalitate; și o mâhnire amară, o mâhnire așa cum nu mai simțisem niciodată de când mă părăsise Hartley, cu atâta vreme în urmă. Deșteptasem cine știe ce demon adormit, pusesem în mișcare o mașină mortală; și ce avea să fie, avea să fie!

A doua zi dimineață s-a întâmplat ceva, și anume a reapărut Rosina.

După oribilul meu interludiu nocturn, reușisem să adorm. Posibil că simplul fatalism m-a azvârlit în brațele somnului. N-are decât să vină Ben, n-are decât să dea foc casei, n-are decât să mă omoare! Meritam să mor. Când m-am trezit însă, dimineață, mă simțeam mult mai puțin fatalist, dar mult mai îngrijorat. Eram copleșit de urgența necesității de a lua o hotărâre, dar nu exista nimic material, nici o dată, nici o dovadă pe baza cărora s-ar fi putut lua o hotărâre. Doream pătimaș să o smulg pe Hartley de acolo, la Londra, oriunde, sau, mai curând, doream să doresc îndeajuns, încât să mai fiu capabil s-o fac. Dar aș fi făcut-o, puteam s-o fac împotriva voinței sale? Puteam să târăsc cu forța în mașina lui Gilbert o femeie care se împotrivea și

țipa, și s-o răpesc? Aș fi putut oare s-o amăgesc, spunându-i că o conduc acasă? Și Gilbert ar fi acceptat? Titus ar fi acceptat? Și apoi, dacă o luam cu forța, faptul acesta n-ar fi putut decât s-o înrăiască împotriva mea și să zădărnicească acel prețios reviriment al spiritului ei, pe care-l așteptam cu atâta nerăbdare.

Dar, pe de altă parte, situația actuală putea continua? Și dacă nu, la ce altă soluție se putea ajunge? Mi se părea cu desăvârșire imposibil s-o las pe Hartley să se întoarcă la omul acela, mai ales după ce-mi spusese, cu o zi înainte, că acum nu avea s-o mai creadă niciodată, niciodată! Să presupunem că aș lăsa-o să se întoarcă și el ar ucide-o? Ar însemna că eu am înfăptuit crima. Puteam oare să mă văd pe mine deschizându-i ușa și spunându-i: „Foarte bine, mă predau, te poți duce acasă“? Nu. Unica frântură de vorbire rațională de care mă puteam crampona, și care mi se părea extrem de prețioasă, era ceea ce-mi spusese Hartley despre miracolul din mintea ei, care încă nu se petrecuse. Din moment ce era măcar în stare să rostească asemenea vorbe, nu însemna oare că mintea ei era divizată și că exista pe undeva un grăunte de speranță favorabilă mie, o infimă posibilitate de a o face să dorească ceea ce doream eu? Doar era firesc să dorească și ea să fie liberă și fericită, toată lumea dorește acest lucru. Undeva, într-un colțișor din sufletul ei torturat, trebuia să tânjească s-o iau cu mine, s-o eliberez de suferință, de servitute. Trebuia să fie impresionată de gândul la Titus, de răscumpărarea iubirii pentru el, de ideea unei familii noi, a unei lumi noi! Nu avea decât să-și deschidă ochii, să-și întindă mâna și să spună „da“. Pe undeva, zăceau înlănțuite niște vaste forțe eliberatoare, care trebuiau să se dezlănțuie. Nu era decât o chestiune de așteptare, să o rețin aici și să las timpul să-i lumineze mintea.

I-am oferit micul dejun și am încercat din nou să-i vorbesc și să-i explic cele ce am scris mai sus, numai că ea ținea morțiș la ideea ei: voia să plece acasă. Ochii încercănați, fața buhăită și lâncezeala enervantă a tuturor mișcărilor ei mă făceau să mă întreb dacă nu-i într-adevăr bolnavă, și dacă n-ar trebui să chem un doctor. Pe urmă, mai curând exasperat decât compătimitor, m-am întrebat dacă nu mi-aș sluji mai bine cauza arătându-mă dur, și am părăsit-o destul de brusc, pentru ca după aceea să regret. Stăteam lângă perdeaua de mărgele, atingând-o, șovăind asupra atitudinii pe care s-o adopt, când am auzit de jos o gălăgioasă izbucnire de hohote de râs, urmată de un cântec intonat de o voce de femeie.

Am alergat în bucătărie. Rosina ședea cocoțată pe masă, legănându-și picioarele și fiind adulată (nu găsesc alt cuvânt mai potrivit) de Gilbert și de Titus. Purta un pardesiu ușor, foarte elegant, dintr-o stofă fină, cadrilată, gri închis, o fustă din același material, o bluză albă de mătase și cizme foarte lungi, albe, încrețite, cu tocuri înalte. Părul negru strălucitor îi fusese tăiat sau strâns de un coafor iscusit într-o compoziție rotundă, segmentată, care arăta în același timp și elaborată, și naturală. (I-ar fi plăcut lui Horațiu.) Fața-i de animal hrăpăreț strălucea de sănătate, de vitalitate și curiozitate sălbatică. Era perfect stăpână pe situație, în timp ce ceilalți doi, poate ca o consecință a prelungitei încordări, se întreceau în chicoteli nebunești și în fou rire[30]. Apariția mea a provocat o nouă izbucnire de râs ușor isteric și, spontan, s-au pornit să cânte din nou. Repetau întruna – și nu dădeau nici un semn că s-ar apropia vreodată de un sfârșit – un cântecel italienesc, ale cărui cuvinte mi le pot aminti, deoarece Gilbert și Titus îl curtaseră obsedant în zilele precedente. Titus îl învățase pe Gilbert, și acum îl prinsese și Rosina: Eravamo tredici, siamo rimasti dodici, sei facevano rima, e sei facevan' pima-poma-pima-poma[31]. Dumnezeu știe despre ce putea fi vorba. Cântatul constituie, desigur, o formă de agresiune. Gurile umede deschise ale cântăreților și dinții strălucitori așteaptă cu nerăbdare să-și devoreze victima-ascultător. Cântărețiii râvnesc după ascultători așa cum animalele râvnesc după pradă. Îmbătați de propriile glasuri, acum urlau în gura mare, din nou și din nou, cu vocea mustos baritonală a lui Gilbert, cea de tenor pseudo-napolitan a lui Titus și cea de puternic dar aspru contralto a Rosinei. Am zbierat:

– Încetați! Încetați! Încetați cu larma asta asurzitoare!

Dar continuară să-mi cânte în față, ațintindu-mă cu ochii lor strălucitori, umezi de râs, și mișcându-și brațele în ritmul melodiei; până când, în cele din urmă, osteniră, încetară cântecul și izbucniră într-un nou acces de râs nebun.

M-am așezat pe un scaun și m-am uitat la ei. În sfârșit, redobândindu-și coerența, Rosina își șterse ochii și-mi spuse:

– Charles, ești atât de caraghios, ești o inepuizabilă sursă de amuzament pentru prietenii tăi. Aud că ai adus-o aici pe doamna inimii tale și că o ții ascunsă sus. Ești absolut de neprețuit!

– De ce dracu a trebuit să-i spuneți? i-am întrebat pe Gilbert și pe Titus.

Gilbert, încercând fără succes să-și stăpânească strâmbăturile de râs care-i schimonoseau fața, îmi evită privirea, începu să-și rotească și să-și legene ochii în cap.

Titus îmi răspunse destul de posac:

– Nu ne-ați cerut să nu spunem.

Apoi prinse privirea Rosinei și rânji cu gura până la urechi.

Firește că Gilbert o mai întâlnise și înainte pe Rosina și o cunoștea. Până acum, o privise cu o sfioasă ostilitate, pe care unii bărbați o încearcă instinctiv față de femeile prea prădalnice (în schimb se împacă foarte bine cu femeile blânde și dulci de genul lui Lizzie). Acum însă, părea să fi suferit o instantanee convertire. Titus era un băiețandru simplu, absolut vrăjit să se afle în prezența unei actrițe celebre, în carne și oase, și să constate că aceasta nu numai că-l lua în seamă, dar îi și aprecia farmecele tinerești. Se mâncau din priviri, el sfios, ea cu obraznic amuzament. Înfățișarea lui Titus, ca și cea a lui Gilbert, câștigase mult de pe urma soarelui și a mării. Părul lui blond roșcat căpătase o culoare mai vie și părea un nimb pufos; cămașa, aproape descheiată, îi dădea la iveală pielea strălucitoare și blănița roșcată, cârlionțată, care-i acoperea pieptul. Pantalonii suflecați lăsau să i se vadă gambele lungi, elegante, bronzate. Era desculț. Cicatricea de pe buză dădea gurii lui frumoase o forță pervers masculină. Rosina era în plină strălucire, încântată și amuzată să-și exercite puterea. În timp ce-i ținea la picioarele ei, își plimba încurajator privirea sașie, pătrunzătoare, de la unul la celălalt dintre cei doi bărbați turtiți, năuciți. Păreau absolut amețiți de atracțiile ei. Era, fără îndoială, o mare variație față de atmosfera de capelă mortuară, din ce în ce mai apăsătoare, de la Capul Shruff.

– Ce dorești, Rosina?

– Ce vrei să spui prin „Ce dorești?“ Ce manieră de a întâmpina un musafir! „Ce dorești?“ Mă îngâna. Ce întrebare mai e și asta?

Ceilalți doi se tăvăleau de râs. Fiecare cuvânt al Rosinei li se părea sclipitor de inteligență și haz.

– De ce-ai venit?

– Nu poți face efortul de a te arăta politicos față de o veche prietenă?

– Nu sunt într-o dispoziție de salon.

– Văd. Și totuși, ai doi musafiri fermecători, ba chiar trei, cu aleasa inimii tale. Foarte bine, n-am de gând să pescuiesc o invitație de a rămâne aici.

Găsesc că asta-i casa cea mai respingătoare, mai meschină și mai antipatică în care am intrat vreodată.

– E bântuită de duhuri rele, interveni Titus.

– Poți să mai spui asta o dată, întări Gilbert.

Se coalizau împotriva mea.

– Și, într-adevăr, ciudata ta doamnă e sus? Ce-ai de gând să faci cu ea? Ții minte, mi-ai promis să mă ții la curent cu tot ce se întâmplă în interesanta ta viață amoroasă, dar ar fi trebuit să știu de mult că tu nu-ți respecți promisiunile. Oricum, am hotărât să vin să văd cum te mai descurci. În ultimul timp am lucrat vârtos, așa încât acum m-am gândit să-mi acord o vacanță. Locuiesc tot la hotelul Raven, mă simt bine acolo, îmi place golful și bolovanii aceia extraordinari. Și mâncarea-i excelentă – nu în stilul tău.

– Îți doresc un sejur cât mai plăcut la hotelul Raven.

– La Londra circulă cele mai fanteziste zvonuri despre tine.

– Sunt convins că sunt cu toții fascinați.

– Adevărul este că nu sunt. A trebuit să scornesc eu câteva zvonuri, ca să te mențin proaspăt în memoria oamenilor. Te-au și îngropat în uitare. Erai tu destul de învechit chiar când mai lucrai cu noi, acum, însă, ai devenit istorie antică. Tineretul nici n-a auzit de tine, Charles. Te-ai dezumflat, n-ai ajuns nici măcar un mit. Îmi dau acum limpede seama, dragă Charles, ești bătrân. Unde-i tot farmecul acela de care făceam atâta caz? În realitate, nu era nimic altceva decât putere. Și de îndată ce ți-ai pierdut puterea, ți-ai pierdut și farmecul. Nu-i de mirare că a trebuit să te rezumi la o femeie cu barbă.

– Cară-te, Rosina, te rog frumos!

– Dar ce se *î*ntâmplă, Charles? Mor de curiozitate. Am înțeles de la acești doi domni că e prizonieră aici. Pot să urc, să-mi vâr și eu nasul printre gratii?

– Rosina, te rog...

– Dar, Charles, ce ai de gând? După câte îmi amintesc, e și un soț la mijloc. Asta nu înseamnă că soții au constituit vreodată un impediment pentru tine. Dar nu poți s-o răpești, nu te poți gândi să te căsătorești cu ea. Zău așa, devii ridicol. Pe vremuri, n-ai fost niciodată ridicol. Aveai demnitate și stil.

Titus și Gilbert, de astă dată mai puțin amuzați, păreau stingheriți și studiau dalele mari de gresie de pe dușumeaua bucătăriei.

– Te conduc până la drum, Rosina. Mașina ta e afară?

– O, nu vreau încă să plec. Vreau să mai cânt. Cine-i băiatul ăsta frumos?

Arătă spre Titus.

– Este fiul meu, Titus.

Titus se încruntă și își duse mâna la buza cu cicatricea. Gilbert își înălță sprâncenele, Rosina se schimbă la față, îmi aruncă o privire de străpungătoare răutate, apoi râse:

– Bine, bine... E-n ordine, o să plec. Mașina mea e afară. Poți să mă conduci. Voi doi, la revedere, mi-a plăcut spectacolul de cântece.

Ieși din bucătărie, legănându-și poșeta, și eu am urmat-o.

Rosina se îndreptă spre ușa din față și apoi o porni pe digul rutier, fără să arunce o privire în urmă. Am mers după ea până la oribila mașină roșie.

Ajunși acolo, își întoarse spre mine fața de vulpe, ascuțită de furie.

– Băiatul ăla e într-adevăr fiul tău?

– Nu, dar, într-un anumit fel l-am preluat eu. Mi-am dorit întotdeauna un fiu. E fiul lor, un fiu adoptat... de... de Hartley și de soțul ei.

– Înțeleg. Ar fi trebuit să-mi dau seama că e o glumă stupidă. O clipă m-am gândit că poate... ce-ai de gând să faci cu femeia aceea? Nu poți să te încarci cu o muiere pe jumătate nebună, la acest stadiu al vieții ei. N-o poți ține în lanț, ca pe un câine rău. Sau n-am înțeles eu bine cum stau lucrurile?

– Nu e prizonieră. Mă iubește. Pur și simplu a fost supusă la un lavaj al creierului.

– Căsătoria în sine e un lavaj al creierului. Și nu-i un lucru neapărat rău. Nici ție nu ți-ar strica un asemenea lavaj. Oh, Dumnezeule, sunt atât de obosită! Drumul ăsta afurisit de lung! Am impresia că pe tine te părăsește rațiunea, te senilizezi, trăiești într-o lume de fantasme, și într-una urâtă. Vrei să-ți spun ceva care să te deștepte?

– Nu, mulțumesc.

– Spuneai că „ți-ai dorit întotdeauna un fiu“. Asta-i o minciună sentimentală, n-ai fi dorit asemenea povară, nici n-ai fi vrut să știi de el. Ai evitat întotdeauna situațiile în care ai fi putut avea un fiu real. Fiii tăi sunt niște închipuiri, cu astea e mai ușor să te descurci. Crezi într-adevăr că-l poți „prelua“ pe băietanul ăla prostănac și lipsit de educație? O să se evaporeze și el din viața ta, așa cum s-a evaporat totul, pentru că tu nu poți sesiza substanța realității. Se va dovedi și el un copil-fantomă – când ai să vrei să-l atingi o să se dizolve, o să se volatilizeze –, ai să vezi.

– Foarte bine, ți-ai vărsat năduful, acuma pleacă!

– Ba încă nici n-am început. Nu ți-am spus-o niciodată și nici n-am crezut că o să ajung să ți-o spun. Când m-ai părăsit, eram însărcinată. M-am descotorosit de prunc.

Am trasat un cerc în praful de pe radiatorul mașinii.

– De ce nu mi-ai spus?

– Pentru că n-aveam unde să-ți spun, plecaseși, fugiseși cu Lizzie sau cu cine-o mai fi fost următoarea fată de vis. Dumnezeule, grețoasa brutalitate indiferentă a bărbaților – femeile pe care le lasă în urma lor, ca să ia singure hotărâri vitale. Ei bine, am luat singură hotărârea. Doamne, cum aș vrea să n-o fi făcut! Am fost nebună. În parte, am făcut-o din ură pentru tine. De ce dracu n-am păstrat copilul? Ar fi fost mare acum.

– Rosina...

– Și l-aș fi învățat să te urască... Și asta ar fi fost o enormă consolare.

– Îmi pare rău.

– Ah, îți pare rău! Și sunt convinsă că n-am fost singura. Mi-ai sfărâmat căsătoria deliberat, cu strădanie, cu zel, ai depus efort pentru treaba asta. După aceea ai șters-o și m-ai lăsat cu nimic, cu mai puțin decât nimic, cu crima aceea groaznică pe care a trebuit s-o săvârșesc de una singură, am plâns luni întregi... ani... din cauza asta... n-am încetat niciodată să plâng.

O clipă, ochii ei negri se umplură de lacrimi, care apoi secară ca prin farmec. Deschise portiera mașinii.

– Rosina...

– Te urăsc, te detest, de atunci încolo ai fost un diavol pentru mine...

– Uite ce-i, ai dreptate, te-am părăsit, dar tu m-ai împins la lucrul ăsta, și tu porți partea ta de răspundere. Emanciparea femeilor nu le-a împiedicat să arunce toată vina pe noi, ori de câte ori le convine. Îmi spui acum toată povestea asta teribilă.

– Ah, taci odată din gură! Care-i numele femelei ăleia?

– Te referi la... Hartley...?

– Ăsta-i numele de familie?

– Nu, numele de familie e Fitch.

– Fitch. OK. Domnul Fitch, la el vreau să ajung.

– Ce dracu urmărești?

– Locuiește în sat, nu? Am să descopăr unde locuiește și am să mă duc la el să-l consolez. O să-i facă bine să cunoască o femeie adevărată, vie, în locul sacului ăluia de zdrențe. Probabil că a și uitat ce înseamnă o femeie. N-am

să-i fac rău, am să-l înveselesc un pic, în orice caz, am să-i fac mai puțin rău decât îi faci tu ei. Trebuie să-mi caut și eu o distracție în vacanță. Întâi m-am gândit să-l seduc pe băiatul frumos, dar ar fi fost o treabă prea ușoară. Tatăl ar fi un obiectiv mult mai interesant. La urma urmei, viața e plină de surprize. Singurul lucru care a devenit absolut plicticos, plicticos, plicticos, ești tu, Charles. Plicticos! La revedere.

A intrat în mașină și a trântit portiera. Automobilul a țâșnit ca o rachetă roșie în direcția satului.

Am privit în urma ei. Curând, pe drum nu s-a mai văzut nimic decât un nor de praf și un cer de un albastru șters pe deasupra. Un timp am avut senzația că o să înnebunesc dacă am să reflectez prea mult la ceea ce mi-a spus Rosina despre ce se întâmplase în trecut.

Restul acelei zile (înainte de o nouă întâmplare care s-a petrecut seara) a trecut asemenea visului unui om măcinat de febră. Vremea, intuindu-mi starea de spirit, sau poate chiar molipsindu-se de ea, a devenit mai dogoritoare, apăsată de acea căldură compactă, neînfiorată de vreo suflare, care prevestește furtuna. Lumina se întunecase deși soarele pârjolea dintr-un cer fără nor. Mă simțeam slăbit, străbătut de frisoane de parcă aș fi clocit o gripă. Impresia mea că Hartley ar fi bolnavă lua din ce în ce mai mult forma unei certitudini. Ochii îi scânteiau, mâinile îi erau fierbinți. Mirosul îmbâcsit din camera ei devenise miasma dintr-o odaie de bolnav. Era lucidă, neexaltată, ba chiar discuta cu mine. O imploram să coboare, să iasă la aer și la soare, dar continua să zacă, de parcă numai gândul de a părăsi camera îi epuiza puterile. Până și judecata ei rațională avea o notă enervantă, ca și cum ar fi fost raționamentul unui maniac sau un exercițiu de gândire absolut gratuit. Repeta constant că vrea să se întoarcă la ea acasă, că nu exista nici o alternativă, și așa mai departe, dar s-ar fi zis că era lipsită de voința propriu-zisă de a se întoarce. Eu mă încăpățânam să văd, în această absență de voință, un factor favorabil, dar acum, nu știu de ce, începuse să mă sperie.

Iar tăcerea lui Ben îmi toca nervii. Ce să fi însemnat? Hotărâse oare, după o matură chibzuință, că n-o mai vrea înapoi pe Hartley? Își făurise o plăcută existență de holtei, împreună cu câinele? Să fi avut vreo legătură secretă cu o femeie, și acum, ușurat, să se fi refugiat în tovărășia ei? Sau punea la cale niște planuri elaborate, fie de a o salva, fie de a se răzbuna crunt pe mine? Convocase, poate, niște vechi, îndârjiți, camarazi de arme, care puteau să se

ivească dintr-o clipă în alta, să-mi tragă o bătaie soră cu moartea? S-o fi adresat oare unui avocat? Sau poate că se preta doar la un joc subtil, așteptând ca nervii să-mi cedeze, așteptând ca eu să vin la el? Ori poate căzuse și el într-o apatie nervoasă, abulică, și nu mai știa ce vrea, nu mai știa ce trebuie să facă? Erau momente când eu însumi simțeam că ar fi mai bine dacă aș fi forțat să acționez, fie chiar presat de poliție, decât să continui a exista în acest spațiu vid, reverberând de ecourile unor posibilități sterile.

Mă străduiam să mă ocelesc îndeajuns pentru a o duce pe Hartley la Londra, s-o trag cu sila în mașină, s-o amăgesc spunându-i că o duc la ea acasă. Simțeam că sosise momentul acțiunii, deși nu eram deloc sigur că ar fi mișcarea potrivită. Capul Shruff se poate să fi fost bântuit de „duhuri rele", cum se exprimase Titus, dar era căminul meu, și mă obișnuisem cu el. Și aici, puteam comunica în liniște cu Hartley, exista între noi un vag curent de comunicare pură, mai ales când discutam despre trecut. Într-un anume fel ciudat, ne simțeam bine împreună. Fără îndoială, curând avea să se producă o spărtură, o schimbare dialectică. Dar ce naiba aș fi putut face la Londra cu o Hartley distrusă și înlăcrimată, în apartamentul acela ostil și strâmt, cu scaunele cocoțate pe masă și porțelanurile nedespachetate? La cine ne-am fi putut duce la Londra? N-aș fi vrut s-o expun pe Hartley unor oameni care, oricât s-ar fi arătat de binevoitori, și-ar fi bătut joc de ea pe ascuns. Adevărul este că aveam nevoie, poate că amândoi aveam nevoie, de cineva care să aibă grijă de noi, de cineva care, cel puțin, să ne cruțe și să ne asigure îndeplinirea treburilor cotidiene. Titus și Gilbert nu ne erau de prea mare ajutor, dar simpla lor prezență făcea situația mai suportabilă.

Oricum, de la vizita Rosinei încoace, Titus și Gilbert intraseră într-o stare de revoltă mocnită, erau răzvrătiți. Cred că tăcerea lui Ben îi afecta și pe ei, în moduri diferite. Amândoi doreau o finalizare, un deznodământ. Voiau un sfârșit al situației de față, ceea ce le-ar fi despovărat spiritele. Gilbert era pur și simplu speriat de Ben, se temea de încăierări și de violențe fizice. Ce se petrecea în mintea lui Titus era un mister pentru mine. Uneori mă îngrozeam de ce-ar fi putut să gândească Titus. De la sosirea lui Hartley, încă nu avusesem vreo discuție limpede cu el. Ar fi trebuit să am, aș fi dorit să am, dar pur și simplu nu discutasem. Era posibil ca Titus să parcurgă un supliciu de încordare și nehotărâre, dorind și nedorind în același timp să se întoarcă la tatăl lui, să se împace cu el, ba chiar să-i suporte pedeapsa, numai ca să scape de maică-sa, să scape de mine. Posibilitatea unei intenții atât de

înfricoșătoare sădită în mintea băiatului mă făcea să evit de a-l pune la încercare, acum când aveam atâtea alte probleme de înfruntat și de soluționat. Între timp, se îndepărtase de mine, era morocănos, dorind să mă facă să-l solicit. L-aș fi solicitat, dar în prezent nu aveam nici dispoziția, nici forța necesară. Și eram dezamăgit de el. Aveam nevoie de ajutorul lui, de sprijinul lui drăgostos în ceea ce o privea pe Hartley, de ingenuitatea lui, de angajarea lui față de ea. Dar vădise categoric că, cel puțin în acest context sinistru, renunțase complet să se ocupe de problema mamei lui. Prefera să nu se gândească la aspectul obscen al încarcerării ei. Nu voia să mi se asocieze în postul de temnicer. Un lucru ușor de înțeles. Dar ce mă irita era faptul că, în acest timp, se distra cât îl țineau puterile, înota, cânta, zăcea pe stânci cu Gilbert bând vin alb cu suc de coacăze (ultima lor descoperire în materie de băutură). Se comporta întocmai ca profitorul de ale cărui caracteristici se lepădase cu atâta mândrie. Cum Gilbert declarase că acum se temea să se mai ducă singur la cumpărături, Titus îl întovărășea și cumpărau mari cantități de hrană și de băuturi scumpe, firește pe banii mei. Nu-l întâlniseră niciodată pe Ben. Poate că Ben plecase din sat? Unde oare? La cine? Toate aceste mistere îmi făceau rău.

Una dintre formele pe care le îmbrăcase răzvrătirea lui Gilbert și a lui Titus era sugestia pe care mi-o făceau permanent că ar trebui să întreprind ceva în privința lui Ben. Gilbert era cel care-mi făcea aluziile, dar Titus, cu siguranță, îl sprijinea tacit. Ce anume trebuia să fac, nu era clar, dar așteptau de la mine o inițiativă. Începuseră s-o mai răărească cu cântecele, să stea mai mult în bucătărie, complotând; și chiar în vălmășagul preocupărilor și mizeriilor mele, simțeam o împunsătură de gelozie, o gelozie oarbă, stupidă, văzând cele două capete alăturate și, mai ales, dându-mi seama de tăcerea nervoasă care se lăsa între ei de îndată ce apăream eu. Alergau tot timpul după scrisori. Gilbert cumpărase chiar un coș mare, pătrat, pe care-l montase în interiorul cotețului de câini, pentru a se asigura că nici o scrisoare nu va putea fi udată de ploaie sau luată de vânt. Evitam orice discuție, până-ntr-atât mă temeam să nu-l aud pe Titus anunțându-mă că se va duce la Nibletts, ca să iscodească împrejurimile. Dacă s-ar fi dus Titus la Nibletts și nu s-ar mai fi întors? Firește, nu le povestisem despre inițiativa dementă cu care se lăudase Rosina, pentru că, după ce chibzuisem asupra spuselor ei, ajunsesem la concluzia că nu urmărise decât să mă întărâte. Nu încetasem o clipă să mă gândesc la celălalt lucru pe care mi-l dezvăluise, deși

încercam din răsputeri s-o alung pe Rosina din mintea mea. Speram că se reîntorsese la Londra.

Către sfârșitul acelei zile, am ajuns la concluzia că dacă Ben continua să nu dea nici un semn de viață, va trebui să fac eu ceva a doua zi; ceva lămuritor, ceva decisiv; deși nu reușeam încă să văd care anume putea fi această mișcare eliberatoare. Probabil că o să-i iau pe Hartley și pe Titus la Londra. Așteptasem destul deșteptarea voinței lui Hartley, și începeam să cred că ea aștepta din partea mea să o forțez. La gândul că atinsesem în sfârșit gradul de disperare care mă silea să iau o hotărâre, m-am simțit aproape ușurat. Dar dimineața în care urma să iau hotărârea nu a sosit niciodată sub forma în care o anticipasem eu.

Pe la șase și jumătate seara, aerul dens, albastru păru să se întunece mai mult și să devină zăpușitor, deși soarele continua să strălucească cu râvnă, pe un cer imaculat. S-ar fi spus că strălucirea soarelui răzbea printr-o ceață, dar o ceață urzită din înseși globulele albastru-închis ale cerului. Îmi aduc aminte de impresia stranie pe care mi-o făcuse acea seară, cu lumina vie dar sumbră, culorile radioase, vibrante ale stâncilor, iarba verde de o parte și de alta a drumului, mașina galbenă a lui Gilbert. Nu adia nici o suflare de vânt, nici cea mai firavă briză. Marea era de un calm amenințător, total netedă, sticloasă, lucioasă, uleioasă, de un azur uniform. Pe întreaga întindere a orizontului țâșneau fulgerări mute, iluminații extraordinare, ca niște vaste, foarte îndepărtate focuri de artificii, sau ca lugubre experiențe atomice. Nici un nor, nici un tunet, doar aceste uriașe izbucniri de lumini fugitive, silențioase, galben-alburii.

Discutasem cu Hartley, discutasem despre trecut, gustasem din nou acel fluid de pură comunicare dintre noi, de care încercam să mă conving că se adâncește și se întărește. Era drept că, atât timp cât comunicam, se crea între noi o atmosferă extraordinară, de o savoare unică. Aici puteam să-mi înfig stindardul iubirii mele, speranța de a o convinge treptat. Iubirea pentru ea luase forma unei mile intense, a compasiunii, a dorinței absolute de a o îngriji, de a o tămădui, de a-i stârni dorința de fericire, de a o cultiva și a o face să înflorească acolo unde înainte nu existase decât un gol. Obsedat de acest scop, încercam cu șiretenie să exclud ideea întoarcerii ei acasă, imaginându-mi-o drept un lucru devenit acum imposibil; între timp, Hartley n-avea decât să continue să se consoleze cu iluzia unei reîntoarceri,

care, în curând, avea să-i apară și ei ca un lucru de neconceput, ca un lucru pe care încetase a-l mai dori. Pe căi ascunse, intensificam presiunea asupra ei și o accentuam. Politica mea de convingere treptată fusese justă și avea să-și confirme în scurt timp succesul. Hartley continua să-mi repete că trebuie să se întoarcă la soțul ei, dar o spunea mult mai calm, și, aveam eu impresia, că și mult mai rar, iar cuvintele sunau tot mai slab.

În cele din urmă am lăsat-o. Acum nu-mi mai dădeam osteneala să-i încui ușa în timpul zilei. Dorința ei de a se ascunde, de a se ascunde de Gilbert și, mai cu seamă, de Titus, o ținea, peste zi, ca și încuiată în cameră. Și, în orice caz, cât de departe ar fi putut să fugă fără a fi descoperită? Disperările nopții erau însă cu totul altceva.

Se auzi sunând clopotul de la ușă. De fapt, în timp ce coboram în hol, am văzut sârma clopotului vibrând chiar înainte de a auzi dangătul molatic în bucătărie. M-am gândit: „Ben". Și m-am întrebat: „Oare singur?" M-am îndreptat spre ușă repede și fără să-mi iau nici o precauție, pentru a-mi preîntâmpina frica. N-am împiedicat ușa punându-i lanțul, ci am deschis-o larg. Bărbatul care mi s-a înfățișat era vărul meu James.

James zâmbea, cu acel surâs prostesc, autosatisfăcut, pe care-l arbora uneori. Ținea în mână o valiză. În spatele lui, îi vedeam automobilul Bentley, parcat lângă Volkswagenul lui Gilbert.

– James! Ce naiba cauți aici?

– Ai uitat? Mâine e duminica Rusaliilor. M-ai invitat.

– Te-ai invitat singur. Și, bineînțeles, am uitat.

– Vrei să plec?

– Nu... nu... intră... doar pentru un moment.

Mă simțeam fâstâcit, exasperat, profund tulburat. Vărul meu James reprezenta întotdeauna un semn rău. Prezența lui în casa mea avea să schimbe totul, până și ceainicul. Nu-l puteam suporta sau accepta pe James aici, nu-mi puteam duce viața mai departe cu el în scenă. Intră și își lăsă jos valiza, privind în jur cu curiozitate.

– Îmi place poziția casei tale. Și golful acela cu bolovanii sferici este absolut extraordinar. Am venit, firește, pe drumul de țărm.

– Firește.

– Stânca aceea uriașă din mare, plină de prihori... știi unde vine?

– Nu.

– N-ai văzut-o? E... mă rog, n-are importanță. Am văzut și un turn de apărare. Îți aparține?

– Da.

– Îmi dau seama de întregul farmec al locului. De când datează casa?

– O, nu știu, o mie nouă sute, ceva mai devreme, sau poate că mai târziu. Doamne Dumnezeule!

– Ce se întâmplă? Scuză-mă, ar fi trebuit să-ți scriu, să-mi anunț venirea. Am încercat să te sun, dar n-ai telefon. Nu-i nevoie să înnoptez aici, am trecut pe lângă un hotel foarte frumos, la vreo două mile depărtare. Nu te simți bine, Charles?

– Intră în bucătărie.

Din cauza luminii ciudate de afară, bucătăria era destul de întunecată. Când am intrat din hol, Gilbert și Titus tocmai veneau de pe pajiște, proiectați pe straniile fulgere mute, care păreau să semnalizeze în spatele lor. Prezentările erau inevitabile.

– A, bună! Vi-l prezint pe vărul meu care tocmai a picat din senin. Gilbert Opian. Și acesta e un tânăr prieten al meu, Titus. Nu mai e nimeni altcineva aici, suntem în număr complet.

În timp ce-am rostit aceste cuvinte, mi-am dus ca din întâmplare degetul la buze. Speram că nu era prea întuneric pentru ca cei doi să nu-mi fi observat gestul.

– Titus! exclamă James. Așadar, te-ai întors, asta-i bine!

– Ce vrei să spui? l-am întrebat. Doar nu-l cunoști, nu-i așa?

L-am văzut pe Titus privindu-l fix pe James, de parcă l-ar fi recunoscut.

– Nu, dar mi-ai pomenit tu de el, nu-ți amintești?

– Ah, da. O băutură, James, înainte să pleci?

– Mulțumesc, orice. Vinul ăsta alb care-i deschis.

– Noi îl bem cu suc de coacăze, interveni Titus.

– Sunteți văr dinspre mamă sau dinspre tată? se interesă Gilbert, care ținea întotdeauna la precizia amănuntelor.

– Tații noștri au fost frați.

– Charles pretindea că n-are nici un fel de familie. E așa de secretos.

Gilbert, rotindu-și ochii, plin de afabilitate, turnă patru pahare de vin. Slăbise de atâta cățărat pe stânci acum că avea pantofi cu tălpi de cauciuc. Arăta mai tânăr și mai relaxat. Titus adăugă câte un strop de suc de coacăze. Zâmbea. Era clar că amândoi se bucurau de această diversiune, se bucurau

să mai existe o persoană în plus, un străin neutru, cu care puteau discuta, pentru a mai dilua atmosfera din casă; poate că erau bucuroși să aibă un aliat la eventuala luptă.

– Da, ai o casă foarte ciudată și interesantă, spuse James.

– Nu simți prezența unor duhuri rele?

James îmi aruncă o privire.

– Cui a aparținut înainte?

– Unei doamne Chorney. Nu știu nimic despre ea.

– De la ferestrele de sus se vede marea?

– Da, dar priveliștea e mai frumoasă de pe stânci. Ți-o arăt, dacă vrei să-mi dăruiești un minut. Ce fel de încălțăminte ai? E un loc foarte prielnic pentru scrântitul gleznelor.

Țineam să-l scot pe James afară din casă. L-am îmboldit repede s-o pornească prin iarbă, și m-a urmat o scurtă distanță peste stânci, până când ne-am putut așeza pe o creastă însorită, cu vederea spre mare. Apa își schimbase culoarea, era acum de un azuriu-sur, palid, licăritor, trepidând în mișcări ușoare.

– Ce zăpușeală! James, nu te superi că trebuie să te duci la hotel, se numește hotelul Raven, și are o priveliște minunată asupra golfului care ți-a plăcut. Și poți merge cu mașina pe drumul de coastă, ca să admiri pescărușii și altele. Adevărul este că nu-ți pot oferi adăpost, pentru că n-am nici un pat liber. Toate locurile sunt ocupate. De fapt, Titus doarme pe jos.

– Înțeleg situația.

„N-o înțelegi, țap bătrân, și slavă Domnului că n-o înțelegi“, mi-am spus. Și m-am gândit că peste un minut o să-l conduc la mașină.

L-am măsurat pe vărul meu, acum distinct vizibil în acea luminozitate întunecată, care făcea să se decupeze contururile cu o acuitate înfricoșătoare. James își adusese cu el, peste stânci, paharul de vin și sorbea băutura cu un înnebunitor aer de repaus satisfăcut, ațintindu-și privirile asupra mării. Purta niște pantaloni subțiri negri, o cămașă mov, deschisă la gât, și o haină albă, de vară. De obicei nu se preocupa de îmbrăcăminte, dar, în felul lui special, putea arăta uneori și sclivisit. Fața cu nasul acvilin îi era înnegrită de barba care-i creștea nestăvilit, și de acel nor curios, care părea întotdeauna să plutească asupră-i, probabil ca efect al ochilor foarte închiși la culoare. Părul brun îi era răvășit și neîngrijit.

Mi s-a năzărit dintr-odată gândul că, dacă nu mai era în armată, de ce a trebuit să aștepte o zi de sărbătoare ca să-mi facă o vizită, zi când circulația e atât de aglomerată?

– Te ocupi cu ceva? l-am întrebat. Vreau să spun, ai o altă slujbă sau ceva de felul ăsta?

– Nu, sunt un gentleman care huzurește.

Mi se părea ciudat. Și deodată mi-a săgetat prin minte ideea că, probabil, în realitate, James nu părăsise armata. Se dăduse la fund. Îl pregăteau, se vede, pentru cine știe ce importantă misiune secretă, care s-ar fi putut să implice reîntoarcerea în Tibet. De ce păruse atât de iritat când i-am spus că zărisem figura aceea de bătrânel oriental în camera lui? Vărul meu devenise un agent secret!

Încercam să mă gândesc la o cale subtilă, plină de tact, prin care să-i dau a înțelege că ghicisem, când îmi vorbi el din nou.

– Și ce s-a întâmplat cu Mary Hartley Smith?

– Mary Hartley Smith?

– Da. Prima ta iubire. Mi-ai povestit că locuiește aici, împreună cu soțul ei. Băiatul e fiul ei! Te întrebasem cum îl cheamă. Titus. Ai uitat și asta?

Lucrul curios era că uitasem într-adevăr, uitasem complet că îi istorisisem lui James povestea. De ce ținuse James să cunoască numele lui Titus?

– Probabil că-s nebun, am răspuns. Uitasem cu totul, dar acum îmi aduc aminte. Mi-ai dat niște sfaturi înțelepte.

– Și le-ai urmat?

– Da. Aveai dreptate, fără îndoială. Pur și simplu nu erau decât închipuiri. Șocul revederii îmi declanșase o serie de vechi amintiri. Acum mi-am revenit și, desigur, nu mai sunt îndrăgostit de ea, n-ar avea nici un sens. Oricum, e o babornițăplicticoasă. Băiatul vine din când în când pe la mine. Și el e cam plicticos.

– Înțeleg. Așadar, totul e bine când se sfârșește bine.

– Ai o cravată?

– O cravată? Da.

– O să ai nevoie de ea ca să poți intra în restaurantul hotelului Raven. Te conduc până la mașină.

L-am însoțit pe drumul ce înconjura casa, evitând astfel o nouă conversație în bucătărie.

– Frumoasă mașină. Nouă?

– Da, merge bine. Unde pot să întorc?

– Chiar în spatele stâncii aceleia. Ce întuneric s-a lăsat! Aproape că ai nevoie de faruri.

– Da, e o zi ciudată. Pare că se apropie o furtună. Ei, mulțumesc pentru băutură și ai grijă de tine.

Îmi întinse paharul de vin, gol.

– La revedere, fii atent cum conduci.

Automobilul negru Bentley demară, viră și apoi o porni în viteză pe drum. James își flutură mâna spre mine, apoi dispăru după colț. Oare o să se mai întoarcă? Nu-mi venea a crede.

Am pornit cu pași rari pe dig, am intrat în casă și am închis ușa. Ce ciudat că uitasem total ce-i povestisem. Probabil că fusesem beat. Ei bine, mâine era ziua destinului. Mâine voi porni la acțiune. Îmi spuneam: „O s-o iau pe Hartley la Londra. Casa asta este, într-un fel, blestemată".

Am stat un timp în hol. Simțeam nevoia să fiu singur. Am pus paharul lui James pe scară. Auzeam glasurile scăzute, conspirative ale lui Gilbert și Titus, discutând în bucătărie. Mâine voi sta de vorbă cu Titus. Titus cu mine și cu Hartley vom pleca împreună, singuri, într-un alt loc. Fapta mea, voința mea vor crea o nouă familie.

Am auzit un ușor zgomot încordat, metalic. Am privit în sus și am văzut sârma clopotului vibrând. Pe urmă am auzit și sunetul rezonant, incoerent. Ben? M-am întors repede și am deschis larg ușa.

Peregrine Arbelow stătea în fața mea, cu o valiză în mână.

– Bună, Charles, ce loc ciudat!

– Perry!

– Aș prefera să-mi spui „Peregrine". De câte ori ți-am repetat lucrul ăsta? De o mie de ori!

– Ce naiba cauți aici?

– Auzi ce mă întreabă, ce naiba caut aici? Mi-ai făcut o invitație și am acceptat-o. De Rusalii, nu-ți aduci aminte? Am făcut un drum foarte lung și obositor. Pe tot parcursul ultimei sute de mile, m-am așteptat la brațe deschise și strigăte de bucurie.

Vedeam acum automobilul alb Alfa Romeo al lui Peregrine parcat pe locul unde se aflase cu puțin înainte Bentley-ul lui James.

– Peregrine, îmi pare teribil de rău, nu poți rămâne aici, nu sunt paturi și...

– Ia spune, pot măcar să intru?

Și a intrat. Glasul puternic al lui Peregrine i-a alertat pe conspiratorii din bucătărie.

– Peregrine!

– Gilbert! Ce surpriză plăcută! Charles, pot să dorm în patul lui Gilbert.

– Asta s-o crezi tu! Eu îmi apăr sofaua.

– Gilbert, prezintă-mă fermecătorului tău prieten.

– E Titus Fitch. Și nu-i proprietatea mea.

– Bună, Titus. Eu sunt Peregrine Arbelow. Gilbert, fii bun și dă-mi o băutură.

– OK, numai că aici nu se găsește decât vin și sherry. Știi doar că Charles e împotriva băuturilor alcoolice.

– Oh, fir-ar al dracului, am uitat, trebuia să fi adus o sticlă cu mine.

– Peregrine, am intervenit eu, n-ai să te simți bine aici. Nu-i nimic de băut pentru tine și nici un pat în care să dormi. Îmi pare rău că am uitat de dată și, de fapt, nici nu cred că te-am invitat. Există un hotel excelent ceva mai încolo, pe drum...

În clipa aceea, clopotul de la ușă sună din nou. Peregrine se întoarse să deschidă ușa și, peste umărul lui, l-am văzut pe vărul meu James.

– Hello, zise Peregrine, bun sosit la Casa Ospitalității, proprietar Charles Arrowby, nu există nimic de băut și nici un loc de dormit, dar...

– Hello, îi răspunse James. Îmi pare rău că a trebuit să mă întorc, Charles, dar hotelul Raven nu are nici o cameră liberă, și m-am întrebat...

– Presupun că ăsta-i locul unde voia să mă expedieze pe mine, zise Peregrine.

– Hai să intrăm în bucătărie, propuse Gilbert.

Gilbert intră primul, urmat de Titus, apoi de Perry, apoi de James. Eu am rămas locului un moment, după care am luat paharul de pe scară și i-am urmat.

– Eu sunt Peregrine Arbelow.

– Cred că am auzit de dumneata, zise James.

– Nu mai spune, dragă!

– Vărul meu, generalul Arrowby, am urmat eu prezentările.

– Nu ne-ai spus că-i general, sări Gilbert.

– Nici n-am știut măcar că ai un văr, spuse Peregrine. Îmi pare bine, domnule.

L-am tras pe James de mâneca hainei lui albe, imaculate și l-am scos în hol.

– Ascultă-mă, nu poți rămâne aici, ți-aș sugera...

În clipa aceea, am văzut ochii lui James dilatându-se, privind dincolo de mine, și mi-am dat brusc seama că Hartley se ivise pe scări.

Tăcerea noastră subită îi făcu și pe ceilalți trei să apară. Am rămas cu toții împietriți, uitându-ne în sus, la Hartley.

Purta tot halatul meu de mătase neagră cu brandenburguri roșii. Îi ajungea până la călcâie și, cu gulerul ridicat, pentru a-i ascunde părul, avea ceva din efectul unei rochii de seară. Ochii ei, mari și uluiți căpătaseră o nuanță violetă; și, cu toate că părul cărunt, ciufulit îi dădea aerul unei bătrâne nebune, în clipa aceea de nemișcare avea prestanța unei regine.

Mi-am revenit într-o secundă și m-am repezit pe scări. Când m-a văzut urcând spre ea, Hartley s-a întors și a dispărut. Am văzut strălufgerarea unei glezne goale, a unei gambe goale. Am prins-o la curbura scării și am condus-o spre palier.

Aproape că am alergat amândoi pe palier, și am împins-o pe ușa camerei sale. A intrat îndată și s-a culcat pe saltea, ca un câine ascultător. Nu cred, ca în întreaga perioadă a încarcerării ei, s-o fi văzut vreodată așezându-se pe scaun.

– Hartley, iubito, unde te duceai? Veneai jos să mă cauți? Sau te-ai gândit că poate a venit Ben? Sau voiai cumva să fugi?

Se înfășură mai strâns în halatul de casă și-mi răspunse scuturând de câteva ori din cap. Își pierduse răsuflarea din pricina agitației. Apoi îmi aruncă o privire tristă, timidă, dulce, care mi-a amintit brusc de tatăl meu.

– O, Hartley, te iubesc atât de mult!

M-am așezat pe scaun și mi-am prins fața în mâini. Sub camuflajul mâinilor, am simțit trăsăturile schimonosindu-mi-se. Mă simțeam atât de neputincios, atât de vulnerabil apropiat de copilăria mea.

– Hartley, nu mă părăsi. Nu știu ce m-aș face dacă ai pleca!

– Cine a fost omul acela? mă întrebă Hartley.

– Care om?

– Omul cu care erai când am apărut pe scări.

– Vărul meu James.

– Ah, da... fiul mătușii Estelle.

Această neașteptată exhibiție de memorie mi-a provocat un șoc.

De jos, din bucătărie, răzbătea un murmur vioi de glasuri. Gilbert și Titus, pe care apariția lui Hartley îi dezlegase de orice necesitate de a fi discreți, le povesteau, fără îndoială, lui James și lui Peregrine tot ce știau și încă ceva în plus.

Am gemut, continuând să-mi țin fața în mâini.

În acea noapte am dormit cu toții în felul următor: eu în dormitorul meu, Hartley în camera interioară, Gilbert pe sofa, Peregrine pe pernele din bibliotecă, James pe două scaune în cămăruța roșie, iar Titus afară, pe pajiște.

Era o noapte foarte caldă, dar furtuna nu a izbucnit.

A doua zi dimineață, musafirii mei se lăfăiau într-o atmosferă de sărbătoare. Titus a plonjat de pe „munte“ ca de obicei. James, după ce a vizitat turnul și a emis câteva ipoteze istorice, a înotat coborând pe treptele turnului (uitasem să fixez o funie, dar fluxul era înalt). Peregrine, o halcă mare de carne albă, s-a întins la soare pe iarbă și s-a ars îngrozitor. Gilbert a plecat cu mașina în oraș și s-a întors cu cantități industriale de provizii alimentare și cu câteva sticle de whisky, pe care le-a trecut în contul meu de la prăvălie. Mai târziu, James s-a dus și el cu mașina în oraș să-și cumpere ziarul Times, dar nu l-a găsit. A urmat o uimire generală provocată de capacitatea mea de a trăi fără „știri“. „Cine a mai murit, cine a mai fost jefuit, cine mai e în grevă!“, a rezumat Perry situația. Adusese cu el un aparat de radio cu tranzistori, dar i-am cerut să-l ferească din calea mea. James a inițiat un plan general de a ne duce în grup la hotelul Raven pentru a urmări un meci la televizor, numai că Gilbert, care a trebuit să bată din nou drumul până la prăvălie după o loțiune împotriva arsurilor, pentru Peregrine, a adus vestea că rețeaua locală de televiziune se defectase. Gilbert și Titus, dorind să găsească recruți pentru corul lor, au avut succes cu Perry, care avea o voce de bas aspră și hârâită, dar au dat greș cu James, care era total afon. Cu o seară înainte, reușisem să-i avertizez pe Titus și pe Gilbert să nu-i sufle o vorbă lui Peregrine despre vizita Rosinei. Și bine făcusem, pentru că dimineață n-am mai fost capabil de vreun gând rațional. Aveam senzația că-mi plesnise ceva în cap, o tumoare la creier care crăpase sau așa ceva.

Starea mea disperată era pricinuită, în parte, de prezența lui James, care părea să fie un focar de atracție magnetică pentru toți ceilalți. Fiecare dintre

cei trei a ținut să-mi spună, separat, ce om plăcut e James. Fără îndoială, se așteptau să-mi facă mare plăcere. Titus mi-a adăugat:

– E curios, simt că l-am mai cunoscut cândva, deși știu bine că nu l-am întâlnit niciodată. Poate că mi s-a arătat în vis.

Alt lucru care mă înnebunea era o schimbare subită în tonul lui Hartley. Îmi spusese tot timpul că trebuie să se întoarcă acasă, dar în ultima vreme o spusese mai apatic, ca și cum era conștientă de imposibilitatea acestui lucru. Acum începuse să mi-o repete cu seriozitate și să-mi aducă argumente aproape raționale.

– Știu că tu îți închipui că ești foarte bun cu mine.

– Bun? Te iubesc.

– Îți închipui că o faci spre binele meu și îți sunt recunoscătoare...

– Recunoscătoare! O, Doamne!

– Dar totul e un nonsens, un accident, un incident... nu putem rămâne împreună, n-are nici un sens.

– Te iubesc. Și tu mă iubești.

– Țin la tine...

– Nu folosi limbajul ăsta eufemistic. Mă iubești.

– Foarte bine, dar într-un mod ireal, într-un vis, într-un fel de ar-fi-putut-să-fie. Zău așa, toate astea s-au terminat de mult și noi continuăm să visăm.

– Hartley, n-ai nici un pic de simț al timpului prezent, nu poți *trăi* în prezent? Trezește-te și încearcă.

– Eu trăiesc în perspective lungi, nu în momente spontane, prezente, nu înțelegi... sunt măritată, trebuie să mă întorc în locul căruia *îi* aparțin. Dacă ai să mă duci la Londra, așa cum ai spus, va trebui să fug de la tine. Tu nu faci decât să agravezi lucrurile întruna, nu înțelegi...

– OK. Ești măritată. Și ce-i cu asta? N-ai fost fericită.

– Nu are importanță.

– Ba eu aș spune că are mare importanță. Nu văd ce altceva ar putea avea mai multă importanță.

– Eu văd...

– Recunoști că mă iubești.

– Poți iubi și un vis. Și tu crezi că lucrul ăsta poate constitui o rațiune pentru a acționa...

– O rațiune justificată, da!

– Nu, pentru că nu-i decât un vis. E alcătuit din minciuni.

– Hartley, avem viitorul în fața noastră. Asta înseamnă că putem face ca lucrurile să devină reale.

– Trebuie să mă întorc.

– O să te omoare.

– Trebuie să trec de ușa asta de aici, e singura cale pentru mine.

– N-am să te las.

– Te rog...

– Și ce-i cu Titus? El va rămâne cu mine. Nu vrei să fii alături de Titus?

– Charles, trebuie să mă întorc la mine acasă.

– Ah, oprește-te odată, nu poți gândi și nu poți dori nimic altceva mai bun?

– Nu-ți poți sili mintea să gândească altfel decât vrea ea. Tu nu poți înțelege oameni ca mine, ca noi, ca ceilalți. Ești ca o pasăre ce zboară în văzduh, ca un pește care înoată în apă. Te miști, privești în jur, dorești diverse lucruri. Dar există și altfel de oameni care trăiesc pe pământ, și se mișcă foarte puțin și nu privesc...

– Hartley, ai încredere în mine, vino cu mine, lasă-te în mâinile mele. Și tu te poți mișca și privi în jur...

– Vreau să merg acasă.

Am părăsit-o, am încuiat ușa și am ieșit în grabă afară. Am traversat câteva stânci și l-am văzut pe vărul meu stând pe podul boltit de peste cazan. Mi-a făcut semn cu mâna, m-a strigat și m-am dus la el.

– Charles, ce forță au apele astea, e fantastic, aproape înspăimântător.

Abia de-i auzeam vocea, acoperită de mugetul mării în fierbere.

– Da.

– E sublim, sublim în adevăratul sens al cuvântului. I-ar fi plăcut lui Kant. I-ar fi plăcut lui Leonardo. I-ar fi plăcut lui Hokusai.

– Cred că da.

– Și păsările... uită-te numai la cormoranii ăia moțați...

– Sunt moțați? Eu credeam că sunt simpli cormorani.

– Sunt cormorani moțați. Și am văzut și câteva ciori pyrrocorax, și păsări vânătoare de moluște. Iar lângă golf am auzit un cocostârc de mare.

– Când pleci?

– Știi, îmi plac prietenii tăi.

– Și ei te plac pe tine.

– Băiatul pare reușit.

– Da.

– Dumnezeule! Ia te uită acum la apă, parcă-i cuprinsă de spasme.

Am pornit împreună spre casă. Era aproape de ora mesei de prânz, dacă mai existau asemenea convenții.

James, care-și adusese cu el echipamentul de vacanță la mare, purta acum niște pantaloni de pânză kaki, suflecați, și o veche dar curată cămașă albastră, care-i atârna descheiată peste pantaloni, dezvăluindu-i bustul îngust, rozaliu, acoperit de perișori foarte rari. Era încălțat cu sandale care-i scoteau la iveală picioarele albe, descărnate, cu degete lungi, osoase și apucătoare, care mă îngroziseră în copilărie. („Picioarele lui James sunt ca niște mâini", îi spusesem odată mamei mele, de parcă descoperisem o diformitate tainică.)

Când ne-am apropiat de casă, m-a întrebat:

– Ce ai de gând să faci?

– În ce privință?

– În privința ei.

– Nu știu. Când pleci?

– Pot să rămân până mâine?

– În regulă.

Am intrat în bucătărie și am luat automat platoul pe care Gilbert îl pregătise pentru Hartley. Am urcat scările, am descuiat ușa, am intrat și, ca de obicei, am așezat tava pe masă.

Hartley plângea și nu mi-a adresat un cuvânt.

– Oh, Hartley, nu mă distruge cu jalea asta a ta, habar n-ai cât rău îmi faci.

Nu a răspuns nimic, n-a făcut nici un semn, ci a continuat să plângă, rezemată de perete, cu privirile ațintite în gol, ștergându-și din când în când lacrimile cu dosul palmei.

Am rămas un timp alături de ea, păstrând tăcerea. M-am așezat pe scaun și am început să mă uit prin cameră, ca și cum această preocupare banală ar fi putut, oarecum, s-o consoleze. Am remarcat o pată de igrasie pe tavan, o crăpătură în geamul ferestrei lungi. Pe jos, grămăjoare de scamă purpurie, rămasă, desigur, de la mobila doamnei Chorney. În cele din urmă m-am ridicat, am atins-o ușor pe umăr, și am ieșit din încăpere. Nu rămâneam niciodată în timp ce mânca. Am încuiat ușa în urma mea.

Când m-am întors în bucătărie, i-am găsit pe toți patru în jurul mesei, pe care Gilbert aranjase un prânz alcătuit din șuncă, limbă, salată verde, cartofi

noi și ouă tari pentru James. Pierdusem orice interes față de mâncarea lor, ba chiar și față de a mea. Două sticle deschise, cu vin alb, se răceau în chiuvetă, sub apa robinetului. Peregrine, arătând mai bine acum că era îmbrăcat, se trata cu whisky și asculta țârâitul tranzistorului. Când am intrat, au amuțit cu toții. Perry a închis aparatul de radio. Plutea o atmosferă de așteptare.

Mi-am turnat vin într-un pahar și am luat o felie de șuncă.

– Continuați-vă masa. Eu mă duc să mănânc afară.

– N-o șterge, vrem să-ți vorbim, mi se adresă Peregrine.

– Ei bine, eu nu vreau să stau de vorbă cu voi.

– Vrem să te ajutăm, interveni Gilbert.

– Du-te-n...

– Te rog, rămâi un minut, se amestecă și James. Titus dorește să-ți spună ceva. Nu-i așa, Titus?

Titus, cu obrajii ca para focului, bolborosi fără să se uite la mine:

– Cred că ar trebui să-i dați drumul mamei mele să plece acasă.

– Aici este casa ei.

– Să fim serioși, bătrâne... începu Peregrine.

– Nu am nevoie de sfaturile tale. Nu v-am invitat să veniți aici, pe nici unul din voi.

James se așeză pe scaun, și ceilalți trei îi urmară exemplul. Eu am rămas în picioare.

– Nu vrem să ne amestecăm... reluă James.

– Atunci n-aveți decât să nu vă amestecați.

– Și, de fapt, nu vrem să-ți dăm sfaturi cu sila. Noi nu putem înțelege situația de față, cum am putea? Impresia mea este că nici tu nu o înțelegi. Nu urmărim să te convingem...

– În cazul ăsta de ce l-ați pus pe Titus să spună ce mi-a spus?

– Pentru că asta face parte din argumentele noastre. E un lucru pe care Titus îl gândește, dar se teme să vorbească.

– Rahat!

– După cât îmi dau seama, ai de luat o hotărâre grea și destul de urgentă, ori dacă ai fi de acord să discuți cu noi, te-am putea ajuta să procedezi într-un mod rațional. Trebuie să-ți dai seama că ai nevoie de ajutor, ai mare nevoie.

– Am nevoie de un șofer. Și de nimic altceva.

– Ai nevoie de sprijin. Eu sunt singura ta rudă. Gilbert și Peregrine îți sunt prieteni apropiați.

– Nu-mi sunt.

– Titus te consideră drept tatăl lui.

– S-ar zice că ați discutat pe îndelete despre mine...

– Nu te înfuria, Charles, îmi tăie vorba Peregrine. Nu ne-am așteptat să picăm în ciorba asta. Noi am venit aici pentru o vacanță. Dar te-am găsit la mare necaz, și vrem să te sprijinim.

– Nu puteți face nimic pentru mine.

– Ba da, mă contrazise James. Cred că ți-ar fi de mare folos dacă ai discuta întreaga chestiune cu noi, nu neapărat în amănunte, doar strategia ce trebuie adoptată. Poți face acest lucru fără să-ți încâlci loialitatea. În linii mari, există două căi de acțiune: să o păstrezi aici sau s-o restitui. OK? Ei bine, hai să vedem mai întâi ce se întâmplă dacă o restitui.

– Nu am de gând s-o restitui, așa cum te exprimi tu. Nu-i vorba de o sticlă.

– Am înțeles de la Titus că una din rațiunile pentru care nu vrei s-o lași să plece, deși ea ține morțiș...

– Nu ține.

– ... este teama că soțul ei ar putea s-o supună la brutalități.

– Asta-i una dintre rațiuni, mai sunt o sută altele.

– Dar presupunând că violența lui e generată de o înțelegere greșită și presupunând că această neînțelegere ar putea fi înlăturată...

– James, nu fi idiot, știi foarte bine că nu există nici un fel de explicație și nici un fel de scuză pentru ceea ce am făcut, oricum ar sta lucrurile. Și te sfătuiesc să-ți măsori cuvintele când îmi vorbești.

– Uite ce-i, urmă James. Eu îți spun două lucruri. Primul, că dacă ai de gând să o duci înapoi, acțiunea asta trebuie efectuată în mod inteligent. Te vom însoți cu toții, ca o demonstrație de forță, și, totodată, ca să-ți confirmăm declarația.

– Declarația?

– Și, în al doilea rând, dacă teama de violență este una din rațiunile pentru care nu vrei s-o lași să plece și dacă situația poate fi remediată, aceasta te-ar putea ajuta mult în hotărârea pe care urmează s-o iei.

– Înțelegi ce vrea să spună? întrebă Peregrine.

– Da. Dar așa cum recunoaște și James, voi nu puteți înțelege starea de lucruri. Vorbiți de explicații, de declarații... ați putea la fel de bine să

încercați să dați explicații unui bizon. În orice caz, întreaga discuție e superfluă, din moment ce nu există două posibilități. Nu admit ca posibilă ipoteza de a o trimite înapoi la soțul ei.

– Bine, atunci să luăm în considerare cealaltă alternativă, continuă James.

– Nu vom lua în considerare nimic. Nu vreau să vă băgați nasul în problema asta. Găsesc că sunteți impertinenți, și lucrul ăsta nu-mi place. Dar pentru că ați adus chestiunea pe tapet, aș dori să-l întreb pe Titus de ce crede că ar trebui s-o las pe mama lui să plece acasă?

Titus, care în tot acest timp își ațintise privirile asupra farfuriei cu șuncă (poate că îi era foame), nu părea prea dispus să răspundă, roși și nu-și înălță ochii. Spuse:

– Mă rog... Înțelegeți... Cred că s-ar putea ca eu să fiu de condamnat...

– De ce naiba?

– E atât de greu de exprimat. Când e vorba de tați și de mame, ești copleșit de felurite... sentimente, și de anumite... prejudecăți. Am impresia că eu v-am determinat să considerați situația mai îngrozitoare decât a fost în realitate, deși a fost îngrozitoare. Și dânsa exagerează, capul ei e plin de fantasme și de idei false. Nu știu. Poate că ea preferă să trăiască alături de Ben, iar eu unul sunt împotriva constrângerii oamenilor, eu cred că oamenii trebuie lăsați liberi. Dumneavoastră vă grăbiți să soluționați problema pe loc. Dar dacă ea dorește într-adevăr să vină la dumneavoastră, va veni mai târziu, după ce va fi avut timp să chibzuiaseă și să ia o hotărâre.

– Bine gândit, Titus! exclamă James.

Titus îi aruncă lui James o privire care răscoli permanent vigilenta mea gelozie.

– Charles, tu nu înțelegi căsătoriile, interveni și Peregrine, n-ai fost niciodată însurat, e o chestiune subtilă. Tu crezi că o ciondăneală între soți, gata, înseamnă naufragiu, dezastru, sfârșitul. O, nu-i așa.

Am răspuns:

– De la bun început, cuvântul „liberi“ n-are ce căuta aici, noi nu avem de-a face cu o femeie liberă, ci cu o persoană înfricoșată, cu o captivă. Trebuie târâtă cu forța, n-o să fie în stare nici să meargă. Așa că-i bine să clarificăm lucrurile de pe acum. Dacă se întoarce la el, n-o să-l mai părăsească niciodată, n-o să mai poată scăpa.

– Mă rog, și nu găsești că lucrul ăsta e semnificativ în sine? întrebă James. Nu pledează pentru faptul că ar trebui să se întoarcă? Din moment ce ești

convins că va alege să rămână cu el? Ființele omenești fac ceea ce doresc să facă mult mai des decât ne închipuim noi.

– S-ar putea să rămână cu el. Dar asta nu înseamnă că va „alege". Și aici nu e vorba de o „ciondăneală", ca să folosesc cuvântul grotesc al lui Perry, care dovedește că n-are habar despre ce-i vorba. Ea e o femeie tiranizată, terorizată, care n-a fost niciodată fericită alături de omul acela, e un lucru pe care mi l-a mărturisit singură.

– Se poate ca menajul ei să nu fi fost fericit, dar a supraviețuit atâta amar de vreme. Tu te gândești prea mult la fericire, Charles. Nu-i un lucru chiar atât de important.

– Asta spune și ea.

– Ca să vezi.

– Titus, l-am interpelat, fericirea e importantă sau nu?

– Da, firește că e, răspunse băiatul și se uită, în sfârșit, și la mine.

– Ca să vezi, m-am adresat lui James.

– E răspunsul unui băiat tânăr, replică James. Acum dă-mi voie să merg mai departe...

– Necazul cu tine, Charles, îl întrerupse Peregrine care continua să bea de zor whisky, e ceea ce ți-am mai spus eu o dată. Tu disprețuiești femeile, le privești ca pe niște posesiuni, ca pe niște bunuri mobile. Pe femeia asta o privești ca pe un bun al tău.

– Dă-mi voie să continui, spuse James. Drama aceasta s-a desfășurat vertiginos, și nu-i decât un vârtej de sentimente și de idei. Afirmi că ai păstrat în toți acești ani în mintea ta imaginea unei pure prime iubiri. S-ar putea să-ți închipui chiar că ai convertit-o într-o valoare supremă, un standard în comparație cu care toate celelalte iubiri ale tale n-au însemnat nimic...

– Da.

– Dar nu găsești că asemenea idee călăuzitoare e șubredă? N-am s-o numesc o ficțiune. Hai să-i spunem un vis. Firește că trăim cu toții în visuri și prin visuri, și chiar într-o viață spirituală disciplinată, ba poate că în acest domeniu – mai mult decât în oricare altul – e foarte greu să distingi visul de realitate. În măruntele probleme omenești obișnuite, îți vine în ajutor bunul-simț. Pentru cei mai mulți dintre oameni, bunul-simț se confundă cu simțul moral. Dar în cazul tău, se pare că ai exclus deliberat această modestă sursă

de iluminare, întreabă-te singur, ce s-a întâmplat cu adevărat în toți acești ani? Tu ai transformat totul într-o poveste și poveștile sunt false.

(La acest punct, Titus, care nu mai putea răbda de foame, a luat pe furiș o felie de șuncă și o bucată de pâine.)

– Și folosești această poveste din trecutul îndepărtat drept un ghid în efectuarea unor acțiuni importante și irevocabile pe care ți le propui pentru viitor. Te pretezi la o inducție periculoasă, și inducțiile sunt foarte labile chiar și în momentele cele mai prielnice, amintește-ți de puiul lui Russell...

– Puiul lui Russell?

– Soția fermierului ieșea dimineață de dimineață și-i dădea puiului de mâncare, dar într-o bună zi, a ieșit și a răsucit gâtul puiului.

– Nu înțeleg, hai să lăsăm puii deoparte.

– Vreau să spun că tu construiești un întreg eșafodaj pe niște baze total lipsite de consistență, pe amintirea unor vremuri idilice de pe când erai școlar, închipuindu-ți că e o premisă suficientă ca s-o iubești și s-o faci fericită, luând-o cu tine, și ca ea să te iubească și să te facă fericit. Asemenea situații sint, în realitate, extrem de rare, și foarte greu de dus la îndeplinire. Mai mult, ca o chestiune inseparabilă de noțiunea de fericire, pe care o prețuiești atâta, presupui că e drept, din punct de vedere moral, să o salvezi, chiar împotriva voinței ei. Nu ar trebui oare...

– James, te rog încetează să mă mai insulți cu speculațiile tale pompoase. Mă întreb dacă-ți dai seama cât ești de insuportabil. După cum ai spus, chestiunea asta s-a desfășurat vertiginos și e o încurcătură de prima clasă. Și, da, eu sunt autorul întregii încurcături. Dar în miezul ei, nu mai e necesară nici un fel de moralitate. Asta-i viața oamenilor obișnuiți. Poate că militarii sihăstriți nu cunosc asemenea lucruri.

James zâmbi.

– Îmi place termenul „militarii sihăstriți“. Deci admiți că nu ești sigur că această „salvare“ va fi un lucru foarte bun?

– Nu sunt sigur, cum aș putea fi? Dar tu încerci să-mi vâri pe gât niște argumente care nu se referă la situația în sine. Tot ceea ce spui tu e tangențial, e un comentariu abstract. Tu ești cel care „povestește o poveste“. Eu mă aflu pe locul unde se petrec realitățile.

– Mă rog, și care e argumentul *tău*?

– Faptul că o iubesc. Că ea mă iubește. Așa afirmă. Și dragostea nu se bazează pe „dovezi“ și pe „inducții“. Dragostea cunoaște. A avut o viață

foarte nefericită, nu am de gând s-o las să se reîntoarcă la despotul acela care, pe viitor, va fi și mai crud cu ea. Va fi și mai rău. OK. Eu sunt vinovat, dar faptele sunt fapte. Iar în ce privește cruzimea lui, avem un martor aici de față, cu toate că nu prea pare dispus să-și susțină mărturia.

– Ăsta nu-i un argument, ripostă James. E mai curând o confuză declarație de intenție.

– Mă rog, este lucrul pe baza căruia îmi propun să acționez. Nu pot să-mi dau seama de ce m-am lăsat antrenat în discuția asta perfect ridicolă.

– Foarte bine. Cred că a reieșit destul de limpede ceea ce gândesc eu, și, desigur, pe tine nu te interesează deloc. Dar aș vrea să adaug un singur lucru: dacă iei hotărârea – absolut imprudentă, după părerea mea – ca să pleci cu ea, am dori cu toții să te ajutăm cât ne stă în putință. Așa e, nu?

– Da, întări Peregrine.

– Cred că, din unele puncte de vedere, sunt de acord cu Charles, spuse și Gilbert.

– De pildă, unde ai s-o duci? Trebuie să ții seama de unele amănunte. Ce va face întreaga zi?

– Numai întrebarea asta, interveni Peregrine, și e de ajuns să-l facă pe om să renunțe la căsătorie.

– Charles, te rog să nu mă consideri impertinent și, mai ales, să nu mă consideri lipsit de politețe. Dar nu pot sta deoparte privindu-te cum te înfunzi în toată murdăria asta. Se impune o reunire de forțe. Mă întreb dacă mi-ai da voie să stau de vorbă cu ea, doar o singură dată și foarte pe scurt.

– Tu? Să stai de vorbă cu ea? *Ai înnebunit?*

În momentul acela am auzit un zgomot cumplit, de fapt, zgomotul de care mă temusem de când mă îmbarcasem în primejdioasa mea aventură. În camera de sus, Hartley începuse deodată să strige și să izbească cu pumnii în ușă: „Dă-mi drumul, dă-mi drumul!“

Am alergat afară din bucătărie, trântind ușa în urma mea, și am zbughit-o pe scări. Când am ajuns la ușa lui Hartley, ea continua să strige și să bată cu pumnii în ușă. Era pentru prima oară că făcea așa ceva. „Dă-mi drumul! Dă-mi drumul!“

Aș fi vrut să strig și eu. Am izbit nebunește cu pumnul în ușă.

– Încetează! Termină odată! Taci! încetează să strigi, te rog!

Tăcere.

Am alergat din nou pe scări în jos. Din bucătărie nu se auzea nici un murmur. Am ieșit pe ușa din față, am luat-o pe dig și de acolo pe drum, în direcția turnului.

Mai târziu, în aceeași zi, către seară, șezând pe stânci, împreună cu James, am început să accept unele lucruri care păreau a fi devenit inevitabile.

– Charles, e o situație imposibilă. Asta-i una dintre rațiunile pentru care trebuie să-i pui capăt. Și nu există decât o singură cale de a-i pune capăt. Acum îți dai seama?

– Da.

– Și ai să scrii scrisoarea?

– Da.

– Socotesc că scrisoarea e foarte importantă. Într-o scrisoare poți explica lucrurile foarte clar.

– N-o s-o citească. O s-o rupă și o s-o calce în picioare.

– Mă rog... s-ar putea s-o păstreze ca o dovadă împotriva ta, dar cred că merită să-ți asumi riscul. Bănuiesc totuși că o va citi, din simplă curiozitate.

– E un individ sub nivelul curiozității.

– Și ești de acord să venim și noi?

– Sunt de acord să vii tu.

– Cu cât vom fi mai mulți, cu atât mai bine.

– Dar nu și Titus.

– Ba da, și Titus. S-ar putea să-i ajute ei și s-ar putea să-i ajute și lui Titus dacă se va arăta politicos față de tatăl lui timp de cinci minute.

– Politicos? De parc-am merge la o sindrofie.

– Cu cât va semăna mai mult cu o sindrofie, cu atât mai bine.

– Titus nu va fi de acord.

– A și fost de acord.

– Ah!

– Atunci e OK. Peregrine se poate duce în sat să dea telefon?

Am ezitat. Era momentul cel de pe urmă. Dacă ziceam acum „da“, întreaga situație avea să-mi scape de sub control. Însemna să ratific un viitor cu totul nou și imprevizibil.

– Da.

– Bine. Tu rămâi aici. Mă duc eu să-l instruiesc pe Peregrine.

În cursul după-amiezii avusesem o discuție cu Hartley. N-am vrut să recunosc față de James, dar „discuția“ aceasta mă ajutase să văd mai limpede

unele lucruri, sau mai curând îmi dezrădăcinase unele idei din minte; sau poate că atinsesem un anumit punct decisiv al disperării. Acel teribil „Dă-mi drumul! Dă-mi drumul!“ făcuse să-mi plesnească încrederea și speranța. Am întrebat-o din nou dacă vrea într-adevăr să plece acasă. Mi-a răspuns că da. I-am spus că e în ordine. Nu i-am mai adresat rugăminți, apeluri, nu i-am mai adus nici un fel de argument. Și în timp ce ne uitam unul la celălalt, în tăcere, nici unul nemaicutezând să adauge ceva la spusele ferme, am simțit o nouă barieră înălțându-se între noi. Până atunci, găsisem că e dificil să stabilesc o comunicare cu ea. Acum îmi dădeam seama cât de apropiați fusesem.

Planul era următorul: Peregrine îi va telefona din sat lui Ben, spunându-i că domnul Arrowby și prietenii săi i-o vor aduce înapoi pe „Mary“. Oare Ben o să răspundă: „Duce-ți-vă dracului cu toții, nu mai am nevoie acum de ea!“? Nu. Foarte improbabil. Orice ar fi urmărit, în nici un caz n-avea să mă îndatoreze pe mine prin gestul lui. Dar poate că era plecat, poate că dispăruse, poate că în ultima clipă Hartley se va răzgândi... Dar în acele momente, orice era preferabil decât să mai sper.

James se făcu din nou văzut, sărind peste stânci. Inima îmi bătea violent, trist.

– E în ordine, a spus să o aducem, dar a cerut s-o aducem mâine, nu în seara asta.

– Asta-i ciudat. De ce nu în seara asta? Poate că are cursul de lemnărie.

– Se preface că nu-i pasă. E insulta cea mai la îndemână. Vrea să ne facă să înțelegem că vom veni când îi convine lui. Cu atât mai bine. Ai mai mult timp ca să compui scrisoarea. Poate că-i mai bine să-i expediem scrisoarea înainte de a merge cu toții, în felul ăsta e mai posibil s-o citească.

– Oh, James...

– Nu te necăji. Sic biscuitus disintegrat.

– Ce?

– Ăsta-i felul în care fursecul se fărâmă.

Dragă domnule Fitch,

Nu e ușor să scrii o asemenea scrisoare. Doresc pur și simplu să clarific o serie de lucruri. Cel mai important dintre toate este acela că am adus-o pe soția dumitale în casa mea și am reținut-o acolo împotriva voinței ei. *Faptul că nu și-a luat nici măcar poșeta este o dovadă – dacă mai e nevoie de*

dovezi – că nu avea de gând să „fugă“ de acasă. (Iartă-mă dacă îți expun fapte evidente, dar doresc ca această scrisoare să fie o relatare finală și definitivă a tot ce s-a întâmplat.) Am ademenit-o să urce în mașina mea, spunându-i că Titus se afla la mine acasă, ceea ce era un fapt real. Când a sosit la mine, am încuiat-o. Așadar, ai fost îndreptățit să mă acuzi că am „răpit-o“. Nu a încetat o clipă să-mi ceară să se întoarcă la ea acasă. E de la sine înțeles că nu am avut „relații“ cu ea. S-a împotrivit tot timpul la toate propunerile și planurile mele și nu dorea decât să i se îngăduie să revină la dumneata. Deci, din acest punct de vedere, este lipsită de orice pată. *Prietenii mei, domnul Opian și domnul Arbelow, ca și vărul meu, domnul general Arrowby, care s-au găsit în casa mea în tot acest timp, sunt în măsură să-mi adeverească afirmațiile.*

Nu are nici un sens să-mi cer scuze și cu atât mai puțin să dau explicații. M-am aflat într-o stare de autoamăgire și, ca urmare, v-am pricinuit multe amărăciuni dumitale și soției dumitale, lucru pe care îl regret. Nu am acționat din răutate, ci sub impulsul unei vechi afecțiuni romantice, despre care îmi dau acum seama că nu are nici o legătură cu realitățile existente. Și poate că aici ar fi momentul să adaug (deși e vorba iarăși de un fapt evident) că, firește, nu am văzut-o și nu am comunicat în nici un fel cu soția dumitale de pe vremea când era o fetișcană, iar recenta noastră reîntâlnire a fost absolut întâmplătoare.

Presupun și îmi exprim încrederea că, întrucât ești un om rațional și drept, nu vei lua nici un fel de măsură de represiune împotriva soției dumitale, care este complet nevinovată. Această chestiune ne îngrijorează profund pe mine, pe vărul meu și pe prietenii mei. A păstrat o loialitate integrală față de dumneata, în vorbă și în faptă, și merită din plin respectul și gratitudinea dumitale. Cât despre mine, cred că vei înțelege că am suferit destulă umilință și că am deplina conștiință a nebuniei pe care am săvârșit-o.

Al dumitale,

Charles Arrowby.

Se nimerise bine că am avut timpul suplimentar oferit de Ben, pentru că alcătuirea acestei scrisori mi-a înghițit toată seara. Era, într-adevăr, o scrisoare dificilă și forma ei finală era departe de a mă mulțumi. Prima versiune fusese mai belicoasă, dar James, căruia i-o arătasem, mi-a atras atenția că dacă-l acuz pe Ben că-i un despot și un tiran, ar putea reieși că Hartley s-a plâns de el. N-aș fi putut justifica asemenea acuzații fără să arunc o umbră asupra „loialității integrale“ pe care jurasem, comițând un sperjur,

că i-o păstrase Hartley. Această omisiune anihila, desigur, orice autoapărare a mea, și eram perfect conștient, chiar fără ca James să mi-o fi spus, că, într-un alt secol, eu și Ben am fi fost obligați de convenții și de onoarea conștiințelor noastre să ne luptăm până când unul din noi ar fi căzut mort. Într-un alt secol, dar, în cazul unui individ de teapa lui Ben, poate că și în secolul nostru. „Scuzele“ mele anemice au fost și ele foarte greu de formulat, pentru că trebuia să mă înclin în fața lui atât cât să-l împac, dacă ar fi fost dispus să ierte, dar nici chiar atât încât să par laș, în cazul când ar fi preferat să se lupte. Nu puteam decât să sper că simțul de culpabilitate al lui Ben o să-i domolească instinctele agresive. Referirea emfatică la „vărul și la prietenii mei“ fusese ideea lui James, deși afirmația falsă că fuseseră prezenți pe tot parcursul deținerii lui Hartley îmi aparținea. James gândea că prezența vagă a unui grup de persoane mai dezinteresate, mai formidabile, l-ar putea face pe Ben să simtă că purtarea lui va avea un public și, astfel, să-i tempereze violența reacțiilor. Eu nu eram de aceeași părere. Comportamentul său putea fi foarte civilizat în fața oricărei persoane cu excepția mea, dar din momentul în care ușa se va închide în spatele acestei perechi de soți, Ben va proceda cum va crede el de cuviință. James nu mi-a repetat cererea de a-i da voie să discute cu Hartley. Oricum, ar fi fost prea târziu. Gilbert a introdus scrisoarea în cutia poștală a bungalow-ului Nibletts pe la ora zece din acea seară.

Am mai petrecut puțin timp cu Hartley. A fost foarte ciudat. I-am spus că a doua zi urma să plece acasă. A dat din cap și a clipit a înțelegere. Atunci am întrebat-o dacă nu dorește să coboare și să ia cina împreună cu ceilalți. Spre ușurarea mea, a refuzat. N-am mai întrebat-o dacă e mulțumită că pleacă. Ne-am așezat pe jos și am jucat cărți, o formă de „popa prostu’“ pe care o inventasem noi în copilărie. Toți din casă s-au dus devreme la culcare.

[28] Amânare (în limba franceză în original)
[29] De n-ar fi de rău augur! (în limba latină în original)
[30] Râs nebun (în limba franceză în original)
[31] Eram treisprezece, am rămas doisprezece, șase făceau rime iar șase pima-poma-pima-poma (în limba italiană în original)

Capitolul cinci

Ziua următoare a fost una dintre cele mai rele zile din viața mea, dacă nu chiar cea mai rea. M-am trezit asemenea osânditului înainte de execuție. Nimeni, cu excepția lui Titus, nu și-a luat micul dejun. Continua să fie zăpușeală, dar acum se auzeau în depărtare câteva mormăieli de tunet.

Hartley arăta îngrozitor. Se fardase cu o grijă specială, ceea ce o făcea să apară patetic de bătrână. Rochia ei galbenă era murdară, șifonată și ruptă. Nu puteam s-o trimit înapoi la soțul ei în halatul meu de casă. Mi-am scotocit printre haine și am găsit un fel de halat de plajă albastru, unisex, și am convins-o să-l îmbrace. Am găsit de asemenea și un fular subțire, ca să și-l lege pe cap. Aveam senzația că îmbrac un copil. N-am îndrăznit să ne spunem mare lucru unul altuia. Dar aș fi vrut să văd toată treaba terminată. Se zbătea dureros în mine ideea că ar fi posibil să-mi mărturisească în ultimul moment: „Până la urmă, nu cred că doresc să mă întorc!"; și impulsul de a striga: „Opriți!" era un chin de care aș fi vrut să scap cât mai curând. Poate că și ea simțea același lucru. Și, la un moment dat, mi-am spus: „Doamne, e întocmai cum a fost atunci". Am făcut tot ce-am putut pentru ea, absolut totul. Și ea mă părăsește. I-am vârât într-o sacoșă de plastic fardurile și piatra roz-pătată, cu dungi albe, pe care i-o dăruisem (și la care, după toate aparențele, nici măcar nu se uitase). N-a scos o vorbă, dar m-a urmărit în timp ce-i puneam piatra în sacoșă. Gilbert a strigat de jos că mașina-i gata.

În timp ce Hartley se afla la baie, am coborât, ducându-i sacoșa, și am așteptat-o în hol. Se hotărâse ca ceea ce Peregrine numea „delegația" să fie transportată în automobilul alb, Alfa Romeo, care-i aparținea. James, Perry și Titus erau afară. Gilbert ieși din bucătărie și mi se adresă:

– Charles, un lucru ciudat, pe care nu ți l-am spus aseară.

– Ce?

– Când am dus ieri scrisoarea la el acasă, mi s-a părut că aud înăuntru o voce de femeie.

– Era televizorul.

– Nu cred. Charles, n-o să aibă loc o luptă, nu-i așa? Vreau să spun că nu de asta ne-a chemat să venim abia azi-dimineață. Poate că și-o fi adunat camarazii să sară pe noi.

Și eu avusesem aceeași idee.

– N-are camarazi.

Oare pe cei de la cursul de lemnărie?

Hartley începu să coboare încet scările. L-am împins pe Gilbert, care a ieșit afară. Ea cobora cu pași rari, ținându-se de balustradă, de parcă întâmpina dificultăți la mers. Purta fularul pe cap, așa cum dorisem eu, și fața îi era adumbrită. Mi-ar fi plăcut să-și fi pus un văl. Era ultimul nostru moment, ultima secundă când ne mai aflam singuri împreună. I-am luat mâna, i-am strâns-o, am sărutat-o pe obraz și i-am spus, ca și cum ar fi fost vorba de un lucru absolut banal:

– Nu-i o despărțire. Ai să vii la mine. Am să te aștept.

Mi-a strâns mâna, fără să scoată o vorbă. Ochii îi erau uscați și privirile îi rătăceau aiurea. Am ieșit împreună pe digul rutier. Ceilalți ne așteptau în jurul mașinii. Scena semăna curios cu apariția mirelui și a miresei.

Când ne-am apropiat de automobil, toate privirile s-au ferit în lături. Nu aranjasem felul în care aveam să stăm în mașină. Titus a deschis portiera din spate, am împins-o pe Hartley înăuntru și am urcat și eu imediat după ea, iar Titus s-a așezat lângă mine. Ceilalți trei s-au înghesuit în față. Hartley și-a tras și mai mult fularul pe frunte, ca să-și voaleze chipul. Cei trei din față nu și-au întors nici un moment capetele. Peregrine, care conducea, a întrebat:

– Drept înainte și pe urmă la dreapta?

– O iei prin sat, răspunse Gilbert. Las' că te ghidez eu.

Hartley tăcea îngrămădită lângă mine. Era țeapănă, țeapănă. Și Titus stătea la fel de țeapăn, cu ochii ațintiți drept în față, fără să vadă nimic, cu gura trandafirie ușor deschisă. Îi auzeam respirația agitată. Toată lumea își pironise privirile înainte. Mi-am împreunat mâinile. Soarele strălucea. Era o zi frumoasă pentru nuntă.

Tocmai ne apropiam de stâncile falnice care străjuiesc defileul îngust, locul pe care eu îl denumisem „Pasul Khyber", când o piatră lovi cu o forță uimitoare parbrizul. Toată lumea din mașină tresări, smulsă brusc din transă. După care o a doua piatră și apoi o a treia loviră mașina. Peregrine opri. Orice alt șofer ar fi accelerat viteza, dar nu Perry.

– Ce dracu' se întâmplă? Cineva aruncă cu pietre în noi, le aruncă dinadins!

Ieși din mașină. Ne aflam în mijlocul defileului, cu stâncile galbene dominându-ne maiestuos, de o parte și de alta. James îi spunea ceva lui

Peregrine, poate că-l chema înapoi în mașină. Am avut timpul să-mi spun: „Ben a pus la cale o splendidă ambuscadă, a ales locul cel mai potrivit". În clipa aceea, parbrizul s-a cutremurat îngrozitor. Un bolovan de dimensiuni considerabile, proiectat de sus, căzuse direct pe sticlă. Sticla sfârâi, plesni, devenind albă, opacă, sub rozeta crăpăturilor. Bolovanul ricoșă pe radiator, stâlcind caroseria, și apoi se prăvăli pe drum. Peregrine scoase un urlet de furie.

Titus sărise afară din mașină, iar eu l-am urmat. Gilbert rămăsese locului, neclintit. James trecu la volan și cu mâna înfășurată într-o batistă izbi în sticla parbrizului, făcând o gaură. Apoi ieși și el.

– Acolo! Acolo! striga Peregrine, arătând în sus.O piatră trecu razant pe lângă capul meu. M-am uitat în sus și, profilată pe cerul albastru, am văzut-o pe Rosina. Se lăsase într-un genunchi, pe creștetul uneia dintre stâncile cele mai înalte și, evident, se aprovizionase din timp cu un întreg arsenal de proiectile. Era îmbrăcată în negru, o vrăjitoare neagră, purtând ceva ce semăna cu o broboadă țărănească. I-am văzut rânjetul și dinții. Curând deveni clar că ținta ei principală era Peregrine. O piatră îl lovi drept în piept, o alta în umăr.

– Cine e doamna? întrebă James pe tonul lui fastidios.

– Fosta soție a lui Peregrine.

– Și e necesar să ne rețină aici?

– Perry, intră înapoi în mașină, intră în mașină!

L-am înșfăcat de pulpana hainei. S-a smucit furios și s-a aplecat să adune muniții.

O piatră mi-a lovit dureros mâna, și m-am întors grăbit în mașină.

– Rosina! Rosina!

Titus era cel care striga, fâlfâindu-și brațele. Părea un strigăt de război. Gesticula și dansa. L-am tras și pe el înăuntru. James l-a târât pe Perry. Într-o clipă eram din nou cu toții în mașină, și Peregrine a apăsat cu violență pe accelerație. Mașina a zburat drept înainte ca un fulger și apoi a făcut curba în locul unde drumul satului se bifurcă spre interior.

Acolo, Peregrine a oprit mașina cu o hurducătură, a ieșit, a deschis portbagajul și s-a întors cu un cric, a sfărâmat dintr-o izbitură restul parbrizului, împroșcându-ne cu o ploaie de așchii de sticlă. Examina apoi crestăturile de pe caroserie.

– Ce naiba caută cățeaua asta afurisită aici? mormăi pe un ton care nu părea să aștepte un răspuns. Puțin mai târziu, adăugă îngândurat: Era bună la jocul de crichet, când era la școală.

Bizara violență a incidentului mă buimăcise și, după un șoc de scârbă, am revenit la acuta conștiință a prezenței lui Hartley care, pe întreg parcursul episodului, nu se clintise și părea nici să nu fi observat ce se întâmplase. Pe urmă mi-am amintit de ce-mi spusese Gilbert în legătură cu un glas de femeie pe care-l auzise cu o seară înainte în bungalow. Oare Rosina își pusese într-adevăr în aplicare planul ei obscen de a-l „consola“ pe Ben, și asta să fi fost cauza pentru care Ben nu voise s-o primească pe Hartley cu o seară înainte? Altminteri, cum ar fi putut Rosina să știe că venim? Gândul acesta mă umplea de o mânie confuză și neputincioasă.

Străbătusem satul, trecusem de biserica în care stătusem timid de vorbă cu Hartley cu atâta vreme în urmă, și am cotit pe deal, spre bungalow. Peregrine, conducând ca un nebun, cu obrajii aprinși, părea atât de absorbit în propriile gânduri, încât nu luă parte activă la desfășurarea evenimentelor, ba părea chiar nici să nu știe ce se întâmplă.

Când mi-am imaginat-o pe Hartley întorcându-se acasă, nu m-am văzut nici o clipă deschizându-i portiera mașinii și ajutând-o să coboare, desfăcând lanțul porții și însoțind-o pe alee, gata să strig la fiecare pas: „Nu! Mai mult de atât, nu!“, și apoi apucând-o de mână și trăgând-o după mine înapoi. Nu, n-am făcut așa ceva. N-am atins-o. Și-a dezbrăcat halatul albastru și fularul și și-a dat drumul să lunece ușor din mașină. I-am deschis poarta și am urmat-o pe alee. James venea în urma mea, apoi Titus, cu o figură speriată, după el Gilbert, la fel de speriat, și la urmă Peregrine, rumegându-și propria furie.

Hartley a sunat la ușă. Abia de-a răsunat clinchetul dulce că s-a și pornit o rafală de lătrături sălbatice, urmate de un glas furios care înjura câinele. S-a auzit o ușă trântită, iar lătratul deveni mai înăbușit. Ben ne deschise ușa din față. Cred că ar fi vrut s-o lase pe Hartley să intre și apoi să ne închidă ușa-n nas, numai că, conform instrucțiunilor lui James, eu am intrat repede după ea și ceilalți m-au urmat.

Nu-mi imaginasem nici scena din interiorul casei, sau, în măsura în care mi-o imaginasem, prevăzusem fie un *fracas*[32] spontan, fie un consiliu solemn, cu Hartley figurând în ambele ipostaze. În realitate, de îndată ce-a intrat pe ușă, Hartley a și dispărut. Într-o secundă s-a strecurat, ca un

șoricel, în dormitor și a închis ușa după ea. (În dormitorul mare, nu în cămăruța unde avusesem convorbirea cu Ben.)

Câinele, ditamai javra, continua să latre, ca un acompaniament la cele ce se petreceau în hol. Ben se retrăsese spre ușa camerei de zi, Gilbert se sprijinea de ușa din față, acum închisă, Peregrine examina furios portretul cavalerului în armură, James se uita plin de interes la Ben, iar Ben și Titus se zgâiau unul la celălalt.

Ben sparse tăcerea:

– Ei bine, Titus!

– Hello!

– Ai venit acasă cu mămica, ai de gând să rămâi acum aici?

Titus rămase tăcut, tremurând și mușcându-și buza.

– Ai de gând să rămâi acum aici? Ei?

Titus scutură din cap. Apoi răspunse într-o șoaptă strangulată:

– Nu... cred că voi... pleca în altă parte.

Am intervenit eu:

– Titus nu este fiul meu, dar îmi propun să-l adopt.

Vocea îmi vibra de nervozitate, iar cuvintele sunară neconvingătoare, aproape ușuratice. Ben nu-mi acordă nici o atenție. Continuând să se uite fix la Titus, făcu o mișcare ca și cum s-ar fi lepădat de ceva inutil. Titus se clătină pe picioare.

Ben era cel mai scund dintre toți cei de față, dar, din punct de vedere fizic, cel mai de temut. Gâtul de taur și umerii lați păreau să-i explodeze din cămașa kaki, prea strâmtă acum pentru ei. Cureaua neagră era strânsă zdravăn sub un stomac ușor proeminent, dar, în general, arăta în plină formă. Fața bronzată îi strălucea, părul sur, tuns scurt își înălța spicele, ca o blană, obrajii îi erau proaspăt rași. Mâinile îi atârnau de-a lungul trupului, își încleșta întruna degetele și se tot ridica în vârful picioarelor, de parcă era gata să execute o mișcare de gimnastică. Atmosfera din hol era la fel de îmbâcsită ca și înainte, dar mirosul era altul, mai grețos. Am observat câteva vaze pline cu trandafiri ofiliți. Câinele încetase să mai latre.

– Ai citit scrisoarea mea? l-am întrebat.

A continuat să nu-mi acorde nici o atenție. Acum îl măsura pe James, și James se uita la el, încruntându-se îngândurat. Apoi spuse:

– Sergentul de stat major Fitch.

– Da, exact.

– Genist.
– Exact.
– Dumneata ai fost cel cu isprava eroică din Ardeni.
– Exact.
– Te-ai descurcat foarte frumos.

Fața lui Ben se înăspri, poate ca să ascundă emoția, sau chiar un licăr de gratitudine.

– Sunteți vărul lui?
– Da.
– Încă în armată?
– Da. De fapt, m-am pensionat de foarte curând.
– Eu aș fi dorit să rămân în armată.

A urmat o clipă de tăcere, de parcă amândoi se gândeau la trecut și erau gata să-și dea drumul amintirilor. După care, James adăugă în grabă:

– Îmi pare rău de toată tărășenia asta. Eu... hm, nu a fost deloc vina ei, e absolut nevinovată, și nu s-a întâmplat nimic, îți dau cuvântul meu de onoare.

Ben răspunse lipsit de expresie:

– OK.

Făcu o mișcare din cap și din umeri prin care ne dădea a înțelege că putem pleca.

James se întoarse spre mine, aproape afabil, asemenea președintelui unui juriu, care-l întreabă tacit pe un distins vorbitor dacă mai are ceva de adăugat. Nu i-am răspuns privirii, dar m-am întors, gata de plecare. Gilbert deschise ușa, Peregrine ieși primul, apoi Gilbert... apoi Titus, apoi eu, apoi James.

Ușa se închise fără zgomot în urma noastră.

Înainte de a ajunge la mașină, mi-am dat seama că țineam încă în mână sacoșa de plastic cu fardurile lui Hartley și cu piatra pe care i-o dăruisem. M-am întors automat. James a încercat să mă prindă de braț, dar l-am îmbrâncit într-o parte și am pornit iar să urc pe alee. Eram mânat de nevoia stringentă, aproape superstițioasă, de a-i lăsa lui Hartley sacoșa, de a nu o lua cu mine, de a nu o duce la Capul Shruff, unde ar fi fost un semn de rău augur și ar fi colectat excrementele demonilor. Abia mai târziu mi-am dat seama că aș fi putut s-o las pe treptele casei. Am apăsat pe soneria cu ding-

dong și am așteptat. Lătratul sălbatic se porni din nou. L-am auzit pe Ben strigând: „Taci dracului, diavol împielițat!“

După o clipă îmi deschise ușa. Masca inexpresivă se evaporase. Se strâmbă la mine de ură. Simțeam că ceea ce făceam era un gest frivol, și totuși trebuia să-l fac. Eram totodată conștient că întrerupsesem o scenă. Ușa dormitorului era acum deschisă. Am întins sacoșa:

– Astea-i aparțin. Regret că am uitat să i le las.

Ben înșfăcă sacoșa și trânti cu ea de podea, făcând-o să bufnească și să clincăne. Își împinse spre mine capul schimonosit de un rânjet, determinându-mă să fac un pas îndărăt.

– Ferește-te din calea mea, că te ucid! Și spune-i și ticălosului ăluia de puștan să se ferească. Am să te ucid!

Ușa se trânti cu o violență care făcu soneria să vibreze. Câinele urla cât îl ținea gura. M-am întors pe alee și am traversat la mașină, unde cuvintele lui Ben nu putuseră fi auzite. Gilbert și Titus se așezaseră în spate. Bancheta era acoperită toată cu cioburi albe, opace, ca niște perle uriașe.

– Ce-i chestia asta? am întrebat.

– S-a spart parbrizul, nu-ți mai aduci aminte? spuse James. Acum, să mergem acasă. Peregrine?

Mașina porni, sforăi urcând dealul, viră, sforăi coborând dealul, înaintând în mare viteză. Curentul sufla cu putere prin parbrizul spart. Nimeni nu scotea un cuvânt.

Când am ajuns aproape de bifurcarea de unde începea drumul de pe țărm, Titus spuse:

– Vrei, te rog, să oprești? Aș dori să merg pe jos.

Peregrine opri atât de abrupt, încât am săltat cu toții de pe locuri. Titus dădu să iasă.

– Titus, nu te întorci acolo? i-am strigat și l-am apucat de cămașă.

– Nu! Se strecură afară, și spuse, întorcând capul: Dacă vrei să știi, mă duc să vărs.

Se îndreptă în direcția golfului. Peregrine o porni din nou, cu febrilitate.

Gilbert îl întrebă pe James:

– Ce-a fost chestia aia din Ardeni, de care ai vorbit?

James arăta înviorat și aproape mulțumit. Întâlnirea cu Ben părea să-i fi redat buna dispoziție. Răspunse:

– A fost o treabă curioasă. Individul ăsta, Fitch, era prizonier de război într-un lagăr din Ardeni, trebuie să fi fost capturat prin 1944. În lagăr nu existau ofițeri, presupun că era cel mai mare în grad, oricum, era o figură de frunte. În mai 1945, când germanii aveau de gând să evacueze lagărul înainte de sosirea alor noștri, a pornit un război particular, din proprie inițiativă. A reușit să se impună tuturor celorlalți. Formase, printre prizonieri, un grup de oameni duri, oricum li s-au alăturat cu toții, acțiunea a fost bine organizată, o mostră de strategie clasică, și au sabotat transportul prizonierilor, cred că au și deteriorat un tren. Au pus mâna pe arme și au început să tragă în nemți. A fost o acțiune sălbatică, posibil să fi fost la mijloc și unele răfuieli personale. Oricum, când au sosit trupele noastre, supraviețuitorii germani erau prizonieri, iar tânărul Fitch deținea controlul asupra întregului lagăr și ne-a întâmpinat în poartă. A fost o ispravă de curaj și de inițiativă personală. După aceea s-a făcut mult tărăboi în legătură cu „inutila vărsare de sânge“, dar curând povestea s-a dezumflat. A primit o medalie militară.

– Erai de față? întrebă Gilbert.

– Nu, eu mă aflam în altă parte, dar batalionul meu a eliberat lagărul și mi s-a povestit totul. Îmi aduc aminte că am văzut și o fotografie a individului, nu s-a schimbat. Și mi-am reamintit numele, toată povestea mi se întipărise în memorie, mi-a stârnit imaginația. A fost un om de mare curaj. Ce ciudat să dau peste el în împrejurările astea!

– Un curaj destul de respingător, am comentat eu.

– Era și un război destul de respingător, răspunse James.

– Omul ăsta e un ucigaș.

– În război, unii oameni ucid mai bine decât alții, dar asta nu presupune neapărat un caracter corupt. S-a comportat ca un ostaș viteaz.

Am ajuns acasă. Peregrine își zgârie mașina de o stâncă și opri cu o nouă hurducare. Am coborât cu toții. M-am uitat la ceas. Orele zece. Ziua ni se așternea în față.

Am intrat în casă, am străbătut automat bucătăria și am ieșit pe pajiște. James, care mă urmărise tot timpul, stătea în ușa bucătăriei, privindu-mă. I-am spus:

– Îți mulțumesc pentru ajutor. Acum că ți-ai terminat misiunea aici, bănuiesc că vei dori să pleci.

– Mă rog, dacă n-ai nimic împotrivă, aș prefera să rămân până mâine.

– Fă ce vrei.

*

Am traversat stâncile, în direcția turnului, trecând peste podul lui Minn. Am găsit un loc, jos, la marginea apei, de unde puteam vedea golful Raven. Dinspre mare sufla un vânt cald, valurile aveau un vag iz amenințător, însă tunetele încetaseră. Poate că furtuna trecuse pe lângă noi.

Mă durea mâna, acolo unde mă lovise piatra Rosinei. Începuse să apară o vânătaie. Am constatat că transpirasem din abundență. Vântul cald îmi zvânta cămașa și haina de dril, care mi se lipiseră de spinare. Mi-am scos haina și mi-am descheiat cămașa. Peste golf plutea un văl de ceață, apa era de un albastru pal, tivită cu o dantelă de spumă. Bolovanii mari, rotunzi păreau încinși, și s-ar fi zis că emanau fierbințeala acumulată peste zi, care tremura în văzduh. Aveau o înfățișare solemnă, aproape rituală. Petele de alge galben-întunecate care-i împestrițau semănau cu niște hieroglife. Dincolo de celălalt braț al golfului, marea părea împroșcată cu purpură. Picioarele mele întinse aproape că atingeau apa care se bomba pântecoasă și apoi se dezumfla, scuipând peste stâncile galbene o salivă înspumată ce se usca pe loc. Simțeam că mă comportasem prostește în ultima scenă și eram mâhnit că reușisem să mă fac ridicol într-o împrejurare legată de un lucru atât de grav.

Am auzit niște pași ușori, am văzut o umbră, și apoi James veni și se așeză lângă mine. Nu i-am dat nici o atenție și, un timp, am rămas tăcuți.

James începu să scormonească cu degetele printre bolovani, scoțând la iveală pietricele pe care le arunca în apă. În cele din urmă, îmi spuse:

– Nu mai fi atât de îngrijorat, cred că e în deplină siguranță, sunt sigur că nu i se va întâmpla nimic rău.

– Pe ce te bazezi?

– Pe felul în care apreciez eu situația.

– Înțeleg.

– Și, de asemenea, pe episodul acela curios.

– Crezi că respectul sergentului Fitch față de generalul Arrowby va fi în măsură...

– Nu chiar așa. Dar e ca și cum s-ar fi creat o legătură între mine și el.

– Telepatia militară.

– Într-un fel. Cred... e greu de exprimat... cred că i-am atins o coardă a onoarei...

– Rahat! E curios, James, dar ori de câte ori începi să vorbești soldățește, devii absolut idiot. Presupun că-i vorba de vanitatea militară.

Am mai tăcut amândoi un timp. Am găsit și eu niște pietre și le-am zvârlit, după ce le-am examinat în prealabil, ca să văd dacă erau vrednice de colecția mea. Mi-am imaginat că Ben avea să arunce în curând piatra frumoasă din sacoșa de plastic. Poate că o să arunce în câine cu ea. Mi-era milă de câinele acela.

– Sper că nu gândești că eu te-am influențat în vreun fel, împotriva hotărârii tale mai bune, spuse James după un timp.

– Nu.

N-aveam de gând să discut asupra acestui punct. Bineînțeles că mă influențase. Dar care fusese hotărârea mea, ca să nu mai vorbim de „hotărârea mea mai bună“?

– Ce-ai de gând să faci cu Titus?

– Cum?

– Ce-ai de gând să faci cu Titus?

– Nu știu. Probabil că o s-o întindă.

– N-o s-o întindă, dacă ai să te ții de el, dar va trebui să te ții. Zice că vrea să se facă actor.

– Mi-a spus și mie; destul de ciudat.

– Poți să-l trimiți la o școală de actorie?

– Poate că da.

– Titus va constitui o ocupație pentru tine.

– Mulțumesc că te gândești la ocupațiile mele.

– Bănuiesc că acum ai să părăsești casa asta.

– De ce naiba aș face-o?

– Mă rog, nu crezi c-ar fi mai bine...?

– Ăsta-i căminul meu. Și-mi place aici.

– Îhm!

Am mai aruncat câteva pietre în apă.

– Charles, pot să continui să-ți vorbesc?

– Da.

– M-am gândit... ești sigur că n-ai nimic împotrivă?

– Dă-i drumu', ce importanță are?

– Uite ce-i, timpul ne poate divorța de realitatea oamenilor, ne poate separa de oameni, transfomându-i în niște fantome. Sau poate că noi suntem cei care-i transformăm în fantome sau în demoni. Anumite preocupări sterile legate de trecut pot crea niște simulacre, ba exercită chiar o putere, asemenea acelor eroi de la Troia care au luptat pentru o Elenă-fantomă.

– Crezi că eu lupt pentru o Elenă-fantomă?

– Da.

– Pentru mine e reală. Mai reală decât ești tu. Cum poți insulta o sărmană persoană în suferință, numind-o fantomă?

– Nu pe ea o numesc fantomă. Ea e reală, în măsura în care sunt reale toate ființele umane, dar realitatea pe care o deține se găsește altundeva. Și nu coincide cu plăsmuirea visurilor tale. Nu ai fost în stare să o transformi. Trebuie să recunoști că ai încercat și ai dat greș.

La asta n-am mai răspuns nimic. Bineînțeles că încercasem și ratasem. Dar ce, ce anume dovedea această ratare?

– Așadar, acum după ce ai încercat, nu ești în stare să-ți liniștești mintea? Nu te mai tortura singur cu toată povestea asta. Foarte bine, a fost necesar să încerci, dar acum s-a terminat și, sunt convins, nu i-ai făcut un rău care să dăinuie. E timpul să te gândești la altceva. În armată, există o crimă care se numește provocarea deliberată a inaptitudinii de a-ți face datoria. Nu te preta la așa ceva. Gândește-te la Titus.

– Ce-l tot amesteci pe Titus?

– Scuză-mă. Dar, zău așa, încearcă să privești lucrurile în lumina asta. Dragostea ta pentru fata asta, pe când era fată, a rămas în stare de suspensie în urma unui șoc. Acum, șocul reîntâlnirii cu ea te-a determinat să reeditezi toate vechile sentimente pe care i le-ai nutrit cândva. E o șaradă mintală, poate că necesară, oricum își are propria necesitate, dar nu aceea pe care o crezi tu. Desigur, nu poți depăși imediat starea în care te afli. Dar peste câteva săptămâni sau luni vei fi epuizat tot ce simți acum, vei reanaliza totul, prin prisma gândirii și a simțirii, și vei constata că te-ai eliberat. Nu e un lucru etern, nimic din ce-i uman nu e etern. Pentru noi, eternitatea e o iluzie. E ca un basm cu zâne. Când ceasornicul bate orele douăsprezece din noapte, totul se spulberă și se preface în nimic. Și vei descoperi că te-ai descătușat de ea, că te-ai eliberat pe vecie, că poți lăsa biata fantomă să se volatilizeze. Ceea ce va rămâne vor fi doar obligații banale și interese banale.

Și vei simți o imensă ușurare, te vei simți liber. În prezent ești pur și simplu obsedat, hipnotizat.

În timp ce vorbea, James se apleca peste apă și zvârlea cu mișcări ușoare unele dintre pietricelele mai plate, care săltau la suprafață; numai că fluxul era prea puternic ca să poată sări departe. Urmărind pietrele plutitoare am simțit o chinuitoare strângere de inimă, pentru că mi-am amintit că jucam jocul ăsta cu Hartley, pe helești eul de lângă casa noastră. Ea era mai iscusită decât mine. I-am răspuns:

– Ce spui tu sună inteligent, dar e găunos. Dragostea preface genul ăsta de psihologie sterilă într-un nonsens. Se pare că tu nu ești în stare să-ți imaginezi la ce obstacole poate rezista dragostea. Tocmai această forță de rezistență ține de natura ei miraculoasă. Poate că tu n-ai iubit niciodată pe nimeni cu atâta intensitate.

În timp ce rosteam toate acestea mă gândeam că, firește, nu poți cunoaște nimic despre iubirile altor oameni, iar despre iubirile lui James nu voi afla niciodată. Am continuat, ca să atenuez cruzimea remarcii mele:

– Se pare că tu consideri trecutul ca ireal, o groapă plină de fantome. Dar pentru mine, trecutul este, într-un fel, lucrul cel mai real dintre toate, iar loialitatea față de acest trecut mi se pare lucrul cel mai important dintre toate. Nu e pur și simplu un caz de sentimentalism stârnit de renașterea unei iubiri vechi. E un principiu de viață, e un proiect de viitor.

– Vrei să spui că stărui să crezi în ideea ta, chiar după încercarea prin care ai trecut, chiar după ce ai fost nevoit să recunoști că voia să plece acasă și că era mai bine pentru ea să se întoarcă?

– Da. Și de asta trebuie să rămân aici. Trebuie să aștept. Trebuie să stau de veghe la postul meu. Ea va ști că o aștept, atât timp cât mă voi afla aici. Trebuie ca și ea să aibă certitudinile ei. Acum a trebuit să se întoarcă, pentru că totul s-a petrecut prea precipitat. Dar după aceea, va chibzui și va constata că, în cele din urmă, lanțul a fost sfărâmat. Și, mai devreme sau mai târziu, va veni aici, știu că va veni. A mai venit și înainte. Va veni din nou.

– Și dacă nu va veni?

– Eu voi rămâne veșnic în așteptare, e datoria mea, e postul meu, voi rămâne de veghe până la sfârșit. Sau, mai curând... voi aștepta... și pe urmă... pur și simplu voi lua lucrurile de la început.

– Adică planul tău de salvare?

– Da. Și încetează să mai arunci pietrele astea.

– Iartă-mă, zise James. Nu-ți aduci aminte, obișnuiam să zvârlim pietricele pe helești de lângă Shaxton, când veneai în vizită cu unchiul Adam și mătușa Marian.

– Am datoria să aștept. Va veni la mine, aici. Ea e parte din mine, nu e un capriciu sau un vis. Când cunoști pe cineva din copilărie, când nici nu-ți poți aminti măcar de timpul când n-a existat în viața ta, nu mai e vorba de o iluzie. E țesută în însăși structura ființei mele. Tu nu poți înțelege cum poate exista o comuniune atât de totală între doi oameni?

– Ba da, răspunse James. Bun, trebuie să plec. Îl însoțesc pe Peregrine până la garaj, și după aceea îl aduc înapoi cu mașina mea. Te văd la prânz. Presupun că va exista un prânz.

A existat un prânz, deși atmosfera nu prea a fost cordială. Am mâncat macrouri proaspete, procurate de Gilbert nu știu de pe unde. Descoperise și niște frunze de chimen sălbatic. Firește, Gilbert a gătit. Dar nimeni n-a mâncat prea mult, cu excepția lui Titus. M-am simțit foarte ușurat când l-am văzut întorcându-se, asemenea unui cățel care vrea să arate că știe unde e casa lui. Da, o să-l ajut, o să-l îndrăgesc pe Titus, îmi voi face din el o ocupație și o preocupare; numai că, în prezent, amândoi evitam să ni se întâlnească privirile. Plutea, asupra noastră, un soi de jenă. El se simțea rușinat de părinții lui, de nefericita lui mamă bătrânicioasă, de tatăl lui obtuz și bădăran. Eu mă simțeam rușinat că nu izbutisem să o rețin pe Hartley, că fusesem forțat să o las să se întoarcă, ba chiar să o duc eu însumi înapoi în iadul ei matrimonial. Da, fusesem forțat să o fac, în bună măsură de către James, dar nu numai de James, ci și de Gilbert, de Peregrine și chiar de Titus. Dacă aș fi fost lăsat de capul meu, mi-aș fi păstrat încrederea și poate că aș fi izbândit, aș fi reținut-o. Toți acești spectatori mă demoralizaseră.

Peregrine își recăpătase, sau simula că își recăpătase obișnuita-i agresivă nepăsare. Stătea la taclale cu Gilbert. Acesta radia de tainica satisfacție a omului care a scăpat nevătămat dintr-o fascinantă aventură și care de-abia așteaptă să trăncănească despre ea, într-un alt context. James părea ușor distrat, poate că melancolic. Titus părea rușinat și plin de resentimente. I-am întrebat pe ceilalți trei când au de gând să plece și mi-am exprimat dorința ca acest lucru să se întâmple cât mai curând, întrucât spectacolul luase sfârșit.

Asentiment general că a doua zi urma să fie ziua plecării. Până atunci avea să fie reparată și mașina lui Perry. James trebuia să-l conducă în mașina lui până la garaj. Gilbert acceptă cam în silă să plece și el, deși se bucura de perspectiva de a umple Londra cu noutăți despre mine. Și după aceea, voi rămâne singur cu Titus.

După-amiază, la sugestia inteligentă a lui Gilbert, am întocmit o lungă listă de cumpărături, astfel încât să-mi pot face o provizie de alimente și de băuturi cât mai aveam o mașină la dispoziție. După aceea, Gilbert a plecat din nou în sat. Titus s-a dus să plonjeze de pe „munte". Peregrine, cu pielea de culoarea racului și uns cu soluție împotriva arsurilor, zăcea pe iarbă, lângă turn. James s-a așezat pe podea în camera-bibliotecă și a început să-mi răsfoiască volumele, citind ici-colo câte un pasaj. Gilbert s-a întors cu mașina încărcată și cu noutatea că Freddie Arkwright venise să-și petreacă vacanța la ferma Amorne. Peregrine s-a înapoiat, împleticindu-se, cu o durere de cap înnebunitoare, și s-a dus să se întindă în camera cu cărți, după ce a tras perdelele. James a ieșit pe pajiște și a început să-mi scoată pietrele din jgheab, aranjându-le pe iarbă într-un complicat desen circular. După-amiaza avansa, fierbinte, cu reînnoite bombăneli de tunete îndepărtate. Marea arăta ca o gelatină lichidă, înălțându-se și prăbușindu-se cu o mișcare domoală, densă. Pe urmă, la câtva timp după ce Titus ieși din apă, marea începu să-și schimbe starea de spirit. Se dezlănțui un vânt brusc. Valurile potolite își sporiră vigoarea, crescând în înălțime și în forță. Le auzeam urlând în cazan. Jos, spre orizont, se închegase o fâșie lungă de nori pufoși, dar soarele cobora glorios, pe o întindere de lumină festiv albastră, fără nor. Gilbert și Titus se așezaseră acum în umbra aruncată de turn pe iarbă. Îi auzeam cântând „Eravamo tredici".

În mod deliberat, impusesem din nou o stare de interimat minții mele înnebunite, profund îndurerate. Era, într-adevăr, limpede că tot ce se întâmplase fusese manevrat de James, împotriva voinței mele. Dacă mi-aș fi menținut controlul, dacă aș fi perseverat, dacă aș fi avut măcar bunul-simț să o iau de la început pe Hartley din locul ăsta, până la urmă, mi s-ar fi abandonat. Ar fi renunțat, s-ar fi resemnat, la început cu acea inertă disperare a omului în care a fost ucisă speranța fericirii. Era misiunea și privilegiul meu de a o învăța să trăiască, de a-i infiltra dorința de viață, și aș fi reușit. Eu, și numai eu, eram în stare să o reînviu; eram prințul predestinat, îmi spusesem că, poate, într-un fel, a fost mai bine că de data asta am lăsat-o

să se înapoieze, pentru o scurtă perioadă. În cele din urmă, tactica mea de șoc nu avea să se dovedească lipsită de roade, acum când va avea timp să reflecteze, să compare cei doi bărbați și să-și formeze o concepție asupra unui alt fel de viitor. Lecția pe care încercasem să i-o dau nu va fi total pierdută. O doză de Ben, după ce trăise un timp în preajma mea, după ce sămânța libertății fusese sădită în mintea ei, s-ar putea să-i deștepte întâi ideea posibilității, apoi pe cea a necesității stringente a unei evadări. O doză de Ben o va face, în cele din urmă, capabilă să se concentreze. De fapt, era mai bine așa, pentru că va ajunge singură la o hotărâre și nu se va mulțumi doar să o accepte pe a mea. Dacă ar putea să nu mai fie atât de înspăimântată, să nu se mai simtă atât de prinsă în capcană, atunci ar fi în stare să chibzuiască și să hotărască întoarcerea la mine. Greșeala mea fusese că acționasem prea pripit, cu prea multă nerăbdare. N-ar fi trebuit s-o încui, abia acum îmi dădeam seama. Aș fi putut s-o reține cu ușurință, un scurt răstimp, numai prin forța convingerii. Pe urmă aș fi încercat să-i ating coarda rațiunii. Pe când așa, fusese prea șocată ca să poată înțelege ceva. O distribuisem în rolul prizonierei și al victimei, și acest lucru în sine îi inhibase puterea de gândire. Cel puțin acum, „acasă“, în vizuina aceea funestă, va fi în stare să gândească. El nu va putea sta tot timpul s-o toace la cap și s-o supravegheze fizic. Voi aștepta. Și ea va veni.Nu voi părăsi casa. S-ar putea să vină la orice oră din zi sau din noapte. Și, mi-am mai spus, cu o ultimă răsucire de gând, că, dacă nu va veni, o să fac ce i-am spus lui James, o să reiau întreaga acțiune de la capăt.

Se apropia înserarea. Titus și Gilbert au intrat să prepare ceaiul, după aceea s-au dus cu mașina lui Gilbert la „Leul Negru“. Peregrine a ieșit ca să-și mai înece migrena în whisky, după care s-a retras din nou. James hoinărea în căutare de pietre pentru a-și termina desenul mandala, sau ce-o mai fi fost. Depănându-mi în continuare gândurile legate de Hartley și, în consecință, simțindu-mi disperarea parcă mai potolită, am urcat o bucată de drum peste stânci, în direcția satului. Zăream, spre marginea mării, spuma valurilor din ce în ce mai neîmblânzite, pulverizată în sus, ca un curcubeu, ba chiar mă stropea din când în când o pulbere de stropi, ca o ploaie fină. M-am lăsat să alunec într-o despicătură lungă, dintr-un loc secret pe care-l descoperisem mai de mult, unde stâncile înalte își uneau temeliile într-un V adânc. Parte din fundul despicăturii era acoperit de o băltoacă, iar cealaltă parte de un șuvoi de prundiș. Pereții netezi ai stâncilor erau foarte fierbinți, iar căldura

păstrată în spațiul acesta îngrădit îmi făcea bine. M-am așezat pe prundiș. L-am răscolit cu mâna. Pe suprafața de dedesubt, pietricelele erau ude. Am stat liniștit și am încercat să-mi strunesc spiritul. O pietricică se rostogoli de sus, în șuvoiul meu de prundiș, și m-am uitat la ea indiferent. Un moment mai târziu, pică o altă pietricică. Și apoi a treia. Mi-am ridicat ochii. Un cap, încadrat de două palme în care se sprijinea, se uita la mine de pe creasta de deasupra. Câțiva zulufi de păr castaniu, creț, suflați de vânt, coborau și ei pe marginea stâncii. Doi ochi căprui luminoși mă priveau miop, pe jumătate surâzători, pe jumătate speriați.

– Lizzie!

Lizzie se propti pe muchia ascuțită a stâncii, își lăsă în jos un picior bronzat, deja zgâriat și sângerând ușor, apoi celălalt picior, care-i alunecă, împiedicându-se de fusta bogată a rochiei albastre și, pierzându-și echilibrul, se rostogoli de-a dura pe suprafața abruptă, căzând drept în baltă.

– Oh, Lizzie!

Am ridicat-o și am legănat-o în brațe, râzând cu râsul acela chinuit, care e un amestec de exasperare sălbatică și de plâns.

Lizzie, râzând și ea, își storcea poala rochiei.

– Te-ai tăiat!

– Nu face nimic.

– Ai pierdut un pantof.

– E în baltă. Poți să mi-l dai, doar dacă n-ai de gând să faci o colecție de pantofi ai mei. Oh, Charles... nu ești supărat că am venit?

– Știi că Gilbert e aici?

– Da, mi-a scris, nu s-a putut stăpâni să nu se laude că e musafirul tău.

– El ți-a cerut să vii?

– Nu, nu, cred că voia să te aibă numai pentru el. Dar am simțit o dorință atât de imperioasă să vin, încât mi-am spus: „La urma urmei, de ce nu?“

– Ți-ai spus „de ce nu?“, așa ți-ai spus, micuță Lizzie? Ai venit cu mașina?

– Nu, cu trenul, apoi am luat un taxi.

– Foarte bine, pentru că în curând nu va mai exista nici un loc de parcare pe aici. Vino înăuntru ca să te usuci. Vezi să nu aluneci din nou, stâncile astea sunt înșelătoare.

Am condus-o spre casă, luând-o pe pajiște.

– Ce e cu pietrele astea?

– Un soi de desen pe care l-a făcut cineva. Parcă ești mai suplă.

– Am slăbit. Oh, Charles, iubitule... te simți bine?
– De ce nu m-aș simți?
– Mă rog, am întrebat așa...
Am intrat în bucătărie.
– Uite un prosop.
Nu aveam de gând s-o întreb despre versiunea vulgară, impertinentă și falsificată pe care i-o oferise, probabil, Gilbert în scrisoarea lui. Gândul la felul în care îi va fi povestit întreaga istorie m-ar fi chinuit chiar dacă n-aș fi avut alte pricini de supărare.

Lizzie purta o rochie de vară albastră, de culoarea păunului, croită dintr-un material ușor, creponat, cu un decolteu adânc, în formă de V și o fustă largă. Părul cârlionțat, încâlcit de vânt, despicat în spirale lungi, roșcate, se răspândea peste gulerul rochiei de un albastru radios. Ochii căprui, umezi și strălucind de viață, de tandrețe, de ușurare, mă măsurau din creștet până în tălpi. Arăta absurd de tânără, radioactivă, emanând vitalitate și veselie imprevizibilă, dar, în același timp, mă cerceta cu atâta atenție, cu atâta umilință, ca un câine care încearcă să ghicească cele mai mici gesturi ale stăpânului. Nu m-am putut împiedica să nu observ cât de diferită era ființa asta sănătoasă și vioaie față de creatura greoaie, năucă, pe care o lăsasem să fie cărată, voalată și cufundată în tăcere, din casa mea. Și totuși, iubirea își urmărește propriile scopuri și discerne, ba chiar inventează, propriile farmece. Dacă va fi necesar, îi voi explica toate acestea lui Lizzie.

Acum, așezată pe un scaun, Lizzie își zvârlise sandalele din picioare, își încrucișase gambele goale, ridicându-și fusta albastră, largă și lungă, și își usca un picior.

James intră în bucătărie și rămase siderat. I-am spus:

– Un nou musafir. O prietenă din teatru, Lizzie Scherer. Ți-l prezint pe vărul meu, James Arrowby.

Se salutară. Se auzi clopotul de la ușă. Am alergat ca un nebun văzând-o în închipuire pe Hartley în prag, bătută de vânt, deznădăjduită, căzându-mi în brațe.

În prag era un bărbat cu o șapcă pe cap.
– De la spălătorie.
– Spălătorie?
– Spălătorie. Ați cerut să se vină de la spălătorie. Eu sunt.

– Ah, Dumnezeule, da, dar n-am nimic pentru moment, mulțumesc, poți să mai vii săptămâna viitoare, sau...

Am alergat înapoi în bucătărie. Sosise Peregrine.Firește, o cunoștea pe Lizzie, deși nu foarte bine. Tocmai se salutau, când se iviră Gilbert și Titus.

– Iubito!

– Gilbert!

– Asta-i valiza ta? Am găsit-o afară.

Clopotul de la ușă sună din nou. Hartley? Dă, Doamne, să fie!

– Telefoanele?

– Ați cerut un telefon. Am venit să vi-l instalez.

Când reușisem să stabilesc unde urma să fie așezat aparatul, grupul din bucătărie cânta în cor „Cireașă coaptă".

Și au continuat să cânte. Și ne-am îmbătat. Și Gilbert a preparat o salată uriașă și a pus pe masă pâine și brânză și cireșe. Și Titus arăta atât de fericit, aflându-se în mijloc, cu Lizzie cocoțată pe masă, lângă el, dându-i cireșe în gură. Și m-am gândit la camera aceea îmbâcsită, de cealaltă parte a satului, unde Hartley își ascundea fața în mâini și scâncea iar și iar și iar: „Îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare atât de rău!" Mi-am mai turnat vin. Aveam o cantitate uriașă, cumpărată de Gilbert în contul meu. Mai târziu, când începu să se întunece, și după ce trecuseră de la „Rămâi cu mine" la „Ziua pe care ne-ai dat-o, Doamne, a luat sfârșit", am ieșit cu toții pe pajiște. Desenul trasat de James din pietre fusese dezagregat de pașii oamenilor care trecuseră peste el. Voiam s-o iau pe Lizzie cu mine, să-i explic cum stăteau lucrurile. Am condus-o o bucată de drum peste stânci, și ne-am așezat într-un loc de unde nu se vedea casa. Pe dată mi-a dăruit una din sărutările ei caste, uscate, adezive.

– Lizzie...

– Dragule, iubitule, ești beat.

– Lizzie, tu ești prietena mea, nu-i așa?

– Da, în vecii vecilor.

– De ce-ai venit la mine, ce dorești?

– Vreau să-ți fiu alături, pentru toată viața.

– Lizzie, așa ceva nu-i posibil, o știi prea bine, nu va fi niciodată cu putință.

– Mi-ai cerut... mi-ai cerut ceva... ai uitat?

– Uit atâtea lucruri. Am uitat și că parbrizul fusese spart.

– Ce?

– N-are importanță. Ascultă. Ascultă, Lizzie. Ascultă...

– Ascult.

– Lizzie, nu poate fi cum vrei tu, sunt angajat față de femeia aceea atât de nefericită. Va veni înapoi la mine. Ți-a povestit Gilbert?

– Gilbert mi-a scris ceva. Povestește-mi tu.

– Nu mai țin minte ce știi.

– Rosina spunea că ai de gând să te însori cu o femeie cu barbă, și tu mi-ai spus că ai reîntâlnit-o pe iubita asta din trecut și că tot ce-mi ceruseși mie a fost *o greșeală*...

– Lizzie, te iubesc, dar dragostea pentru tine e de altă natură. Sunt legat de ea, *legat*, e... e un lucru absolut.

– Dar e măritată.

– O să-și părăsească soțul și o să vină la mine. E un om brutal și ea îl urăște.

– Și pe tine te iubește?

– Da...

– Și e într-adevăr așa de urâtă?

– E, Lizzie... e frumoasă. Mă întreb dacă știi ce înseamnă când trebuie să stai de veghe lângă cineva, să-l veghezi în inima ta împotriva a tot ce-i rău și întunecat, să faci din acea persoană un om nou, ca și cum ai fi Dumnezeu...

– Chiar dacă totul... nu-i adevărat... ca într-un vis?

– Există un chip în care trebuie să fie adevărat, nu poate fi un vis, iubirea pură îl face adevărat.

– Înțeleg... ți-e milă de ea...

– Nu-i vorba de milă... e ceva mult mai mare, mult mai pur. O, Lizzie... mi se frânge inima...

Mi-am lăsat capul pe genunchi.

– Dragul meu...

Lizzie mi-a atins părul, mângâindu-mi-l foarte încet, foarte tandru, așa cum ai mângâia un copilaș sau un pui de animal.

– Of, Lizzie, iubito, plângi? Nu plânge. Te iubesc. Haide să ne iubim unul pe celălalt, orice s-ar întâmpla.

– Tu vrei totul, nu-i așa, Charles?

– Da, dar nu în felul ăsta. Haide să ne iubim într-un fel liber, deschis, așa cum ai spus tu în scrisoarea ta, liber și izolat, și fără să ne ținem unul de altul

ca nebunii...

– Aceea a fost o scrisoare idioată. Cred că a ne ține unul de altul ca nebunii e singurul fel pe care-l înțeleg...

– Dar cu ea, cu Hartley... e ceva etern, care a existat dintotdeauna, ceva mult mai mare decât fiecare dintre noi. Se va întoarce la mine, trebuie să se întoarcă. A fost întotdeauna parte din mine și se va întoarce la ea însăși. Simt, în chip straniu, că retragerea mea, venirea mea în locul ăsta, a însemnat o renunțare la lume, de dragul ei. I-am dăruit ei, cu mulți ani în urmă, întreaga rațiune a existenței mele, i-am dăruit-o ei și încă o mai deține. Chiar dacă nu știe, o deține, o deține.

– Tot așa cum, chiar dacă-i urâtă, e frumoasă și chiar dacă nu te iubește, te iubește.

– Dar mă iubește...

– Charles, sau povestea asta e ceva miraculos, foarte nobil, sau tu ești nebun.

– Lizzie, dragă... mă simt atât de plin de iubire în seara asta, datorită ei...

– Încât ai simțit nevoia să ți-o reverși.

– Da, dar nu față de oricine. Când te simți plin până la margine de propria ta viață, când te simți angajat, dăruit, complet, toate astea te fac să te simți și liber. Nu știu ce-mi rezervă viitorul, Lizzie. Știu doar că totul e legat de ea. Dar acest lucru determină ca dragostea ce-ți port ție să fie mai reală, dacă există cumva, pentru că e pură, e lipsită de egoism, nu vrea nimic. M-ai putea iubi pentru nimic, Lizzie, fără să-mi ceri nimic, fără să te duci nicăieri, numai pentru că noi suntem noi?

– Asta-i sau înaltă înțelepciune, sau șarlatanie. Fără îndoială, ești beat.

– Ai putea, Lizzie, dragă?

– Da.

Îmi luă mâinile și începu să mi le sărute.

– Lizzie, Lizzie, unde ești? se auzi vocea lui Gilbert.

Se întunecase aproape total, deși pe mare stăruia încă o geană de lumină, acolo unde soarele scufundat ilumina dunga de nori albi, ce străluceau ca niște lampioane palide peste valurile care se repezeau către uscat. Fluxul se înălța.

– Lizzie, vino la noi, vrem să ne cânți „Voi che sapete“[33].

Într-o clipă se îndepărtă de mine, întinzându-și o gambă lungă, goală. Acum îl deslușeam pe Gilbert, întinzându-i o mână de sus, de pe creastă. Eu

am rămas pe loc.

Ce bizar și înșelător simulacru de fericire a fost seara aceea, ca o mască pusă peste spiritul melancoliei! Voi fi oare în stare să nu mă duc în casa de pe deal, să nu aflu ce se întâmplă acolo, să nu năvălesc în viețile lor ca o furtună, ca o rafală de ploaie care i-ar biciui, ca un tunet?

După un timp, m-am înapoiat la Capul Shruff. Părea neobișnuit de iluminat și arăta ca o casă de păpuși. Probabil că Gilbert mai cumpărase câteva lămpi în contul meu. Lumina se răspândea și pe pajiște. Când m-am apropiat, Lizzie cânta solo. Vocea ei autentică, sinceră, rătăcea prin văzduh, modulându-l în înălțimi și împietrind în tăcere grupul de bărbați care o înconjurau. Perry, beat turtă, stătea în picioare, cu brațele încrucișate la piept, lângă ușa bucătăriei. Din când în când încerca să se legene în ritm. Gilbert, surâzând sentimental, ședea picior peste picior. Titus îngenunchease, cu buzele întredeschise, cu fața concentrată de emoție și plăcere, cu ochii larg deschiși. La început nu l-am putut vedea pe James. Pe urmă l-am zărit, culcat pe iarbă, chiar sub mine. O petrecere de familie.

„Voi che sapete“ se terminase de câtva timp, iar Lizzie cânta acum „Trandafirii din Picardy“. Era un cântec pe care obișnuia să-l cânte mătușa Estelle, acompaniindu-se singură la pian, în salonul de la Ramsdens. Mi-a trecut prin cap gândul, însoțit de o ciudată durere, că poate James îi ceruse să-l cânte. Pe urmă mi-am amintit că eu îi spusesem cândva lui Lizzie că-mi place, fără să-i explic de ce. Lizzie îl cânta acum pentru mine.

„Trandafirii din Picardy“ era puțin prea mult. Când am coborât pe pajiște, James, simțindu-mi apropierea, s-a ridicat în capul oaselor. M-am așezat și eu pe iarbă lângă el, fără să-l privesc însă, deși simțeam că se uită la mine. După un moment, a întins mâna și m-a atins, iar eu am murmurat: „Da, da!“ Cântecul se terminase.

După asta, și până când s-a întâmplat înfiorătorul eveniment, seara părea să se fi terminat liniștit, sau să fi devenit difuză și ușor haotică, asemenea ultimului stadiu al unei petreceri reușite. Sau poate că în memoria mea toate lucrurile au devenit confuze. Peste stânci se lăsase o lumină, deși nu-mi mai amintesc de unde venea. Poate că norii își irizau încă luminozitatea. Se ivise și o lună, cioplită diform și pătată, mare și anemică, de parcă ea însăși ar fi fost un nor. Spuma nervoasă de la buza mării părea fosforescentă. Am început să hoinăresc în căutarea lui Lizzie, care dispăruse. Toată lumea părea să rătăcească pe stânci, ținând în mână pahare în echilibru precar. O bufniță

țipa undeva înspre uscat, iar glasurile intermitente ale musafirilor mei sunau la fel de îndepărtate, la fel de fragile și găunoase. Voiam să-l găsesc și pe James pentru că aveam senzația că mă arătasem dur față de el. Doream să-i spun ceva, nu prea eram sigur ce anume, despre mătușa Estelle. Ea strălucise asupra copilăriei mele. Într-adevăr, „Che cosa e amor?“[34] M-am urcat pe „muntele“ meu și am privit valurile care-l ciocăneau. Se auzea un vag bubuit de tunet. Deslușeam pe mare crestele de o albeață sclipitoare ale valurilor. Glasul de bariton horcăit al lui Gilbert se porni de undeva de aproape. „Rămâi frumoasă nimfă și vorbește, vrei să ne jucăm orbește, tra la la la la!“ Mai târziu, l-am auzit pe Titus, de unul singur, din cu totul altă parte, cântând „Jock din Hazeldean“. Era ceva absurd și mișcător în autoconcentrarea solipsistă și automulțumirea acestor cântăreți beți. Apoi, în cele din urmă, am auzit în depărtare vocea lui Lizzie cântând „La cinci stânjeni adâncime“. Am ascultat atent, dar nu mă puteam orienta asupra direcției de unde venea glasul, atât de puternic era acompaniamentul vuietului mării sălbăticite. Pe urmă, m-am gândit cât de straniu se reverbera vocea ei. Părea aproape amplificată. Cânta, probabil, în interiorul turnului.

Mă aflam încă în apropierea casei și am pornit-o spre turn, prin ceea ce apărea acum ca un decor cufundat în întuneric. Norii luminoși se stinseseră, luna se împuținase, dar era ceva mai strălucitoare, nu încă scânteietoare, într-un cer siniliu de miez de vară, pe care se iveau răzlețe scăpărări de lumină. Auzeam glasul lui Lizzie cântând, chemându-mă, din nou și din nou. Ding dong beli, ding dong ding dong beli... M-am poticnit peste stânci, făcând micile ocoluri care-mi deveniseră acum familiare. Am ajuns pe podul de peste cazanul lui Minn și m-am oprit acolo o clipă, așa cum făceam întotdeauna, ca să privesc în puțul adânc, cu pereți netezi, în care valurile fluxului în creștere se autoflagelau într-o înspumată furie destructivă. Spuma învolburată părea să răspândească ceva din însăși lumina mării. Am privit în jos, cu senzația că privesc printr-o sticlă de un verde foarte închis. Și atunci... deodată... cineva s-a furișat în spatele meu și m-a îmbrâncit cu putere.

Din moment ce continui să scriu această istorie, e clar că am supraviețuit, dar nu cred să fiu în stare să comunic esența experienței, cât de lungă a fost în timp, cât de cumplită, cât de disperată: experiența primară a pierderii absolute a speranței. Căderea este lucrul de care se teme copilul, de care se teme adultul, este însăși imaginea morții, a neputinței trupului, a fragilității

și perisabilității lui, a absolutei sale dependențe de factori exteriori. Chiar și într-o banală cădere pe stradă există un mic moment de panică, în care cel care cade își dă seama că *nu se mai poate ajuta cu nimic*: e pradă unui mecanism implacabil și trebuie să i se lase în voie până la capăt, și să se supună consecințelor. „Nu mai pot face nimic!“ Cât de lungă, cât de infinit extensibilă este clipa care conține acest gând, clipa-efigie a morții. O cădere totală în vid, ceva ce mi-am imaginat adeseori în zborurile cu avionul, este, desigur, lucrul cel mai înfricoșător dintre toate. Mâini, picioare, mușchi, întregul mecanism protector al trupului, devin brusc inutile. Vrăjmășia materiei se dezlănțuie împotriva friabilei, casabilei, sfărâmabilei forme animale, element, probabil, dintotdeauna alienat în acest regn dur mineral, gravitațional.

S-ar fi zis că fiecare parte a trupului meu a încercat propria sa distinctă disperare. Spinarea și mijlocul au simțit înspăimântătoarea presiune a mâinilor care, cu intensă și subită violență, și cu indubitabilă premeditare, m-au împins peste marginea podului. Brațele mi s-au întins în gol, încercând să se agațe de ceva. Picioarele, încă simțind contactul cu stânca de care se dezlipeau brusc, mi-au zvâcnit într-un spasm slab, zadarnic, o încercare fantomatică de a-și menține echilibrul. Apoi s-au cramponat de spațiul gol și am început să cad cu capul în jos, de parcă umerii și capul meu ar fi conținut o greutate de plumb. În timpul ăsta simțeam, sau gândeam într-un soi de ultim gând, la fragilitatea capului și știam că mâinile încercau, inconștient, să-l protejeze. Trupul mi se răsucea dureros, încercând în van să-și echilibreze poziția. Am văzut, în întunecimea difuză a nopții de vară, valurile smântânoase învârtejindu-se chiar sub mine și spiralarea nebună a crestelor înspumate în spațiul îngrădit. Pe urmă m-am pomenit în apă, și răceala de gheață mi-a produs un nou șoc; am început instinctiv să-mi agit membrele în mișcări de înot, încercând să mă înalț deasupra apei, dar trupul îmi era conștient că în acea încrâncenată învolburare de talazuri nu putea fi vorba de înot. Am simțit că mi se frânge gâtul când am privit în sus, spre cupola de întuneric vag penetrat de un verde translucid, valul de deasupra creștetului meu. Mă sufocam și înghițeam apă, concentrat în strădania unică de a mai inhala o gură de aer. În același timp, eram în stare să-mi spun: „Acesta e sfârșitul“. Luptam, întregul meu trup se zbătea, strivit până la insensibilitate într-o vâltoare de forțe ce păreau să mă dezmembreze. Pe

urmă, capul mi s-a izbit violent de stânca netedă și mi-am pierdut cunoștința.

Zăceam întins pe spate, pe stânci. Am deschis ochii și am văzut o stea. Avusesem un ciudat vis familiar, deși niciodată nu mai visasem asemenea vis. Am visat că vărul James mă săruta pe gură. Eram conștient de steaua pe care o vedeam și de un miracol: respiram, îmi urmăream cu grijă respirația, ca pe un fenomen grandios, o mișcare cosmică, naturală și totuși miraculoasă. Încet, rar, adânc, decisiv, respiram. Undeva, dedesubtul meu se auzea un vuiet ferm, uniform, iar eu zăceam în potirul acelei zvârcoliri și mă uitam la stea. Mă împungeau dureri și totuși mă simțeam bine, detașat de ele. Eram relaxat de parcă mă deșteptasem dintr-un somn de aur și poate că acum aveam să adorm din nou. Mi-am închis ochii. Respiram.

Amestecate cu vuietul, apoi separate de el, auzeam alte sunete, deslușeam glasuri și știam unde mă aflu. Zăceam întins pe stânca plată care ducea la pod. Și de asemenea eram conștient, dar într-un mod cu totul detașat, de ceea ce mi se întâmplase. Am auzit pe cineva gemând, poate că era Perry, pe cineva sughițând de plâns, poate că Titus sau Lizzie. Vocea lui James rosti:

– Țineți-vă la distanță, nu-l îngrămădiți!

Un alt glas rosti:

– Am impresia că respiră.

M-am gândit că ar trebui să le comunic că mă simt bine. Dar mă simțeam bine? Mi-am compus în gând o frază pe care intenționam s-o rostesc în curând: „Mă simt foarte bine, ce faceți atâta caz?“ Dar, în mod curios, nu-mi venea să vorbesc, părea atât de greu. Mi-am dat seama că țineam gura deschisă. Am făcut un efort de voință și mi-am închis gura, apoi am deschis-o din nou și am început: „Mă simt...“, dar n-am mai putut continua. Se auzi un fel de sunet nou. Am făcut o mișcare spasmodică, o încercare embrionică de a mă ridica. Continuam să respir. Cineva spuse:

– Slavă Domnului!

Glasurile vorbeau mai repede:

– Cred că acum l-am putea mișca.

– Dar dacă are fracturi?

– Trebuie dus la căldură, nu-l putem ține aici.

Discuția aceasta mai continuă un timp. Apoi începură să se consulte dacă ar putea improviza o targă, ceea ce părea mijlocul cel mai bun de a mă transporta. În cele din urmă m-au cărat, sau mai curând m-au târât, cu ceea

ce mi s-a părut extremă duritate, într-o pătură. Călătoria peste stânci a fost un coșmar. Am încercat să le spun că aș fi în stare să merg pe picioarele mele, dar (după cum mi-am dat seama mai târziu) n-am reușit să scot decât un geamăt nearticulat. Durerile începuseră să se localizeze. Capul mă durea cumplit și orice mișcare făcea să-mi scapere fulgere în ochi. În braț simțeam o înjunghiere teribilă, ca o durere de dinți. M-am întrebat dacă nu cumva brațul o fi rupt și osul începuse să-mi străpungă pielea. În spate era o porțiune torturantă. Cărăușii mei păreau fantastic de neîndemânatici și de zăpăciți, contrazicându-se întruna asupra drumului celui mai bun, scăpându-mă din mâini și lovindu-mă de stânci.

În cele din urmă, m-au adus în bucătărie și, cu o indescriptibilă neîndemânare, mi-au tras hainele de pe mine, m-au burdușit cu prosoape, m-au îmbrăcat în alte haine și au început să discute dacă să-mi dea supă, coniac, aspirine... Când le-a venit în sfârșit strălucita idee de a aprinde focul, n-au putut găsi lemne uscate, n-au putut găsi chibriturile. Până la urmă m-au întins pe perne, în fața focului, în cămăruța roșie. De îndată ce m-a pătruns căldura și durerile au mai cedat, și, în sfârșit, am fost lăsat în pace, m-am relaxat și am simțit că mă cuprinde somnul. M-a năpădit o senzație de ușurare și ceva din acea stranie bunăstare pe care am simțit-o când m-am uitat la stea. Și numai atunci, înainte de a adormi, mi-am adus aminte că nu fusese un accident. Cineva mă îmbrâncise.

Trebuie să consemnez aici un lucru de care mi-am amintit mult mai târziu, și pe care eram, în bună parte, dispus să-l consider un vis. Zăceam pe podea, sub un maldăr de pături, singur, privind odaia iluminată de flăcările pâlpâinde ale focului. Aveam simțământul inexorabil a ceva ce trebuia să fac imediat, înainte ca cineva să reapară și, mai ales, înainte de a uita un fapt de extremă importanță, pe care-l simțeam gata să mi se șteargă din minte. Trebuia să înregistrez faptul acesta atât de important, să-l prind și să-l rețin înainte de a se evapora. M-am ridicat. În genunchi, am luat un toc și o hârtie de pe masa la care lucram uneori, și am scris ceea ce trebuie numaidecât să țin minte. Cele scrise au acoperit poate o jumătate de pagină sau chiar mai puțin. Am scris în grabă, dar chiar și așa nu eram sigur că mi-am adus aminte totul. Am împăturit hârtia cu grijă și am ascuns-o undeva în cameră. Toate acestea, faptul că scrisesem ceva și ascunsesem hârtia, mi le-am amintit ca prin vis, abia a doua zi dimineață. Dar nu-mi mai puteam aduce aminte ce anume am socotit atât de important să notez și ce anume

scrisesem în legătură cu acest fapt, și nici nu am reușit, deși am scotocit prin cameră cu minuțiozitate, să găsesc hârtia. O atmosferă de extremă și crucială emoție învăluia acel „lucru“. Dar, cu toate că îmi scormoneam întruna mintea, nu puteam discerne ce anume fusese. Cât despre hârtie, nici urmă. Poate că visasem întreaga întâmplare. Desigur, nu aveam nici o îndoială că hârtia, dacă exista într-adevăr, era foarte importantă: cuprindea, desigur, numele asasinului meu virtual.

– Dar cum naiba am ieșit de acolo? am întrebat-o pe Lizzie.

Ședeam într-un fotoliu, în cămăruța roșie, bând ceai și mâncând sendvișuri cu anșoa pe pâine prăjită.

Pe la ora două noaptea venise un medic exasperat, care m-a deșteptat din somn, m-a tras și m-a ciocănit, și m-a decretat teafăr. Nu aveam nici un os fracturat și sufeream numai de pe urma șocului și a traumatismului. Aveam nevoie de repaus, de căldură și mi-a recomandat ca pe viitor să evit să mai colind peste stânci, noaptea, după ce băusem vârtos. La acest punct, s-a iluminat, în mintea mea confuză, ideea că, în afară de asasin și de mine, toată lumea credea că a fost un simplu accident.

Acum era aproape zece dimineața. Din nou o zi de arșiță, cu bubuit de tunet mai puternic, mai apropiat.Fulgerele frângeau cerul, ca niște spirale abia vizibile. Fusesem vizitat, întrebat cum mă simt, felicitat pentru salvarea mea „ca prin minune“. Felicitările astea aveau un aer cam repezit, poate pentru că prietenii mei simțeau că făcuseră destulă risipă de emoție cu o noapte înainte, așa încât acum erau mai sobri, sau pentru că împărtășeau punctul de vedere al medicului. Într-adevăr, plutea senzația că le pricinuisem atâtea necazuri din simpla mea idioțenie. Un instinct pe care nu avusesem încă timp să-l analizez mă sfătuia ca, cel puțin deocamdată, să nu revelez faptul că prăvălirea mea în cazan nu fusese un simplu accident.

În scurt timp, aveam să decid eu ce trebuie să fac. Îmi părea rău că nu reușeam să găsesc prețiosul petic de hârtie. Dar, fără îndoială, nu aveam nici un dubiu asupra identității asasinului.

– James e de părere că un val foarte înalt te-a săltat în sus, spuse Lizzie.

Lizzie era strălucitoare, cu hățișul ei de păr lung, creț, încâlcit și mițos, ca o plantă sănătoasă. Purta o cămașă vărgată și pantaloni din pânză de in, care se terminau brusc la genunchi. Deși slăbise, era încă puțin prea durdulie pentru asemenea costum, dar eu unul nu aveam nici o obiecție. Pielea îi

strălucea de sănătate. Doar micile riduri strânse în jurul ochilor te lăsau să-i ghicești vârsta. Ea nu împărtășea iritarea contingentului masculin cu privire la isprava mea. Dimpotrivă, era gata să guste retroactiv drama, din moment ce se terminase cu un happy-end, iar supraviețuirea mea îi sporise, într-un fel, simțul de posesiune.

– Nu-i posibil, am răspuns eu, groapa e prea adâncă. Cine m-a tras afară?

– Toată lumea. Când te-am auzit strigând, am alergat cu toții din toate părțile, numai eu am ajuns ultima. Când am sosit, Titus și cu James te trăgeau peste pod, pe stânca aceea plată, iar Gilbert și Peregrine îi ajutau.

– Îmi imaginez de cât ajutor au putut fi ăștia doi. Curios, nu-mi aduc aminte să fi strigat.

– Doctorul a zis că s-ar putea să nu-ți aduci aminte de unele lucruri care s-au întâmplat imediat înainte sau după accident. Este efectul traumatismului. Creierul nu le-a mai înregistrat, sau așa ceva.

– Dar memoria îmi va reveni?

– Nu știu, asta n-a mai spus.

– Îmi aduc aminte cum m-au transportat acasă. Cred că pe parcursul drumului am căpătat tot atâtea vânătăi cât și în apă. Doamne, sunt vânăt tot!

– Da, a fost îngrozitor, erai ca un sac de cârpe ude, atât de greu, și a fost cât pe ce să te scăpăm într-o râpă. Dar asta s-a întâmplat mult mai târziu.

– Cum adică mai târziu?

– Nu-ți amintești că James ți-a dat „sărutul vieții“?

– A... bine... adică...

– Știi, noi credeam că te-ai înecat. A trebuit să continue să-ți insufle aer timp de vreo douăzeci de minute, până ce-ai început să respiri normal. A fost îngrozitor...

– Biata Lizzie! Oricum, iată-mă aici, gata să pricinuiesc o grămadă de alte necazuri tuturor celor interesați. Unde ați dormit cu toții noaptea trecută? Casa asta a ajuns aglomerată precum hotelul Raven.

– Eu am dormit pe sofa, în camera interioară de aici, James s-a culcat în patul tău, Perry în bibliotecă, Gilbert în sufragerie, iar Titus a dormit afară. Noroc c-au fost destule perne, așa că ne-am descurcat.

– Ia te uită, bătrânul James mi-a sfeterisit patul.

– Nu puteau să te transporte până sus și, oricum, focul nu putea fi aprins decât aici...

– James încă n-a venit să mă vadă.

– Cred că mai doarme, era foarte doborât.

– Mă rog, îmi pare rău că ghinionul meu a spart petrecerea. Îmi aduc aminte cum cântai „Voi che sapete“.

– Speram să auzi. Oh, Charles...

– Haide, Lizzie, te rog...

– Vrei să te însori cu mine?

– Lizzie, încetează...

– Știu să gătesc, și să conduc mașina, și te iubesc, și am o fire foarte blândă, nu-s absolut deloc nevrotică și dacă ai nevoie de o infirmieră, voi fi infirmieră.

– Asta a fost o glumă...

– Când ai scris, țineai la mine.

– Visam. Ți-am mai spus, iubesc pe altcineva...

– Nu cumva ăsta e un vis?

– Nu.

– A plecat.

– Da... dar acum... Lizzie... mi s-a arătat un straniu semn ceresc... și dintr-odată... drumul s-a deschis.

– Uite, a început să plouă.

– Haide să ne iubim unul pe celălalt în mod liber, așa cum îți explicam ieri.

– Dacă te duci la ea, n-ai să vrei să mă mai vezi niciodată.

Mi-am dat brusc seama că lucrul ăsta era perfect adevărat. Dacă aș ajunge în „posesia“ lui Hartley, aș lua-o imediat de aici. Aș ascunde-o, da, aș ascunde-o!

N-am pleca nicăieri împreună, nici la Paris, nici la Roma, nici la New York, toate astea erau viziuni ireale. N-aș putea s-o prezint pe Hartley nici lui Sidney Ashe sau lui Fritzie Eitel sau elegantei Jeanne, care acum își dădea aere de prințesă. N-aș putea-o duce nici măcar la o cină cu Lizzie, cu Peregrine sau cu Gilbert. Din acest splendid punct de vedere era *inasortabilă*. Hartley și cu mine am trăi singuri, în secret, incognito, undeva în Anglia, la țară, într-o căsuță lângă mare. Ea o să coasă și o să se ducă după târguieli, iar eu am să mă ocup cu grădinăritul, și o să zugrăvesc holul, și o să am toate lucrurile de care am fost lipsit în viață. Și o să avem grijă unul de celălalt, și o să fie ceva de o imensă simplitate și bunătate, un fel de repaus, de liniște neîntinată și necoruptă. Și o să mă alătur oamenilor obișnuiți și o să fiu un om obișnuit, și o să mă odihnesc, Dumnezeule, cât de mult doream

să mă odihnesc! Și aceasta avea să-mi contopească sfârșitul cu începutul într-un fel care era predestinat și necesar. După acesta, exact după lucrul ăsta dibuiau instinctele mele când i-am uluit pe toți renunțând la cariera mea și venind aici, tocmai aici. Hartley și cu mine vom fi singuri, împreună, nu ne vom vedea cu nimeni și fidelitatea noastră, a unuia față de celălalt va fi reconstituită, iar vechea lume, primară și candidă, se va reclădi, încetul cu încetul, în jurul nostru.

Lizzie, căreia nu i-am mărturisit nici unul din gândurile care mă frământau, a plecat în cele din urmă. Îmi dădeam seama că era susținută de o speranță reînviată. Orice i-aș fi spus, nu reușea să creadă în realitatea lui Hartley. Ceilalți au mai trecut să mă vadă, cel puțin Peregrine, Gilbert și Titus. Nici unul nu pomenea despre plecare. Se părea că vacanța avea să continue. La ce alte lucruri se mai așteptau? M-am interesat de James, dar Gilbert mi-a spus că încă se mai odihnea sus, în patul meu, copleșit de o totală epuizare. Poate că și răcise, sus pe stânci, în timp ce stătea aplecat peste trupul meu ud și, aparent, neînsuflețit.

S-a pornit și ploaia, dreaptă și argintie, ca o pedeapsă aplicată cu vergi de oțel. Răpăia pe casă și pe stânci și ciuruia marea. Tunetele răsunau ca niște piane imense care s-ar fi rostogolit pe scări, pe urmă s-au domolit într-un huruit continuu, înecat aproape de plesnetul ploii. Fulgerele se succedau și se înnodau în iluminații prelungi, care colorau iarba într-un verde sumbru și stâncile într-un orbitor galben-ocru, galbene ca mașina lui Gilbert. În casă domneau tensiunea și emoția și un soi de teamă, continuarea întâmplării mele sinistre fiind parcă întruchipată acum de elementele naturii. M-am ridicat din fotoliu și am spus că vreau să mă duc să-l văd pe James, dar mi s-a răspuns că doarme. Gilbert mi-a raportat că plouă pe scări și apa inundă baia. Am ajuns până la bucătărie și am amețit. Mă dureau toate vânătăile, mi-era foarte frig și m-am reîntors la foc. Cum sosise, pare-se, ora prânzului, am mâncat puțină supă și pe urmă le-am spus că vreau să fiu lăsat singur să mă odihnesc. M-am așezat în fotoliul meu, înfofolit în pături, și am început să reflectez. Ploaia făcea atâta zgomot, încât nu mai auzeam marea.

Cel care mă atacase era Ben, nu mai încăpea nici o îndoială în această privință. Ultimele cuvinte pe care mi le adresase fuseseră: „Am să te ucid!“ Și ceea ce-mi întărea certitudinea era faptul că eu însumi îi atrăsesem atenția lui Ben asupra acelui loc, ca fiind excelent pentru săvârșirea unei crime. Chiar eu simțisem impulsul de a-l îmbrânci în apă și el îmi citise, cu

siguranță, gândul. Exista în toată povestea și un oarecare element de Nemesis. Iar faptul că acționase acum era o probabilitate psihologică. Înghițise un afront umilitor pe care mândria lui, după o reflecție ulterioară, nu-l putuse tolera sau îndura. Fusese oare un act premeditat? Așteptase, ascuns lângă pod? Sau venise să iscodească, pentru a-și da frâu liber urii, și atunci i s-a ivit prilejul căruia nu-i putuse rezista? Oricum ar fi fost, probabil că avusese certitudinea faptei împlinite. Supraviețuirea mea se datora unui noroc uluitor, iar pentru el, nu putea fi decât un semn prevestitor de rele.

Dar ce va urma? Ce face un om, într-o societate civilizată, când cineva încearcă să-l asasineze? Nu mă puteam adresa justiției, și nu numai din lipsa oricărei dovezi. N-aș fi putut să-l acuz pe soțul lui Hartley într-un tribunal public și să las ca vulgaritățile legii să mânjească situația noastră. Și nici nu mă puteam gândi să mă duc cu prietenii mei și să-i facem lui Ben vreun rău. Însă aș fi vrut să-l înfrunt, dar o înfruntare în sine n-ar fi fost decât un simplu lux, oricât aș fi dorit să șterg impresia de servilism pe care i-o lăsasem, probabil, la ultima noastră întrevedere. Dar trebuia să folosesc într-un fel ceea ce știam și, mai ales, ceea ce eram: un supraviețuitor, mânat de o răzbunare morală și de o rațiune. La asta mă gândisem când îi spusesem lui Lizzie că mi se arătase un straniu semn ceresc. Zeii care-mi ocrotiseră viața îmi deschiseseră o poartă și mă îmboldeau să trec prin ea.

Problema era aceeași, dar lumina sub care o priveam se schimbase. Trebuia să o iau pe Hartley, să fie a mea, și s-o redeștept, s-o fac să zvâcnească și să vibreze la ideea unei posibile libertăți. Da, cheia era singurătatea, acum înțelegeam acest lucru. Trebuia să fiu singur cu ea cât mai curând, și apoi, pe vecie. Când fusese prizoniera mea, cât de umilită trebuie să se fi simțit de prezența celorlalți în casă. *Era necesar să nu mai existe martori*. Am să-i spun acest lucru. Nu va trebui să se integreze în lumea mea mare, intimidantă, alienantă. Pentru a se putea căsători cu iubita lui cerșetoare, regele va deveni – și cu câtă bucurie – cerșetor la rândul său. Viziunea acestei umilințe tămăduitoare va fi de acum încolo firul meu călăuzitor. Aceasta era adevărata condiție a libertății ei, cum de nu-mi dădusem seama până acum? Voi reuși să văd, în cele din urmă, schimbarea ei la față. Am constatat că o parte din meditațiile mele asupra viitorului conțineau certitudinea că, din momentul în care se va afla cu mine, Hartley își va redobândi în bună măsură vechea ei frumusețe: ca o prizonieră eliberată

dintr-un lagăr de muncă, arătând la început îmbătrânită, și reîntinerind sub vraja libertății, a odihnei, a hranei sănătoase. Suferința și anxietatea vor pieri de pe chipul ei, și va redeveni relaxată și frumoasă; vedeam aievea chipul ei reîntinerit, strălucind ca o torță din cețurile viitorului. Când părăsisem teatrul, căutasem solitudinea: acum era întrupată în însăși forma acestei Beatrice a mea. Doar aici putea lua naștere pentru mine fericirea: un scop candid, îngăduit, ba chiar un ideal. Oriunde în altă parte o căutasem se dovedise fie o himeră, fie o formă de corupție. A-ți găsi adevărata pereche înseamnă a găsi unica persoană alături de care fericirea este cu totul inocentă.

Totuși, prima întrebare care mi se ridica avea un caracter tehnic. Cum s-o smulg? Acum nu se mai punea problema unei lungi așteptări, din moment ce trebuia să uzez de noua mea putere asupra lui Ben, cât era încă proaspătă. Nu mai proiectam o răpire, ci un bombardament. În primul rând am să-i scriu lui Hartley o scrisoare. Pe urmă am să mă duc la ei cu Titus. Dar de ce ne-ar lăsa Ben să intrăm? Pentru că se va simți vinovat și speriat. Va dori să afle ce avem de gând. Cum putea el ști că nu aveam nici o dovadă? Cum putea ști că nu exista nici un *martor*? La întrebarea aceasta m-am oprit. Ei bine, și de ce să nu fi existat nici un martor? I-aș putea afirma că am un martor. Aș putea chiar cere cuiva (Gilbert, Perry?) să declare că a văzut ce s-a întâmplat. La urma urmei, oricine ar fi putut să vadă, și aproape că și văzuse. Asta l-ar scoate din minți de spaimă. De ce să nu-l șantajez pe Ben, ca s-o elibereze pe Hartley? Dacă l-aș face doar să-i spună: „Atunci, pleacă!“ Oare cât de aproape era de rostirea unei asemenea fraze? Lunga lui tăcere de după răpire nu însemna cumva incertitudinea dacă o mai dorește înapoi sau nu? Dacă Ben ar accepta, lanțurile s-ar sfărâma și îngerul meu ar păși în libertate. Sau dacă Hartley ar putea fi determinată să-l vadă în chip de criminal, acest lucru i-ar putea aduce binecuvântarea unei totale răsturnări: oroare, dezgust, frică, într-o formă mult mai eficient violentă. De-ar exista numai un indiciu autentic! Ce dracu’ scrisesem eu pe bucata aceea de hârtie pe care o ascunsesem atât de dibaci de mine însumi?

Da, era vital să bat fierul cât e cald, adică înainte ca Ben să aibă timp să-și revină. Probabil că se găsea într-o stare de șoc; deși, din nefericire, aflase, din tăcerea aparatelor de radio și televiziune, că nu reușise să-l ucidă pe faimosul Charles Arrowby. Oricum – și acest lucru devenise acum limpede – nu puteam face mai mult decât să scriu o scrisoare pentru Hartley, atât timp cât

Lizzie și James se aflau în casă. Ar fi nedrept față de Lizzie să-i cer să fie martoră sau chiar să ajute la salvarea rivalei sale. Iar James, mă rog, James cu judecățile lui morale mă punea în încurcătură. Așa încât va trebui să mă descotorosesc de aceștia doi. Gilbert și Peregrine s-ar putea să-mi mai fie de folos un timp. Și, desigur, Titus...

La acest punct am început să reflectez și să mă întreb dacă nu cumva estimasem greșit rolul lui Titus în raport cu Hartley. Își va găsi Titus locul în acel paradis *à deux* pe care-l plăsmuisem în mintea mea? Nu. Lucrul nu avea importanță, desigur. Oamenii sunt adeseori nevoiți să destrame relațiile conjugale și filiale. Eu voi menține o legătură separată cu Titus; și, într-adevăr, de pe acum dăduse a înțelege că asta era ceea ce-și dorea. Totuși, pornisem de la premisa că Hartley îl va dori pe Titus în tablou. Să fi fost o presupunere greșită? Și chiar în acest moment, tânărul se ivi în ușă.Nu mai avusesem de mult o discuție serioasă cu Titus și mă blamam pentru acest lucru. Separat de preocuparea mea legată de Hartley, mă angajasem față de băiat, care fusese absolut „un dar picat din ceruri". Rămânea de văzut în ce măsură voi putea juca față de el rolul de „tată". Îmi dădusem seama că Gilbert, ba chiar și Peregrine, vedeau relația mea cu Titus în cu totul altă lumină.

Cât timp stătusem și meditasem, ploaia contenise și, printre maldăre butucănoase de nori plumburii, soarele reușea să se strecoare și să strălucească peste o lume udă leoarcă. Pajiștea mustea de apă, stâncile arătau ca niște bureți. Îi auzeam de sus pe Gilbert și pe Lizzie strigându-și unul altuia, primul din pod, unde inspecta tavanul, iar ea din baie, unde ștergea podeaua inundată. Când a apărut Titus, am hotărât să ieșim afară, pentru a evita întreruperi și a ne asigura intimitatea. Mă simțeam ceva mai întărit, iar amețeala nu-mi revenise. Dar cum Titus mă susținea ușor la traversarea stâncilor, mă simțeam ca un bătrân; și când am ajuns la podul Minn, cu greu mi-am luat inima în dinți ca să-l traversez. *Cum* am putut fi salvat din puțul acela adânc cu pereții netezi, din apa aceea feroce?

Stâncile începuseră să fumege în soare, de parcă de pretutindeni izbucniseră izvoare termale. Ne-am așezat pe niște prosoape aduse de înțeleptul Titus din bucătărie și așternute pe o stâncă de unde se vedea golful Raven, nu departe de cea pe care stătusem cu James. Marea, deși părea calmă pentru că fusese atât de lustruită și frecată de ploaie, se afla totuși în toane rele, venind spre noi în valuri mari, cocoșate, lunecoase, fără urmă de

spumă până în clipa când se întâlneau cu stânca într-o țâșnire de frișcă. Soarele continua să ardă, deși un giulgiu de ploaie sură estompa încă orizontul. Un curcubeu unea marea cu uscatul. Golful Raven avea o culoare de sticlă verde, pe care nu i-o mai văzusem până atunci. O clipă m-am întrebat pe unde-o fi Rosina.

Urcasem stânca în tăcere, și tăcerea continua să ne rețină. Eu mă uitam la el, iar Titus se uita la golf. Fața lui frumoasă avea o expresie de nemulțumire, iar gura avea bosumflarea, fără formă, a copilăriei. Cicatricea de pe buza de iepure arăta mai adâncită, părea să pulseze, parcă să se deschidă și să se închidă ușor, cu o mișcare inconștientă ce ajunsese probabil o deprindere. Părul îi era foarte încâlcit și neîngrijit.

– Titus.

– Da.

– N-ai vrea să-mi spui Charles? Te-ai putea obișnui să-mi spui pe nume? Cred că ne-ar fi de folos amândurora.

– OK. Charles.

– Titus... eu... tu ești foarte important pentru mine și am nevoie de tine...

Titus își zgândări cicatricea, apoi o apăsă cu degetul ca să-i oprească zvâcnelile. Abia atunci mi-a trecut prin minte că Titus ar putea să se gândească la ambiguitatea relațiilor noastre, care-l frapase și pe Gilbert. Era posibil ca Gilbert, cu glumele lui grosolane, să-i fi vârât cine știe ce năzbâtii în cap. Nu-mi pusesem întrebarea ce-ar putea gândi Titus, în bună măsură pentru că-i făurisem în mintea mea un nimb de inocență, generat de suferințele lui Hartley.

– Nu mă înțelege greșit, i-am spus.

Gura umedă, bosumflată a lui Titus zvâcni iar, într-un soi de zâmbet sau de rânjet. Am continuat:

– Vreau să-ți mărturisesc ceva.

Luasem brusc hotărârea că trebuie să-i fac cunoscut lui Titus faptul că Ben încercase să mă ucidă.

– Dacă-i ceva în legătură cu Mary...

– Da...

Nu mai stătusem de vorbă cu Titus de la scena îngrozitoare când „delegația“ o readusese pe soția rătăcitoare la soțul măcinat de ură.

– Toate lucrurile astea îmi fac greață. Îmi pare rău, iartă-mă. Dar pur și simplu nu vreau să fiu implicat. Am fugit de-acasă tocmai ca să scap de

murdării de felul ăsta, detest murdăriile, și am avut parte de ele tot timpul, cât am trăit lângă cei doi: murdărie, murdărie, murdărie. Nu sunt oameni răi, numai că nu știu să ducă o viață omenească.

– *Ea* nu-i rea, sunt de acord.

– Nu pot să-ți spun cât de îngrețoșat am fost când ne-am dus atunci cu mașina la ei acasă. Aș fi dat orice să nu fi venit aici și să nu fi văzut. N-am să mai pot uita vreodată scenele astea. M-am simțit atât de umilit! Mary a fost tratată ca un obiect sau ca un copil. Nu e bine să te amesteci în viețile altor oameni, mai ales ale celor căsătoriți. Poate de asta căsătoria e un lucru atât de infernal, nici nu-mi pot închipui cum de au oamenii curajul să se căsătorească. Va trebui să-i lași în pace. Ei își au felul lor de a se urî unul pe celălalt și de a se răni unui pe celălalt, și le face plăcere.

– Totul e atât de oribil, încât te simți *obligat* să intervii. Dar nu trebuie să fii în asemenea măsură de pesimist și de cinic.

– Nu sunt pesimist și cinic, tocmai *asta e*, *nu-mi pasă*. Dumneata ești convins că mă gândesc la ei, or adevărul este că nu vreau să *văd*, nu vreau să *știu*, nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de cloaca în care se bălăcesc ei.

– Ei bine, mie îmi pasă și am de gând s-o scot pe mama ta din mizerie, am de gând s-o scot la lumină.

– Ai încercat, și ea schelălăia tot timpul că vrea acasă. În locul dumitale aș fi lăsat-o să se întoarcă pe jos. Scuză-mă, am vrut să spun altceva. Ai făcut *o greșeală*, asta-i tot, și acum trebuie să ți-o scoți din cap. Ca să fiu sincer, sincer, nu înțeleg de ce o vrei, nu-mi pot da seama, e o chestie sentimentală, sau Armata Salvării, sau ce-o mai fi – nu poți dori o femeie ca ea, nu reușesc să înțeleg, nu sesizez sensul. O ai pe femeia aceea, Lizzie Scherer, care pare să țină foarte mult la dumneata, și Rosina Vamburgh...

– Întâmplător, o iubesc pe mama ta.

– Oh... iubire... vrei să spui...

– Poate că ești prea tânăr ca să înțelegi.

– Cred că-i foarte normal pentru mine să mă intereseze femeile dintr-un anumit punct de vedere. Dar când ești bătrân, presupun că lucrurile ar trebui să stea altfel.

Eram țeapăn și aveam dureri. Fusese o prostie din partea mea să mă avânt atât de departe. Mă simțeam obosit, slăbit și exasperat. Simpla tinerețe a lui Titus, vigoarea lui tinerească și plină de speranțe mă irita de-mi venea să strig. Mă iritau și gambele lui lungi, goale și bronzate, acoperite cu perișori

roșcați, așa cum se iveau din pantalonii suflecați. Simțeam că pierd contactul cu el, că s-ar putea să mă arăt aspru și să fiu apoi nevoit să mă rog de el.

– Îmi pare rău că toate astea te indispun. În parte, reușesc să te înțeleg. Dar am nevoie de ajutorul tău, cum să spun, am nevoie să mă sprijini. Și doresc să-ți spun ceva foarte important în legătură cu tatăl tău.

– Cu Ben. Nu cu tatăl meu. Dumnezeu știe cine o fi tatăl meu. N-o să aflu niciodată. Uite ce-i, haide să nu vorbim despre Ben, mă plictisește. Să știi că situația de față nu mă face prea fericit...

– La care situație te referi?

– La cea dintre mine și dumneata. Hai să uităm de cei doi. Să vorbim despre dumneata și despre mine.

– OK. Și eu voiam să vorbim despre noi. Titus, eu n-am de gând să te răpesc...

– Da, știu...

Suntem absolut liberi, noi doi, unul față de celălalt. Nu-i nevoie să definim lucrurile.

– „Tată" înseamnă o definiție, așa cred.

– E o idee. Haide să fim doar prieteni, dacă preferi. Să așteptăm și să vedem cum vor decurge lucrurile. Știi bine că nu există nimic... îndoielnic... în intențiile mele.

– Știu foarte bine.

– Dar aș dori să simți că există între noi o legătură, o relație specială, un atașament special.

– Nu văd de ce-ar exista, replică Titus. Scuză-mă, sunt nerecunoscător... am locuit aici, ți-am mâncat mâncarea și ți-am băut băutura, știu... dar m-am întrebat... la urma urmei, de ce să-ți bați dumneata capul cu mine? Dacă ai fi tatăl meu adevărat, mă rog, deși nici chiar în cazul ăsta... oricum, doresc să-ți spun următorul lucru: mi-a făcut plăcere să te cunosc, mi-a plăcut să locuiesc aici, în ciuda tuturor grozăviilor care s-au petrecut. Mai târziu, probabil că am să gândesc: „Da, a fost o perioadă foarte frumoasă, foarte frumoasă". Dar eu doresc să-mi câștig singur existența și să-mi duc propria viață și aș vrea să mă realizez în teatru. Nu sunt un copilandru nătâng, furat de mirajul teatrului, nu-mi imaginez că am să ajung o vedetă, nici nu știu măcar dacă o să fiu în stare să joc, dar vreau să lucrez cu oamenii de teatru, cred că asta e ambianța care mi se potrivește. Aici e un loc minunat de

petrecut o vacanță, dar vreau să mă înapoiez la Londra, unde se întâmplă lucruri reale.

– Și aici nu se întâmplă lucruri reale?

– Știi foarte bine ce vreau să spun. Unde locuiește vărul dumitale?

– La Londra.

Din nou mușcătura șarpelui geloziei. Oare James a reușit să pună mâna pe Titus? De la bun început s-a înfiripat o legătură între ei doi. Am început să vorbesc cu repeziciune:

– Te rog, nu spune nimic celorlalți despre, știi tu ce...

– Bineînțeles, n-am să suflu o vorbă, nu-i nevoie să-mi atragi atenția.

– Bun...

– Adevărul este că nu vreau să te simți în nici un fel obligat față de mine. Dacă îți vei lua obligații, atunci va trebui să am, la rândul meu, obligații. Nu mai vreau să locuiesc aici pe cheltuiala dumitale, vreau să dau și eu lovitura. N-am nimic împotrivă să-mi oferi o mână de ajutor, dacă vrei. Poate că reușești să mă împingi la o școală de actorie. Dac-aș izbuti să intru într-o școală, aș face rost de-o bursă și aș fi independent. Posibil că te cam exploatez cerându-ți să mă vâri într-o școală, dar n-am nimic împotrivă să te exploatez. Mai târziu o să trăiesc pe propriile picioare, și vom putea fi prieteni sau orice vei dori, dar mai întâi trebuie să-mi dobândesc independența, înțelegi?

Cât de slab și neajutorat mă simțeam în fața acestei forțe libere, brutale și candide. O să-mi scape printre degete înainte de a fi învățat măcar cum să-l iubesc, sau să fi învățat trucul de a-l reține.

– Da, o să te ajut să intri la o școală de actorie, dar va trebui să mai chibzuim asupra acestui lucru. Voi pleca împreună cu tine la Londra, ceva mai târziu. Între timp însă, mi-ai putea fi de ajutor aici. Dar vreau să-ți spun ceva despre Ben, ceva ce se cuvine să știi. Ziceai că nu-i un om rău, dar în realitate este. E un ticălos violent. A încercat să mă ucidă.

Voiam să-l impresionez pe Titus, să-l zgudui din teribila lui detașare.

– Să te ucidă? Cum?

– El m-a îmbrâncit în apă. Căderea mea în groapa din mare n-a fost un accident. El mi-a dat brânci.

Titus nu părea prea emoționat. S-a aplecat în față și și-a scărpinat glezna, în locul în care-l înțepase o gâză.

– L-ai văzut?

– Nu, dar l-am simțit.

– Atunci de unde știi că era el?

– Cine altul putea să fie? Ultima dată când ne-am întâlnit, m-a amenințat că o să mă ucidă.

– Nu mi-l pot imagina făcând asemenea lucru, nu-i stă în caracter, e foarte improbabil, răspunse Titus, într-o manieră înnebunitor de bovină.

– Am fost îmbrâncit! Cineva m-a îmbrâncit din spate.

– Ești sigur? Poate că ai căzut cu spatele pe o stâncă, și apoi ai alunecat în apă, ceea ce ți-a creat impresia că ai fost îmbrâncit. Erai cam băut, știi. Și doctorul zicea că se poate să rămâi cam buimăcit un timp, după toată povestea asta.

Mă simțeam prea istovit și prea necăjit ca să mai continui. Fusese o nebunie s-o pornesc atât de departe.

– În ordine, Titus, să lăsăm lucrurile aici. Nu relata nimănui cele ce ți-am spus.

Titus mă cercetă cu ochii lui înguști, de culoarea pietrei.

– Vezi, jocul ăsta de-a tatăl și fiul e mai puțin amuzant decât ți-ai închipuit.

Era lucrul cel mai drăguț pe care mi-l spusese în tot acest timp. I-am răspuns:

– Am să te ajut să intri la școala de actorie. Mai vorbim noi despre asta. Și acum, te rog, șterge-o!

– Te ajut să te întorci, spuse, ridicându-se în picioare.

– Mă descurc singur.

– Nu poți. Și apoi a început să plouă.

Mi-a întins mâna. I-am luat-o și m-a tras în sus, apoi a continuat să mă susțină.

– Într-o zi, va trebui să ajungem să ne cunoaștem unul pe celălalt. Avem destul timp.

– Avem destul timp.

Hartley, iubita mea, ascultă ce am de spus. Trebuie să-ți comunic mai multe lucruri. În primul rând, îmi pare foarte rău că te-am luat cum te-am luat și te-am ținut aici cu sila. A fost un act de dragoste, dar acum îmi dau seama că, de fapt, a fost o nebunie. Te-am speriat și te-am zăpăcit. Iartă-mă. Cel puțin, a constituit o demonstrație că te iubesc în mod absolut și că mă gândesc foarte

serios să te smulg de acolo. Tu îmi aparții mie și n-am de gând să renunț la tine. Așa încât ai să mă vezi din nou, foarte curând.

Sper că de când te-ai întors acasă ai reflectat la întreaga situație și poate că acum ai reușit să o privești din punctul meu de vedere. La urma urmei, scumpa mea, de ce să rămâi în Țara Nefericirii? Nu se pune problema că aș fi un străin care-ți oferă pe cineva sau ceva de care nu știi nimic. Mi-ai spus singură că sunt unicul tău prieten. Și când te aflai aici, păreai, la un moment dat, gata să spui „da" – numai că erai prea speriată de el. În fond, frica e o deprindere. Dar nu simți în inima ta că acum începi să te schimbi? Într-o bună zi te vei pomeni că ești în stare să faci ceea ce ai dorit de ani de zile: să ieși liberă pe ușă. Și, ascultă-mă – vreau să-ți fie limpede un lucru. Nu am de gând să te duc într-o lume măreață și strălucitoare, plină de actori și de oameni celebri. Oricum, eu nu trăiesc într-o astfel de lume. Spuneai că-ți place o viață liniștită. Ei bine, și eu am aceleași gusturi. În fond, de asta am venit aici. Vom pleca, numai noi doi, și vom duce o viață simplă, într-o căsuță simplă, dintr-un loc simplu, undeva la țară, la marginea mării, dacă-ți place, și ne vom face fericiți unul pe celălalt, în cel mai simplu chip. Asta-i viața la care am râvnit întotdeauna și acum, că m-am eliberat de teatru, pot, în sfârșit, s-o dobândesc alături de tine. Vom duce o viață liniștită, Hartley, și ne vom bucura de lucruri simple. Și nu dorești *acest lucru cu destulă intensitate, încât să pleci dintr-o casă în care ești terorizată, în care nu ești iubită? Firește că-l vom ajuta pe Titus, iar el va veni la noi în deplină libertate și vechile răni se vor vindeca. Vom avea grijă de el. Dar pe primul plan vom fi întotdeauna tu și cu mine.*

Acum vreau să-ți spun altceva, un lucru îngrozitor. Cu două seri în urmă, Ben a încercat să mă ucidă. M-a împins în întuneric, de pe stânci, într-o vâltoare cumplită a mării. Dumnezeu știe cum am supraviețuit. Am avut o comoție și, în general, sunt foarte zguduit de șoc. M-a văzut un doctor. (Dar nu te necăji, acum sunt bine.) Încercarea de omucidere nu este un lucru pe care să-l poți trece ușor cu vederea și pe care să-l poți ignora, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Încă nu am fost la poliție. Dacă mă voi duce sau nu, depinde numai de Ben. Voi mai adăuga, ca un punct de mare importanță, că există un martor.

În orice caz, nu răzbunarea este cea care mă preocupă. Eu te vreau pe tine. Și chiar făcând abstracție de orice altceva, de bună seamă că nu poți dori să rămâi alături de un om care s-a dovedit capabil să comită o crimă. Încetează să-ți mai impui să suferi, te rog. Și te mai rog să începi să-ți aduni lucrurile, să

te hotărăşti ce haine vrei să-ţi iei, şi aşa mai departe. Nu am de gând să te presez. Dar de acum înainte voi da târcoale casei voastre. Voi fi un musafir nepoftit, o să vin şi o să plec ori de câte ori o să-mi facă plăcere. Şi dacă lui Ben n-o să-i placă, n-are decât să consimtă ca tu să pleci sau să mă forţeze să-l denunţ poliţiei. Asta nu înseamnă şantaj ci, în sfârşit, un târg echitabil!

Nu-i nevoie să-i spui lui Ben despre toate acestea, decât dacă o doreşti tu. Mă voi înfiinţa curând după ce vei primi scrisoarea, şi o să-i spun eu totul pe şleau. Cum moartea mea nu a fost anunţată, va fi ştiind la ora asta că nu e un ucigaş. Relaxează-te, iubito, şi nu te îngrijora, lasă totul pe mine. Alege-ţi îmbrăcămintea. Te iubesc. Vom fi împreună, dragostea mea.

La început, mă gândisem să-i scriu direct lui Ben, dar am considerat că-i mai bine s-o pregătesc întâi pe Hartley. Se ridica din nou dificultatea cum să fac să-i parvină scrisoarea. Nu voiam să risc să-mi ratez apariţia în scenă, predându-i-o eu însumi. Nu voiam nici să-i cer lui Titus s-o ducă, iar Gilbert, pe care l-am sondat, mi-a spus că se teme. Cât despre James, Lizzie sau Peregrine, nu ţineam să afle nimic despre chestiunea în speţă. M-am gândit la un moment dat s-o trimit prin poştă, într-un plic cu adresa dactilografiată, dar, fără îndoială, el îi deschidea toate scrisorile. Poate n-ar conta prea mult dacă ar deschide-o pe asta. Jocul se apropia de sfârşit.

Era a doua zi; scrisoarea o redactasem în cursul dimineţii, dar încă nu hotărâsem în ce fel să o trimit. Acum trebuia să mă descotorosesc rapid de James şi de Lizzie. Lui James îi puteam cere pur şi simplu să plece. Pentru Lizzie trebuia să ticluiesc o minciună.

În mod surprinzător, James zăcea încă la pat. Dormise, cu intermitenţe, ceasuri întregi. În timp ce eu, adevărata victimă a calvarului, îmi reveneam din ce în ce. Am urcat la el, să-l văd.

– James, te-ai lăsat pe trândăveală. Nu te simţi bine? O recidivă a unei vechi malarii?

James zăcea în patul meu, proptit într-un cuib de perne iscusit aranjate şi ţinându-şi braţele întinse peste pătură. Nu citise. Avea o mină concentrată ca şi cum cugetase îndelung. Totuşi, trupul lui părea moleşit de atâta relaxare. Îi crescuse barba, ceea ce-i schimba înfăţişarea, dându-i un aer spaniol, ecleziastic, sau poate că de războinic ascet. Dar îmi zâmbi vesel, şi atunci mi-am adus aminte cât mă iritase întotdeauna zâmbetul ăsta prostesc al lui şi

cum părea să exprime o facilă superioritate. Era liniște în cameră și zgomotul mării răsuna înăbușit.

– Sunt bine. Probabil că am răcit. Am să părăsesc patul în scurt timp. Tu cum te simți?

– Splendid. Pot să-ți ofer ceva de-ale gurii?

– Nu, mulțumesc. Nu vreau să mănânc. Lizzie mi-a adus un ceai.

M-am încruntat.

– Unde-i Titus? întrebă James.

– Habar n-am.

– Supraveghează-l.

– Își poate purta singur de grijă.

Urmă o clipă de tăcere.

– Așază-te, spuse James, nu sta ca pe ace.

M-am așezat. Relaxarea lui James părea să mă fi afectat și pe mine. Mi-am întins picioarele și am simțit că-mi vine parcă să adorm, deși stăteam pe un scaun cu spetează dreaptă. Aveam senzația că umerii și brațele mi se înmuiaseră, mi se îngreunaseră. Desigur, eram istovit.

– Sper că nu mai dorești ca Titus să se întoarcă la Ben, nu-i așa? am întrebat.

– Am spus eu vreodată una ca asta?

– Ai dat a înțelege.

– Într-un fel, le aparține lor.

– *Lor?* Curând, foarte curând, nu vei mai putea vorbi de „lor".

– Încă mai visezi la salvarea ei? întrebă James în urma replicii mele.

– Da.

Urmă un nou răstimp de tăcere, de parcă amândoi eram pe cale să adormim. După care, James continuă:

– În fond, Titus este copilul lor, în adevăratul și adâncul sens al cuvântului. Și impresia mea este că relația dintre ei ar putea să fie recuperată.

Mă irita „impresia" lui. Pe ce se putea baza? Mi-am dat singur răspunsul supărător: „pe discuțiile avute cu Titus". Venisem să-l văd pe James cu scopul de a-i grăbi plecarea și hotărâsem să nu-i povestesc nimic despre crima lui Ben. Ar fi fost o revelație prea interesantă. Dar acum mă simțeam ispitit să-l zgâlțâi puțin din seninătatea lui. În timp ce reflectam la toate acestea, i-am spus:

– Am de gând să-l adopt pe Titus.

– Să-l adopți legal, crezi că se poate?

– Da. (De fapt, habar n-aveam.) Și vreau să-l ajut să-și facă o carieră. Și am să-i las averea mea.

– Nu-i chiar atât de ușor.

– De ce?

– Nu poți să alegi oamenii cu care vrei să stabilești relații de rudenie; legăturile între oameni nu se creează prin gândire și voință.

Eram gata să-i răspund: „Cred că tu găsești că nu-i ușor". Apoi mi-am adus aminte de întrebarea lui Titus: „Unde locuiește vărul dumitale?" Am fost întotdeauna conștient că James avea puterea de a mă răni profund. Ciudat că până și acum teama aceasta se insinuase în discuția noastră! (*Cousinage, dangereux voisinage!*) Mă enerva, mă făcea să mă simt stângaci și nepriceput, și aș fi vrut să-i răscolesc calmul somnolent. Nu mă puteam hotărî dacă să-i povestesc sau nu chestiunea cu Ben. Dacă i-aș povesti, nu cumva o să-și amâne plecarea? Pe de altă parte, tare-aș mai fi vrut să-l informez. E, într-adevăr, teribil să te gândești că cea mai neînsemnată dintre acțiuni își are urmările ei și poate marca o bifurcare de drumuri, care să ducă la destinații total diferite.

James vorbi, continuându-și ideea:

– Majoritatea legăturilor reale dintre oameni se creează involuntar.

– Ca și cele de rudenie. Ce spuneai despre Titus?

– Da. Sau uneori par predestinate. Un budist ți-ar spune că v-ați cunoscut într-o viață anterioară.

– Tu te-ai defini drept un om superstițios? Nu-mi răspunde că depinde de ceea ce înțeleg eu prin superstiție.

– În cazul ăsta nu-ți pot răspunde.

– Crezi în reîncarnare? Crezi că dacă n-ai fost om bun în viață te vei reîncarna în chip de... hârciog... sau de... ploșniță?

– Astea sunt simple imagini. Adevărul se găsește dincolo de ele.

– Mie mi se pare o doctrină sinistră.

– Religiile altor popoare ni se par adeseori sinistre. Gândește-te cât de sinistru poate să pară creștinismul pentru un necreștin.

– Așa mi se pare și mie, am răspuns, deși niciodată până atunci nu mă gândisem la acest lucru. Budiștii cred în viața de apoi?

– Depinde...

– În regulă!

– Unii tibetani, urmă James, cred... Se opri și se corectă – acum nu mai vorbea despre această țară decât la timpul trecut. Credeau, urmă el, că, după moarte, sufletele, așteptând să se reîncarneze, rătăcesc într-un soi de limb, asemănător cu Hades al lui Homer. Ei îl numeau *bardo*. Și nu e un loc foarte plăcut. Întâlnești tot felul de demoni acolo.

– Deci e un loc de pedeapsă?

– Da, dar un gen de pedeapsă automată. Învățații privesc aceste figuri ca pe niște viziuni subiective, ce depind de felul de viață pe care l-a dus cel decedat.

– „Căci în acest somn al morții orice vis...“[35]

– Da.

– Dar cum stăm cu Dumnezeu sau cu zeii? Poate un suflet să li se înfățișeze?

– Zeii? Zeii înșiși nu-s decât niște visuri. Și ei sunt viziuni subiective.

– Mă rog, dar cel puțin poți spera în niște iluzii fericite dincolo de moarte.

– Posibil, răspunse James, cu un aer rațional, de parcă discuta probabilitatea de a prinde sau nu un tren. Dar foarte puțini sunt oamenii care... să scape de... demonii care-i însoțesc.

– Și fiecare om trece prin *bardo*? Nu știu. Se spune că în momentul morții ți se ivește o șansă.

– O șansă?

– De a te elibera. În momentul morții, ți se dăruiește, într-o străfulgerare, o viziune totală a întregii realități. Pentru cei mai mulți dintre noi va fi – știu eu – un fel de explozie violentă, ca o bombă atomică, ceva înspăimântător și orbitor și incomprehensibil. Dar dacă o vei putea sesiza și înțelege, atunci vei fi liber.

– Deci e necesar să știi ce te așteaptă. Și ce înseamnă liber?

– Pur și simplu liber... Nirvana... În afara Roții.

– Roata reîncarnărilor?

– Roata, da, a atașamentelor, a nostalgiilor, a dorințelor, a tuturor lanțurilor care ne leagă de o lume ireală.

– Atașamente? Vrei să spui... chiar dragostea?

– Ceea ce numim dragoste.

– Și în acest caz, vom exista pe undeva, pe alte tărâmuri?

– Acestea sunt imagini, răspunse James. Unii susțin că Nirvana este și nu poate fi decât aici și acum. Imagini pentru a explica imaginile, viziuni

pentru a explica viziunile.

– Și adevărul se găsește dincolo.

Ne-am cufundat din nou în tăcere. Pleoapele lui James se lăsară în jos, dar îi puteam încă întrezări licărul ochilor. Am întrebat șugubăț:

– Acum meditezi?

– Nu. Dacă aș medita într-adevăr, aș fi invizibil. Noi ne vedem unii pe alții pentru că suntem centrii unor activități mintale continue. Un înțelept care meditează nu poate fi văzut.

– Da, categoric sinistru!

Nu-mi puteam da seama dacă James vorbea serios. Presupuneam că nu. Dar discuția mă stânjenea îngrozitor. L-am întrebat:

– Când te gândești să pleci? Îmi închipui că mâine. Ca să nu mai vorbim de altele, vreau să-mi recapăt patul.

– Da, scuză-mă, poți să-ți recapeți patul chiar în seara asta. Eu plec mâine. Am o sumedenie de treburi la Londra. Trebuie să mă pregătesc pentru o călătorie.

Așadar, presupunerea mea se dovedea întemeiată. James nu părăsise armata, se întorcea în Tibet, cu o misiune secretă. Voiam să-i arăt, cu tact, că înțelesesem totul.

– Ah, o călătorie, desigur! Cred că-mi închipui despre ce e vorba... oricum, nu pun nici o întrebare.

James rămase tăcut, privindu-mă îndelung cu ochii lui întunecați, din fața întunecată, nerasă. I-am aruncat și eu o căutătură rapidă, apoi mi-am ferit ochii. Și am hotărât să-i povestesc despre Ben.

– Știi, James... în legătură cu căderea mea în groapa aceea...

– Cazanul lui Minn. Da.

– Nu a fost un simplu accident, am fost îmbrâncit.

James chibzui o clipă.

– Cine te-a îmbrâncit?

– Ben.

– L-ai văzut?

– Nu, dar cineva m-a îmbrâncit, și acel cineva nu poate fi decât Ben.

James mă privi îngândurat. Apoi vorbi foarte rar:

– Ești convins? Ești sigur că (A) ai fost îmbrâncit și (B) că Ben e cel în cauză?

N-aveam de gând să mă las supus la interogatorii cu A și B din partea lui James. Se părea că nimic nu reușea să-i tulbure calmul, nici măcar o încercare de asasinat.

– M-am gândit doar să-ți comunic. OK, uită ce ți-am spus. Deci, pleci mâine, e în regulă.

În momentul acela, am auzit un țipăt pe care n-am să-l uit cât voi mai avea de trăit. Uneori, am impresia că-l mai aud în halucinațiile mele, cu ochii deschiși. Mi-a străpuns conștiința cu certitudinea imediată a unei catastrofe, iar groaza a umplut încăperea asemenea unei pâcle care ar fi impregnat-o brusc. Fusese glasul lui Lizzie. Scosese un strigăt ce răsunase de undeva, de prin fața casei. Urmă un al doilea strigăt. James și cu mine ne-am uitat unul la celălalt. A murmurat:

– O... nu!

Am dat buzna afară din încăpere, m-am încâlcit în șiragurile perdelei de mărgele și am coborât scara în salturi. Am străbătut gâfâind holul și ajuns în pragul ușii din față aproape că am căzut, de parcă aș fi pătruns într-un nor gros de neputință și deznădejde, care mă vlăguia până la leșin. Îl auzeam pe James coborând scările în urma mea.

Se părea că se întâmplase ceva cumplit pe drum. Prima persoană pe care am văzut-o a fost Peregrine, în picioare lângă mașina lui Gilbert, privind în direcția turnului. Pe urmă am văzut-o pe Lizzie, revenind cu pași împleticiți spre casă, sprijinită de brațul lui Gilbert. Lângă turn, se afla o mașină și un grup de oameni care se uitau la ceva aflat pe jos. Mi-am spus că o fi avut loc vreun accident de circulație.

Peregrine se întoarse spre mine și i-am strigat:

– Ce s-a întâmplat?

În loc de a-mi răspunde, se apropie și încercă să mă prindă de braț și să mă țină locului, dar l-am dat deoparte.

James se afla acum chiar în spatele meu. Era îmbrăcat în halatul negru de mătase, cel pe care-l purtase Hartley. Îi puse și el lui Perry aceeași întrebare:

– Ce s-a întâmplat?

Am rămas locului, nemișcat. Peregrine îi răspunse lui James și nu mie:

– Titus.

James se apropie de Volkswagenul galben și se rezemă de el. Murmură ceva care suna cam așa:

– Ar fi trebuit să nu-l scap din mână...

Apoi se așeză pe jos.

Peregrine îmi spunea ceva, dar am pornit să alerg spre turn, trecând pe lângă Lizzie, care se așezase pe o stâncă, în timp ce Gilbert, în genunchi alături de ea, o susținea.

M-am alăturat grupului de curioși. Erau străini și se uitau în jos la Titus, care zăcea chiar la marginea de unde începe iarba. Dar nu fusese lovit de o mașină. Se înecase.

Nu pot îndura să descriu amănunțit tot ce s-a mai întâmplat după aceea. Titus era mort, fără îndoială, deși pe moment eu refuzasem să cred. Arăta atât de întreg, de frumos, așa cum zăcea acolo; inert, gol și ud, cu părul întunecat de umezeală. Cineva îi dăduse la o parte pletele, dezgolindu-i fața, iar ochii îi erau aproape închiși. Zăcea pe o parte, dând la iveală faldul moale al stomacului și părul umed, mânjit, de pe piept. Buzele îi erau ușor întredeschise, dezvelindu-i dinții și, îmi aduc aminte, i-am observat cicatricea. Pe urmă am remarcat un semn vânăt pe tâmplă, de parcă fusese lovit.

Am alergat îndărăt spre casă, strigându-l pe James, care zăcea încă pe jos, lângă mașină. S-a ridicat cu greutate.

– James, James, vino, vino!

James îmi redase suflul vieții. Desigur că avea să-l reînvie și pe Titus.

James arăta năucit și cadaveric.

– Vino repede, repede, ajută-l!

Când James ajunse în colțul fâșiei de iarbă, unul dintre străini, care erau turiști, încerca să fie de ajutor. Îl întorsese pe Titus cu fața în jos și-i apăsa, fără nici un rezultat, umerii.

Peregrine spuse, adresându-se parcă tot lui James:

– Sărutul vieții ar fi, cred, mai eficient.

James îngenunche, incapabil să rostească o vorbă, și făcu semn ca Titus să fie iar întors cu fața în sus. Urmă un moment de zăpăceală, oamenii vorbeau toți odată, apoi se auzi sirena unei mașini de poliție. Mai târziu am aflat că niște turiști aflați într-o mașină în drum spre hotelul Raven aflaseră vestea și anunțaseră, de la telefonul hotelului, poliția.

Un polițist prompt și competent prelua cazul, ne ceru să ne dăm cu toții la o parte și încercă el mișcarea de respirație „gură la gură“. În scurt timp sosi și o ambulanță. James se îndepărtă și se așeză din nou pe iarbă.

Se pare că turiștii, ducându-se să se scalde în jurul stâncilor din golful Raven, văzuseră trupul lui Titus purtat de valuri în jurul colțului turnului, înotaseră până acolo și-l trăseseră pe uscat.

Nimeni nu mai putea face nimic. Câțiva oameni îl întinseseră pe Titus pe o targă și-l vârâră în ambulanță. Niște automobile se opriseră în jur. Mașina poliției plecase, ca să-i informeze pe părinți, la Nibletts. Verdictul anchetei fusese: „Deces în urma unui accident". Titus murise în urma unei lovituri la cap. Se bănuia că un val îl izbise de o stâncă. Ce s-a întâmplat exact a rămas pentru totdeauna un mister.

Oricum, pentru mine, devenise orbitor de clar că Titus fusese ucis. Aveam de-a face cu un nebun omicid. Mâna care nu reușise să mă omoare pe mine izbutise să-l doboare pe băiat.

Trupul neînsuflețit al lui Titus a fost transportat la un spital dintr-un oraș aflat la o depărtare de multe mile, unde a fost dizolvat în milostivul anonimat al incinerării.

[32] Larmă, zarvă (în limba franceză în original)
[33] Voi care știți (în limba italiană în original)
[34] Ce este iubirea? (în limba italiană în original)
[35] Shakespeare, *Hamlet*, actul III

Capitolul șase

Câtăva vreme mai tîrziu, timpul s-a scurs pentru mine ca printr-o plasă de amărăciune, remușcări dureroase și hotărâri dictate de ură.

Gilbert a trebuit să se întoarcă la Londra, să joace într-o piesă la televiziune. Lizzie a rămas, și începusem să mă obișnuiesc cu fața ei nefericită, congestionată de plâns. Peregrine a rămas și el, dar ursuz, aproape mânios; îmbrăcat în pantaloni de tweed, cămașă și bretele, făcea în fiecare zi câte o plimbare în direcția fermei Amorne, și se întorcea înfierbântat și irascibil. Arăta, cert, distrus și părea că nu se poate smulge din starea de îmbufnare. O dată sau de două ori a tras-o după el pe Lizzie în sat, după cumpărături. James nu a mai plecat, dar era tot timpul foarte retras. Se arăta amabil și atent față de mine, dar nu prea avea ce să-mi spună. Deși nu puteam discuta între noi, stăteam împreună, mânați parcă de un impuls de ocrotire reciprocă. Evident, nu voiau să mă lase singur. Poate că fiecare dintre ei intenționa să plece ultimul. S-ar fi zis că erau cu toții în așteptarea a ceva ce urma să se întâmple.

Lizzie gătea pentru toată lumea. Ne hrăneam cu macaroane cu brânză. Era cu neputință să ne întoarcem la ospețele obișnuite și la plăcerile vieții umane, la mesele pe care oamenii le așteaptă cu nerăbdare și pe care le savurează. Toți, cu excepția lui James, beam cât încăpea în noi.

În ziua pe care urmează să o descriu acum, m-am trezit de dimineață, cu senzația că avusesem un coșmar înfiorător. Visasem că Titus se înecase. Am încercat sentimentul de ușurare al celui care se trezește dintr-un vis rău. Și pe urmă mi-am amintit...

Am coborât din pat și m-am dus la fereastră. Era ora șase dimineața și soarele răsărise de o bună bucată de timp. Vremea de vară răcoroasă revenise cu un cer cețos și o mare calmă. Apa era de un gri-bleu, pal și luminos, aproape alb, care se confunda cu cerul, și se legăna cu o mișcare alertă, aproape dansantă, împroșcată de soarele anemic cu mici explozii de lumină metalică, palid aurie. Avea un aspect de mare fericită și mi se părea că o privesc prin ochii lui Titus.

M-am întors în dormitor. Ceilalți trei dormeau în camerele de jos, deși nu-mi plăcea să-i știu atât de apropiați. Hotărâsem ca în acea zi să le cer tuturor să plece. Mă simțeam îndeajuns de tare pentru a-mi traduce în practică

hotărârea și, cu toate că, într-un anumit fel, mi-era groază de solitudine, planurile mele nu puteau lua formă decât dacă eram complet singur. M-am îmbrăcat la repezeală și am coborât în bucătărie. Peregrine se și afla acolo, bărbierindu-se. M-a ignorat total, și am ieșit pe pajiște. James se și cățăra pe stânci. Un moment mai târziu am auzit-o pe Lizzie discutând cu Peregrine. Ne treziserăm cu toții devreme în acea zi.

James se așeză pe banca de piatră de lingă jgheabul unde îmi depozitam pietrele pe care le colecționam sau, mai bine-zis, pe care le colecționasem. Cineva, poate că Titus, adunase de pe pajiște pietrele împrăștiate după dezagregarea desenului „mandala“ schițat de James în noaptea petrecerii. „Gărdulețul“ meu de pietre era aproape neatins. M-am dus și m-am așezat și eu pe bancă. Stâncile se și încălziseră.

James era proaspăt bărbierit; obrajii lui, înroșiți și arși de soare, erau foarte netezi, deasupra marginii negre, punctate, de unde începea să-i crească barba. Trăsăturile lui păreau mai clare, mai vizibile decât de obicei, sau poate că era doar un efect al luminii mai limpezi. Ochii căprui, întunecați își dădeau la iveală petele gălbui-ocru, țesutul roșiatic al buzelor subțiri era fin, părul negru părea mai viu și mai strălucitor, ascunzându-i peticul de chelie. Misterioasa mască de asemănare cu mătușa Estelle era mai prezentă decât de obicei, deși James nu zâmbea. Am început să-i vorbesc:

– James, doresc să pleci, doresc să plecați cu toții.. Mâine. OK?

James se încruntă:

– Numai dacă pleci și tu. Vino să stai la mine, la Londra.

– Nu, eu trebuie să rămân aici.

– De ce?

– Am o serie de treburi.

– Ce treburi?

– Diverse, anumite chestiuni legate de casă, poate că până la urmă am s-o vând. Vreau să rămân singur. Mă simt foarte bine acum.

James luă din jgheab o piatră cafeniu-aurie înconjurată de două cercuri albastre.

– Îmi place colecția ta de pietre. Pot s-o iau pe asta?

– Da. Desigur. Deci ne-am înțeles, da? Am să le spun și celorlalți.

– Ce ai de gând să faci cu Ben și cu Hartley?

– Nimic. E o chestiune depășită.

– Nu te cred.

Am înălțat din umeri și eram gata să mă ridic de pe bancă, dar James m-a apucat de mânecă.

– Charles. Spune-mi ce ai de gând să faci. Știu că pui ceva la cale.

Într-adevăr, ce puneam la cale? Mă găseam într-o stare despre care-mi dădeam seama că e vecină cu nebunia, și totuși, nu eram nebun. Unele obsesii, printre care se numără și dragostea, îți paralizează mișcarea liberă a gândirii, modul ei firesc și deschis de a se lăsa atâțată de interes și curiozitate, care uneori este definit, în mod convingător, drept rațiune. Eram îndeajuns de lucid pentru a ști că sunt pradă unei obsesii acaparatoare și că tot ce puteam face era doar să depăn, iar și iar și iar, aceleași gânduri chinuitoare, știam că nu puteam decât să străbat continuu aceleași făgașuri întortocheate ale intenției și ale fanteziei. Și totuși, nu eram îndeajuns de lucid ca să pot întrerupe mișcarea aceasta mecanică sau măcar să doresc a o întrerupe. Voiam să-l ucid pe Ben.

Când spun că doream să-l ucid, nu înseamnă că-mi făurisem un plan concret sau un proiect cu o anumită dată. Asta avea să vină, și va veni curând, din momentul în care mă voi afla singur. Inevitabila perioadă de pură cugetare îndurerată trecuse, și simțeam că în curând voi fi capabil să iau hotărâri. Ben încercase să mă omoare; și acum eram uimit, retroactiv, că fusesem în stare să trec cu vederea, să „iert“ această crimă, această insultă, fără să mă simt îmboldit să o pedepsesc ca atare. Recentul și acum depășitul meu plan de a o asedia pe Hartley „intrând și ieșind“ oricând din casa lor avea drept scop salvarea ei și nu pedepsirea lui. Îmi propusesem să-l intimidez, doar ca s-o pot smulge pe ea; distrugerea lui nu constituise un obiectiv în sine. Dar acum situația se schimbase radical. Nu puteam „trece cu vederea“ uciderea lui Titus și s-o las nerăzbunată. Pentru că dăduse greș cu mine, Ben îl lovise pe Titus în cap și-l înecase. Omorâse băiatul numai din pura și hidoasa ură împotriva mea; și ca să pot înțelege nebunia lui, mi-era de ajuns să văd cât de nebun puteam fi eu însumi. Într-adevăr, la baza nebuniei mele se afla durerea, pierderea acelui băiat atât de prețios, oroarea morții lui subite, îmbinate cu senzația că fusesem victima unei ticăloșii datorate hazardului. Unicul balsam pentru moartea lui Titus îl constituia ura și convertirea nemijlocită a suferinței în furie răzbunătoare, deliberată. Ca într-un război civil, singura consolare era să continui lanțul omorurilor; și, după cum mi se părea atunci, pentru a putea supraviețui morții lui Titus, trebuia să devin eu însumi un terorist.

Pe parcursul ultimelor zile, în timp ce mă lăsasem supravegheat în tăcere de James și de Lizzie, jucându-mi rolul de simplu om îndoliat, îmi hrănisem neîncetat imaginația, spunându-mi cât de aprig trebuia să mă urască Ben, cu convingerile lui nebunești, din cauza cărora îl urâse și pe Titus, de-a lungul întregii jalnice copilării a băiatului. În mintea lui, legătura dintre mine și Titus trebuie să fi luat proporțiile unei obsesii dinamice. Prezența continuă a băiatului în fața ochilor lui era (potrivit celor gândite de el) simbolul vizibil al infidelității soției sale și al nerușinării nepăsătoare și nepedepsite a rivalului urât cu atâta îndârjire, a cărui figură îi rânjea mereu din ziare sau de pe ecranul televizorului. Ben era un om violent din fire, un distrugător, un ucigaș. Cu câtă înverșunare trebuie să mă fi urât pe mine și pe feciorul meu adus de zâne, o ură care trebuie să-l fi secătuit până la măruntaie. A-și pedepsi nevasta și băiatul nu însemna nimic atât timp cât vinovatul principal își făcea de cap în deplină libertate, râzând. Ura curată poate fi o formă de nebunie. Probabil că, în toți acești ani, Ben mă ucisese în nenumărate rânduri în imaginație.

Când ne-am întâlnit ultima oară și-o fi dat seama cu ușurință că propria lui mânie și violență își găsiseră perechea în sentimentele mele similare. Intuise perfect impulsul meu de a-l îmbrânci în vârtej, atunci când ne-am întâlnit pe podul de piatră. Știa că voiam să-l înlătur din calea mea și poate că-și închipuise cât de departe eram hotărât să ajung, în cele din urmă. Ar fi putut chiar să argumenteze că mă omorâse în legitimă apărare. Pe urmă, când am refuzat să-l îndatorez prin moartea mea și am continuat să rămân în același loc, sfidându-l prin însăși prezența-mi liberă și ocrotindu-mi progenitura, numindu-l „fiul“ meu, ce putea fi mai firesc decât ca furia dementă a lui Ben să mă lovească prin mijlocirea băiatului, îndeplinind astfel un act de răzbunare menit poate să-i procure și mai multă satisfacție? Mi-am adus aminte de cuvintele rostite ultima dată de Ben, când un blestem adresat „ticălosului ăluia de puștan“ fusese asociat cuvintelor „Am să te ucid!“

Și aș fi putut acum reintra în lume „dând uitării“ acest act, acest fapt? Ar fi fost de neconceput. Orice act trebuie contracarat printr-un alt act. Dar cum? Cuprins în vâltoarea unor asemenea gânduri, rămăsesem totuși îndeajuns de lucid încât să-mi extrag tăria din imaginea lui Hartley. Mă străduiam să-i reconstitui chipul privindu-l calm și visător, frumos cum fusese odinioară și cum poate avea să fie din nou. După aceea, aveam să mă întorc către ea, s-o

iau în brațe, și, în sfârșit, să ne alinăm unul pe celălalt. Ceea ce nu izbuteam totuși să-mi imaginez sau să simt era tocmai calea pe care distrugerea lui Ben m-ar fi dus la Hartley și nici cum va arăta, în realitate, această distrugere. Acum, când mă simțeam liber să-i nimicesc, aveam uneori impresia că ura față de el devenise mai obsesivă decât dragostea pentru ea; și, cel puțin, știam, analizându-mi obsesia, că doream să-l înlătur nu numai din cauza ei. Înlăturarea lui Ben devenise un scop în sine.

În ce privește acțiunea concretă, elaborasem o serie de planuri care, pentru moment, se aflau, mai mult sau mai puțin, în stadiul de fantezie. Când voi fi lăsat singur, voi fi în stare să mă concentrez îndeajuns pentru a traduce unul din aceste planuri în realitate concretă. La un moment dat, m-am gândit să mă adresez poliției. Cineva încercase să mă asasineze, și o lămurire clară a tuturor circumstanțelor nu putea decât să întindă un deget acuzator către Ben. Și ghiceam că, potrivit cu firea lui, Ben va face o acuzație fățișă, sau poate că numai sugerată, care va cuprinde în sine o sfidătoare mărturisire a vinovăției sale. Aceasta ar fi fost, într-adevăr, calea cea mai ușoară de a-l captura: să desfășor o rețea uriașă și să-l las să pice drept în plasă. Îl socoteam pe Ben un om rudimentar, agresiv, care nu va ști să facă față subtilităților judiciare și va disprețul rafinamentele minciunii. M-am jucat atât cu această fantezie, încât acțiunea mi se părea aproape ca și realizată. Dar pe de altă parte, dacă Ben se încăpățâna să nege acuzația pe care i-o aduceam, nu aveam nici o dovadă la îndemână.

Mă mai gândisem la alte felurite amestecuri de înșelăciune și violență. Dacă l-aș putea ademeni să vină la mine și l-aș îmbrânci în cazanul lui Minn, aceasta ar fi răzbunarea cea mai dreaptă dintre toate, dar, desigur, va avea el atâta simț de prevedere încât să nu vină. M-am mai gândit și la alte modalități de a-l îneca. Nici una nu era ușoară. Cel mai mult mă atrăgea lupta dreaptă, care, însă, oricum nu putea fi prea dreaptă, din moment ce Ben era un om puternic și primejdios; și dacă avea să mă rănească serios în timp ce eu aș fi încercat să-l rănesc pe el, atunci aș fi înnebunit de-adevăratelea de necaz. Un complice mi-ar fi fost de mare folos, dar mă legasem față de mine însumi să acționez singur. Nu uitasem mărturisirea lui Hartley că Ben își păstrase pistolul din război. N-aveam nici o îndoială că-l ținea uns și bine lustruit, dar s-ar putea să n-aibă gloanțe. Aveam și eu, însă la Londra, o reușită imitație de pistol automat, din recuzita teatrului. Dacă l-aș țintui cu el, obligându-l să ridice brațele, să-și întoarcă fața la perete, și i-

aș trage cu o măciucă în cap? Și pe urmă? Să mă duc la poliție să istorisesc întreaga poveste? S-o determin pe Hartley să depună mărturie că l-am ucis în legitimă apărare? Dar cum era posibil, în orice moment, ca Ben să se preteze la o nouă tentativă de asasinat, acțiunile mele imaginare căpătau din ce în ce mai mult un caracter de legitimă apărare.

Captivii temnițelor mintale își pot adeseori imagina libertatea, dar aceasta își pierde puterea de atracție. Și mai știam, în toată încâlceala de gânduri, că o doză de vinovăție personală, încă neexaminată, îmi întețea și mai mult ura. În timp ce mă mișcam ca o stafie, executând în casă și pe afară un soi de dans ritual sub ochii lui James, ai lui Lizzie și ai lui Perry, mă gândeam la Hartley și prefiguram o viață senină alături de ea, în căsuța în care aveam să ne ascundem amândoi pe vecie. Dar dacă înfăptuiam ceea ce doream cu atâta intensitate, unica dorință care mă mai putea consola, adică dacă îl desființam pe Ben, îl omoram, îl schilodeam, îi vătămam mințile sau îl trimiteam la închisoare, aș fi putut apoi să plec cu Hartley și să trăiesc în seninătate? Cum va arăta felul acesta de seninătate? Cu ce mă va mai ajuta după aceea noțiunea de dreptate? Oare, sub toate aceste deghizări, nu plănuiam cumva propria mea moarte?

I-am spus lui James, eliberându-mi mâneca pe care încă mi-o mai ținea între degetele lui:

– N-am de gând să fac nimic. Sunt complet zdrobit de durere.

– Vino la Londra cu mine.

– Nu!

– Îmi dau seama foarte bine că pui ceva la cale. Ochii tăi colcăie de viziuni îngrozitoare.

– Șerpi de mare.

– Charles, povestește-mi.

Cuvintele acestea, anume, mi-au readus în minte greutățile pe care le întâmpinasem întotdeauna în copilărie când încercasem „să-l duc“ pe James. Avea el un mod de a scormoni adevărul din tine, de parcă minciuna pe care intenționai s-o spui ți se transforma chiar pe buze în adevăr. Oricum, acum n-aveam de gând să-i spun nimic. Cum aș fi putut dezvălui cuiva ororile care-mi hărțuiau mintea?

– James, pleacă la Londra. Am să vin și eu, în curând. Am să vin să-mi pun apartamentul la punct. Nu mă mai chinui acum. Doresc pur și simplu o zi sau două de singurătate și de liniște aici, asta-i tot.

– Clocești o idee cumplită.

– N-am nici o idee, mintea mea e goală.

– Mi-ai spus ceva înainte, despre convingerea ta că Ben te-ar fi îmbrâncit în cazan.

– Da.

– Desigur că nu crezi cu adevărat asemenea lucru?

– Ba cred, dar nu mai are importanță.

James m-a măsurat cu privirea, de parcă ar fi cântărit ceva în minte. Lizzie strigă din bucătărie că micul dejun era gata. Soarele strălucea cuminte și luminos pe iarba înviorată de ploaie, pe gărdulețul de pietre, pe stâncile galbene, sclipitoare. S-ar fi zis că e caricatura unei scene fericite.

– Ba are importanță, răspunse James. Nu vreau să te las aici, mocnind ideea asta complet falsă.

– Hai să mergem la micul dejun.

– Charles, este o idee falsă.

– Cu câtă pasiune vorbești! Ăsta-i punctul tău de vedere, și eu îl păstrez pe-al meu. Hai să mergem!

– Stai, stai, nu-i un simplu punct de vedere, știu. Știu că n-a fost Ben.

M-am holbat la el.

– James, nu poți ști. Ai fost de față când s-a întâmplat?

– Nu, n-am fost, dar...

– A fost altcineva de față?

– Nu...

– Atunci cum poți ști?

– Pur și simplu, știu. Charles, te rog, ai încredere în mine? Bineînțeles că poți avea încredere în mine. Acceptă-mi afirmația, că nu Ben e cel care a făcut-o. N-a făcut-o Ben.

Ne-am uitat fix unul la celălalt. Intensitatea din tonul lui James, ochii lui, îndârjirea feței, comunicau convingere minții mele care se împotrivea. Dar nu reușeam să-l cred. Cum putea el știi asemenea lucru? Doar dacă... doar dacă... James însuși mă îmbrâncise. La urma urmei, ce zăcea îndărătul acestei măști de Piele Roșie? Întreaga viață fusesem rivali în societate și, dintre noi doi, eu repurtasem succesul mai mare. O ură din copilărie, ca și o dragoste din copilărie, poate dăinui o viață întreagă. James era un bizar, un om ciudat cu un spirit ciudat. Și avea o profesiune foarte agitată. Mi-am adus aminte de observațiile pline de respect pe care le făcuse în legătură cu

Ben. Era posibil să fi dorit să mă înlăture deoarece ghicisem că era agent secret și urma să se întoarcă în Tibet. Mi-am prins capul în mâini. Am murmurat:

– Ascultă, James, încetează cu încercările astea de a mă impresiona. Nu numai că Ben a vrut să mă omoare pe mine. Ben l-a ucis pe Titus.

– O... Dumnezeule! exclamă James. Își întoarse fața cu un fel de indiferență deznădăjduită, și apoi mă întrebă: Ce dovadă ai că l-a omorât pe Titus? Ai fost de față?

– Nu, dar e evident. Nimeni nu i-a examinat lovitura de la tâmplă. Titus era un înotător excelent. Și când Ben a încercat să mă ucidă și pe mine și...

– Da, asta-i dovada ta. Dar eu știu că nu-i așa.

– James, nu poți să știi. Eu îl înțeleg pe omul ăsta și înțeleg cât de mult mă poate urî. Tu ai fost încântat să-ți vezi un tovarăș de arme. Ceea ce văd eu în el este un ucigaș abil și un bărbat absolut devorat, înnebunit de gelozie amară, din care a copt o întreagă poveste. Or eu știu ce înseamnă gelozia amară.

– Tocmai de asta mi-e teamă, zise James. De gelozia *ta.* Pe ce să-ți jur ca să te fac să mă crezi? Pe copilăria noastră, pe memoria părinților noștri, pe legătura de rudenie dintre noi, pe ce să-ți jur că nu Ben e autorul încercării de omor? N-ai vrea să accepți acest lucru fără să mai pui alte întrebări? Oh, haide să plecăm acum cu toții, să plecăm! Vino la Londra, să ieșim din locul ăsta!

– Cum aș putea *accepta* ce-mi spui? Observ că-mi demonstrezi doar că nu Ben a fost autorul, dar nu afirmi că întreaga poveste ar fi fost o închipuire. Tu, unul, ai „accepta“ pur și simplu faptul că o persoană necunoscută a încercat să te ucidă? Și cum poți fi sigur că n-a fost Ben? Doar dacă, din întâmplare, n-ai fost tu?

– N-am fost eu, răspunse James, încruntându-se. Nu fi absurd.

Am simțit o ridicolă doză de ușurare. Oare a existat într-adevăr un moment în care am gândit serios că vărul meu îmi purta o ură ucigașă? Firește că l-am crezut pe dată și firește că era un lucru absurd. Dar dacă n-a fost James și, după cum susținea el, n-a fost nici Ben, atunci cine încercase să mă asasineze? Eram impresionat de jurămintele lui solemne, deși nu le puteam crede. Să fi fost Gilbert, înnebunit de o tainică gelozie din cauza lui Lizzie? Sau Rosina, răzbunându-și copilul pierdut? Poate că existau mai mulți oameni care aveau motive să-mi dorească moartea. Freddie

Arkwright? De ce nu? Mă ura și se găsise la ferma Amorne când Ben se dusese să-și ia câinele. Și dacă Ben îl plătise pe Freddie să mă ucidă sau măcar să mă schilodească, și totul se terminase cu acea îngrozitoare cădere?

James își dădu seama de speculațiile care-mi munceau mintea și făcu un gest disperat.

– Nu mă pricep la dezlegarea rebusurilor, am spus.Eu am gândit că a fost Ben și continui să cred acest lucru.

– Atunci vino înăuntru, îmi ceru James, ridicându-se în picioare.

Am intrat în bucătărie. Lizzie stătea lângă plită. Își prinsese părul la spate și purta un șorț cadrilat, foarte scurt, peste o rochie foarte scurtă. Arăta ridicol de tânără și avea acel aer de școlăriță îngrijorată și prostuță pe care-l arbora uneori. Perry ședea cu picioarele întinse sub masă și coatele proptite pe tăblie. Fața lui mare lucea de transpirație și ochii îi erau sticloși. Se poate să fi fost beat.

James spuse doar atât:

– Peregrine!

Peregrine, fără să se miște, cu ochii sticloși ațintiți drept în față, vorbi:

– Dacă ați discutat despre cine l-a ucis pe Charles sau, mai bine-zis, cine a dat greș când a încercat să-l ucidă, eu sunt acela.

– *Perry*...

– Numele meu e Peregrine.

– Dar, Peregrine, pentru ce naiba... chiar într-adevăr... pentru ce?

Lizzie se mișcă, fără să manifeste vreo surpriză, și se așeză ca să urmărească scena. Era limpede că știa totul.

– Mă întrebi de ce? răspunse Peregrine tot fără să mă privească. Ia gândește-te de ce, gândește-te!

– Vrei să spui... Dumnezeule mare... din cauza Rosinei?

– Da, destul de ciudat, asta vreau să spun. Mi-ai distrus în mod deliberat căsnicia, mi-ai luat soția pe care o adoram, ai înfăptuit totul cu grijă, cu sânge-rece, ai *elaborat* întregul plan. Pe urmă, după ce mi-ai luat-o, i-ai dat un picior. Nici măcar n-ai dorit-o pentru tine, ai vrut doar să mi-o furi ca să-ți satisfaci bestialele tale instincte de posesivitate și de invidie. După ce ți le-ai astâmpărat, după ce mi-ai sfărâmat iremediabil menajul, ți-ai continuat crailâcurile prin alte locuri. Și ce-i mai mult, te-ai așteptat ca eu să înghit toate astea și să continui să-ți cânt în strună. Pentru ce? Pentru că erai

convins că toată lumea te admiră indiferent de porcăriile pe care le faci, numai pentru că tu ești admirabilul, formidabilul Charles Arrowby?

– Dar, Peregrine, *tu însuți* mi-ai spus, și nu numai o dată, că te-ai bucurat să scapi de târfa aia...

– OK, ți-am spus, dar de ce m-ai crezut? Și te rog să nu folosești limbajul ăsta scârnav. Desigur, toată lumea știe că tu privești femeile ca pe un gunoi. Dar ce m-a mâncat pe mine era că, după ce mi-ai distrus viața și fericirea, nu te-ai sinchisit câtuși de puțin, te împăunai și te împieptoșai.

– Nu cred că erai fericit cu ea... spui asta numai acum...

– Oh, pentru numele lui Dumnezeu! Mi-ai luat-o numai din gelozie și ciudă. OK. Și eu pot fi gelos.

– Dar tu singur m-ai încurajat să cred că n-am păcătuit. De ce te-ai prefăcut, de ce m-ai indus în eroare? Nu-i drept să mă blamezi *acum*. Dacă te-aș fi văzut suferind, m-aș fi simțit mai vinovat. Dar erai atât de drăguț cu mine, atât de prietenos... Întotdeauna păreai bucuros să mă vezi...

– Sunt actor. Și poate că mă bucuram să te văd. Uneori îți face plăcere să vezi oamenii pe care-i urăști și-i disprețuiești atât de mult, încât te amuză să-i stârnești să-ți demonstreze cât de odioși pot fi.

– Și ai așteptat atâta amar de ani ca să te răzbuni?

– Nu, nici chiar așa. Mi-a făcut plăcere să te duc de nas și să te urmăresc și să mă bucur în sinea mea și să mă gândesc cât ai fi de surprins dac-ai ști ce simt eu cu adevărat față de tine.

– O, Dumnezeule! Îmi pare rău...

– Dacă-ți închipui că doresc să-ți aud scuzele acum...

– Se poate că m-am purtat urât față de tine, dar nu cred că meritam să mor pentru asta...

– Nu, e drept, recunosc că am acționat sub imperiul unui impuls și că eram beat. Pur și simplu te-am îmbrâncit și mi-am văzut mai departe de drum. Nici n-am știut exact ce s-a întâmplat și nici că-mi păsa.

– Dar pretindeai că ești un non-violent, spuneai că niciodată...

– OK, dar tu ai fost un caz special. Picătura care a făcut să se reverse cupa a fost apariția blestematei de Rosina, sus pe creasta stâncii, ca o vrăjitoare neagră. Mi-am zis că probabil te ții în continuare cu ea și, fără îndoială, sunteți împreună.

– Nu-i adevărat.

– Nu-mi pasă.

– Mă miram eu de ce nu mi-ai vorbit atunci de ea. Plănuiai să mă omori.

– Nu-mi pasă, nu vreau să știu, nu cred un cuvânt din ce-mi spui, ești un nemernic. Pur și simplu n-am putut suporta s-o văd acolo, și parbrizul făcut țăndări, n-am putut îndura, a fost un șoc, m-a făcut să-mi pierd mințile, s-a produs un fel de gol în mine, o gaură prin care s-a revărsat toată vechea ură acumulată, și toată gelozia cu ochi-verzi, mai proaspătă ca oricând. Și trebuia să-ți fac un rău. Am vrut pur și simplu să te împing în mare. Eram beat turtă. N-am ales special locul acela, nu m-am gândit la vârtejul ăla îngrozitor, cum dracu îi spune...

– Atunci înseamnă c-ai avut noroc, nu-i așa? La ora asta puteam foarte bine să fiu mort.

– Nu-mi pasă, repetă Peregrine. Aș fi preferat să fii mort. M-am gândit o clipă să te scot afară, dar mi-am zis că atunci ai să mă omori tu pe mine, pentru că, oricum, erai mai puțin beat. Presupun că onoarea a fost satisfăcută, și nu mai am, slavă Domnului, nevoie de băuturile tale, și nici măcar nu țin să-ți spun ce porc ești. Ești un mit explodat. Și încă te mai crezi Ghinghis Han! *Laissez-moi rire!* Nu-mi dau seama de ce te-am lăsat să mă bântuiești în toți anii ăștia, presupun că m-ai fascinat cu puterea ta, cu inepuizabilul spectacol al succeselor tale și al înfloririi ca un trandafir. Acum ești bătrân și s-a zis cu tine, ai să te veștejești ca Prospero când s-a întors la Milano, ai să ajungi senil și patetic, și fete inimoase precum Lizzie or să-ți facă din când în când câte o vizită ca să te mai înveselească un pic. Cel puțin încă un timp. Tu n-ai făcut niciodată nimic pentru oameni, n-ai făcut nimic pentru nimeni decât pentru tine însuți.Dacă Clement nu te-ar fi luat în brațe, nimeni n-ar fi auzit vreodată de tine, munca ta a fost lipsită de valoare, n-ai făcut altceva decât să exploatezi o serie de trucuri pretențioase, și acum, când nu mai sunt hipnotizați de tine, toată lumea își dă seama de lucrul ăsta, așa că strălucirea ți-a pălit repede, și ai să te pomenești singur cuc, n-ai să rămâi în mintea nimănui nici măcar ca un monstru, toată lumea o să respire ușurată, și-o să-ți plângă de milă, și-o să te dea uitării.

A urmat un moment de tăcere. Apoi l-am întrebat:

– Dar dacă ești atât de încântat de ce-ai făcut, de ce mi-ai spus? N-aveai decât să taci. Sau țineai cu tot dinadinsul să știu?

– Nu-mi pasă dacă știi sau nu știi. Văru-tău a scos totul la iveală cu tehnicile lui de interogatoriu. Zicea că tu-l bănuiești pe Ben și că te montezi singur.

– Pretinzi că m-ai detestat întotdeauna, dar nu-i adevărat. Nu ești tu un actor atât de bun. Mi-ai vorbit despre unchiul tău Peregrine.

– N-am avut nici un unchi Peregrine. Mă simțeam complet buimăcit.

– Dar ce-a fost cu Titus? am întrebat.

– Ce vrei să spui? interveni James.

– Ce i s-a întâmplat lui Titus? Cine l-a ucis pe Titus? Vreau să spun... am crezut... de bună seamă că Ben l-a ucis pe băiat.

La această întrebare mi-a răspuns Lizzie, după un moment de tăcere:

– Charles, a fost un accident. Nimeni nu l-a ucis pe Titus.

Peregrine se ridică de pe scaun, spunând:

– Ei, și cu asta basta, lucrurile s-au lămurit și sper că generalul e satisfăcut. Plec înapoi la Londra. La revedere, Lizzie, m-am bucurat să te reîntâlnesc.

Ieși din bucătărie și l-am auzit strângându-și lucrurile. Pe urmă se auzi zgomotul mașinii Alfa Romeo înaintând cu violență pe digul rutier. După un timp, zgomotul scăzu.

James se ridicase și acum privea pe fereastră. Lizzie, plângând mut, umplea ceainicul la robinet. Îl puse pe plită și răsuci butonul de gaz. I-am spus lui James:

– Ai susținut că nu vrei să mă lași singur aici, stăpânit de o idee falsă. Gata, acum s-a spulberat, așa încât nu mai există nimic care să te rețină.

James se întoarse spre mine.

– Nu vrei să vii la Londra?

– Nu.

– Dar ce-ai de gând să faci în legătură cu ei?

– Nimic. Totul a trecut. *A trecut*.

Dar, de bună seamă, nu era adevărat.

Tot restul acestei zile și a celei de-a doua s-a scurs într-un fel de transă morbidă, un răstimp ce semăna cu pacea resemnării, cu calma îndoliere a totalei pierderi de speranță, o liniște care, în realitate, colcăia de spaime și venin. Doream, pătimaș, ca James să plece; aparițiile lui, tovărășia lui, prezența lui insinuantă, chiar când nu se făcea văzut, mă iritau, supunându-mă la adevărate suplicii. Și Lizzie mă irita, în parte prin lăcrimările ei frecvente, pe care nu și le putea stăpâni, în parte printr-o prostească expresie de stăruitoare compasiune, care se ivea pe chipul ei ori de câte ori o priveam,

evocându-mi portretul pe care mi-l schițase Peregrine: un exmagician bătrân și neputincios, care stârnește mila oamenilor.

Înțelegeam de ce refuza Lizzie să plece. Voia să fie prezentă la momentul anihilării. Aștepta clipa când rezistența mea se va face țăndări și, deci, neajutorat, mă voi întoarce către ea ca să mă ia de mână și să mă călăuzească. Dar de ce ținea James să zăbovească, nu-mi era limpede. De bună seamă, crezuse ce i-am spus, și anume că nu mai vedeam în Ben pe ucigașul meu. Poate bănuia că nu renunțasem la planul de a o salva pe Hartley, dar, la urma urmei, nu putea rămâne să mă supravegheze la infinit. Îi dădusem a înțelege foarte clar că nu aveam de gând să mă întorc la Londra în Bentley-ul lui. Dacă ar fi avut puțin tact, și de obicei lui James nu-i lipsea tactul, s-ar fi simțit îndemnat să mă lase singur cu Lizzie. Părea că nici nu mai dorește să stea de vorbă cu mine. S-ar fi zis că își prelungește șederea dintr-un motiv al lui propriu. Intuiam că îl rodea moartea lui Titus și că se învinuia singur, așa cum mă învinuiam și eu, că nu fusese mai grijuliu cu privire la isprăvile băiatului. Eu evitam acum stâncile și marea, dar James colinda întruna aceleași locuri, urcându-se pe „muntele“ meu, adăstând pe podul lui Minn, cățărându-se pe stânci până la turn, de parcă ar fi vrut să măsoare distanțele.

În câteva după-amiezi, eu și Lizzie ne-am plimbat pe câmpurile dinspre uscat, pe lângă locul unde, într-o existență anterioară, îmi pusesem în gând să plantez o grădină de ierburi aromate; un ținut pe care nu apucasem încă să-l explorez. Regiunea era mlăștinoasă, presărată cu cioburi de stâncă, tufe de grozamă și smârcuri negricioase. Ici-colo, apăreau smocuri de iarbă neagră și o sumedenie din plantele acelea mici, galbene, care prind muște, dar și flori purpurii și albe, amintind de miniaturale orhidee. Două perechi din specia uliul șopârlelor populau văzduhul albastru. Dincolo de mlaștini se întindeau țarini, cline de deal împestrițate de oi răzlețe, fâșii întregi de mușchi de câmp, care captau soarele în uriașe pete de aur scânteietor. Risipite pretutindeni, vilișoare lăsate în paragină, cu acoperișul smuls, năpădite de răscoage, bălării și fluturi; am descoperit chiar și ruinele unei case mai impozante, cu frânturile gardului viu ce împrejmuise cândva o grădină, dezlănțuită acum în adevărată pădure, prin care se întrețeseau trandafiri agățători. Îmi aduc aminte de toate aceste amănunte, care mi s-au întipărit clar în memorie, pentru că erau înseși imaginile durerii; priveliști care ar fi putut cândva să inspire plăcere, dar nu mai erau în stare.

Vedeam totul ca printr-un zăbranic negru de tristețe, remușcare, nehotărâre și teamă; și aveam simțământul că port, în locul inimii, un mic coșciug de plumb. Lizzie, plimbându-se alături de mine, își plânsese tot plinul peste amintirea lui Titus; plângea și acum, destul de des, dar parcă mai discret, cu o notă de autocompătimire și cu acea economie de suferință specifică femeilor; îi simțeam tentaculele gata să mă înșface. Atât timp cât se putea păstra, Lizzie n-avea de gând să piară, pentru nimeni pe lume. Dacă eu aș fi picat mort, Lizzie ar fi plâns în curând în brațele altui bărbat. Acestea sunt gânduri răutăcioase; dar în acele momente îi purtam pică, o amărăciune bine localizată, pentru că știam cât de trecătoare era suferința ei, și cât de curând, dacă i-aș fi solicitat compătimirea, aceasta s-ar fi transmutat într-un triumf de posesivitate. Lizzie face parte dintre femeiuștile acelea foarte dulci, blajine și pisicoase, pe care bărbații le iubesc pentru blândețea lor compătimitoare, dar care dețin o reală și neclintită forță de autoconservare. Și, mă rog, de ce nu? Vorbeam foarte puțin în timp ce ne plimbam și o surprindeam din când în când pe Lizzie privindu-mă lung, de parcă și-ar fi spus în sinea ei: „E o mare ușurare pentru el să se plimbe cu mine, în tăcere. Prezența mea, liniștea mea, sunt tămăduitoare. Cu nimeni altcineva nu s-ar putea plimba și plimba cu atâta calm“. (Acest din urmă gând era, probabil, pe deplin justificat.) Desigur, furia îmi era alimentată și de sentimentul culpabilității. Răspunderea mea pentru moartea lui Titus, care îmi copleșea mintea, luase acum următoarea formă: nu l-am avertizat niciodată asupra primejdiilor mării în acele locuri. Și de ce? Din vanitate. Îmi aminteam cu precizie de prima zi când eu și Titus plonjasem de pe „munte“. Voisem să-i demonstrez că și eu eram puternic și neînfricat. Aș fi ratat tot farmecul momentului dacă i-aș fi spus: „Să știi că-i periculos“ sau „E foarte greu să te cațări afară din apă“ sau „Eu n-o să înot în locul ăsta“. Trebuia să plonjez laolaltă cu el și să-i ascund greutățile pe care le întâmpinasem de atâtea ori. Nu i-am vorbit niciodată de imposibilitatea de a ieși din mare în alte locuri. Niciodată nu i-am recomandat să folosească treptele de lângă turn; de fapt nici nu înlocuisem funia legată de balustradă și, pe o mare furioasă, treptele erau la fel de primejdioase ca și „muntele“. Niciodată nu „urmărisem“ marea, pentru siguranța lui Titus. Acționasem astfel din simplă vanitate și dintr-o stupidă mândrie indirectă pe care mi-o însușisem din încrederea lui Titus în tinerețea și vigoarea lui, din agilitatea de care dăduse dovadă în prima zi, când coborâse de pe turn. Firește, voise

mereu să plonjeze de sus. Nici un tânăr n-o să intre prudent în mare, cățărându-se pe stânci, când are posibilitatea să plonjeze de la înălțime. Iar eu nu voisem să minimalizez, prin precauții meschine, imaginea mea despre Titus, sau imaginea pe care și-o făcuse Titus despre mine.

Rumegam mereu, mereu, în mintea mea, toate aceste gânduri, spunându-mi ce aș fi putut să fac și ce ar fi trebuit să fac, și probabil că același lucru se întâmpla și cu James, în timp ce colinda în sus și-n jos stâncile la care eu nu suportam nici măcar să mă uit. Și jalea pricinuită de dispariția lui Titus, gheara sfâșietoare a senzației că pierdusem din viața mea ceea ce ar fi putut deveni cea mai mare binecuvântare a ei, erau cu atât mai intense acum când nu mă mai puteam agăța de ideea mea obsesivă cu privire la Ben. Acea obsesie fusese într-adevăr o consolare, pentru că îmi putusem arunca întreaga vină în spinarea lui Ben. Nebunia asta trecuse, dar fără să lase în urmă-i o suferință mai purificată sau mai rațională. Povara mea de vină și de deznădejde era constantă, fusese doar redistribuită. Noi viziuni de amărăciune se deschideau înainte-mi. Omorâsem copilul lui Hartley, mă insinuasem, dintr-un capriciu, în viața ei și-i răpisem binefacerea ei, care-i aparținuse într-un fel în care niciodată nu mi-ar fi putut aparține. Nu cutezam să mă gândesc la durerea ei și la felul în care aceasta i-ar fi putut afecta simțămintele față de mine. Oare de acum înainte avea să vadă în mine un ucigaș? Uneori, simțeam, în chip ciudat, că niciodată nu-i va da prin gând să mă blameze, că nicicând n-ar fi în stare să vadă în mine cauza absurdă, rătăcitoare, a acelei morți. Și uneori simțeam că durerea noastră legată de Titus ar putea chiar să ne unească, excluzându-l pe Ben. Pentru moment, nu puteam face altceva decât să aștept. Ba chiar simțeam că s-ar putea ca Hartley să-mi dea un semn. Și, după cum s-a dovedit mai târziu, a fost un gând îndreptățit.

Și astfel, așteptând, cugetând, jelind, Lizzie și cu mine străbăteam câmpiile. Și, după un timp, am început să discutăm despre trecut, despre Wilfred, despre Clement, iar Lizzie mi-a povestit cât de geloasă fusese pe Clement, chiar când încetasem să mai trăiesc cu ea. „Simțeam întotdeauna că, orice s-ar fi întâmplat, tu îi aparții lui Clement.“ Vorbeam despre teatru, cât de minunat fusese, cât de îngrozitor fusese, cât de bucuroasă era Lizzie că scăpase de el. M-a întrebat și despre Jeanne, i-am povestit câte ceva, și după aceea am regretat, văzând cât de mult o îndurerasem. În aceste plimbări,

Lizzie, transpirată, gâfâind, purtând rochii vechi, șifonate, cu obrajii lucioși și înroșiți de soare, cu ochii mereu plini de lacrimi, își arăta din plin vârsta. Era una dintre acele femei a căror înfățișare variază enorm. Uneori, reușea să arate ca o fetișcană, în felul misterios în care bătrânețea și tinerețea se pot îmbina pe chipul unei femei. Dar își pierduse strălucirea, sau poate că optica mea asupra ei se întunecase. Era devotată și dulce și încerca din toată inima să mă consoleze, vorbind întruna despre subiecte periferice, ocolind chestiunea vitală.

– Desigur, Perry nu-ți purta pică, niciodată nu te-a urât, a vorbit așa, într-o doară. Te iubea, îți era devotat, întotdeauna te pomenea cu mare admirație.

Într-o după-amiază, ne-am întors pe un drumeag care a cotit pe neașteptate în fața fermei Amorne, loc evitat, în general, de mine. Am trecut repede, însoțiți de corul unor dulăi întărâtați, și tocmai încercam o senzație de ușurare când, deodată, Bob Arkwright, patronul „Leului Negru", s-a ivit de după colțul unei ulicioare. S-a apropiat de noi, cu expresia îndârjită a unui câine care-ți iese în cale tăcut, dar gata să mârâie și să muște.

– Urâtă treabă, domnule Arrowby!

– Da.

– Eu te-am prevenit cu privire la mare, ții minte?

– Da.

– N-a putut să iasă, asta a fost.

– Posibil.

– Eu l-am văzut, chiar cu o zi înainte, mă găseam pe lângă turn și l-am văzut căznindu-se și tot căznindu-se să se cațăre pe stânca aia dreaptă de lângă casa dumitale, și mereu cădea iar în mare. A fost o nebunie curată să înoate pe cogeamitea valuri cât casa. Pe urmă, nu știu cum a făcut de-a reușit să ajungă sus, dar era frânt, mort de istoveală. Când s-a suit pe creștet, s-a prăbușit de-a dreptul pe jos. Ce cred eu că s-a întâmplat e că s-a trudit să iasă și valurile l-au măturat și l-au izbit de stânci. Pun rămășag c-așa s-a întâmplat. Nu trebuia să-l lași să înoate acolo. Marea asta-i ucigașă, ți-am atras atenția, ții minte?

– Da. N-ar fi trebuit să se întâmple așa.

Am pornit mai departe, dar Arkwright a strigat după mine:

– Fratele meu Freddie te cunoaște. Te cunoaște bine.

N-am întors capul. Lizzie și cu mine am străbătut tot drumul până acasă în tăcere. Hotărâsem să-i cer lui James să plece a doua zi, și peste două zile

aveam s-o expediez și pe Lizzie. Nu voiam să le fac vânt în aceeași zi, pentru că nu țineam ca James s-o ducă pe Lizzie la Londra în mașina lui. Simțeam că nu mai am nevoie de ea, iar de el mă puteam dispensa cu plăcere, ba chiar începuse să devină de nesuportat faptul de a-i avea ca martori la ceea ce simțeam că devine cumplita pedeapsă a degradării mele.

Am intrat în casă, hotărât să-l caut pe vărul meu și să-i cer să plece a doua zi dimineață, când am auzit un sunet strident, ritmic, cu totul neobișnuit. Mi-a trebuit oarecare timp până să-mi dau seama că suna telefonul, de a cărui prezență uitasem cu totul. Era pentru prima oară când suna, și mi-am zis pe loc că s-ar putea să fie Hartley. Pe urmă, firește, n-am putut găsi telefonul, mi-era imposibil să-mi amintesc în ce cameră îl instalasem. În cele din urmă l-am localizat în bibliotecă și am alergat să răspund, mânat de o speranță disperată.

Era vocea Rosinei.

– Charles. Sunt eu.

– Bună!

– Îmi pare foarte rău de ce s-a întâmplat cu nefericitul ăla de băiat.

– Da.

– Regret din inimă. Mă rog, ce altceva se poate spune în asemenea împrejurări? Dar, spune-mi, Charles, vreau să te întreb ceva.

– Ce?

– E adevărat că Peregrine a încercat să te omoare?

– M-a îmbrâncit în mare. Nu voia să mă ucidă.

– Dar ți-a dat brânci în groapa aia groaznică unde e un vârtej cumplit.

– Da.

– Dumnezeule mare!

– Unde te găsești?

– La hotelul Raven. Am câteva noutăți pentru tine.

– Ce?

– Știi de monstruosul film-epopee pe care are de gând să-l facă Fritzie Eitel, *Odiseea*?

– Da.

– Ei bine, mi-a oferit rolul lui Calipso.

– Ți se potrivește ca o mănușă.

– Nu-i așa că-i grozav? De mult nu m-am mai simțit atât de încântată și de fericită.

– Bine. Te rog, Rosina, lasă-mă în pace.

– Te las în pace.

Trânti telefonul.

Când am ieșit din bibliotecă, i-am auzit pe Lizzie și pe James discutând în bucătărie. Ușa era închisă, dar ceva din tonul discuției lor mi s-a părut ciudat. Am rămas o clipă locului, pe urmă m-am dus și am deschis ușa bucătăriei. James, privindu-mă peste umărul lui Lizzie, mi se adresă:

– Charles!

Spaima profetică te împunge cu repeziciune. Inima a început să-mi bată violent, mi-am simțit gura uscată.

– Da?

Au ieșit amândoi în hol. Lizzie avea obrajii împurpurați și părea speriată.

– Charles, eu și cu Lizzie dorim să-ți aducem ceva la cunoștință.

Cât de prompt se repede spiritul uman către cele mai sumbre viziuni de dezastru! În două secunde am trăit o întreagă experiență de tortură mintală. Am spus:

– Știu ce vreți să-mi aduceți la cunoștință.

– Nu știi, răspunse James.

– Vreți să mă anunțați că v-ați atașat foarte mult unul de celălalt și simțiți nevoia să-mi spuneți și mie. OK.

– Nu, răspunse James. Lizzie e foarte atașată de tine, și nu de mine. Ăsta-i lucrul important, și din această cauză mă simt dator să-ți fac cunoscut un lucru, pe care ar fi trebuit de mult să ți-l dezvălui.

– Ce?

– Lizzie și cu mine ne cunoaștem de foarte multă vreme, numai că n-am vrut să ți-o spunem pentru că eram siguri c-o să-ți stârnim irațională ta gelozie. În esență, despre acest lucru e vorba.

M-am uitat fix la James. Arăta așa cum nu-l mai văzusem niciodată. Nu propriu-zis vinovat, dar încurcat, și neputincios. M-am întors cu spatele și am deschis larg ușa din față.

– Ți-am spus eu... scânci Lizzie gata să izbucnească în plâns.

– Lasă-mă pe mine să vorbesc, replică James.

– Nu cred că mai există ceva de adăugat, am rostit.

– Sari la concluzii pripite.

– Și la ce anume te-ai aștepta din partea mea?

– Ascultă întregul adevăr. Am cunoscut-o pe Lizzie cu multă vreme în urmă, la o petrecere pe care ai dat-o tu după o premieră. Din întâmplare, mă aflam la Londra și am participat și eu.

– Ai venit și tu o dată. Cred că-mi aduc aminte de prilejul acela...

– Lizzie și-a amintit de mine numai pentru faptul că sunt vărul tău. Mai târziu, după ce ai părăsit-o și se simțea extrem de nefericită, mi-a telefonat ca să mă întrebe dacă-ți cunosc adresa din Japonia – asta s-a întâmplat pe când lucrai la Tokyo.

– Voiam să-ți scriu, interveni Lizzie cu o voce gâtuită, simțeam că trebuie să-ți scriu. A fost ideea mea, și eu l-am forțat...

– Dar v-ați întâlnit, am precizat, nu v-ați limitat la o conversație telefonică.

– Da, ne-am întâlnit, dar extrem de rar, poate că de șase ori în toți acești ani.

– Și vă așteptați să cred balivernele astea?

– Lui James îi era milă de mine, se smiorcăi Lizzie.

– N-am cea mai mică îndoială. Și v-ați întâlnit ca să discutați despre mine.

– Da, dar într-un mod pe care l-aș numi foarte neutru.

– Ah, foarte neutru!

– Vreau să spun că Lizzie dorea să afle unde te găsești, cum îți merge. Niciodată n-am discutat despre tine în alt chip. Cunoștința noastră a fost superficială, a fost impersonală și neafectivă.

– Asta nu poate fi adevărat.

– Toate discuțiile noastre erau legate exclusiv de tine, nu de Lizzie și de mine. Și, repet, ne-am văzut foarte rar și nu am comunicat în nici un alt fel.

– Mi-a cerut chiar să nu-l mai bat la cap, interveni din nou Lizzie, dar uneori simțeam atâta nevoie să aflu ce mai e cu tine.

– James era ultima persoană care să știe ce mai e cu mine.

– Desigur, reluă James, trebuia să-ți fi spus de mult că ne cunoaștem. Dar cunoștința noastră era de natură să te irite. Iartă-mi exprimarea, dar cunosc foarte bine înclinația ta spre o gelozie morbidă.

– Îți venea greu să-mi spui că eu am părăsit-o pe Lizzie într-un moment când legătura voastră înflorea.

– Nu a înflorit niciodată. Și *La jalousie naît avec l'amour...*

– Asta-i foarte adevărat.

– Ce înseamnă ce-ai spus? întrebă Lizzie care continua să fie roșie la față, speriată și foarte nenorocită.

– Că gelozia se naște odată cu iubirea, dar nu moare întotdeauna odată cu ea.

– Și de ce mi-ați dezvăluit taina asta exact acum? Puteați continua să mă țineți mult și bine în necunoștință de cauză.

– Ar fi trebuit să-ți spunem de mult, repetă James. De fapt, situația nu ar fi trebuit să aibă loc. Dar orice minciună e primejdioasă din punct de vedere moral.

– Vrei să spui că s-ar fi putut să aflu!

– Era o barieră între noi. Și o... și o... James găsi până la urmă cuvântul potrivit: o fisură.

– În concepția ta despre tine însuți.

– În... În... părea din nou să caute cuvântul: în prietenia noastră și... da... în mine însumi.

– Prietenie! Orice ar fi între mine și tine numai prietenie nu se poate numi.

– Și apoi, în trecut am simțit că trebuie s-o ocrotesc pe Lizzie.

– Fără îndoială!

– Dar acum, în ultimul timp, a devenit necesar să-ți spun totul, de dragul lui Lizzie, astfel încât să nu existe nici un impediment.

– Ce fel de impediment, pentru numele lui Dumnezeu?

– Un impediment în dragostea pe care ți-o poartă ea ție, în dragostea pe care i-o porți tu ei. Secretele sunt aproape întotdeauna o greșeală și o sursă de corupție.

– Și apoi a mai fost și Toby, izbucni Lizzie.

– Toby? Pe Dumnezeul meu, unde intră Toby în toată istoria asta? Despre Toby Ellesmere e vorba? am întrebat-o pe Lizzie.

– Ne-a văzut pe Lizzie și pe mine împreună într-un bar, explică James.

Era vizibil că lucrul acesta nu-i făcea plăcere.

– Unde, firește, stăteați de vorbă despre mine?

– Da.

– Și cum v-ați temut că Toby o să-mi spună, ați vrut să i-o luați înainte. Altminteri ați fi continuat să mințiți în vecii vecilor.

– Ți-am fi spus oricum, ripostă Lizzie. Simțeam amândoi că trebuie să-ți spunem. Începuse să fie un coșmar, cel puțin pentru mine. De fapt părea un lucru atât de neînsemnat, atât de lipsit de substanță, încât, cunoscându-te cum ești tu, n-ar fi avut rost să-ți mărturisim. Și trebuie să-ți fie clar, ne-am

întâlnit cel mult o dată pe an, și doar pentru câteva minute. De obicei, James lipsea din țară...

– Ce păcat! Și amândoi nu făceați altceva decât să mă spionați. Cel puțin așa a început...

– Nu-i adevărat, interveni James. Dar, desigur, când te lansezi într-o minciună, meriți să fii tratat în felul ăsta.

– Și când v-ați întâlnit aici, v-ați prefăcut că nici nu vă cunoașteți, scena asta n-am s-o uit niciodată.

– Ți-am ascuns pentru că eram convinși că ai să dai lucrurilor o interpretare greșită, spuse Lizzie. Și ești hotărât să dai lucrurilor o interpretare greșită.

– Deci, amândoi gândiți, presupun, că vina este numai a mea, din cauza înclinației mele spre o gelozie morbidă.

– Vina este a mea, răspunse James.

– Ba nu, eu port toată vina, sări Lizzie. Eu l-am silit la toate astea, deși știam că le detestă...

– Poate că, până la urmă, eu îl cunosc pe James mai bine decât îl cunoști tu, m-am adresat lui Lizzie. E un om pe care nimeni pe lume nu-l poate sili să facă un lucru pe care-l detestă.

– Nu-i vina lui...

– Discuția asta nu mă interesează, i-am retezat eu vorba. O puteți continua între voi, în altă parte, și sunt sigur că o să vă facă mare plăcere.

– Ți-am spus eu că o să reacționeze în felul ăsta, i se adresă Lizzie lui James. Ți-am spus că n-o să înțeleagă.

– Mă rog, ripostă James, asta este! Nu e o confesiune prea atrăgătoare, dar sper că vei putea înțelege lucrurile, sau măcar când te vei calma vei fi în stare să le înțelegi.

– Ce vrei să spui prin „când mă voi calma“?

– Desigur că, din punctul tău de vedere, nu-i o chestiune de importanță vitală. Dar, firește, te-a iritat, însă, după ce vei chibzui la rece, îți vei da seama că nu afectează cu nimic relația dintre tine și Lizzie și, sper, nu va afecta nici relația dintre noi doi. E foarte limpede cum și de ce s-au întâmplat toate acestea. OK, n-ar fi trebuit să se întâmple, și îmi pare rău...

– Îți imaginezi vreun moment că te cred?

– Da, zise James.

Se uită la mine încruntându-se, dar fața lui exprima un fel de mâhnire aproape absurdă, de parcă, o dată în viața lui, demnitatea și inițiativa îi erau puse la grea încercare.

– Ei bine, nu te cred. De ce te-aș crede? Cum aș putea? E meschin, e oribil. Recunoști că mi-ați spus numai pentru că te-a văzut Toby întâlnindu-te în secret, cu Lizzie într-un bar. Și te aștepți să fiu plăcut surprins că v-ați întâlnit ani la rând...

– Extrem de rar.

– Și că ați discutat despre mine.

– Nu-ți dai seama ce *a fost*, urmă Lizzie cu ochii în lacrimi. Nu era o legătură continuă, nici măcar nu era o legătură, pur și simplu ne-am întâlnit întâmplător la petrecerea aceea...

– Morala: să nu dai niciodată petreceri.

– Era un lucru care avusese loc, și din când în când îl întrebam pe James ce mai faci tu și pe unde te găsești, pentru că *te iubeam*, iar el constituia singura mea legătură cu tine, tot timpul cât erai cu Jeanne... și pe urmă cât ai fost în Japonia și în Australia și... mă gândeam la tine... și nu exista nimeni în afară de James pe care aș fi putut...

– Nu exista nimeni în afară de James, un substitut foarte potrivit aș spune. Nu-ți dai seama cât de perfid dureroase sunt toate astea?

– Lizzie are dreptate, îi veni James în ajutor, nu a fost nicidecum ceea ce-ți închipui tu. Totuși...

– Parcă vă văd, ținându-vă de mână și discutând despre mine.

– Nu ne-am ținut niciodată de mână! protestă Lizzie.

– Dumnezeule! Crezi că-mi pasă dacă v-ați ținut de mână sau nu? Sau de orice altceva ați făcut, lucruri pe care nu le veți mărturisi niciodată? V-ați telefonat unul altuia, și v-ați întâlnit, și v-ați privit în ochi... aș spune că v-ați cunoscut de când lumea, cred că ai cunoscut-o pe Lizzie înainte de a fi întâlnit-o eu, cred că tu ai fost primul, ai fost cu ea înainte de mine, așa cum ai fost... cum ai fost... cu mătușa Estelle și... și cu Titus... l-ai mai întâlnit cândva pe Titus, el zicea că te-a văzut în vis. Poate că tu ai fost persoana la care a locuit în ultimii doi ani, nu-i de mirare că refuza să vorbească despre acest lucru. Și tu ai făcut-o pe Lizzie să cânte cântecul acela special al mătușii Estelle. Sunt sigur că Lizzie te visează în fiecare noapte, tu te afli pretutindeni, mânjind totul.În viața mea, mi-ai mânji-o și pe Hartley dacă ai

putea, numai că nu poți ajunge până la ea, este unicul lucru care-i numai al meu.

– Charles!

– Ai fost pretutindeni înaintea mea și vei fi pretutindeni după mine. Când am să mor, tu și cu Lizzie veți sta într-un bar discutând despre mine, numai că atunci n-o să vă mai pese dacă v-a văzut cineva.

– Charles, Charles!

– M-ai dezamăgit, i-am spus în continuare lui James. Nu te-aș fi crezut niciodată capabil de meschinărie sau trădare, niciodată nu m-aș fi gândit că ai să te lași târât în asemenea mocirlă. E o perversă și banală stupiditate omenească, de care tontul de mine și-a închipuit că tu nu poți fi atins. Te-ai purtat ca orice om de rând care nu se poate gândi la consecințe. Și una dintre consecințe este următoarea: nu te cred, nu te pot crede, între tine și Lizzie s-a putut întâmpla orice. Oamenii de rând, mediocri, își imaginează că dacă au mărturisit a zecea parte din adevăr s-au spălat de păcate. Tu n-ai făcut decât să-ți prefaci toate cuvintele în minciuni, ți-ai demonetizat vorbirea și... Într-un singur minut ai murdărit întregul trecut... și ca urmare, nu mi-a mai rămas nimic de care să mă pot agăța.

– Poate că a fost o greșeală să-ți spun în felul în care ți-am spus-o. James părea iritat, deși era foarte abătut în același timp. De bună seamă, ai fi avut aceeași reacție oricând ai fi aflat adevărul, n-am subestimat nici o clipă reacția ta. Totuși, sper și cred că mai târziu vei aprecia lipsa de importanță a lucrului pe care ți l-am ascuns, cu toate că faptul de a ți-l fi ascuns are importanță, îmi dau seama că toate astea au însemnat un afront adus demnității tale...

– Demnitate? Demnitatea mea?

– Mă rog, a fost un afront. Și-mi pare rău din inimă. Dar ținând seama de greșeala comisă, de vina noastră, cred că n-ai fi dorit să continue. Dezvăluirea adevărului este un lucru dureros pe care l-am făcut de dragul tău. Lizzie a simțit că nu se poate purta față de tine așa cum ar dori ea, atât timp cât nu dădeam adevărul pe față. A dorit ca, în special acum, să nu existe nici o barieră de neadevăr între voi doi.

– De ce „în special acum“? Ce anume e „special“ în momentul de față?

– Te rog, începu Lizzie, *te rog*...

– Nu fi îngrijorată, nu sunt impresionat, nu sunt nici măcar furios, asta nu e furie.

Într-adevăr, nici o clipă nu ridicasem glasul.

– Atunci e în ordine, replică ea. E în ordine? Ceea ce spui tu, prin cuvintele tale devalorizate, poate fi chiar adevărat, în măsura în care asemenea cuvinte pot exprima un adevăr...

– Atunci e în ordine... Charles, iubitule?

– E drept că a pus capăt situației.

– Cărei situații a pus capăt? întrebă James.

– Vreau să plecați amândoi de aici. Vreau s-o duci pe Lizzie înapoi la Londra.

– Eu aveam de gând să plec și s-o las pe Lizzie aici. Acum că ți-am mărturisit totul, pot pleca în liniște, lăsând-o pe ea aici. Ăsta-i motivul pentru care am ținut să-ți fac mărturisirea. Din această pricină am rămas până acum.

– Te-ai temut că s-ar putea să te condamn pe tine și s-o părăsesc pe ea, deși am atâta nevoie de Lizzie? Pot să-ți declar că nu am nevoie de ea.

– Charles, nu te distruge singur, reluă James. De ce te îndârjești întotdeauna să sfărâmi tot ce te înconjoară, tot ce ți-ar putea oferi un sprijin?

– Te rog, pleacă. *Plecați împreună!*

Am apucat brusc mâna lui Lizzie care, o clipă, a încleștat-o pe a mea, devenind după aceea inertă. Am apucat și mâna lui James și i-am silit să-și împreuneze mâinile. Acestea se zbăteau în pumnul meu ca niște mici animale captive, căutând să se descătușeze.James reuși să se smulgă și se duse în bibliotecă. Îl auzeam zvârlindu-și lucrurile în valiză. I-am spus lui Lizzie:

– Du-te și fă-ți bagajul.

Dădu să vină spre mine, apoi se întoarse cu un sughiț de plâns.

Am ieșit pe digul rutier și am mers până la locul unde era parcat automobilul Bentley al lui James. Era spațios, negru, ușor prăfuit, părând în așteptare, în după-amiaza însorită și lenevoasă. Am deschis portiera. Interiorul degaja o calmă opulență, asemenea interiorului unui somptuos conac sau al unui bogat sanctuar. Lemnul lustruit strălucea, pielea cafenie emana un miros proaspăt, plăcut. Cutia de viteze era cuibărită într-o piele moale, încrețită. Covorul gros, imaculat. Liniștea, intimitatea mașinii invita un ocupant privilegiat. Iar eu eram gata să-i închid laolaltă, în interiorul acesta sacru, pe James și pe Lizzie, și să-i expediez pe vecie, întocmai cum i-aș fi ferecat împreună într-o ladă pecetluită și i-aș fi cufundat în mare.

În timp ce mă întorceam spre casă, m-am uitat automat în coteţul de câini, unde Gilbert instalase cu atâta grijă coşul menit să ferească scrisorile de ploaie. Am văzut o scrisoare în coş. Am luat-o. Era de la Hartley. Am vârât-o în buzunar.

Lizzie a ieşit prima, cărându-şi sacul de voiaj şi plângând. A dat să-mi spună ceva, dar i-am deschis portiera maşinii, am ajutat-o să urce pe locul rezervat pasagerilor şi am închis uşa cu o uşoară bufnitură finală.

Se ivi şi James, cărând valiza lui şi pe cea a lui Lizzie, şi se opri în drum, aşteptând să mă apropii de el, ceea ce n-am făcut. Am înconjurat automobilul, am deschis cealaltă portieră şi am rămas locului. James a pus valizele în portbagaj. Apoi s-a îndreptat spre portiera pe care o ţineam deschisă. Le-am spus:

– Nu vreau să mai văd pe nici unul din voi doi câte zile oi mai avea. V-aţi murdărit unul pe celălalt în ochii mei, cu o forţă care în curând o să-mi apară malefică.

– Nu privi lucrurile în felul ăsta. Nu fi prost. Ceea ce s-a petrecut a avut un caracter absolut întâmplător şi uşor de iertat. Încetează să te împingi singur în ghearele nebuniei prin gelozia ta maladivă!

– Vorbesc foarte serios. Nu vreau să vă mai văd vreodată, pe tine, James, şi pe tine, Lizzie, de acum şi până la sfârşitul lumii. Am să rup scrisorile voastre fără să le citesc, am să vă închid uşa în nas dacă o să veniţi pe aici, am să vă ocolesc dacă vă întâlnese pe stradă. Nu care cumva să îndrăznească vreunul din voi să se mai apropie de mine! S-ar putea să vi se pară dur din partea mea, dar în scurt timp o să vă daţi seama că în toate astea există un soi de justiţie automată. Tu, James, ai vorbit de o justiţie automată, ei bine, iat-o! Voi doi aţi construit împreună un mecanism, şi iată-l cum funcţionează. Dacă sunteţi mâhniţi, n-am nici o îndoială că, în curând, o să vă consolaţi unul pe celălalt. Vreau să fiţi împreună. Mă voi gândi la voi doi ca fiind împreună. La urma urmei, nu-i nevoie să aşteptaţi moartea mea, vă puteţi ţine de pe acum de mână. Şi cum James e un şofer atât de iscusit, vă puteţi ţine de mână pe tot parcursul până la Londra. Drum bun!

– Charles... începu James.

M-am întors la digul rutier şi am început să-l străbat. Am auzit uşa automobilului Bentley închizându-se încet şi motorul începând să toarcă. Maşina se îndepărtă, întâi cu un zgomot puternic, apoi, de îndată ce dădu

colțul, amuți. După aceea a urmat tăcere. Am intrat în casa pustie, pipăind cu vârfurile degetelor scrisoarea lui Hartley, în buzunarul meu.

Nu am deschis scrisoarea imediat. Prezența ei, acolo, în buzunar, însemna o reconfortare totală. Oricum, așa aveam s-o simt încă o bună bucată de timp, și în felul acesta eram în stare să izgonesc frica. Voiam ca, deocamdată, să rămână acolo, ca un lucru, un simplu obiect, un talisman, o piatră magică, un inel vrăjit, o relicvă prețioasă, ceva ocrotitor, duios și pur. Pentru că acum nu-mi mai rămăsese nimic altceva pe lume decât Hartley, făptura ei distinctă, nealterată. Da, James alterase întotdeauna totul, tot ce fusese al meu. O alterase pe mătușa Estelle. I-am vorbit oare, acum de curând, despre mătușa Estelle? Nu-mi puteam aminti clar cele ce-i spusesem. Capul îmi clocotea de emoții. Degetele mele continuau să atingă prețioasa scrisoare. Dumnezeule, aveam nevoie să fiu salvat, și încă repede!

Și totuși, chiar în timp ce lăsam fluidul tămăduitor și senin al lui Hartley să mă pătrundă pe calea infimelor particule terapeutice, o altă parte a minții mele gândea că, în curând, vor începe să mă macine cele mai amarnice regrete și remușcări pentru că îi expediasem împreună pe James și pe Lizzie. De ce am fost atât de idiot? Mă lăsasem pradă unui ineluctabil impuls de pură destrucție, autodestrucția de care mă acuzase James. Aș fi putut să-l alung pe James, s-o țin pe Lizzie, și ceva mai târziu să-i fac și ei vânt. Mi-ar fi fost de ajuns o jumătate de oră distanță. Nu era nevoie să-i împing direct pe unul în brațele celuilalt. Dar am ținut să convertesc ceea ce era teribil în ceva mult mai rău, astfel încât să mă asigur că va fi fatal; așa cum Hartley se autoproteja închipuindu-și că eu o urăsc. I-am expediat împreună ca să fiu sigur că niciodată nu mă voi înmuia; ba mă asigurasem chiar și de multe altele. James nu-mi va ierta niciodată faptul că-l forțasem să-și piardă prestigiul. Pentru mine, Lizzie și James se distruseseră unul pe celălalt ca într-un pact de sinucidere în comun. Dintr-odată am văzut imaginea lui James cu revolverul înfipt în tâmpla lui Lizzie, și apoi în tâmplă lui. Ce diabolic renghi al soartei îi adusese pe aceștia doi împreună? Indiferent de ce s-a întâmplat sau nu s-a întâmplat între ei în trecut, lucru pe care nu aveam să-l aflu niciodată, mult înainte de a fi ajuns la Londra, părul lui Lizzie se va revărsa peste umărul lui James. În ce capcană căzusem! Ba nu, procedasem înțelept. În cazul ăsta, unicul leac era moartea. Amândoi fuseseră răpuși din viața mea.

Casa era ciudat și lugubru de tăcută. Mi-am dat seama că de multă vreme nu mai fusesem singur în ea. Ce de-a mai vizitatori se perindaseră pe aici! Gilbert, Lizzie, Perry, James, Titus. Pungile de plastic, cu comorile lui, cu cravata, butonii de cămașă și poemele de dragoste ale lui Dante, zăceau încă într-un colț al bibliotecii, ca un câine uitat. Mi-am adus aminte de cuvintele lui Bob Arkwright. Titus refuzase să se lase înfrânt de „munte", încercase în repetate rânduri să se agațe, și de fiecare dată valurile compacte îl smulgeau îndărăt. Și la urmă, când era istovit și disperat, un val și mai masiv l-a izbit de stâncă. Am intrat în bucătărie și mi-am turnat puțin whisky din sticla lui Perry. Pe ușa deschisă pătrundea briza mării, și auzeam perdeaua de mărgele clincănind pe palier. Am băut paharul de whisky. Acum, întregul univers depindea de scrisoarea lui Hartley. M-am așezat la masă. M-am uitat la ceas. Aproape șase seara. James și Lizzie s-or fi oprit pe drum să-și ia masa. Fără îndoială, James cunoștea un restaurant bun. Or fi ieșit în autostradă. Acum stăteau probabil la bar și studiau meniul. Și-or fi revenit din șoc și se simțeau eliberați. Nu mai era nevoie să se ascundă. Nu mai avea importanță dacă-i vedea cineva ținându-se de mână. Oh, Doamne, dacă măcar i-aș fi atras atenția lui Titus să nu înoate în locul acela periculos! Cum sunt umflate valurile, cum nu mai poți ieși din apă! Dacă i-aș fi spus: „Niciodată să nu înoți pe o mare înfuriată, băiețaș, marea asta-i ucigașă!" Dar trecutul refuza să se întoarcă, pentru a se lăsa retușat, așa cum se întâmplă în vise. În visurile mele, Titus se plimba în toată strălucirea tinereții lui, care devenise acum eternă. Sau alteori visam că murise, și mă trezeam bucuros că nu fusese decât un vis.

Am scos din buzunar scrisoarea lui Hartley, mi-am apăsat-o de frunte și m-am rugat de ea să mă mântuie de pustiire și de surpare.

Am privit plicul. Mi-a dat prin minte că nu mai primisem o scrisoare de la Hartley de peste patruzeci de ani. Și totuși îi recunoscusem imediat scrisul. Era același scris, poate ceva mai mărunt, ceva mai puțin îngrijit. Îi păstrasem multă vreme toate scrisorile, pentru ca după aceea, dându-mi seama că vederea lor mă mâhnea prea adânc (sau poate că mă exaspera), să le distrug sub imperiul unui impuls, pe care apoi, bineînțeles, l-am regretat. Firește, în mintea mea făurisem zeci de versiuni ale scrisorii conținute în acest plic. *Charles, adio, nu te mai pot vedea niciodată.* Sau: *Ben m-a părăsit, ce să mă fac?* Sau: *Iubitule, vin la tine, pregătește o mașină pentru mâine.* Mă și asigurasem de numărul taxiului din localitate și așezasem notița lângă

telefon. Pipăisem plicul și ajunsesem la concluzia că era o scrisoare foarte scurtă. Să fi fost un semn bun? Oricum, nu era o revărsare de emoții, incoerentă și neconcludentă. *Te iubesc, dar nu-l pot părăsi etc. etc.*, pe pagini și pagini întregi.

Nu, în nici un caz nu era așa ceva. Să fi luat Hartley vreo hotărâre? Și când ne vom întâlni, ce ne vom spune, ce ne-am putea spune, în legătură cu Titus? Aceasta era chestiunea covârșitoare, care avea, poate, să decidă totul. Ce stranie, ce sinistră farsă a destinului, să mi-l aducă mie și apoi să mi-l înece. Oare îl voi plânge pe Titus *împreună* cu Hartley? Cum va fi această îndoliere comună și cum ne va afecta legătura? Așadar, amânam deschiderea scrisorii. Dar din toate lucrurile pe care mi le-am imaginat că le-ar putea conține scrisoarea, nici unul nu s-a apropiat de ceea ce conținea în realitate.

De fapt nu am lăsat să treacă un răstimp chiar atât de lung. Am renunțat să mai beau whisky. Detest băutura asta. Am colindat prin casă, intrând în fiecare cameră. M-am urcat până și în pod și m-am uitat la gaura din tavan. Stăruia încă o pronunțată pată de umezeală. Lizzie și Gilbert așezaseră două găleți sub gaură. Gălețile erau pline vârf de apă, dar le-am lăsat neatinse. Am cercetat casa de parcă într-adevăr căutam ceva, și în tot acest timp țineam în mână scrisoarea de la Hartley. În cele din urmă m-am întins pe pat și am început să mă joc cu plicul, de parc-aș fi fost un copil ce-și oferea o surpriză plăcută, de care voia să se bucure în taină. Ceea ce m-a determinat să pun în sfârșit capăt jocului de-a speranța a fost gândul că, dacă urma într-adevăr să fug cu Hartley, ar fi fost necesar să comand de pe acum taxiul. În ultima clipă m-a cuprins chiar un soi de spaimă exaltată la gândul că era posibil să fi întârziat prea mult. M-a năpădit o reală panică. Dinții au început să-mi clănțăne, degetele tremurătoare și stângace au început să rupă plicul, să smulgă scrisoarea, s-o despăturească. După care a trebuit să alerg la fereastră, ca să am mai multă lumină.

Dragă Charles,

Am fi foarte bucuroși să vii să iei ceaiul cu noi. Te așteptăm vineri după-amiază la ora patru, doar dacă între timp nu ne-ai dat vreun răspuns negativ. Sper că vei putea veni.

A ta sinceră,

Mary Fitch.

Scrisoarea aceasta m-a lăsat împietrit pentru că nu puteam gândi sau simți cum să reacționez. Era un semn bun sau rău?

Eram chemat la o întâlnire, dar cu „noi". Dacă Hartley ar fi dorit să nu fac nici o mișcare, cel mai înțelept lucru ar fi fost să nu dea nici un semn. Dar iată că mi-a trimis o scrisoare. Ce să fi însemnat, care era tâlcul ascuns al acestei misive? Vineri însemna mâine.

M-am uitat la scrisoare, roșind și tremurând și încercând să o înțeleg. Mintea refuza să-mi lucreze. Ba chiar mi-a trebuit câtva timp până să-mi dau seama că nici măcar nu era o adevărată scrisoare de la Hartley. Fusese semnată „Mary Fitch". Ea o scrisese, dar nu era compusă de ea. O scrisoare alcătuită pentru ochii lui Ben, ba poate chiar dictată de acesta. Și atunci, ce însemnau toate astea? Să-l fi convins ea, cu subtilitate, să accepte vizitele mele? Dar cum ar fi putut-o face și ce-ar fi dorit să se întâmple? Să-l fi determinat Hartley pe Ben să mă invite doar ca să mă poată vedea, să se poată uita la fața mea? Și când voi sosi la ei, o să-mi dea vreun indiciu? Sau poate că era o cursă, un plan de cumplită răzbunare, la care fusese forțată să coopereze? Dacă Ben mă socotea vinovat de moartea lui Titus, probabil că era înnebunit, în parte de propriile-i remușcări, în parte de ura împotriva mea. Poate că abia acum își dăduse seama cât de mult îl iubise pe Titus și își găsea ușurarea în ura pe care mi-o purta. Așa cum, în urma morții lui Titus, îmi găsisem și eu ușurarea învinovățindu-l pe Ben. Ei bine, dacă era o cursă, am să mă las să cad direct în ea.

Mă uitam la scrisoare, o răsuceam pe față și pe dos, o țineam în lumină ca să constat dacă plicul nu conține vreun mesaj ascuns. Fusese schimbată ora întâlnirii. Inițial scrisese ora șase, și apoi o transformase în ora patru. Asta s-ar fi putut să aibă o semnificație ascunsă. Sub dictarea lui Ben, sub ochii lui, scrisese ora șase, apoi, în grabă, când vârâse invitația în plic, îl prefăcuse pe șase în patru, știind că la ora aceea Ben nu va fi acasă. Poate că va fi plecat ca să aducă pe cineva sau ceva în vederea capcanei pe care mi-o întindea. Așa încât, până la urmă, Hartley va fi singură. Și se va arunca în brațele mele, așa cum făcuse în noaptea aceea, în noaptea când alergase peste stânci pentru că era atât de înspăimântată de Ben, speriată să se reîntoarcă la el, speriată să rămână la mine. Atunci venise la mine din proprie inițiativă. Și asta era o dovadă, de fapt cea mai importantă dintre toate.

Pe urmă mi-am spus: „Dar dacă va fi singură și-mi va cere: *Ia-mă cu tine*"? Trebuia să am o mașină pregătită. Am reflectat cu disperare și chin la acest

lucru, în timp ce speranța se lupta cu spaima, închipuindu-mi cât de îngrozitor ar fi să am mașina și să n-o am pe Hartley; să existe simbolul răpirii, dar nu și prințesa. Până la urmă am hotărât însă că trebuie să mă încred în speranță și deci să urzesc planul speranței, așa încât i-am telefonat șoferului de taxi și i-am cerut să aștepte cu mașina a doua zi, începând de la ora patru, lângă biserica din sat. După această acțiune, m-am simțit mult mai liniștit, de parcă, într-adevăr, perspectivele mele s-ar fi luminat.

Se făcuse ora nouă și am hotărât să mă duc la culcare. Am băut puțin vin, am mâncat pâine cu miere și apoi am luat un somnifer. Înainte de a adormi, mi-am adus aminte că îl pierdusem pe James. Și aveam senzația că-l pierdusem nu atât din pricina păcatului săvârșit de el, „fisura" de care-mi vorbise, ci pur și simplu pentru că plecase împreună cu Lizzie în limuzina lui neagră. L-am zvârlit în pierzanie, cu propriile mâini. Nu mai exista acum nici o cale de a-mi redobândi vărul, de a doborî bariera pe care el și cu mine o înălțasem atât de ingenios între noi. Eram despărțiți pe vecie. Și mi se părea curios că acest lucru nu se întâmplase mai de mult, atât de primejdioși eram unul pentru celălalt.

*

A doua zi mi se punea pur și simplu problema umplerii timpului până la ora patru. La început, mi se părea o problemă absolut de nerezolvat, și aveam impresia că o să încep să urlu înnebunit de atâta îngrijorare. Până la urmă am reușit să fac să treacă timpul, fără suplicii prea mari, ocupându-mă continuu cu mici treburi legate de Hartley. Am acordat oarecare atenție înfățișării mele, deși exista o notă de prefăcătorie în acest lucru, întrucât nu puteam crede că Hartley se sinchisește de amănuntele aspectului meu fizic și, oricum, sunt destul de prezentabil chiar când arăt șleampăt și neglijent, ba aș spune că-mi stă mai bine așa. Mi-am spălat una dintre cămășile cele mai bune și am uscat-o la soare. Mi-am pregătit haina neagră de vară, din stofă ușoară, ciorapi curați, și mi-am ales o cravată frumoasă. Mi-am spălat părul și l-am făcut să arate blond și moale. Renunțasem să mai înot, dar părul îmi rămăsese țeapăn și impregnat de sare. Am hotărât că era înțelept să-mi împachetez câteva lucruri într-o valiză mică, pentru eventualitatea unei evadări rapide, și în timp ce-mi adunam lucrurile, inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Am luat un prânz îndestulat, nu pentru c-aș fi avut poftă

de mâncare, ci pur și simplu din simțul datoriei, însă n-am băut nici o picătură de alcool.

După prânz, am colindat iar toată casa închizând cu grijă și zăvorând ușile și ferestrele. Am golit apa din cele două găleți din pod și le-am așezat la loc sub gaura din tavan. Când am coborât în cămăruța roșie, am descoperit brusc pe masă, pe jumătate ascuns de o sugativă, plicul cu scrisoarea lungă pe care o alcătuisem pentru Hartley înainte de moartea lui Titus și pe care nu apucasem să i-o expediez: epistola despre Ben care încercase să mă ucidă, despre faptul că intenționam să intru și să ies din casa lor oricând aș fi avut chef și despre viața secretă și liniștită pe care o vom duce împreună. Multe dintre cele cuprinse în scrisoare deveniseră inactuale în urma mărturisirii lui Perry și a morții lui Titus; mi-am dat seama cu amărăciune de acest lucru și eram pe cale să o distrug, totuși, am hotărât să o recitesc mai întâi. Însuși faptul de a fi luat din nou în considerație scrisoarea ținea de macabra economie a acelei zile. Era păcat să irosesc elocința părții de la început și explicația importantă pe care o conținea, așa încât am distrus numai ultimele două pagini, care se refereau la Titus și la Ben. Pe urmă am așternut pe o filă separată:

Ți-am scris această epistolă cu câtva timp înainte, dar nu ți-am trimis-o. Citește-o cu atenție. Te iubesc și vom fi împreună.

Am adăugat și numărul meu de telefon. Pe urmă am introdus-o într-un alt plic și am vârât-o în buzunar.

Am pornit devreme în sat, cu valiza în mână; am schimbat un cec la prăvălie, am cumpărat lame de ras pentru mine și pudra și crema de față pe care știam că le întrebuințează Hartley. Nu era încă trei și jumătate, așa încât m-am îndreptat spre biserică. Mi se făcuse rău de atâta teamă amestecată cu speranță, îmi venea să vomit, îmi venea să leșin. Taxiul se și găsea la postul de așteptare, întrucât șoferul, după cum mi-a mărturisit, n-avea ceva mai bun de făcut. I-am cerut să aștepte până ce mă voi întoarce.

– Chiar și trei ceasuri? m-a întrebat râzând.

– Da, dacă va fi nevoie, i-am răspuns.

Am intrat în cimitir, am contemplat mormântul lui Mutulică și mi-am adus aminte că avusesem intenția să i-l arăt lui Titus. Am intrat și în biserică și am stat acolo un timp, respirând agitat; după aceea mi-am dat seama că s-

ar putea să întârzii, am ieșit în goană și am luat-o la fugă pe deal. Era o zi caldă, dar înfiorată de briza mării.

M-am apropiat de casă și m-am oprit, ca să-mi trag răsuflarea, rezemându-mi mâna de gardul de lemn vopsit în albastru, cu încuietoarea complicată. Vâlvătăi de trandafiri țipători, de toate culorile posibile, scânteiau în soare. M-am pomenit că țineam în mână valiza, pe care avusesem de gând s-o las în taxi, și punga cu fardurile lui Hartley, pe care avusesem de gând să le pun în valiză. Pe urmă am auzit ceva îngrozitor, oribil, care mi-a înghețat sângele în vine și m-a făcut să mă sufoc de emoție. Din interiorul casei, se auzeau un magnetofon cu tonuri acute și un magnetofon cu tonuri joase cântând la unison melodia „Mâneci verzi".

Nu era numai faptul că un duet de magnetofoane constituia ultimul lucru pe care m-aș fi așteptat să-l aud. Dar melodia „Mâneci verzi" fusese în trecut cântecul favorit al meu și al lui Hartley. Îl aveam și eu înregistrat pe un magnetofon. În copilărie, îl zdrăngăneam amândoi pe pianul vechi din casa părinților ei. Ni-l cântam unul altuia. Era refrenul nostru, cântecul nostru de dragoste. Dacă l-aș fi auzit acum, cântat la un singur magnetofon, l-aș fi interpretat pe loc ca un tainic mesaj de speranță. Dar pe două magnetofoane... să fi fost o insultă deliberată, o voită profanare a trecutului? Nu. Pur și simplu Hartley uitase.

Toate acestea mi-au trecut prin minte în cele câteva clipe câte mi-au trebuit până să desfac încuietoarea porții. Am pornit agale pe alee. Muzica încetase și câinele începuse să latre isteric. M-am apropiat de ușă, controlându-mi spiritul și colcăind de idei noi. Sacrilegiul „Mânecilor verzi" nu mai însemna nimic. Poate că și lui Ben îi plăcea cântecul și ea n-avusese cum să-l împiedice să-l considere melodie favorită. Înregistrarea pe magnetofon nu avea nici o semnificație. Și, evident, dacă avea intenția să fugă cu mine, era destul de prudentă încât să se poarte ca de obicei. Sau poate că melodia fusese într-adevăr aleasă ca un semnal pentru mine? Era limpede că nu se afla singură în casă. Am sunat la ușă, deși lătratul câinelui făcuse ca acest gest să devină inutil, iar gălăgia lui dezmățată acoperise clinchetul.

Hartley mi-a deschis ușa. Își ținea capul ușor zvârlit spre spate, ceea ce-i dădea un aer de mândrie, dar probabil că era doar emoționată. Mă privi fără zâmbet, cu buzele ușor întredeschise, iar eu i-am întors privirea, roșind

îngrozitor și simțindu-mi ochii rotunzi și mari cât cepele. Percepeam prezența lui Ben în spatele ei, în ușa deschisă a odăii de zi. Chiar dacă aș fi plănuit pentru acest moment vreo comunicare intimă, lucrul ar fi fost cu neputință, pentru că amândoi eram ca paralizați. Câinele, un ciobănesc scoțian, suplu, negru cu pete albe și cu un bot lung, se găsea acum la picioarele lui Hartley, continuând să latre. Pe acest fundal de zgomot am spus: „Bună ziua", iar Hartley mi-a răspuns: „Drăguț din partea ta că ai venit".

Am intrat. Parfumul trandafirilor, aranjați în felurite vaze, până și în hol, se îmbina cu izul îmbâcsit al casei, un miros dulceag, grețos, insinuant, ca mirosul odăii unei femei foarte bătrâne. Hartley se adresă câinelui:

– Taci odată!

Animalul tăcu în momentul când crezu el de cuviință, apoi începu să mă mușine și să dea din coadă. Ben îmi spuse din ușa camerei de zi:

– Poftește înăuntru.

Am pășit în încăpere. Fereastra panoramică oferea priveliștea câmpiei povârnite și a salturilor mării albastre, voalate de aburul arșiței. Nicicând o priveliște frumoasă n-a fost atât de sinistră. Cele două magnetofoane zăceau pe pragul lat al ferestrei, lângă binoclul de câmp.

– Ia loc, îmi spuse Hartley.

Am observat că astăzi arăta aproape elegantă. Își coafase părul, strângându-l într-un coc onorabil, și purta o rochie albastră, dreaptă, gen salopetă, peste o bluză în dungi albe și albastre. Părea mai tânără și mai sănătoasă. Mă întrebă:

– Preferi să stai aici sau acolo?

M-am așezat într-un fotoliu cu brațe de lemn, evitându-l pe cel tubular în care mă înfundasem data trecută. Pe o măsuță rotundă și pe un platou alăturat fuseseră pregătite ingredientele unui „ceai" foarte elaborat. Pâine, unt, cornulețe, gem, niște sendvișuri și un tort glasat.

– Mă duc să aduc ceainicul, spuse Hartley și dispăru în bucătărie, lăsându-mă cu Ben.

Acesta, continuând să stea în picioare, se ocupa de câine.

– Chuffey! (Evident, era numele animalului.) Chuffey, vino aici! Așa, cățel cuminte ce ești! Acum așază-te jos. *Culcat!*

Chuffey se așeză, apoi se așeză și Ben, și între timp Hartley reveni cu ceainicul, iar Chuffey se ridică din nou în picioare.

– Lasă-l să mustească un pic, zise Ben.

Hartley scutură ceainicul și răspunse:

– E tocmai bun. Apoi către mine: Lapte, zahăr?

– Mulțumesc, da. Amândouă.

– Pot să-ți torn întâi laptele? Un sendviș? Sau ceva cu gem? Tortul e de casă, dar nu-i făcut de mine, din păcate.

Hartley turnă ceaiul.

– Un sendviș, mulțumesc. Îmi place priveliștea ferestrei voastre.

Observația aceasta era absolut automată, mă simțeam aproape inconștient de emoție.

– Da, e frumoasă, răspunse Ben. Frumoasă. Pe urmă, se adresă lui Chuffey: Culcat! Cuminte, băiatul!!

Îi dădu o bucată dintr-un sendviș.

– Îl răsfețI, îl mustră Hartley.

– Ăsta-i câinele de la ferma Amorne, nu-i așa? am rostit eu, întrucât mecanismul continua să funcționeze.

Pe urmă m-am întrebat dacă se cuvenea ca eu să știu lucrul ăsta, dar mi-am răspuns că nu mai contează.

– Da, au o crescătorie acolo. Simpatici ciobănești ăștia scoțieni! Dar individul ăsta de-aici nu s-a adaptat, nu se pricepea să păzească oile. Așa-i, Chuff? Nu-ți plăcea să-ți pierzi timpul cu proastele alea de oi, așa-i, băiete?

Chuffey sări din nou în picioare, dând din coadă.

Îmi așezasem valiza pe jos, lângă mine, iar peste valiză pusesem punga de hârtie cu lamele mele și fardurile lui Hartley. Mi-am lăsat ceașca din mână, am deschis valiza, am vârât punga de hârtie înăuntru și am închis valiza la loc. Mi-era teamă că Ben o să vadă sau o să intuiască ce se găsește în punga de hârtie. Amândoi mă urmăreau din priviri.

– A fost interesant să-l cunosc pe fratele dumitale, militarul, spuse Ben.

Probabil că Hartley nu discutase niciodată cu el despre situația mea familială. Monștrii nu au familii.

– E vărul meu.

– Ah, da, văr. De ce regiment ține?

– Corpul Regal al Carabinierilor.

– „Tunicile kaki“.

– Da, „Tunicile kaki“.

– Se mai găsește la dumneata?

– Nu, s-a întors la Londra.

– Și mie mi-ar fi plăcut să rămân în armată.

– În vreme de pace ar fi fost plicticos, observă Hartley.

– Ba mi-ar fi plăcut, stărui Ben. În armată cunoști oamenii cu adevărat. Te plimbi peste tot. Dar e plăcut să stai și acasă.

– Foarte plăcut.

– Cum îți merge cu casa dumitale?

– A pătruns ploaia prin acoperiș.

– Da, a plouat, nu glumă!

– Mai ia un sendviș, mă îndemnă Hartley. Ah, nu l-ai mâncat nici pe primul!

Am strâns sendvișul în mână. L-am strivit și o bucățică de castravete a sărit pe covor. Am dat să-mi vâr sendvișul în buzunar și am bâiguit:

– Îmi pare atât de rău... Îmi pare atât de rău de... de...

– De Titus, mă completă Ben. Da. Și nouă. Urmă o pauză de tăcere, după care adăugă: Ce să-i faci? Se întâmplă.

– A fost o tragedie, adăugă Hartley.

Vorbea de parcă găsise o definiție finală.

Am continuat cu disperare. Doream să-i târăsc împreună cu mine într-un ocean de simțăminte, doream să opresc mașina asta convențional de oribilă și falsă politețe. Dar nu puteam găsi cuvintele nimerite. Am spus:

– Simt că a fost vina mea... nu pot... nu voi putea niciodată...

– Bineînțeles că n-a fost vina ta, mă întrerupse Hartley.

– Fără îndoială că n-a fost vina dumitale, adăugă Ben, pe un ton rezonabil. S-ar putea spune mai curând că a fost vina lui.

– Nu pot îndura, nu pot crede, nu...

– Trebuie să îndurăm și să credem, reluă Hartley. Ce s-a întâmplat s-a întâmplat. Nu mai are rost să discutăm.

– Nu, nu mai are rost să discutăm, întări Ben. E ca la război. Cade unul, ceilalți merg înainte. N-ai încotro, nu?

Hartley ședea cu mâinile încrucișate în poală. Nu se uita la mine în timp ce-mi vorbea. Se foia pe scaun, stingherită, și-și netezea părul des și îngrijit coafat. Nu-și rujase buzele, iar fața arsă de soare nu purta nici urmă de fard. Își descheiase nasturele de la gulerul bluzei în dungi, și i se vedea gâtul bronzat. Arăta mai zveltă, mai curată, mai bine îngrijită decât o văzusem vreodată de la reîntâlnirea noastră încoace.

Am observat că și Ben avea un aer prosper. Purta o cămașă curată, în dungi late, și o cravată asortată la culoare, o haină largă, de vară, cafenie, pantaloni maro și pantofi albi de pânză ce păreau noi-nouți. Stomacul i se bomba confortabil peste cureaua de piele care-i strângea mijlocul. Părul tuns scurt, școlărește, era pieptănat cu grijă, și obrajii proaspăt rași. Fața lui avea o curioasă expresie de calm detașat. Pleoapele îi erau ușor căzute, iar buza de sus ușor crispată, dându-i un aer de pondere agasantă. Și el evita să se uite la mine. În timpul conversației, mâncase câteva sendvișuri.

– Presupun că așa e, am spus, răspunzând întrebării lui Ben.

– Dă-mi voie să-ți ofer un șervețel, mi se adresă Hartley, ți-ai mânjit mâinile.

Scoase dintr-un sertar un șervețel de hârtie și mi-l întinse.

– Ai de gând să petreci iarna aici? întrebă Ben.

Evident, puseseră punct subiectului Titus. Nu-i puteam condamna. De ce să-și reverse emoțiile în fața mea? Era necesar să-și revină, în felul lor, după această pierdere. Se simțeau ușurați că subiectul fusese menționat și putea fi acum abandonat. Posibil ca acesta să fi fost scopul mtâlnirii.

– Da, am să rămân aici.

– Credeam că ai să pleci în Franța sau în Madeira, sau pe unde-și petrec iernile oamenii bogați.

– Categoric, nu. Și, oricum, eu nu sunt un om bogat.

– Pot să-ți spun că aici e un frig de crapă pietrele.

– Ia uită-te la el, uite ce poziție și-a luat! exclamă Hartley, arătând cu degetul la Chuffey, care se așezase acum cu labele din față frumos strânse sub el, iar cele din spate întinse în toată lungimea.

Câinele se uită la ei cu o privire de autosatisfacție.

– Ești un câine tare nostim, așa-i? zise Ben.

Chuffey dădu din coadă, exprimându-și acordul.

– N-ai de gând să-ți iei un câine? mă întrebă Hartley.

– Nu, n-aș crede.

– Ești amator de pisici, nu? se interesă Ben.

– Cum?

– Amator de pisici?

– A... hm... nu!

– O să avem mare necaz cu carantina, urmă Ben. Șase luni de carantină, ca și la noi.

– Carantină?

– Da, replică Ben. Noi ne pregătim să plecăm în Australia. Am terminat-o cu iernile englezești. Când l-am luat pe Chuff, n-am știut că atâta durează carantina, că doar nu-l putem lăsa aici, nu-i așa, băiete?

– *În Australia?* Vrei să spui că plecați... definitiv?

– Da.

M-am uitat la Hartley. Mă privi și ea cu ochii calmi, violeți, larg deschiși, și cu un soi de zâmbet, apoi se ridică, luă ceainicul și se duse la bucătărie.

– *În Australia?*

– Da, nu înțeleg cum de nu pleacă toată lumea acolo. Climat admirabil, hrană ieftină, casele mult mai ieftine decât aici. Dumnezeule, dac-aș putea fi din nou tânăr, de la început m-aș duce acolo.

– Ben își va putea primi pensia lui în Australia, zise Hartley, care se reîntorsese cu ceainicul.

– Ai fost vreodată pe acolo?

– Da, de câteva ori. E o țară minunată.

– Golful Sydney, opera din Sydney, vin ieftin, canguri, ursuleți koala, tot tacâmul. De-abia aștept!

– Și când plecați? am întrebat privind-o pe Hartley, care reumplea ceașca lui Ben.

– O, nu chiar atât de repede, peste vreo cinci-șase săptămâni, răspunse Ben. Mai am o serie întreagă de lucruri de aranjat, trebuie s-o văd pe sora-mea, și așa mai departe. Am plănuit noi de mult plecarea asta, dar acum c-a dispărut băiatul e mai ușor.

– Dar... deci erați de mult hotărâți să faceți lucrul ăsta? Încercam să prind privirea lui Hartley. Vreau să spun, îți trebuie oarecare timp ca să pui la cale o plecare definitivă în Australia... nu știam că aveți de gând să părăsiți țara... mă surprinde că nu mi-ai spus nimic.

Cuvintele din urmă i le-am adresat lui Hartley.

– Aproape că nici nu-mi venea să cred, răspunse ea cu un zâmbet vag. Mi se părea un vis.

– Ai să crezi când ai să vezi cu ochii tăi opera din Sydney, care zâmbește ca o scoică imensă pe apa albastră, o asigură Ben.

Dacă urmau să plece în cinci-șase săptămâni, însemna că planul emigrării în Australia nu putuse fi făurit în răstimpul de când nu o mai văzusem eu pe Hartley. De ce nu-mi spusese nimic? Ce lucru extraordinar, să nu-mi sufle o

vorbă! Pe urmă am gândit că poate nici ea nu crezuse că o să se întâmple cu adevărat. Și dacă se lupta să ia hotărârea de a fugi cu mine, bineînțeles că era normal să nu-mi spună nimic. Continuam să mă uit la ea, dar după ce-mi aruncase surâsul acela vag, își ferea acum privirile de mine. I se adresă lui Ben.

– Crezi că Chuffey o să ne mai recunoască după toată carantina aceea lungă?

– Fără îndoială.

– Nu-i așa, Chuff, băiete?

– Mai ia puțin ceai, mă îndemnă Hartley. Un cornuleț, o felie de tort?

Am înghițit restul de ceai și i-am întins ceașca. Am mâncat bucata de sendviș strivit pe care fusesem gata s-o vâr în buzunar. Eram atât de zăpăcit, atât de pierit, ca un om aflat într-o țară străină care se pomenește a fi victima unei indescifrabile probleme. Nu puteam înțelege.

– Văd că și dumneata te pregătești s-o iei din loc, spuse Ben, arătând spre valiza mea.

– O, doar pentru o noapte la Londra... Mă întorc imediat, voi fi aici...

– Eu unul nu pot suporta Londra, urmă Ben. Tot vacarmul ăla, aglomerația, străinii ăia blestemați veniți să golească magazinele...

– Da, la vremea asta Londra e invadată de turiști.

Mi-am băut ceaiul.

– Mă rog, zise Ben pe un ton care implica, fără putință de tăgadă, că sosise timpul să pun capăt vizitei mele, poate că o să ne mai vedem înainte de plecare, dacă nu, bun rămas.

– A, sunt sigur că o să ne mai întâlnim, mâine sunt din nou în sat. Și voi fi acasă, tot timpul, n-am nici un proiect de călătorie. Ei, acum trebuie să plec. Mulțumesc pentru ceai.

M-am ridicat. Pe moment, imbecilul de Chuffey începu să latre. Am făcut un vag semn cu mâna către Ben, mi-am luat valiza și m-am îndreptat spre ușă. Hartley m-a urmat. Ben a strigat la Chuffey, apoi a închis ușa camerei de zi, pentru a împiedica animalul să iasă după noi. Am rămas câteva clipe singur cu Hartley la ușa din față.

– Hartley, n-ai de gând să pleci în Australia, nu pleci!

Lătratul puternic al câinelui îmi acoperi cuvintele.

Scutură din cap, făcu un semn cu mâna, deschise gura, părând să indice prin toate aceste semne că era cu neputință de discutat pe fondul zgomotului

îngrozitor.

– Hartley, nu se poate să pleci! Vino cu mine, acum pe loc! Ne așteaptă un taxi la poalele dealului. Vino acum, fugi, fugi cu mine, plecăm la Londra, sau oriunde vrei tu... uite, ți-am scris o scrisoare, aici îți explic totul.

Nici nu-mi dădeam seama ce fac. Am scos din buzunar misiva despre „viața liniștită“ și am îndesat-o în buzunarul salopetei sale albastre.

Ben deschise ușa camerei de zi și se strecură afară. Chuffey continua să latre și-i auzeam ghearele zgâriind interiorul ușii. Ben ne aruncă o privire, apoi intră în bucătărie, lăsând ușa deschisă. M-am dat un pas îndărăt, apucând brațul gol al lui Hartley și încercând s-o trag după mine. Își suflecase mânecile bluzei și brațul îi era catifelat și cald, ca brațul unei fete tinere – încă nu îmbătrânise. Ne găseam acum amândoi în afara ușii.

– Hartley, scumpo, iubito, dragostea mea, vino cu mine, acum, în clipa asta, alergăm pe deal în jos, până la taxi.

Scutură iar din cap și își smulse brațul din încleștarea mea. Rosti ceva care suna ca: „Nu pot“. Blestematul de câine continua să latre.

– N-ai să pleci în Australia. N-am să te las. N-are decât să plece el, și tu rămâi aici. Uite, ne așteaptă taxiul lângă biserică. Eu voi intra în biserică, te aștept o oră, două ore, inventează un pretext și vino după mine, putem pleca imediat. Nu trebuie să-ți iei nimic, vino! Hartley, nu rămâne alături de omul ăsta! Alege fericirea, vino cu mine!

Am prins-o din nou de braț. Se uită la mine de parc-ar fi fost gata să izbucnească în lacrimi, dar ochii îi rămaseră uscați. Se trase îndărăt și i-am eliberat brațul.

– Hartley, *vorbește-mi...!*

Vorbi, dar de-abia de i-am putut desluși cuvintele:

– Tu n-ai înțeles...

– Hartley, iubito, vino cu mine! Te aștept. Te voi aștepta două ore în biserică. Sau te aștept mâine. Nu plec nicăieri, voi fi tot timpul acasă. Tu mă iubești, ai fugit la mine în noaptea aceea, mi-ai spus atâtea lucruri. Trebuie să vii, încă nu-i prea târziu, niciodată nu-i prea târziu...

Soarele, trandafirii, mă orbeau. Ben se reîntorsese în hol, și-i vedeam umbra în spatele lui Hartley. O secundă, fața ei păru să se prefacă într-o mască de durere, pe urmă, sau poate că nici măcar nu se schimbase, redeveni inertă, inexpresivă. Ochii mari, fără de lacrimi, erau pustii.

Ben strigă tare, acoperind lătratul lui Chuffey:

– Ei, atunci, bun rămas!

Am păşit de-a-ndăratelea, apoi m-am întors şi m-am îndreptat spre poartă. După ce-am ieşit, am întors capul. Stăteau amândoi în uşă, făcându-mi semne cu mâna. Mi-am fluturat şi eu mâna şi am început să cobor dealul.

Am rămas în biserică mai bine de două ore, dar n-a venit. L-am plătit pe şofer şi m-am dus acasă.

Aşadar, aveam cinci săptămâni în faţă. Refuzam să mă dau bătut. În fond, ce mare lucru ar fi putut să-mi comunice Hartley, cu Ben stând în bucătărie în spatele ei? Dar, de fapt, ce anume îmi spusese, şi ce-i spusesem eu? Mi se şi ştersese din minte. În orice caz, îi dădusem scrisoarea, şi acolo totul era limpede. Scrisoarea avea să-i concentreze gândurile.

Care să fi fost scopul acestei invitaţii la ceai? Evident, fusese ideea lui Ben. Poate că omul ăsta avea mai mult bun-simţ şi mai multă subtilitate decât îi atribuisem eu. Montase o scenă pentru ca Hartley să mă poată vedea pentru ultima oară, calm, în prezenţa lui, şi să-şi ia un demn şi definitiv rămas-bun de la mine. Era o idee inteligentă şi putea fi considerată chiar umană. Dar, oricum, uneltirea lui n-avea să dea rezultate. Pentru mine era clar că Hartley nu dorea să plece în Australia. Ben pusese totul la cale. Şi oare când ticluise acest plan? De îndată ce aflase că eu mă aflu în sat, sau mai înainte? În orice caz, însă, Hartley n-o să plece cu el. În ultima clipă, o să sară în barca de salvare.

Mi-am luat obiceiul să mă îmbăt serile. Trecuseră patru zile, şi m-am îmbătat patru nopţi la rând, cu vin desigur. Stăteam serile îndelung în bucătărie, cu sticla în faţă, meditând, până când se închidea şi ultima geană a amurgului târziu de vară. Venise din nou timpul aşteptării, al aşteptării şi al gândirii. Bineînţeles, nu a survenit nimic, nici o chemare la telefon, nici o scrisoare, nimic. Dar eram sigur că voi primi un semn; Hartley sau zeii trebuiau să-mi dea un semn.

Vremea continua să se menţină caldă. Marea îşi redobândise reflexele de giuvaier purpuriu smălţuit cu pete de smarald. Scânteia ispititoare sub ochii mei, ca în prima zi când venisem aici. Pluteau şi câţiva nori, nori planturoşi, lenevoşi, moaraţi cu luciri de aur şi sidef, hoinărind languros peste mare şi irizând lumină. Îi priveam şi mă miram singur că mă lăsasem atât de copleşit de obsesie, încât nu mai eram în stare să admir minunăţiile din jur. Dar faptul că ştiam cât sunt de orb nu mă ajuta să văd. Uneori mai scrutam marea, încercând să zăresc foci, dar nu se ivea nici una. Nu aveam inimă să

înot și mă întrebam dacă voi mai putea înota vreodată, încercam să nu mă gândesc la Titus. Și poate că tocmai această străduanie mă împingea la băutură. Stăruiam să-mi rup gândurile de la amintirea lui, sau să mă gândesc la el în alt context și în alte relații, ca la ceva ce făcea parte dintr-o țesătură de probleme diferite și încă vii. Îl izgoneam din minte cu o precauție meschină, agățându-mă de speranța că dacă aș izbuti să-l îndepărtez *încă puțin*, voi descoperi că, până la urmă, am reintrat în lumea bătătorită a celor care și-au revenit după o grea pierdere. Doar aveam propriile mele necazuri și trebuia să supraviețuiesc. Nu era momentul să-mi las spiritul ciuruit de culpabilități și de dureri sfâșietoare. Așa încât nu mă gândeam la el și la faptul că murise. Dar o fantomă cenușie, îmbibată de apă, se înălța întruna în mintea mea, deși o alungam nemilos, cu vehemență. Uneori, aproape mi-era teamă că se mai pitește pe undeva, atrăgându-mi gândurile, chemându-mi atenția, mâniat de refuzul meu de a-l plânge. Și atunci îmi ocupam în grabă mintea cu alte chestiuni. Dar, într-un anumit fel, fantoma îmbibată de apă era mereu prezentă în preajma mea.

Mă gândeam la James și la Lizzie. Care dintre ei hotărâse oare să-mi releve adevărul, și de ce? Bănuiam că, mai ales după sordida întâlnire cu Toby Ellesmere, nervii lui Lizzie cedaseră, în primul rând pentru că în momentul de față erau lucruri prea importante în joc.Se abandonase din nou în voia vechii ei iubiri pentru mine și avea toate motivele să-și spună că prada hăituită își pierduse vlaga, și curând avea să se prăbușească. Iubirea ei era lacomă, flămândă. Gândea că în scurt timp o să fiu al ei, întru totul, și dorea să se știe în siguranță. Sâcâitoarea îngrijorare a vinovăției făcuse cauză comună cu onestitatea ei, îmboldind-o să-și ia riscul mărturisirii. Pe lunga orbită a iubirii ei, atinsese punctul cel mai apropiat de mine. Și voise să întâmpine marele moment cu conștiința clară, purificată prin confesiune, pentru a-și alunga temerile obsesive ale unei eventuale revelații. N-avea cum să știe, probabil, cât de pârjolitoare, de total nimicitoare pentru mine era combinația ei cu James. El, însă, știa. Dar în acele momente, curioasa situație îi scăpase de sub control, și trebuise să joace pe gentlemanul, dezmințind că, inițial, Lizzie avusese ideea de a-mi mărturisi (așa cum eram înclinat să cred) și, în același timp, lăsând-o pe ea să vorbească. Așa pot arăta oribilele consecințe ale unei minciuni prudente. Lizzie se temuse să-mi povestească despre James, așa cum Hartley se temuse să-i povestească soțului ei despre mine; ei bine, toate femeile mă mințiseră, asta-i ceva ce stă în firea lor:

Hartley, Lizzie, Rosina, Rita, Jeanne, Clement... Dumnezeu știe câte minciuni mi-o mai fi îndrugat și Clement. Niciodată n-o să pot afla.

Și așa, mă gândeam la trecutul îndepărtat, șezând în bucătărie, în amurgul cald de vară, bând vin până ce capul începea să mi se învârtească, fără să aprind vreo lampă sau vreo lumânare, privind la conturul sticlei de vin profilat pe dreptunghiul ușii deschise și pe un cer care nu ajungea să se întunece complet. Și auzeam glasul mătușii Estelle, nu pe cel al lui Lizzie, cântând „Trandafirii din Picardy“ și îmi aduceam aminte de radierea luminoasă a prezenței ei și de toată bucuria și suferința pe care mi le pricinuise cândva. Dumnezeule, cum cad răpuși cei tineri și frumoși, și cum nu mai sunt de văzut!

Și mă gândeam la Hartley pe bicicleta ei, și la fața pură și deschisă pe care o avea atunci, atât de straniu asemănătoare și neasemănătoare cu fața ei bătrână și ostenită, care suferise și păcătuise în toți acești ani, cât eu colindasem pe alte tărâmuri cu Clement și Rosina și Jeanne și Fritzie. „Vai, dragostea mea, mă nedreptățești alungându-mă brutal, căci te-am iubit atâta amar de vreme, desfătându-mă în preajma ta.“[36] Pe măsură ce s-au scurs anii, am investit atât de multă încredere în bunătatea lui Hartley. Și totuși, am venerat întruna această icoană? Tinerii sunt necruțători și trebuie să supraviețuiască. După ce-am pierdut orice speranță a reîntoarcerii ei, orice speranță de a o regăsi, am trăit un timp alimentându-mă din propriile-mi resentimente, gândind ușurat: „Atunci, n-are decât să dispară!“ Și-mi venea acum în minte, răscolită din cavernele adânci ale mării memoriei, o discuție pe care o avusesem cu Clement, despre Hartley. Da, lui Clement îi povestisem despre Hartley, și îmi spusese: „Acum, băiete, pune-o deoparte în dulapul cu jucării vechi“. Doamne, îi aud vocea puternică, sonoră, rostind aceste cuvinte, de parcă ar vorbi acum, în cămăruța întunecată. Și, pentru un timp, am pus-o deoparte pe Hartley. După acea perioadă de început a legăturii mele cu Clement, nu i-am mai pomenit nimic despre ea. Ar fi fost o lipsă de bun gust, și Clement nu ierta lipsa de bun gust. Poate că o și dăduse uitării. Dar eu n-am uitat-o, Hartley era sădită în inima mea ca o sămânță, și în prezent încolțise din nou, pură ca în trecut.

Acum îmi devenise foarte clar în ce măsură *confecționasem* această imagine a ei, și totuși nu o puteam considera o simplă ficțiune. Era mai curând ceva ca un anumit fel de adevăr, aproape ca o piatră de încercare a adevărului; ca și cum un simplu gând al meu s-ar fi putut întrupa într-un

obiect material, rămânând în același timp un adevăr. Iar minciuna era acel eliberator resentiment: „Atunci, n-are decât să dispară!“ Fidelitatea mea bizară, aproape dementă, își dobândise în cele din urmă răsplata. Odată cu trecerea anilor, am netezit fruntea lui Hartley și i-am limpezit ochii frumoși, iar imaginea ei ambiguă și chinuitoare a redevenit blândă, a devenit o sursă de lumină.

Dar ce se întâmplase acum? Am reconstituit în minte scena sinistră din odaia de zi de la Nibletts, cu cornulețele și sendvișurile cu castravete și tortul glasat și Ben și Hartley arătând atât de bine și de îngrijiți. (Oare după ce și-au fluturat mâinile în semn de adio, Ben a intrat în cameră și și-a tăiat o felie mare de tort?) Domnea în casa lor o pace care-ți dădea fiori. Arătau într-adevăr ca un tablou de un pictor naiv: perechea virtuoasă și fericită, în mica lor casă drăguță, completată cu un câine scoțian. În memoria mea apăreau „amplificați“, așa cum arta își amplifică subiectele, făcându-le mai grase și mai netede decât în viață, mai pregnante. Arătau mai bine, mai sănătoși și mai frumoși decât îi văzusem vreodată. De ce? Ce anume le dăduse această înfățișare liniștită, satisfăcută? Mi-a țâșnit în minte teribilul răspuns: moartea lui Titus.

Mi-am adus aminte de cele ce-mi spusese Hartley în ziua când venise la mine și-mi înșirase nefericirile ei, ziua care m-a copleșit cu speranța de a o salva, ziua despre care i-am spus că e o „dovadă“. Îmi mărturisise că e distrusă, că structura ei interioară plesnise, că integritatea i se dezagregase din pricina faptului că fusese silită, de-a lungul anilor, să țină partea lui Ben împotriva lui Titus. Iar eu m-am întrebat dacă se izbăvea prin suferință sau era o simplă epavă? „Totul se năruise, chiar dacă ne mai țineam încă pe picioare, simțeam că toate oasele se sfărâmaseră în noi, toate oasele și încheieturile care le leagă, nu mai eram întregi, nu mai existam ca persoane.“ Era posibil ca toți acești ani cumpliți să-i fi măcinat sentimentele față de Titus. Suferise prea mult din cauza lui. Mi-am adus din nou aminte de cuvintele ei: „Uneori simțeam că ne urăște... uneori aș vrea să-l știu mort“. Povara vinovăției era prea grea pentru a fi putut să o îndure fără să se fi strecurat în ea un resentiment lent, adânc. Titus, această cruce fatală pe care și-o căutase singură dintr-un capriciu, și și-o adusese în casă, îi surpase căsnicia, îi surpase viața. Dar acum, Titus însuși părea să o fi izbăvit, căzuse răpus, luând cu el și vina ei. Conștiința acuzatoare se spulberase. Ben se simțea ușurat, iar ea i se alătura tainic, misterios, instinctiv, orbește, în acest

sentiment de ușurare. După săvârșirea crimei, amândoi se simțeau mai bine. Și acum, vinovăția se va mistui, încetul cu încetul. Așadar, într-un fel, moartea lui Titus fusese sorocită; și, într-un fel, până la urmă, tot Ben îl ucisese.

Desigur, toate acestea erau gânduri răzlețe de bețiv, dar nu mă puteam împiedica să-mi spun că, într-adevăr, văzusem la ei o odioasă ușurare, ca și o odioasă resemnare în acceptarea acelei morți. Și, bineînțeles, încercând atât de lugubru să ajustez situația la tiparul vieților lor, eram conștient de faptul că, pe ascuns, căutam să-mi ușurez propriile-mi remușcări și vinovății. Cât de repede acoperim, dacă-i posibil, grozăvia morții și a pierderii prin orice fel de explicație, ca și cum am fi nevoiți să justificăm însuși destinul care ne-a desfigurat.

Și evadarea în Australia putea fi înfruntată acum cu o conștiință curată. Cum ar fi putut Hartley să accepte gândul de a părăsi Anglia atât timp cât Titus era dat dispărut? Sau poate că o acceptase? Probabil că nu. Probabil că din această pricină totul i se păruse „ca într-un vis". Eram sigur că în scurta, stângacea, nevinovata ei discuție cu Titus nu-i pomenise nimic în legătură cu planul de a pleca în Australia. La urma urmei, nici mie nu-mi spusese nimic. Această omisiune îmi apărea acum de bun augur. Nu-mi pomenise nimic, pentru că luase hotărârea să nu plece.

Titus o definise drept o „fantezistă". Pe măsură ce depănam gândurile, proporția de falsitate din tot ce-mi istorisise ea părea să ia dimensiuni tot mai mari. Structura ei interioară plesnise, asemenea unor oase fracturate care n-aveau să se mai închege vreodată; strivită de Ben, de Titus, își rătăcise drumul, pierduse simțul de orientare al adevărului. Așadar, unde se mai găsea acum idealul meu? Ciudat era însă faptul că mai persista în ea o sursă de lumină, de parcă Hartley însăși revărsa lumină asupra lui Hartley. Mă simțeam în stare să accept totul, să receptez totul; indiferent cum ar fi fost, pe ea o iubeam. Se întâmplase ca în viața mea să nu fi existat decât un singur loc unde am putut învăța iubirea curată, și să nu fi avut decât un singur profesor. În felul acesta, oamenii, fără ca măcar să știe, pot deveni surse de lumină, de-a lungul a ani și ani din viața altora, în vreme ce propriile lor vieți iau căi diferite și ascunse. Și, în aceeași măsură, pot fi, după cum mărturisise Peregrine, monștri, tumori canceroase, în mintea cuiva pe care l-au și uitat în bună parte sau pe care nu l-au întâlnit niciodată.

Dar dacă până la urmă descoperi că o asemenea dragoste și-a pierdut obiectul? Ar putea oare, orice s-ar întâmpla, să-și piardă obiectul? Există iubiri pe care nici moartea nu le poate înfrânge, deși nu-i chiar atât de ușor, pe cât ne închipuim, să iubești un mort. Pe de altă parte, există suferințe și mijloace care înfrâng mult mai ingenios iubirea. Oare, în cele din urmă, am s-o pierd total pe Hartley din pricina unei trădări sau a unei înșelăciuni din partea ei, care o să-mi prefacă iubirea în ură? Voi începe să văd în ea o vrăjitoare rece, lipsită de suflet, inumană? Simțeam că niciodată nu s-ar putea întâmpla așa ceva, și lucrul acesta îmi apărea ca o mare împlinire, aproape ca o modalitate de posesie. După cum spusese James: „Până și un dinte de câine, când i te închini, capătă un nimb de strălucire". Dragostea mea pentru Hartley era aproape un scop în sine. Și oricât ar fi fost Hartley de sucită și răsucită, și orice s-ar mai fi întâmplat, acum nu putea să-mi mai scape.

Cugetările mele nu se mențineau tot timpul la acest nivel înalt. Un gând fugitiv legat de Rosina mi-a readus în minte imaginea lui Ben arătând în plină prosperitate, sau, cum ar fi spus Fritzie Eitel: „lingându-și buzele și dând din coadă". Să fi fost această înflorire simplul rezultat al unei morți suportate și acceptate ca o cale de eliberare, ca și perspectiva Operei din Sydnei reflectată în apă? Oare unde-și petrecuse noaptea Rosina, înainte de acea hidoasă zi când am dus-o pe Hartley înapoi? Mi-am amintit de spusele lui Gilbert că auzise o voce de femeie în casă, când se dusese să predea scrisoarea. Rosina îmi declarase că are de gând să-l „consoleze" pe Ben. S-ar fi putut ca aceste cuvinte să fi fost doar o glumă batjocoritoare. Pe de altă parte însă, Rosina era *capable de tout*. Dacă „se întâmplase" ceva între Ben și Rosina, acest lucru ar putea justifica nu numai ciudatul lui aer de satisfacție, dar și atitudinea mai liberală față de Hartley, îngăduirea vizitei mele, tolerarea discuției din pragul ușii, care ținuse aproape un minut. Poate că Rosina îi făcuse un bine lui Hartley, fie oferindu-i lui Ben un motiv de taină și de vinovăție, fie făcându-l să înțeleagă că bătrâna lui soție ciudată era mult preferabilă unei strălucitoare vedete-târfă. Oricum le-aș fi întors, acestea erau gânduri searbede. Dar la nivelul unei curiozități vulgare, îmi ofereau uneori o destindere din încordarea unor dorințe mai elevate.

Și atunci m-am gândit că s-ar putea ca Rosina să se găsească încă la hotelul Raven, și că m-aș putea duce pur și simplu s-o întreb, și chiar dacă m-ar minți, tot aș putea să aflu câte ceva.

Nu-mi venea să părăsesc casa, pentru că, dintr-un moment în altul, așteptam fie sosirea lui Hartley, fie un „semn“ din partea ei, totuși am hotărât să risc, agățând de ușă un bilet pe care scria: „H. Așteaptă-mă. Mă întorc curând“. Am decis să nu telefonez anunțându-mi sosirea la hotel, pentru că doream să profit de avantajul surprizei. Dacă i-aș fi telefonat, Rosina ar fi avut timp să născocească o minciună elaborată. De asemenea, țineam să-mi ofer mărunta consolare de a-i vedea bucuria spontană la apariția mea. Căci, trebuie să recunosc, doream de la Rosina nu numai informații cu privire la cazul meu, ci și acel grăunte de alinare pe care ți-l poate oferi o femeie afectuoasă, chiar când e o târfă. Drumul până acolo, obiectivul vizitei, erau motive de distragere, erau o *misiune*, într-un răstimp în care așteptarea inactivă și meditațiile începuseră să devină o povară. Dacă Hartley nu avea să-mi dea nici un semn, atunci va trebui în curând să intru din nou în acțiune. Între timp însă, anchetarea Rosinei s-ar putea să se dovedească de folos.

Era o zi caldă, noroasă, și un vânticel obraznic îți scuipa în față fărâme de spumă dislocată din crestele albe ale valurilor ce agitau golful Raven. Marea era înfiorată de neastâmpăr, colorată în albastru-închis, albastrul acela sumbru, rece, nordic care, chiar și în miezul unei zile de vară, îți poate transmite o glacială amenințare. Și cerul avea o înfățișare nordică, un albastru palid, răcoros, care se ivea ici-colo, în frânturi, printre mase compacte de nori ce lopătau cu repeziciune. Lumina soarelui ba răzbea, ba dispărea în timp ce străbăteam drumul familiar, iar bolovanii din golf, mari, sferici, se bombau într-o surprinzătoare varietate de forme pietrificate, grotești, brăzdate de umbre și ciupite de petele ierburilor marine și de ochii lichenilor galbeni aurii, ce se stingeau când umbra înghițea razele.

Am ajuns la hotel. Nu mai trecusem pe acolo din ziua când fusesem expulzat din restaurant, pentru că nu aveam cravată. Soarele strălucea într-un hol confortabil și vesel mobilat, și m-a săgetat senzația că era atât de curat și de îngrijit și de comod în comparație cu murdăria sordidă de la Capul Shruff, pe care nu mai aveam nici un chef să-l înfrumusețez. Fotolii confortabile, îmbrăcate în brocarturi luminoase, un vas uriaș plin de orhidee sălbatice, fuxii, răscoage și nalbe violete care creșteau printre stânci! Un slujbaș nu foarte disprețuitor s-a apropiat să mă întrebe ce doresc. Eram îmbrăcat în pantaloni de pânză murdari și ușor suflecați, și o cămașă

albastră, cam volantă, dar asemenea costum putea fi tolerat dimineața, chiar în prezența fotoliilor îmbrăcate în brocart. Am spus:

– Scuzați-mă, doresc să știu dacă domnișoara Vamburgh mai locuiește aici.

Omul îmi aruncă o privire ciudată și-mi răspunse:

– Domnul și doamna Arbelow se găsesc în holul mare, domnule.

Sfinte Dumnezeule! Am intrat pe ușa pe care mi-a indicat-o. Holul mare, cu o imensă priveliște asupra golfului, era populat doar de două persoane care ședeau la fereastră admirând peisajul. Când am intrat, se întoarseră spre mine.

– Charles!

– Ia te uită, personajul favorit al glumelor noastre. Charles, bătrâne, speram că ai să vii, nu-i așa, Rose?

Două chipuri stăteau întoarse spre mine, radiind de amuzată malițiozitate.

– Hello! am spus. Ce plăcut să vă văd din nou împreună. Pot să vă ofer o băutură?

– Nu, nu, strigă Peregrine. Tu ești invitatul nostru. Chelner! Chelner! Te rog, o sticlă din șampania aceea pe care ne-ai oferit-o ieri, și trei pahare.

– Ai plecat întâi la Londra, l-am întrebat pe Peregrine, sau ai venit direct aici?

– Nu, răspunse el, m-am oprit întâmplător aici ca să-mi înec amarul în băutură și-am dat peste cățeaua asta sașie.

– Și-ați căzut unul în brațele celuilalt!

– Nu chiar de la început, mă corectă Rosina. Am început printr-o ceartă de zile mari. Peregrine era de-a dreptul agresiv. Părea înfuriat mai ales din cauza parbrizului.

– Parbrizul m-a râcâit al naibii, întări Peregrine, dar a fost o chestie simbolică. Mulțumesc, chelner!

– Lasă-mă pe mine s-o deschid, strigă Rosina. Ador să deschid sticlele de șampanie. Dopul zbură, spuma aurie țâșni. Charles!

– Mulțumesc. În sănătatea dumneavoastră, domnule și doamnă Arbelow!

– Nici nouă nu ne vine să credem, urmă Rosina. Și suntem fericiți. Cel puțin eu sunt fericită. Tu ești fericit, Peregrine?

– Senzația nefamiliară pe care o încerc poate fi identificată drept fericire. Charles, îți doresc toate cele bune. Macabrul tău văr militar mai e pe aici?

– Nu, a plecat.

– Așadar, huzurești cu de-a pururi fidela Liz?

– Nu, și ea a plecat.

– Singur-singurel? se interesă Rosina. Ce-i cu femeia cu barbă?

– A, și ei pleacă. În orice caz, am renunțat la cucerirea femeii cu barbă. A fost o rătăcire mintală de scurtă durată.

– Cu toții eram de aceeași părere, replică Peregrine. Te felicităm.

– Vă întoarceți la Londra?

– Mâine. Cu toate că-i foarte frumos aici și mâncarea e excelentă. Am o chestie la televiziune. Putem să te conducem și pe tine?

– Nu, mersi. Și, într-adevăr, vă reuniți forțele?

– Da, răspunse Rosina. Toate lucrurile s-au reașezat la locul lor. Niciodată nu ne-am despărțit cu adevărat unul de celălalt, și acum nu va mai fi nevoie. E simplu ca bună ziua. Dar știi, Charles, ce m-a făcut să întrezăresc dintr-odată adevărul?

– Ce?

– Faptul că Peregrine te-a omorât.

– Mă rog, am încercat numai, se apără Peregrine. Trebuie să-mi păstrez modestia.

– Și ce-a fost atât de fermecător în treaba asta? am întrebat eu.

– Nu știu, a fost splendid. La urma urmei, meritai să fii omorât. Numai pentru ce ne-ai făcut nouă, dacă nu pentru altele.

– Hai să nu mai vorbim despre asta, am spus.

– O, nu te speria, n-avem de gând să-ți inventariem păcatele, ne simțim mult prea veseli pentru așa ceva. Dar a fost un gest elegant și splendid din partea lui Peregrine să-ți dea brânci în groapa aceea. Întotdeauna îmi făcea scârbă gândul că te iertase. Îmi pare rău numai că nu te-ai înecat, ar fi fost mai estetic.

– Nu înțeleg de ce nu te-ai înecat, comentă Perry.

– A fost un act de violență pitorească și curată, urmă Rosina. Îmi place un bărbat cu adevărat violent, un bărbat care să fie o brută, într-o manieră cuviincioasă și directă. Tu, Charles, ești un escroc odios, dar structural ești un molâu. Nici nu-mi pot da seama cum de m-am îndrăgostit de tine. Cred că fascinai oamenii prin propriile-ți iluzii despre putere, și nu prin magnetismul tău personal. Îngâmfarea ta ne inducea în eroare. Ca bărbat, ești o mămăligă, abia acum văd clar lucrul ăsta.

– Țin să fiu plăcut și moale ca o jucărie de cauciuc. Dar chiar aveți de gând să vă recăsătoriți? N-o să mergeți până acolo! Peregrine, parcă spuneai despre căsătorie că e un iad, un lavaj al creierului.

– Nu când te însori a doua oară cu aceeași persoană. Toată lumea ar trebui să facă asta.

– Dar cum rezolvi cu Pamela?

– A, n-ai auzit? Pam a fugit cu Marcus Henty. Știi că el s-a făcut fermier. Viața la țară o să i se potrivească Pamelei, până o s-o facă una cu pământul.

– Așa încât, mi-am spus că-i mai bine să pun eu mâna pe Peregrine, înainte de a începe să se dea la Angie.

– Dumnezeule! exclamă Peregrine.

Amândoi izbucniră în hohote nebunești de râs, Peregrine încrețindu-și fața mare, ridată, înroșită de soare și de șampanie. Rosina se cocoțase, ca de obicei, pe brațul fotoliului lui Peregrine, legănându-și picioarele goale care-i ieșeau de sub rochia albă, trasă cât mai sus. Se aplecă asupra lui Peregrine, frecându-și nasul de părul lui. Amândoi îmi făcură cu ochiul, apoi se priviră solemn unul pe celălalt și izbucniră în noi hohote de râs.

– Sper că va exista un rol și pentru Peregrine în *Odiseea* lui Fritzie, am spus eu. Ar putea juca rolul bătrânului câine.

– A, balonul ăsta a plesnit, ripostă Rosina.

– S-a răzgândit Fritzie?

– Nu, eu m-am răzgândit.

– Plecăm în Irlanda, mă lămuri Peregrine.

– În *Irlanda*?

– Da, la Londonderry. Ne-am săturat până peste cap de teatrele din West End. Plecăm ca să ducem teatrul în inima poporului.

– Doamne sfinte!

– Nu ne lua peste picior, Charles. Asta va însemna începutul unui lucru măreț.

– Și, deci, Rosina, renunți la rolul lui Calipso?

– Da.

– În sfârșit, ai reușit și tu să mă impresionezi.

– Începutul unui lucru măreț, continuă Peregrine. Piesele le vom scrie noi înșine, iar localnicii le vor interpreta. Irlandezii sunt actori înnăscuți, și există acolo un mic teatru delicios care a fost numai puțin bombardat...

– Nu vă iau peste picior, am răspuns. Socotesc că sunteți plini de curaj, amândoi. Vă doresc mult succes. Nu, nu mai vreau șampanie, mulțumesc, și așa simt c-am început să mă îmbăt.

– Charles n-a ținut niciodată la băutură, completă Peregrine, turnându-și încă un pahar.

– Sper că am încetat să mai fiu un monstru în mintea ta? l-am întrebat.

– Da. Am ucis monstrul când te-am îmbrâncit în mare. Și mă bucur că ai supraviețuit, zău așa. Totu-i bine când sfârșește bine.

– Da, dar oare când sfârșește? Trebuie să plec. Mulțumesc pentru „șampon".

– Te conduc până la ușă, spuse Rosina.

Ieși din hol, iar eu l-am salutat pe Peregrine și am urmat-o.

Rochia albă a Rosinei se dovedi a fi un fel de robă ca de femeie-profet, fără nici o formă, dintr-un material foarte ușor, care plutea vaporos în jurul ei. Își întinse brațele, turti materialul zburător și și-l lipi de trup. Am ieșit afară din hotel și am rămas un moment amândoi în soare, la bordura pietroasă a drumului. Rosina era desculță.

– Și crezi că or să meargă lucrurile între tine și Peregrine?

– Nu văd de ce nu. Nu ne-a despărțit vreodată altceva decât gelozia.

– O chestiune uriașă. Care are darul ubicuității.

– Mă rog, e un semn de dragoste. Peregrine era pur și simplu obsedat de tine, pe urmă s-a însurat cu Pam, numai ca să mă sâcâie pe mine. Și, știi, nu puteam suporta ideea că Peregrine privise atât de impasibil faptul că tu m-ai răpit, aș fi vrut să-l văd luptând pentru mine.

– Complexul Elenei din Troia. Destul de comun.

– Și când am auzit că te-a omorât...

– S-a împăunat cu asta?

– Natural...

– Bine, atunci vă doresc noroc. Spune-mi un lucru, Rosina. În ziua aceea când ai plecat declarând că vrei să-l vezi pe Ben, te-ai dus într-adevăr la el?

– Da.

– Și ce s-a *întâmplat*?

– Nu s-a *întâmplat* nimic. Doar o fantastică discuție.

– Aș spune că și asta e o ispravă. Despre ce-ați vorbit?

– Charles, pui prea multe întrebări și dorești ceva fără să dai nimic în schimb, așa cum ai făcut întotdeauna. Dar te pot asigura de un lucru...

femeia ta cu barbă are un noroc porcesc. Omul acela este *extrem de atrăgător.*

– O!

M-am îndepărtat, făcându-i un semn cu mâna. Aș fi dat orice pentru o înregistrare pe bandă a acelei „fantastice discuții", dacă avusese într-adevăr loc. Și atunci, pentru prima oară, mi s-a năzărit în minte întrebarea dacă nu cumva Hartley și Ben erau uniți prin atracția sexuală?

– Charles!

Rosina alergase câțiva pași după mine, lipăind desculță prin iarbă, cu roba albă fluturându-i în vânt. Am așteptat.

– Charles, iubitule, spune-mi, trebuie să știu. Ai venit astăzi aici ca să mi te oferi?

– Pui prea multe întrebări, i-am răspuns.

În timp ce înaintam, am auzit-o râzând vesel. Faptul că renunțase la rolul din film purta amprenta grea a unei realități.

În acea seară, norii s-au adunat, denși, soarele s-a făcut nevăzut, și a început să plouă. Năstrușnica vreme englezească, după ce îmbrăcase masca unei acceptabile imitații de iunie, hotărâse acum să joace rolul lunii martie. Dinspre mare bătea un vânt rece care aducea ploaia în rafale dezordonate, agresive, asemenea unor pietricele zvârlite în geamurile din spate. Casa trepida toată de zgomote stranii, de încordări și scârțâieli, iar perdeaua de mărgele răpăia la intervale neregulate în clincăneli nervoase, sacadate. Mi-am căutat jerseul irlandez și, în cele din urmă, l-am găsit printre păturile și pernele ce continuau să zacă pe podeaua din bibliotecă. Am încercat să aprind focul în cămăruța roșie, dar proviziile mele de lemne din casă se isprăviseră, iar lemnele de afară erau prea ude. Am băut o cantitate mare de vin roșu, după ce mi-am mâncat supa de linte, și m-am dus la culcare devreme, cu o sticlă de apă fierbinte la picioare.

A doua zi dimineață continua să plouă, dar mai liniștit, vântul se oprise și frigul se înmuiase. O pâclă deasă, lipicioasă, de culoarea perlei, înfășurase casa și era cu neputință să vezi capătul digului rutier. Am scos afară lăzile de gunoi, care nu mai fuseseră deșertate de nu știu câtă vreme, și am rămas câteva clipe în mijlocul drumului, ascultând. Cuprinsul invizibil era un imens hău de tăcere. Am intrat iar în casă, ud de ceață și de burniță, și mi-am oferit un copios mic dejun, alcătuit din terci de ovăz cu lapte conservat și zahăr brun, ochiuri fierte, biscuiți, miere (rămăsesem fără pâine) și câteva

căni cu ceai fierbinte. M-am așezat după aceea, cu o scoarță pe genunchi, și mâna mea a nimerit în buzunar peste un obiect pe care degetele nu-l puteau „descifra". L-am scos afară și am văzut bigudiul lui Hartley, pe care-l vârâsem în buzunar în noaptea când „fugise la mine". M-am uitat la cilindrul lipsit de noimă și am încercat să văd în el un semn, dar arăta patetic și mi-a inspirat atâta tristețe, încât l-am pus într-un sertar din cămăruța roșie. Mi-am învelit din nou picioarele în scoarță și am început să revizuiesc situația.

Un gând consolator și lămuritor, care-mi revenea statornic, în timp ce încercam să-mi imaginez starea de spirit în care se afla Hartley, era acela că s-ar putea să aștepte până în ultimul moment pentru a face o mișcare definitivă. Să-l lase pe Ben să plece în Australia! Fără îndoială, asta era dorința lui, ideea lui și nu a ei. S-ar putea să scape definitiv de el, fugind chiar în momentul îmbarcării pe vas. Și atunci avea să sară, ca Lord Jim, drept în barca mea. Avântul lui Ben va fi mai înaripat în clipa plecării, și s-ar putea foarte bine să-și spună: „La naiba cu ea!" Acest unghi de analiză a chestiunii era ingenios și plauzibil. Dar mă puteam bizui îndeajuns pe el încât să rămân inactiv, și voi putea,voi îndrăzni să îndur atâta inactivitate fără să dețin o asigurare certă din partea lui Hartley?

Am hotărât că-mi puteam acorda încă un răgaz de două sau trei zile în care s-o las pe Hartley să reflecteze asupra scrisorii pe care i-o dădusem. Mă bucuram că se afla în posesia scrisorii și-mi imaginam că acționa asupra ei în numele meu, asemenea unui spiriduș cuibărit în casă. Mi-am mai adus aminte că avusesem buna inspirație de a-i da numărul meu de telefon. De bună seamă, la vremea asta Ben o fi părăsit cursul de lemnărie, dar, neîndoielnic, trebuia să iasă din când în când în sat, trebuia să se ducă după bilete, vize, bani; și, cu toate că era posibil să o ia pe Hartley cu el, nu putea să-i supravegheze orice mișcare. Desigur că-i era posibil să se strecoare până la un telefon public și să mă sune. Doar câteva cuvinte ar fi fost de ajuns: „Așteaptă-mă, voi veni!" Numai imaginându-mi aceste cuvinte și reușeam să sar cu gândul peste unele pete negre. Posibilitatea constantă a primirii unui telefon făcea suportabilă scurta perioadă de așteptare pasivă pe care mi-o decretasem.

Dar dacă nu se va întâmpla nimic... și nu se va întâmpla nimic...? Atunci, desigur, va trebui să aranjez s-o văd pe Hartley, printr-un mijloc pe care urma să-l inventez, chiar dacă acest lucru implica să mă „expun" lui Ben.

Trebuiau înlăturate toate șaradele. Perspectiva unei asemenea expuneri, poate decisive, îmi provoca un amestec de teamă și plăcută aţâţare, vedeam în ea ultima barieră dincolo de care, dacă voi reuși s-o dobor, aveam să-mi dobândesc, în siguranță, răsplata. Imaginea „doborârii barierei“ nu era, însă, prea reconfortantă. În ultimul moment s-ar putea să fiu nevoit să recurg la forță, în legitimă apărare. Ben era un om violent din fire, ceea ce, din punct de vedere psihologic, constituia un considerabil avantaj. Probabil că-i plăcea să lovească. Era mai tânăr decât mine, un individ zdravăn și robust, dar care acum se cam îngrășase și își ieșise din formă, în timp ce eu eram agil și ager. Teatrul îți solicită păstrarea însușirilor fizice, iar eu răspunsesem întotdeauna acestei solicitări cu scrupuloasa îndârjire a unui atlet.

În vederea eventualei „legitime apărări“ am început să scotocesc prin toată casa pentru a găsi un instrument greu, bont. În fond, în orice moment aș fi putut primi o vizită, și nu din partea lui Hartley, ci a lui Ben. Ideea de a-l ucide pe Ben nu-mi părăsise complet mintea. S-ar fi zis că, în pofida rațiunii și a unor reflecții mai calme, această idee lăsase o urmă adâncă în mintea mea, ca o brazdă în memorie, numai că urma era legată de viitor. Era un fel de „urmă a intenției“, ceva ce ar putea exista în mintea cuiva capabil de „a-și aminti“ viitorul, așa cum ne amintim trecutul. Sunt conștient că e un nonsens, dar ceea ce simțeam eu nu era nici intenție rațională, nici premoniție, nici măcar o prezicere. Ci pur și simplu o cicatrice mentală care se formase de la sine și pe care trebuia să o înfrunt. Deocamdată, mă înfrânam de la orice plan. Îmi prefiguram vag momentul „ciocnirii“, ca pe o scenă de legitimă apărare. Și căutam de zor un instrument greu, bont.

Era seara, târziu, în cea de-a doua zi după întâlnirea cu Perry și Rosina. Ceva mai devreme simțisem o bine definită tentație de a mă duce la hotelul Raven și a urma exemplul lui Peregrine, înecându-mi amarul la bar. Simțeam nevoia să văd făpturi omenești obișnuite, care duceau vieți omenești obișnuite, cu vacanțe, luni de miere, certuri, necazuri cu mașina, necazuri cu ipotecile. Dar mă temeam ca nu cumva să-i mai găsesc acolo pe domnul și doamna Arbelow, pentru că eram convins că nu mi-ar strica o lungă pauză până să întâlnesc din nou această pereche. Poate că o să plec într-o zi să vizitez deliciosul mic teatru din Londonderry, dar mi se părea mai plauzibilă ideea că n-o s-o fac. La „Leul Negru“ nu voiam să mă duc din pricina vecinătății cu Hartley, din pricina ostilității curioase și primejdioase a mușteriilor și din pricină că aș fi putut da peste Freddie Arkwright. Și-apoi,

trebuia să păzesc telefonul. Căutarea unei arme însemna cel puțin o ocupație.

Doamna Chorney lăsase în pod felurite unelte pe care le cercetasem la lumina zilei, dar în zadar. Găsisem în spatele căzii din baie o piesă lungă de metal, utilizată probabil ca rangă, dar era prea grea și prea mare ca să o pot lua cu mine în buzunarul fulgarinului, după cum socoteam eu c-ar fi necesar. Desigur îmi trecusem în revistă și propriile instrumente, ridicol de sărăcăcioase: șurubelnițe, dar nici un fel de daltă, și numai un ciocan mic „pentru domnișoare". Acum, în amurgul târziu, scormoneam de zor, la lumina unei lumânări, într-un spațiu pe care-l descoperisem în spatele chiuvetei și care părea să fie o ascunzătoare pentru felurite obiecte. Scotocind prin lemnăria umedă și putredă și printr-o colonie de păduchi de lemn, am descoperit o piesă grea, din metal gros, care s-a dovedit a fi capul unui ciocan. Coada sau mânerul, sau cum s-o mai fi chemând bastonul care susține capul, zăcea separat. Am așezat ambele obiecte pe masă.

Afară era aproape beznă, pâcla se lăsa mai curând ca un nor, întunecând orice dâră de lumină pe care ar fi putut-o oferi cerul crepuscular. Cădea o ploaie măruntă, și cu toate că vântul nu sufla puternic, casa părea să se hurduce, să se zgâlțâie, să clănțăne, dârdâind și scârțâind și încordându-și mădularele, ca o corabie de lemn. Auzeam chenarele ferestrelor pârâind, perdeaua de mărgele clincănind, ușa din față trosnind, și o vibrație ușoară, ascuțită, a cărei sursă, după numeroase căutări, am descoperit-o în firul de metal al clopotului de afară, care se întindea până în bucătărie. Eram nedumerit și de un zgomot care venea din exterior, dinspre mare, un vuiet prelungit, repetat, asemănător geamătului sirenei de ceață a unui vapor. Niciodată până acum nu auzisem o sirenă de ceață pe marea asta straniu de nepopulată. Poate că era vorba de un vapor care se rătăcise și care, în curând, după un răstimp de tăcere o să se zdrobească de stâncile mele, cu un vacarm de neînchipuit? Vuietul sirenei de ceață, dacă asta o fi fost, conteni un timp; dar acum se auzea un alt zgomot, un bubuit ciudat, ritmic, produs de apele înverșunate ce năvăleau în cazanul lui Minn, împinse apoi într-o retragere abruptă. Am așezat lumânarea pe masă, între capul ciocanului și mânerul de lemn care, separate unul de celălalt în acest chip ciudat, păreau instrumente de ritual aparținând unui cult păgân. Continuam să ascult zgomotul găunos, sacadat al cazanului, și forța lui părea să-mi pătrundă trupul, să se prefacă în pulsația puternică a însăși inimii mele, și apoi în

răpăielile amenințătoare, tot mai accelerate, ale castanietelor de lemn folosite în teatrul japonez.

M-am simțit dintr-odată năpădit de îngrijorare și am hotărât să încui ușa care dădea spre pajiște. Când m-am îndreptat spre ușă, având lumânarea în spate, nu am putut deslușI decât foarte estompat decorul de afară. M-am oprit locului, cu inima străpunsă de junghiul spaimei, văzând o siluetă neagră în apropierea ușii, între casă și stânci. O clipă mai târziu, mi-am dat seama că era James. Ne-am uitat unul la celălalt, prin sticla geamului. În loc să-i deschid ușa, m-am întors la masă, am luat lumânarea și m-am dus în hol să caut una dintre lămpile de gaz. Am aprins fitilul, am stins lumânarea și m-am întors cu lampa în bucătărie. James intrase, pe întuneric, și se așezase la masă. Am lăsat jos lampa, i-am înălțat fitilul și am exclamat: „Ah, tu ești!“ ca și cum nu l-aș fi văzut înainte, sau ca și cum m-aș fi așteptat să fie altcineva.

– Nu te superi că m-am întors.

– Nu.

M-am așezat și eu și am început să răsucesc ciocanul. James s-a ridicat, și-a scos haina stropită de ploaie, a scuturat-o, a așezat-o pe speteaza scaunului, și-a tras în jos manșetele cămășii și s-a așezat din nou, cu coatele proptite pe masă, privindu-mă.

– Ce faci acolo?

– Repar ciocanul.

Adevărul era că mânerul intra perfect în gaura metalului, însă juca, astfel încât ar fi căzut la orice încercare de mânuire.

– Capul nu-i fixat, zise James.

– Am observat și eu.

– Ai nevoie de o pană.

– O pană?

– Vâră înăuntru o bucățică de lemn, care să-l susțină.

Am găsit o bucățică de lemn (toată casa era presărată cu surcele și bucăți de lemn), am așezat-o în echilibru în gaura din metal și am vârât apoi mânerul, continuând să țin pana de lemn pe loc. Am mișcat ciocanul. Capul stătea fix.

– Dar de ce ai nevoie de ciocan? întrebă James.

– Ca să strivesc un gândac negru.

– Îți plăceau gândacii negri, cel puțin în copilărie.

M-am ridicat, am găsit o sticlă de vin roșu spaniol, am deschis-o și am așezat-o pe masă, împreună cu două pahare. Era frig în bucătărie, așa încât am aprins soba cu gaz.

– Ce de-a ștrengării mai făceam, spuse James.

– Când?

– Când eram băiețandri.

Nu-mi puteam aminti de nici o ștrengărie făcută împreună cu James. Am turnat vinul în pahare și, un timp, am rămas amândoi tăcuți.

James, fără să se uite la mine, desena cu degetul contururi ciudate pe masă. Poate că se simțea stingherit; și ideea că, o dată în viață, se afla și el în atitudinea solicitantului, mă făcea și pe mine să mă simt stingherit. Oricum, n-aveam chef să-i ușurez situația. Tăcerea continua. Începea să semene cu o întâlnire de kuakeri. La un moment dat, James spuse:

– Poți auzi marea?

– Acesta era citatul favorit din Shakespeare al lui Keats.

Am ascultat. Bătăile mării încetaseră, fiind urmate de un vaier șuierat, ritmic, care se reverbera când valurile mari, metodice, se cățărau pe stânci, le inundau, apoi se prăvăleau îndărăt. Probabil că vântul se întețise.

– Da.

După o altă pauză, întrebă:

– Ai ceva de mâncare?

– Tocană de proteine vegetale.

– Foarte bine. M-am săturat de ouă.

Am stat un timp, continuând să bem. James și-a turnat apă în vin, iar eu i-am urmat exemplul. După aceea m-am ridicat ca să încălzesc tocana (o amestecasem în grabă în acea dimineață, în chip de provizie pentru orice eventualitate – se păstrează bine). În timp ce făceam acest lucru, îmi spuneam că mașina pe care o construisem atât de ingenios ca să mă separe pe veci de vărul meu părea să nu funcționeze prea bine.

– Pâine?

– Da, te rog.

– Drace, n-am pâine, numai biscuiți sărați.

– OK. Orice.

Ne-am așezat în fața tocanei.

– Când te întorci la Londra? m-a întrebat James.

– Nu știu.

– Ce-i cu Hartley?
– Ce să fie cu ea?
– Ceva noutăți, păreri?
– Nu.
– Ai renunțat la ea?
– Nu.
– Ai văzut-o?
– Am luat un ceai cu ea și cu Ben.
– Și cum a fost?
– Politicos. Încă puțin vin?
– Mulțumesc.

Mi-era teamă că James o să mă năpăstuiască cu o sumedenie de întrebări, dar n-a făcut-o, părea să-și fi pierdut interesul. Adăugă, cu un aer de reflecție generalizată:

– Cred că ești aproape de eliberare. Ai construit o colivie de necesități și ai instalat-o pe ea într-un spațiu vid, drept în mijloc. Ai împresurat-o de toate nevoile și sentimentele tale puternice: vanitatea, gelozia, răzbunarea, nostalgia după propria-ți tinerețe – dar toate acestea nu sunt concentrate asupra ei, nu o ating, ci o înconjoară. Pare a fi prizoniera lor, dar în realitate nu o afectează cu nimic. Tu te folosești doar de imaginea ei, e o păpușă, un simulacru, un exorcism. Curând ai să începi să vezi în ea o zână rea. Și atunci, nu-ți va mai rămâne altceva de făcut decât s-o ierți, ceea ce intră în sfera posibilităților tale.

– Mulțumesc, dar întâmplător eu nu iubesc imaginea ei, ci pe ea, chiar și ceea ce-i groaznic în ea.

– Adică faptul că ți-l preferă pe Ben? Asta ar fi o mare realizare.

– Nu; iubesc năruirea, măcelul, ceea ce e în mintea ei.

– Mă rog, ce e în mintea ei? Poate că o lega de tine doar un sentiment de vinovăție. Și acum că ai dezlegat-o de vinovăție, ți-e recunoscătoare, dar, pe de altă parte, și-a dat frâu liber resentimentelor pe care ți le purta, pentru că te găsea obositor și, după această eliberare, s-ar putea întoarce la o stare de totală indiferență. Ai puțină brânză?

– James, tu nu înțelegi absolut nimic din toată povestea asta. Și eu nu am renunțat, și nici nu sunt pe cale să renunț, de aproape sau de departe, după cum te-ai exprimat tu.

– S-ar putea ca destinul tău să fie acela de a trăi singur și de a deveni unchiul tuturor nepoților, asemenea unui preot celibatar. Există și sfârșituri mai rele. Ai puțină brânză?

– Nu mă apropii încă de nici un sfârșit, așa sper. Da, am niște brânză.

Am scos brânza și am deschis altă sticlă de vin.

– Apropo, urmă James, sper că ai crezut ce ți-am spus despre Lizzie.

– Cred că a fost ideea ei și tu te-ai simțit obligat să fii gentleman, am răspuns reumplând paharele.

James păru o clipă să se concentreze. Presupun că se întreba dacă să reînceapă cu detaliile despre numărul mic și scurtimea întâlnirilor dintre ei, și așa mai departe. Am hotărât că n-avea importanță. Îl credeam.

– N-are nici o importanță. Te cred.

– Îmi pare rău că s-a întâmplat, spuse James.

Nu suna întocmai a scuză.

– OK, OK.

James reîncepu să traseze cu degetul desene pe masă și eu m-am simțit din nou stingherit. I-am spus cu stângăcie:

– Ei, acum povestește-mi despre tine. Ce planuri ai?

– Plec în străinătate...

– A, da, spuneai că te pregătești pentru o călătorie. Poate că spre meleaguri cu munți înalți, și culmi înzăpezite, și demoni care intră și ies din cutii.

– Cine știe? Tu ești un om al mării. Eu sunt un om al munților.

– Marea e curată. Munții sunt înalți. Cred că încep să mă îmbăt.

– Marea nu-i deloc curată. Știai că delfinii se sinucid uneori, sărind pe uscat, din cauza chinurilor pricinuite de paraziți?

– Mai bine nu-mi spuneai. Delfinii sunt niște animale atât de drăguțe. Deci și ei își au demonii lor de care nu mai pot scăpa. Mă rog, dacă pleci, dă-mi de veste când te întorci.

– Așa o să fac.

– Nu pot să înțeleg atitudinea ta față de Tibet.

– Față de Tibet?

– Da, destul de ciudat! De bună seamă, nu era vorba decât de o tiranie medievală, primitivă, superstițioasă.

– Firește că era o tiranie medievală, primitivă și superstițioasă, cine neagă acest lucru?

– S-ar spune că tu. Tu pari să privești Tibetul ca pe un paradis pierdut al budiștilor.

Niciodată până atunci nu mă hazardasem să discut asemenea chestiuni cu James. Probabil că eram beat de-a binelea.

– Eu nu-l privesc ca pe un paradis budist. Budismul tibetan a fost total corupt din multe puncte de vedere. Era pe vremuri o splendidă relicvă umană, o legătură vie cu lumea antichității, o țară extraordinară, neviolată, cu un patrimoniu unic religios și folcloric.

– Așadar vorbești în calitate de amator de antichități?

James înălță din umeri. Examina niște fluturi de noapte care zburau în jurul lămpii.

– Sunt niște superbi fluturi de noapte pe aici. De secole n-am mai văzut un fluture din specia Eggar. Vai, dragă, cred că acela de acolo a pățit-o. Îmi dai voie să închid fereastra? Ca să nu mai intre.

Prinse cu îndemânare doi fluturi și-i aruncă afară, împreună cu cadavrul frumosului lor prieten ars, după care închise fereastra. Observasem că nu mai ploua și că atmosfera se limpezise. Vântul risipise ceața.

– Dar erai foarte interesat să studiezi superstițiile?

Simțeam că în această seară, în ciuda tuturor stingherelilor dintre noi, vărul meu părea mai deschis față de mine decât oricând.

– La urma urmei ce e superstiția? întrebă James, turnând din nou vin în ambele pahare. Și ce este religia? Unde sfârșește prima și unde începe cealaltă? Cum s-ar putea răspunde la această întrebare în ce privește creștinismul?

– Vreau să spun că tu erai un cercetător al... nu al...

De fapt ce voiam să spun? Nu reușeam să-mi formulez clar întrebarea.

– Desigur, răspunse James asupra căruia vinul părea să nu fi avut alt efect decât acela de a-i spori volubilitatea, ai dreptate să folosești cuvântul „superstiție“, conceptul este esențial. Dar eu am întrebat care-i linia de demarcație între superstiție și religie. Presupun că orice religie este o superstiție. Religia este o putere, puterea, de pildă, de a te transforma sau chiar de a te distruge. Dar și asta-i o năpastă. Exercitarea puterii este o desfătare foarte primejdioasă. Calea dreaptă este singura cale, dar e foarte abruptă.

– Eu credeam că oamenii religioși sunt indivizi foarte slabi care venerează ceva puternic.

– Așa gândesc ei. Cel care venerează conferă obiectului venerat putere, o putere reală, nu una imaginară, acesta este sensul dovezii ontologice, una dintre ideile cele mai ambigue pe care le-a făurit vreodată inteligența omenească. Dar această putere este înfiorătoare. Dorințele și atașamentele noastre ne creează zeii. Și în momentul în care te eliberezi de un atașament, vine un altul și îi ia locul în chip de consolare. Niciodată nu renunțăm total la o plăcere, nu facem decât să o schimbăm pe o alta. Orice spiritualitate tinde să degenereze în magie, și folosirea magiei conține o răzbunare automată, chiar când spiritul ți s-a purificat de deprinderi mai pământene. Magia albă e totuna cu magia neagră. Și o intruziune în lumea spirituală, atât timp cât nu e absolut perfectă, poate genera monștri pentru oamenii obișnuiți. Demonii folosiți pentru făurirea binelui rămân prin preajmă și, după aceea, trec de partea răului. Cea mai categorică realizare este renunțarea totală la magie în sine, adică sfârșitul a ceea ce numești tu superstiție. Și totuși, cum se întâmplă? Binele renunță la putere și începe să acționeze asupra lumii în chip negativ? Binele este o noțiune inimaginabilă.

Poate că, până la urmă, și James se îmbătase. Am comentat:

– Mă rog, eu nu înțeleg nici jumătate din ce-mi spui tu. Poate că nu sunt decât un ex-creștin demodat, dar am gândit întotdeauna că binele e legat de oamenii binevoitori, și asta nu înseamnă un atașament?

– Ba da, răspunse James, cu ceea ce mi s-a părut a fi indiferență, da, sigur...

Își mai turnă vin. Deschisesem o nouă sticlă.

– Toată această renunțare la atașamente, am continuat eu, nu mi se pare că duce la salvare și la libertate, ci mai curând la moarte.

– Mă rog, Socrate a spus că trebuie să ne exersăm în a muri...

Cuvintele lui James începeau să aibă o notă ușuratică.

– Dar tu însuți, am continuat, pentru că voiam să mă agăț de el și să cobor toată această metafizică eterică la nivelul pământesc, urmărind totodată să-mi satisfac curiozitatea din moment ce-l prinsesem și eu o dată într-o dispoziție volubilă, tu însuți ai iubit oameni, și de ce să nu-i fi iubit, deși Dumnezeu știe cine or fi, pentru că ai fost întotdeauna afurisit de misterios. Niciodată nu mi-ai făcut cunoștință cu vreunul dintre prietenii tăi din Orient.

– Nu mă vizitează niciodată.

– Ba te vizitează. De pildă bătrânelul acela cu bărbuța rară pe care l-am văzut odată într-o cameră din apartamentul tău.

– Ah, ăla era un simplu *tulpa*.

– Presupun că asta înseamnă o castă inferioară.

James rămase tăcut o bucată de timp, și mi-am spus că, probabil, mersesem prea departe, dar am lăsat tăcerea neștirbită. Marea continua să se audă, însă mai înăbușit.

– Ei bine, începu el în cele din urmă, ei bine... după care tăcu din nou, dar era limpede că dorea să-mi spună ceva, așa încât am rămas în așteptare. Știi că în India și în Tibet există locuri unde oamenii pot învăța anumite trucuri, aproape oricine le poate învăța, dacă e bine instruit și depune efortul de a și le însuși...

– Trucuri?

– Da, știi, ca de pildă... de pildă trucul cu funia indiană... sau oricare altul...

– A, trucuri de felul ăsta!

– Mă rog, ce sunt „trucurile de felul ăsta“? După cum ți-am spus, oricine le poate înfăptui, sau poate încerca să le înfăptuiască, deși unele dintre ele sunt cumplit de obositoare dar... știi, n-au nimic de-a face cu... cu...

– Cu ce?

– Unul dintre aceste trucuri constă în a-ți ridica temperatura trupului prin concentrare mentală.

– Și cum faci așa ceva?

– E un lucru folositor într-o țară primitivă, după cum e folositor să înveți a merge întruna timp de patruzeci și opt de ore, parcurgând câte patru kilometri pe oră, fără să mănânci, fără să bei, fără să te oprești.

– Nimeni nu poate reuși una ca asta.

– Iar ridicarea temperaturii corpului prin concentrare mentală e, evident, foarte utilă într-o călătorie pe timp de iarnă.

– Ca bunul rege Wenceslas.

Mintea mi-era buimacă, începusem să mă simt foarte beat și ochii mi se lipeau de somn. Auzeam vocea lui James care continua să vorbească, și mi se părea că răzbește de foarte departe.

– ... Vanitatea mea l-a ucis... Pedeapsa pentru orice greșeală e automată... Sunt în stare să profite de orice fisură... Mi-am pierdut controlul asupra lui... Mi-a scăpat din mână... Roata are o justiție implicită...

Capul îmi căzuse pe masă, și curând m-a furat somnul.

Când m-am deșteptat se luminase de ziuă. O lumină de zori cenușii, pentru că soarele încă nu răsărise, se răspândea în bucătărie, dând la iveală masa pătată de vin, farfuriile murdare, brânza fărâmată. Vântul se oprise și marea era liniștită. James se făcuse nevăzut.

Am sărit în picioare și am început să-l strig, alergând afară, pe pajiște. Pe urmă am alergat la ușa din față, spre digul rutier. Lumina cenușiu-alburie, tăcută, îmi înfățișă stâncile, drumul, și pe James care tocmai se urca în mașină. Portiera mașinii se închise. L-am strigat și i-am făcut semn cu mâna. James m-a văzut, a coborât geamul, și-a fluturat și el mâna, dar pornise motorul și automobilul începuse să ruleze.

– Dă-mi de veste când te întorci!

– Da. La revedere!

Îmi făcu un semn plin de voioșie și Bentley-ul negru porni în viteză, dădu colțul, și fâșâitul roților se prefăcu în tăcere. M-am întors spre casă, cu pași lenți.

Mergeam pe digul rutier, conștient de o cumplită durere de cap și de o senzație de instabilitate a creierului, deloc surprinzătoare când mi-am dat seama, ceva mai târziu, că James și cu mine băusem în doi aproape cinci litri de vin. Îmi juca în fața ochilor o perdea de pete mobile, care alunecau vertiginos. Am intrat în bucătărie și m-am așezat din nou la masă, odihnindu-mi capul în mâini. După aceea mi-am pregătit cu grijă un pahar cu apă și am căutat câteva aspirine, pe care le-am găsit cu greu, m-am așezat iar la masă și am moțăit. Soarele se ridicase pe cer.

M-am trezit din nou, așezat la masă, cu capul bălăbănindu-mi-se și o durere violentă în ceafă. Mi-am adus aminte că avusesem un vis curios, anume că fusesem prins de o furtună de zăpadă și înghețasem de moarte. Îmi veneau în minte frânturi din spusele stranii ale lui James. M-am ridicat în picioare, îngrozitor de amețit, m-am târât până sus, m-am trântit pe pat și am căzut într-un soi de somn, asemănător cu o comă. M-am deșteptat târziu, nesigur dacă e dimineață sau după-amiază. Mă simțeam ceva mai puțin amețit, dar mă apucase un soi de turbare. Am coborât în bucătărie, am mâncat puțină brânză și m-am culcat din nou.

După aceasta, lucrurile au devenit din ce în ce mai confuze. Probabil că am zăcut în pat cea mai mare parte a acelei zile. Îmi aduc aminte că m-am deșteptat în toiul nopții și am văzut luna strălucind. A doua zi dimineață am coborât devreme și mi-a venit deodată ideea – sau poate mi se năzărise peste

noapte – că, din moment ce renunțasem la înot, era cazul să fac o baie. Nu-mi surâdea gândul să car oale cu apă clocotită în baia de la etaj. Am reușit de astă dată să disloc vechea cadă de fontă a doamnei Chorney din adăpostul de sub scară și m-am apucat să fierb apă în cratițe, pe soba de gaz. La jumătate de drum pe parcursul acestei acțiuni, m-a înjunghiat o durere ascuțită în piept și m-a cuprins un soi de leșin. Am renunțat la ideea băii, mi-am făcut un ceai, dar nu m-am simțit în stare să mănânc ceva. Mi-era rău și am hotărât să mă vâr din nou în pat. Aveam certitudinea că am temperatură, dar printre obiectele mele nu figura și un termometru. Am rămas în pat. Dar patul meu îmi dădea senzația unui hamac suspendat pe un vapor scuturat de furtună. Mi se perindau prin minte gânduri încețoșate, colorate, sau mai curând vedenii, și nici un moment n-am putut fi sigur dacă ochii mi-erau închiși sau deschiși. Mă întrebam dacă nu cumva sunt serios bolnav. Acum aveam un telefon, dar n-aveam doctor. Nu-mi venea să-l chem pe cel care mă consultase la două noaptea după „accident“ și, oricum, nici nu-i cunoșteam numele. M-am gândit o clipă să-i telefonez medicului meu de la Londra și să-i descriu simptomele, dar am hotărât să n-o fac, întrucât simptomele i-ar fi părut neinteresante. Chiar și în cazuri mai grave era greu să captezi interesul medicului meu londonez. M-am consolat singur, spunându-mi că, fără îndoială, mă molipsisem de gripa, sau ce-o mai fi fost, care-l doborâse pe James după salvarea mea din calvarul marin și că, în orice caz, boala lui nu durase prea mult.

A mea însă a ținut, cred, ceva mai mult. Oricum, au trecut câteva zile în timpul cărora am zăcut toropit, incapabil să mă mișc, incapabil să mănânc. Nimeni nu m-a căutat, nimeni nu mi-a telefonat. M-am târât cu chiu și vai până la cotețul de câini, dar nimeni nu-mi trimisese vreo scrisoare. Poate că o fi având loc vreo grevă poștală sau o sărbătoare. Nu mă îngrijora prea mult lipsa de noutăți. Eram preocupat în întregime de boala mea. Îmi absorbea tot interesul, de parcă ar fi fost o operă la care lucram. Încetase chiar să mă mai sperie; și, în general, așa cum anticipasem, începusem să mă simt mai bine. În scurt timp am fost în stare să cobor scara fără să mă mai opresc la fiecare treaptă și am încercat o înviorătoare senzație de foame. Am mâncat câțiva biscuiți și i-am savurat din plin.

În ziua aceea, sau poate că a doua zi, când, după cât îmi aduc aminte, mă simțeam mai în putere și mai normal, a sunat, dis-de-dimineață, telefonul. Acum eram conștient de semnificația acelui ciudat țârâit. În clipa când am

auzit oribilul sunet strident m-am gândit la Hartley și mi-am spus: Acum e acum! Am alergat în bibliotecă, poticnindu-mă de propriile picioare. Am înșfăcat receptorul, l-am scăpat din mână, l-am ridicat din nou.

– Alo!

– Alo, Charles?

Era Lizzie. I-am răspuns:

– Da. Așteaptă o clipă.

Am lăsat receptorul pe un teanc de cărți și m-am așezat, străduindu-mă să-mi calmez nervii și să-mi adun mințile. Simțeam o durere în capul pieptului gândindu-mă la Hartley care, știam bine, nu va voi să plece. Dar totul devenise acum extrem de urgent.

– Scuză-mă, Lizzie, am stins gazul.

– Charles, ești bine?

– Da, de ce n-aș fi? Mă rog, am avut o gripă, dar mi-am revenit. Tu ești bine?

– Da. Mă aflu la „Leul Negru". Pot veni să te văd?

– Nu. Rămâi acolo. Vin eu la tine. Ce oră e? Ceasul meu stă de două zile.

– Zece și ceva.

– E deschis?

– Cine? A, cârciuma. Nu, dar până ajungi tu aici, or să deschidă.

– Pornesc acum.

La auzul vocii lui Lizzie, am simțit o dorință frenetică să ies din casă. Am alergat în bucătărie și m-am privit în oglinda mică de deasupra chiuvetei. În timpul bolii nu mă bărbierisem, și-mi crescuse o respingătoare barbă roșiatică. M-am ras în grabă, tăindu-mă, și m-am pieptănat. Mi-am luat haina, îngrozitor de șifonată, și portofelul. Pe cer trona un soare apos, dar aerul era rece. Am ieșit în pas alergător din casă și am străbătut digul rutier, apoi am cotit spre sat. Curând, am fost nevoit să mă opresc din alergat, pentru că un fel de nor de slăbiciune mi-a învăluit trupul, și m-am simțit cuprins de un vertij. Mi-am încetinit mersul, respirând cu grijă; și abia atunci mi-a dat prin gând să mă întreb dacă James era cel care o sfătuise pe Lizzie să vină să mă vadă. M-am bucurat să constat că nu mă sinchiseam nici un pic, ba chiar am încetat să mă mai gândesc la acest lucru. Când am intrat pe ulița satului, primul lucru pe care l-am văzut a fost Volkswagenul galben al lui Gilbert, parcat în față la „Leul Negru".

– Charles!

Lizzie m-a zărit venind și mi-a alergat în întâmpinare. L-am văzut pe Gilbert hlizindu-se în ușa cârciumii. Ce rol aveam eu în piesa asta? M-am pomenit simțindu-mă relaxat și zâmbind asemenea unui actor care visează că nu-și poate aminti replicile, dar știe că va reuși să le improvizeze.

– Hello, Lizzie, uite-l și pe Gilbert, ce plăcere!

– Charles, arăți foarte slăbit și palid.

– Mă bucur să aud asemenea complimente, am fost bolnav.

– N-ar mai fi trebuit să stai la pat?

– Nu, mă simt bine. Ce surpriză să vă văd pe amândoi aici!

– Bună, scumpul meu Charles! exclamă Gilbert apropiindu-se de mine.

Fața lui frumoasă, stingherită, foarte ridată, avea expresia de iminentă desfătare, nervoasă și vinovată, a unui câine care a făcut o poznă. Dacă l-ai fi atins ușor cu mâna, ar fi sărit și ar fi lătrat.

– Charles arată foarte rău.

– Sper că nu-i ceva molipsitor?

– Nu, nu.

– Noi stăteam afară, mă informă Lizzie. E destul de cald la soare.

– Ce plăcut!

– Ce să-ți comand, Charles? întrebă Gilbert. Nu, nu, te rog așază-te, tu ești convalescent, eu o să aduc băuturile. Vrei puțin cidru, sau e prea dulce pentru tine?

– Nu, e foarte bun, mulțumesc. Lizzie, ce minunat e să te văd, și arăți superb.

Așa cum am mai spus, Lizzie făcea parte dintre acele femei a căror față variază uimitor pe scara dintre reală urâțenie și reală frumusețe. Azi, Lizzie se afla la capătul dinspre frumusețe, arătând tânără și luminoasă, ca un băiețandru în rolul principal, cu părul cârlionțat în șuvițe spiralate, suflate de vânt. Purta pantaloni negri și pe deasupra o cămașă lungă, în dungi verzi și albastre. Și fața ei exprima aceeași incertitudine canin-gilbertiană, la care se adăuga un aer ștrengăresc, confidențial și apologetic.

Ne-am așezat pe banca de lemn din fața cârciumii și ne-am uitat unul la celălalt, eu surâzând vag, ea încordată și cu ochii strălucitori. Mă simțeam mai mult decât oricând expus privirilor trecătorilor, dar din fericire aceștia nu erau mulți la număr. Am început să vorbesc:

– Drăguț din partea ta că mi-ai telefonat. Sunteți în trecere? Iartă-mă că nu vă invit să locuiți la mine, dar în momentul de față nu mă prea simt în stare

să primesc musafiri.

– Nu, nu, în scurt timp o luăm din loc pe autostradă. Gilbert trebuie să se întâlnească cu cineva la Edinburgh. Știi, e vorba de piesa aceea care se va prezenta la festival...

– Nu mai spune!

– Oh, Charles, Charles, iubitule, m-ai iertat, nu-i așa?

– Pentru ce să te iert, Lizzie?

– Mă rog, m-ai iertat, nu?

– Da, dacă-i necesar, dar habar n-am despre ce-i vorba. Ce-ți mai place s-o faci pe misterioasa! Ah, uite-l pe dragul de Gilbert cu băuturile.

Lizzie și Gilbert veniseră pur și simplu să-și capete dezlegarea. Se așezară, uitându-se la mine și zâmbindu-mi, ca doi copii așteptând să li se dea certificatul de iertare, cu care s-o zbughească apoi în goană, zburdând și fluturându-l în vânt. Doreau de la mine să-i iubesc și să șterg pata care le adumbrea fericirea. Cu câtă grijă trebuie să fi discutat întregul plan, înainte de a veni să mă vadă, în modul ăsta, aproape oficial. Îmi apăreau ca doi copii, și deodată m-am simțit bătrân; probabil că îmbătrânisem, în mod semnificativ, de când venisem la mare.

O pierdusem pe Lizzie, dar când, cum? Poate că ar fi trebuit să pun mâna pe ea de la bun început. Sau poate că îl îndrăgea într-adevăr pe Gilbert, ori viața alături de Gilbert i se părea mai bună. Sau poate că o speriasem prea tare, în chip profund, când o expediasem cu James. Lizzie opta acum pentru o viață ușoară, pentru fericire, pentru lipsa de spaime; nu puteam s-o condamn. Și știam că James se ridicase ca o barieră între noi. Deși între ea și James nu „fusese nimic", chiar și acest „nimic" era mai mult decât suficient. Asta-i ce făcuse James întotdeauna. Era în stare să altereze orice lucru din viața mea, doar printr-o atingere a degetului mic. Poate că ideea care mă obsedase în copilărie era de neșters, anume că James va fi întotdeauna cel preferat. Firește, James nu avusese intenții rele. Dar minciuna în sine era, într-adevăr, o fisură fatală. Probabil că nu-l pierdusem pe James, dar o pierdusem pe Lizzie, efectiv „o îndepărtasem din cale", așa cum dorisem cu puțin înainte. Și acum, m-am pomenit amintindu-mi cu sârg că dorisem s-o îndepărtez pe Lizzie din cauza lui Hartley. Iar în această dimineață, am ieșit din casă alergând, pentru că mi se părea de nesuportat să mai rămân o secundă înăuntru, tot din cauza lui Hartley. Boala mea marcase durata de

așteptare, care acum luase sfârșit. Telefonul lui Lizzie fusese un semnal fără voie, o chemare la acțiune. Sunase ceasul pentru mine și pentru Hartley.

Și între timp, stăteam locului rânjindu-mă la Lizzie; și oricât ne-am fi zâmbit – poate că ea, într-adevăr, îmi surâdea cu nevinovăție, cu speranță, fără să-și dea seama de ceea ce se întâmplase și imaginându-și că încă mă mai putea reține fără să mă rețină, mă putea avea fără să mă aibă, și că toate vor fi bune –, totuși legătura fusese ireversibil ruptă. Mi-am adus aminte despre ceea ce-mi spusese James în legătură cu destinul meu de a fi unchiul tuturor nepoților și de a trăi singur. Am întrebat:

– Așadar, vă bucurați să-l vedeți pe unchiul Charles?

Ei au râs și eu am râs și cu toții am râs, iar Lizzie mi-a strâns mâna cu putere. Le dădusem îngăduința de a fi fericiți și-i vedeam cât erau de satisfăcuți și de recunoscători. Toată lumea părea să se lingă pe buze și să dea din coadă, cu excepția mea.

Cidrul era prea dulce și destul de tare și începusem să-i simt efectul. Aerul meu de jovialitate devenise parcă mai natural, când gândul la Titus mi se ivi în minte în chip aproape solemn, ca și cum cineva mi-ar fi adus pe o tavă un cap retezat. James îmi spusese ceva despre Titus, ceva ce nu-mi puteam aminti. Cauzalitatea ucide. Roata are o justiție a ei. Mi-am adus aminte de țipătul lui Lizzie din ziua aceea. Poate că, până la urmă, o pierdusem pe Lizzie din cauza lui Titus, pentru că mă condamna, pentru că fusese prea mult. Cât de strâns e urzită această țesătură a cauzelor. Acum, Lizzie țipa de bucurie. Da, trebuia să supraviețuiască, cu toții trebuie să supraviețuim. Titus fusese un străin care nu conviețuise prea multă vreme cu noi.

Am mai stat un timp de vorbă, sporovăind ca niște vechi prieteni. Gilbert căpătase un rol bun într-un serial de televiziune, care părea să nu se mai sfârșească niciodată. Aveau de gând să-și redecoreze casa. Lizzie își reluase serviciul cu jumătate de normă la spital. Eu urma să vin să iau cina cu ei. Nu rostiră un cuvânt despre Hartley și această discretă omisiune părea să fi pus pecetea asupra separării dintre mine și ei, deși era greu de imaginat ce mi-ar fi putut spune în legătură cu ea.

Am întrebat ce oră e, mi-am scos ceasul din buzunar și l-am pus exact după ceasul lui Lizzie. La un moment dat mi-au spus că trebuie să plece și i-am condus până la mașină. Lizzie ar fi dorit o mică scenă de îmbrățișări, dar am îndepărtat-o, bătând-o pe umăr. Cred că și Gilbert ar fi dorit să mă sărute. Le-am făcut semn cu mâna până când au ajuns la nu știu care capăt.

Pe urmă am început să merg de-a lungul străzii, în direcția bisericii, și am luat-o pe drumul ce ducea la bungalowuri. Aproape că ajunsesem la colț când cineva, venind din spate, m-a atins pe umăr; m-am întors, șocat. Era o femeie care, la prima vedere, mi s-a părut străină. După aceea am recunoscut-o pe cucoana de la prăvălie. Alergase după mine ca să mă anunțe că, în sfârșit, primise caise proaspete.

În timp ce urcam dealul mă simțeam foarte obosit și greoi. Poate că, după boala mea, ar fi trebuit să mă mai odihnesc câteva zile. Sau poate că n-ar fi trebuit să beau cidru. Ori poate că Lizie și Gilbert îmi absorbiseră toată vlaga în vitalitatea lor, în abilitatea lor de a schimba fața lumii și de a supraviețui. Luaseră cu ei o parte din mine, pe care nu aveau să o folosească niciodată pentru propriile lor scopuri. Ar fi trebuit, poate, să fiu bucuros că alți oameni reușeau să se hrănească din substanța mea.

Mă simțeam nepregătit și prost îmbrăcat pentru vizită, dar mâna inevitabilității se lăsase asupră-mi. Aceasta urma să fie întâlnirea de la care nu mai puteam fi înlăturat, ca să cerșesc și să mă rog pentru un alt prilej. Greutatea pe care o resimțeam în mers mi se părea a fi cea a unei poveri zdrobitoare. Și totuși, nu aveam o idee limpede asupra a ceea ce urma să fac. Nu aveam la îndemână nici instrument bont și nici taxi. Dar ajunsesem la punctul pe care nu-l mai atinsesem până acum: binecuvântata culme a disperării.

Urcam trudnic, uitându-mă la grădini și la flori și la garduri. Am observat cât de diferite erau casele, unele față de altele. Una avea un vitraliu oval pe ușa de la intrare, alta o verandă îmbrăcată în mușcate, alta o lucarnă la pod. Am ajuns la poarta albastră a bungalow-ului Nibletts, cu încuietoarea ei iritant de complicată.

Perdelele dormitoarelor din față erau trase la o parte, într-un mod neobișnuit. Am apăsat pe soneria cu ding-dong. A scos un sunet neobișnuit. Cât a durat până să-mi dau seama că locuința era goală? În orice caz am fost sigur de acest lucru înainte de a privi prin deschizătura dintre perdelele dormitorului mai mare și a vedea că nu mai era nici urmă de mobilă înăuntru.

M-am întors la ușa din față și, nu știu din ce rațiune, am apăsat de mai multe ori pe butonul soneriei, ascultându-i ecoul în casa pustie.

– Scuzați-mă, îi căutați pe domnul și pe doamna Fitch?

– Da, am răspuns unei femei încinse cu un șorț, al cărei cap se ivise peste gardul despărțitor al grădinii vecine.

– Au plecat, au emigrat în Australia, mă informă cu mândrie.

– Știam că trebuie să plece, dar speram să-i mai prind.

– Au vândut casa. Și-au luat și cățelul cu ei. Va trebui să stea în carantină, desigur.

– Când au plecat?

Femeia a menționat o dată. Mi-am dat imediat seama că data era foarte apropiată de cea a ultimei mele vizite. Deci mă mințiseră cu privire la termenul plecării lor.

– Am primit și-o ilustrată, urmă femeia cea mândră. A sosit chiar azi-dimineață. Vreți s-o vedeți?

O adusese cu ea, ca să mi-o arate. Am văzut, pe o parte, clădirea operei din Sydney. Iar pe cealaltă, am citit, scris de Hartley: „Am sosit de foarte curând, cred că Sydney e orașul cel mai frumos pe care l-am văzut în viața mea. Suntem atât de fericiți!“

Semnaseră amândoi, Ben și Hartley.

– Ce ilustrată frumoasă! am spus, înapoindu-i-o.

– Da, într-adevăr, dar pentru mine-i bună și Anglia. Sunteți o rudă de-a lor?

– Un văr.

– Mi-am zis eu că semănați puțin cu doamna Fitch.

– Ce ghinion că nu i-am mai găsit!

– Din păcate nu le cunosc adresa, dar asta-i, când oamenii pleacă sunt buni plecați, nu-i așa?

– Da; vă mulțumesc foarte mult.

– Probabil că or să vă scrie și dumneavoastră.

– Probabil. Mă rog, bună ziua.

Femeia se întoarse spre casa ei, iar eu m-am îndreptat spre alee. Tufele de trandafiri arătau neglijate, pline de flori ofilite. Am observat o piatră neobișnuită, pe jumătate acoperită de pământ, și m-am aplecat s-o ridic. Era piatra roz, stropită, și cu întretăierile de linii albe, pe care i-o dăruisem lui Hartley și apoi i-o adusesem, în punga de plastic, în acea înfiorătoare zi a întoarcerii ei. Am strecurat-o în buzunar.

Am înconjurat casa, intrând în grădina din spate, și am stat un timp pe terasa de beton de sub fereastra panoramică, privind înăuntru. Și aici

fuseseră lăsate perdelele, însă împreunate; reușeam totuși să mă uit, prin despărțitura lor, în camera pustie. Ușa spre hol era deschisă și puteam zări interiorul ușii de la intrare, precum și tapetul decolorat în locul unde atârnase tabloul cavalerului medieval. M-a invadat o dorință frenetică de a pătrunde în casă. Poarte că Hartley mi-a lăsat vreun mesaj, sau cel puțin o urmă mai semnificativă a prezenței sale.

Ușa din spate era încuiată, ferestrele camerei de zi bine zăvorâte, dar una dintre ferestrele bucătăriei se mișca ușor. Am scos o ladă de lemn din șopronul de altminteri gol și m-am urcat pe ea, așa cum se urca Titus ca să se uite prin gaura din gard. „Mă urcam pe o ladă, nu-i așa?“ „Da, te urcai pe o ladă.“ Am tras de fereastră și mi-am băgat degetul în crăpătura de sub chenar. Și fereastra s-a deschis, nefiind probabil bine închisă pe dinăuntru, astfel încât am putut să-mi trec piciorul peste pervaz. Un moment mai târziu, gâfâind de emoție, mă găseam în bucătărie. O liniște înfricoșătoare cotropise casa.

Bucătăria era goală, nu foarte curată, și un robinet picura. Ghemotoace de scamă zburau pe podea mânate de curentul ce pătrundea pe fereastră. Am deschis cămara: pe rafturi se și depusese un strat de mucegai. Am străbătut odaia de zi și am intrat pe rând în cele două dormitoare. Nu am putut descoperi nimic, nici o batistă, nici un ac, nici o amintire lăsată de iubirea mea. Am intrat în camera de baie și m-am uitat la pata din cadă. Pe urmă, în sfârșit, am zărit un indiciu interesant. De sub marginea linoleumului, care se întindea până la perete, apărea o aproape imperceptibilă dungă de alb. M-am aplecat și am tras. În acel loc fusese ascunsă o scrisoare, vârâtă sub linoleum. Am scos-o cu grijă și m-am uitat la ea. Era ultima mea misivă adresată lui Hartley, și nedeschisă. Am examinat-o câteva clipe, întrebându-mă dacă nu cumva fusese deschisă și apoi plicul se lipise singur la loc, așa cum se întâmplă uneori cu scrisorile. Nu. Nu fusese deloc citită.

Am fost pe punctul de a o vârî în buzunar, dar m-am răzgândit. Am rupt-o în patru, am aruncat-o în closet și am tras apa. Am reintrat în bucătărie, am închis fereastra forțată, apoi am ieșit pe ușa din față. Femeia din casa vecină m-a privit dezaprobator, ba chiar și-a deschis fereastra și m-a urmărit din ochi în timp ce coboram dealul.

Când am ajuns la poale și am cotit la dreapta spre ulița satului, am văzut deodată o figură familiară apropiindu-se de mine. Am fost conștient că e cineva pe care-l cunosc și pe care nu-mi face plăcere să-l văd, chiar înainte

de a-l recunoaște pe Freddie Arkwright. Orice scăpare era imposibilă. Mă văzuse și venea glonț spre mine.

– Domnul Arrowby!

– Ah, e Freddie!

– Vai, domnule Arrowby, ce mă mai bucur că vă văd, mi-a fost dor de dumneavoastră! Știam că sunteți aici. Am fost jos la Whitsun și am tot sperat să vă văd. Ce noroc să dau acuma peste dumneavoastră!

– Da, Freddie, nu ne-am văzut de mult. Ce mai faci, cu ce te ocupi?

– Nu v-a spus Bob? Sunt actor.

– Actor? Te felicit.

– Întotdeauna am visat să mă fac actor. De asta am căutat slujba aia pe lângă dumneavoastră, dar mi se părea o iluzie, niciodată n-aș fi crezut c-o să se realizeze. Și-mi plăcea să lucrez pentru dumneavoastră, era grozav, toată Londra-n sus și-n jos, și ce mai vâjâială, țineți minte? Pe urmă, când dumneavoastră ați plecat, mi-am zis: „De ce nu, Freddie, băiete?“, mi-am obținut o echivalare, și nici măcar nu mai eram așa de tânăr, dar mi-a fost de mare ajutor faptul că am lucrat cu dumneavoastră, întotdeauna mi-ați purtat noroc, domnu' Arrowby. Ați fost așa de bun cu mine în zilele acelea și atâta m-ați încurajat de mult! „Hotărăște-te ce vrei să faci și ține-te cu dinții, Fred, e numai o chestiune de voință!“ Îmi aduc aminte că mereu îmi spuneați cuvintele astea.

Eu unul nu-mi aminteam deloc să-i fi spus așa ceva, și nici nu sunau a cuvinte pe care cineva le-ar putea rosti mai mult decât o dată, presupunând că ar fi avut nefericirea să le fi rostit cândva, dar mă bucuram că Freddie păstra amintiri atât de trandafirii. Am mers împreună până la cărarea ce ducea pe drumul de pe țărm.

– Doamne, ce timpuri frumoase am trăit împreună, domnule Arrowby! Savoy, Connaught, Ritz, Carlton, spuneți vreun nume de mare hotel în care să nu fi fost! Vechiul Carlton nu mai există, desigur, dar tot Londra rămâne cel mai frumos oraș din lume, și acum am mai văzut și eu ceva orașe. Paris, Roma, Madrid, am lucrat pe acolo. Acum câtva timp am făcut un film la Dublin. Ce de-a beții am mai tras!

– Care-i pseudonimul tău de actor?

– Mi-am păstrat numele, Freddie Arkwright, ca să știu că sunt eu. N-aș putea spune c-am avut parte de roluri mari, dar m-am bucurat de fiecare clipă. Și vă datorez atât de mult, ați fost atât de bun cu mine, și toată lumea

îmi zicea: „A, ești un prieten al domnului Charles Arrowby, nu-i așa?“ Și bineînțeles că eu n-aveam să le zic nu și asta m-a ajutat grozav. Doamne, ce mă mai bucur să vă văd, domnu’ Arrowby, și n-arătați nici măcar c-o zi mai bătrân. Ce chestie, să veniți să vă stabiliți tocmai aici, eu mă trag de prin părțile astea, știți, m-am născut la ferma Amorne, unchiul și mătușica mea locuiesc încă acolo. Ați ieșit la pensie, nu-i așa?

– Da.

– Nu-mi pot închipui cum se poate retrage cineva din teatru. „Nimănui nu-i plac vedetele îmbătrânite“, asta puteți s-o mai spuneți o dată. Dar mai veniți prin Londra, poate să ne întâlnim odată? Aș vrea să vi-l prezint pe prietenul cu care locuiesc împreună, Melbourne Pavitt, ați auzit de el? Nu? O să auziți, nici o grijă. E scenograf.

– Sper că o să ne mai întâlnim și pe aici...

– Vai de mine, m-am zăpăcit de tot, de ce să nu mergem acum la „Leul Negru“ să bem pe cheltuiala patronului?

– Nu, acum mă grăbesc, uite trebuie s-o iau pe aici. A fost o plăcere să te întâlnesc, Freddie, și mă bucur că-ți merge bine.

– O să-i cer agentului meu să vă trimită tăieturi din presă.

– Chiar te rog, și-ți doresc succes.

– Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule Arrowby, și un milion de mulțumiri.

Am luat-o pe cărare, fluturând cordial din mână. S-ar putea să bântuiesc, asemenea unui demon, somnul multora, dar în mintea lui Freddie Arkwright ocupam, neîndoielnic, și cu totul pe nemeritate, locul unei zeități benefice.

Când am ajuns acasă, încă nu se făcuse ora două. Am încercat să mănânc puțină supă congelată, direct din cutia de conserve, dar am renunțat foarte repede. Am înghițit două aspirine, am urcat în dormitor și m-am trântit pe pat, așteptând avid – așa cum se întâmplă adeseori în clipele de acută nefericire și șoc – să lunec repede în inconștiența somnului, dar m-am pomenit târât într-un soi de infern.

Dacă există vreo tortură mentală sterilă mai dureroasă decât gelozia, aceasta este remușcarea. Până și suferința pierderii unei ființe dragi e mai puțin sfredelitoare; și, de multe ori, aceste două chinuri agonizante se îmbină, așa cum se întâmplă acum în cazul meu. Spun remușcare și nu căință. Mă îndoiesc dacă am cunoscut vreodată căința în forma ei pură;

poate că nici nu există într-o formă pură. Remușcarea implică un sentiment de culpabilitate, o culpabilitate neputincioasă, deznădăjduită, a cărei mușcătură usturătoare nu cunoaște leac.

Nu mă puteam gândi propriu-zis la Hartley, cel puțin nu încă. Șocul fusese prea puternic, sau poate că, pe furiș, subconștientul meu mă și ferea de prea multă suferință. Și mai aveam senzația că, mânată de acel dulce calm care aparținuse tinereții ei, se dăduse la o parte, aproape cu un simplu gest. Pentru mine prezența ei era constantă, de parcă ar fi murmurat întruna în conștiința mea, dar nu-mi concentram gândurile asupră-i. Uneori, în încleștarea mea finală cu Hartley, simțisem nevoia să mă odihnesc; și acum, brusc, mă lăsasem pradă trândăviei. Dar în golul creat de dispariția ei definitivă se ivea Titus, reîntorcându-se să reclame de la mine partea de vină și de durere care i se cuveneau lui.

Ororile remușcării abundă în condiționale neîmplinite. Nu izbuteam să stăvilesc proliferarea unor bine conturate viziuni de fericire, care nu-și cunoșteau propria zădărnicie. L-aș fi luat pe Titus cu mine la Londra, ar fi urmat școala de actorie, ar fi venit, plin de exuberanță, la mine, cu prietenii lui, am fi plecat împreună în lungi, minunate vacanțe, l-aș fi iubit, aș fi avut grijă de el. De ce nu mi-am dat seama pe dată că acest lucru, faptul de a-l avea pe Titus, paternitatea mea anxioasă, responsabilă, șovăielnică, acesta era lucrul important, darul autentic pe care mi-l trimiseseră zeii, laolaltă cu o mare cantitate de ambalaj inutil? Acesta era lucrul de care ar fi trebuit să mă agăț, și nu himerele. Mi-am adus aminte de cuvintele profetice ale Rosinei în ce-l privea pe Titus: și el se va dovedi un copil de vis, avea să se volatilizeze, să piară. De ce nu l-am luat în mâini și nu am creat o realitate între noi doi, de ce nu i-am dăruit întreaga mea atenție și nu l-am smuls mării necruțătoare, nepurtătoare de rod? Desigur, Gilbert și ceilalți ar fi râs de mine cu cinismul lor, dar n-ar fi avut dreptate. Sacra legătură a paternității poate lua ființă chiar în condiții atât de ciudate, și sfintele obligații morale m-ar fi transformat în ocrotitorul lui Titus, în mentorul lui, slujitorul lui, fără să fi cerut nimic pentru mine însumi. Poate că aceasta era o imagine idilică. Poate că aș fi fost tiranic, gelos, totuși mă simt în stare să recunosc absolutul atunci când îl văd, și față de Titus mi-aș fi păstrat credința. Dar prin vârtejul acesta de gânduri răzlețe se reconstituia mereu aceeași vedenie a lui Titus, în lumina radioasă a mării, zăcând mort, inert, impregnat de apă, cu ochii întredeschiși și cicatricea de pe buză.

Trăiam absența lui definitivă ca pe o experiență cu neputință de conceput. Fuseserăm un scurt timp împreună; și venise la mine ca la moarte, ca la călăul lui. Pe ce stranie cale a întâmplării, plină de atâtea alte posibilități, își croise drum către poalele acelei stânci abrupte, de care se căznise iar și iar să se agațe, pentru a se smulge din marea înșelătoare și ucigașă? Ar fi trebuit să-l avertizez, n-ar fi trebuit să plonjez alături de el în prima zi; îl nimicisem pentru că fusesem atât de încântat de tinerețea lui și pentru că trebuia să mă prefac și eu că aș fi tânăr. Murise pentru că se încrezuse în mine. Vanitatea mea l-a distrus. Era o chestiune de cauzalitate. Și pedeapsa pentru orice greșeală e automată. Îmi pierdusem controlul asupra lui și a murit. Asemenea gânduri m-au amețit până când, în cele din urmă, am căzut într-un somn agitat, vecin cu coma. Și când m-am deșteptat, uitasem că Hartley plecase și, în virtutea inerției, mi-am reluat vechea activitate de a ticlui planuri pentru a o redobândi.

Ceasul îmi stătuse din nou, dar cerul își luase înfățișarea crepusculară, cu mase de nori portocalii, știrbiți ici-colo de spărturi de un albastru foarte rece și foarte palid. Am coborât în bucătărie, mi-am făcut un ceai și apoi m-am apucat să beau vin. Am început să mă gândesc și la Hartley, dar cu prudență, ca și cum aș fi încercat să văd dacă gândul o să mă înnebunească de durere. Erau gânduri care trebuiau gândite, trebuia să le accept. Văzusem casa pustie, ilustrata din Sydney. O contemplasem și pe ea, cu fața-i tânără și blândă, privindu-mă, acum îndepărtată, ca după o perdea de voal. Mă invita, calm, să sufăr. Se deschisese acum un spațiu uriaș, o imensă încăpere tăcută, în care această suferință se putea desfășura în voie. Nu mai exista nici un fel de urgență, nimic de plănuit, nimic de realizat. „Și ce să fac cu ea“, o întrebam pe Hartley, „ce să fac acum cu iubirea asta ce ți-o port, pe care ai reînsuflețit-o atât de cumplit, reapărând în viața mea? De ce te-ai mai reîntors, dacă știai că nu-mi poți împlini cerința? Ce mai pot face acum cu întregul mecanism inutil al iubirii mele, care și-a pierdut obiectul acțiunii? Nu mai pot face nimic pentru tine, dragostea mea!“ Mă întrebam dacă eram hărăzit să trăiesc toată viața cu această iubire, convertind-o într-un sanctuar care nu mai putea fi profanat. Poate când voi trăi complet singur și voi fi unchiul tuturor nepoților, ca un preot celibatar, voi preface iubirea stearpă în tainica mea capelă de închinăciune. Voi fi atunci în stare să iubesc fără scop și fără posesivitate, și se va dovedi oare această iubire monasticul misticism la care nădăjduisem să ajung când m-am retras la mare?

Începuse să se întunece și am aprins lampa. Am închis fereastra ca să nu intre fluturii de noapte. Mi s-a nălucit o vagă întrebare cum de nu-mi venise nici un moment ideea să iau avionul și să plec la Sydney? Nu-mi puteam aminti dacă Ben spusese că se vor stabili la Sydney, dar Australia nu era chiar atât de mare, și apoi aveam acolo prieteni care ar fi fost încântați să se asocieze la operația de descoperire a unei femei. Aș putea căuta, investiga, da anunțuri la ziar. Și ar însemna o ocupație pentru mine. În același timp însă, îmi era foarte clar că n-am să fac acest lucru, că renunțasem. Să o urmăresc, umil, de la distanță, să o las doar să știe că sunt și eu acolo, încă prezent? Și aș deveni o fantomă înspăimântătoare. Nu, renunțasem definitiv, și aveam impresia că procedasem astfel, profetic, chiar înainte de fuga ei finală. De ce oare, după acel indescriptibil ceai, am stat pur și simplu inactiv, în așteptare, imaginându-mi că o să-mi telefoneze? Am crezut, într-adevăr, că o să-mi dea un telefon? Mi-am închipuit, într-adevăr, că o să sară, în ultimul moment, în barca mea de salvare? Desigur că trebuie să fi fost convins, în subconștientul meu, că e incapabilă să sară. Și mă gândeam, clătinându-mi încoace și încolo capul cuprins cu disperare între palme, ce bine ar fi fost dacă lucrurile s-ar fi putut aranja între noi doi. Dacă, de pildă, Hartley ar fi fost sora mea, aș fi putut să-i port de grijă în chip fericit, s-o ocrotesc cu atâta tandrețe!

Nu mă puteam hotărî să mănânc ceva. N-aveam nici un chef de mâncare și simțeam că nici nu voi mai dori vreodată să mănânc. În cele din urmă, am urcat în dormitor, beat și bolnav. Perdeaua de mărgele țăcănea, ondulată de cine știe ce briză marină, care pătrundea cine știe pe unde. O lună micuță gonea printre norii zdrențuiți și viteza ei îmi dădea amețeli. Poate că îi fusese dat să-l iubească pe Ben, Hartley era o fire iubitoare, și nu avusese nici o alternativă, nici un alt posibil obiect de iubire. Dorise să-l iubească pe Titus, dar Ben îi ruinase dragostea pentru băiat și, prin aceasta, o ruinase și pe ea. Ce revăzusem eu era o cochilie goală, o păstaie uscată, o femeie moartă, un obiect inanimat. Dar acesta era întocmai obiectul în care dorisem cu atâta ardoare să-mi fac loc, să-l reanimez, să-l venerez. Am luat trei pastile de somnifer. În timp ce simțeam cum mă înfășoară somnul, m-am întrebat de ce oare păstrase scrisoarea, deși nici măcar n-o deschisese? De ce așezase piatra în grădină, într-un loc în care știuse cu siguranță că urma s-o văd? Să fi fost, totuși, acestea *semne dătătoare de speranță*?

A doua zi dimineață m-am trezit destul de târziu și am aflat prin mijlocirea telefonului că era nouă și jumătate. Mă durea capul. M-am dus în bucătărie și m-am împiedicat de vana de fontă, care rămăsese pe jumătate plină. Am reușit s-o golesc, jumătate peste dalele de gresie, jumătate pe pajiște, și am așezat-o la loc sub scară. Am încercat să mănânc câțiva biscuiți, dar se înmuiaseră și erau ciudat de lipicioși. Nu aveam în casă nici pâine, nici unt, nici lapte. Dar, în orice caz, nu-mi era foame. M-am gândit să ies după câteva cumpărături, dar nu știam ce zi din săptămână era. Mi se părea că auzisem niște dangăte îndepărtate, așa încât se putea să fi fost duminică. În chip cu totul abstract, m-am întrebat dacă n-ar fi bine să plec la Londra. Dar n-aveam nici un motiv special să mă duc acolo. Nu doream să văd pe nimeni și nu doream să fac nimic.

Am ieșit în drum, ca să constat cum e vremea. Era mai cald și mai senin. Am zărit câteva scrisori în ingeniosul coș al lui Gilbert. Greva poștală, sau sărbătoarea, sau ce-o mai fi fost, se terminase. Firește, nici una dintre scrisori nu era de la Hartley, dar una era de la Lizzie. Am luat tot teancul în cămăruța roșie și m-am așezat la masă, să le citesc.

Scumpul meu, mi-a rămas un gust amar în urma ultimei noastre întâlniri. Ai fost bun și generos, dar aș fi preferat să fim singuri. Toate hohotele acelea de râs au fost îngrozitoare. Ce gândeai tu cu adevărat? Simt că greșesc, dar tu ar trebui să mă orientezi pe calea cea bună. Iubește-mă, Charles, iubește-mă îndeajuns. Scrisoarea ta mi-a reînviorat, asemenea unei injecții, toată dragostea mea pentru tine, de care nu mă voi „lecui" niciodată, asta nu, dar mă simt în stare, în sfârșit, să te iubesc cum trebuie, și nu numai să fiu stupid „îndrăgostită". Dragoste adevărată, nu „înamorare".Charles, haide să facem să nu mai existe de acum înainte despărțiri, meschine pasiuni posesive și intrigi. Fie ca pacea să sălășluiască între noi pe vecie, acum când nu mai suntem tineri. Te rog, dragul meu.

Lizzie

P.S. Vino curând la noi, să ne vizitezi la Londra.

Ce scrisoare mișcătoare, terminând cu o invitație „la noi". Și: „Simt că greșesc, dar tu ar trebui să mă orientezi pe calea cea bună". Tipic Lizzie! Am deschis altă scrisoare. Venea de la Rosemary Ashe.

Iubitul meu Charles,

Îți scriu doar ca să-ți aduc la cunoștință că Sidney și cu mine ne-am despărțit. El cere să divorțăm. Lucrurile se petrec liniștit între noi, de dragul copiilor, care, însă, nu par prea impresionați. Bineînțeles, la mijloc e o actriță mai tânără – soarta noastră profesională – care, împreună cu atmosfera transatlantică, par să-l fi scos pe Sidney din minți. Poate că e numai o pasiune trecătoare, eu încă nu am renunțat la orice speranță, numai că e atât de dureros să speri. Mă întorc la Londra și mi-e tare dor să te văd. Pot să-ți fac o vizită în minunata și pașnica ta casă de la mare? Ar fi exact lucrul de care am nevoie.

Cu multă dragoste,

Rosemary.

Iată și căsniciile ideale! Cred că aș face mai bine să încep să-mi șlefuiesc rolul de unchi celibatar. Am deschis o a treia scrisoare și, un timp, nu mi-am dat seama de la cine vine, deși semnătura era clară: Angela Godwin.

Dragă Charles,

Fii atent, sunt eu! Și ascultă-mă bine. N-ai nevoie să te ții cu babe, de ce-ai face-o? Poate că-ți spui că n-ai mai putea avea o tânără? Dar tu nu-ți arăți deloc vârsta, să știi. Nu-i nevoie să trăiești cu babornițe precum Lizzie Scherer și Rosina Vamburgh, de ce să te ții cu ele când mă poți avea pe MINE? Rosina îmi place, cel puțin e deșteaptă, și lucrurile s-au mai limpezit acasă de când a șters-o Pam, așa încât să nu-ți închipui că văd în tine o portiță de scăpare, nu de asta-i vorba! Dar în ultimele luni m-am gândit mult și cred că m-am schimbat mult și am ajuns în sfârșit să mă împac cu mine însămi. M-am gândit la identitatea mea. Nu știu încă ce am de gând să fac cu viața mea, în nici un caz actorie, așa încât să nu-ți închipui că am nevoie măcar de influența ta! Sunt bună la matematică și cred că s-ar putea să mă fac fiziciană, în toamnă îmi dau examenul la Cambridge. Oricum, am să ajung cineva. Care-i rațiunea acestei scrisori? Mi-a venit o idee genială. În seara aceea când l-ai vizitat pe Peregrine, am ascultat (bineînțeles) la ușă și l-am auzit spunându-ți că-ți dorești un fiu, sau poate că tu ai spus-o, nu mai țin minte, oricum, însă, gândul mi s-a înfipt în minte. Și acum vine ideea genială. De ce să nu-ți dăruiesc eu un fiu? *Ar putea rămâne al tău, mie nu mi-ar plăcea să mă încurc cu așa ceva. Adică să-l vizitez și chestii din astea, încă nu mă pot vedea legată de-un copil, i-ai putea angaja o dădacă. Și, de altfel, eu aș fi ocupată cu studiile la Cambridge. Și, bineînțeles, nu-ți propun să ne*

căsătorim. Cred că o să mă mărit mult mai târziu, sau poate că deloc. Dar de ce să nu capeți ceea ce-ți dorești? *Oamenii nu doresc îndeajuns, poate că ăsta-i necazul cu civilizația noastră. Nu spun că oamenii mor de foame, dar n-au curajul să pună mâna pe ceea ce le dorește inima, chiar când e sub nasul lor. Acum, despre mine: am șaptesprezece ani și o sănătate perfectă. Sunt virgină și vreau să mă treacă peste prag cineva cu totul special, de fapt te vreau pe tine. Îți anexez o fotografie, ca să vezi ce mult m-am schimbat. Ce părere ai de toate astea, Charles? Eu vorbesc cu toată seriozitatea. Chiar când afirm că te iubesc și că voi fi, dacă și când dorești tu, a ta,*

Angela Godwin.

Am scos fotografia din plic și am examinat portretul în culori al unei fete destul de drăguțe, cu o expresie inteligentă, ochi mari și o față încă neformată, luminoasă, sensibilă, neîncrezătoare. Am mototolit scrisoarea în pumn și am zvârlit-o în cenușa moale din soba aprinsă. Mai erau și alte scrisori, dar am simțit că, pentru moment, citisem destulă corespondență.

Am ieșit afară, să văd ce mai avea de gând marea aceea oribilă. Era calmă și lunecoasă, scurgându-se ca untdelemnul printre stânci. Am înaintat până la cazanul lui Minn și am stat pe pod. Era vremea refluxului și cazanul se golea într-un torent învârtejit, aprig, de ape repezi, vuitoare, al căror țâșnet alb era înghițit de marea mai calmă de dedesubt. Am privit în jos. Cât era de adânc, cât de abrupți și netezi erau pereții! De bună seamă, nici o forță pământeană nu m-ar fi putut smulge din groapa asta! Și totuși, am fost smuls, eram viu, în timp ce sărmanul înotător de vacanță, Titus, era mort. M-am cățărat peste stânci până la turn și am coborât treptele. Marea lunecoasă se umfla și se dezumfla, dar nu cu violență, valurile erau ponderate și balustrada de fier atingea apa. Am simțit că mi se aprinde în trup, dacă nu încă în minte, un licăr de viață, vechiul, familiarul fior semisexual de teamă, pe care-l simțeam pe vremuri când plonjam de pe trambulinele înalte din California, sau înainte de a mă cufunda în apele de o răceală mortală din Irlanda.

Tremurând de emoție, m-am dezbrăcat în grabă și am pășit în apă. Șocul rece, apoi căldura, apoi mișcarea de săltare viguroasă și mângâietoare a valurilor liniștite mi-au amintit, crunt, de fericire. Am înotat, simțind singurătatea mării și încercând acea senzație cu totul specială pe care acum o identificam cu moartea și pe care o purtasem, pare-se, întotdeauna în

inima mea. N-aș spune că în clipele acelea doream să mor sau gândeam că s-ar putea să mă înec. Membrele mele robuste răspundeau mișcărilor apei, respirația mi-era domoală, cerul albastru deasupra mea și soarele pretutindeni; priveam orizontul imediat al valurilor ce veneau către mine, crestele lor ușor biciuite de briză, și mi se păreau puternice și prietenoase. Se jucau cu mine. Am înotat și m-am lăsat să plutesc până când mi s-a făcut frig; atunci m-am cățărat afară din apă și m-am întors acasă gol, ducându-mi hainele pe braț.

Marea îmi redeșteptase foamea, și când am considerat că e ora prânzului, mi-am încălzit restul de supă congelată și am deschis o conservă de frankfurter și una de varză acră. Hotărâsem, pe jumătate, să plec a doua zi la Londra. Mă gândisem, pe jumătate, să-i telefonez lui James, care s-ar fi putut să se găsească încă în țară, și am mers până acolo încât i-am căutat numărul de telefon și l-am scris pe carnețelul de lângă aparat. Intenționam, pe jumătate, să-l sun pe taximetrist și să-i cer să mă ducă la gară, la primul tren de dimineață. Cu toate că soarele ardea, mi-era cam rece după partida de înot și mi-am tras pe mine jerseul alb, irlandez. Mi-am scos o valiză și am început să împachetez câteva articole de îmbrăcăminte. Ba chiar m-am dus în bibliotecă să-mi aleg o carte pe care s-o citesc pe drum. Mi-a venit în minte gândul că, deși planul meu de retragere la mare inclusese și un regim de lectură, încă nu deschisesem o carte de când sosisem la Capul Shruff. Am început să caut printre cărți. James le examinase. Titus dormise pe ele. Aveam nevoie de o carte puțin sumbră dar captivantă. Ar fi fost chiar momentul pentru o carte pornografică, dar nu pot suporta pornografia. Am ales în cele din urmă *Aripile porumbiței*[37], adică altă poveste despre moarte și prăbușire morală.

Ziua părea să se stingă, seara să se aprindă, și eu nu-i telefonasem nici lui James și nici șoferului de taxi. Mi-am spus că era prea târziu ca să mai plec cu primul tren de dimineață. Am să-i telefonez șoferului a doua zi și am să plec cu alt tren. Nu-mi pusesem întrebarea ce aveam să fac la Londra. Să-mi aranjez apartamentul, să comand perdele? Asemenea lucruri aparțineau altei lumi.

Cu toate că seara era caldă, am aprins focul ca să-mi țină tovărășie în cămăruța roșie, consumând astfel scrisorile primite de la Rosemary și de la Angie, precum și fotografia fetei inteligente și neîncrezătoare. Mi-am luat cina în fața focului și am stat un timp, încercând să citesc *Aripile porumbiței*,

dar minunatul, magistralul său început nu a reușit să-mi capteze atenția. Lumina zilei zăbovea încă și puteam citi fără ajutorul lămpii. Am zăcut un timp, cu ochii înghețați, ascultând bubuitul mării și bătăile inimii mele. Începuse să mă cuprindă acea somnolență vecină cu coma. În mod cert, înotul schimbase ceva în mine. M-am gândit la Titus. Pe urmă am început să mă gândesc la mine ca la un înecat și mi-am adus aminte că, în noaptea reînvierii din cazanul lui Minn, dormisem pe podeaua din camera aceasta, în fața unui foc duduitor, întrebându-mă, cu gratitudine, cum de eram încă viu. Și parcă mă vedeam zăcând acolo, mișcându-mi ușor mădularele în căldura focului, pentru a mă asigura că sunt întreg.

Pleoapele mi s-au lăsat ușor peste ochi și atunci am *văzut* foarte clar ceva important, despre care mai târziu nu mi-am putut da seama dacă a fost o halucinație sau o imagine săpată în memorie. Mi s-a înfățișat, dintr-odată, ca o amintire. Mă gândisem vag, alene, la căderea aceea în puțul cu ape clocotitoare, la „cunoașterea“ faptului că mor, la verdele apei de peste creștetul meu, vizibil chiar în lumina tulbure. Și atunci mi-am amintit că numai cu o frântură de secundă înainte de a mi se fi izbit capul de stâncă și de a mă fi cufundat în beznă, văzusem altceva. Văzusem lângă capul meu un alt cap mic și straniu, cu dinți înfiorători, și un gât lung, negru și arcuit. *Monstruosul șarpe marin fusese în cazan, cu mine.*

Mi-am deschis larg ochii și m-am uitat în jur, gâfâind, cu inima bătându-mi violent. Totul era neschimbat, focul scânteia, teancul de scrisori încă nedeschise pe masă, paharul meu de vin pe jumătate golit. Eram sigur că nu adormisem. Pur și simplu îmi *amintisem* de ceva cu totul uitat, nu știu din ce pricină. Aceasta fusese într-adevăr uitarea despre care vorbise medicul, amnezia ca rezultat al traumatismului, care șterge urmele din memorie. Dar acum revedeam creatura aceea încolăcită, foarte aproape de mine, înălțându-se asupră-mi, de neconfundat chiar în lumina neclară, cu capul și gâtul profilate o secundă pe cer. Îi revedeam în minte ochii verzi, licăritori. Vedenia durase doar câteva secunde, poate că o singură secundă, dar fusese limpede și neîndoielnică. După aceea urmase lovitura la cap.

Dar nu, mai era ceva ce trebuia să-mi reamintesc, ceva ce se întâmplase chiar înainte de a-mi fi pierdut cunoștința. Dar ce, ce anume? Tremurând de emoție și de spaimă, ședeam strângându-mi capul în mâini și chinuindu-mi memoria. Era ceva ce aștepta, torturant, să iasă la suprafața aducerii aminte, ceva extrem de important și extraordinar, adăstând chiar la marginea

câmpului meu de viziuni, așteptând să-l sesizez, să-l scot afară, numai că nu puteam. Am gemut cu glas tare, m-am ridicat, m-am dus până în bucătărie și m-am întors, am mai băut puțin vin, am închis ochii, i-am redeschis. Îmi urmăream mintea, de parcă aș fi fost gata s-o ating în caz că s-ar fi mișcat sau s-ar fi oțelit pentru a izgoni o eventuală vecinătate momentană. Dar lucrul ascuns refuza să mi se arate; aveam o senzație împanicată că dacă nu-l prindeam acum, o să dispară pe vecie, cufundându-se în tenebrele totale ale inconștientului. În clipa asta, poate pentru ultima dată, tocmai încerca să străpungă suprafața.

După un timp am renunțat să mă mai încordez, deși încă speram că acea amintire finală, esențială o să-mi revină brusc. M-am așezat din nou la masă și am început să mă gândesc la monstrul marin, revizuindu-mi teoriile mai vechi cu privire la halucinațiile provocate de LSD. Încercam să-mi amintesc dacă simțisem și atingerea creaturii încolăcite sau doar o văzusem. Aveam viziunea monstrului, dar nu puteam reconstitui starea mea de spirit din momentele acelea, deși îmi aminteam de gândurile „înecării“, când mă aflam cotropit de valuri. Mi-am spus că trebuie să mă duc din nou să cercetez cazanul și poate că astfel îmi voi ajuta memoria, dar acum era prea întuneric și nu cutezam să mă hazardez până acolo. Mă simțeam speriat, și ceva mai târziu pur și simplu m-a străbătut o frică de moarte. Am încercat să aprind lampa, dar nu știu de ce n-am reușit. Am aprins câteva lumânări, după aceea m-am dus și am încuiat ușa din față și ușa din spate și m-am reîntors în cămăruța roșie.

Când am intrat în cameră, am văzut deodată, drept în fața mea, de parcă ochii mi-ar fi fost brusc răsuciți pe altă lungime de undă, o crăpătură în panelele de lemn alb, chiar deasupra locului unde porțiunea panelată se termina, deasupra podelei, printr-o vergea de lemn. Erau o sumedenie de crăpături între panele, unele parțial acoperite cu vopsea. Crăpătura aceasta era scurtă, doar de vreo șase centimetri și în ea se găsea ceva: ceva alb, care ieșea puțin în afară. Cu răsuflarea tăiată, ametit de amintire, am străbătut camera și am tras afară din crăpătură o bucată de hârtie. Era foaia pe care, când m-am deșteptat după „înec“, scrisesem lucrul acela extrem de important, pe care nu trebuia cu nici un preț să-l uit. Chiar acum, când țineam hârtia în mână, nu izbuteam să-mi amintesc ce scrisesem, deși presupuneam că era ceva în legătură cu monstrul marin. Am despăturit foaia și am citit următoarele:

Trebuie să notez repede acest lucru în chip de dovadă, pentru că memoria începe să mă lase chiar în timp ce scriu. James m-a salvat. A pătruns, nu știu cum, direct în apă. M-a apucat cu mâinile de subsuori și am simțit că mă înalț ca într-un ascensor. L-am văzut lipit de stânca povârnită, aplecându-se asupra mea, și apoi m-a înălțat, m-a ținut strâns lângă el și am ieșit împreună la suprafață. Dar nu se sprijinea de nimic. O clipă a fost lipit de stâncă, de parcă adera la piatră, ca un liliac. Pe urmă a stat pur și simplu în picioare pe apă. Și apoi...

Aici scrisul se termina, pierzându-se în niște mâzgăleli ilizibile. M-am așezat la masă, răsuflând din greu, am citit de câteva ori rândurile așternute, și atunci lucrul ascuns, care tot încercase să atingă suprafața minții mele, izbucni la lumină și am descoperit că-mi pot aminti întreaga scenă. Această amintire avea altă calitate decât cea legată de monstrul marin. Semăna cu amintirea pe care mi-o lăsase cântecul lui Lizzie din seara aceea sau cu amintirea lui Titus zăcând mort, cu singura deosebire că era vorba de amintirea unei imposibilități.

Acum revedeam cu claritate ce încercasem să exprim când scrisesem că James stătuse lipit de stânca povârnită, ca un liliac, și că eu m-am înălțat „ca într-un ascensor". Valul verde se spărsese deasupra creștetului meu, și capul mi-a ieșit o secundă la suprafață; scuipam apă și mă străduiam să strig. Atunci l-am văzut pe James, coborât până pe la jumătatea peretelui de stâncă, parcă în genunchi, lunecând în jos ca un soi de animal. Comparația cu liliacul nu era cea mai nimerită, putea fi asemuit mai curând cu o șopârlă, dar important era că nu se agăța de piatră cu mâinile și cu picioarele ca un om, ci se târa pe suprafața netedă, ca o jivină. Îmi aduc aminte că am încercat să-i întind o mână, dar marea îmi cuprinsese trupul în întregime și mă răsucea ca pe un dop de plută. În orice caz, înghițisem atâta apă, încât ajunsesem aproape la capătul puterii de a respira și de a mă zbate. Îmi mai aduc aminte că în acea anume clipă, însuși James arăta ca un înecat, îmbibat de apă, cu valurile săltărețe șiroindu-i pe cap. În măsura în care îmi pot aminti vreunul din gândurile care mi-au trecut atunci prin minte, s-ar părea că îmi revine senzația: „Așadar, și James se îneacă". Numai că nu părea să fi fost un gând dureros. După aceea, James s-a detașat de stâncă întocmai ca o omidă și s-a târât drept în inima vârtejului. A fost ca și cum ceva lipicios și adeziv s-ar fi dezlipit de la sine. Nu a prins mâna pe care încercam să i-o

întind, ci s-a aplecat asupră-mi, și m-a apucat de subsuori, așa cum am relatat în cele scrise. Simt parcă și acum atingerea mâinilor lui, și apoi extraordinara senzație pe care am descris-o ca „o înălțare într-un ascensor". Nu-mi aduc aminte să mă fi tras, să mă fi târât afară. M-a înălțat până ce capul meu a ajuns la nivelul capului său, iar trupul mi s-a lipit de trupul lui. Îmi mai aduc aminte și de o senzație de căldură și că abia în acel moment mi-am pierdut cunoștința.

Dar asta înseamnă că nu mi-am izbit capul de stâncă și că nu am suferit din cauza traumatismului? Mi-am atins ceafa și am simțit un cucui încă distinct și destul de sensibil. Firește, e posibil să mă fi izbit ceva mai înainte, fără să-mi fi pierdut cunoștința pe loc. Și atunci când am văzut monstrul, dacă într-adevăr l-am văzut? O fi văzut și James monstrul? Și de ce rândurile mele mnemotehnice nu cuprind nici o referire la monstru? Și ce avusesem oare de gând să scriu când nu am mai fost în stare? Desigur, dacă m-am izbit cu capul de stâncă după ce am văzut monstrul marin, e posibil să fi uitat de apariția lui când am ajuns să pot scrie, deși mi-am putut aduce aminte de felul în care m-a salvat James. Și de ce uitasem după aceea și de acest lucru, și de ce îmi amintisem dintr-odată exact acum?

Căzusem într-o stare de extremă agitație. Amintirea mea despre isprava lui James nu era o halucinație. De altfel, cum am putut fi salvat din acea vâltoare a morții? Vărul meu mă salvase exercitând acele forțe de concentrare pe care le numea „trucuri". Mi-am adus aminte de referirea lui James la posibilitatea de a-ți ridica temperatura corpului printr-o concentrare mentală. Nu mi se pare incredibil ca un bizar ascet oriental să învețe meșteșugul de a-și influența temperatura corpului. Dar ca să te târăști pe o stâncă netedă și să stai în picioare sub furia valurilor (sau cel puțin așa mi s-a părut mie) însemna a pune la grea încercare credulitatea unui occidental sceptic. Și totuși îmi aminteam de aceste lucruri. Și exista dovada celor scrise de mine. Oricum, se petrecuse un lucru extrem de ciudat.

M-am așezat din nou la masă, încercând să respir regulat, iar ideea că vărul meu folosise cine știe ce trucuri bizare pentru a-mi salva viața mă umplea de o pătrunzătoare și plăcută bucurie, de parcă s-ar fi deschis cerurile și o rază de lumină albă ar fi pogorât asupră-mi. Mă simțeam ca Danae. După ultima mea convorbire cu James, avusesem senzația că mă aflu la începutul unei noi relații cu el, mai deschise, senzație care fusese parcă un licăr profetic a ceea ce simțeam acum. Mi-am mai spus, într-un mod curios

de ridicol: „Ce nostim!“ Și mi-am amintit de cuvintele lui James: „Ce de-a ștrengării mai făceam împreună!“ Și am vrut să-i mulțumesc și, mulțumindu-i, să râd.

M-am uitat la ceas. Abia trecuse de unsprezece noaptea, totuși era prea târziu ca să mai telefonez. Am alergat în bibliotecă, ținând o lumânare în mână, sufocându-mă și exclamând de emoție. Am format numărul lui James. Habar n-aveam ce voiam să-i spun. Mi-am adus doar aminte că trebuie să-l întreb dacă văzuse și el șarpele. Telefonul începu să sune și, pe măsură ce tot suna și suna, emoția mea se prefăcea în dezamăgire. Poate că și plecase în Tibet? Sau poate că ieșise în oraș, să ia cina la vreun club sau cu vreun camarad de arme? Dumnezeule, cât de puține lucruri cunoșteam din viața lui! M-am decis să-i telefonez din nou a doua zi dimineață, și apoi să plec la Londra.

M-am întors în bucătărie, am descuiat și am deschis ușa. Frica rece care mă încleștase mai înainte se mistuise cu totul. Am ieșit pe pajiște. În casă fusese întuneric și rece, dar afară era o bogăție de lumină și aerul se încălzise. Am luat hotărârea să dorm în aer liber, m-am dus să adun câteva pernițe din bibliotecă, și am scos câteva pături și o pernă mare din dormitor. Am coborât în vâlceaua de lângă buza mării, acolo unde dormisem, în cealaltă noapte, și mi-am așternut culcușul. Pe urmă m-am reîntors în casă, unde lumânările răspândeau un halo prietenos în fereastra cămăruței roșii. Cerul, deși tulbure, șters, era încă destul de luminos încât să împiedice ivirea stelelor, cu excepția luceafărului, care sclipea, zimțuit și enorm. Luna joasă, cufundată, tăiată în jumătate, era albicioasă ca brânza. Am intrat în cămăruța roșie, unde lumânările, așezate parcă pe un altar, flancau paharul meu de vin și sticla aproape goală. Mi-am turnat restul de vin, m-am așezat și m-am cufundat din nou în reflecții. Am încercat să-mi reamintesc mai multe lucruri. Eram convins că nimeni dintre ceilalți nu observase nici un amănunt ciudat. Peregrine declarase că, după ce-mi dăduse brânci în mare, plecase mai departe. Fusese foarte beat și e posibil, într-adevăr, să nu aibă habar de ce s-a întâmplat după aceea. În momentul când s-a stârnit alarma generală, eu fusesem deja salvat și zăceam pe creștetul stâncii, cu James aplecat asupră-mi, încercând să mă reînvie. Pe James nu-l interogasem cum trebuie, pentru că se îmbolnăvise imediat după aceea, avusese un soi de colaps și căzuse la pat. De ce fusese oare atât de extenuat? Din cauza eforturilor depuse pentru salvarea mea, a energiei fizice și mentale pe care le

cheltuise în acea inimaginabilă cufundare? Mi-am adus aminte de cuvintele lui referitoare la trucurile despre care-mi vorbise și care pot fi „foarte obositoare". Nu-i de mirare că James fusese după aceea doborât și păruse să-și fi pierdut controlul. Dar... „L-am scăpat din mână – mi-am pierdut controlul asupra lui." Despre cine îmi vorbise James în seara aceea când adormisem la masă... oare despre Titus? Cum de venise Titus la mine exact în acele zile? De ce mă întrebase James cu atâta interes de numele lui Titus? Un nume este o cale. James se pricepuse întotdeauna să găsească obiectele pierdute. Întinsese oare un tentacul al minții sale, îl găsise pe Titus și-l adusese aici, ținându-l sub supravegherea sa ca printr-un fir nevăzut, un fir de atenție continuă care se rupsese atunci când James se îmbolnăvise atât de straniu, după ce mă salvase din mare? Cuvintele lui James când aflase de moartea lui Titus fuseseră: „Ar fi trebuit să-l țin sub control", de parcă simțise, într-un fel, că accidentul se întâmplase din vina lui. Există într-adevăr o neîntreruptă cauzalitate a lucrurilor și, în bună măsură, Titus murise din cauza că, în urmă cu nu știu câți ani, eu i-o răpisem lui Peregrine pe Rosina. Și, de bună seamă, vanitatea mea îl ucisese pe Titus. Slăbiciunea mea distrusese obiectul dragostei mele.

Gândurile acestea erau atât de înnebunitoare și implicațiile lor atât de înfricoșătoare, încât am decis că trebuie să le curm și să încerc să dorm. Dar aș fi dorit cu intensitate să-i vorbesc lui James despre toate aceste lucruri sau, presupunând că a părăsit țara, aș fi vrut să-i scriu despre ele. Dar cum îi puteam afla adresa, oare avea vreo adresă? Nu cunoșteam pe absolut nimeni care să-l știe, cu excepția lui Toby Ellesmere, iar Toby părea adeseori să se înșele sau chiar să ignore activitățile lui James și modul lui de viață. Aș fi putut oare să mă adresez unui Cartier General al Armatei sau Ministerului Apărării Naționale? De bună seamă că „nu vor ști nimic".

Îmi terminasem vinul și focul se prefăcuse într-un morman de cenușă, împestrițat ici-colo, cu licăriri rubinii. Am oftat adânc, gândindu-mă la toți anii irosiți în care eu și James am fi putut să fim prieteni, și nu numai veri care se simțeau stingheriți și stângaci unul în fața celuilalt, aproape ca doi vrăjmași. M-am apropiat de masă și am început să răscolesc teancul de scrisori nedeschise, ca să văd dacă recunosc scrisul cuiva. Desigur, nici una nu era de la James, aș fi detectat-o pe loc. S-ar fi putut ca vreuna dintre scrisori să fie de la Sidney, care să-mi povestească versiunea lui despre „tânăra actriță". Am observat însă, pentru că înfățișarea plicului mi-a sărit în

ochi, o scrisoare cu un timbru din Londra, adresată „Dlui C. Arrowby“, într-o caligrafie care, în mod cert, nu aparținea cuiva familiarizat cu literele latine. Mânat de o curiozitate leneșă și obosită, am scos scrisoarea din teanc și am citit-o. Era datată cu două zile în urmă, și conținea următoarele:

Dragă domnule Arrowby,

Spre regretul meu, trebuie să vă aduc la cunoștință o veste tristă. Nu am reușit să vă găsesc numărul de telefon. Dar dumneavoastră îmi puteți telefona la numărul indicat pe antetul hârtiei. Vestea tristă este că vărul dumneavoastră, domnul James Arrowby, a încetat din viață, de foarte curând. Eu sunt medicul său. Mi-a lăsat o notă scrisă prin care mă anunță că sunteți vărul și unicul său moștenitor și mă roagă să vă aduc la cunoștință decesul său. Și mă conformez întocmai. Aș mai dori să adaug ceva, numai pentru dumneavoastră. Domnul Arrowby a murit în deplină pace. Mi-a telefonat să vin să-l văd, dar când am ajuns la el, l-am și găsit mort. Lăsase ușa apartamentului descuiată. Era așezat într-un fotoliu, iar pe chip avea o expresie de zâmbitoare seninătate. Țin să vă subliniez acest lucru. Dintr-o întâmplare, care n-a fost chiar întâmplare curată, am ajuns să fiu medicul său. Eu sunt indian, originar din Dehra Bun. Când l-am întâlnit prima dată pe domnul Arrowby, mi-am dat imediat seama că e o persoană cu vaste cunoștințe. Acum, când am sosit la el, am înțeles imediat că și-a provocat moartea de bunăvoie. Vă spun acest lucru, ca să vă asigur că nu trebuie să vă întristați prea mult. Domnul Arrowby a murit împăcat, după ce a considerat că și-a încheiat toate misiunile. În certificatul medical, am consemnat drept cauză a decesului un stop cardiac. Dar n-a fost vorba de așa ceva. Domnul Arrowby a făcut parte dintre acei care își aleg singuri momentul morții.

Credeți-mă, domnule, a fost o persoană cu o minte foarte luminată.

Rămân la dispoziția dvs. și sunt de găsit la numărul de telefon indicat.

Cu cele mai supuse gânduri, al dumneavoastră, sincer,

P.R. Tsang

Am citit de două ori scrisoarea; o liniște de gheață s-a lăsat asupră-mi și am rămas, o bună bucată de timp, încremenit ca o statuie. Nici o clipă nu mi-a trecut prin minte să mă întreb dacă această ciudată scrisoare nu era cumva o farsă sau o greșeală. Nu aveam nici o îndoială că James se stinsese din viață. Se stinsese liniștit. Simțeam o durere profundă, care se cuibărise în mine și stătea neclintită de parcă s-ar fi temut să miște. Și mai încercam o

senzație nouă, stranie, pe care n-o mai simțisem niciodată până atunci, și mi-a trebuit câtva timp până s-o recunosc drept „singurătate“. Fără James, eram, în sfârșit, singur. Cât de mult mă bizuisem totuși pe prezența lui în lume, de parc-ar fi fost fratele meu geamăn, și nu vărul meu.

M-am uitat la ceas și am văzut că era aproape miezul nopții. Într-adevăr, a doua zi trebuia să plec la Londra. Și m-am întrebat, cu tristă și neputincioasă neștiință, cum s-o fi întâmplat și ce-or fi făcut cu trupul lui neînsuflețit? Oare James mai ședea încă în fotoliu, mort, și zâmbind cu zâmbetul lui prostesc?

M-am ridicat, îndreptându-mă spre pat, și mi-am adus aminte că-mi pregătisem culcușul pe stânci. Am hotărât să dorm afară. Era o noapte caldă și se întunecase doar atât cât să fi izbucnit o puzderie de stele risipite și arcul estompat, neclar, al Căii Lactee. Oricum, cerul era scăldat într-o lumină difuză, și mi-am adus aminte că trebuie să fie, cu o diferență de o zi sau două, miezul verii. Mi-am croit fără primejdie drum printre stâncile care mi-erau acum atât de familiare, deși, la un moment dat, tot mi-a alunecat piciorul într-un smârc. Apa din băltoacă era caldă. Mi-am descoperit culcușul pietros și m-am întins în pantaloni și cămașă, scoțându-mi doar pantofii. Mi-am proptit capul de stâncă, astfel încât să pot privi orizontul marcat de o linie întunecată și de una argintie. Apa plescăia sub mine asemenea vălurelelor iscate de înaintarea înceată a unei bărci.

De ce plecase James, de ce hotărâse să plece tocmai acum? Să fi fost vreo rațiune imediată, pe care aș putea-o înțelege și eu, sau totul făcea parte din acea existență rotitoare a vărului meu, din care nu puteam pricepe nimic? Îmi roiau în cap tot soiul de ipoteze nebunești. Să fi avut moartea lui vreo legătură cu Lizzie? Imposibil. Sau cu Titus? Să se fi lăsat invadat de remușcările pricinuite de moartea lui Titus, socotindu-se vinovat de înecarea băiatului? La acest punct, mintea mea o lua razna, confabulând: James îl cunoscuse într-adevăr pe Titus înainte, poate că el era persoana misterioasă care-l învățase pe Titus toate acele melodii și gesturi grațioase și care-i dăruise exemplarul din poemele de iubire ale lui Dante? Dar lucrul acesta era de neconceput, o asemenea perfectă înșelătorie nu putea fi imaginată. Și în timp ce zăceam acolo, uitându-mă la cerul ce se boltea peste mare, am văzut un satelit de aur începându-și călătoria lentă, precaută, pe arcul firmamentului, asemenea unui suflet pașnic, rătăcitor. James îmi

spusese că urmează să plece într-o călătorie. Moartea era călătoria. A fost cel de pe urmă „truc“ al său.

Nu, nu puteam atribui această „abandonare“ vreunei obișnuite cauze prezente. Hotărârea lui James aparținea unei ființe de o altă factură, unei alte povești de fericire sau nefericire spirituală. Poate că James a dorit pur și simplu să lepede povara unui misticism denaturat, a unei spiritualități care degenerase într-un soi de magie? Să fi fost oare copleșit de dezgust pentru că trebuise să apeleze la „trucurile“ lui pentru a-mi salva viața? Aceasta să fi fost ultima picătură și cu alte cuvinte, până la urmă să fi fost tot vina mea? M-am dovedit eu oare o povară nerecunoscătoare, un atașament primejdios? Acum îmi dădeam seama, cu tristețe, de semnificația ultimei vizite a lui James. Venise să încheie pace cu mine, dar de dragul lui, nu de-al meu, venise să rupă o ultimă legătură și nu să o îmbunătățească. Știa foarte bine că urma să fie convorbirea noastră finală și din această pricină s-a arătat atât de relaxat, de deschis, de franc și binevoitor, ca niciodată în trecut. Venise la mine, nu îndemnat de firească dorință de a ne împăca, ci pentru a se descotorosi de o ultimă preocupare iritantă. Sentimentul de îngrijorare sau de vinovăție pe care i-l pricinuia nefericitul său văr adumbrea condițiile desăvârșitei despărțiri de cele lumești, pe care o premeditase, probabil, de multă vreme încoace.

Mă întrebam cum s-o fi petrecut asemenea rupere? O fi avut acea viziune a „întregii realități“ de care spusese el că ți se înfățișează în momentul morții și de care trebuie să profiți instantaneu? O fi plecat cu nerăbdare la marele rendez-vous și o fi fiind acum „eliberat“ în cine știe ce straniu paradis de iertare, sau ce-o mai fi însemnând și asta? Ori poate că, îndurerat și slab ca umbra lui Achille, e captiv în cine știe ce purgatoriu, unde-și izbăvește niște păcate pe care eu nici nu mi le pot măcar imagina? Oare rătăcește acum prin vreun bardo întunecos, populat de monștri, unde întâlnește simulacrele unor oameni pe care i-a cunoscut cândva și unde e speriat de tot felul de demoni? Căci „orice fel de vis ar bântui acel somn al morții“, când ai izbutit să te deznozi din nodul vieții muritoare, trebuie să-ți găsești un strop de odihnă. Și oare cum reușești să ieși din bardo? Nu-mi mai puteam aduce aminte ce-mi spusese James. De ce nu-i cerusem niciodată să-mi explice?

Oare o să mă întâlnească și *pe* mine acolo, sub forma unei persistente orori, o abominabilă fantomă a mea, creația minții lui? Dacă așa era să fie, mă rugam ca atunci când o să-și dobândească eliberarea, să nu ajungă să mă

uite, ci, prin milă și îndurare, să se apropie, în sfârșit, de adevăr. Oricare ar fi acesta.

În timp ce zăceam acolo, ascultând lipăitul molatic al apei, începură să se adune tot mai multe și mai multe și mai multe stele, împlinind golul care le separa de Calea Lactee și umplând tot cerul de stele. Și departe, departe, în acest ocean de aur, stele se desprindeau în tăcere și cădeau și-și împlineau destinul, printre miliardele și miliardele de luminițe aurii care licăreau. Și, cortină după cortină de voal se ridica, iar eu vedeam stele dincolo de stele dincolo de stele ca în magicul „Odeon“ al tinereții mele. Și mai vedeam vastul, catifelatul interior al universului, care-și întorcea încet și dulce înăuntrul în afară. Am adormit, și în somn mi s-a părut că aud o suavă cântare.

M-am trezit în zorii zilei. Miliardele și miliardele de stele se șterseseră de pe cerul care era acum de un albastru foarte deschis, alburiu, o uriașă, uniformă luminozitate boltită, rece, mută, pe care soarele încă nu se ridicase. Stâncile se conturau distinct, dar fără de culoare. Marea era de un calm absolut, lustruită, cenușie, neîncrețită, iluminată doar la orizont de cea mai fină și mai pală dâră. Era o liniște neștirbită și totuși conștientă de sine, de parcă planeta călătoare respira ușor, fără zgomot. Mi-am adus aminte că James murise. Cine e prima ta dragoste? Cine, într-adevăr?

Mi-am întins mădularele și am început să-mi scutur păturile și perna udate de rouă. Și atunci am auzit, ciudat și înfricoșător în tăcerea totală, un sunet venind din apă, un plescăit subit și puternic, de parcă ceva aflat sub stâncă era pe cale să iasă la suprafață și să se târască pe uscat. O clipă m-am simțit încleștat de gheara fricii, m-am răsucit și m-am aplecat către muchia mării. Și atunci am văzut, chiar sub mine, patru foci privind în sus cu fețele lor canine, pline de curiozitate. Înotau atât de aproape de stâncă, încât aș fi putut să le ating. Le-am cercetat boturile ascuțite, mustățile din care picura apa, ochii rotunzi, iscoditori, și grația spinărilor ude, netede, lucioase. Un timp se curbară, se jucară, înghițind apă, gâlgâind, și tot timpul uitându-se în sus la mine. Și în vreme ce le urmăream joaca, nu m-am îndoit nici o clipă că erau făpturi aducătoare de noroc, venite să mă viziteze și să mă binecuvânteze.

[36] Refren dintr-un poem aparținând unui poet anonim englez (1584)
[37] Roman de Henry James

POSTSCRIPTUM

Viața merge înainte

Nu există nici o îndoială asupra felului cum ar trebui să se termine povestea aceasta, cu foci și stele, explicare, resemnare, reconciliere, totul revăzut prin prisma unei semnificații mai înalte, luminoase, tolerante, ambigue, învăluite într-un calm spiritual, rezultat din stingerea oricărei pasiuni. Și totuși, viața, spre deosebire de artă, are un enervant mod al ei de a face salturi înainte, de a se izbi și a se târî șchiopătând, dizolvându-și convertirile, aruncând umbra îndoielii asupra hotărârilor și, în general, ilustrând imposibilitatea de a trăi în seninătate și virtute de acum și până în vecii vecilor; așa încât mi-am spus că aș mai putea continua un scurt timp povestirea, din nou sub forma unui jurnal, deși presupun că, în cazul în care aș avea de gând s-o transform într-o carte, ar trebui s-o termin foarte curând și, desigur, în mod arbitrar. Simt, mai ales, că ar trebui să descriu înmormântarea lui James, deși, practic, înmormântarea lui James a fost un asemenea non-eveniment, încât nici nu am ce descrie. Mai am și senzația că ar trebui să profit de această ocazie pentru a înnoda câteva fire lăsate în suspensie, numai că firele lăsate în suspensie nu pot fi niciodată înnodate, pentru că mereu apar altele noi. Timpul, ca și marea, dezleagă toate nodurile. Aprecierile asupra oamenilor nu pot fi niciodată definitive, ele se alcătuiesc din suma și sintetizarea unor trăsături, care impun pe loc necesitatea unei reconsiderări. Aranjamentele umane nu sunt altceva decât fire lăsate în suspensie și calcule incerte, indiferent de ce pretinde arta în încercările ei de a ne consola.

În timp ce scriu acestea este luna august, nu acel august galben, provensal al imaginației englezești, ci un obișnuit august rece londonez, cu un vânt care suflă de-a lungul Tamisei, întețindu-se la capătul străzii. Pentru că, da, acum locuiesc în apartamentul lui James. Din punct de vedere legal, este apartamentul meu, dar, desigur, în realitate, rămâne al lui James. Nu îndrăznesc să schimb nimic, abia de cutez să mut vreun obiect. Idolii „superstiției“ mă împresoară. M-am hazardat să depozitez într-un dulap câteva dintre „fetișurile“ mai ciudate, sper că n-or să protesteze, și am desprins ornamentele de sticlă care atârnau în hol, pentru că îmi tulburau somnul cu clinchetul lor. Dar sipetul de lemn ornat, cu demonul captiv, stă neclintit pe consola lui. (James nu mi-a dezmințit niciodată că s-ar afla un

demon înăuntru. Când l-am întrebat, s-a mulțumit să râdă.) Nenumărații Buddha stau la locul lor, cu excepția unuia pe care i l-am dat lui Toby Ellesmere, ca să-i temperez supărarea că James nu-l menționase deloc în testament. Testamentul prevedea ca întreaga avere să-mi fie lăsată mie și, în cazul când aș fi murit înaintea lui James, urma să revină Societății Budiste Britanice. Le-am donat și lor o statuie a lui Buddha.

O nouă scrisoare arțăgoasă și șmecheră de la agentul imobiliar. Capul Shruff a fost scos la vânzare. După acea noapte bătută în stele, când mi s-au ivit focile în zori, n-am mai dormit acolo. În timp ce mi-am sortat lucrurile, în vederea mutării, am locuit la hotelul Raven. Din camera mea de hotel, zăream turnul, dar nu și casa. Se pare că nimeni nu-i amator să cumpere Capul Shruff, poate că din cauza umezelii, sau poate din alte motive. Familia Arkwright de la ferma Amorne, cărora le-am lăsat în păstrare cheia, au promis să repare acoperișul, dar, din câte afirmă agentul, încă n-au făcut nimic. Din fericire, nu am nevoie urgentă de bani, întrucât, datorită testamentului lui James, mă aflu într-o confortabilă situație financiară.

Presupun că trebuie totuși să descriu înmormântarea lui James, așa cum am spus că am de gând să fac. Atmosfera a fost ciudat de pustie. Slavă Cerului, nu a fost nevoie să organizez eu nimic. Totul a fost pus la punct de un colonel Blackthorn, care a apărut anume în acest scop, apoi s-a făcut nevăzut. Când am sosit la Londra, a doua zi după primirea scrisorii, i-am găsit pe colonelul Blackthorn și pe medic în apartamentul lui James. Colonelul mi-a comunicat că el a făcut toate preparativele pentru funeralii (pe calea incinerării), întrucât nu a putut lua din timp legătura cu mine, dar dacă doream altceva... Nu am dorit altceva. Am încercat să stau de vorbă cu medicul, dar acesta a luat-o din loc în timp ce Blackthorn continua să-mi explice cum se ajunge la crematoriu. „James“ fusese, slavă Domnului, mutat la „capela de odihnă“. Nu m-am dus să-l văd.

Incinerarea a avut loc două zile mai târziu, într-unul din acele uriașe locuri înverzite din nordul Londrei. O asemenea „grădină a amintirii“ îți inspiră un incomod sentiment de pustietate în comparație cu senzația de aglomerație volubilă pe care ți-o dă un cimitir. A fost o ceremonie rigidă, lipsită de orice grație, executată în pripă de slujitorii însărcinați cu această treabă, care ne-au lăsat să așteptăm afară în timp ce se descotoroseau de alt „mușteriu“. Fără îndoială, graba meritorie a colonelului de a rezerva o „nișă“

pentru James s-a dovedit extrem de prudentă. A fost de față și medicul. A venit și Toby Ellesmere, care părea sincer îndurerat. Niciodată până atunci nu mă gândisem (și nici de atunci încolo) la natura prieteniei dintre el și James, care dăinuia, îmi închipui, dintr-un trecut îndepărtat. James și Toby fuseseră nu numai camarazi de arme, ci și colegi de școală. Poate că Toby îl admirase în timpul școlii; asemenea legături pot dura o viață. Au mai participat patru domni bine îmbrăcați, în costume negre; presupun că erau militari. Păreau să nu aibă habar cine sunt eu și, pe de altă parte, îi erau total necunoscuți lui Toby, cu care am schimbat câteva cuvinte; într-adevăr, în afară de Toby, nimeni nu mi-a adresat vreo vorbă. Toată treaba a ținut câteva minute. Bineînțeles, nu s-a rostit nici o rugăciune, s-a auzit doar o muzică înceată, indiferentă, după care a urmat un minut de reculegere, spart de nu știu ce slujitor care a deschis cu zgomot o ușă din spate. Aș fi dorit totuși să fi fost o oarecare ceremonie, indiferent de ce natură. Dar orice ritual solicitat de mine ar fi insultat fantoma lui James. Îmi pare rău doar că n-am avut ideea să cer o muzică mai cuviincioasă care să-l fi întovărășit.

Am ieșit în grădină. Colonelul Blackthorn mi-a strâns mâna. Participanții au început să se răspândească. Am încercat din nou să stau de vorbă cu medicul, dar mi-a spus că e așteptat la spital. Poate că se simțea stânjenit de falsul comis în certificatul de deces. Toby mi-a oferit, cu jumătate de gură, să mă conducă în mașina lui, dar am refuzat. Cred că și eu doream să fiu singur. Am colindat, o bună bucată de vreme, printr-un labirint de străduțe dosnice, sordide, și am rătăcit drumul.

Tocmai am descoperit într-un sertar din bucătărie ciocanul pe care mă străduisem să-l repar în ultima seară când James m-a vizitat la Capul Shruff. Probabil că avusese precauția de a-l lua cu el. Îmi place bucătăria. Are o cămară spațioasă, uscată, care era complet goală când am venit eu. Pe fereastră se vede uzina electrică Battersea, care arată, seara, ca un monument asirian.

Mi-am vândut apartamentul londonez din Shepherds Bush și am adus aici o parte din mobilă. Mi-am luat și lucrurile mele de la Capul Shruff, dar nimic din ce-i aparținuse doamnei Chorney. M-am împotrivit tentației de a lua oglinda ovală, art nouveau, pe care o spărsese Rosina și pe care nu am mai reparat-o. Majoritatea lucrurilor mele le-am depozitat în vestiarul lui James. Așa încât, acum, în templul lui James, există un mic sanctuar

„Charles“. Uneori mă duc și șed acolo. Cărțile mele continuă să stea împachetate în lăzi, în hol. Majoritatea hainelor zac încă în geamantane, pentru că nu mă îndur să ating costumele lui James, ordonat rânduite pe umerașe și foarte îngrijite. Garderobul mare din dormitorul lui pare intrarea către o altă lume. N-aș putea spune că mă simt ca la mine acasă în apartamentul lui James, dar nici prin gând nu-mi trece să locuiesc în altă parte. Uneori, mi se pare cu totul incredibil că nu e și el acolo. Noaptea trecută am fost atât de convins că se află în camera alăturată, încât am simțit nevoia să mă duc și să mă uit.

Vineri i-am vizitat pe Lizzie și pe Gilbert în căsuța lor din Golders Green. Le fac din când în când câte o vizită și ei îmi oferă amestecurile lor mirositoare, a căror preparare le ia toată ziua. Gilbert are un succes teribil în rolul comic din grotescul și interminabilul serial de la televiziune. Pentru prima oară în viața lui se bucură și el de faimă, iar oamenii se apropie de el pe stradă ca să-l atingă. Criticii îl compară chiar cu Wilfred Dunning, ceea ce e o absurditate. Lizzie pare fericită. A renunțat la slujba de la spital și s-a îngrășat din nou. Amândoi își fac planuri ca, într-o zi, să împărțim toți trei aceeași casă, eu să locuiesc la etaj, iar ei la parter și să fie „slujitorii“ mei. Glumim adeseori pe tema asta.

Încep oare să mă trateze ca pe un invalid vârstnic? Ei găsesc că apartamentul lui James e înfiorător și nu se poate locui în el. Firește, nu-i invit niciodată acolo. De altfel, nu invit pe nimeni.

Mă instalez în rolul meu de unchi-preot celibatar? Ieri am invitat-o pe secretara mea, domnișoara Kaufman – despre care se poate să nu fi pomenit până acum – la o cafea în oraș și am ascultat o lungă și jalnică istorie despre bătrâna ei mamă. Am invitat-o și pe Rosemary Ashe la prânz într-o bodegă și am ascultat toată povestea despre Sidney și Maybelle. Maybelle are douăzeci de ani. Rosemary încă mai speră ca lui Sidney să i se întoarcă mințile la cap. Copiii adoră Canada. Rosemary gândește că manifestă o atitudine mult prea filosofică față de divorțul părinților. M-am bucurat să constat că Rosemary avea o idee foarte neclară despre cele întâmplate la Capul Shruff, iar eu n-am făcut nimic ca s-o luminez. După informațiile ei, se părea că fusesem persecutat de o femeie nebună din sat și că un tânăr prieten al lui Gilbert se înecase. Din fericire, nu părea deloc interesată să discute problemele mele.

E seara târziu, în apartamentul lui James. Statuile lui Buddha par să se uite la mine, deși am aflat că, pe sub pleoapele lor căzute, nu văd lumea aparențelor. Apartamentul începe să se îmbâcsească de praf, dar nu-mi pot lua riscul de a angaja o femeie de serviciu. Am făcut eu o încercare superficială de a șterge praful, dar nu-mi place să mut lucrurile din loc, unele sunt atât de fragile! Deosebit de grijuliu sunt cu acea colivie de demon de pe consolă! Apartamentul începe oare să capete din ce în ce mai mult înfățișarea unui muzeu, pe măsură ce spiritul lui James se retrage? Spațiul în care locuiesc cu adevărat nu s-a mărit. Mănânc în bucătărie, apoi mă reîntorc la acest birou din camera de zi. De îmbrăcat, mă îmbrac în hol. Dorm în spațioasa cameră de oaspeți. Bineînțeles, nu cutez să mă culc în patul lui James. Frumosul dormitor al lui James e nefolosit și am încuiat ușa.

Am luat însă în primire biroul, și acolo am adunat piesele mele favorite din colecția de animale de jad, demnă de a figura printre posesiunile oricui. Presse-pa*piers*-urile care-mi apasă hârtiile și scrisorile (domnișoara Kaufman încă mi-e de mare folos, slavă Domnului) sunt două pietre: cea roz, stropită și dungată pe care i-am dăruit-o lui Hartley, și cea cafenie cu cercuri albastre pe care i-am dat-o lui James. M-am bucurat să o găsesc pe birou când am venit. Mânuiesc adeseori aceste pietre. Am proptit pe birou și două fotografii: cea care-i înfățișează pe unchiul Abel și pe mătușa Estelle dansând și o fotografie din tinerețe a lui Clement, în rolul Cordeliei. N-am reușit să găsesc niște fotografii potrivite ale părinților mei și, desigur, nu am nici o fotografie recentă a lui James. E limpede că pregătirile lui pentru călătorie au fost extrem de minuțioase. Nu a rămas în apartament nici o hârtie personală. (Mă întreb dacă colonelul Blackthorn o fi îndepărtat ceva documente?) Nu am putut găsi nici o relicvă interesantă, nici o scrisoare veche, fotografii, facturi, nimic. Testamentul a fost împachetat împreună cu un decont al băncii lui James, privind investițiile. Nu exista nici o dovadă că James a folosit vreun avocat. Testamentul fusese scris de mâna lui. Martorii păreau a fi doi oameni lipsiți de cultură. Un timp, am căutat, stupid, vreo scrisoare ascunsă, adresată mie. Am scotocit până și prin crăpăturile din zid.

Aseară, la o petrecere dată de Gilbert și Lizzie am aflat că Peregrine a realizat o treabă frumoasă cu teatrul lui din Londonderry și că a devenit un faimos luptător pentru pace în Irlanda. Rosina s-a lăsat cuprinsă de același

entuziasm și se spune că a căpătat conștiință politică și sete de putere. Gilbert pretinde că Odiseea lui Fritzie a căzut.

Da, am început să mă duc la petreceri. Colind Londra, mănânc și beau și bârfesc de parc-aș fi un om obișnuit. Și, mă rog, nu sunt? Mă întreb ce s-o fi întâmplat cu talismanul acela prețios pe care aveam de gând să-l scot la lumină într-o tainică grotă, lângă mare?

Poate că e un semn de bătrânețe faptul că sunt toată ziua ocupat, fără să fac în realitate nimic. Jurnalul acesta se târăște mai departe, îmi ține tovărășie, îmi oferă iluzia unei ocupații. Mă simt stingherit la gândul că, înainte de a-l termina, ar trebui să realizez un soi de recapitulare a reflecțiilor mele... dar... o recapitulare a ce? Mă feresc de asemenea gând. A fost atâta durere! Și n-am înregistrat durerea.

Cât de egoist trebuie să fi apărut în paginile precedente! Dar constitui eu oare o excepție? Trebuie să trăim în lumina satisfacțiilor noastre egocentrice, prin mijlocirea acelei vitale și active preocupări de sine, care e mai pregnantă chiar decât rațiunea. În felul ăsta trebuie să trăim, doar dacă nu suntem sfinți, și există oare sfinți? Există ființe spiritualizate, poate că James era una dintre acestea, dar sfinți nu există.

Bine, am să încerc să reflectez, dar nu astăzi. Și când o să termin cu astea toate, o să mai scriu vreodată altceva? Povestea despre Clement? Sau acea carte despre teatru pe care prietenii mei o socotesc atât de necesară? Sau poate că am să stau pur și simplu la gura sobei și am să citesc Shakespeare, întorcându-mă iar la acele esențe ce fac ca magia să nu închircească realitatea și să n-o prefacă în frânturi hărăzite a fi doar jucării de zâne. S-ar putea să nu existe sfinți, dar există cel puțin o dovadă că radiația unei anume autosatisfacții a putut ilumina lumea întreagă.

*

Au sosit câteva scrisori pentru James, dar toate sunt de la oameni de știință. Se pare că vărul meu era un bine cunoscut orientalist, care coresponda cu specialiști din lumea întreagă. Am trimis scrisorile unei persoane de la British Museum care mi-a telefonat să mă întrebe de soarta cărților lui James. I-am cerut acestei persoane să se uite la cărți, și a venit ieri. Când a văzut bogăția bibliotecii, aproape că a leșinat de emoție și cupiditate.

Nu știu ce să fac cu poemele lui James. Da, POEMELE lui James! Nu cred să mai fi vorbit de ele. Așadar, James a realizat, într-o oarecare măsură, ceea ce a spus că va realiza: a intrat în armată și a devenit poet. Poemele se găsesc aici, în sertarul de sus al biroului, care în rest e gol. Toate îngrijit dactilografiate, adunate în câteva mape. Neîndoielnic, o „relicvă personală", dar fără nici un fel de dispoziție, nici o scrisoare orientativă. Toby Ellesmere, despre care cred că am mai spus că a intrat acum în branșa editorială, a aflat de existența lor și mi-a telefonat de două ori, cerându-mi-le. Poate că însuși James i-a vorbit despre ele. Toby nu le-a văzut niciodată și eu n-am de gând să i le arăt. De fapt, nici eu singur nu mă simt în stare să le răsfoiesc, nici măcar să mă uit la ele, de teamă să nu se dovedească jenant de mediocre. Mai curând îmi vine să le distrug necitite.

Îmi trece acum prin gând că singurul vers pe care l-am auzit citat de James, și încă destul de des, a fost „Orice s-ar întâmpla, noi avem arma majoră, și ei nu o au!"

*

Desigur că acest jurnal plin de vorbărie nu-i decât o fațadă, echivalentul literar al zâmbetului de zi cu zi care camuflează ravagiile lăuntrice ale geloziei, remușcării, spaimei și ale conștiinței unei ratări morale ireversibile. Totuși, asemenea prefăcătorii nu sunt numai consolări, ci ar putea chiar genera un mic ersatz de curaj.

Am primit o nouă scrisoare de la Angie, cu o nouă fotografie și cu aceeași binevoitoare ofertă.

Treptat, toamna pune stăpânire pe Londra. A sosit foarte prematur. Frunzele de platan, galbene și arămii, luminos împestrițate, par niște mici mesaje lipite de trotuarul ud. Merele din specia Cox's Orange sunt de găsit pretutindeni în fructării. Le depozitez pe raftul de sus din cămară. În fiecare dimineață și seară, mă plimb de-a lungul malurilor Tamisei și mă uit la cerul frământat de peste mărețele turnuri ale uzinei electrice Battersea și la eterna dramă a apelor fluviului, înălțându-se și prăbușindu-se. Aștept. Lui Peregrine urmează să i se discearnă o distincție pentru serviciile sale în slujba păcii. Rosina a plecat în America, să turneze un film. Am luat prânzul pe rând cu Rosemary, cu domnișoara Kaufman, cu bietul Fabian și cu un tânăr actor frenetic, pe nume Erasmus Blick. Desigur, nu mi-am mai dat osteneala să notez aici că sunt întruna sâcâit de oameni de teatru care au

reluat vechiul joc. Când or să-și dea seama că nu mă mai interesează teatrul deloc? Mi-am amuțit telefonul, băgând înăuntru o bucată de hârtie. Nu am mai intrat într-un teatru nici măcar ca să văd noul Hamlet al domnului Blick, despre care se spune că e lucrul cel mai bun de când s-a inventat pâinea tranșată în felii.

*

Da, mă întreb dacă voi ajunge vreodată să scriu cartea despre Clement. S-ar spune că această carte pe care am scris-o acum a înghițit tot spațiul pe care aș fi putut să i-l atribui ei. Cât de nedrept îmi apare acum asemenea fapt. Clement a fost realitatea existenței mele, pâinea și vinul ei. Ea m-a făcut, ea m-a inventat, ea m-a creat, ea a fost universitatea mea, partenera mea, profesoara mea, mama mea, mai târziu copilul meu, tovarășa sufletului meu, amanta mea absolută. Ea, și nu Hartley, a constituit rațiunea pentru care nu m-am căsătorit. Ea a constituit, fără îndoială, rațiunea pentru care nu am căutat-o și nu am găsit-o pe Hartley într-o vreme când ar fi fost ușor să o fac. De ce nu am încercat mai stăruitor, mai îndelung? Clement m-a oprit. În memorie, am extins perioada dorului meu după dispăruta Hartley mult timp de sub regnul lui Clement, dar memoria e înșelătoare. Cum ar fi putut Clement să nu mă vindece? Când am întâlnit-o prima oară, era o figură uluitoare, frumoasă și inteligentă, aflată pe culmile gloriei; și încă tânără, deși mie mi se părea bătrână. Eu aveam douăzeci de ani. Ea, treizeci și nouă–patruzeci. Dumnezeule, era mai tânără decât e Lizzie acum. La început, când am cunoscut-o, eram un băiețandru ageamiu, stângaci, ignorant, lipsit de grație. E un miracol că măcar s-a uitat la mine. Mai târziu însă, am tratat-o cu răceală, instinctul ei de posesivitate mă irita, dragostea ei mă agasa. Am plecat, a plecat și ea, și totuși întotdeauna m-am întors la Clement și ea s-a întors la mine. Niciodată nu ne-am pierdut unul pe celălalt, iar la sfârșit, când era pe moarte, i-am izgonit pe toți ceilalți.

Clement a murit foarte încet. Ziarele au păstrat săptămâni de zile titlurile capitale care îi anunțau moartea. Zăceam pe pat, alături de ea, și-i mângâiam fața, pe care abia foarte târziu au brăzdat-o suferința și teama. Degetele mele își amintesc încă de șanțurile acelea moi și de lacrimile care le umpleau în tăcere. Spunea că vrea să moară într-o explozie de zgomot, și zile întregi țineam deschis pick-up-ul, care cânta Wagner, și beam whisky și așteptam împreună. A fost cea mai stranie așteptare de care-mi amintesc vreodată,

pentru că era și nu era o așteptare. În felul în care ne țineam tovărășie unul celuilalt exista un soi de intensă atemporalitate. Spaima ne despărțea, spaima ei, spaima mea, de eveniment: două diverse spaime acute, pe care trebuia să le ținem în frâu prin forța constantă a unei atenții reciproce, apăsându-ne, fiecare dintre noi, mâna pe inima celuilalt. Am obosit și am înăbușit zgomotul și am plâns și am continuat să așteptăm. Dumnezeule, lacrimile lui Clement, în ce cantități le văzusem înainte și cum îmi mai sfâșiau inima! În timp ce-o vegheam, simțeam că lacrimile ei or să facă un sfânt din mine și, timp de o lună, aproape că m-au și prefăcut în sfânt. În cele din urmă, a murit în timp ce eu dormeam. În fiecare dimineață când mă deșteptam, gândeam că s-ar putea să o găsesc moartă, dar o vedeam respirând, vedeam ușoara înălțare și coborâre a cearșafurilor care-i înveleau trupul acum atât de împuținat și de micuț. Și apoi, într-o dimineață, mișcarea cearșafurilor a încetat și i-am văzut ochii deschiși și fața schimbată.

Răstimpul de doliu în așteptarea înfiorată a morții ei a fost cu totul diferit de grozăvia neagră, pustie, a faptului în sine. În timpul așteptării, jelisem împreună, încercând să ne alinăm unul altuia durerea. Și această suferință împărtășită a fost mai puțin chinuitoare decât tortura totalei ei dispariții, înfiorătorul răstimp trăit al eternei absențe. Cât de diferită e fiecare moarte, și totuși ne mână pe aceleași meleaguri ale făpturii noastre lăuntrice, acele meleaguri pe care poposim rar, și unde percepem limpede zădărnicia tuturor lucrurilor la care am râvnit atâta amar de vreme și la care în curând vom râvni din nou.

Nu am avut intenția să scriu despre moartea lui Clement. M-am întristat îngrozitor descriind-o și, cu toate că au trecut câteva zile, tristețea continuă să mă bântuie. Bineînțeles, mi-am revenit din acea jale, probabil destul de repede. Clement mi-a lăsat averea ei, dar până la urmă s-a dovedit a nu fi altceva decât datorii.

De când mi-am amuțit telefonul, am primit mai puține invitații. În orice caz, cred că prietenii mei și-au revenit din emoția de a mă vedea reîntors la Londra. În ultima vreme, mi-am petrecut serile acasă, bând vin și ascultând muzică, aproape orice fel de muzică, la radio. Am un pick-up, dar s-a spart la mutare. Îmi gătesc singur cina, orez sau linte sau varză cu mirodenii. Mănânc mere Cox's Orange și mă culc devreme, aproape beat. Nu cred că

am structură de alcoolic. Simt o durere în piept, dar bănuiesc că-i ceva legat de Clement.

Mă întreb dacă James era nebun? M-am pomenit punându-mi pentru prima oară această întrebare. Oare asemenea ipoteză n-ar explica o sumedenie de lucruri? De pildă iluzia că m-a ridicat din vârtej ținându-mă de subsuori. Dar stai puțin, asta a fost iluzia mea. Poate că eu sunt nebun? În mod sigur sunt beat, și adineauri chiar am moțăit. E mai târziu decât ora mea de culcare. Statuile lui Buddha s-au închis în ele. La culcare, la culcare!

Tot gândindu-mă la James, mi s-a năzărit în minte un gând distinct. James nu a murit, s-a dat numai la fund. Întreaga șaradă fusese organizată de Serviciul de Informații. Pe moment fusesem prea mâhnit ca să-mi dau seama cât de ambiguă era toată treaba. În fond, nu am văzut nici un moment cadavrul lui James. Când sosisem eu, misteriosul colonel Blackthorn era stăpân pe întreaga situație și „cadavrul“ fusese înlăturat. Nici măcar nu știu cine-l identificase. Lunecosul medic indian era și el, fără îndoială, în slujba Serviciului de Informații. Scrisoarea lui fusese o capodoperă de inducere în eroare. Iar eu am fost atât de fâstâcit și de emoționat, încât nu m-am simțit capabil să reflectez la extrema ciudățenie a celor întâmplate. Când l-am văzut ultima oară, James fusese perfect sănătos. Ideea că s-ar fi sinucis era la fel de absurdă ca și ideea că-l văzusem mergând pe apă. Toate acestea erau întărite de faptul că nu reușisem să-i găsesc pașaportul nicăieri în apartament. Unde s-o fi aflând acum vărul meu? Nu în purgatoriu sau în Nirvana, ci călare pe un iac tibetan, în plină zăpadă, interogând un informator cu ochii piezișI.

*

De când am scris cele de mai sus, am observat câteva persoane cu înfățișare orientală dând târcoale casei mele. Sper că nu sunt „cei din tabăra adversă“ și că nu mă confundă pe mine cu James! Cât despre bătrânelul acela tulpa, era cu certitudine un agent informator și de asta James a fost atât de iritat că-l observasem.

Tocmai am aflat vestea îngrozitoare că Peregrine a fost omorât de teroriști la Londonderry. Parcă nici nu-mi vine a crede. Acum îmi dau seama că priveam activitatea lui ca pe o comicărie. Numai că moartea nu-i comică – dar nici tragică. Groaza aceea rece mă atinge din nou, cu o împunsătură care nu-i decât frică, dar știu bine că nu jelesc moartea lui Perry, ci alte morți,

poate că pe a mea însămi. Bietul Perry! A fost un om de curaj. N-aș putea pretinde că am ținut într-adevăr la el, dar îl admir pentru încercarea de a mă omorî pe mine și, dacă n-ar fi fost valul acela friabil, poate c-ar fi reușit chiar. Viziunea aceea ciudată a isprăvilor lui James, care mi s-a părut atât de importantă, trebuie să fi fost un rezultat al loviturii la cap. Scăpasem ca prin urechile acului.

Peregrine a fost proslăvit de către episcopii catolici și protestanți. A ajuns de-a dreptul un martir. Se pun bazele unei Fundații a Păcii Peregrine Arbelow. Rosina, întoarsă din California ca să împărtășească gloria martirului, joacă printre degete mari sume de dolari americani. Lizzie ar fi auzit că, de fapt, Rosina îl părăsise pe Perry înainte de moartea acestuia și că nu mai avusese intenția să se întoarcă. Dar s-ar putea să fie doar o bârfă răutăcioasă. Șocul morții lui Perry m-a făcut, în chip ciudat, mult mai puțin sigur în legătură cu moartea lui James. Teoria pe care am demonstrat-o mai sus rămâne în picioare, perfect plauzibilă. Numai că eu sunt mai puțin înclinat s-o cred. Poate că prefer să-l știu mort, să știu că spiritul care m-a tulburat atâta amar de vreme și-a găsit, în sfârșit, odihna. La urma urmei, nu există nici un mister. James a murit în urma unui stop cardiac. Cât despre „persoanele cu înfățișare orientală“, mi-am dat seama că sunt chelnerii unui restaurant indian din Vauxhall Bridge Road.

Nu, nu vreau să cred că vărul James e teafăr și sănătos și că locuiește în Tibet, așa cum nu vreau să cred că Hartley e teafără și sănătoasă și locuiește în Australia; există momente când sunt absolut convins că și ea a murit.

Peregrine a deschis ușa și s-a prăvălit la pământ, ciuruit de gloanțe. La urma urmei, a murit ca un erou la datorie.

Prânzul cu domnișoara Kaufman. Sidney a sosit la Londra ca să discute cu Rosemary. Rosina a vorbit la un miting în Trafalgar Square. Lizzie și cu mine îl urmărim pe Gilbert la televizor.

Unchiul Abel, dansând cu mătușa Estelle, abia de-i atinge mâna, abia de-i atinge umărul, de parcă ar înălța-o în aer, pur și simplu prin forța iubirii lui. Se uită cu nesaț unul la celălalt; el protector, ea cu o încredere absolută. Oare valsau în momentul acela fugitiv, când aparatul de fotografiat i-a prins și i-a proiectat în viitor? Tălpile ei abia de ating podeaua ringului de dans.

Tatăl meu a fost ceva ce mie nu mi-a fost niciodată hărăzit să fiu: un gentleman. O fi fost oare și unchiul Abel gentleman? Nu prea. Dar James?

Întrebarea e absurdă.

James pretindea că eu nu o iubeam pe Hartley, ci imaginea propriei mele tinereți. Clement m-a împiedicat s-o găsesc pe Hartley. Războiul distrusese orice lume normală în care m-aș fi putut căsători cu dragostea mea din copilărie. Nu existau trenuri în direcția unde se afla ea.

M-am îmbătat aseară împreună cu Toby Ellesmere și mi-e rușine. Toby a spus că James era cam „țicnit" și că era „un sfinx fără secret". Nu l-am contrazis. Ba chiar am încercat oarecare satisfacție auzind cum îl ponegrea pe James. Ellesmere continuă să-mi ceară poemele lui, dar nici nu mă gândesc să i le dau; nu m-am uitat peste ele, n-am citit nici măcar un vers. Chiar dacă James ar fi cel mai mare poet al secolului nostru, trebuie să mai aștepte până să ajungă la recunoaștere. Cred că va trebui să aștepte până după moartea mea.

James spunea că eu încerc să reeditez iubirea mea pentru Hartley, și că toată această acțiune se va volatiliza ca într-un basm, când ceasornicul bate orele douăsprezece. Să-mi fi fost necesară o asemenea șaradă și, pe de altă parte, o astfel de dragoste reeditată nu înseamnă decât un mecanism menit să te elibereze de vechi resentimente? N-am dorit oare decât să i-o smulg lui Ben, așa cum am vrut să i-o răpesc lui Perry pe Rosina? De bună seamă, moartea lui Titus a creat imposibilitatea de a o mai avea pe Hartley; cel puțin această parte a lecției reci, revelația vanității umane, mi-a rămas în minte. Și-mi încolțește acum întrebarea dacă am iubit-o cu adevărat, chiar și la început? Faptul trist este că Hartley nu a fost niciodată foarte inteligentă. Când privesc îndărăt, am impresia că eram o pereche plicticoasă, lipsită de haz, de spirit, de stil, de simțul umorului. Toate aceste lucruri le-am învățat de la Clement. Oare, până la urmă, am confundat obtuzitatea cu bunătatea, pentru că mama mea o ura pe mătușa Estelle?

Ce m-a apucat să scriu toate aceste blasfemii? E un nonsens înfiripat în noaptea târzie.

Cât de mult am amânat nevoia de a scrie despre Hartley, deși tot timpul n-am făcut decât să mă gândesc la ea; și poate că, la urma urmei, nu mai am decât foarte puține de spus. Acum câteva zile, mi-a devenit dintr-odată clar – deși n-am înregistrat faptul în acest jurnal – că povestea cu emigrarea în Australia nu a fost decât o simplă farsă. De ce nu mi-a suflat Hartley o vorbă despre Australia? Pentru că nici prin cap nu-i trecea să plece acolo.

Ben a născocit tot planul în ultimul moment. Nu era ciudat să cumperi un câine cu puțin înainte de a părăsi definitiv țara? Ilustrata din Sydney, scoasă atât de prompt la iveală de complicea din casa vecină; putea fi foarte ușor falsificată cu ajutorul unui prieten din Australia. Ben hotărâse să mă facă să le pierd urma pentru totdeauna, ba poate chiar să mă expedieze să caut potcoave de cai morți la antipod, și apoi s-a mutat cu supusa lui soție într-un orășel ca Bournemouth sau Lytham-St. Anne. Ba poate chiar, aflând de la familia Arkwright că am plecat definitiv, s-or fi întors la Nibletts. Și atunci ce-ar trebui să fac? Să mă întorc în sat și să-mi reiau activitatea de detectiv? Nu m-ar putea minți chiar toată lumea.

Dar impulsul de a proceda astfel mă părăsise. M-am zbătut în van și cu rezultate nimicitoare ca să dezleg misterul vieții altora, și acest lucru trebuia să înceteze. Mai târziu, am ajuns la concluzia că nu avea nici o importanță dacă plecaseră într-adevăr la Sydney sau la Lytham-St. Anne. Ba chiar ideea unei farse atât de elaborate, puse la cale pentru amăgirea mea, mi se pare absurdă.

Când au hotărât să plece în Australia, dacă au hotărât într-adevăr? Oare Ben crezuse într-adevăr că eu sunt tatăl lui Titus? Dacă fusese convins de acest lucru, atunci trebuie să recunosc că, pentru un om violent, se purtase cu o remarcabilă reținere. Poate că mă considerase util doar ca pretext. Privind îndărăt, la păienjenișul de cauzalități, îmi spun că am procedat bine mărturisindu-i lui James părerea mea despre Ben ca fiind autorul încercării de omor, pentru că astfel, James a intuit intențiile mele ucigașe și l-a silit pe Perry să-și recunoască vina. Dar am nutrit oare vreodată într-adevăr intenția de a-l ucide pe Ben? Nu, toate acestea au fost fantasmagorii menite să mă consoleze. Și totuși, uneori, și asemenea fantasmagorii pot provoca „accidente“.

De ce mi-am imaginat că Hartley e devorată de dorința de a muri? Ea face parte din rasa supraviețuitorilor, tare ca piatra.

*

Dacă acest jurnal „așteaptă“ o concluzie categorică, clarificatoare, în legătură cu Hartley, n-are decât să aștepte pe veci. Desigur că nu constituie o relatare completă a faptelor mele, și o mulțime de întâmplări și de persoane nelegate cu cele petrecute mai înainte au fost omise din paginile de față. Am

omis, de asemenea, să-mi datez meditațiile. Timpul a trecut și acum e octombrie, cu zile însorite, luminoase și răcoroase, un cer nordic de un albastru intens, și amintiri fugitive, risipite, ale altor toamne. E vremea ciupercilor și mi-am oferit adevărate ospețe cu ciuperci, din cele mari, elastice, negre, nu butonii ăia rotunzi fără nici un gust. Au apărut și dovleci prin prăvălii, și de pe acum se simte aroma familiară a iernii londoneze, cu după-amiezile întunecate, aburite de ceață, cu scânteierile și emoțiile Crăciunului. Și oricât aș fi de nefericit, nu mă pot împiedica să nu răspund automat acestor stimuli, așa cum, desigur, făceam și în trecut, în alte toamne când eram nefericit.

De când am scris rândurile acelea despre Clement, îi simt teribil lipsa. Ce ciudat să poți identifica o suferință drept „lipsa cutărei sau cutărei persoane". Mi se pare mereu că o văd pe Clement pe stradă când eu mă aflu într-un autobuz, o văd pe scara rulantă care urcă în timp ce eu sunt pe cea care coboară, o văd sărind într-un taxi și dispărând. Poate că așa o să fie și în bardo. Dumnezeule, dacă s-o afla acolo, ce trebuie să se mai distreze! Vorbind despre atașamente, Clement avea destule frământări în capul ei, încât să-i dureze zece mii de ani. Bineînțeles, nu cred o iotă din „blasfemiile" pe care le-am scris mai înainte.

Când am început oare să mă detașez de Hartley, sau mai curând de imaginea ei, de dublura ei, de Hartley cea din mintea mea? M-am detașat într-adevăr, s-a întâmplat mai demult, sau abia acum se petrece acest fenomen, acum când revăd cele întâmplate în timpul verii, iar faptele și gândurile mele îmi apar drept cele ale unui nebun de legat? Îmi amintesc de Rosina care-mi declara că dorința ei pentru mine e alcătuită din gelozie, ură, furie, și nicidecum din iubire. Acesta să fi fost adevărul și în ce privește dorința mea pentru Hartley? Scopul întregii operații, a întregii obsesii să fi fost acela de a mă determina să văd în ea, până la urmă, o harpie, o vrăjitoare semiconștientă, turbulentă, nedemnă de dragostea mea, pe care aș fi izgonit-o cu dezgustată ușurare? James îmi spunea că voi ajunge să o văd ca pe o zână rea, și pe urmă am s-o iert. Dar faptul de a o ierta n-ar fi înfrânt scopul acelui joc psihologic pe care-l jucasem cu mine însumi? Oare îmi reînviasem dragostea numai ca să-mi dovedesc mie însumi că era o iubire falsă, plămădită din resentimentele stratificate de multă vreme și din impulsurile prezente ale unei gelozii posesive, demențiale? I-am purtat oare resentimente în trecut? Nu-mi mai pot aduce aminte. Hartley pretinsese, în

mod curios, că pentru a reduce puterea de atracție exercitată de imaginea mea simțise nevoia să-și spună că o urăsc. Acum, când mă gândesc la acestea toate, încercând prin zadarnice asalturi să reconstitui trecutul îndepărtat, am impresia că ceea ce am simțit eu pe atunci în legătură cu Hartley, oricum după ce mă lăsasem capturat de Clement, era un sentiment de vinovăție pentru că nu sufeream îndeajuns, pentru că nu o căutam îndeajuns și cu adevărat. Fir-ar să fie, eram îndrăgostit de Clement, trebuie să fi fost, deși am torturat-o întruna negând acest lucru. E oare posibil ca încă de pe atunci să mă fi simțit ușurat că n-o pot găsi pe Hartley? N-am ținut un jurnal în care să fi notat asemenea lucruri și, chiar dacă le-aș fi notat, nu le-aș fi dat crezare. Și acum nu-mi mai pot aminti secvența exactă a evenimentelor din anii aceia preistorici. Faptul că nu ne putem aduce aminte de asemenea lucruri, că memoria noastră, care se confundă, de fapt, cu noi înșine, e subțiratică, limitată și supusă greșelilor, constituie încă una din trăsăturile foarte importante care ne sunt caracteristice, asemenea tendinței de a ne concentra asupra propriului eu, asemenea rațiunii noastre.

Într-adevăr, îngustimea memoriei este esența reală a celorlalte două însușiri.

Oricare ar fi cauza, acum e limpede că ceva s-a încheiat. Iubirea mea nouă, cea de-a doua iubire pentru Hartley, cea de-a doua guvernare a ființei mele, păruse, atunci când își atinsese culmea, un lucru sublim, chiar când l-am despuiat de iluzii, chiar când am văzut-o sub înfățișarea ei mizeră, năruită; până și atunci Hartley îmi apăruse sub chipul unui ideal pe care l-aș putea nutri, ceva de care m-aș putea agăța și care m-ar putea susține, care ar constitui o sursă de lumină chiar de-ar fi s-o pierd definitiv, așa cum, într-adevăr, am și pierdut-o. Și ce-a devenit acum acea lumină? Se mistuise, devenise, în cel mai fericit caz, o firavă flăcăruie licăritoare, întrezărită într-o câmpie mocirloasă, iar marea mea „iluminare“ nu era decât un nonsens. Hartley a pierit, acum e una cu nimicul, pentru mine nu mai există și, până la urmă, n-am făcut decât să lupt pentru o Elenă-fantomă. On n'aime qu'une fois, la première. Câte nebunii am săvârșit în slujba acestui stupid galicism!

Dar ce anume a schimbat lucrurile, oare numai simpla, neîntrerupta mișcare a timpului, care, automat, liniștit, schimbă totul? Am scris mai înainte că moartea lui Titus a „alterat-o“ pe Hartley, a schimbat-o prin simplul fapt că ea îi supraviețuise. Da, dar nu s-ar putea spune că o învinovățesc pentru acest lucru. Aș afirma mai curând că s-a așternut peste

noi un soi de diabolică mâzgă, care oxidase totul și care părea să emane, fără voie, chiar din făptura ei, așa încât de dragul ei, de dragul meu, a trebuit să ne despărțim pentru totdeauna. Și acum o văd parcă desfigurată pe veci de această mâzgă, șleampătă, murdară, soioasă, bătrână. Cât sunt de crud și de nedrept! Nimic n-a fost din vina ei. Singura vină cu care ar putea fi măsurate lucrurile îmi aparține mie. Eu mi-am scăpat demonii din frâu și, mai ales, monstrul marin al geloziei. Și acum, eroica mea fidelitate care spunea: „Oricum ar fi, pe ea o iubesc", dăduse bir cu fugiții, totul se năruise în meschinărie și indiferență egocentrică; și totuși, știu că o ponegresc deliberat, așa cum aproape fiecare făptură omenească ponegrește intenționat pe oricare alta. Simțim din când în când nevoia să-i minimalizăm în taină chiar și pe cei puțini pe care-i venerăm cu adevărat, așa cum eu și cu Toby l-am minimalizat pe James, numai pentru a ne astâmpăra pofta sănătoasă a minunatelor și necesarelor noastre euri.

Dar, firește, durerea rămâne și va rămâne. Suntem făpturi condiționate care salivează la sunetul clopotului. Această simplă condiționare face și ea parte din blestemele noastre caracteristice. Orice lucru poate fi mânjit prin asociație, și dacă deții destule asociații, poți înnegri cu ele întreaga lume. Ori de câte ori aud un câine lătrând, văd fața lui Hartley așa cum am văzut-o ultima oară, crispată de durere, apoi devenind brusc inexpresivă. Așa cum, ori de câte ori ascult muzică de Wagner, îmi amintesc de Clement murind și plângând peste propriul ei pat de moarte. În iad sau în purgatoriu, nu cred că va fi nevoie de alte torturi, mai rafinate.

O săptămână aglomerată. Luat prânzul cu domnișoara Kaufman și aranjat ca mama ei să fie internată într-o confortabilă și costisitoare „casă de bătrâni". Se pare că eu voi suporta cheltuielile. Încep să devin sfânt, în cele din urmă? Luat o băutură cu Rosina. Se gândește să intre în viața politică. Pretinde că-i foarte ușor să influențezi mulțimile prin discursuri. Întâlnit cu Aloysius Bull și Will Boase. Îmi cer să intru în noua lor companie teatrală. Refuzat. Fost la o vizionare particulară a oribilelor picturi ale lui Doris. Prânz cu Rosemary care speră că povestea cu Maybelle s-a dezumflat. O nouă scrisoare de la Angie. Plecat la Cambridge, în vizită la soții Bandstead și asistat la o nouă demonstrație de mariaj fericit și de împăunare cu copii frumoși și deștepți. Cină cu Lizzie și Gilbert. Gilbert a fost denumit „cea mai

mare personalitate artistică a anului“. Am discutat despre Wilfred, iar Gilbert s-a arătat modest, sau a simulat modestia.

*

Trebuie să vorbesc despre Lizzie. În paginile de până aici am fost nedrept față de ea. Oricum, i-am păstrat scrisorile adresate mie, și păstrarea unei scrisori e întotdeauna semnificativă. (De ce naiba o fi păstrat Hartley ultima mea scrisoare fără s-o fi citit? Presupun că a trebuit să se descotorosească în grabă de ea. O scrisoare lungă nu poate fi ruptă foarte repede, asta am constatat și eu.)

Am recitit scrisorile lui Lizzie, cele pe care le-am înregistrat în acest jurnal. La vremea când le primisem mi se păruseră revărsări de nonsensuri prin care se autoamăgea. Acum însă, îmi apar mișcătoare, ba chiar înțelepte. (Mă simt oare, pentru prima dată de la Clement încoace, lipsit de admiratoare?) De când a devenit Gilbert atât de celebru și de ocupat, am petrecut mai multă vreme singur cu Lizzie. Ba chiar am început să iau în mod regulat masa de prânz cu ea și am convins-o în cele din urmă să nu mai gătească. Acest lucru constituie un pas important în orice prietenie. Ne simțim bine împreună și domnește între noi o atmosferă de voioșie. Râdem și glumim cât putem, nu discutăm lucruri serioase, și e posibil ca elocvența scrisorilor ei să aibă în mintea mea ecouri mai adânci decât în a ei.

Dragostea pe care ți-o port s-a domolit în sfârșit. Nu vreau s-o văd redevenind un cazan duduitor... dacă ar fi fost cu putință să sufăr mai mult, aș fi acceptat să sufăr mai mult... trebuie să ne privești ca și cum am fi copiii tăi... Tandrețe, încredere absolută, comunicare și adevăr: pe măsură ce îmbătrânești, aceste lucruri capătă din ce în ce mai multă importanță... Într-un fel nu trebuie să irosim dragostea, e un lucru atât de rar... N-am putea oare să ne iubim și să ne întâlnim, în sfârșit, în libertate, fără acea cumplită posesivitate, fără violență și teamă? Dragostea e cea care are importanță și nu „a *fi înamorat“... Să sălășluiască pacea între noi, acum când nu mai suntem tineri. Iubește-mă, Charles, iubește-mă îndeajuns!*

Nu încape îndoială că Lizzie și Gilbert sunt cu adevărat fericiți împreună, așa cum a afirmat ea, în prima scrisoare, când eu am refuzat s-o cred. „E atât de simplu și de nevinovat!“ Faptul că el a dobândit faimă nu schimbă lucrurile. Îmi creează doar posibilitatea de a o vedea pe Lizzie singură și cred

că asta-i face plăcere lui Gilbert. Succesul de la TV a atras după sine și alte triumfuri. În luna septembrie a plecat pentru un timp la Festivalul din Edinburgh, unde a jucat într-o piesă nouă, sub regia lui Al Bull. Ridicat în slăvi de admirația publicului britanic, Gilbert e acum mult mai puțin speriat de mine decât era în trecut. Același lucru se întâmplă și cu Lizzie. Să fie din pricină că leul a îmbătrânit și i s-au tocit ghearele? Oricum ar fi, remarc că, fără absolut nici un fel de efort, fără nici un fel de clarificare între noi, fără vreo discuție personală, fără să se fi pus măcar problema vreunei relații sexuale, Lizzie a redevenit ceea ce a fost pe vremuri și ceea ce spunea că ar dori să fie: copilul meu, pajul meu, fiul meu. Așadar, cel puțin o persoană din această poveste a dobândit ceea ce a vrut.

Lizzie se temea să revină la mine, ca nu cumva iubirea s-o transforme din nou în sclava mea. Era speriată de acea îngrozitoare, chinuitoare dependență a unei conștiințe umane de o altă conștiință. Și regret oare că această teamă a părăsit-o? Viețuiește în mine un tiran ticălos, asta e cert. Dar cum de a reușit Lizzie să ajungă la ceea ce a dorit? Poate că și ea a trebuit să-și reediteze dragostea pe care mi-o purtase, să retrăiască toate vechile frământări, pentru ca să o poată transfigura. Numai că ea pare să fi izbutit, în timp ce eu am dat greș; ea și-a perfecționat iubirea, pe când eu am distrus-o pe a mea. Să fi constituit eu pentru Lizzie încercarea predestinată, menită să purifice forța iubirii ei? E o speculație mult prea sublimă. Poate că grozăviile petrecute în timpul verii au provocat pur și simplu ruptura unui anumit fir, iar Lizzie a ostenit. Cu toții suntem demoni potențiali unii pentru ceilalți, dar unele relații mai strânse par a fi scutite de această soartă. Și relația mea cu Lizzie a fost salvată de demonism, prin cine știe ce grație, fără meritul meu, fără voia mea. Bănuiesc că amândoi suntem obosiți și bucuroși să ne odihnim fiecare în compania celuilalt.

Ne mângâiem, ne sărutăm și nu simțim nevoia de nimic mai mult. După cum am arătat la începutul acestei cărți, spre deosebire de eroul literar modern, nu sunt un obsedat sexual. Mă pot dispensa de viața sexuală, o și fac în momentul de față, și mă simt foarte bine. Privind îndărăt, trebuie să mărturisesc ceva care o să-l facă de rușine pe eroul modern. Nu am avut chiar atâtea aventuri amoroase, iar femeile pe care le-am cucerit cu mare succes m-au deziluzionat adeseori la pat. Firește, au existat și excepții: Clement, care a fost profesoara mea, Jeanne. Cum ar fi stat oare lucrurile cu Hartley?

Cu Lizzie nu discut niciodată despre James, și acest lucru pare oarecum lipsit de importanță. S-ar zice că faptul de a se fi cunoscut înainte s-a șters cu totul din memoriile noastre. Și totuși, într-un anumit fel, poate inofensiv, James este cel care m-a despărțit de Lizzie, el a castrat relația noastră. Poate că tocmai acest lucru constituie acea nemeritată grație, sursa seninătății noastre? Demonii sortiți să tulbure prietenia noastră au fost cu totul nimiciți. Și nu le simt lipsa. Uneori, când ne uităm unul la celălalt și ne zâmbim împăcați, mă întreb dacă și Lizzie se gândește la același lucru.

Mi-a revenit junghiul din piept pe care l-am simțit prima oară în ziua când am încercat să fac o baie în cada din bucătăria de la Capul Shruff. Mi-am consultat medicul, dar pretinde că-i de natură pur „virotică".

Uneori mă întreb cui să las toată averea mea? Poate că aș face bine să încep s-o împart de pe acum. Am expediat un cec substanțial Societății Budiste și un altul Fundației pentru Pace Arbelow. În curând o să-l uluiesc cu generozitatea mea pe tânărul Erasmus Blick, care se căsătorește. *Hamletul* lui se joacă întruna, dar încă nu l-am văzut. Bănuiesc că toate obiectele de artă orientală o să le donez la British Museum, de fapt cărțile le-ar putea lua de pe acum, iar poemele lui James am să i le las lui Toby. Dar de ce m-o fi apucat graba de a dispune de bunurile mele? Îmi închipui oare că o să mor în curând? Nu, nici chiar așa... dar s-ar zice că prăbușirea mea în mare m-a vătămat într-un fel, nu fizicește, ci sufletește. Sunt perfect sănătos și nu simt deloc că aș deveni „un personaj vârstnic", totuși remarc că lumea începe să mă trateze ca atare și această atitudine trebuie să fie o reflecție a propriului meu sentiment cu privire la mine. Prietenii au început să-mi dea cadouri: ghivece cu flori, conserve de pui congelat, și mă întreabă mereu dacă mă simt bine. Și mă simt oare bine? Rosemary mi-a făcut cadou niște boluri de supă din ceramică.

Aseară, la o emisiune-concurs de la radio, cineva a răspuns că n-a auzit de mine.

Probabil că ieri, când am scris cele de mai sus, nu prea eram în apele mele. De fapt, mă simțeam cam rău după ce participasem la o așa-zisă „agapă de colegiu" la Oxford. Nu trebuie totuși să dau iama în averea mea când mă aflu în stări de spirit ca cea de ieri. Oricum, i-am anunțat pe cei de la British Museum că-și pot lua de pe acum cărțile. Presupun că am procedat bine,

deși e oarecum o impietate să îndepărtez din casă posesiunile lui James. Să însemne acest lucru că mă aștept să-l văd reapărând în orice moment?

În timp ce scriu, ating cu cealaltă mână piatra cafenie cu cercuri albastre pe care James a ales-o din colecția mea de la Capul Shruff. Când am sosit aici, am găsit-o pe birou; poate că și el a ținut-o mult în mână, așa încât, atingând-o acum, e ca și cum aș atinge mâna lui (ce nonsens sentimental!). În timp ce țin piatra și o joc printre degete, încerc o emoție pe care mă forțez să mi-o strunesc. A iubi oamenii nu înseamnă și aceasta un atașament? Nu vreau să sufăr fără rost. Totuși, simt un regret, o remușcare, că nu l-am cunoscut mai bine pe James. Niciodată n-am fost prieteni cu adevărat, și mi-am petrecut o bună parte din viață invidiindu-l prostește, urmărindu-l cu nervozitate și antrenându-mă într-o competiție despre care el, probabil, nici nu bănuia măcar că există. M-am bucurat în măsura în care am avut impresia că James nu a reușit în viață și-mi prețuiam succesele mele cu atât mai mult cu cât păreau să-l eclipseze pe el. Conștiința mea asupra existenței lui James era alcătuită din teamă, anxietate, invidie, dorință de a-l impresiona. E posibil ca o astfel de conștiință să conțină sau să genereze dragoste? Ne-am pierdut unul pe celălalt din pricina lipsei de încredere, de curaj, de generozitate, din pricina unei demnități prost înțelese și a taciturnității englezești. Acum am impresia că, odată cu moartea lui James, a pierit și ceva din mine, ca o bucată dintr-un pod smulsă de puhoiul inundației.

Mi-a încolțit în minte o viziune cu totul nouă asupra celei de-a doua trădări săvârșite de Hartley și, de fapt, și asupra celei dintâi. Cred că, parțial, mi-a fost sugerată de James. Când Hartley mi-a mărturisit că simțise nevoia să se „ocrotească“ gândind că eu o urăsc și o condamn, a adăugat că avusese întotdeauna „un sentiment de vinovăție“. Și când mi-a spus că încercase nevoia de a fi sigură că totul se terminase, că totul „murise în mintea ei“, eu mi-am închipuit că-și confecționase această voit ostilă imagine despre mine doar pentru a-și amorți vechea dragoste și atracția pe care continuam s-o exercit asupra ei, pentru că asemenea sentimente erau prea dureroase și-i făceau viața de nesuportat. Dar dacă ceea ce o lega de mine nu era deloc iubire, ci numai sentimentul de vinovăție? Vinovăția obsedantă poate supraviețui de-a lungul anilor, însuflețind fantoma celui nedreptățit. Un asemenea sentiment de vinovăție poate oare să simuleze, să mimeze și o

iubire îngropată? E posibil ca însăși Hartley, în acest lung interimat, să nu-și fi dat seama care anume era structura reală a simțirii ei dureroase. Probabil că, prima oară, ruperea ei de mine însemnase un act teribil și extrem de greu. În fond trădase existențele noastre contopite și jurămintele de etern devotament. „Trebuia să plec în felul ăsta, era singura cale, n-a fost ușor." Oare șocul trădării se reverberase de atunci întruna în mintea ei, asemenea exploziei originare a universului? Dar din moment ce nu a existat nici un prilej de a-și defini sentimentul, cum ar fi putut ști exact ce simte, și anume dacă era vorba de șoc, de vinovăție, de iubire?

Și după aceea am reapărut și, dintr-odată, am făcut-o să înțeleagă limpede că n-o uram și n-o condamnam, ba, dimpotrivă, continuasem s-o iubesc fără nici un fel de resentiment. Prima ei reacție a fost gratitudinea și, odată cu ușurarea, a încolțit și senzația unei iubiri reînviate. Poate că așa ceva a simțit în seara când a venit la mine să-mi povestească despre Titus. Dar, așa cum am învățat din experiența mea cu Peregrine, de cele mai multe ori te simți vinovat nu din cauza greșelii comise de tine, ci din pricina acuzațiilor care ți se aduc. Dispariția acuzațiilor imaginare a determinat-o pe Hartley să simtă la început gratitudine, afecțiune. Dar pe măsură ce vinovăția și vibranta intensitate explozivă pe care aceasta o pricinuise în relațiile noastre au început să pălească, realitatea simțămintelor ei pentru mine, mult mai adânc îngropate, s-a ivit la suprafață. La urma urmei, îi venise foarte greu să mă părăsească și probabil că avusese motive stringente care o determinaseră s-o facă. I-a trebuit mult curaj ca să fugă la mătușa ei din Stoke-on-Trent. De ce-a făcut-o? Pentru că eu o iubeam și ea nu mă iubea; pentru că, pur și simplu, nu ținea îndeajuns la mine, pentru că eram prea egoist, prea exigent sau, cum spusese ea, „prea dominator". Și eu m-am amăgit cu ideea de a reînvia o dragoste care nici măcar nu existase! După ce s-a eliberat din cătușele vinovăției, vechile-i resentimente împotriva mea s-au redeșteptat, și s-a reîntrupat fundamentala ei indiferență față de mine, indiferență care, în trecut, a determinat-o să plece, luându-și cu ea, pe alte meleaguri, speranțele de viață. Și poate că pe aceste alte meleaguri a cunoscut curând trezirea sexuală pe care eu n-am fost în stare să i-o provoc. Dar asemenea speculații țin de coșmar. Mai bine să-mi spun: „E un mister pe care n-am să-l aflu niciodată".

Persoanele de la British Museum au venit și au ridicat volumele de orientalistică. S-au uitat cu mare jind și la obiectele de artă. Unul dintre ei a vrut chiar să examineze sipetul cu demonul, dar am fugit spre el și l-am împiedicat cu un strigăt. Celelalte cărți ale lui James, care ies acum puternic în evidență, sunt în special tratate de istorie și volume de versuri în diverse limbi europene. Romane deloc. Am despachetat unele dintre cărțile mele, dar au un aspect foarte frivol și nu vor putea umple niciodată spațiile rămase goale. Oare apartamentul se va dezagrega treptat, asemenea palatului lui Aladin?

Primit o scrisoare de la Jeanne, care îmi cere să-i fac o vizită în Iran, unde soțul ei e un soi de prinț. Te pomenești c-aș mai putea fi victima unei crime pasionale.

În sfârșit, Capul Shruff a fost vândut, slavă Domnului, doctorului și doamnei Schwarzkopf. Sper să aibă mai mult noroc decât am avut eu în casa asta.

Ultimul zvon despre Rosina este că trăiește cu un psihiatru la Los Angeles. Aud că idiotul ăla de Will Boase a fost înnobilat, decernându-i-se rangul de cavaler. Mă bucur să spun că n-am râvnit niciodată la asemenea „onoruri".

Noaptea trecută am visat că Hartley a murit, că s-a înecat.

O nouă scrisoare de la Angie.

Am discutat cu Lizzie despre Hartley și, cu toate că nu ne-am spus nimic important, îmi simt inima ușurată, de parcă o poartă ferecată ar fi fost ușor deschisă. Am acuzat-o pe Hartley că era o „fantezistă", sau poate că ăsta a fost cuvântul folosit de Titus, dar cel mai „fantezist" am fost eu însumi! Eu am fost visătorul, magicianul. Cât de multe văd acum când privesc îndărăt; citesc totul printre rânduri, îmi citesc textul meu de om căzut în transă, și nu dau atenție evenimentelor care s-au petrecut în realitate.

Hartley a avut dreptate când a afirmat că dragostea noastră nu a făcut parte din lumea reală. Că nu și-a găsit locul în realitate. Dar ce mă șochează acum este faptul că, la un moment dat, pentru a-mi ușura mie situația, am hotărât, aproape pe ascuns, să o consider pe ea drept o mincinoasă. Pentru a mă ușura de povara propriului meu atașament torturat, am început, cu acea viclenie caracteristică egoului uman care se autoprotejează, să văd în ea o biată scorpie isterică; și mila degradantă pe care i-o purtam, și în care mă străduiam să văd un soi de compasiune spirituală, a fost începutul de cale al

evadării mele. Nu puteam îndura spectacolul victimei plângăcioase, captive în cămăruța sordidă lipsită de ferestre, spectacol pe care-l revăd încă în coșmarurile mele. Imaginația iubirii mele a renunțat la Hartley cea reală și s-a consolat cu ideea total abstractă de „a accepta totul", orbește. Acesta a fost sfârșitul.

Când am discutat împreună, Lizzie mi-a spus: „Desigur, o căsătorie poate să apară îngrozitoare în ochii altora, și totuși să fie un menaj bun". Dar nu dețineam eu dovezile mele? Bineînțeles, nu i-am povestit lui Lizzie că trăsesem cu urechea și că o auzisem pe Hartley repetând și tot repetând: „Îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare rău!" Ben nu se simțise niciodată bine în viața civilă. Dobândise o decorație pentru că omorâse o sumedenie de oameni într-un lagăr de prizonieri din Ardeni. Se vorbise atunci de brutalitate inutilă. Unii oameni ucid mai ușor decât alții. Hartley a pretins că mințise cu privire la violența lui Ben, dar poate că tocmai această afirmație era o minciună, rostită din loialitate, sau poate că dintr-o frică irațională? Cine nu recunoaște mirosul fricii? Dar unde pot duce asemenea speculații, și sub ce lumină trebuie privite pentru a le putea considera juste? Poarta se închide în fața imaginației iubirii. Imaginația iubirii. Imperfecțiunea memoriei și capacitatea ei redusă fac ca reconcilierile absolute să fie imposibile. Dar nu încape îndoială că Hartley era îndurerată, și că, așa cum am gândit eu de la bun început, regreta uneori că mă pierduse. Venise la mine, alergase la mine, ăsta n-a fost un vis. În acea noapte nu îmbrățișasem o fantomă. Și în acea noapte mi-a mărturisit că mă iubește. Nu, ideea mea de a reduce simțămintele ei la „resentimente originare" e fantezistă. Poți deveni fantezist atunci când încerci să scormonești adevărul. Uneori, trebuie să-i respecți fața voalată. Fără îndoială, aceasta e o poveste de dragoste. Hartley nu a fost în stare să fie pentru mine o Beatrice și nici eu nu am fost în stare să mă las salvat prin ea, dar ideea nu era lipsită nici de sens, nici de valoare. Mila mea față de Hartley nu trebuie să fie neapărat un mijloc de salvare sau o impertinență; la urma urmei, poate supraviețui ca o amintire sterilă, neștiutoare, domoală, neposesivă, care nu mai constituie o parte majoră a vieții mele, dar, în orice caz, e o persistență. Trecutul îngroapă trecutul și trebuie să sfârșească în tăcere, dar asemenea tăcere poate fi conștientă de sine și să-și păstreze ochii deschiși. Poate că aceasta este iertarea finală despre care vorbea James.

Noaptea trecută am visat că auzeam un glas de băiat care cânta „Eravamo tredici“. Când m-am trezit, auzeam parcă răsunând în apartament corul acela caraghios: pima – poma – pima – poma. Ce sentimente diferite mi-ar inspira toate aceste bogății, dacă Titus ar fi încă în viață! Continuând să-mi despachetez cărțile, am dat peste ediția lui de lux din poemele de iubire ale lui Dante.

Câte nenumărate lanțuri de cauzalități inutile, ca tot atâtea capcane pentru cei din jur, au lăsat în urmă-le vanitatea noastră, gelozia, cupiditatea, lașitatea noastră! Ce ciudat e să-mi amintesc că, atunci când m-am retras la mare, mi-am închipuit că renunț la toate cele lumești. Dar depui armele și predai puterea sub o anumită formă, ca să o preiei sub altă formă. Poate că, într-un fel, eu și James ne-am ciocnit de aceleași probleme?

Încerc să-mi aduc aminte de unele lucruri pe care mi le-a spus James, dar se pare că-mi scapă din memorie într-un ritm cu totul neobișnuit. Apartamentul, văduvit de cărțile lui, pare pustiu. Mă gândesc că la iarnă va fi destul de rece aici. De pe acum zilele au devenit galbene și opace.

Am fost din nou la medic și nici de data asta nu a reușit să-mi descopere nimic în neregulă. Încep să mă întreb dacă tot acest acces de „înțelepciune“ n-o fi cumva preambulul unei prăbușiri fizice. Azi a plouat toată ziua și am zăcut în casă. Cu proviziile mele de orez, linte și mere Cox's Orange aș putea rezista întreaga iarnă. Continui să-mi păstrez telefonul amuțit. Să fi reușit, până la urmă, să-mi dobândesc solitudinea, așa cum am intenționat de la bun început, și să mă desprind de atașamente? Istoria s-a încheiat?

Te poți oare schimba cu adevărat? Mă îndoiesc. Sau dacă se produce vreo schimbare în tine, aceasta trebuie măsurată cu a suta mia parte dintr-un milimetru. Când bietele fantome se dizolvă, îți rămân obligațiile obișnuite și interesele obișnuite. Poți însă încerca să trăiești calm, să săvârșești infime lucruri bune și să nu faci rău nimănui. Pentru moment, nu mă pot gândi la infime lucruri bune pe care le-aș putea săvârși, dar poate că mâine o să-mi vină vreo idee.

*

Azi e o zi foarte cețoasă. Când am ieșit dimineață, malul de vizavi al Tamisei era cu totul invizibil. Vremea rece mă face să mă simt mai bine. Magazinele și-au început pregătirile pentru Crăciun. M-am dus în Picadilly și mi-am cumpărat o cantitate mare de brânzeturi. La întoarcere, am găsit

acasă o lungă telegramă de la Fritzie, care e în drum spre Londra. Îmi cere să realizez ceva pe care-l numește „neo-balet“. Odiseea a devenit din nou de actualitate.

Am luat-o pe domnișoara Kaufman la *Hamlet* și mi-a plăcut. Primit o foarte tentantă invitație în Japonia.

Luat hotărârea să-mi redeschid telefonul și, pe dată, am descoperit-o pe Angie pe fir. Aranjat să luăm masa de prânz împreună, vineri.
Fritzie sosește mâine.

Da, fără îndoială, am fost îndrăgostit de propria mea tinerețe. Mătușa Estelle? Nu, nu. Cine a fost cu adevărat prima ta dragoste?

Dumnezeule mare, blestematul de sipet cu demonul captiv a căzut pe jos! Vecinii din apartamentul alăturat au bătut ceva cu ciocanul în perete și sipetul a căzut de pe consolă. Capacul s-a desprins și ce naiba o fi fost înăuntru a ieșit cu siguranță afară. Dar după pelerinajul vieții umane, cotropite de demoni, ce-ar putea să mai urmeze, mă întreb?